මහාකවි ශ්‍රී කුමාරදාස නරේන්ද්‍ර විරචිත

ජානකීහරණ

මහා කාව්‍යය

JÁNAKÍHARANA.

සිංහල මහා කවි ශ්‍රී කුමාරදාස නරේන්ද්‍ර

විරචිත

ජානකීහරණ

මහා කාව්‍යය.

ශ්ලෝක අපවත්ව ව්‍යාඛ්‍යානමාත්‍රව තුබූයෙන්

විද්‍යාලඞ්කාර පරිවෙණාධිපති

ගණාචාර්ය

ධර්මාරාම ස්ථවිර ස්වාමිපාදයාණන් වහන්සේ

විසින්

ව්‍යාඛ්‍යානුසාරී පද්‍යබන්ධනය හා සංශෝධනය කරනලදී

ඩී. ඩී. ජේ. සේනානායක ගාදියේ ආරච්චිවන

මාවිසින් සත්‍යසමුච්චය යන්ත්‍රාලයෙහි

අච්චුගස්වා ප්‍රසිද්ධකරණලදී.

1891

Dedicated,

BY SPECIAL PERMISSION, TO

HIS EXCELLENCY

SIR ARTHUR ELIBANK HAVELOCK, K.C.M.G.

BY

HIS EXCELLENCY'S HUMBLE SERVANT,

THE AUTHOR.

නෛකශ්‍රීන් විරාජමානවූ ගරුතර ආණ්ඩුකාර

සර් ආර්තර් ඇලිබෑන්ක් හැව්ලොක්

ශ්‍රීලඞ්කේශ්වර උතුමාණන්වහන්සේ විසින් මෙම මහාකාව්‍යග්‍රන්ථය

අත්‍යන්ත සමාදරයෙන් ස්වීකෘතයි.

සිංහල මහාකවි ශ්‍රී කුමාරදාසනරෙන්ද්‍ර

විරචිත

ජානකීහරණ මහාකාව්‍යය.

පුරාතන පදාර්ථ සන්න සහිතයි.

ශෙලාක අපවත්ව තුබූයෙන්, රත්මලාණේ පුරාණ විහාරාධිවාසී

පැලියගොඩ විද්‍යාලඞ්කාර පරිවෙණාධිපති

ගණාචාර්ය ධර්මාරාම ස්ථවිර ස්වාමිපාදයාණන්වහන්සේ

විසින්

ව්‍යාඛ්‍යානුසාරී පදබන්ධනය හා සංශෝධනයද කරණලදී.

ශ්‍රී බුද්ධ වර්ෂ දෙදාස් සාරසිය තෙතිස්වන්නෙන් මතුවර්ෂයෙහි

දොන් දානියෙල් ජයතිලක සේනානායක

ගාර්දියේ ආරච්චි වන මා විසින්

පැලියගොඩ සත්‍යසමුච්චය යන්ත්‍රාලයෙහි

අච්චුගස්වා ප්‍රසිද්ධකරණලදී.

1891.

JÁNAKÍHARANA,

An Epic Poem in Sanskrit,

BY THE CELEBRATED SIṆHALESE POET

KUMÁRADÁSA, KING OF CEYLON.

RESTORED INTO METRE FROM A SIṆHALESE LITERAL PARAPHRASE, AND EDITED WITH THE REVISED "SANNA,"

BY

K. DHARMÁRÁMA STHAVIRA,

Principal of the Vidyálaṇkára (Oriental) College, Pęliyagoḍa, Kęlaṇiya.

CEYLON:

Printed and Published by D. D. J. SÉNÁNÁYAKA, ARACHCHI,

At the "Satya-samuchchaya" Press, Péliyagoḍa.

1891.

PREFACE.

FEW languages possess a literature equal in wealth and variety to that of Sanskrit, the so-called "language of the gods." In Sanskrit literature, which comprehends almost every branch of knowledge, poetry, as is to be expected from the genius of a cultured Oriental people, occupies a very prominent position, both by its quantity and by its quality. In poetry, epic composition, or, as it is called, the *mahákavya*, holds the foremost place of honour. To leave behind him a composition of this class was the glory and ambition of the greatest bard of India. Yet the number of *mahákavyas* is far from being large. Unusually bold and interesting, therefore, must be the attempt of a stranger to match those great masters, including Kálidása himself, in their own favourite art. Such an attempt has, however, been made, and that with no little success, as the following pages will show, by no less a personage than a sovereign of our own Island.

In presenting to the public King Kumáradása's celebrated poem, or rather a reconstruction of it, the "Jánakíharaṇa," we may, perhaps, be excused for making a few introductory observations, which, apart from their bearing on the work itself, will, we venture to hope, throw some light on more than one obscure point in the history of Sanskrit literature.

King Kumáradása, otherwise known as Kumáradhátuséna, the author of the "Jánakíharaṇa," ascended the throne

the "Chandra Pañchiká" of Ratnasríjñánácharya,* the "Bálávabódhana" (Chándra Vritti) of Mahá Kasyapasthavira, and "Daivajña Kámadhénu" of Anavamadarsi Sangha Rája. So far we have spoken of the luminaries of the church; nor were the laity a whit backward in learning, for we are told that such lay scholars as Súrapáda, Dharmakírtipáda, &c.,* composed various Buddhistic works in Sanskrit. The works and fame of such scholars, Maudgalyáyana Mahásthavira of Anurádhapura, Saríputra Mahásthavira of Polonnaruwa, and in later times King Paṇḍita Parákrama Báhu, the Sangha Rájas (Primates) Wanaratna, Sri Dharmakírti, Srí Ráhula, "the supreme master of six languages," and a host of others, bear ample testimony to the eminent proficiency attained to in Sanskrit studies by the Buddhist scholars of Ceylon. It is indeed well said† that the study of other systems, both religious and profane, leads not only to a facility of grasping the doctrines of Buddhism, but also to a firm and well-established faith therein.

Though many important poetical works appear to have been composed by the old pandits of Ceylon, yet only a few of them have survived the ravages of time. Of these few we may mention as specimens such small poems as Námashṭa Sataka and Buddha Gadga, in Sanskrit; Sasadá, Kusadá,

---

* It is from a Sanskrit inscription at Buddha-gaya that we know this scholar to be of Siṇhalese origin. Dr. Rájéndra Lálmitra gives a facsimile of the inscription in his well-known work the "Buddhagayá." In his transliteration one passage reads "Sinhala dvípa janmaná Paṇḍita Ratna Sríjana Bhikshuṇá." Here "Srijana" is a clerical error, for the facsimile obviously gives "Sríjñána." It must be to this same scholar Srí Ráhula Sthavira alludes to under the names of "Ratnamatipáda," "Ratna Srí Jñánácharya," &c. In the latter part of his life he appears to have proceeded to India and lived under the patronage of the son of a Buddhist king, Kírti Rája.

† Yésam nasañchitá pañña néka satthantaróchitá.
Sammóhabbháhatávété náva bujjhanti kiñchipi.
Takkavyákaraṇañcha dhamma vinayam sutvá siyó paññavá.
Ténayám suchisárabhúta rachaná viññáyaté kévalam.
Hétunchápi phaléna téñacha phalam sampassamánótató.
Bódhim saddaha teva tassa mahatá váyámató sambhavam.

Muvadevdá, and Kávyasékhara, in Siṇhalese; Párami Sataka, Samanta Kúṭa Vaṇṇaṇá, and Dáṭhá Vansa, in Páli. But besides the "Jánakíharaṇa," we have not heard of any other Sanskrit *mahákavya* extant composed by a native scholar.

Although the fame of Kumáradása and the "Jánakíharaṇa" seems to have been widespread for a good length of time both here and in the neighbouring continent, yet modern scholars outside Ceylon know but little about the royal bard and his great poem. Professor Peterson has, however, published in the Journal of the Bombay Royal Asiatic Society the following four verses, quoted as Kumáradása's in the "Auchityálaṅkára," "Sárngadhara-paddhati," and "Subhàshitàvali":—

1. Ayi vijahíhi dṛiḍhopa gúhanam
   Tyaja nava sanga ma—bhíru vallabham
   Aruṇa karódgama ésha vartaté
   Vara tanu sampravadanti kukkuṭáh.

2. Pasyanhato manmatha báṇa pátaih
   Sakto vidhátum nanimílya chakshuh
   Úrú vidhátráhi Kṛitau Katbamtá
   Vityása tasyám sumatérvitarkah.

3. S'isira s'íkara váhini máruté
   Charati vṛisṭi bhayádiva satvarah
   Manasijah pravivésa viyóginí
   Hridaya máhita sóka hutásanam.

4. Bhrántvá vivasvánatha dakshiṇásá
   Málambya sarvatra karaprasárí
   Ṛtviktató nihsva ivapratasthé
   Vásúpa labdhyau dhanadasya vásan.

The first verse does not appear in the present work. We have not seen in the Siṇhalese sanna books a paraphrase corresponding to it. The second is the 29th verse of the first canto; the third the 63rd of the eleventh canto; and the fourth the 3rd of the second canto. Here, too, it will be noticed that the second and fourth verses are not free from error, and differ from our version.

The first verse "Ayivijahíhi," &c., is quoted as an example in the "Auchityálaṅkára" by Kshéméndra, a Cashmere poet of the eleventh century. The fourth line of this verse occurs in "Mahábháshya" and in the "Uṇádi Sutras," annotated by Ujjvaladatta. In the animated controversy that was carried on between Professor Peterson and Professor Bhandarkar regarding the date of "Patañjali," the former adduces among other arguments the above fact, and insists on assigning the grammarian to a later date than that of Kumáradása. We have already stated that this verse is not found in the Siṇhalese sanna (paraphrase). It might perhaps belong to a lost poem of Kumáradása if no reasons to the contrary were forthcoming. Ujjvaladatta, who, elsewhere quoting Kumáradása, names the poem, here simply states "Sambuddhi-hrasvatve varatanu Sampravadanti Kukkuṭáḥ iti vṛittiḥ." Further, Gangádása's "Chandó mañjarí" attributes this verse to Bhâravi. When these facts are considered there is scarcely any room to doubt that Kshéméndra's statement is erroneous.

The second and third verses are said to be given in the "Sárngadharapaddhati" and the fourth in the "Sudháshitávali." Ujjvaladatta, exemplifying Sákatáyana Sútra "kridhú madúibhyah kit," in the "Uṇádi Sútras," quotes the first line of the 71st verse of the 11th canto as "Mahishadhú saritas saritastaṭa ite Jánakíharaṇé yamakam." In the old Siṇhalese paraphrase of Kédárabhatta's "Vritta-ratnákara" the first two lines of the second verse of the first canto are quoted as an example.

According to Professor Peterson the following verse, attributed to Rájasékhara, occurs in Jalhana's "Súkti-muktávali":—

> Jánakíharaṇam kartum Raghuvansé sthité sati
> Kavih kumáradásascha Rávaṇascha yadikshamah.

From this epigrammatic verse, which has a two-fold meaning, we learn that the "Jánakíharaṇa" was composed after the "Raghuvansa," and that it was considered not inferior to Kálidása's celebrated epic.

Though the foregoing statements show conclusively that the "*Jánakíharaṇa*" commanded a very wide popularity among the scholars of old, both here and in India, the original stanzas of the poem seem unfortunately to be entirely lost. In the search for ancient manuscripts undertaken on behalf of the Government Oriental Library, only the Siṇhalese sanna book was found. Nor is there any sign of the existence of the original poem in India.

The reader will now, perhaps, have an idea of the present work, which is a reconstruction of the poem from the materials supplied by the Siṇhalese sanna (paraphrase). But before we enter on this part of the subject, an episode, interesting in a more than ordinary degree, no less for the light it throws on the life of King Kumáradása than for the thick veil of mystery that enshrouds it, demands our attention. In the preceding pages allusions were made to a friendship that existed between Kumáradása and a poet, Kálidása, and to the tragical death of the king. It is impossible to give within the compass of a short Preface this sad and touching story in full; but at least a bare outline of it is desirable for the sake of such readers as are unacquainted with the traditional lore of the Island. The story in brief is this :—

The king was in the habit of frequenting the house of a woman to whom he was attached. On one of these visits he wrote on the wall the two lines—

"Padmáda padmanodbhùtam
Srúyaté na cha dṛisyaté,"

[It is heard but not seen that another (new lotus) flower is produced from a lotus],

and under them a notice of reward for the person who would complete the verse. Kálidása, then on a visit to the great royal bard, whose poem he had seen in India, took lodgings that evening, as chance would have it, in the same

house, and happening to see the lines on the wall, completed the verse by adding

"Bálé! tava mukhámbhójàt
Tvannétréndívaradvayam."

[O young woman! from the lotus of thy face have sprung up the two blue lilies of thine eyes.]

The woman, to whom perhaps the poet meant the lines as a compliment, influenced by the hope of obtaining the promised reward, murdered Kálidása that night and hid his body. When the king visited her the following morning, she demanded the reward as the author of the couplet. But Kumáradása, detecting in them the genius of the true poet, would not believe her, but insisted on her disclosing the real author. On being threatened, the murderess confessed her crime. When the corpse of Kálidása was brought out, the sorrow and consternation of the king knew no bounds. He ordered a grand funeral in honour of the renowned poet. When the pile was lighted, the generous-hearted monarch, overwhelmed with sorrow, sprang into the fire and was soon consumed by the flames together with his brother bard. Five queens of the king instantly followed his example. According to the Sinhalese custom seven monuments were erected and seven bó-trees planted on the spot of the cremation. This sad event appears to have happened at Mátara, where the king is said to have resided at the time. Within the town there is a place by the name of Hatbódiwatta (the garden of seven bó-trees), which tradition points out as the scene of this tragedy.*

How far this story is credible it is for the reader to judge. It is our opinion that it cannot be altogether fictitious. Leaving the reader to draw his own conclusions, we

* It may be interesting to know that a similar story is current in Mysore, with Bhoja substituted for Kumáradása. Kálidása is murdered by a courtezan under the same circumstances; but Bhoja, unlike Kumáradása, does not think it necessary to sacrifice his life for the poet.

shall only show that a Kálidâsa lived at the time of Kumáradása. It is very difficult to say with certainty which poet—for there were doubtless more than one† bearing that name—should be taken here. The opinions of scholars who have written on the date and life of Kálidása are conflicting in the highest degree, and the multiplicity of *Vikramádityas* and Bhójas—names inseparably associated with that of Kálidása—has tended to confound the confusion.

Some scholars stick to the opinion that the great Kálidása, "the Shakespeare of the East," flourished at the court of Vikramáditya, who ruled over Ujjayéní in Avanti about 1,946 years ago. In the "Váchaspatya," the well-known Lexicon of Professor Srí Táránátha Tarkaváchaspati, a few verses are quoted from the "Jyotirvidábharaṇa," according to which, after composing Raghuvansa, Kumára Sambhava, and other poems, Kálidása wrote this astronomical work in the Kaliyuga year 3068, *i.e.*, 1,922 years ago. Such a positive statement should under ordinary circumstances be taken as finally solving the question, but that the book itself supplies facts fatal to its credibility. Mr. Bhan Daji has brought them out in an elaborate paper on "The Sanskrit Poet Kálidása," contributed to the Journal of the Bombay Royal Asiatic Society, where he shows that the method given in the "Jyotirvidábharaṇa" for finding out the Ayánansa by subtracting 445 from the saka year and dividing the remainder by 60, is conclusive evidence against the above theory. Whether Mr. Bhan Daji has succeeded in his primary object of proving the identity of Kálidása with Mátṛigupta, who ruled over Cashmere, is open to question; but he has forcibly shown that neither the Vikramáditya, at whose court the "nine gems" flourished, nor Kálidása lived before the sixth century.

The "Setuprabandha," according to Rámadása, the commentator, was composed by Kálidása at the request of a king

---

† Kálidása Gaṇaka, author of Satru Parábhava Jagannátha Misra, "the modern Kálidása," author of Bhámini Vilása.

Vikramáditya, and—as we learn from other sources—for a king Pravaraséna. This Pravaraséna is held to be the Cashmere king, contemporary of Vikramáditya (Srí Harsha), and also in his old age of Hioreen Thsang, the Chinese pilgrim. Hence, Professor Weber places him between *500* and *600* A.C., thus making him at one period a contemporary of Kumáradása. From these facts we gather that Kálidása, who flourished at the court of the above-mentioned Vikramáditya, and was the author of the "Setuprabandha," must be the poet figuring in the history of Kumáradása.

But, curious to say, a Bhoja Rája, too, appears to have been contemporary with Kumáradása. In the "History of Buddhism" in Ceylon composed by Dharmakírti Mahásthavira II. the fact is clearly stated. And it is only too well-known that a Kálidása graced the court of a Bhoja Rája. The "Mégha-dúta" and "Sabdártharatna" appear to have been composed by this poet. In the latter work the chapters end in some such form as "Iti Srí Kálidása virachité nánártha sabdaratna ....nibandhanam samáptam." And in "Taralá," Nichula's commentary on this work, the chapters are wound up with "Iti Srímán Mahárája Bhója Rája Prabódhita Nichula kaviyóginá nirmitáyám Mahá Kavi Kálidása kṛita nánártha sabdaratna dípikáyám Taralákhyáyám................ nibandhanam." From this fact we infer Bhoja Rája and Nichula to be contemporaries. The thirteenth verse of the "Méghadúta" and Mallinátha's comments on it place Kálidása and Nichula in the position of friends. This establishes that Bhoja Rája and Kálidása, the author of the "Méghadúta," were contemporaries.

A few words on the present work, and we shall have done. The Author undertook the reconstruction of the poem at the instance of his revered tutor R. Dharmálóka Mahásthavíra, the late lamented Principal of the Vidyálaṇkára College, who was of opinion that the work would be as useful to the students of Sanskrit literature as the "Raghuvaṇsa" and other great poems of India. About the same time he received

a letter from the leading Kandyan Chief, GIRÁGAMA DIYAWAḌANA NILAMÉ, the Raṭémahatmayá of Yaṭinuwara, urging on him the completion of this work, which in his view would not only be of use to the Sanskrit student, but also serve as a worthy memorial of learning once flourishing in the Island. In response to them he has attempted to restore the verses and revise the Siṇhalese paraphrase, which are presented to the public in this volume.

In the sanna books that have been consulted, the story appears to be incomplete—a gap occurring between the 22nd verse of the 15th canto and the final stanza of the poem. But our object was only to restore the poem so far as the paraphrase went. In places where the material supplied by the sanna was insufficient to complete the verse, the Author has taken the liberty to add such letters and words as are justified by the context, but all such additions are invariably placed within parentheses.

The Author's thanks as well as those of the public are due to C. H. DE SOYZA, Esq., Justice of the Peace, who, on being informed of the history, scope, and utility of the poem, with his usual patriotic desire for the spread of learning, and with characteristic liberality, gladly undertook the whole cost of the present publication. The Author's thanks are also due to Professor PETERSON, Messrs. SASHAGIRI SÁSTRI, BHAN DHAJI, and other scholars, whose writings he has quoted in the above pages.

The Author has very great pleasure to record here that in the prosecution of his work he had the benefit of consulting some scarce and valuable books deposited in the Buddhist Library of the Wanavása Vihára and the Government Oriental Library, Colombo.

Lastly, the Author is indebted to his pupil, Mr. D. B. JAYATILAKA, B.A., Head Master of the Buddhist High School, Kandy, for writing this Preface.

K. D.

සංඥාපනය

ශ්‍රීමත් ඍෂිපාණින්‍යාදි වාඞ්මයපාරදර්ශී සමස්තවිද්වජ්ජන සංසෙහ සම්භාවිතවූ ශ්‍රුතිස්මෘති පුරාණ තර්ක ව්‍යාකරණ ප්‍රභෘති ශාස්ත්‍රරත්න සම්භාසුර සුභාරතී භූත දෛවී භාෂා පරනාමධෙයඇති සංස්කෘතභාෂායෙන්. අපාර්ථව්‍යර්ථාදි දෝෂ විරහිතකොට ශ්ලෙෂ ප්‍රසාද සමතාදි ප්‍රාණනුගුණ ශබ්දාර්ථ නිෂ්ඨ විවිධාලඞ්කාර නිකරාභරණයෙන් සමලඞ්කෘතකොට සර්ගබන්ධ පද්‍යාත්මක ශ්‍රව්‍යකාව්‍ය විධියෙන් කවිකුල ශෙඛරායමාණ පූජ්‍යපාද ත්‍රිසිංහලාධීශ්වර ශ්‍රීමත් කුමාරදාස මහා කවීන්ද්‍රයන් විසින් විරචිතවූ කවිජන පරමානන්ද සන්දොහ ජනකවූ "ජානකී හරණ" මහාකාව්‍යය චිරාත්කාලයක් මුළුල්ලෙහි ශ්‍රොතෘජන නැමැති භෘඞ්ග ශ්‍රෙණීන් විසින් නිර්මල මධු පටලයක්සේ ආස්වාද කරණ ලද්දවත් රාජ්‍ය විපර්යාසාදීන් ජනිත කාලවිපත්ති වශයෙන් අභාවයට පැමිණියේ වර්තමාන කාලයෙහි න්‍යූනාතිරෙක දෙශාකීර්ණවූ ශ්ලොක විරහිත පදගතාපි සන්න පමණක්වැ විද්‍යාර්ථීන්ගේ අධ්‍යයනයට නොපැමිණ ලුප්තප්‍රායවැ පවත්නේය.

මනීෂිජන සම්භාව්‍ය චමත්කාර ජනක ශ්ලෙෂානුප්‍රාස යමක බන්ධනාදීන් විචිත්‍රවූ සාලඞ්කාර වාක්‍යසන්දර්භ ශුද්ධියෙන් උපලක්ෂිත මෙම මහාකාව්‍යය ප්‍රාචීන කවිවර කාලිදාස, මාඝ, භාරවි, ශ්‍රීහර්ෂාදි මහාකවීන්ද්‍රයන්ගේ රඝුවංශ, ශිශුපාලවධ, කිරාතාර්ජුනීය, නෛෂධ චරිතාදි කෘතිසේයින් උපමාඅර්ථ ගෞරව පදලාලිත්‍යාදි ගුණගණාන්විත හෙයින්ද එකම සිංහල මහා කවිවර නරෙන්ද්‍රයානම කෙනකුන්ගේ සංස්කෘත රචනාවක්හෙයින්ද දඹදිව්වැසි පුරාතන පණ්ඩිත සමූහයා විසිනුත් ගරුකරණු ලැබූහෙයින්ද ප්‍රාචීනභාෂා කවිත්වයෙහි ඇලුම් ඇති ශාස්ත්‍ර රසිකවූ සියලු පණ්ඩිතයන් විසිනුදු විශෙෂයෙන් සිංහලදෙශයේ සුධීන් විසිනුදු අත්‍යන්ත සම්භාවනීයමැයි.

මෙහි කර්තෘවූ මහා කවි කුමාරදාසයෝ කවර කලෙක්හි ලඞ්කාධිපතිව විජෘම්භමාණවූහුදයත්?

අප සුගත තථාගත ශාක්‍යමුනීන්ද්‍රයන් වහන්සේගේ නිරුපධිශෙෂ පරිනිර්වාණ වර්ෂයෙන් (847) අටසිය සත්සාලිස්වන්නෙහි චූලවංසාරම්භයෙහි ලක්දිව රජපැමිණි කිත්සිරිමෙවන් රජහු පටන් දෙටුතිස්ස, බුද්ධදාසය, උපතිස්ස, මහානාමය, සෙන්ගොත්ය, ලමැණිතිස්ස, මිත්සෙන්ය, දෙමළ රජුන් සදෙනාය, දාසෙන්කැලිය, සිගිරිකසුප්ය, යන සොළොස් රජුන් ඇවෑමෙහි ලඞ්කාරාජ්‍යශ්‍රී පදප්‍රාප්ත මහා බලපරාක්‍රමාන්විත මුගලන්නම් රජකුමෙක්විය. මෙම මහ

රජාණන්ගේ පුත්‍රොත්තමවූ කුමාරදාස නරේන්ද්‍රයෝ මහාවංශාදි ග්‍රන්ථාගත වර්ෂ සංඛ්‍යා වශයෙන් ශ්‍රී බුද්ධ වර්ෂ (1060) එක්දහස් සැටවන්නෙහිදී සමණ ලඞ්කා රාජ්‍යාභිෂේකයට පැමිණියහයි සැලකියයුතු.

චූලවංසයෙහි.

"තස්සච්චයෙ කුමාරාදි ධාතුසෙනොති විස්සුතො
අභූතස්ස සුතො රාජා දෙවරූපො මහා බලො
කාරිතෙපිතුනා කාසි විහාරෙ නවකම්මකං
කාරෙත්වා ධම්ම සංගීතිං පරිසොධෙසි සාසනං."

ඉත්‍යාදීන් 'කුමාර ධාතුසෙන'යයි ප්‍රසිද්ධවූ දෙවියෙකු බඳු ස්වරූප ඇති මහාබලසම්පන්න (කුමාරදාස) නරේන්ද්‍රයන් විසින් කරණලද ශාසනාභිවෘද්ධි ආදිය සංක්ෂෙපයෙන් දක්වූහ. නොයෙක් පුණ්‍ය කර්ම යන්කොට නවවන වර්ෂයෙහි ජන්මාන්තරගතවූබැව්ද එහිම කියනලදී. මෙම නරේන්ද්‍රයන්ගේ මහා පණ්ඩිතභාවය හෝ ජානකීහරණාදි කාව්‍යය හෝ එහි නොදක්වනලද්දේනමුදු ග්‍රන්ථාන්තරයෙන් දතහැකිවේ. මයුරපාද පරිවෙණාධිපති මහාස්ථවිරයන් විසින් කරණලද පූජාවලිනම් ප්‍රසිද්ධ ධර්ම ග්‍රන්ථයෙහි—"එම දාසෙන්කැලි රජහුගේ සමාන දරුවූ මුගලන් රජ සීගිරි රජුන්ගේ භයින් දඹදිව්ගොස් බලපිරිස් ගෙන්වා ලක්දිව්බැස පියරජහු මැරූ සීගිරි කසුබු රජු මරා අටළොස් අවුරුද්දක් රාජ්‍යය කෙළේය. ඔහුපිත් කුමාරදාසනම් රජ මහා පණ්ඩිතව නවහවුරුද්දක් රාජ්‍යයකොට කාලිදාස්නම් යහළුවා මළදා තෙමේද ගින්වැද පරලොවගියේය" යනු කියනලදී.

පැරකුම්බාසිරිතෙහිද මෙසේම කීහ.

"වෙහෙර දසටක් පුරාකරවා දහඅටක් මහ වැව් බැ ඳී
ව ස ර එකදා බිසව් අබිසෙස් මහණුවම්තෙමගුල්යෙ දී
ඇ ජ ර කිවියර පිණින් ජානකි හරණ ඈ මහ කව් බැ ඳී
කු ම ර දස් රද කාලිදස්නම් කිවිඳුහට සිය දිවි පි දී"

මෙකී පුරාවෘත්ත කථා නිදර්ශන වශයෙන් මුගලන් රජහු ඇවෑමෙහි රජය ලත් ඔහුගේ එකම පුත්‍රතෙම "කුමාර ධාතුසෙන" නමින්ද "කුමාරදාස" නමින්ද පොත්පත්හි ව්‍යවහාර කරනුලැබූයේය යනු නිසැකවේ. කුමාරධාතුසෙන රජ අනිකෙක, මහාකවි කුමාරදාස අනිකෙක, කුමාරදාසනම් සිංහල නරේන්ද්‍රයෙක්ද නූවූයේය, යනාදීන් මෙකල ඇතම් ජනයා කියන විප්‍රලාප තෙපුල් මෙයින් නිරාකෘතයි.

මේ කුමාරදාස මහරජාණෝ ලක්දිව කිනම් රාජවංශක උපන්හු දයත්?

බුද්ධ වර්ෂ (218) දෙසිය අටළොස්වන්නෙහි දඹදිව අග්‍රරාජ්‍යාභිෂෙකලත් අශූ චක්‍රවර්ති ධර්මාශොක මහා නරේන්ද්‍රයන් විසින් ශාඛා මහාබොධීන්වහන්සේ කැටුව තත් සංරක්ෂණය පිණිස ලඞ්කාවීප

යට එවනලද ක්‍ෂත්‍රිය කුලයන්ගේ පරම්පරයෙන් අවිච්ඡින්නව පැවති (දඹදිව) චන්‍ද්‍රගුප්ත රාජ්‍යාභ්‍යාගත * මෞර්‍ය්‍ය රාජවංශයෙහි උපන් හයි දතයුතු.

චූලවංසයෙහි.

“ යෙසුහස්ස බලත්ථස්ස භීතාමොරිය වංසජා
පලායිත්වා නරාවාසං කප්පයිංසු තහිං තහිං
තෙසමඤ්ඤතමොනන්දි වාපිගාමෙ කුටුම්බිකො
ධාතුසෙනව්හයො ආසි දාඨානාමොච තංසුතො”

යනාදීන්ද.

කව්සේකරයෙහි.

“මහබෝ රකිනලෙ	ස	සිරිසඟබෝ නිරි	ඳු
සැලසූ බෙ කලක් වැ	ස	විකුම්වැඩි මහ සෙන් ර	ඳු
එමහබෝ අබි ය	ස	කිත්සිරි මේ නිරි	ඳු
විසූ කුලයෙන් මෙලක මුල්බැස		බුජස් මහනම් කුමරදස් ර	ඳු”

යනාදීන්ද මහාකවි කුමාරදාසයන්ගේ නාරෙන්ද්‍රත්වයහා මෞර්‍ය්‍යාන්වයත් ප්‍රකාශවේ. මෙම සිංහල කවිරාජයන්ගේ ආචාර්‍ය්‍යත්වය ගැන විශෙෂයෙන් කරුණුදක්වා ලියනොහැකිවූවත් ලක්දිව්හි විජයරජු කල් පටන් ගම්වරහා රාජගුරු පුරොහිතාදි තනතුරුලැබ විසූ වෙදවෙදාඞ්ග විශාරද බ්‍රාහ්මණ පණ්ඩිතවරයන්ගේ ආචාර්‍ය්‍යත්වයෙන් උගත්නාලද්දැයි හැඟේ. † විජයරාජයන්ට මුනුබුරුවූ අනුරාධපුර නිර්‍මාණයකොට ලක්දිව සතරවැනි රජවූ පණ්ඩුකාභය මහරජතුමා උපතිස්සනම් ග්‍රාමයෙන් දකුණුදික්හි පණ්ඩුලග්‍රාමයෙහි විසූ වෙදවෙදාඞ්ගප්‍රවීණ මහා භොග සම්පත් ඇති “පණ්ඩුල” නම් බ්‍රාහ්මණාචාර්‍ය්‍යයන්ගේ ශිෂ්‍යයෙකි. ඔහුගෙන්ලත් ශිල්පශාස්ත්‍රොපදෙශහා ධනසම්පත්තියද ආධාරකොටගෙන එරජු ලක්දිව් රජයලත්බැව්ද මහාවංශයෙහි කියනලදී.

“ පණ්ඩුල බ්‍රාහ්මණො නාම භොගවා වෙද පාරගො
දක්ඛිණස්මිං දිසාභාගෙ වසී පණ්ඩුලගාමකෙ
කුමාරෙනත්ථ ගන්ත්වාන පස්සි පණ්ඩුල බ්‍රාහ්මණං
ත්වං පණ්ඩුකාභයොතාත ඉති පුච්ඡිය ඤාතකෙ”

යනාදියයි. මෙසින් ලක්දිවද බ්‍රාහ්මණාචාර්‍ය්‍යයන්ගේ වාසය ප්‍රකාශවේ.

---

* “නවනන්දාන්ද්විජඃ කශ්චිත් ප්‍රපන්නානුද්ධරිෂ්‍යති
තෙෂාමභාවෙ ජගතීං මෞර්‍ය්‍යා භොක්ෂ්‍යන්ති වෛකලෞ
සඑව චන්ද්‍රගුප්තංවෛ විජෝරාජ්‍යෙ’භිෂෙක්ෂ්‍යති”—භාගවතපුරාණ.

† මේ රජහු පිය මුගලන්රජ අටළොස් හවුරුද්දක් මුළුල්ලෙහි දඹදිවවැස පුරුදුකෙනෙක්හෙයින් පුත්‍ර කුමාරයාණන් දඹදිව් සවා ශාස්ත්‍ර පුහුණුකරවූයේද්‍යෙහොයිද සලකනු ලැබේ.

මෙම පණ්ඩුකාභය මහරජාණන් මුනුබුරු දෙවනපෑතිස් නිරිඳුන් කල්හි ලක්දිව බුදුසසුන් පිහිටි පසු වෛද්‍යාධ්‍යයනාදියට වඩා බෞද්ධ ධර්මාධ්‍යයනාදියෙහි සිංහල ජනයෝ උත්සාහවත්වූහ. එතකුදුවුවත් බුද්ධ ධර්මය ඉගෙණගන්නන් විසින් මාගධ භාෂා විඥානයෙහි නියුක්තවන කල්හිම ඊට අත්‍යන්තෝපකාරවූ ශාබ්දබෝධය සඳහා සංස්කෘත තර්කව්‍යාකරණාදිය ඉගණීමද සිංහල විද්‍යාර්ථීන්ගේ ස්වභාව ධර්මයක්විය. එහෙයින් සංස්කෘත ප්‍රාකෘතාදියෙන් තුබූ විද්‍යාස්ථාන දැනුමෙහිද අතිශයින් ප්‍රවීණතර බුද්ධිමත් සිංහල පණ්ඩිතවරයෝ බොහෝදෙනෙක් කලින් කල ලක්දිව විජෘම්භමාණවූහ. පාණිනි, කාත්‍යායන, පතඤ්ජලි, ජයාදිත්‍ය, ජිනෙන්ද්‍රබුද්ධිපාදාදීන්විසින් කරණලද සූත්‍ර, වාර්ත්තික, මහාභාෂ්‍ය, වෘත්ති, පඤ්චිකාදියහා ආචාර්‍ය්‍ය චන්ද්‍රගෝමී විරචිත ශබ්ද ලක්‍ෂණය, ජඩ්ඩුගෝමිවිරචිත චාන්ද්‍රවෘත්තිය, සර්ව්වර්ම්ම, දුර්ගසිංහ, ත්‍රිලෝචන දාසාදීන් විසින් කරණලද කාතන්ත්‍ර සූත්‍ර, වෘත්ති, පඤ්චිකාදියද මෙයින් අන්‍යවූත් "ආපිශලීය, ශාකටායන" ශාස්ත්‍රාදි ඉතා පුරාතන ව්‍යාකරණද්‍රයි යනාදි බොහෝ සංස්කෘත ශබ්දශාස්ත්‍රවිෂයෙහි උද්ග්‍රහණ ශ්‍රවණ ධාරණ චින්තන නිරූපණාදිවශයෙන් පැවති ප්‍රශස්ත ප්‍රඥාචාතුර්‍ය්‍යය ලඞ්කාවාසී ඒපුරාතන පණ්ඩිතයන්කෙරෙහි විද්‍යමානවිය. එහෙයින් රත්නශ්‍රීඥානාචාර්‍ය්‍ය, * මහා

---

* රතන ශ්‍රීඥානාචාර්‍ය්‍යයෝ සිංහල පඬිවරකෙනෙකැයි දඹදිව ජයමහාබෝධිස්ථානයෙහි පිහිටුවනලද දෙවනාගරාක්‍ෂර සංස්කෘත ශිලාලේඛනයෙකින් පෙනේ.

"ආසීද්දෘප්ත නරේන්ද්‍ර වෘන්ද විජයී ශ්‍රීරාෂ්ට්‍රකූටාන්වයඃ
ශ්‍රීමානානන්ද ඉතිත්‍රිලෝක වි(දි)තඃසෙත ජස්විනා මග්‍රණීඃ
සත්‍යානප්‍රසතෙන ශෞච විධිනා ශ්ලාඝ්‍යෙන විඛ්‍යාපිත-
ස්ත්‍යාගෛඃ කල්ප මහීරුහඃ ප්‍රණයිෂු ප්‍රාඥෙ නරේන්ද්‍රාත්මජඃ"

යනාදි සංස්කෘත ශ්ලෝක 18 කින් කරණලද එම ශිලාලේඛනය මුම්බාපුරාධිවාසී ආචාර්‍ය්‍ය රාජේන්ද්‍ර ලාල්මිත්‍රයන්ගේ "බුද්ධගයා" නම්වූ ප්‍රකරණයෙහි ශිලා ලිපි ප්‍රතිරූපසහා සමග දක්වනලද්දේය. එහි "සිංහලද්වීප ජන්මනා පණ්ඩිත රතන ශ්‍රී ජන භික්‍ෂුණා"යි කතෘනාමය පැනේ. රාජේන්ද්‍ර ලාල්මිත්‍රාචාර්‍ය්‍යයන් විසින් "රතන ශ්‍රීජන" යයි පිටපත්කරණලදුවත් ඒ ප්‍රමාද ලිපියකි. ශිලාලේඛන ප්‍රතිරූපයෙහි "රතනශ්‍රීඥන"යි පැනේ. තොටගමුවේ ශ්‍රීරාහුල ස්වාමි ආදීන් විසින් "රතනාමතිපාද, රතන සිරිඤාණචරිය" යන මාගධී නාම වශයෙන්ද "රත්නමතිපාද, රත්නශ්‍රීඥානාචාර්‍ය්‍ය" යන සංස්කෘත නාම වශයෙන්ද ව්‍යවහාරකරණලැබූ චාන්ද්‍ර පඤ්චිකාකාර ආචාර්‍ය්‍යපාදයෝ මෙම ශිලාලේඛන කතෘවූ "සිංහලද්වීපයෙහි උපන් 'පණ්ඩිත රතන ශ්‍රීඥන' නම් භික්‍ෂූන් වහන්සේ"යයි හඟිමු. මුන්වහන්සේ පශ්චිමකාලයෙහි දඹදිව් පැමිණි කීර්ත්තිරාජනම් බෞද්ධ මහ රජක්හුගේ පුත්‍ර කුමාරාදීන් විසින් පූජිතව විසූබැව් ශිලාලේඛනයෙහි ප්‍රවෘත්තියෙන් සැලකියහැක්කේ.

කාශ්‍යපසථවිර, ශාරිපුත්‍ර සථවිර, අනවමදර්ශීසඞ්ඝරාජාදි ලබ්ධ ශාසනශොභී ආගමධර මහා යතීන්ද්‍රයන්විසිනුදු චාන්ද්‍ර පඤ්ජිකා, * බාලාවබොධන (චාන්ද්‍රවෘත්ති), චාන්ද්‍ර පඤ්ජිකාලඞ්කාර ටීකා, දෛවඥකාමධෙනුආදි සංස්කෘත ග්‍රන්ථයෝත් කරණලදහ. ශූරපාද, ධම්මකීර්තිපාදාදි ගෘහසථ මහා පණ්ඩිතවරයන් විසිනුදු සංස්කෘතකාව්‍ය ස්වරූපයෙන් බෞද්ධාගම ප්‍රකාශක ධම්ම ප්‍රබන්ධයෝ උපදවනලදහ. අනුරාධපුර සතූපාරාමාධිවාසී මෞද්ගල්‍යායන මහා ස්වාමි (සඞ්ඝරාජ) පාදයන්ගේ සංස්කෘත ශාස්ත්‍ර පටුත්වය වර්ණනාකරණ තාදෘශීනතාන මහා කවිවරයන් විසින් කියනලද්දයි තොටගමුවේ ශ්‍රීරාහුල ස්වාමීන්ගේ පඤ්ජිකා ප්‍රදීපයෙහි දක්වනලද

“ සාශඞ්කඃ පාණිනෞ යාච චන්ද්‍ර කාත්‍යායනාදිෂු
සෙයං මූර්තිං මතී මන්‍යෙ මෞද්ගල්‍යායන රූපිණී”

යනමේ ශ්ලොකයෙන් පාණිනී චන්ද්‍ර කාත්‍යායනාදි සංස්කෘතව්‍යාකරණ කර්තෘන්කෙරෙහිවූ ශක්තිය මෞද්ගල්‍යායන වෙශ ඇතිව ශරීර වත්වූවාක්මෙනැයි සංස්කෘත ශබ්දශාස්ත්‍රඥතාව වර්ණනා කරණලද.

පුලස්තිපුර (පොලොන්නරු) මහාජෙතවන විහාරාධිවාසී ටීකාචාය්‍යී ශාරිපුත්‍ර මහා ස්වාමීන්ගේ ප්‍රවීණත්වය දක්වනලද

“ යංචෙඤ්ඤ චන්ද්‍රගුත්තං නිසිත තරමතිං පාණිනිං පාණිනීයෙ
සබ්බස්මිං තක්ක සත්ථෙ පටුතර මතයො කාත්‍යහුතං වතානො
මඤ්ඤන්තෙ කාලිදාසං කවිජන හදයා නන්දහෙතුං කවිත්තෙ
සායං ලොකත්ථ සිද්ධිං විතරතු රචනා තස්ස සාරී සුතස්ස”

යන්තෙන් එම ශාරිපුත්‍ර මහාස්වාමීන් චාන්ද්‍ර ව්‍යාකරණයෙහි චන්ද්‍රාචාය්‍යීයන්වැනියයිද; පාණිනීයව්‍යාකරණයෙහි පාණිනී සෘෂීහුවැනියයිද; න්‍යාය, වෛශෙෂික, සාඞ්ඛ්‍ය, යොග, පූර්වමීමාංසා, වෙදාන්ත, යන සවැදෑරුම් සියලු තර්කශාස්ත්‍ර විෂයෙහි ගෞතම, කණාද, කපිල, පතඤ්ජලි, ජෛමිනී, ව්‍යාස, යන දර්ශනකාර සෘෂිවරයන්වැනියයිද සංස්කෘත ප්‍රාකෘතාදි ෂඩ්භාෂා කවිත්වයෙහි කාලිදාස කවීන්ද්‍රයන්වැනියයිද කියනලද්දේය.

මෙකී පණ්ඩිතවරයන්කෙරෙන් මෑතභාගයෙහි විසූ කලිකාල සාහිත්‍ය සර්වඥ පණ්ඩිත පරාක්‍රමබාහු මහරජාණන්ගේද, අනවමදර්ශී සඞ්ඝරාජ, වනරතන සඞ්ඝරාජ, ශ්‍රී ධම්මකීර්ති සඞ්ඝරාජ, ෂඩ්භාෂා පරමේශ්වර ශ්‍රීරාහුල සඞ්ඝරාජාදි උතුමන්ගේද ග්‍රන්ථවලින් සංස්කෘත ශබ්දශාස්ත්‍රාදියෙහි සිංහල ආචාය්‍යීවරයන්ගේ පැවති අත්‍යන්ත ප්‍රවීණත්වය ප්‍රකාශවේ.

---

* චන්ද්‍රගොමී ආචාය්‍යීයෝ කාශ්මීරදෙශයෙහි විසූ බෞද්ධ පණ්ඩිත කෙනෙකැයි හැගේ. මොවුන්කල සංස්කෘත ව්‍යාකරණය විස්තරකිරීමෙන්ද පුහුණුකරවීමෙන්ද ලක්දිව බෞද්ධ පණ්ඩිතයන්විසින් සෙසු ව්‍යාකරණයන්ට වඩා ආදරාතිශයෙන් පිළිගන්නාලද්දේ එහෙයිනි.

මෙසේ බෞද්ධාගමධර ගෘහස්ථප්‍රව්‍රජිත පණ්ඩිත ජනයා විසින් තර්කව්‍යාකරණ කාව්‍යාලඞ්කාරාදි බාහිර ශාස්ත්‍ර උගන්නාලද්දේ විවිධ සමයාන්තරයෙහිද විවිධ ශාස්ත්‍රාන්තරයෙහිද ප්‍රවීණ බුද්ධිමතුන්ට බුද්ධ ධර්මයාගේ අවබෝධයහා එහි ශ්‍රද්ධාප්‍රතිලාභයද නිරායාසයෙන් සිද්ධවනහෙයිනි.

හෙද කියනලදමැයි.

“යෙසංනසච්ඡා පකුසලා, නෙක සත්ථන්තරෙචිතා
සම්මොහච්ඡිගාහතාවෙතෙ නාවබුජ්ඣන්ති කිඤ්චිපි”

“තක්කව්‍යාකරණාව ධම්ම විනයං සුචාසියො පකුසලා
නෙනායං සුවිසාරභූත රචනා විසුද්ධයතෙ කෙවලං
හෙතුචාපි එලෙන තෙනචඵලං සම්පස්සමානො තතො
බොධිං සද්දහතෙව තස්ස මහතා වායාමතො සම්භවං”යි.

මෙසේ සංස්කෘත විද්‍යාස්ථානයන්හි චතුරතරවූ සිංහල සුධීන් විසින් කාලිදාස මයූර මාඝ ධාවක රාජශෙඛරාදීන්ගේ කාව්‍යරචනාහා භරත රාමශර්මාදීන්ගේ අලඞ්කාර ශාස්ත්‍රයන්ද ඇසුරුකොට සංස්කෘත මාගධ සිංහල යන භාෂාත්‍රයෙන් බොහෝ කාව්‍ය රචනාකරණලදුවත් ඒ පුරාතන කාව්‍යග්‍රන්ථයන් චිරකාලාත්‍යය විනාශ වශයෙන් අපවත්වූයෙන් මෙකල්හි ඒ ප්‍රශස්ත සිංහල කවීන්ගේ කෘතිවූ කාව්‍ය වශයෙන් කතිපය ග්‍රන්ථකෙනෙක් දක්නා ලැබෙති.

නාමාෂ්ට ශතක, බුද්ධගද්‍යාදි සුළු සංස්කෘත කාව්‍යද; සසද, කුසද, මුවදෙව්ද, කව්සේකර ආදි එළුකාව්‍යද; ජිනාලඞ්කාර, පාරමී සතක, සමන්තකූට වණ්ණනා, දාඨාවංසාදි මාගධී කාව්‍යද යනමේ ආදියයි. සිංහලද්වීපයෙහි සිංහල කවිවරයකුහු විසින් සංස්කෘත මහාකාව්‍යයක් වශයෙන් කරණලද එකද ග්‍රන්ථයකුත් මෙකල්හි මෙම ජානකීහරණ කාව්‍යයහැර වෙන නොඅසනු ලැබේ.

මෙහි කර්තෘවූ කුමාරදාස නරෙන්ද්‍රයන්ගේ කවිත්ව කීර්තියහා මෙම කාව්‍යයාගේ ප්‍රසිද්ධියද දඹදිව්හි පවා පුරාතන පණ්ඩිතජනයන් අතුරෙහි කාලිදාස කවීන්ගේ කීර්තියමෙන්ද රඝුවංශ කුමාරසම්භවාදිකාව්‍යයන්ගේ ප්‍රසිද්ධියමෙන්ද විජෘම්භමාණවූබැව් පොතපතින් පෙනෙන නමුත් වර්ත්තමානකාලයෙහි පුරාණ කවිවරාදීන්ගේ කාලවිශෙෂ වෘත්තාන්ත සොයා ලියන දඹදිව්වැසි පණ්ඩිතයන් විසින් හෝ යුරෝපීය පණ්ඩිතයන් විසින් හෝ කුමාරදාස රජහුගේ කාලදෙශ නියමයක් නොදක්වනලද්දේය. එතකුදුවුවත් ‘ප්‍රොපසර් අවුප්‍රැක්ට්’නම් යුරෝපීය පණ්ඩිතයා විසින් ඖචිත්‍යාලඞ්කාර, ශාර්ඞ්ගධර පද්ධති, සුභාෂිතාවලි, යන පුරාණ ග්‍රන්ථයන්හි උදාහරණ වශයෙන් කියාතුබූ කුමාරදාසවිරචිත ශ්ලොක සතරක් සොයාගන්නාලදින් මුම්බාපුර රාජකීය ‘ආසියාතික’ සමාගමවිසින් ප්‍රකාශිත ‘ජර්නාල්’නම් ඉංග්‍රීසි සඟරායෙක්හි ‘ප්‍රොපසර්පීටර්සන්’ මහතා විසින් ප්‍රසිද්ධකරවනලද්දේය.

ඒ මෙසේයි.

1 "අයිවිජහිහි දෘඪොපගූහනං
ත්‍යජනව සඞ්ගමභීරු වල්ලභම්
අරුණ කරොද්ගම එෂ වර්ත්තතෙ
වරතනු සම්ප්‍රවදන්ති කුක්කුටාඃ.

2 පශ්‍යන් හතො මන්මථබාණ පාතෛඃ
ශක්තොවිධාතුං නනිමීල්‍ය චක්ෂුඃ
ඌරූවිධාත්‍රාහි කෘතෞ කථංතෞ
විත්‍යාස තස්‍යං ස්ඵුමතෙර්විතර්කඃ.

3 ශිශිර සීකර වාහිනි මාරුතෙ
චරතිවෘෂ්ටි භයාදිව සත්වරඃ
මනසිජඃ ප්‍රවිවෙශ වියොගිනී
හෘදයමාහිත ශොක හුතාශනං.

4 භ්‍රාංත්වා විවස්වානථ දක්ෂිණශා
මාලම්බ්‍ය සර්ව්ව කරප්‍රසාරී
ඍත්වික්කතොතිඃස්ව ඉවප්‍රතස්ථෙ
වසුප්‍ර ලබ්ධෙර්ධන දස්‍යවාසං."

මෙහි 1 වෙනි ශ්ලොකය අපේ රචනායෙහි නොපෙනේ. අප විසින් බලනලද ජානකීහරණ සන්නපොත්වල මේ පිණිස සන්නයක් නැතිහෙයිනි. 2 වෙනි ශ්ලොකය අපේ රචනාවේ ප්‍රථම සර්ගයෙහි 29 වෙනි ශ්ලොකයයි. 3 වෙනි ශ්ලොකය 11 වෙනි සර්ගයෙහි 63 වෙනි ශ්ලොකය්යි. 4 වෙනි ශ්ලොකය 3 වෙනි සර්ගයෙහි 2 වෙනි ශ්ලොකයයි. මේ ශ්ලොකත්‍රයෙනුත් 2 වෙනි 4 වෙනිදෙක ලිපිදෝෂ සහිත බවද අපේ රචනාවහා නොසම බවද පෙනේ.

"අයිවිජහීහි" යනාදි ප්‍රථම ශ්ලොකය ක්‍රි. ව. 1050 කාලයෙහි කාශ්මීරදෙශයෙහි විසූ ක්‍ෂෙමෙන්ද්‍ර කවිහුගේ "ඖචිත්‍ය විචාර චර්චා" නොහොත් "ඖචිත්‍යාලඞ්කාර" යයි ප්‍රසිද්ධ අලඞ්කාර ග්‍රන්ථයෙක්හි උදාහරණකරණලද්දකි. මෙහි "වරතනු සම්ප්‍ර වදන්ති කුක්කුටාඃ" යන සතරවන චරණය පතඤ්ජලීන්ගේ මහා භාෂ්‍යයෙහිද උජ්ජ්වල දත්තයන්ගේ උණාදි සූත්‍රවෘත්තියෙහිද තනු ශබ්දයාගේ සම්බුද්ධි හ්‍රස්වත්වය සඳහා උදාහරණ කලහෙයින් පතඤ්ජලි ඍෂීන්ටද වඩා කුමාරදාසයෝ, පුරාතන කෙනෙකැයි ප්‍රොපසර් පීටර්සන් විසින් ලියනලදී. මෙය මෙසේමයයි සැලකියයුතු නොවේ. චාන්ද්‍රව්‍යාකරණ කර්තෘ වූ ආචාර්‍ය්‍ය චන්ද්‍රගොමීන්විසින් පතඤ්ජලි ඍෂිහුගේ මහා භාෂ්‍යය ගුරු කොටගෙන එම ව්‍යාකරණය කලබැව්

"චන්ද්‍රාචාර්‍ය්‍යාදි භිර්ලබ්ධා දෙශං තස්මාත්තදාගමම්
ප්‍රවර්ත්තිතං මහා භාෂ්‍යං චන්ද්‍ර ව්‍යාකරණං කෘතම්"

යන රාජ තරඞ්ගිනී ශ්ලොකාදියෙන් පෙනේ. මීට අවුරුදු 1600

කීන් පූර්වූ වෛයාකරණයට මහා භාෂ්‍යය භුරුවූහෙයින්ද 1900
කින් පෙර වික්‍රමාදිත්‍ය රජහුගේ ජ්‍යෙෂ්ඨ භ්‍රාතෘවූ භර්තෘහරීන් විසින්
මහා භාෂ්‍යයට 'වාක්‍යපදීය'නම් වර්ණනා ග්‍රන්ථයක් කළහෙයින්ද (භා
රවි මහා කවීන්ට පසු කාලයෙහිවූ කෙනෙකැයිද කාලිදාස මහා ක
වීන්ට වැඩිමහලුකෙනෙකැයිද සලකනලද) * මහා කවිවර ශ්‍රී මාඝ
යන්ගේ ශිශුපාලබධයෙහි "අනුත් සූත්‍ර පදන්‍යාසා සවෘත්තිඃ සන්නිබ
න්ධනා" යන්නෙහි "නිබන්ධන" යනු භාෂ්‍ය ග්‍රන්ථය සඳහා කියනලදැයි
මාඝ ටීකාකාර මල්ලිනාථයන් කීහෙයින්ද ගෝල්ඩ්ස්ටකර්, භණ්ඩා
රකර, ශ්‍රී තාරානාථාදි ප්‍රසිද්ධ පණ්ඩිතයන් විසින් මහා භාෂ්‍ය රචනා
ව අවුරුදු දෙදහසකිනුත් අතීතයයි කරුණු සහිතව කියනලද හෙ
යින්ද "වරතනු සම්ප්‍ර වදන්ති කුක්කුටාඃ" යනු මහා භාෂ්‍යයට ගන්
නාලද්දේ කුමාරදාස නරේන්‍ද්‍රයන්ගේ රචනාවකිනැයි නොසිතියහැ
කිය. උජ්ජ්වලදත්තයන් විසින් "කෘෂිචමි තනිධනි සර්ජි බර්ජිභ්‍යඃ
ඌඃ" යන ශාකටායන සූත්‍රය පිණිස ලියනලද වෘත්තියෙහි "සම්බුද්ධි
හ්‍රස්වශ්ච වරතනු සම්ප්‍ර වදන්ති කුක්කුටාඃ ඉති වෘත්තිඃ"යි කියන
ලදී. මෙසිතුදු මෙකී ශ්ලෝක චරණය කුමාරදාසයන්ගේ රචනාව
කැයි නොහැගේ. උජ්ජ්වලදත්තයන් විසින් ජානකීහරණයෙන්ගත්
අනික් උදාහරණයක් ජානකීහරණ නාමයෙන්ම දක්වූහෙයින්ද ය
ථොක්ත උදාහරණය වෘත්ති වචනබැව් කීහෙයින්ද ඉතා පුරාතනවූ
මහා භාෂ්‍යයෙහි පෙනෙන එම ශ්ලෝක චරණය කුමාරදාසයන්
ගේයයි කීම සැක සහිතමැයි. ඖචිත්‍යාලඞ්කාරයෙහි එය කුමාරදාස
රචනාවකැයි කීමද අසත්‍යයයි නොහැළයුතුහෙයින් "වෘද්ධොයුනා" ය
නාදි පාණිනීය සූත්‍රයන් කාලිදාසයන්ගේ රචනාවහා යොදාගත්
තාක්මෙන් භාෂ්‍යොදාහරණය කුමාරදාසයන්ගේ රචනාවටද යොදා
ගන්නාලදැයි සිතීම මෙහි යුක්තතරයයි හැගේ.

"ප්‍රත්‍යන්හතො" "ශිශිරසීකර" යනාදි ශ්ලෝකවය ශාර්ඞ්ගධර
පද්ධතියෙන්ද "භ්‍රාන්ත්වා" යනාදි ශ්ලෝකය සුභාෂිතාවලියෙන්ද ගත්
බැව් කියනලදී. උණාදිවෘත්තියෙහිද "කෘභූමදිභ්‍යඃකිත්" යන ශාක
ටායන සූත්‍රය සඳහා උදාහරණකෙරෙමින් "මහිෂ ධූසරිතාඝරිතාඝන
ට ඉති ජානකීහරණෙ යමකම්"යි උජ්ජ්වලදත්තයෝ ජානකීහරණ
11 වෙනි සර්ගයෙහි 71 වෙනි ශ්ලෝකය සම්බන්ධවූ ප්‍රථම චරණය
දක්වූහ.

"සූක්තිමුක්තාවලි"නම් පුරාතන ග්‍රන්ථයෙක්හි "ජල්හන"නම් කවි

---

* "තාවද් භා භාරවෙර්භාති යාවන්මාඝස්‍යනොදයඃ
උදිතෙච පුනර්මාඝෙ භාරවෙ ර්භා රවෙරිව"

"පුරා කවීනාං ගණනාප්‍රසඞ්ග කනිෂ්ඨිකාධිෂ්ඨිත කාලිදාසඃ
අද්‍යාපි තත් තුල්‍ය කවෙරභාවා දනාමිකා සාර්ථවතී බභූව"

යනු වීරනන්දන කවීන්ගේ වචනයි.

තෙමේද එකල ප්‍රසිද්ධවූ කවීන්ද්‍රයන් වර්ණනාකරමින් මහා කවි කුමාරදාසයන් සඳහා කවිවර ශ්‍රී රාජශෙඛර විරචිත මේ මතු පෙනෙන ශ්ලෝකය දක්වූයේයයි ප්‍රොපැසර් පීටර්සන් මහතාගේ ලේඛනයෙහි කියනලදී.

“ ජානකීහරණං කර්තුං රඝුවංශෙස්ථිතෙ සති
කවිඃ කුමාරදාසශ්ච රාවණශ්ච යදික්ෂමඃ ”

රඝුවංශෙස්ථිතෙසති, රඝුවංශකාව්‍යය පිහිටි කල්හි; හෙවත් රඝුවංශික (රාම රජහු)සිටි කල්හි; ජානකීහරණං කර්තුම්, ජානකීහරණ (කාව්‍ය) ය කරන්ට; නොහොත් (ජානකීනම්වූ) සීතාව පැහැරගැන්ම කරන්ට; කුමාරදාසඃ කවිශ්ච, කුමාරදාස කවිතෙමේත්; රාවණශ්ච, එනම් රාක්ෂසතෙමේත්; යදික්ෂමඃ, ඉදින් පොහොසත්ද?—යන ශ්ලේෂාර්ථයක් මේ ශ්ලෝකයෙන් ප්‍රකාශවේ. මෙයින් රඝුවංශයට පසු ජානකීහරණ කාව්‍යය කළබැව් කවිතෙමේ හැඟවී.

කෙදාරභට්ට විරචිත වෘත්තරත්නාකරයට ලක්දිව පුරාණ පණ්ඩිතයෙකුන් විසින් ලියනලද සිංහල ව්‍යාඛ්‍යානයෙහිද ජානකීහරණ ප්‍රථම සර්ග විතීය ශ්ලෝකයෙහි පූර්වාර්ධය පදානතාවර්තීවූ මාත්‍රිකයාගේ ගුරුබව දක්වනු පිණිස උදාහරණ කළහ.

මෙසේහ වුරුදු (850) අටසිය පනහකින් අතීතයෙහි කාශ්මීරදේශාදියෙහි විසූ ක්ෂෙමෙන්ද්‍රාදි * මහා ග්‍රන්ථකාර පණ්ඩිතයන් විසින්ද ලක්දිව්වැසි නොයෙක් පණ්ඩිතයන් විසින්ද ස්වකීය ග්‍රන්ථ රචනා පිණිස ගුරුකොටගන්නාලද චිරප්‍රසිද්ධ මෙම ජානකීහරණ මහාකාව්‍යය මේකාලයෙහි අන්‍යදෙශයකහෝ ලක්දිව පුරාණ පුස්තකාලයකහෝ ඇතිබවකුත් අසන්ට නොලැබේ. කොළඹ රාජකීය පුස්තකාලයෙහි තැබීම පිණිස ආණ්ඩුව විසින් පරීක්ෂාකරවූ කල්හිද ජානකීහරණ සන්න පොතම්මිස ශ්ලෝකපොතක් නොලැබුණේය.

මේ ජානකීහරණ මහාකාව්‍යකාර කුමාරදාස මහරජාණන්හා මිත්‍රවූ කාලිදාසනම් කවීන්ද්‍රතෙමේ කවරෙක්ද යනු නිශ්චයෙන් දක්වාලීම දුෂ්කරය. කුමක්හෙයින්දයත්? කාලිදාස නමින් ඒ ඒ කාලයෙහි ප්‍රසිද්ධවූ කවිවරයන් කීපදෙනෙකුන් විසූබැව් ග්‍රන්ථාන්තරයෙහිදර්ශිත බැවිනි.

කාලිදාස මහා කවීන්ගේ කාලය නියමකොට දැනගන්නා පිණිස කරුණු සෙවූ වර්ත්තමාන කාලීන ප්‍රොපසර් ඇල්බ්‍රැක්ට්, ප්‍රොපසර් වීබර්, ජී. බූලර්, සෂගිරි ශාස්ත්‍රී, ශඞ්කර පණ්ඩුරඞ්ග, තාරානාථ තර්කවාචස්පතිආදි පණ්ඩිතයන්විසින්ද මේ සඳහා බොහෝ කරුණු දක්වනලද්දේනමුත් ඒ සියල්ලද එකිනෙකට අසමානබැව් පෙනේ.

---

* “අභිවිජහීහි” යනාදි ශ්ලෝකය භාරවි කවීහුගේ කෘතියකැයි ගඞ්ගාදාශ කවීන්ගේ වෘත්තොදාහරණයෙන් පෙනේ. මෙය ක්ෂෙමෙන්ද්‍රයන්ගේ ඖචිත්‍යාලඞ්කාර වචනයහා නොයෙදේ.

රඝුවංශාදි කාව්‍ය කර්‍තෘවූ කාලිදාස මහා කවිතෙම මීට හවුරුදු (1946) එකදහස් නවසිය සසාළිසකින් පෙර දඹදිව අවන්ති ජනපදයෙහි (දැනට 'මල්වා'යයි ව්‍යවහාරවන "මාලව" දෙශයෙහි) උජ්ජයිනී පුරයෙහි විසූ වික්‍රමාදිත්‍ය මහූ රජහුගේ පණ්ඩිත සභායෙහි රත්නයක්සේ වැජඹුනු පඬිවරයෙක යනු බොහෝදෙනා විසින් සලකනලද්දේය. ශ්‍රී තාරානාථ තර්කවාචස්පතීන් විසින් කරණලද "වාචස්පත්‍ය"නම් වෘහදභිධානයෙහි රඝුවංශ, කුමාරසම්භව, මෙඝදූත, යන ශ්‍රව්‍ය කාව්‍ය තුනහා "ස්මෘති චන්ද්‍රිකා" නම් වෛදෙක කර්‍ම ප්‍රතිපාදක ග්‍රන්ථයක්ද "ජ්‍යොතිර්විදාභරණ" නම් කාලඥාන ශාස්ත්‍රයද ක්‍රමයෙන් රචනාකොට මාලවිකාග්නි මිත්‍ර, වික්‍රමොර්වශී, ශකුන්තලා යන දෘශ්‍ය කාව්‍යද කරණලද බව කියා මේ ජ්‍යොතිර්විදාභරණ ශ්ලොකයන් නිදර්ශනකළහ.

"මත්තෙනා'ධුනා කෘතිරියං සතිමාලවෙන්ද්‍රෙ
ශ්‍රීවික්‍රමාර්ක නෘපරාජවරෙ සමාසීත්"
... ...

"ශඞ්කවාදි පණ්ඩිතවරාඃ කවයස්ත්වනෙකෙ
ජ්‍යොතිර්විදඃ සමභවංශ්ච වරාහ පූර්වාඃ
ශ්‍රීවික්‍රමස්‍ය බුධ සංසදි ප්‍රාජ්‍ය බුද්ධෙ-
ස්තෛරප්‍යහං නෘපසඛඃ කිලකාලිදාසඃ"

"කාව්‍යත්‍රයං සුමතිකෘද් රඝුවංශ පූර්වං
ජාතං තතොනනු කියච්ඡ්‍රුති කර්‍මවාදඃ
ජ්‍යොතිර්විදාභරණ කාලවිධාන ශාස්ත්‍රං
ශ්‍රීකාලිදාස කවිතොහි තතො බභූව"

"වර්ෂෛ සින්ධුර දර්ශනාම්බර ගුණෛර්‍යාතෙ කලෞ සම්මිතෙ
මාසෙමාධව සංඥිතෙ'ත්‍ර විහිතො ග්‍රන්ථක්‍රියොපක්‍රමඃ"යි.

මෙහි කී ජ්‍යොතිර්විදාභරණ ග්‍රන්ථ නිර්‍මාණය කලියුග වර්ෂ (3068) තුන්දහස් සැටඅටෙන් මතු හවුරුදු වෙසක්මස්හියයි කීහෙයින් එම කවීන්ගේ ග්‍රන්ථ රචනාකාලය අවුරුදු (1922) එක්දහස් නවසිය විසිදෙකකින් අතීතවේ. මේ මෙසේවීනම් එම මහා කවීන්කෙරෙන් අවුරුදු පන්සිය ගණනකට මෑතකාලයෙහි සිංහල මහා කවි කුමාරදාශ නරෙන්ද්‍රයෝ විසූහයි කියයුතුවේ.

ජ්‍යොතිර්විදාභරණ ශ්ලොකයෙහි පෙනෙන මේ වර්ෂ සඞ්ඛ්‍යාවද විශ්වාස නොකටයුතු බව ඇතම් උගතුන් විසින් කියනලදී. ඔවුන් විසින් ඒ දක්වනලද කරුණුද මෙහි සැලකියයුතුසේ පෙනේ. අයනාංශය බලනු පිණිස ශකවර්ෂයෙන් 445 ක් අඩුකොට ශෙෂය සැටින් බෙදියයුතුයයි ජ්‍යොතිර්විදාභරණයෙහි කීහෙයින් එය ශකවර්ෂයෙන් පළමුකරණලද්දක් නොවනබැවින් වික්‍රම (සංවත්) වර්ෂයෙන්

හවුරුදු සත්සියයක් පමණගිය කල්හි කරණලද්දකැයි සැලකියයුතු බවද එහි නම් දක්වූ ධන්වන්තරි කාලිදාසාදි පණ්ඩිත නවදෙනා හා ජිෂ්ණු ත්‍රිලොචනාදි පණ්ඩිතයන් අතුරෙන් ජිෂ්ණුහුගේ පුත්‍රවූ බ්‍රහ්මගුප්ත ආචාර්‍ය්‍යයන් විසින් බ්‍රාහ්මසිද්ධාන්තය කරණලද්දේ ශක වර්‍ෂයෙන් 550 ක් ගතවූ කල්හිය යනු.

" ශ්‍රීචාපවංශ තිලකෙ-ශ්‍රීව්‍යාඝ්‍රමුඛෙ නෘපෙ ශකනෘපාලාත්
පඤ්චාශත් සංයුක්තෛ-ර්‍වර්‍ෂ ශතෛඃ පඤ්චභිරතීතෛඃ
බ්‍රාහ්මඃ ස්ඵුට සිද්ධාන්තඃ-සජ්ජන ගණිතඥගොලවිත් ප්‍රීත්‍යෛ
ත්‍රිංශද්වර්‍ෂේණ කෘතො-ජිෂ්ණුසුත බ්‍රහ්මගුප්තෙන "

යනමේ සිද්ධාන්තාවසාන ශ්ලොකදෙකින් ප්‍රකාශහෙයින්නුත් ජ්‍යොතිර්විදාභරණය එපමණ පුරාණයයි නොසිතියයුතු බව ඔවුන්ගේ කල්පනායි.

රඝුවංශ, කුමාරසම්භව, මේඝදූත, සමෘතිචන්ද්‍රිකා, ඍතුසංහාර, නලොදය, සෙතුප්‍රබන්ධ, ශකුන්තලා, වික්‍රමොර්‍වශී, මාලවිකාග්නිමිත්‍ර, ජ්‍යොතිර්විදාභරණ, ශ්‍රුතබොධ, වෘත්තතාරාවලී, ශෘඞ්ගාරතිලක, ප්‍රශ්නොත්තරමාලා, හාස්‍යාර්ණව, පුෂ්පබාණවිලාස කාව්‍ය, නානාර්ථ ශබ්ද රත්න, යනමේ ග්‍රන්ථයන් කාලිදාසනම් කවිහු විසින් කරණලද බව කියති. මේ සියල්ල එකම කාලිදාසකෙනෙකුන්ගේ කෘතිලෙස නොසිතියයුතුබවත් මෙයින් "නලොදය" ආදි සමහරක් ඒ නමින්ම පසුකාලයක විසූ කවිවරකෙනෙකුන්ගේ කෘතියයි සැලකියයුතුබවත් සඟගිරිශාස්ත්‍රි ආදි පණ්ඩිතයන්ගේ මතයි. "සෙතුප්‍රබන්ධ" නම් කාව්‍යයට ටීකා ලියූ රාමදාස කවීන්ගේ මේ ශ්ලොකයෙන්ද සෙතුප්‍රබන්ධය වික්‍රමාදිත්‍ය රජහුගේ අයැදුමෙන් කාලිදාසයන් විසින් කරණලද බව ප්‍රකාශවේ.

"ධීරාණාං කාව්‍ය චර්චා චතුරිම විධයෙ වික්‍රමාදිත්‍යවාචා
යංචක්‍රෙ කාලිදාසඃ කවිමකුටවිධුඃ සෙතුනාමප්‍රබන්ධම්
තද්ව්‍යාඛ්‍යාසෞෂ්ඨවාර්ථං පරිෂදි කුරුතෙ රාමදාසස්ස එව
ග්‍රන්ථංජල්ලාලදීන්ද්‍රක්‍ෂිතිපති වචසා රාමසෙතුප්‍රදීපම්"

මෙම සෙතුප්‍රබන්ධය 'ප්‍රවරසෙන'* නම් රජක්හුපිණිස වික්‍රමාදිත්‍ය රජහුගේ අණසුයෙන් කාලිදාස කවිහු විසින් කරණලදැයි අභිනව ටීකාකාරයන් කීහෙයින් උජ්ජයිනී පුරයෙහි වික්‍රමාදිත්‍යනම්වූ ශ්‍රීහර්‍ෂ රජහාද ශිලාදිත්‍යනම්වූ ප්‍රතාපශීල රජහාද සමකාලීනවූ ප්‍රවරසෙ

---

* මෙම ප්‍රවරසෙන රජු හා සිංහලයන්ගේද සම්බන්ධය පැවතිබැව් කල්හණාචාර්‍ය්‍යයන් විසින් කියනලදී.

" බුභොජ සිංහලාදීන්යො
ර්‍වීපාන් සසවිවො'කරොත්"—රාජතරඞ්ගිනී.

න රජ කාශ්මීර රජෙකැයි හැඟෙනබැවින් සෙතුප්‍රබන්ධය කාලිදාසනම් කවිහු විසින් ක්‍රිස්තුවර්ෂ (300) තුන්සියය පමණ කාලයෙහි කරණලද්දේයයි සිතියයුතු බව ප්‍රොපෙසර්වීබර් මහතුන් විසින් ලියනලදී. මෙකියනලද කාලය කුමාරදාස නරේන්ද්‍රයන්ගේ කාලයට හා වුරුදු (200) දෙසියයකින් පූර්වවේ. ප්‍රවරසෙන රජ්හා "හියුන්ත්සාං" නම් ප්‍රසිද්ධ චීන භික්ෂුහුගේ මිත්‍ර සම්බන්ධයක් තුබූබැව් කියනලදහෙයින්ද හර්ෂවර්ධන, ශිලාදිත්‍ය, හියුන්ත්සාං, යනමොවුන් සමකාලීන වූහෙයින්ද, ප්‍රවරසෙන රජ ක්‍රිස්තුවර්ෂ (500) පන්සියයටත් (600) සයසියයටත් අතර විසූයේයයි කීම යුක්තතරය යනු වීබර් මහතුන්ගේ මතයි. සෙතුප්‍රබන්ධ රචනාව සඳහා මේ කියනලද කාලය කුමාරදාස මහරජාණන්ගේ කාලයට සමීපබැව් පෙනේ.

වාචස්පත්‍යයෙහි වනාහි.

"කාලිදාසාශ්චයාසත්‍රයඃ කවය ආසන්. තත්‍ර එකො වික්‍රමාදිත්‍ය සභ්‍යඃ අපරො භොජදෙව සභ්‍යඃ අපරො භාමිනී විලාස කර්තා ජගන්නාථමිශ්‍රඃ අභිනව කාලිදාසාඛ්‍යඃ". "කාලිදාසනම් කවිහු තුන්දෙනෙක්වූහ. ඔවුන් අතුරෙහි එක් (කවිවරයෙක්) වික්‍රමාදිත්‍ය රජහුගේ පණ්ඩිත සභායෙහි නියුක්තයෙක. අනික් (කවිවර) තෙමේ භොජදෙව රජහුගේ සභායෙහි නියුක්තයෙක. අනික් තැනැත්තේ භාමිනීවිලාස කර්තෘවූ අභිනව කාලිදාසනම් ජගන්නාථ මිශ්‍රතෙමේ"යයි කියනලදී.

මෙයින් වික්‍රමාදිත්‍ය සභ්‍ය කාලිදාසතෙම කුමාරදාස නරේන්ද්‍රයන්ට පලමුකාලයෙක්හි විසූයෙකැයි යටකී ක්‍රමයෙන් හැඟේ. ඉතිරිදෙදෙනාගෙන් ජගන්නාථමිශ්‍රනම් අභිනව කාලිදාසතෙම * දිල්ලිපුරයෙහිද මධුපුරයෙහිද විසූයේය යනු භාමිනීවිලාස කාව්‍යයෙහි—

" ශාස්ත්‍රාණ්‍යා කලිතානි නිත්‍ය විධයඃ සර්වෙපි සම්භාවිතා
දිල්ලී වල්ලභ පාණිපල්ලවතලෙ නීතං නවීනං වයඃ
සම්ප්‍රත්‍යුජ්ඣිතමාසනං මධුපුරී මධ්‍යෙ හරිඃ සෙව්‍යතෙ
සර්වං පණ්ඩිත රාජරාජිතිලකෙ නාකාරි ලොකාධිකම්"

යන ශ්ලොකයෙන් ප්‍රකාශවේ. මේ ජගන්නාථමිශ්‍රයන්ගේ කවිත්වසාමර්ථ්‍යය සඳහා ගරුකරන්නන් විසින් "අභිනව කාලිදාස" යයි ව්‍යවහාරකරණලදුවත් මොහු ස්වකීය නාමය "ජගන්නාථ" යයි තමන්ගේ ප්‍රකරණයෙහි ලීහෙයින් කාලිදාස නමින්ම ප්‍රසිද්ධියක් මො-

---

* "භගරථ? චම්පූ" නම් කාව්‍යයක් අභිනව කාලිදාසයන් කලබැව් සෂගිරි ශාස්ත්‍රීන් විසින් කියනලදී. ඒ මොහුගෙන් අන්‍යයෙකැයි හැඟේ. දැනට ප්‍රසිද්ධව පවත්නා "භරත චම්පූ" නම් කාව්‍යය අනන්තභට්ට කවින්ගේ රචනාවකි.

හුට ඇතිවියයි නොහැඟේ. ‘ශත්‍රු පරාභව’නම් ජ්‍යොතිර්ග්‍රන්ථයද කාලිදාසනම් කවීන් විසින් කරණලද බව එම අවසානයෙහි දක්වනලද

“ආසීත් කශ්‍යප වංශජෝ’ර්ක තනයා තීරාධිවාසීද්විජඃ
ශ්‍රෞතස්මාර්ත විචාරසාර චතුරඃ ශ්‍රීභානු භට්ටස්සුධීඃ
තත්පුත්‍රෝ හරි භක්ති නිර්මල තනුර්ජ්‍යොතිර්විදා මග්‍රණීඃ
ශාස්ත්‍රං ශත්‍රු පරාභවාඛ්‍යමකරොත් ශ්‍රීකාලිදාසඃ කවිඃ”

යන ශ්ලෝකයෙන් ප්‍රකාශවේ. මේතෙම ශකවර්ෂයෙන් හවුරුදු සියගණනක් ඉකුත්වූ පසු ස්වකීය ග්‍රන්ථය රචනාකෙළේය යනු එහි දක්වූ “ශකෙ සාකේ ඝෘතොඤ්ජමොඝඃ ශෙෂෙබ්දඃ ප්‍රභවාදිකඃ” යනාදි ගණිත විධි වශයෙන් හැඟේ. මොහු යමුනාතීරයෙහි විසූ ශ්‍රී භානුභට්ටනම් පණ්ඩිතකෙනෙකුන්ගේ පුත්‍රවූ කාශ්‍යපවංශ ඇති ශ්‍රී කාලිදාසයයි ප්‍රසිද්ධව විසූ විෂ්ණුභක්තික දෛවඥ බ්‍රාහ්මණකෙනෙකි. මේ දෙදෙනාමකුමාරදාස නිරිඳුන්ගේ කාලයෙන් මෑතක විසූවෝයයි හැඟෙනහෙයින්ද ඒ මහරජාණන්හා මිත්‍රවූයේ මේ කාලිදාසකෙනෙකැයි නොසිතමු. මෙකී කාලිදාසයන්හැර ඔවුන්ට මධ්‍යකාලයෙහි භොජදෙවයන්ගේ සභාසදවූ කාලිදාසයෝ කුමාරදාස නිරිඳුන්හා මිත්‍රත්වයම පැමිණියෝදෝහෝයි සැලකියයුතුය. කරුණුකිමයත්? ද්විතීය ධර්මකීර්ති මහාස්ථවිර ස්වාමීන් විසින් ලියනලද ලඞ්කා ශාසන කථායෙහි ලක්දිව කුමාරදාස රජහු දවස ජම්බුද්වීපයෙහි භොජ රජ රාජ්‍යානුශාසනා කළබැව් කියනලදහෙයින්ද කුමාරදාස භොජරජ දෙදෙනාගේ සමකාලීන බව ප්‍රකාශවේ. එසේම භොජරජයන්ගේ රාජ්‍යයෙහි කාලිදාසනම් මහා කවිකෙනෙකුන් විසූබැව් දඹදිව බොහෝ පොත්පත්හි ප්‍රසිද්ධය. නානාර්ථ ශබ්දරත්න, මේඝදූතාදි පොත් මෙම කවීන්ද්‍රයන්ගේ රචනායයි කියති.

නානාර්ථ ශබ්දරත්නයෙහි “ඉති ශ්‍රී කාලිදාස විරචිතෙ නානාර්ථ ශබ්දරත්නෙ කාදික්ෂාන්ත වර්ණාද්‍ය නානාර්ථ වර්ගබද්ධ ප්‍රකරණෙ එකෛකාධාතව විචාර රමණීයෙ ප්‍රථමං නිබන්ධනං සමාප්තම්” යනාදීන් පරිච්ඡෙදාන්ත පාඨ යොදනලද්දේය. මෙම ග්‍රන්ථයට “තරලා” නම් ටීකාව ලියූ නිචුල කවියෝගීහු ස්වකීය ටීකායෙහි නිබන්ධනාවසාන පාඨයෙහි භොජ රජහුගේ අයදුමෙන් එය කරණලදබැව් මෙසේ කීහ. “ඉති ශ්‍රීමත් මහාරාජ භොජරාජප්‍රබොධිත නිචුල කවියෝගීනා නිර්මිතායාං මහාකවි කාලිදාස කෘත නානාර්ථ ශබ්දරත්න කෝශ රත්නදීපිකායාං තරලාඛ්‍යායාං ප්‍රථමං නිබන්ධනම්” යනාදීයයි.

මෙයින් “නිචුලකවි, භොජරාජ” දෙදෙනා සමකාලීනයෝය යනු නිසැකවේ. කාලිදාසයන් නිචුල කවිහුහා සමකාලීනබැව් මේඝදූත කාව්‍යයෙහි,

"අද්‍රෙඃ ශෘඞ්ගං හරති පවනඃ කිංස්විදිත්‍යුන්මුඛීභිර්
දෘෂ්ටොත්සාහශ්චකිත චකිතං මුග්ධ සිද්ධාඞ්ගනාභිඃ
ස්ථානාදස්මාත් සරස නිචුලා දුත්පතොදඞ්මුඛඃඛං
දිඞ්නාගානාං පථිපරිහරන් ස්ථූලහස්තාව ලෙපාන්"

යනමේ ශ්ලොකයෙහි පක්ෂාන්තරාර්ථ වශයෙන් කාලිදාසයන්හා සතුරුවූ දිඞ්නාගාචාර්‍ය්‍යයන්ට ව්‍යාජයෙන් ගැරහීමක්ද කාලිදාසයන් හා සහාධ්‍යාය මිත්‍රවූ ස්වපක්ෂවර්ත්ති නිචුල * නම් කවීන්ට පැසසීමක්ද කළහ. ඒ බව මල්ලිනාථයන් කළ "සඤ්ජීවනී" ටීකායෙහි "රසිකො නිචුලොනාම මහා කවිඃ කාලිදාසස්‍ය සහාධ්‍යායඃ පරාපාදිතානාං කාලිදාස ප්‍රබන්ධ දූෂණානාං පරිහර්ත්තා"යිද "දිඞ්නාගාචාර්‍ය්‍යස්‍ය කාලිදාස ප්‍රතිපක්ෂස්‍ය"යිද කියනලද්දේය.

මෙකී ක්‍රමයෙන් භොජරාජ නිචුල කාලිදාස තුන්දෙනා සමකාලීනබැව් සැලකියයුතුය. භොජරාජ කුමාරදාස දෙරජුන්ගේ සමකාලීනත්වය් දැක්වූ ශ්‍රී ධර්මකීර්ති මහා ස්වාමීන්ගේ වචනයද, කාලිදාස කුමාරදාස දෙදෙනාගේ මිත්‍රත්වය දක්වනු පිණිස පූජාවලිය, පැරකුම්බාසිරිත, යන ග්‍රන්ථයන්හි ප්‍රකාශිත වචනද, ස්ථිරබවට යටකී නානාර්ථ ශබ්දරත්නාදිය සාක්ෂිවේ.

කාලිදාස මහා කවිහු ලක්දිව කුමාරදාස නිරිඳුන්හා අදෘෂ්ට මිත්‍රව එම නරේන්ද්‍රයන් දක්නා පිණිස අවුත් දැකීමක් නොලැබ අතරමගම මළහයි යනාදීන් ලක්දිව ජනශ්‍රැති වශයෙන් විස්තර කථාවක් පවතී. 'වල්ලාල'නම් කවීන්විසින් කරණලද භොජ ප්‍රබන්ධයෙහිද කාලිදාසයන් පිළිබඳ විසිතුරු කථා දක්වනලදී; එහි ඇතම් පුරාණ පණ්ඩිතවරයන්ගේ නාමයන්හා සමානවූ නාමයන් පෙනෙනහෙයින් ඒ සැක සහිතයයි සමහරුන් විසින් සලකනු ලබනනමුත් භොජදෙවයන්ගේ කාලයෙහි කාලිදාසනම් කවිවරයෙකුන් විසූ බව ග්‍රන්ථාන්තරයෙන් දෘශ්‍යමානහෙයින් කාලිදාසයන් ගැන එහි කියනලද ප්‍රවෘත්ති සිදුවූ පරිද්දෙන්ද සිතියහැකිවේ. එහි පෙනෙන ක්‍රමයෙන් භොජරාජයන්ගේ සභාව මහා කවිවූ පණ්ඩිතයන් පන්සියක්දෙනෙකුන්ගෙන් ශොභමානවිය. ඔවුන් අතුරෙහි විශ්‍රැත කීර්ති ඇති කවිරාජවූයේ කාලිදාසතෙමේයි. භොජරජද එවැනිම කවිවරයෙකි † භොජ ප්‍රබන්ධ කථායෙහි මේ කාලිදාසතෙම කාමුක ස්ව

---

* නිචුල කවිතෙමේත් පුරාතනයෙකි—ශබ්දාර්ණවකොශයෙහි
'වානීරෙ කවිභෙදස්‍යාත් නිචුලඃස්ථලවෙතසෙ'
යන්නෙන්ද ඒ හැගේ.

† භොජ ශබ්දානුශාසන (ව්‍යාකරණ), සරස්වතී කණ්ඨාභරණාදි පොත් මේ රජහු විසින් කරණලදැයි සලකනු ලැබේ.

භාවයෙන් යුක්තකෙනෙකැයි කිසිවිටෙක රජහු විසින් ගරහනු ලැබූයේයයිද කලින් කල රජුහා රුහුණේව විදෙශීව හැසුරුණේයයිද කියනලද්දේය. ලඞ්කාවාසීන්ගේ ජනශ්‍රැතියෙහිද මෙයමෙසේම අසනු ලැබේ. එහෙයින් "විදෙශීව හැසුරුණු කාලිදාසයෝ කුමාරදාස නිරිඳුන්ගේ ජානකීහරණ නම් අද්භූත මහා කාව්‍යය ජම්බුද්වීපයෙහිදී දැක සතුටුව රජු දක්නා පිණිස ලක්දිවට පැමිණියෝය" යනාදී ජනශ්‍රැති ප්‍රවෘත්තියද අභූතයෙකැයි නොසිතමු.

තවද, මේ කුමාරදාස නරේන්ද්‍රයන් විසින් රචනාකරණලද "ජානකීහරණ" නම් ශ්‍රව්‍යකාව්‍ය ප්‍රබන්ධය පෙරතුබූ පරිද්දෙන් ශ්ලෝක සංස්කරණයකොට තැබුවහොත් රඝුවංශාදී කාව්‍යමෙන් ශබ්දාලඞ්කාරාදි ශාස්ත්‍රාභිලාසී සුධී ජනයාට ප්‍රයෝජනවත්වේයයි අප ආචාර්‍යෝත්තම රත්මලානේ පුරාණවිහාරාධිවාසීවූ විද්‍යාලඞ්කාර පරිවෙණාධිපති රත්මලානේ ධම්මාලෝක මහාස්ථවිර ස්වාමිපාදයන්වහන්සේ විසින් කරණලද නියමයද, සිංහල මහා කවීශ්වර කුමාරදාස නරේන්ද්‍රයන්විසින් පිළිසෙල කරණලද මේ සංස්කෘත මහාකාව්‍යය පෙර තුබූනියායෙන් ශ්ලෝක සහිත කරවා මතු පවත්නාලෙස තැබුවහොත් පුරාණ සිංහල කවීන්ද්‍රයන්ගේ සංස්කෘත කවිත්වය සිහිවීමපිණිසද, කාව්‍යාලඞ්කාරාදි ශාස්ත්‍රයාගේ දියුණුව පිණිසද, අත්‍යන්තොපකාරවන්නේයයි සෙංකඩගල මහනුවර ශ්‍රීදංෂ්ට්‍රා දළදා මන්දිරයෙහි දියවඩන නිලය ඇතුළුව යටිනුවර රටලැබී කරවන ගිරාගම රාජකරුණා නවරත්න සෙනෙවිරත්න මුදලිනාමොපලක්ෂිත මන්ත්‍රීශ්වර ධුරන්ධර මහනිලම තුමන් විසින් කරණලද ගරුතර ආරාධනාවද පිළිගනිමින් ශ්ලෝක සංස්කරණයහා සිංහල ව්‍යාඛ්‍යානයෙහි ඌනාතිරෙකත්වාදි දොෂ නිරාකරණයෙන් සංශෝධනයද කෙලෙමු.

මෙහි ශ්ලෝක ප්‍රතිසංස්කරණය හා ව්‍යාඛ්‍යාන ශෝධනය සඳහාත් අපවිසින් බලනලද "ජානකීහරණ සන්න" පොත්හි ප්‍රාරබ්ධ කථා ප්‍රවෘත්තිය සම්බන්ධ නිෂ්ඨාවක් නොපැනෙනහෙයින්ද පඤ්චදශ සර්ගයෙහි දෙවිසිවන ශ්ලෝකයටත් කාව්‍යාවසාන ශ්ලෝකයටත් අතුරෙහි සන්නයේ අඩාලබවක් පැනෙනහෙයින්ද මෙම මහා කාව්‍යයාගේ සන්නයද ඌනබැව් සලකමු. එතකුදුවුවත් සන්නය ඇතිතාක් ශ්ලෝක බන්ධනය කිරීම අපගේ අභිමතයබැවින් එසේ මේ රචනාව සම්පූර්ණ කෙලෙමු. ව්‍යාඛ්‍යානයෙහි ශ්ලෝක පූරණයට නොපොහොණසේ අඩුවූ සමහරතැනෙක අක්ෂර පදයන් ප්‍රකරණානුකූල වශයෙන් සලකනලද ප්‍රතිභාන ගම්‍ය පදාන්තරයෙන් පූරණයද කෙලෙමු. ඒවෙන්කොට හැඳිනීම සඳහා එවැනිතැන් රේඛාවයකින් පරික්ෂිප්තකොට ශ්ලෝක මධ්‍යයෙහි දක්වනලද්දේය. සර්ගනාමහා සර්ගාවසාන පාඨද ප්‍රථම සර්ගාවසාන වාක්‍යයට අනුකූල ක්‍රමයෙන් යොදනලද්දේය.

මෙහි සර්ගයන්ගේ වෘත්ත විශේෂය මෙසේයි. ප්‍රථම සර්ගයෙහි අනු

වක්ශ්ලොක අතුරෙන් 73 වැන්න උපෙන්ද්‍රවජ්‍රාවෘත්තයි. සර්ගාවසාන්
යෙහිවූ 88, 89, 90, ශ්ලොකත්‍රය පුෂ්පිතාග්‍රායි. සෙස්ස (ඉන්ද්‍රවජ්‍රොපෙ
න්ද්‍රවජ්‍රාමිශ්‍ර) 'උපජාති' හා ඉන්ද්‍රවජ්‍රායි—ද්විතීය සර්ගයෙහි එකුන් අසූ
වක් පද්‍ය අතුරෙන් 1 වැන්න පටන් 77 වැන්න දක්වා පථ්‍යාවක්ත්‍ර
යි. 78 වැන්න පුෂ්පිතාග්‍රායි. 79 වැන්න ශාර්දූලවික්‍රීඩිතයි—තෘතීය
සර්ගයෙහි එක් අසූවක් පද්‍ය අතුරෙන් 8 වැන්න උපෙන්ද්‍රවජ්‍රායි. 64
පටන් 76 දක්වා වංශස්ථයි. 77 වැන්න පුෂ්පිතාග්‍රායි. 78, 79 යනදෙ
ක ශිඛරිණීයි. 80, 81 යනදෙක ශ්‍රග්ධරායි. සෙස්ස උපජාතිහා ඉන්ද්‍ර
වජ්‍රායි—චතුර්ථ සර්ගයෙහි තෙසැත්තෑවක් ශ්ලොක අතුරෙන් 1 වැන්
න පටන් 69 වැන්න දක්වා සුන්දරී වෘත්තයි. 70, 71, 72 යන තුන
'නර්කුටක' වෘත්තයි. 73 වැන්න ශාර්දූලවික්‍රීඩිතයි—පඤ්චමසර්ගයෙහි
එක්සැටක් පද්‍ය අතුරෙන් 1 වැන්න පටන් 54 දක්වා වංශස්ථයි. 55,
57, 58, 60, 61 යන පස වසන්තතිලකායි. 56 වැන්න මාලිනීයි. 59
වැන්න ප්‍රහර්ෂිණී වෘත්තයි—ෂෂ්ඨ සර්ගයෙහි එකුන්සැටක් පද්‍ය අතු
රෙන් 1 වැන්න පටන් 54 දක්වා පථ්‍යාවක්ත්‍රයි. 55 වැන්න පටන්
තුනක් ප්‍රහර්ෂිණීයි. 58, 59 යන දෙක වසන්තතිලකායි—සප්තම ස
ර්ගයෙහි දෙසැටක් ශ්ලොක අතුරෙන් 2, 35 යන දෙක උපෙන්ද්‍රවජ්‍රා
යි. 62 වැන්න මාලිනීයි. සෙස්ස බොහෝසෙයින් උපජාතිහා ඉන්ද්‍රව
ජ්‍රායි—අෂ්ටම සර්ගයෙහි එක්සිය එකක් ශ්ලොක අතුරෙන් 1 වැන්න
පටන් 92 දක්වා රථොද්ධතායි. 93 පටන් සතක් පුෂ්පිතාග්‍රායි. 100,
101 යනදෙක නර්කුටකවෘත්තයි—නවම සර්ගයෙහි අටසැටක් ශ්ලො
ක අතුරෙන් 1 වැන්න පටන් 66 දක්වා වංශස්ථයි. 67 වැන්න වස
න්තතිලකායි. 68 වැන්න නර්කුටක වෘත්තයි—දශම සර්ගයෙහි අනූ
වක් පද්‍ය අතුරෙන් 1 වැන්න පටන් 81 දක්වා පථ්‍යාවක්ත්‍රයි. 82, 83
යන දෙක වසන්තතිලකායි. 84 වැන්න පටන් 90 දක්වා ශාර්දූලවි
ක්‍රීඩිතයි—ඒකාදශ සර්ගයෙහි සයානූවක් පද්‍ය අතුරෙන් 1 වැන්න ප
ටන් 86 දක්වා ද්‍රුතවිලම්බිතයි. 87 වැන්න පටන් 90 දක්වා වසන්ත
තිලකායි. 91 වැන්න පෘථ්වී වෘත්තයි. 92, 93, 95 යන තුන ශිඛරි
ණීයි. 94, 96 යන දෙක ශාර්දූලවික්‍රීඩිතයි—ද්වාදශ සර්ගයෙහි පස්
පනසක් ශ්ලොක අතුරෙන් 1 වැන්න පටන් 51 දක්වා වංශස්ථ වෘ
ත්තයි. 52 වැන්න පටන් 54 දක්වා පුෂ්පිතාග්‍රයි. 55 වැන්න පෘථ්වී
වෘත්තයි—ත්‍රයොදශ සර්ගයෙහි සසාලිසක් පද්‍ය අතුරෙන් 1 වැන්න
පටන් 37 දක්වා ප්‍රමිතාක්ෂරා වෘත්තයි. 38 වැන්න පටන් 45 දක්වා
පෘථ්වී වෘත්තයි. 46 වැන්න හරිණීවෘත්තයි—චතුර්දශ සර්ගයෙහි එක්
අසූවක් ශ්ලොක අතුරෙන් 1 වැන්න පටන් 80 දක්වා ද්‍රුතවිලම්බිත
යි. 81 වැන්න මන්දාක්‍රාන්තායි—පඤ්චදශ සර්ගයෙහි 1 වැන්න පටන්
22 දක්වා ස්වාගතා වෘත්තයි—ග්‍රන්ථාවසාන ශ්ලොකය පෘථ්වී වෘත්ත
යි. මෙහි විෂ්ණුහුගේ ප්‍රසාදයෙන් ලබනලද මනොරථ සිද්ධි ඇති භ
වත් කුමාරදාශයන් විසින් විෂ්ණුහට ගෞරව සඳහා මාතුල ක්ෂත්‍රිය
යන් දෙදෙනෙකුන්ගේ අශූමතිසා මේ මහා කාව්‍ය බන්ධනය කළ
බැව් ප්‍රකාශිතයි.

ශ්‍රද්ධාසම්පන්න සෞගත නරේශ්වරයකෙනෙක්වූ මේ කවීන්ද්‍රයෝ මෙසේ විෂ්ණුපූජනාභිලාෂයෙන් කුමක්හෙයින් කාව්‍යරචනාකළාහුද? ශාස්තෘවූ සර්වඥයන්වහන්සේගේ ගුණකීර්තන මුඛයෙන් නමස්කාරමාත්‍රයකුත් කවරහෙයින් නොදැක්වූහුදැයි යතහොත්. ඓහලෞකික කාර්යසිද්ධිය සඳහා දෙවතා පූජනයත් ලාංකේය ක්ෂත්‍රියාදීන්කෙරෙහි පැවති කුල පරම්පරාගත චරිත්‍රයක්හෙයින්ද යථොචිත දෙවතා පූජනය ආගම විරොධිවනහෙයින්ද මෙසේ විෂ්ණුගෞරවය කළහයි හැඟේ. මේ කාව්‍යය සම්බන්ධ පළමු සර්ගයෙහි,

55 "ස්වීඛාගුණේන මහති තත්ක්ෂණලබ්ධ මොක්ෂාඃ
සුශ්ලිෂ්ට යුක්ති සළිලානන සම්පදශේන
ශාක්‍ය ඉවාස්‍ය විශිඛා රිපුසෛන්‍යකෙහඃ-
ශවක්‍රෑසත්‍රිවිෂ්ටප සභා ගමනොපදෙශම්"

යනමේ ශ්ලේෂොපමාලඞ්කෘත පද්‍යයෙහි ලොවීලොවුතුරා දහම් උපමාකොට යොදාගත් නියායෙන් බුද්ධ සමයෙහිද කවිහුගේ චාතුර්යය පෙනේ—තවද පඤ්චදශ සර්ගයෙහි,

18 "ඉන්ද්‍රියාණි මති මනන මජය්‍යං යොජයන්ති විෂයෙෂු විජිත්‍ය
තාවශිවං මවබුද්ධ්‍ය යශොභි ර්‍ය්‍යස්සතනොති භුවනානි සවීරඃ"

19 "යෞවනං චලම්පාසි ශරීරං ගත්වරං වසු විමෘශ්‍ය විශිෂ්ටඃ
අන්‍යජන්ම ගත තීක්ෂ්ණවිපාකං දෘෂ්ටසෞම්‍ය මපි කර්මනධත්තෙ"

21 "රූපවන්ත මපි හන්ති ජරාතීඃ සඞ්ගමෙ මහති වාසති වියොගඃ
යාති දීර්ඝ මපි විච්‍යුතිමායුඃ පුණ්‍යමෙව නිරපායි භජධ්වම්"

යනාදි ශ්ලොකයන්හි දක්වනලද ඉන්ද්‍රිය විජයානු ශාසනයද යෞවනමදදීය දුරුකිරීමෙහි අනුශාසනයද රූපාදීන්ගේ අනිත්‍යතා සැලකීමද පරලොකහිතය පිණිස සුචරිත භජනයදැයි යනාදි අවවාද ප්‍රතිසංයුක්ත රචනාවිධියෙනුදු ආගම ධර්මයෙහි කවිහුගේ සාමර්ථ්‍යය හා ශ්‍රද්ධාවද ප්‍රකාශවේ.

ඉෂ්ටදෙවතා ප්‍රණාමය නොකරණලද්දේ වස්තුනිර්දේශ මුඛ කාව්‍ය ලක්ෂණය අභිමතහෙයිනි. කීචක වධාදී ආශීර්මුඛ කාව්‍යවිෂයෙහි ආශීර්වාදයෙන් ආරම්භයද, රඝුවංශාදී නමස්ක්‍රියාමුඛ කාව්‍යවිෂයෙහි ඉෂ්ටදෙවතා ප්‍රණාමයෙන් ආරම්භයද, ශිශුපාලවධ කුමාරසම්භවාදී වස්තුනිර්දේශමුඛ කාව්‍යවිෂයෙහි වර්ණනීයාර්ථයට අනුගුණවූ වස්තුහුගේ නිර්දේශයෙන් ආරම්භයද අභිමතය යනු කවිසම්ප්‍රදායයි. එහෙයින් මේ ජානකීහරණ කාව්‍යය ආශීර්නමස්ක්‍රියා යන ලක්ෂණද්වයෙන් වෙන්කොට වස්තුනිර්දේශ සඞ්ඛ්‍යාත මහාකාව්‍ය ලක්ෂණයෙන් ආරම්භ කරන්නාවූ කුමාරදාස මහා කවිහු 'ආසීදවන්‍යාම්' යනාදීන් වස්තුනිර්දේශ මුඛයෙන් උපන්‍යාස කළහයි දතයුතු. තවද තත්තත් සර්ගාගත වර්ණනා ස්වභාව නිරූපණ වශයෙන් ලියයුතු කරුණු ඇතත් වාග්බාහුල්‍ය භීතීන් ඒ මෙහි නොලියනලදී.

මෙසේ පූර්වොක්ත වෘත්ත විශෙෂයන්ගේ වශයෙන් පුරාතන ව්‍යාඛ්‍යානුකූලලෙස අභිනව විරචිතවූ එක්දහස් පන්සැටක් ශ්ලොකයෙන් යුත් මෙම මහා කාව්‍ය ග්‍රන්ථය ආධුනික විද්‍යාර්ථීන්ට සුලභවනු සඳහා පුරාතන පදගතාර්ථ සන්නයහා සමග එක පොතක්කොට මුද්‍රාඞ්කනය කරවුවහොත් එය ලොකාභිවෘද්ධි කාරණයෙකැයි අපවිසින් ලියා යවනලදින් ඊට සතුටුවූ ස්වදෙශ ශාස්ත්‍රාභිවෘද්ධිකාමිවූ ලඞ්කාධිපයෙහි සමාදන විනිශ්චයකාර ධුරන්ධර චාර්ලස් හැන්රිද සොයිසා දිශානායක මන්ත්‍රීන්ද්‍රයාණන්විසින් කරවනලද ධනවියදමින් මේ මහාර්ඝ කාව්‍ය ග්‍රන්ථය ප්‍රසිද්ධියට පමුණුවනලද්දේය.

තවද, මෙම ග්‍රන්ථ සංස්කාරණයට උපකාරවූ ඇතම් දුර්ලභ පොත්පත් බෙන්තොට වනවාස විහාරයෙහි පිහිටි බෞද්ධ පුස්තක මන්දිරයෙන්හා කොළඹ කෞතුකාගාරයෙහි පිහිටි රාජකීය පුස්තකාලයෙන්ද් සුලභවූබැව්ද මෙහි සඳහන්කරමිහ.

1 ශ්‍රියාං නිධිස්සජ්ජන ගීතකීර්ති-
ර්මහාශයශ් **චාර්ලස සොයිසා**ඛ්‍යඃ
විද්‍යාභිවෘද්ධ්‍යෛ විහිතප්‍රයත්නො
විනිශ්චයාධ්‍යක්ෂ ධුරන්ධරො'සෞ.

2 ත්‍රිසිංහලාධීශ කුමාරදාස
මහා කවෙඃ කාව්‍ය මතල්ලිකායාඃ
චකාර මුද්‍රාඞ්කන සිද්ධයෙ ධන
ව්‍යයං ධරණ්‍යාං ධනදායිතො'ස්‍යාඃ—(යුග්මකම්.)

---

3 කෘතිරිය මනඝා කුමාරදාස
ප්‍රථිතකවෙඃ කවිතාශ්‍රයෛව ශාකෙ
මිහිරධෘති මිතෙ'ත්‍ර මුද්‍රිතා'භූද්
ගුණශිඛි සඞ්කෘති සම්මිතෙජිනාබ්දෙ.

K. Dharmarama.

1890 අගොස්තු මස 3 වෙනිදින—පෑලියගොඩ
විද්‍යාලඞ්කාර පිරිවෙන්හිදීය.

THE INTRODUCTION.

Sanskrit.

ප්‍ර ස්තා ව නා.

නමස්තස්මෛ භගවතෝ'ර්හතෝ සම්‍යක් සම්බුද්ධාය.

1 ශ්‍රියම්හ දිශතාද් භවතාං-භගවත්සුගතාස්‍ය පඞ්කජවාසා
නිරවද්‍ය වයවාසා-සුභගා 'භීෂ්ටාර්ථ සිද්ධභාෂා—ගීතිඃ.

2 මුනි රමනුත ජනිජනිකාං-නිකානති මේසාං නීරොධ මපෝඪවම්
ප්‍රණිපත්‍ය ජිනං තං ප්‍රති-සංස්ක්‍රියතෙ ජානකීහරණම්—ආයඃ.

3 ශ්‍රී ලඞ්කාශ කුමාරදාශ නෘපතෙර්මේයස්තිතවයා ලඞ්කෘතෙඃ
ශ්ලාඝෛකරෙව පරඃ සහස්‍ර විම්ශතෙඃ සාලඞ්කෘතිය්ස්තෘතිඃ
හෘද්‍ය සිංහල භාෂයා'නුපදිකව්‍යාඛ්‍යාන යුක්තා චිරං
සත්සන්දෘබ්ධ පුෂ්පා මශෙෂ විදුෂාං වශෙෂා විභූෂ සිතා.

4 තජ්ජානකීහරණ විශ්‍රුත කාව්‍ය රත්නං
ප්‍රත්නං විනෂ්ට මහවච්චෘතිස්ථ පද්‍ය
සංරාජතෙ ලිපිකරභ්‍රමජෙ රචද්‍යෛඃ
කල්ෂ්ටාපි ශිෂ්ට රචනා ගුණ මුචහන්තී.

5 ශ්‍රීමත් කුමාරදාශස්‍ය-වචාංස්‍යස්‍යං චිරෙජ්ජරෙ
මෞක්තිකානීව හාරස්‍ය-ජීර්ණස්‍ය සූත්‍රස්‍ය කම්බලෙ.

6 වෘත්තසූත්‍ර නිබද්ධානි-තාන්‍යධ්‍යෙතෘ ජනස්‍ය හි
භවන්තීත්‍යුප යොගාය-සන්දෘබ්ධෝ 'යං විධීයතෙ.

7 කෘතිඃ කුමාරදාශස්‍ය-ඛ්‍යාස්‍යාකං ප්‍රතිභාබ්ධා
දෘග්මෙ දනන්‍යාවලොඩායෙති-කාලහස්‍ය ඛචාතුර්.

8 තථාප්‍යස්‍යාඃ කුමාරාදිර්-දෘශ එව කවීශ්වාන්
කෘතිසංස්කාරකර්තාරස්තාද්‍රූනාති ග්‍රන්ථනාවයම්.

9 කවින්ද දීපාස්පෘශ්ශෙව සත්කවි ප්‍රණීත කාව්‍යප්‍රති සංස්ක්‍රියායතඃ
සතාං චරිත්‍රම් ප්‍රයතො 'යමුද්‍යමො ජගද්ධිතායාස්තු සදපී සාධකඃ.

(අත්‍රායංසමයසිතො කාරිකා "ලඞ්කාරිකාණාම්)

"කාව්‍යං යශසෙ'ර්ථ කෘතෙ-ව්‍යවහාර විදෙ ශිවෙතරක්ෂතයෙ
සද්‍යඃ පර නිර්වෘතයෙ-කාන්තා සම්මිත තයොප දෙශයුජෙ" ඉති.

10 සුචරිතා චරිත්‍රාගත සදෘශා විරමිතා රමිතාඥ සුධීජනඃ
කෘතිවරෙති විරෙදිත සද්ගුණඃ ප්‍රවර සංවර සන්තත භූෂණඃ.
(පාද මධ්‍යව්‍යපෙත යමකම්.)

11 සද්ධර්මාබ්ධිප්‍රමථන පටුප්‍රඥා මන්ථාචලඃ ශ්‍රී
ධර්මාලෝකාන්වය යතිපතිර් ධීමතාං මානනීයඃ
මෛත්‍රී ක්‍ෂාන්තිඃ ස්මෘතිධෘති කෘපාද්‍යුග්‍ර රත්නෞඝ සින්ධු-
විද්‍යාලඞ්කෘත්‍යධි වචනද් භාරතී මණ්ඩපෙශඃ.

12 තස්‍යාචාර්‍ය්‍යවරස්‍ය තත්‍ර භවතශ්ඡාත්‍රාග්‍ර ගණ්‍යෝයතිර්
ධර්මාරාම ඉතිශ්‍රැතාධි වචනස් තච්ඡාස්ත්‍ර සද්මාවසන්
බහුතෙනෙශ්වර ශර්මණෙව ගුරුණා සාලඞ්කෘතිව්‍යාකෘතෞ
න්‍යායාදෞ ධරණීසුරෙණ විධිවත් සංවර්ධිතො වාඞ්මයෙ.

13 ශ්‍රී වර්ධනාඛ්‍ය නගරෙ නගරීති සෞධෛ
සෙඬ්ඛණ්ඩ ශෛල විදිතා පරනාමධෙයෙ
ශ්‍රී දන්තධාතු වසතෞ දධතා'ධිකාරි
මන්ත්‍රීශතාං ජනපදාධිප මන්ත්‍රිණාච

14 ශ්‍රීයුක්ත රාජ කරුණා නවරත්න සෙනා
පත්‍යන්වයෙන මුදලිප්‍රගුණ විශෙෂාත්
ආරාධිතො ජනහිතාභි මතෙන කීර
ග්‍රාමෝද්භවෙන සච්චාන්වය භූෂණෙන.

15 කෞමාරදෘශිය සුභාරතීප්‍රියාං
ජඩෙ'නුයාතා මනසාංසුවෘත්තාම්
ගුණානු ගුණ්‍යාං සදලඞ්ක්‍රියාචිරා-
විනෂ්ටවෘත්තාං නයතෙ නිසර්ගම්—ප්‍රභද්‍රකාම්.

16 කුමාරදෘශස්‍ය ස්වසෞකුමාර්‍ය්‍යං
සෞන්දර්‍ය්‍ය මාධුර්‍ය්‍ය සමප්‍රසාදම්
ඔජස්ව්‍යභිව්‍යක්ති සමාධි කාන්ති
ශ්ලෙෂාන්විතංවාඞ්මධු සාධු ගද්‍යම්.

17 දෛවීවචො 'ලඞ්කෘති ශබ්ද ශාස්ත්‍ර
ච්ඡන්දො නිඝණ්ටු ප්‍රභෘතිෂ්ව භිඥඃ
කෘතාන්තයා සංස්ක්‍රියමාණ මෙවං
පිබන්තු පීයූෂ මිවාදිතොයාඃ—යුග්මකම්.

18 සාංසිද්ධිකීසත්‍ය දසතාංහ්‍ය සූසා
ශලාකො'පි තෙෂාං කෘතායාසර්ථයාකිම්
බුධාඃ ශුම්භුශ්ච ගුණස්පෘහායෙ
තෙ'ස්මා භිරාරාධ්‍ය තරා භවන්ති.

19 මනීෂිණස්සත්කවිතා ගුණෙණ ක්‍ෂිණාඃ
කෘශෙ'ත්‍ර ප්‍රමාවන්ත ඉහප්‍රමාණාඃ
තථාව්‍යපාස්‍ය නවධාතජං යද්
වචො යතධ්වං සුධියො'පි සිද්ධ්‍යෙ.

ශි ව ම ස්තු.

JĀNAKĪHARAṆA.

ජා න කී හ ර ණ ම්.

න මඃ ශ්‍රී ඝ නා ය.

ප්‍ර ථ මඃ ස ර්ගඃ.

1 ආසී දවන්‍යා මතිභොග භාරාද්
දිවා වතීර්ණා නගරීව දිව්‍යා
ක්ෂත්‍රානලස්ථාන ශමී සමෘද්ධ්‍යා
පුර මයොධ්‍යෙති පුරී පරාර්ධ්‍යා.

2 යත්සෞධ ශෘඞ්ගාග්‍ර සරොජ රාග
රත්නප්‍රභා විච්ඡුරිතඃ ශශාඞ්කඃ
පෞරාඞ්ගනා වක්ත්‍ර කෘතාවමානො
ජගාම රොෂාද්ව ලොහිතත්වම්.

---

1 අයොධ්‍යෙති, අයොධ්‍යා නම්වූ; පුරී, පුරියක්; අවන්‍යාම්, පෘථිවියෙහි, ආසීත්, වූ; (කිම්භූතා පුරී? කෙබඳුවූ පුරියක්ද?) අතිභොග භාරාත්—අතිභොග, අධිකවූ සම්පත්තීන්ගෙ; භාරාත්, භාරයෙන්; දිව, දිව්‍ය ලොකයෙන්; අවතීර්ණා, බටුවාවූ; දිව්‍යා නගරීව, දෙව් නුවරක් බඳුවූ; (පුනරපි කිම් භූතා පුරී? තවද කෙබඳුවූ පුරියක්ද?) ක්ෂත්‍රානලස්ථාන ශමී—ක්ෂත්‍ර, රජ නැමැති; අනල, වහ්නීන්ගෙ; ස්ථාන, සිටුමට; ශමී, සැමි රුකක්වූ; සමෘද්ධ්‍යා, සම්පත්තී කරණකොටගෙන; පුරාම්, පුරයන් අතුරෙහි; පරාර්ධ්‍යා, උත්කෘෂ්ටවූ; (අයොධ්‍යෙති, අයොධ්‍යා නම්වූ; පුරී, පුරියක්; අවන්‍යාම්, පෘථිවියෙහි; ආසීත්, වූ.)

2 යත්සෞධ ශෘඞ්ගාග්‍ර සරොජරාග රත්න ප්‍රභා විච්ඡුරිතඃ ශශාඞ්කඃ—යත්, යම් පුරියෙක්හි; සෞධ, ප්‍රාසාදයන්ගෙ; ශෘඞ්ගාග්‍ර, කැරැලි අක්හි; සරොජරාග රත්න, පියුම්රා මිණීන්ගෙ; ප්‍රභා, ශොභායෙන්; විච්ඡුරිතඃ, ඔව්දුනා ලද්දාවූ; ශශාඞ්කඃ, චන්ද්‍ර තෙමේ; පෞරාඞ්ගනා වක්ත්‍ර කෘතාවමානඃ—පෞරාඞ්ගනා, පුරස්ත්‍රීන්ගෙ; වක්ත්‍ර, මුඛයෙන්; කෘත, කරණලද; අවමානඃ, පරිභව ඇත්තේ; රොෂාදිව, රොෂයෙන් මෙන්; ලොහිතත්වම්, රත් බවට; ජගාම, ගියේද.

3 කෘත්වා'පි සර්වස්‍ය මුදං සමෘද්ධ්‍යා
හර්ෂාය නාභූ දභිසාරිකාණාම්
නිශාසු යා කාඤ්චන තොරණස්ථ
රත්නාංශුභිර්භින්න තමිස්‍රරාශිඃ.

4 චීනාංශුකෛ රභ්‍රලිහා මුදග්‍ර
ශෘඞ්ගාග්‍ර භාගොපහිතෛ ර්ගෘහාණාම්
විටඞ්ක කොටී ස්ඛලිතෙන්දු සෘෂ්ට
නිර්මොක පට්ටෛරිව යා බභාසෙ.

5 දිදෘක්ෂු රන්තඃ සරසී මලබ්ධස්‍යං
යත්ඛාතහංසඃ සමුදීක්ෂ්‍ය වප්‍රම්
සසෞධරත්නානං දෘඪක්‍රෞඤ්ච * කුඤ්ජ
භාගච්ඡිද්‍රං භාර්ගව මාර්ගණස්‍ය.

---

3 යා, යම් පුරියක් තොමෝ; සමෘද්ධ්‍යා, සම්පත්ති කරණකොට ගෙන; සර්වස්‍ය, සියලු ජනයාහට; මුදම්, හර්ෂ; කෘත්වාපි, කොටද; කාඤ්චන තොරණස්ථ රත්නාංශුභිඃ—කාඤ්චන තොරණස්ථ, රන් තොරණෙහි පිහිටියාවූ; රත්නාංශුභිඃ, රුවන් ශොභායෙන්; නිශාසු, රාත්‍රියෙහි; භින්න තමිස්‍රරාශිඃ—භින්න, බිඳිනාලද; තමිස්‍ර රාශිඃ, අන්ධකාර සමූහ ඇත්තී; අභිසාරිකාණාම්, අභිසරුවන්ට; හර්ෂාය, සතුටු පිණිස; නාභූත්, නොවූද.

4 යා, යම් පුරියක් තොමෝ; අභ්‍රලිහාම්, ආකාශ ලොවිනාවූ; ගෘහාණාම්, ගෘහයන්ගේ; උදග්‍ර ශෘඞ්ගාග්‍ර භාගොපහිතෛඃ—උදග්‍ර, උස්වූ; ශෘඞ්ගාග්‍ර භාග, කැරලි අක් භාගයෙහි; උපහිතෛඃ, පිහිටු වනලද්දාවූ; චීනාංශුකෛඃ, චීන්දෙශයෙහි වස්ත්‍ර කරණකොට ගෙන; විටඞ්ක කොටිස්ඛලිතෙන්දු සෘෂ්ට නිර්මොක පට්ටෛරිව—විට ඞ්ක කොටි, කොබෝගෙඩි වළලු කෙලවරෙහි; ස්ඛලිත, පැකිල්ලාවූ; ඉන්දු, සඳහු විසින්; සෘෂ්ට, හරණලද; නිර්මොක පට්ටෛරිව, සැව පටින් මෙන්; බභාසෙ, හෙබ්බුද.

5 අන්තඃ, ඇතුලත්හි; සරසීම්, විල; දිදෘක්ෂුඃ, දක්කැමිවූ; යත්ඛාත

---

* ක්‍රෞඤ්ච යනු "ක්‍රෞඤ්ච" සිද රාජශෙඛරාදීන් විසින් පඨිතයි. ගේ මෙහි සංයොගාදි හෙයින් නොයෙදේ. පුරාණකථානයින් කාර්තිකෙයයා විසින් නසනලද ක්‍රෞඤ්චනම් දෛත්‍යයා විසූ පර්වතය ක්‍රෞඤ්චනම්.

"සශෛලස්තස්‍ය දෛත්‍යස්‍ය
ඛණ්ඩශ්චිත්‍රෙණකර්මණා
කෙතුතා මගමත්තස්‍ය
නාම්නාක්‍රෞඤ්චඃ සඋච්‍යතෙ."—පුරාණ.

6 රථ්‍යාසු යස්‍යාං රදිනො ගෘහාණා-
මාදර්ශ භිත්තෞ කෘතවන්ධ්‍ය ඝාතාඃ
ස්වබිම්බ මාලොක්‍ය තතං ප්‍රමාණං
චක්‍රුර්මදාමොද මරි විපානාම්.

7 ලග්නෛකභාගං සිත හර්ම්‍ය ශෘඞ්ග
විකෘෂ්‍ය මන්දෙන සමීරණෙන
දීර්ඝීකෘතං බාල මෘණාල ශුභ්‍රං
කරොති යත්‍රධ්වජ කෘත්‍යමබ්භ්‍රම්.

8 යස්‍යාං යුවත්‍යො විහිතා විධාත්‍රා
රත්නෛරිවාපුර්වපුෂඃ ප්‍රකර්ෂම්
ප්‍රවාල ශිඛා වදනං සුවර්ණං
මුක්තා මයාඞ්ගාවයවා වහන්ත්‍යඃ.

හංසඃ--යත්, යම් පුරියෙක්හි; ඛාතහංසඃ, පිරිහස් තෙමේ; අලඞ්ඝ්‍යම්, නොඉක්මිය හැක්කාවූ; වප්‍රම්, පවුර; සමුදීක්ෂ්‍ය, බලා; දෘඪ ක්‍රෞඤ්චකුජ භාගච්ඡිදම්—දෘඪ, දැඩිවූ; ක්‍රෞඤ්චකුජ භාගච්ඡිදම්, කොස් ගල්බෙහෙද කැපුවාවූ; භාර්ගව මාර්ගණස්‍ය—භාර්ගව, භෘගුරාමයාගේ; මාර්ගණස්‍ය, ශරය සම්බන්ධවූ; සස්මාර නූනම්, සිහිකෙළේයි සිතම්ද.

6 යස්‍යාම්, යම් පුරියෙක්හි; රදිනඃ, හස්තීහු; රථ්‍යාසු, වීථියෙහිලා; ගෘහාණාම්, ගෘහයන්ගේ; ආදර්ශ භිත්තෞ, කැටපත් භිත්තියෙහි; තතම්, පතළාවූ; ස්වබිම්බම්, ස්වකීයවූ ප්‍රතිබිම්බය; ආලොක්‍ය, බලා; කෘතවන්ධ්‍යඝාතාඃ--කෘත, කරණලද; වන්ධ්‍ය ඝාතාඃ, සිස් පහර ඇත්තාහු; අරිවිපානාම්, සතුරුතුන්ගේ; මදාමොදම්, මද සුවඳ; ප්‍රමාණංචක්‍රුඃ, පමණ කළෝද.

7 සිත හර්ම්‍ය ශෘඞ්ග—සිත, සුදුවූ; හර්ම්‍ය ශෘඞ්ග, ප්‍රාසාද ශෘඞ්ගයෙහි; ලග්නෛක භාගම්—ලග්න, සක්තවූ; එක භාගම්, එක් කොටසක් ඇති; මන්දෙන, මඳවූ; සමීරණෙන, පවනින්; විකෘෂ්‍ය, ඇද; දීර්ඝීකෘතම්, දික්කරණලද; බාල මෘණාල ශුභ්‍රම්—බාල මෘණාල, ළානෙළුම්දලියක්සේ; ශුභ්‍රම්; සුදුවූ; අබ්භ්‍රම්, වලා; යත්‍ර, යම් පුරියෙක්හි; ධ්වජකෘත්‍යම්, ධ්වජ ක්‍රියා; කරොති, කෙරේද.

8 යස්‍යාම්, යම් පුරියෙක්හි; යුවත්‍යඃ, ළඳුරියෝ; විධාත්‍රා, බ්‍රහ්මයා විසින්; රත්නෛඃ, රුවනින්; විහිතාඃ ඉව, කරණලද්දවුන් මෙන්; වපුෂඃ, ශරීරයාගේ; ප්‍රකර්ෂම්, අතිශයට; ආපුඃ, පැමිණියෝද; (කිංවිශිෂ්ටා යුවත්‍යඃ? කෙසේවූ යුවතීහුද?) ප්‍රවාල ශිඛාඃ—ප්‍ර, ප්‍රකෘෂ්ටවූ; වාල, ඉසකෙස් ඇති; ශිඛාඃ, ඉස් ඇත්තාහුයි; (නොහොත්) ප්‍රවාල, පබළුමයවූ; ශිඛාඃ, ඉස් ඇත්තාහුයි; සුවර්ණම්—සු, ශොභනවූ; වර්ණම්, පැහැ ඇති; වදනම්, මුහුණ; වහන්ත්‍යඃ,

9 ආලිඞ්ගය තුඞ්ගං වඞ්ගී විටඞ්කං
විශ්‍රාණිතාත්ම ධ්වනි පුෂ්කරේෂු
යත්සෞධ කාන්තෛ රිව සංවිභාගං
චක්‍රෙ සිතං ශාරද මබ්භ්‍ර වෘන්දම්.

10 (ප්‍රභා) විවෘත්ති විතතා පතාකා-
ස්වාසන්න ජීමූත ඝටාසු යස්‍යාම්
විද්‍යුන්නිභා කාඤ්චන පිඤ්ජරාසු
තතාන තොෂං ශිඛිනා මුදග්‍රම්.

11 යත්‍රක්ෂතොද්බෘංහිත තාමසානි
රක්තාශ්ම නීලොපල තොරණානි
ක්‍රොධ ප්‍රමොදෞ විදධූ විභාභිර්
නාරී ජනස්‍ය භ්‍රමතො නිශාසු.

උසුලන්නාහුයි; (නොහොත්) සුවර්ණම්, කනක මයවූ; වදනම්, මුහුණ; වහන්ත්‍යඃ, උසුලන්නාහුයි; මුක්තාමයාඞ්ගාවයවාඃ—මුක්ත, හරණ ලද; ආමය, රොග ඇති; අඞ්ගාවයවාඃ, අඞ්ගප්‍රත්‍යඞ්ග ඇත්තාහුයි; (නොහොත්) මුක්තාමය, මුතුමයවූ; අඞ්ගාවයවාඃ, අඞ්ගප්‍රත්‍යඞ්ග ඇත්තාවූ; (යස්‍යාම්, යම් පුරියෙක්හි; යුවත්‍යඃ, යුවතියෝ; විධාත්‍රා, බ්‍රහ්මයා විසින්; රත්නෛඃ, රුවනින්; විහිතාඃ ඉව, කරණලද්දවුන් මෙන්; වපුෂඃ, ශරීරයාගේ; ප්‍රකර්ෂම්, අතිශයට; ආපුඃ, පැමිණියෝද.)

9 සිතම්, සුදුවූ; ශාරදම්, ශරත් කල්හිවූ; අබ්භ්‍ර වෘන්දම්,* මෙඝ සමූහය තෙමේ; තුඞ්ගම්, උස්වූ; වඞ්ගීවිටඞ්කම්—වඞ්ගී, මතුමාලෙහි; විටඞ්කම්, කොබෝගෙඩි වලල්ල; ආලිඞ්ගය, වැළඳ; පුෂ්කරෙෂු, මීගුබෙරෙහි; විශ්‍රාණිතාත්මධ්වනි—විශ්‍රාණිත, දෙන ලද; ආත්මධ්වනි, ස්වකීය ධ්වනි ඇත්තේ; යත් සෞධකාන්තෛඃ—යත්, යම් පුරියෙක්හි; සෞධකාන්තෛඃ, ප්‍රාසාද කාන්තිහුගේ; සංවිභාගම්, බෙදීම; චක්‍රෙ ඉව (චක්‍රෙ ඉතිමන්‍යෙ), කැමැතිවියයි සිතම්ද.

10 ආසන්න ජීමූත ඝටාසු—ආසන්න, ළංවූ; ජීමූත ඝටාසු, මෙඝ සමූහ ඇති; කාඤ්චන පිඤ්ජරාසු—කාඤ්චන, රනින්; පිඤ්ජරාසු, රන් වන්වූ; පතාකාසු, පතාකාවන් කෙරෙහි; විතතා, පතළවූ; විද්‍යුන්නිභා, තඩිත්භා සදෘශවූ; (ප්‍රභා, ශොභාව සම්බන්ධිවූ;) විවෘත්තිඃ, විවෘත්ති තොමෝ; (පෙරළීම;) යස්‍යාම්, යම් පුරියෙක්හි; ශිඛිනාම්, මයුරයන්ට; උදග්‍රම්, උස්වූ; තොෂම්, සන්තොෂය; තතාන, පැතිරවූද.

11 යත්‍ර, යම් පුරියෙක්හි; විභාභිඃ, ශොභායෙන්; ක්ෂතොද්බෘංහිත තාමසානි—ක්ෂත, නසන ලද; උද්බෘංහිත, වඩනලද; තාම

---

* අභ්‍රබෘන්දම්—සී සන්න පොත්හි පෙනේ.

12 තත්‍රා භවත් පඞ්ක්ති රථාභිධානො
භර්තා භුවො භානුනිභඃ ප්‍රභාවෛඃ
ක්ෂත්‍රාන්වයෙ ර්බිභ්‍ර දලඞ්ඝ්‍ය මන්‍ය
ක්ෂ්මා නාථ මානං ජයමාන මොජඃ.

13 අඛණ්ඩ මානො මනුජෙශ්වරාණාං.
මාන්‍යො ගුණඥො ගුණජෛ ර්මනොඥෛඃ
දිශො යශොභිඃ ශරදබ්භ්‍ර ශුභ්‍රෛ-
ශ්චකාර රාජා රජතාවදාතාඃ.

14 ජිගීෂු රාජා වජනන්දනො 'සෞ
පූර්වං විජිග්‍යෙ 'ත්‍රා (රිතා) නජය්‍යාන්
විශ්‍වඃ ෂඩභ්‍යස්ත සමස්ත ශාස්ත්‍ර
ඥානොපරූඪෙන්ද්‍රිය වාජි වෙගඃ.

සානි, අන්ධකාර ඇති; රක්තාශ්ම නීලොපල තොරණානි—රක්තාශ්ම, පද්මරාගමයවූද; නීලොපල, ඉන්‍ද්‍රනීලමයවූද; තොරණානි; තොරණයෝ; නිශාසු, රාත්‍රියෙහිලා; භ්‍රමතඃ, බමන්නාවූ; නාරීජනස්‍ය, අඞ්ගනා ජනයාහට; ක්‍රොධ ප්‍රමොදෞ, රොෂ හර්ෂ දෙක; විදධුඃ, කළෝද.

පුර වර්ණනා නිමි.

---

12 පඞ්ක්ති රථාභිධානඃ, දශරථය යන නම් ඇති; භුවොභර්තා, භූභර්තෘයෙක්; තත්‍ර, ඒ අයොධ්‍යානම් පුරියෙහි; අභවත්, වී; (කිංවිශිෂ්ටඃ? කෙබඳුවූ භූභර්තෘයෙක්ද?) අලඞ්ඝ්‍යම්, නොඉක්මිය හැක්කාවූ; අන්‍යක්ෂ්මානාථ, සෙසු රජදරුවන්ගේ; මානම්, මන්; ජයමානම්, දිනන සුලුවූ; ඔජඃ, තෙජස; බිභ්‍රත්, උසුලන්නාවූ; ක්ෂත්‍රාන්වය, රාජවංශයෙහිවූ; (සරණ භූතෛඃ) ප්‍රභාවෛඃ, මහිමයෙන්; භානුනිභඃ, සූර්‍ය්‍යයා හා සදෘශවූ; (පඞ්ක්ති රථාභිධානඃ, දශරථය යන නම් ඇති; භුවොභර්තා, භූභර්තෘයෙක්; තත්‍ර, ඒ අයොධ්‍යානම් පුරියෙහි; අභවත්, වී.

13 අඛණ්ඩමානඃ—අඛණ්ඩ, කඩනොවූ; මානඃ, මන් ඇති; මනුජෙශ්වරාණාම්, සෙසු රජදරුවන් සම්බන්ධව; මාන්‍යඃ, පිදිය යුතුවූ; ගුණඥඃ, ගුණ දන්නාවූ; රාජා, රජ තෙම; මනොඥෛඃ, * සිත් කලුවූ; ගුණජෛඃ, ගුණයෙන් උපන්නාවූ; ශරදබ්භ්‍ර ශුභ්‍රෛඃ—ශරදබ්භ්‍ර, සරාවලාහෙස්; ශුභ්‍රෛඃ, සුදුවූ; යශොභිඃ, යශස් කරණකොටගෙන; දිශඃ, දිගුන්; රජතාවදාතාඃ—රජත, රිදීමෙස්; අවදාතාඃ, සුදුවූවවුන්; චකාර, කෙළේ.

14 ආජෞ, යුද්ධයෙහිලා; ජිගීෂුඃ, දිනියටිවූ; අසෞ අජනන්දනඃ, ඒ අජපුත්‍ර තෙමේ; අභ්‍යස්ත සමස්ත ශාස්ත්‍රඥානොපරූඪෙන්ද්‍රිය වාජි

---

* මනොජෛඃ—සන්න.

15 තෙනාලසත්වං පුරුෂොත්තමෙන
බලිප්‍රතාපාපහ වික්‍රමෙණ
ත්‍රෛලොක්‍ය දුර්ලඞ්ඝ්‍ය සුදර්ශනෙන
නානන්ත භොගාශ්‍රයිණාපි තෙනෙ.

16 දණ්ඩාහතාහතස්‍ය භුවං ජිගීෂොඃ
කම්පං විතන්වන් විහිතාඞ්ගමර්දඃ
තාපෛක හෙතු ස්ත්‍රිදශාධිපස්‍ය
දීඝං ජ්වරස්තීව්‍ර ඉවාවිවෙශ.

වෙගඃ—අභ්‍යස්ත, පුරුදුකරණලද; සමස්ත, සියලු; ශාස්ත්‍රඥත, ශාස්ත්‍ර පරිඥතයෙන්; උපරුද්ධ, වලකනලද; ඉන්ද්‍රිය, ඉන්ද්‍රිය නැමැති, වාජී, අශ්වයන්ගේ; වෙගඃ, ප්‍රසර ඇත්තේ; අජය්‍යාන්, නොදිනිය හැක්කාවූ; අන්තඃ, ඇතුලත්හි; (ඉතාන්, පැමිණියාවූ;) ෂට්විෂඃ, සතුරන් සදෙනා; * පූර්වම්, පලමුකොට; විජිග්‍යෙ, දිනී.

15 තෙන පුරුෂොත්තමෙන, ඒ රජහු විසින් දෝහෝ නොහොත් විෂ්ණුහු විසින්; අලසත්වම්, අලස බැවෙක්; නතෙනෙ, නොපතුරුවන ලදී; (කිං විශිෂ්ටෙන පුරුෂොත්තමෙන? කෙසේවූ රජහු විසින්ද? කෙසේවූ විෂ්ණුහුවිසින්ද?) බලිප්‍රතාපාපහවික්‍රමෙණ—බලි, බලවතුන්ගේ; ප්‍රතාපාපහ, ප්‍රතාප නසන්නාවූ; වික්‍රමෙණ, පරාක්‍රම ඇති; (නොහොත්) බලි, බලිනම් අසුරාගේ; ප්‍රතාපාපහ, ප්‍රතාප නසන්නාවූ; වික්‍රමෙණ, ත්‍රිපද වික්‍රම ඇති; ත්‍රෛලොක්‍ය, තුන්ලෝවැස්සා විසින්; දුර්ලඞ්ඝ්‍ය, නොපැමිණිය හැක්කාවූ, සුදර්ශනෙන, මනාවූ දර්ශනඇති; (නොහොත්) ත්‍රෛලොක්‍ය, තුන්ලෝ වැස්සා විසින්, දුර්ලඞ්ඝ්‍ය, නොඉක්මිය හැක්කාවූ; සුදර්ශනෙන, සුදර්ශන නම් චක්‍රායුධයඇති; අනන්ත භොගාශ්‍රයිණා’පි—අනන්ත, පමණ නැත්තාවූ; භොගාශ්‍රයිණා’පි, සම්පත් ඇසිරුකලාදවූ; (නොහොත්) අනන්ත, අනන්තනම් නාගයාගේ; භොගාශ්‍රයිණා’පි, දරණ ඇසිරුකලාදවූ; (තෙන පුරුෂොත්තමෙන, ඒ රජහු විසින් දෝහෝ නොහොත් විෂ්ණුහු විසින්; අලසත්වම්, අලස බැවෙක්; නතෙනෙ, නොපතුරුවන ලදී.)

16 තතඃ, අනන්තරයෙන්; භුවම්, පෘථිවිය; ජිගීෂොඃ, දිනිය පිවූ; තස්‍ය, ඒ දශරථයාගේ; දණ්ඩඃ, සෙනඟතෙම; තීව්‍රඃ, කැකුළුවූ; ජ්වරඉව, උණක්මෙන්; ත්‍රිදශාධිපස්‍ය, ශක්‍රයාගේ; දීඝම්, දිගට; ආවිවෙශ, වනී; (කිං විශිෂ්ටඃ දණ්ඩඃ? කිං විශිෂ්ටඃ ජ්වරඃ? කෙසේවූ සෙනඟද? කෙසේවූ ජ්වරද?) කම්පං විතන්වන්— (හෙද

---

* “කාම ක්‍රොධ ලොභ මොහ මද මාත්සර්‍ය්‍යාණාං ෂණ්ණාං වර්ගඃ ෂඩ්වර්ගඃ”—ජයමඞ්ගලා භට්ටි ටීකා.

“ෂඩ්වර්ගං කාමක්‍රොධලොභමාන මදහර්ෂ රූපම්”—මුග්ධබොධිනී.

17 සමුද්‍ර මුල්ලඞ්ඝ්‍ය ගතස්තදීය-
ස්තෙජො'බ්ධානො ගුරුරග්නිරාශිඃ
නිතාන්ත සන්තාපිත පූර්ව කාෂ්ඨඃ
ප්‍රොත්ස්වෙදයාමාස නෘපං කටාහෙ.

18 භුජඞ්ග සම්ප්‍රාර්ථිත සෙව්‍ය වෙලා
කාඤ්චිගුණා කර්ෂිත සාර්ථ ලොකා
දිග්දක්ෂිණා කතීශ යත්නභොග්‍යා
වෛශ්‍යෙව භුක්තා නෘවරෙණ තෙන.

හෙද) කම්පම්, වෙවුල්මු; විතන්වන්, කරන්නේයි; විහිතාඞ්ග මර්දඃ—විහිත, කරණලද; අඞ්ග මර්දඃ, අඟුරට මැඩුම් ඇත්තේයි; (නොහොත්) විහිත, කරණලද; අඞ්ගමර්දඃ, ශරීර මර්දන ඇත්තේයි; තාපෙපකහෙතුඃ, (හෙදහෙද) තාප, තැවුල්ලට; එකහෙතුඃ, අසහාය හෙතුවූ; දණ්ඩඃ, සෙනග තෙමේ; තීව්‍රඃ, කැකුළුවූ; ජ්වරඉව, හුණක්මෙන්; ත්‍රිදශාධිපස්‍ය, ශක්‍රයාගේ; දිශම්, දිගට; ආවිවෙශ, වනී.

17 සමුද්‍රම්, සාගරය; උල්ලඞ්ඝ්‍ය, ඉක්ම; ගතඃ, ගියාවූ; තදීයඃ, ඔහු පිළිබඳවූ; තෙජො'බ්ධානඃ, තෙජස් යන නම් ඇති; ගුරුඃ, මහත්වූ; අග්නිරාශිඃ, අග්නි රාශිය තෙමේ; නිතාන්ත සන්තාපිත පූර්වකාෂ්ඨඃ—නිතාන්ත, අත්‍යර්ථයෙන්; සන්තාපිත, තවනලද, පූර්වකාෂ්ඨඃ, පූර්වදිග ඇත්තේ දෝහෝ නොහොත් පුරාණෙන්ධන ඇත්තේ; නෘපම්, රජහු; කටාහෙ, කටාහදෙශයෙහිලා දෝහෝ නොහොත් කටාහ නම් භාජන විශෙෂයෙහිලා; ප්‍රොත්ස්වෙදයාමාස, තැවී.

18 තෙන නෘවරෙණ, ඒ රජහු විසින්; දක්ෂිණාදිග්, දකුණුදික් තොමෝ; වෛශ්‍යෙව, වෛශ්‍යාවක මෙන්; භුක්තා, අනුභවකරණලද්දී; (කිං විශිෂ්ටා දක්ෂිණාදික්? කිං විශිෂ්ටා වෛශ්‍යා? කෙබඳුවූ දකුණුදිග්ද? කෙබඳුවූ වෛශ්‍යාද?) භුජඞ්ග සම්ප්‍රාර්ථිත සෙව්‍යවෙලා—භුජඞ්ග, සර්පයන් විසින්; සම්ප්‍රාර්ථිත, පතනලද; සෙව්‍ය, සෙවිය යුතුවූ; වෙලා, වෙරළ ඇත්තීයි; (නොහොත්) භුජඞ්ග, ධූර්තයන් විසින් සම්ප්‍රාර්ථිත, පතනලද; සෙව්‍ය, සෙවිය යුතුවූ; වෙලා, කල් ඇත්තී; කාඤ්චිගුණා කර්ෂිත සාර්ථ ලොකා—කාඤ්චිගුණ, කාඤ්චිපුරියෙහි ගුණයෙන්; ආකර්ෂිත, අදනාලද; සාර්ථලොකා, වෙළෙඳ සමූහයා ඇත්තී; (නොහොත්) කාඤ්චිගුණ, මෙඛලාදාමයෙන්; ආකර්ෂිත, අදනාලද; සාර්ථ, අර්ථ සහිතවූ; ලොකා, ලෝවැස්සා ඇත්තී; කතීශ යත්නභොග්‍යා, (හොද හොද) කතීශ, දැඩිවූ; යත්න, උත්සාහයෙන්; භොග්‍යා, අනුභවකටයුතුවූ; (දක්ෂිණාදිග් වෛශ්‍යෙව භුක්තා.)

19 විනිර්ජිතො 'ප්‍යස්‍ය ශරෙණ ඝාතං
ලබ්ධ්වා සුරාසු ප්‍රඝසා යුධස්‍ය
ආත්මාන මන්‍යෛ රසමානමානං
මෙනෙ මනස්වී යුධි යාවනෙන්ද්‍රඃ.

20 තෙජස්ඵලෙනාථ හුතාශනෙන
ශ්‍රීවාස රම්‍යං ප්‍රදහන් තුරුෂ්කම්.
ධූපෛරිවා සක්ත ගතෛ යශොභි-
රාශීය මන්‍යං සුරභී චකාර.

21 පරෙෂුවාත්‍යා පරිබෘංහිතො 'ස්‍ය
ක්‍රොධාභිධානො යුධිචිත්‍රභානුඃ
ආතාම්‍ර නෙත්‍රච්‍යුත වාරි වර්ෂෛ-
රනායි ශාන්තිං රිපු කාමිනීනාම්.

22 තමෙක බාණශත භග්න ශත්‍රො-
රාලොකගම්‍යෙ චරණාරවින්දෙ
ආසෙදතුඃ සර්ව නරෙන්ද්‍ර මෞලි
රත්නප්‍රභා ලඞ්ඝත මණ්ඩනානි.

---

19 අසුරාසුප්‍රඝසායුධස්‍ය—අසුර, දෛත්‍යයන්ගේ; අසුප්‍රඝස, ප්‍රාණ කන්නාවූ; ආයුධස්‍ය, ආයුධ ඇති; අස්‍ය, මේ දශරථයාගේ; ශරෙණ, ශරයෙන්; යුධි, යුධයෙහිලා; ඝාතම්, ප්‍රහාරය; ලබ්ධ්වා, ලදින්; විනිර්ජිතොපි, පරදවනලද්දවූද; මනස්වී, මානීවූ; යාවනෙන්ද්‍රඃ, යොන් රජ තෙමේ; ආත්මානම්, තමා; අන්‍යෛඃ, සෙස්සන්හා; අසමානමානම්—අසමාන, අසදෘශවූ; මානම්, මන් ඇත්තහු; මෙනෙ, සිතීයි.

20 අථ, අනන්තරයෙන්; තෙජස්ඵලෙන, තෙජොව්‍යාජවූ; හුතාශනෙන, වහ්නියෙන්; ශ්‍රීවාස රම්‍යම්—ශ්‍රී, ශ්‍රියගේ; වාස, විසීමෙන්; රම්‍යම්, මනොඥවූ දෝහෝ නොහොත්; ශ්‍රීවාස, සිරිවටු නම් සුගන්ධ ද්‍රව්‍යයෙන්; රම්‍යම්, මනොඥවූ; තුරුෂ්කම්, තුරුෂ්ක දේශය දෝහෝ නොහොත් තුරුක්තෙල්; ප්‍රදහන්, දවන්නේ; ධූපෛරිව, ධූපවැනිවූ; අසක්ත ගතෛඃ—අසක්ත, නොපැකිල; ගතෛඃ, ගියාවූ; යශොභිඃ, යශස් කරණකොටගෙන; ආශීයම්, දිග පිළිබඳවූ; අන්‍යම්, කෙලවර; සුරභිචකාර, සුවඳකෙළේ.

21 යුධි, යුධයෙහිලා; පරෙෂුවාත්‍යා පරිබෘංහිතඃ—පර, සතුරන්ගේ; ඉෂුවාත්‍යා, ශරපවන් සමූහයෙන්; පරිබෘංහිතඃ, වඩනාලද්දවූ; අස්‍ය, මේ දශරථයාගේ, ක්‍රොධාභිධානඃ, ක්‍රොධය යන නම් ඇති; චිත්‍රභානුඃ, වහ්නිය තෙමේ; රිපු කාමිනීනාම්, සතුරඹුවන්ගේ; ආතාම්‍රනෙත්‍රච්‍යුත වාරිවර්ෂෛඃ—ආතාම්‍ර, රත්වූ; නෙත්‍ර, ඇසින්; ච්‍යුත, ගිළියුනාවූ; වාරිවර්ෂෛඃ, ජලවර්ෂයෙන්; ශාන්තිම්, සන්හිඳීමට; අනායි, පමුණුවනලදී.

22 එක බාණශත භග්න ශත්‍රොඃ—එක බාණශත, එක දුන්

23 ලොකස්තදීයෙ භුවිහාරගෞරෙ
කීර්ත්ති ප්‍රතානෙ ප්‍රවිජෘම්භමාණෙ
අභින්නකොශං කුමුදං නිරීක්ෂ්‍ය
මුමොච චන්ද්‍රොදය ශඞ්කිතානි.

24 සමස්ත සාමන්ත නෘපොත්තමාඞ්ගා-
න්‍යධ්‍යස්‍ය තස්‍යොන්නතවෘත්තිතෙජඃ
ජජ්වාල චූඩා ගත පද්මරාග
රාගච්ඡටා විස්ඵුරණ ච්ඡලෙන.

25 නරෙන්ද්‍ර චන්ද්‍රස්‍ය යශොවිතාන-
ජ්‍යොත්ස්නා මහීමණ්ඩල මණ්ඩනස්‍ය
තස්‍යාරි නාරී නයනෙන්දු කාන්තා
විෂ්‍යන්ද හෙතුර්භුවනං තතාන.

තෙන්; භග්න, බිඳිනාලද; ශත්‍රොඃ, සතුරන් ඇති; .තස්‍ය, ඒ දශරථයාගේ; චරණාරවින්දෙ, පාදපද්මයෝ දෙදෙන; ආලොකභූමෞ, ආස්ථාන භූමියෙහිලා; සර්ව නරෙන්ද්‍ර මෞලි රත්න ප්‍රභාලඞ්කෘත මණ්ඩිතානි—සර්ව නරෙන්ද්‍ර, සියලු රජදරුවන්ගේ: මෞලි, චොඩුන්තෙහි; රත්නප්‍රභා, රුවන් ශොභා නමැති; අලඞ්කෘත මණ්ඩනානි, ලතුපාසින්; ආසෙදතුඃ, පැමිණියෝ.

23 තදීයෙ, ඔහු පිළිබඳවූ; හාරගෞරෙ—හාර, මුත්හරයේ; ගෞරෙ, සුදුවූ; කීර්ත්තිප්‍රතානෙ, කීර්ත්ති සමූහය; භුවි, පෘථිවියෙහි; ප්‍රවිජෘම්භමාණෙ (සති), පැලඹෙනකල්හි; ලොකඃ, ලෝවැසි තෙමේ; අභින්නකොශම්—අභින්න, නොපැළුනාවූ; කොශම්, ගැබ ඇති; කුමුදම්, කුමුදු; නිරීක්ෂ්‍ය, බලා; චන්ද්‍රොදය ශඞ්කිතානි—චන්ද්‍ර, චන්ද්‍රයාගේ; උදය, නැගීමෙහි; ශඞ්කිතානි, සැක; මුමොච, හළී.

24 තස්‍ය, ඒ දශරථයාගේ; උන්නතවෘත්ති—උන්නත, උඩඟුව; වෘත්ති; පැවතුම්ඇති; තෙජඃ, තෙජස තෙමේ; සමස්ත සාමන්ත නෘපොත්තමාඞ්ගානි—සමස්ත, සියලු; සාමන්තනෘප, පෙදෙසි රජදරුවන්ගේ; උත්තමාඞ්ගානි, හිස්හි *; අධ්‍යස්‍ය, පිහිටා; චූඩාගත පද්මරාග රාගච්ඡටා විස්ඵුරණච්ඡලෙන—චූඩාගත, කිරීටයට වූ; පද්මරාග, පියුම්රාගමිණීන්ගේ; රාගච්ඡටා, ශොභා සමූහයාගේ; විස්ඵුරණච්ඡලෙන, බැබළීමෙහි ව්‍යාජයෙන්; ජජ්වාල, දිලීගියේ.

25 මහීමණ්ඩල මණ්ඩනස්‍ය—මහීමණ්ඩල, පෘථිවිමණ්ඩලයට; මණ්ඩනස්‍ය, ආභරණවූ; තස්‍ය නරෙන්ද්‍ර චන්ද්‍රස්‍ය, ඒ නිරිඳුසඳුගේ; †

---

* හිස්—සි සන්න. † ඒ නිරිඳුසඳ—සන්න.

26 මාතා භවිත්‍රී භවතුල්‍ය ධාම්නා
ඉන්දුවිශුද්ධකීර්ත්‍යා, නිසූදනස්‍ය
තෙනොපයෙමෙ සමයං විදිත්වා
වහ්නෙඃ සමක්ෂං විධිවද්විධෙයා.

27 මහෙන්ද්‍ර කල්පස්‍ය මහාය දෙව්‍යඃ
ස්ඵුර න්මයූඛා සරණිර්නඛානාම්
පාදවයාන්තෙ ජිතපද්මකොශෙ
මුක්තෙව මුක්තා විතතිර්විරෙජෙ.

28 ලීලාගතෙ රත්‍ර නිසර්ගසිද්ධා
මත්තා න දන්තී මුෂිතො න හංසඃ
ඉතීව ජඞ්ඝා යුගලං තදීයං
චක්‍රෙ තුලා කොට්‍ය ධිරොහණානි.

ශශො විතාන ජ්‍යොත්ස්නා—යශොවිතාන, යස පතර නමැති; ජ්‍යොත්ස්නා, ජ්‍යොත්ස්නා තොමෝ (සඳරැස); අරිනාරී නයනෙන්දු කාන්ත විෂ්‍යන්දහෙතුඃ—අරිනාරී, සතුරඹුවන්ගේ; නයන, ඇස් න මැති; ඉන්දුකාන්ත, සඳකාන්තමිණියෙහි; විෂ්‍යන්ද, වැහීමට; හෙතුඃ, කාරණවූයේ; භුවනම්, ලොව; තතාන, පතළේ.

26 තෙන, ඒ දශරථයා විසින්; භවතුල්‍ය ධාම්නාඃ—භව, ඊශ්වර යාහා; තුල්‍ය, සදෘශවූ; ධාම්නාඃ, තෙජස් ඇති; ඉන්දුවිශුද්ධකීර්ත්‍යා නිසූදනස්‍ය, රාමයහට; භවිත්‍රී, මතු වන්නාවූ; මාතා, මවු තො මෝ; විධෙයා, වසග වී; සමයම්, සමය; විදිත්වා, දැන; වහ්නෙඃ, වහ්නියහට; සමක්ෂම්, ප්‍රත්‍යක්ෂකොට; විධිවත්, විධිවූ පරිද්දෙන්; උපයෙමෙ, හිඳුවනලදු.

27 මහෙන්ද්‍ර කල්පස්‍ය, ශක්‍රසදෘශයාගේ; දෙව්‍යාඃ, දෙවියගේ; ස්ඵුරන්මයූඛා—ස්ඵුරත්, බබලන්නාවූ; මයූඛා, රශ්මි ඇති; නඛා නාම් සරණිඃ, නඛපඞ්ක්ති තොමෝ; ජිතපද්මකොශෙ—ජිත, දිනනලද; පද්මකොශෙ, පද්මගභී ඇති; පාදවයාන්තෙ—පාදවය, පාදවයාගේ; අන්තෙ, අන්තයෙහි; මහාය, පූජා පිණිස; මුක්තා, බ හනලද; මුක්තා විතතිරිව, මුතු පතරක්මෙන්; විරෙජෙ, හෙබ්බු.

28 අත්‍ර, මේ කෞශල්‍යාව කෙරෙහි; ගතෙර්ලීලා, ගතිලීලා තොමෝ; නිසර්ගසිද්ධා, ස්වභාවයෙන් සිද්ධය; මත්තාඃ, මත්වූ; දන් තී, හස්තියෙන්; නමුෂිතඃ, නොපහරණලද; හංසඃ, හංසයෙක්; නමුෂිතඃ, නොපහරණලදය; ඉති, මෙසේ; තදීයම්, ඈ පිළිබඳ

29 තස්‍යා ගතං මන්මථ බාණ පාතෛඃ
ශක්‍යං විධාතුං නනිමීල්‍ය චක්ෂුඃ
ඌරූ විධාත්‍රා නු කෘතෞ කථංතා-
(ඉත්‍යාස තස්‍යාං සුමතෙ විතර්කඃ.)

30 (බිම්බාධරායා නවයෞවනශ්‍රී
සම්පත්තිතො වෘද්ධි මභිව්‍රජන්ති)
ඉතීවබද්ධා රශනා ගුණෙන
ශ්‍රොණී පුනර්වෘද්ධි නිෂෙධ හෙතොඃ.

31 අස්‍යොදරස්‍ය ප්‍රතිතුල්‍ය ශොභං
නාස්තීති ධාත්‍රා භුවනත්‍රයෙ'පි
සඞ්ඛ්‍යාන රෙඛා ඉව සම්ප්‍රයුක්තා-
ස්තිස්‍රො විරෙජුර්වලයඃ සුදත්‍යාඃ.

ඩු; ජඞ්ඝායුගලම්, ජඞ්ඝාවය; තුලාකොට්‍යධි රොහණානි — තුලා කොටි, නූපුරයන්ගේ දෝහෝ නොහොත් * තුලාකොටීහුගේ; අධිරොහණානි, නැඟමන්; චක්‍රුඉව (චක්‍රුඉති මනොඥ), කැළැයි සිතම්.

29 තස්‍යාඃ, ඈගේ; තෞ, ඒ; ඌරූ, ඌරුවය; (දෘෂ්ටෞ, දක්නා ලද්දාහු;) මන්මථ බාණපාතෛඃ—මන්මථ, අනඞ්ගයාගේ; බාණපාතෛඃ, ශරපාතයෙන්, හතම්, පහරණලද; චක්ෂුඃ, ඇස; නිමීල්‍ය, පියා; විධාතුම්, කරන්නට; නශක්‍යම්, නොපිළිවනැයි; ධාත්‍රා, බ්‍රහ්මයා විසින්; කථං කෘතෞ නු, කෙසේ කරණලදහු දෝ හොයි; (ඉති, මෙස්; තස්‍යාම්, ඈ කෙරෙහි; සුමතෙඃ, සුධීහුගේ; විතර්කඃ, විතර්කයෙක්; ආස, වී.)

30 (බිම්බාධරායාඃ, බිඹු පල වැනි අධර ඇත්තියගේ; නවයෞවන ශ්‍රීසම්පත්තිතඃ—නව, අභිනවවූ; යෞවනශ්‍රී, යෞවනශ්‍රිය හා; සම්පත්තිතඃ, සම්බන්ධයෙන්; වෘද්ධිම්, වැඩීමට; අභිව්‍රජන්ති, පැමිණෙන්නාවූ; (ශ්‍රොණී, ශ්‍රොණී තොමෝ; ඉති, මෙසේ; පුනර්වෘද්ධි නිෂෙධහෙතොඃ—පුනර්වෘද්ධි, නැවත වැඩීම්හුගේ; නිෂෙධ හෙතොඃ, වැළැක්මපිණිස; රශනාගුණෙන (මෙඛලා දාමෙන), මෙඛලාදාමයෙන්; බබ්ධාඉව (බද්ධාඉති මනොඥ), බඳනා ලදැයි සිතම්.

31 සුදත්‍යාඃ, සුදතියගේ; තිස්‍රඃ වලයඃ, තුන්වලීහු; අස්‍යොදරස්‍ය, මේ උදරයහා; ප්‍රතිතුල්‍ය ශොභම්, සමානවූ ශොභාඇති අනික් වස්තුයෙක්; භුවනත්‍රයෙ'පි, තුන්ලෙව්හිදු; නාස්තීති, නැතැයි; ධාත්‍රා, බ්‍රහ්මයා විසින්; සම්ප්‍රයුක්තාඃ, කරණලද්දාවූ; සඞ්ඛ්‍යාන රෙඛාඃ ඉව, ගණන්හිරි කෙනකුන් මෙන්; විරෙජුඃ, හෙබ්බෝ.

---

* ශපය තුලාකොටිහුගේ—සන්න.

32 වයඃ ප්‍රකර්ෂා දුපචීයමාන-
ස්තනද්වයස්‍යොද්වහන ක්‍රමෙණ
අත්‍යන්ත කාර්ශ්‍යං වනජායතාක්ෂ්‍යා
මධ්‍යං ජගාමෙති මමෛෂ තර්කඃ.

33 අරාලකෙශ්‍යා අලකෙ විධාත්‍රා
විධීයමානෙ චලතූලිකාග්‍රාත්
ච්‍යුතස්‍ය බින්දො රසිතස්‍ය මාර්ග
රෙඛෙව රෙජෙ නවරොමරාජී.

34 තස්‍යා මුඛෙන්දුං කුචචක්‍රවාකෞ
යස්මාන්න විශ්ලෙෂයති ද්වයං නෞ
නායංශශී තත්ප්‍රති තුල්‍ය මන්‍ය-
දිතිස්ම තර්කාදිව පශ්‍යතස්තෞ.

---

32 වනජායතාක්ෂ්‍යාඃ—වනජ, පියුම්සේ; ආයත, දික්වූ; අක්ෂ්‍යාඃ, ඇස් ඇත්තියගේ; මධ්‍යම්, මධ්‍යය; වයඃ ප්‍රකර්ෂාත්, වයස්හුගේ මිහිකිරීමෙන්; උපචීයමානස්තන ද්වයස්‍ය—උපචීයමාන, වඩනුලබන්නාවූ; ස්තනද්වයස්‍ය, ස්තනද්වයාගේ, උද්වහනක්‍රමෙණ—උද්වහනා, ඉසිලීමෙන්වූ; ක්‍රමෙණ, ක්‍රමයෙන්; අත්‍යන්ත කාර්ශ්‍යම්, අතිශයෙන් කෘශබවට; ජගාමෙති, ගියේයයි; මම, මාගේ; එෂතර්කඃ, මේ සිතිවිල්ලයි.

33. අරාලකෙශ්‍යාඃ-අරාල, බබුරුවූ; කෙශ්‍යාඃ, කෙශ ඇත්තියගේ; නවරොමරාජී—නව, අලුත්වූ; රොමරාජී, රොමරාජී තොමෝ; විධාත්‍රා, බ්‍රහ්මයා විසින්; අලකෙ, තියඹු; විධීයමානෙ (සති), කරණු ලබනකල්හි; චල තූලිකාග්‍රාත්—චල, චපලවූ; තූලිකාග්‍රාත්, තෙලි ඇගින්; ච්‍යුතස්‍ය, ගිලිහුනාවූ, අසිතස්‍ය, කළුවූ; බින්දොඃ, බින්දුහු ගේ; මාර්ගරෙඛෙව, මංසිරක් මෙන්; රෙජෙ, හෙබ්බූ.

34 තස්‍යාඃ, ඈගේ, කුචචක්‍රවාකෞ, ඒතන නැමැති සක්වාවෝ දෙදෙනා; යස්මාත්, යම් හෙයින්; නෞ, අප දෙදෙනා සම්බන්ධවූ; ද්වයම්, දෙක; නවිශ්ලෙෂයති, තොරනොකරවාද; (තස්මාත්, එහෙයින්;) අයම්, මේතෙම; ශශීන, සඳෙක් නොවෙයි; තත්ප්‍රතිතුල්‍යම්, ඔහුහා සදෘශවූ; අන්‍යත්, අනිකෙකැයි; ඉති, මෙසේ; තර්කාත්, සිතිවිල්ලෙන්; මුඛෙන්දුම්, මුවසඳහු; පශ්‍යතඃ ඉමව (පශ්‍යතඃ සෙමති මනෙය), බැලූහයි සිතම්.

35 නිර්ජිග්‍යතුර්බාල මෘණාලනාලං
සච්ඡිද්‍ර වෘත්තං කිල දීර්ඝ සූත්‍රම්
සුශ්ලිෂ්ට සන්ධී ශුභවිග්‍රහෞ තෞ
තන්ව්‍යාභුජෞ කිං යදි තත්‍ර චිත්‍රම්.

36 කාන්ති ප්‍රකර්ෂං දශනච්ඡදෙන
සන්ධ්‍යාඝනෙ බද්ධපදං හරන්ත්‍යාඃ
තස්‍යාගෘහොද්‍යාන සරොගතස්‍ය
හස්තාස්ථ එවාම්බුරුහස්‍ය රාගඃ.

37 ආසීදයං චන්ද්‍රමසො විශෙෂ-
ස්තද්වක්ත්‍රචන්ද්‍රස්‍යච භාසුරස්‍ය
බිභර්ති පූර්ණඃ සකලං කුරඞ්ගං
තයෛස්‍යව නෙත්‍රද්විතයං ද්විතීයඃ.

---

35 තන්ව්‍යාඃ, තුනුවඟගේ; තෞභුජෞ, ඒ භුජයෝ දෙදෙන බාල මෘණාල නාලම්—බාල, බාලවූ (දෝහෝ නොහොත්); බාල, මූඪවූ; මෘණාලනාලම්, මෘණාල නාලය, යදි, ඉදින්, නිර්ජිග්‍යතුඃ කිල, දිනූලු; තත්‍ර, එහි; චිත්‍රම් කිම්, අද්භූතයක් කිම්ද; (කිං විශිෂ්ටෞ භුජෞ? කිංවිශිෂ්ටම් බාලමෘණාල නාලම්? කෙසේවූ භුජයෝද? කෙසේවූ බාලමෘණාලනාලයද?) සුශ්ලිෂ්ට සන්ධී—සුශ්ලිෂ්ට, සුසංහිතවූ; සන්ධී, පව් ඇති; (නොහොත්) සුශ්ලිෂ්ට, සුසංහිතවූ, සන්ධී, සන්ධානඇති; ශුභවිග්‍රහෞ—ශුභ, මනාවූ; විග්‍රහෞ, ශරීර ඇති; (නොහොත්) ශුභ, ශොභනවූ; විග්‍රහෞ, කලහඇති; තන්ව්‍යාඃ, තුනුවඟගේ; තෞභුජෞ, ඒ භුජයෝ දෙදෙනා; සච්ඡිද්‍ර වෘත්තම්—සච්ඡිද්‍ර, සිදුරු සහිතව; වෘත්තම්, වටවූ; (නොහොත්) සච්ඡිද්‍ර, සිදුරු සහිතවූ; වෘත්තම් පැවතුම්ඇති; දීර්ඝසූත්‍රම්—දීර්ඝ, දික්වූ; සූත්‍රම්, හූඇති; (නොහොත්) දීර්ඝසූත්‍රම්, අලසවූ; (බාලමෘණාල නාලම් යදිනිර්ජිග්‍යතුඃ කිල තත්‍ර චිත්‍රම් කිම්.)

36 සන්ධ්‍යාඝනෙ, සන්ධ්‍යාවලාහයෙහි; බද්ධපදම්—බද්ධ, බදනාලද, පදම්, පද ඇති; කාන්ති ප්‍රකර්ෂම්, ශොභාවිශෙෂය; දශනච්ඡදෙන, අධරයෙන්; හරන්ත්‍යාඃ; ගන්නාවූ; තස්‍යාඃ, ඇගේ; ගෘහොද්‍යාන සරොගතස්‍ය— ගෘහ, ගෘහ සමීපයෙහි; උද්‍යාන, උද්‍යානයෙහි; සරොගතස්‍ය, විලට ගියාවූ; අම්බුරුහස්‍ය, පද්මයාගේ; රාගඃ, රත්පැහැය තෙමේ; හස්තාස්ථඑව, අත්හි පිහිටියේමැයි.

37 භාසුරස්‍ය, බබලන්නාවූ; චන්ද්‍රමසඃ, චන්ද්‍රයාගේද; තද්වක්ත්‍ර චන්ද්‍රස්‍යච, ඇගේ මුඛචන්ද්‍රයාගේද; අයම් විශෙෂඃ, මේ වෙනස; ආසීත්, වී; පූර්ණඃ, පරිපූර්ණ චන්ද්‍ර තෙමේ; සකලං කුරඞ්ගම්, සියලු මෘගයා; බිභර්ති, උසුලයි; ද්විතීයඃ, දෙවෙනි (මුඛචන්ද්‍ර) තෙමේ; තයෛස්‍යව, ඔහුගේම; නෙත්‍රද්විතයම්, නෙත්සඟල, බහාර, * ඉසිලී.

---

* බහා—සතන.

38 කාන්තිශ්‍රියා නිර්ජ්ජිත පද්මරාගං
මනොඥගන්ධං වයමෙව ශස්තම්
නවප්‍රබුද්ධං ජලජං ජලෙෂු
ස්ථලෙෂු තස්‍යා වදනාරවින්දම්.

39 ඉන්දීවරස්‍යාන්තර මෙතදස්‍යා
නෙත්‍රොත්පලස්‍යාපි යතොහිමාංශොඃ
ත්විෂො 'පි නෛකං සහතෙ මුඛාබ්ජ-
මාක්‍රම්‍ය තස්ථාවපරං ශශාඞ්කම්.

40 යුග්මං භ්‍රුවොශ්චඤ්චල ජිහ්මපක්ෂ්ම
සම්පර්කභීත්‍යා 'සිතලොචනායාඃ
ප්‍රොන්නම්‍ය දූරොත්සරණං විධිත්සු-
ර්මධ්‍යෙන තස්ථාවිති මෙ විතර්කඃ.

---

38 කාන්තිශ්‍රියා, ශොභාසම්පත්තියෙන්; නිර්ජ්ජිත පද්මරාගම්—නිර්ජ්ජිත, පරදවනලද; පද්මරාගම්, පියුම්රාගිණී ඇති; මනොඥ ගන්ධම්—මනොඥ, සිත්කලුවූ; ගන්ධම්, සුවඳ ඇති; වයමෙව, දෙකක්ම; ශස්තම්, ප්‍රශස්තයි; ජලෙෂු, ජලයෙහි; නවප්‍රබුද්ධම්, අලුත පිපියාවූ; ජලජම්, පද්මය; ස්ථලෙෂු, ගොඩැහි; තස්‍යාඃ, ඈගේ; වදනාරවින්දම්, මුඛපද්මයයි.

39 ඉන්දීවරස්‍ය, නීලොත්පලයටද; අස්‍යාඃ, මෑගේ; නෙත්‍රොත්පලස්‍යාපි, නෙතුපුලටද; එතත් අන්තරම්, මේ වෙනසයි; යතඃ, යම් හෙයකින්; එකම්, එකෙක් තෙමේ; හිමාංශොඃ, චන්ද්‍රයාගේ; ත්විෂොපි, ශොභාද; න සහතෙ, ක්ෂමා නොකෙරෙයි; අපරම්, අනිකා; මුඛාබ්ජම්, මුඛය යන නම් ඇති; ශශාඞ්කම්, චන්ද්‍රයා; ආක්‍රම්‍ය, මැඩ; තස්ථෞ, සිටියේද; (තතඃ, එහෙයින්;) (ඉන්දීවරස්‍ය, අස්‍යාඃ, නෙත්‍රොත්පලස්‍යාපි, එතදන්තරම්, මේ වෙනසයි).

40 අසිතලොචනායාඃ—අසිත, නිල්වූ; ලොචනායාඃ, ඇස්ඇත්තියගේ; භ්‍රුවොර්‍යුග්මම්, භෲයුග්මය තෙමේ; චඤ්චලජිහ්මපක්ෂ්ම සම්පර්කභීත්‍යා—චඤ්චල, චඤ්චලවූ; ජිහ්ම, කුටිලවූ; පක්ෂ්ම, පක්ෂ්ම යන්ගේ, සම්පර්කභීත්‍යා, සංයොග භීතීන්; දූරොත්සරණම්, දුර ට යාම; විධිත්සුඃ, කටැටිවූයේ; මධ්‍යෙන, මධ්‍යයෙන්; ප්‍රොන්නම්‍ය, නැමී; තස්ථාවිති, සිටියේයයි; මෙ, මාගේ; විතර්කඃ, සිති විල්ලයි.

41 තත්කෙශ පාශා වර්ජිතාත්මබර්හ
භාරස්‍ය වාසඃ ශිඛිනො වනෙෂු
ලජ්ජාං තිරශ්චාමපි ජාතු චෙත-
ශ්චක්‍රෙ ජනස්‍යස්පෘශතීති ශඞ්කාම්.

42 ද්වෙෂො'පි යස්‍යා භුවනත්‍රයස්‍ය
බභූව රක්ෂොභයනාශ හෙතුඃ
අන්‍යා'පිකන්‍යා ජිතසිද්ධ කන්‍යා
තාදෘග්ගුණා තස්‍ය බ[illegible] දෙවී.

43 සමන්ත්‍රසූතස්‍ය සුමිත්‍රයා'ග්නෞ
පාණිග්‍රහං ලම්භිතයා ද්විජෙන
පුණ්‍යංභවාන්‍යා භව හස්තසක්ත
හස්තාම්බුජායා වපුර ලලම්බෙ.

---

41 තත් කෙශපාශා වර්ජිතාත්ම බර්හ භාරස්‍ය—තත්, ඇගේ; කෙශපාශ, කෙශකලාපයෙන්; අවර්ජිත, පරදවනලද; ආත්ම; ස්වකීයවූ; බර්හභාරස්‍ය, පිල්කලප් ඇත්තාවූ; ශිඛිනඃ, මයුරයාගේ; වනෙෂු, වෙනෙහි; වාසඃ, විසීම; තිරශ්චාමපි, තිරිසනුන්ගේද; චෙතඃ, සිත; ජාතු, කිසිකලෙක්හී; ලජ්ජාම්, ලජ්ජාව; ස්පෘශතීති, ස්පර්ශකෙරේයයි; ජනස්‍ය, ජනයහට; ශඞ්කාම්, ශඞ්කාව; චක්‍රෙ, කෙළේ.

42 යස්‍යාඃ, යමකගේ; ද්වෙෂොපි, ද්වෙෂයද; භුවනත්‍රයස්‍ය, තුන්ලෝවැස්සාහට; රක්ෂොභය නාශහෙතුඃ—රක්ෂඃ, රාක්ෂසයන්කෙරෙන් වන; භය නාශ, භීති විනාශයට; හෙතුඃ, කාරණවූයේ; බභූව, විද; තාදෘග්ගුණා, එබඳුවූ ගුණ ඇති, ජිත සිද්ධ කන්‍යා—ජිත, දනනලද ;සිද්ධකන්‍යා, සිද්ධාඞ්ගනාවන් ඇති; අන්‍යාපිකන්‍යා, අනික් කන්‍යාවකුදු; තස්‍ය, ඒ දශරථයහට; දෙවී බභූව, දෙවී වූ.

43 ද්විජෙන, බ්‍රාහ්මණයා විසින්; අග්නෞ, අග්නි සමීපයෙහි; සමන්ත්‍රසූතස්‍ය, දශරථයාගේ; පාණිග්‍රහම්, පාණිග්‍රහයට; ලම්භිතයා, පමුණුවන ලද්දවූ; සුමිත්‍රයා, සුමිත්‍රාව විසින්; භවහස්තසක්තහස්තාම්බුජායාඃ—භව, ඊශ්වරයාගේ; හස්ත, හස්තයෙහි; සක්ත, පිහිටියාවූ, හස්තාම්බුජායාඃ, හස්ත පද්ම ඇති; භවාන්‍යාඃ, උමාවගේ; පුණ්‍යම්, පවිත්‍රවූ; වපුඃ, ශරීරය; අලලම්බෙ, එල්බෙනලදී.

44 තාසු ප්‍රජානා මධිපඃ ප්‍රජාර්ථී
දෙවීෂු චාරිත්‍ර කුලොන්නතාසු
අදෘෂ්ටපුත්‍රානන වන්ද්‍යදෘෂ්ටි-
ශ්චින්තයා හෘතාත්මෙව නිනාය කාලම්.

45 හිම්‍යස්‍යගොප්තා ගහනං නගස්‍ය
ස්වරක්‍ෂිතව්‍යං ශ්වගණිප්‍රචාරෛඃ
විශොධිතං කුඤ්ජභුවං කදාචිත්
තස්මෛ ජගත්‍යාඃ ප්‍රභවෙ ජගාද.

46 විධෙයචිත්තශ්චලිතව්‍යධෙෂු
හලායුධාභඃ සකුතුහලෙන
අන්‍යෙද්‍යු රන්‍යාය නිවෘත්තවෘත්ති-
ර්මෘගෙන්ද්‍රගාමී මෘගයාං ජගාම.

---

44 ප්‍රජාර්ථී, දරුවන් කැමැත්තාවූ; ප්‍රජානාමධිපඃ, ප්‍රජාධිප තෙමේ; චාරිත්‍ර කුලොන්නතාසු—චාරිත්‍ර, චාරිත්‍රයෙන්හා; කුල, කුලයෙන්; උන්නත, උඩඟුවූ; තාසුදෙවීෂු, ඒ දෙවීන් තුන්දෙනා කෙරෙහි; අදෘෂ්ටපුත්‍රානන වන්ද්‍ය දෘෂ්ටිඃ—අදෘෂ්ට, නොදක්නා ලද්දාවූ; පුත්‍ර, පුත්‍රයන්ගේ; ආනන, මුඛ ඇතිව; වන්ද්‍ය, සිස්වූ; දෘෂ්ටිඃ, ඇස් ඇත්තේ; චින්තාහෘතාත්මෙව—චින්තා, සිතිවිලි ලෙන්; ආහෘත, ගන්නාලද්දාවූ; ආත්මෙව, සිත් ඇත්තේම; කාලම්, කල්; නිනාය, යැවී.

45 හිම්‍යස්‍ය නගස්‍ය, හිමාලය පර්වතය සම්බන්ධව; ගොප්තා, රක්‍ෂක තෙමේ; ස්වරක්‍ෂිතව්‍යම්, තමා විසින් රක්‍ෂාකටයුතුවූ; කුඤ්ජභුවම්, ආවට භූමිය සම්බන්ධවූ; ගහනම්, වල; ශ්වගණිප්‍රචාරෛඃ, (කරණෙ තෘතීයා)—ශ්වගණී, බලුවැද්දන්ගේ; ප්‍රචාරෛඃ, සංචරණයෙන්; විශොධිතම්, ශුද්ධකරණලද්දාවූ; තස්මෛ ජගත්‍යාඃ ප්‍රභවෙ, ඒ ජගදීශ්වරයහට; කදාචිත්, එක්තරා දවසක්; ජගාද, කී.

46 චලිතව්‍යධෙෂු—චලිත, චපලවූ; ව්‍යධෙෂු, ලක්‍ෂයෙහිලා; විධෙයචිත්තඃ—විධෙය, වසගවූ; චිත්තඃ, සිත් ඇති; හලායුධාභඃ,—හලායුධ, බලදෙවයා හා; ආභඃ, සදෘශවූ; අන්‍යාය නිවෘත්තවෘත්තිඃ—අන්‍යාය, නොකටයුත්තෙන්; නිවෘත්ත, වැළැක්කාවූ; වෘත්තිඃ, පැවතුම්ඇති; මෘගෙන්ද්‍රගාමී, සිංහයෙකුසේ යනසුලුවූ; සඃ, ඒ දශරථ තෙමේ; අන්‍යෙද්‍යුඃ, එක්තරා දවසක්; කුතුහලෙන, කුහුලින් (සායටි රීස්සෙන්); මෘගයාම්, මුවදඩ; ජගාම, ගියේ.

47 පුත්‍රීකෘතා නීශ්වරයා ශිශුත්වෙ
සෙනහෙන නප්තෘනිව බාලවෘක්ෂාන්
යශ්චිත්‍ර පුෂ්පා භරණාභිරම්‍යා-
න්නුත්සඞ්ගදෙශෙන චිරං බභාර.

48 වාතෙන කෘෂ්ටෙ පටලෙ ඝනානාං
ධාතුප්‍රතානාඃ ප්‍රතරන්ති දෘෂ්ටාඃ
යස්‍ය ත්වචා මුබරණාභිශඞ්කාං
මුග්ධාය ගන්ධර්ව වධූජනාය.

49 යඃ කෘෂ්ණ මාණෙඤ්ඤු මෘගෙෂු නාගෙ-
ද්දරී මුඛා දඞ්ගී විනිර්ගීතාඞ්ගඃ
ප්‍රසාරිතාස්‍යඃ ස්වය මෙව සත්වාන්
ග්‍රාසී කරොතීව විතත්‍ය ජිහ්වාම්.

---

47 යඃ, යම් පර්වතයෙක්තෙමේ; ඊශ්වරයා, උමාව විසින්; ශිශුත්වෙ, බාල්‍ය අවස්ථායෙහි; පුත්‍රී කෘතාන්, දරුකරණ ලද්දාවූ; බාලවෘක්ෂාන්, බාල වෘක්ෂයන්; නප්තෘනිව; මුනුබුරන්මෙන්; උත්සඞ්ගදෙශෙන, අවට භූමියෙන් දෝහෝ නොහොත් ඇකයෙන්; සෙනහෙන, සෙනහයෙන්; චිරම්, බොහෝ කලක්; බභාර, ඉසිලීද; (කිම්භූතාන් බාල වෘක්ෂාන්? කිම්භූතාන් නප්තෘන්? කෙසේවූ බාල වෘක්ෂයන්ද? කෙසේවූ මුනුබුරන්ද?) චිත්‍ර පුෂ්පාභරණාභිරම්‍යාන්—චිත්‍ර, විසිතුරුවූ; පුෂ්ප, පුෂ්ප නැමැති; ආභරණ, ආභරණයෙන්; අභිරම්‍යාන්; මනොඥවූ; (නොහොත්) විසිතුරුවූ පුෂ්පහා ආභරණයෙන් මනොඥවූ (සිත් කලුවූ); (බාලවෘක්ෂාන් නප්තෘනිව කරණ භූතෙන උත්සඞ්ග දෙශෙන, කාරණ භූතෙන සෙනහෙන චිරම් බභාර.)

48 ඝනානාම්පටලෙ, මේඝපටලය; වාතෙන, පවනින්; කෘෂ්ටෙ * (සති), අදනාලද කල්හි; දෘෂ්ටාඃ, දක්නාලද්දාවූ; ධාතුප්‍රතානාඃ, ගෛරික සමූහයෝ; මුග්ධාය, බොළඳවූ; ගන්ධර්ව වධූජනාය, ගන්ධර්ව ස්ත්‍රී ජනයාහට; යස්‍ය, යම් පර්වතයක්හුගේ; ත්වචාම්, චර්මයන්; උබරණාභිශඞ්කාම්—උබරණ, උබරණයෙහි; අභිශඞ්කාම්, අභිශඞ්කාව; ප්‍රතරන්ති, දෙද්ද:

49 යඃ, යම් පර්වතයෙක්තෙමේ; දරී මුඛාත්, ලෙණ මුඛයෙන්; අඞ්ගී විනිර්ගීතාඞ්ගඃ—අඞ්ගී, අඞක්; විනිර්ගීත, නික්මුණාවූ; අඞ්ගඃ, ශරීර ඇති; නාගෙඃ, නයින් විසින්; මෘගෙෂු, මෘගයන්; කෘෂ්‍යමාණෙෂු (සත්සු), අදනා ලබන කල්හි; ප්‍රසාරිතාස්‍යඃ—ප්‍රසාරිත, දල්වනලද; ආස්‍යඃ, මුඛඇත්තේ; ජිහ්වාම්, ජිහ්වාව; විතත්‍ය, පහරා; ස්වයමෙව, තෙමේම; සත්වාන්, සත්වයන්; ග්‍රාසී කරොතීව, කබල කරන්නාක්හු වැනිද.

---

* විකෘෂ්ටෙ—සන්න.

50 නාගාඞ්ගනා රත්න මරීචි ජාල
ධ්වස්තාන්ධකාර ප්‍රකරස්‍ය යස්‍ය
නිකුඤ්ජ පද්මාකර පද්ම ෂණ්ඩෛ-
විදන්ති රාත්‍රින්දිව සංවිභාගම්.

51 ධාතුප්‍රභා ලොහිත පක්ෂ යුග්මඃ
ශ්‍රීමද්ගුහාලඞ්කෘත චාරු පෘෂ්ඨඃ
දිව්‍යස්‍ය යශ්චන්ද්‍ර කිණො බිභර්ති
රූපශ්‍රියං භාසුර චන්ද්‍ර කාන්තඃ.

52 තස්‍යඝනනානිර්ඣර රෙණු විධෛ-
ර්වාතෛර්විධූතා ගරුපාද පාදපෙත
අධිජ්‍ය ධන්වා ධනදප්‍රභාව-
ශ්චචාර මෛනාක ගුරොර්නිකුඤ්ජෙ.

---

50 නාගාඞ්ගනාඃ, නාගාඞ්ගනාවෝ; රත්නමරීචි ජාලධ්වස්තාන්ධකාරප්‍රකරස්‍ය—රත්නමරීචිජාල, රුවන්ශොභා සමූහයෙන්, ධ්වස්ත, නසනලද; අන්ධකාරප්‍රකරස්‍ය, අන්ධකාරසමූහඇති; යස්‍ය, යම් පර්වතයක්හුගේ; නිකුඤ්ජපද්මාකර පද්මෂණ්ඩෛඃ—නිකුඤ්ජ, අවටැහි; පද්මාකර, පියුම්විල්හි; පද්මෂණ්ඩෛඃ, පියුම්සමූහ කාරණකොට ගෙන; රාත්‍රින්දිවසංවිභාගම්—රාත්‍රින්දිව, රාත්‍රින්දිවයාගේ; සංවිභාගම්, බෙදීම; විදන්ති, දනිද්ද.

51 යඃ, යම්පර්වතයෙක්තෙමේ; දිව්‍යස්‍ය, දිව්‍යවූ; චන්ද්‍රකිණඃ, මයූරයාගේ; රූපශ්‍රියම්, රූසිරි; බිභර්ති, උසුලාද; (කිංවිශිෂ්ටඃ? කිංවිශිෂ්ටස්‍ය? කෙසේවූයේ කෙසේවූවහුගේද?) ධාතුප්‍රභාලොහිත පක්ෂයුග්මඃ—ධාතුප්‍රභා, ගෛරිකප්‍රභායෙන්; ලොහිත, රත්වූ; පක්ෂයුග්මඃ, පක්ෂවයඇති; (නොහොත්) ධාතුප්‍රභා, ගෛරිකප්‍රභාසේ; ලොහිත, රත්වූ; පක්ෂයුග්මඃ, පක්ෂවයඇති; ශ්‍රීමද්ගුහාලඞ්කෘතචාරුපෘෂ්ඨඃ—ශ්‍රීමත්, ලමගඇති; ගුහා, ගුහායෙන්; අලඞ්කෘත, හොබවනලද; චාරු, මනොඥවූ; පෘෂ්ඨඃ, පිටඇති; (නොහොත්) ශ්‍රීමත්, සිරිබැරිවූ; ගුහ, ස්කන්දයා විසින්; අලඞ්කෘත, හොබවනලද; චාරු, මනොඥවූ; පෘෂ්ඨඃ, පිටඇති; භාසුරචන්ද්‍රකාන්තඃ—භාසුර, බබලන්නාවූ; චන්ද්‍රකාන්තඃ, සඳකැන්මිණිඇති; (නොහොත්) භාසුර, බබලන්නාවූ; චන්ද්‍රකාන්තඃ, සඳැස්පිල් * ඇති; (යඃ දිව්‍යස්‍ය චන්ද්‍රකිණඃ රූපශ්‍රියම් බිභර්ති).

52 ඝනනානිර්ඣරරෙණුවිධෛඃ—ඝනත්, ඝනනාවූ; නිර්ඣර, ගඟුල්හැල්ලෙහි; රෙණු, ජලකණිකාවෙන්; විධෛඃ, ඔවිදුනාලද්දවූ; වාතෛඃ, පවනින්; විධූතාගරුපාදපෙත—විධූත, කම්පාකරණලද; අගරුපාදපෙත, කළුවැල්රුක්ඇති; තස්‍ය මෛනාකගුරොඃ, ඒ හිමාලයාගේ; නිකුඤ්ජෙ, අවටැහි; අධිජ්‍යධන්වා—අධිජ්‍ය, අධිරොපිතවූ ජ්‍යාඇති; ධන්වා, දුනුඇති; ධනදප්‍රභාවඃ—ධනද, වෛශ්‍රවණයාට්බඳුවූ; ප්‍රභාවඃ, මහිමඇති(ඒ රජතෙමේ); චචාර, ඇවිද්දේ.

---

* පිලක් පිලක්—සන්න.

53 තූණීරතස්තූර්ණමිෂුං විකෘෂ්‍ය
සන්ධාය චාපෙ චපලෙතරාත්මා
රඞ්ගත්තුරඞ්ගඃ ක්වචිදාශු රුරොධ
මාර්ගං මෘගාණාං පුරතඃ (ස)ධන්වී.

54 උත්කර්ණ මුත්පුච්ඡයමාන මාසෙ
විදර්ශිතාභ්‍යාහත කන්දුකොත්ථම්
පාරිප්ලවාක්ෂං මෘගශාවවෘන්ද-
මීෂන්නිපාතෙන ශරෙණ රජ්ඤා.

55 මධ්‍යංත්වමුත්තුඞ්ග බලඃ කරෙණ
මාපීඩයස්ව ප්‍රසභං මමෙති
විචක්ෂුෂෙවාභිමුඛං විකෘෂ්ට
චාපෙන නෙමෙ මනුවංශ කෙතොඃ.

---

53 (ස)ධන්වී, (ඒ) ධනුර්ධරතෙමේ; තූණීරතඃ, හියවුරෙන්; ඉෂුම්, ශරය; තූර්ණම්, වහා; විකෘෂ්‍ය, ඇද; චාපෙ, චාපයෙහි; සන්ධාය, සන්ධානකොට; චපලෙතරාත්මා—චපලෙතර, අචපලවූ; ආත්මා, මුතී ඇත්තේ; රඞ්ගත්තුරඞ්ගඃ—රඞ්ගත්, පනින්නාවූ; තුරඞ්ගඃ, අශ්වයා ඇත්තේ; ක්වචිත්, සමහර තැනෙක්හි; මෘගාණාම්, මෘගයන්ගේ; පුරතඃ, පෙරටෙහි; මාර්ගම්, මාර්ගය; ආශු, වහා; රුරොධ, වැළයී.

54 රාජ්ඤා, රජතෙමේ; උත්කර්ණම්, උද්ගතවූ කර්ණ ඇති; උත්පුච්ඡයමානම්, නගන්නාවූ වාලධිය ඇති; විදර්ශිතාභ්‍යාහතකන්දුකොත්ථම්—විදර්ශිත්, දක්වනලද්දාවූ; අභ්‍යාහත, පහරණලද්දාවූ; කන්දුක, පෙඳකට බඳුවූ; උත්ථම්, පැනනැඟීම් ඇති; පාරිප්ලවාක්ෂම්—පාරිප්ලව, චපලවූ; අක්ෂම්, ඇස්ඇති; මෘගශාවවෘන්දම්, මෘගපොතක සමූහයා; ඊෂන්නිපාතෙන—ඊෂත්, මඳවූ; නිපාතෙන, හීම්ඇති; ශරෙණ, ශරයෙන්; ආසෙ, දුරුකෙළේ.

55 උත්තුඞ්ගබලඃ—උත්තුඞ්ග, උඩඟුවූ; බලඃ, ශක්ති ඇති; ත්වම්, තෝ; මම, මාගේ; මධ්‍යම්, මධ්‍යය; කරෙණ, හස්තයෙන්; ප්‍රසභම්, ලාහෙලා; මාපීඩයස්වෙති, නාමක්පෙළාසි; විචක්ෂුෂෙව, කියනු කැමැත්තක්හුවැනිවූ; විකෘෂ්ටචාපෙන—විකෘෂ්ට, අදනාලද; චාපෙන, චාපයා විසින්; මනුවංශකෙතොඃ, දශරථයහට; අභිමුඛම්, අභිමුඛව; නෙමෙ, නැමීයසී.

56 ඛමුත්පපාතෛණවරෙණ නෘපෙණ
විද්ධෝ'පි පූර්වාහිත වෙග වෘත්ත්‍යා
ස්වර්ලෝකමන්තඃකරණස්‍ය යාතුඃ
ප්‍රීත්‍යානුයාත්‍රාමිව කර්තුකාමඃ.

57 අන්‍යොන්‍ය වක්ත්‍රාර්පිත පල්ලවාග්‍ර
ග්‍රාසං නෘවීරස්‍ය කුරඞ්ගයුග්මම්
ප්‍රියානුනීතෞ භෘශමිෂ්ටචාටු
චෙෂ්ටස්‍ය ඝාතාභිරතිං නිරාසෙ.

58 සෘජ්වාගතානාතස්‍ය මුහුර්මෘගාණාං
රරාජ ශරෙණ ග්‍රථිතෙව පඞ්ක්තිඃ
ලූනෙන පූර්වස්‍ය මුඛෙ පරෙෂාං
දෘෂ්ටෙන සද්‍යඃ සමමන්තරෙෂු.

---

56 නෘපෙණ, රජහු විසින්; විද්ධෝ'පි, විදිනාලද්දවූද; ඒණවරඃ, මෘගොත්තමතෙම; පූර්වාහිතවෙග වෘත්ත්‍යා—පූර්ව, පළමුකොට; ආහිත, කරණලද; වෙගවෘත්ත්‍යා, වෙගවෘත්තියෙන්; ඛම්, ආකාශයට; උත්පපාත, නැංගේ; (කුමක්හුමෙන්ද?) ස්වර්ලෝකම්, දිව්‍යලොකය ට; යාතුඃ, යන්නාවූ; අන්තඃකරණස්‍ය, සිතට; ප්‍රීත්‍යා, ප්‍රීතියෙන්; අනුයාත්‍රාම්, පස්ගමන්; කර්තුකාම ඉව, කටැපියක්හුමෙන්; (උත්ප පාත)

57 අන්‍යොන්‍ය වක්ත්‍රාර්පිත පල්ලවාග්‍ර ග්‍රාසම්—අන්‍යොන්‍ය, ඔවුනොවුන්ගේ; වක්ත්‍ර, මුඛයෙහි; අර්පිත, පිහිටුවනලද; පල්ලවාග්‍ර ග්‍රාසම්, පලුපත අග් කෑම් ඇති; කුරඞ්ගයුග්මම්, මෘගමිථුනයතෙමේ; ප්‍රියානුනීතෞ—ප්‍රියා, ප්‍රියාවන්ගේ; අනුනීතෞ, නලුවීමෙහි; භෘශම්, අත්‍යර්ථයෙන්; ඉෂ්ටචාටු චෙෂ්ටස්‍ය—ඉෂ්ට, අභිමතවූ; චාටුචෙෂ්ටස්‍ය, චාටුක්‍රියා ඇති; නෘවීරස්‍ය, රජහුගේ; ඝාතාභිරතිම්, ඝාතයෙහි අභිරතිය; නිරාසෙ, දුරුකෙළේ.

58 මුහුඃ, එකෙණෙහි; සෘජ්වාගතා, සෘජුව ආවාවූ; මෘගාණාම් පඞ්ක්තිඃ, මෘග පඞ්ක්තිතොමෝ; පූර්වස්‍ය, පුරෙගාමීහුගේ; මුඛෙ, මුඛයෙහි; ලූනෙන, හරණලද්දවූ; සද්‍යඃ, එකෙණෙහි; පරෙෂාම්, සෙස්සන්ගේ; අන්තරෙෂු, අතුරෙහි; සමම්, එකවට; දෘෂ්ටෙන, දක්නාලද්දවූ; ශරෙණ, ශරයෙන්; ග්‍රථිතා ඉව, ගොතනලද්දියක මෙන්; රරාජ, (බැබලූ.)

59 ආධාවතා තෙන ධනුර්ධරේණ
මධ්‍යෙ ලලාටං මහිෂස්‍ය මුක්තඃ
අස්ඛලිතවෙගො දෘඪදෙහභෙදෙ
ලාඞ්ගූල සාරත්ව මියාය බාණඃ.

60 සජීවිතො 'ථවිපරාජගාමී
හන්තුං තුරඞ්ගං රචිතක්‍රමස්‍ය
ජඝානදෙහං ප්‍රතිබින්දුබාණෛ-
රෙකෙන දුර්ලක්ෂ්‍ය භුජඃ ක්ෂණෙන.

61 තස්මින්නෘපෙ පාටයති ප්‍රසහ්‍ය
ශස්ත්‍රෙණ ගණ්ඩං භිෂජීව භීමම්
තදීයනාද ප්‍රතිනිස්වනෙන
ත්‍රාසාදිවා ද්‍රිර්භෘශ මුන්නනාද.

---

59 තෙන ධනුර්ධරේණ, ඒ ධනුර්ධරයා විසින්; ආධාවතා, දිවන්නාවූ; මහිෂස්‍ය, මීහිෂයාගේ; මධ්‍යෙ ලලාටම්, ලලාට මධ්‍යයෙහි; මුක්තඃ, හරණලද්දාවූ; දෘඪ දෙහ භෙදෙ—දෘඪ, දෘඪවූ; දෙහ භෙදෙ, ශරීර භෙදයෙහි; අස්ඛලිතවේගඃ—අස්ඛලිත, නොනවුවාවූ; වෙගඃ, වෙග ඇති; බාණඃ, ශරයතෙමේ; ලාඞ්ගූලසාරත්වම්—ලාඞ්ගූල, ලාඞ්ගූලයාගේ; සාරත්වම්, සාර බවට; ඉයාය, පැමිණියේ.

60 අථ, අනන්තරයෙන්; විපරාජගාමී, හස්තිරාජයකුසේ යන සුලුවූ; සඃ, ඒ රජතෙමේ; තුරඞ්ගම්, අශ්වයා; හන්තුම්, නසන්නට; රචිත ක්‍රමස්‍ය—රචිත, කරණලද; ක්‍රමස්‍ය, පදන්‍යාස ඇති; ජීවිතඃ, දිවියාගේ; දෙහම්, ශරීරය; දුර්ලක්ෂ්‍ය භුජඃ—දුර්ලක්ෂ්‍ය, නොදක්ක හැක්කාවූ; භුජඃ, බාහු ඇත්තේ; එකෙන ක්ෂණෙන, එක ක්ෂණයෙන්; ප්‍රතිබින්දු, බින්දුබින්දුයෙහි; බාණෛඃ, ශරයෙන්; ජඝාන, පහළී.

61 භිෂජිව, වෙදක්හුවැනිවූ; තස්මින්නෘපෙ, ඒ රජහු; භීමම්, භයඞ්කරවූ; ගණ්ඩම්, ගණ්ඩමෘගයා දෙහෝ නොහොත් ගඩ; ශස්ත්‍රෙණ, ආයුධයෙන් දෙහෝ නොහොත් සැතින්; ප්‍රසහ්‍ය, ලාහෙලා; පාටයති, (සති), පළන කල්හි; තදීය නාද ප්‍රතිනිස්වනෙන—තදීය, ඔහු පිළිබඳවූ; නාද, නාදයාගේ; ප්‍රතිනිස්වනෙන, පිළිරැව් කරණ කොටගෙන; අද්‍රිඃ, පර්වතයතෙමේ; ත්‍රාසාදිව, භයින්මෙන්; භෘශම්, අත්‍යර්ථයෙන්; උන්නනාද, හැඬී.

62 යූථාය යූථා අභිතො නිවෘත්තං
ක්‍රොඩං මුහුඃ ක්‍රොධ විමුක්තනාදම්
ශරස්‍ය ලක්‍ෂ්‍යං ශරජන්ම තුල්‍ය-
ශ්චකාර චක්‍රීකෘත චාපදණ්ඩඃ.

63 එවං මෘගව්‍යශ්‍රම සෙවිතස්සන්
විශ්‍රාමහෙතොඃ ස විහාය වාහම්
සමීරණ නර්ත්තිත වෙතසාග්‍රං
වීරශ්ශරස්තීර මලංචකාර.

64 සුගන්ධි සෞගන්ධික ගන්ධහෘද්‍යඃ
සරෝ 'නිලඃ සාරසනාදකම්‍රී
ආධූත රජීව රජොවිතානෛ-
රඞ්ගං පිශඞ්ගං නෘපතෙශ්චකාර.

---

62 ශර ජන්ම තුල්‍යඃ—ශර ජන්ම, සකන්දයාහා; තුල්‍යඃ, සදෘශවූ; චක්‍රී කෘතචාප දණ්ඩඃ—චක්‍රීකෘත, ඇද වටකරණලද; චාපදණ්ඩඃ, දුනු දඬු ඇති (ඒ රජ) තෙමේ; යූථාත්, සමූහයෙන්; යූථාය, යූථ පිණිස; අභිතඃ, අභිමුඛයෙන්; නිවෘත්තම්, වැළැක්කාවූ; ක්‍රොධ විමුක්ත නාදම්—ක්‍රොධ, ක්‍රොධයෙන්; විමුක්ත, හරණලද; නාදම්, නාදඇති; ක්‍රොඩම්, ක්‍රොඩයා; * මුහුඃ, එකෙණෙහි; ශරස්‍ය, ශරයට; ලක්‍ෂ්‍යං චකාර, ලක්කෙළේ.

63 එවම්, මෙසේ; මෘගව්‍යශ්‍රම සෙවිතස්සන්—මෘගව්‍යශ්‍රම්, මුව දඩින්වූ ශ්‍රමයෙන්; සෙවිතස්සන්, සෙවුනාලබන්නාවූ; සවීරඃ, ඒ වීර තෙමේ; විශ්‍රාමහෙතොඃ, සැතපීම් පිණිස; වාහම්, අශ්වයා; විහාය, හැර; සමීරණ නර්ත්තිත වෙතසාග්‍රම්—සමීරණ, පවනින්; ආනර්ත්තිත, නටවනලද්දාවූ; වෙතසාග්‍රම්, හොමුවගු අග්ඇති; සරස්තීරම්, විල්තෙර; අලං චකාර, සෙබවී.

64 සුගන්ධි සෞගන්ධික ගන්ධහෘද්‍යඃ—සුගන්ධි, ශොභනවූ ගන්ධ ඇති; සෞගන්ධික ගන්ධ, හෙල්මැලි සුවඳින්; හෘද්‍යඃ, සිත්කළුවූ; සාරස නාදකම්‍රී—සාරස, විල්ලිහිණියන්ගේ; නාදකම්‍රී, නාද හඟන්නාවූ; සරෝ'නිලඃ, විල්පවනතෙම; ආධූත රාජීව රජොවිතානෛඃ—ආධූත, කම්පාකරණලද; රාජීව රජොවිතානෛඃ, පියුම්රෙණු සමූහයෙන්; නෘපතෙඃ, රජහුගේ; අඞ්ගම්, ශරීරය; පිශඞ්ගංචකාර, පිඟුවන්කෙළේ.

---

* ක්‍රොඩම්, ක්‍රොඩයා—සන්න.

65 අථාස්ත කූටාහත මුග්‍රරාගං
සමුල්ලසද් දීධිතිවිස්ඵුලිඞ්ගම්
සපෘෂ්ටං ඝනෙන ක්වචිදයසලොහ
ඛණ්ඩං ව්‍යූඪතප්ත මිවාර්ක බිම්බම්.

66 බිම්බං පතඞ්ගස්‍ය බබන්ධ දෘෂ්ටිං
දෘෂ්ටංප්‍රතීච්‍යා මවනීශ්වරෙණ
භිත්තෞ විනීලත්විෂි ලම්බමාන-
මෙකංයථා කාඤ්චන තාලවෘන්තම්.

67 රාජා රජන්‍යා මධිශය්‍ය තස්මින්
ශිලාතලං ශීතල මින්දුපාදෛඃ
ඛෙදං විනින්‍යෙ මෘදුභිස්සමීරෛ-
රාසාර සාරෛර්ගිරිනිර්ඣරාණාම්.

---

65 අථ, අනන්තරයෙන්; අර්කබිම්බම්, සූර්‍ය්‍ය බිම්බය තෙමේ; තප්තම්, තවනලද්දවූ; ව්‍යූඪත්, මහත්වූ; ලොහඛණ්ඩමිව, අයඃඛණ්ඩයක්මෙන්; ආස, වී; (කිංවිශිෂ්ටම් අර්කබිම්බම්? කිංවිශිෂ්ටම් අයඃඛණ්ඩම්? කෙසේවූ අර්කබිම්බයද? කෙසේවූ අයඃඛණ්ඩයද?) අස්ත කූටාහතම්—අස්ත, අස්තපර්වතයාගේ; කූට, කුළින්; ආහතම්, පහරණලද්දවූ; (නොහොත්) අස්ත, ප්‍රෙරිතවූ (මෙහෙයනලද්දවූ); කූට, කුළින්; ආහතම්, පහරණලද්දවූ; උග්‍රරාගම්—(හෙදහෙද) උග්‍ර, තැකුළුවූ; රාගම්, රත්පැ ඇති; සමුල්ලසද්දීධිති විස්ඵුලිඞ්ගම්—සමුල්ලසත්, බබලන්නාවූ; දීධිති, ශොභා ඇති; විස්ඵුලිඞ්ගම්, ගිනිපුපුරු ඇති; ක්වචිත්, සමහර තැනෙක්හි; ඝනෙන, මෙඝයෙන්; සපෘෂ්ටම්, සපෘෂ්ඨීකරණලද්දවූ; (නොහොත්) ඝනෙන, කිණිහිරින්; සපෘෂ්ටම්, සපෘෂ්ඨීකරණලද්දවූ; (අර්කබිම්බම්, තප්තම් ව්‍යූඪත් ලොහඛණ්ඩමිව ආස).

66 අවනීශ්වරෙණ, පෘථිවීශ්වරයා විසින්; ප්‍රතීච්‍යාම්, පැලදිග්හි; දෘෂ්ටම්, දක්නාලද්දවූ; පතඞ්ගස්‍ය බිම්බම්, සූර්‍ය්‍ය බිම්බය තෙමේ; දෘෂ්ටිම්, දෘෂ්ටිය; බබන්ධ, බැන්දේ; (කුම් මෙන්?) විනීලත්විෂි—විනීල, නිල්වූ; ත්විෂි, ශොභාඇති; භිත්තෞ, භිත්තියෙහි; ලම්බමානම්, එල්ලෙන්නාවූ; එකම්, එක්; කාඤ්චන තාල වෘන්තං යථා, රන් තල්වැටක්මෙන්; (පතඞ්ගස්‍ය බිම්බම් දෘෂ්ටිම් බබන්ධ.)

67 රාජා, රජතෙමේ; තස්මින්, ඒ සරස්තීරයෙහි; රජන්‍යාම්, රාත්‍රියෙහි; ඉන්දුපාදෛඃ, සඳරැසින්; ශීතලම්, සිහිල්වූ; ශිලාතලම්, ගලතල; අධිශය්‍ය, හෙව; ගිරිනිර්ඣරාණාම්, ගඟුල් හැල්ලන්ගේ; ආසාරසාරෛඃ—ආසාර, ජලකණිකාවෙන්; සාරෛඃ, සාරවූ; මෘදුභිඃ, මොලොක්වූ; සමීරෛඃ, පවනින්; ඛෙදම්, ග්ලාන්ය; විනින්‍යෙ, දුරලී.

68 පතත්‍යසෞ පෘථිව්‍යා මෘගයාභිලාෂා-
ජ්ජාගරූකී(යා) නීතවතිත්‍රියාමාම්
ක්වාපිප්‍රපෙදෙ මෘගලාඤ්ඡනෙනා
ත්‍රාසාදිවාදෘශ්‍ය නිජං කුරඞ්ගම්.

69 ආරුහ්‍ය ශෘඞ්ගං මෘගයාවිහාරෙ
රාගී විවස්වා නුදයාචලස්‍ය
පතත්‍ය පෘථිව්‍යා රචයාම්බභූව
මෘගානිව ප්‍රස්ඵුරතා කරේණ.

70 අථප්‍රජානාං ප්‍රභුරාරුරොහ
හරිප්‍රභාවඃ සහරිංප්‍රභාතෙ
සජ්ජීකෘතං සජ්ජන ගීතකීර්ත්ති-
ර්බද්ධායුධො බන්ධුර වර්ම්මජාලම්.

71 කංචින්මෘගං මාර්ගණ ගොචරෙ'සෞ
දෘෂ්ට්වා (රයෙණ) යත චාපදණ්ඩඃ
ශරං මුමුක්ෂුඃ ශරභොරුවෙගං
තමන්වයා දන්වය කෙතුභූතඃ.

---

68 පෘථිව්‍යාඃ පතත්‍යසෞ, පෘථිවීශ්වරයා; මෘගයාභිලාෂාත්, මුවදඩයෙහි අභිලාෂයෙන්; ජාගරූකීයා, නිද්‍රාවර්ජිත කිරීමෙන්; ත්‍රියාමාම්, රාත්‍රිය; නීතවති (සති), යැවූ කල්හි; මෘගලාඤ්ඡනෙන, චන්ද්‍රයා විසින්; ත්‍රාසාදිව, භයින්මෙන්; නිජම්, ස්වකීයවූ; කුරඞ්ගම්, මෘගයා; ආදෘශ, ගෙන; ක්වාපි, කොටදෝ; ප්‍රපෙදෙ, පැමිණීමයි.

69 විවස්වාන්, සූර්ය්‍ය තෙමේ; රාගී, රත්පැහැ (දෝහෝ නොහොත්); මෘගයාවිහාරෙ, මුව දඩකෙළියෙහි; රාගී, ඇලුම් ඇත්තේ; උදයාචලස්‍ය, උදයපර්වතයාගේ; ශෘඞ්ගම්, කුළට; ආරුහ්‍ය, නැඟී; ප්‍රස්ඵුරතා, බබලන්නාවූ; කරේණ, රශ්මියෙන් (දෝහෝ නොහොත්); ප්‍රස්ඵුරතා, සැලෙන්නාවූ; කරේණ, හස්තයෙන්; පෘථිව්‍යාඃ පතත්‍ය, පෘථිවීශ්වරයාහට; මෘගාන්, මෘගයන්; රචයාම්බභූවඉව, (රචයාම්බභූවඉතිමිනො) කොළෙයි සිතමි.

70 අථ, අනන්තරයෙන්; සජ්ජන ගීතකීර්ත්තිඃ—සජ්ජන, සත්පුරුෂයන් විසින්; ගීත, කියනලද; කීර්ත්තිඃ, කීර්ත්ති ඇති; හරිප්‍රභාවඃ, ශක්‍රයාට බඳුවූ ප්‍රභාව ඇති; සෘප්‍රජානාම්ප්‍රභුඃ, ඒ ප්‍රජාපති තෙමේ; බද්ධායුධඃ-බද්ධ, බඳනාලද; ආයුධඃ, ආයුධ ඇත්තේ; සජ්ජීකෘතම්, සදන ලද්දවූ; බන්ධුරවර්ම්මජාලම්—බන්ධුර, මනොඥවූ; වර්ම්මජාලම්, කවචජාල ඇති; හරිම්, අශ්වයා; ප්‍රභාතෙ, ප්‍රභාතයෙහි; ආරුරොහ, නැංගේ.

71 අන්වය කෙතුභූතඃ—අන්වය, වංශයට; කෙතුභූතඃ, ධ්වජයක් වැනිවූ; අසෞ, මේ රජ තෙමේ; කංචින්මෘගම්, කිසි මෘගයක්හු; මාර්ගණගොචරෙ, හී පසයෙහි; දෘෂ්ට්වා, දැක; ආයත චාපදණ්ඩඃ—ආයත,

72 විලඞ්ඝ්‍ය මාර්ගං නෘප මාර්ගණානාං
රෙඛායමාණෙ ගගනෙ රයෙණ
මෘගොත්තමො ‘සෞ තමසා තටස්ථං
වනං තපස්‍යද් භවනං ප්‍රපෙදෙ.

73 ධනුස්සහායො ‘ශ්මවති ප්‍රදෙශෙ
විහාය (වාහං) සහසා නෘවීරඃ
චචාර පද්භ්‍යාං ගහනෙ තරූණා-
මසෞ ඝනෙ තත්පද දත්ත දෘෂ්ටිඃ.

74 තටෙ‘පි තස්‍යා ඝටපූරණස්‍ය
ශ්‍රුත්වාරවං බෘංහිත නාද ශඞ්කී
ශරං ශරණ්‍යො‘පි මුමොච බාලෙ
මුනෙස්තනූජෙ මනුවංශ කෙතුඃ.

දික්වූ; චාපදණ්ඩඃ, දුනුදඬු ඇත්තේ; ශරම්, ශරය; මුමුක්‍ෂුඃ, හැරියවී වූයේ; ශරහොරුවෙගම්—ශරභ, ශරභමෘගයක්හට බඳු, ඌරු, ම හත්වූ; වෙගම්, ප්‍රසර ඇති, තම්, ඔහු; (රයෙණ, ජවයෙන්;) අනු යාත්, අනුවගියේ වී.

72 අසෞ මෘගොත්තමඃ, මේ මෘගොත්තමතෙමේ; රයෙණ, වෙ ගයෙන්; ගගනෙ, ආකාශයෙහි; රෙඛායමාණඃ, හිරක්මෙන් ඇඳි කරන්නේ; නෘපමාර්ගණානාම්—නෘප, රජහුගේ; මාර්ගණානාම්, ශර යන්ගේ; මාර්ගම්, මාර්ගය; විලඞ්ඝ්‍ය, ඉක්මැ; තමසාතටස්ථම්, තමසා නම් ගංතෙරැහි පිහිටියාවූ; තපස්‍යද්භවනම්, තපස්වීන්ට ගේවූ; ව නම්, වනයට; ප්‍රපෙදෙ, පැමිණියේ.

73 ධනුස්සහායඃ, දුන්නම සබඳකොට ඇති; අසෞ නෘවීරඃ, මේ නෘවීරතෙමේ; අශ්මවති, පාෂාණ ඇත්තාවූ; ප්‍රදෙශෙ, ප්‍රදෙශයෙහි; සහසා, වහා; (වාහම්,) අශ්වයා; විහාය, හැර; තත්පද දත්ත දෘෂ්ටිඃ— තත්, ඔහුගේ; පද, පියෙහි; දත්ත, දෙනලද; දෘෂ්ටිඃ, ඇස්ඇත්තේ; ඝනෙ, ඝනවූ; තරූණාං ගහනෙ, වෘක්‍ෂ වනයෙහි; පද්භ්‍යාම්, පි යෙන්; චචාර, ඇවිද්දේ.

74 ශරණ්‍යොපි, ශරණ්‍යවූ; මනුවංශකෙතුඃ, දශරථතෙමේ; ත ස්‍යාඃ, ඒ තමසානම් නදියගේ; තටෙපි, තටයෙහිද; ඝටපූරණස්‍ය, ඝටපූරණයාගේ; රවම්, නාදය; ශ්‍රුත්වා, අසා; බෘංහිතනාදශඞ්කී, කරි ගර්ජිතනාද ශඞ්කීවූයේ; බාලෙ, බාලවූ; මුනෙස්තනූජෙ, මුනි පුත්‍ර යාකෙරෙහි; ශරම්, ශරය; මුමොච, හළී.

75 පුත්‍රෝමුනෙඃ පත්‍රි විභින්න මර්මා
ශරානුසාරේණ නෘපම්ප්‍රයාතම්
නෙත්‍රාම්බු දිග්ධේන විලාපනාම්නා
බාණේන භූයො හෘදිතං ජඝාන.

76 ත්වයා ත්වනාථස්‍ය විචක්ෂුෂඃ කිං
භග්නොය මාලම්බන දණ්ඩ එකඃ
වනෙ ජරාවෙශ ජඩීකෘතස්‍ය
ගුරුවයස්‍ය ව්‍රත ජීර්ණ මූර්තෙඃ.

77 එකං ත්වයා සාධ යතා'පි ලක්ෂං
නීතං විනාශං ත්‍රිතයං නිරාගාඃ
මච්චක්ෂුෂා කල්පිත දෘෂ්ටි කෘත්‍යෞ
වෘද්ධෞ වනෙ මෙ පිතරා වහච්.

78 වනෙෂු වාසො මෘගයූථ මධ්‍යෙ
ක්‍රියා (ච) වෘද්ධාන්ධ ජනස්‍ය පොෂඃ
වෘත්තිශ්ච වන්‍යං ඵල මෙෂු දොෂඃ
සම්භාවිතඃකො මයි ඝාතහෙතුඃ.

---

75 පත්‍රි විභින්න මර්මා—පත්‍රි, ශරයෙන්; විභින්න, බිඳිනාලද; මර්මා, මර්මස්ථාන ඇති; මුනෙඃ පුත්‍රඃ, මුනිපුත්‍රතෙමේ; ශරානුසාරේණ, ශරානුසාරයෙන්; ප්‍රයාතම්, පැමිණියාවූ; තං නෘපම්, ඒ රජු; නෙත්‍රාම්බුදිග්ධේන—නෙත්‍රාම්බු, කඳුලෙන්; දිග්ධේන, බිඳිනාලද්දාවූ; විලාපනාම්නා, විලාප යන නම් ඇති; බාණේන, ශරයෙන්; භූයඃ, නැවත; හෘදි, ලෙහි; ජඝාන, පහළි.

76 ජරාවෙශ ජඩීකෘතස්‍ය—ජරාවෙශ, ජරාවගේ ආවෙශයෙන්; ජඩීකෘතස්‍ය, අකර්මණ්‍ය කරණලද්දාවූ; වනෙ, වෙනෙහි; අනාථස්‍ය, අශරණවූ; විචක්ෂුෂඃ, ඇස් නැත්තාවූ; ව්‍රතජීර්ණමූර්තෙඃ—ව්‍රත, ව්‍රතයෙන්; ජීර්ණ, දිරාගියාවූ; මූර්තෙඃ, ශරීරඇති; ගුරුවයස්‍ය, ගුරුවයාගේ; අයම් එකඃ ආලම්බන දණ්ඩඃ, මේ එක ආලම්බන දණ්ඩය; ත්වයා, තාවිසින්; කිම් භග්නඃ, කුමැයි බිඳිනාලදද?

77 එකම් ලක්ෂම්, එක ලකක්; සාධයතාපි, සාදන්නාදවූ; ත්වයා, තාවිසින්; නිරාගඃ, නිරපරාධවූ; ත්‍රිතයම්, තුනෙක්; විනාශම්, විනාශයට; නීතම්, පමුණුවනලද්දී; මච්චක්ෂුසා, මාගේ ඇසින්; කල්පිත දෘෂ්ටි කෘත්‍යෞ—කල්පිත, කරණලද; දෘෂ්ටිකෘත්‍යෞ, දර්ශනකෘත්‍ය ඇති; වෘද්ධෞ, වෘද්ධවූ; වනෙ, වෙනෙහි; මෙ, මාගේ; පිතරෞ, මවුපිය දෙදෙනාද; අහඤ්ච, මමද යන; (ත්‍රිතයම් විනාශම් නීතම්.)

78 වනෙෂු, වෙනෙහි ලා; මෘගයූථ මධ්‍යෙ, මුවමුළු මධ්‍යයෙහි;

79 ව්‍රතී විනාථො විගතාපරාධඃ
සමීක්ෂිතව්‍ය දෘෂ්ටෙඃ පිතුරන්ධ යෂ්ටිඃ
ඉත්‍යප්‍යමූ කිං නිෂ්කරුණෙන කශ්චි-
දවධ්‍ය භාවෙ ගණිතො න හෙතුඃ.

80 අයං වසානඃ කඨිනාං තරුත්වචං
වනෙෂු ශීතොෂ්ණ නිපීත සාරඃ
අස්වාදු වන්‍යාශන ජීර්ණ ශක්තිඃ
පාත්‍රං කෘපායාස්තව වධ්‍යභූතඃ.

81 ජීර්ණො ජතුන්‍යස්ත නිරුද්ධ රන්ධ්‍රඃ
කුම්භශ්ච මෞඤ්ජී තරුවල්කලශ්ච
එතෙෂු යන්මාං විනිහත්‍ය ගම්‍යං
තදගෘහ්‍යතා මස්තු භවාන් කෘතාර්ථඃ.

වාසඃ, විසීමය; ක්‍රියා(ච), ක්‍රියාද; වෘද්ධාන්ධජනස්‍ය—වෘද්ධ, වැඩිමහලු; අන්ධජනස්‍ය, අන්ධ ජනයාගේ; පොෂඃ, * පොෂණයය; වෘත්තිශ්ච, වැපිළියද; වන්‍යම්, වෙනෙහිවූ; ඵලම්, ඵලයය; එෂු, මොවුන් අතුරෙහි; † මයි, මාකෙරෙහි; ඝාතහෙතුඃ, විනාශයට හෙතුවූ; කඃදොෂඃ, කවරදොෂයෙක්; සම්භාවිතඃ, සලකනලද්ද?

79 ව්‍රතී, තපස්වීය; විනාථඃ, අශරණය; විගතාපරාධඃ—විගත, ගියාවූ; අපරාධඃ, අපරාධ ඇත්තේය; සමීක්ෂිතව්‍යඃ දෘෂ්ටෙඃ, ‡ ඇස් නැත්තාවූ (නොහොත්); සමීක්ෂිතව්‍යඃ, සිහි කටයුතුවූ; දෘෂ්ටෙඃ, ඇස් ඇති; පිතුඃ, පියාගේ; අන්ධ යෂ්ටිඃ, අන්ධ යෂ්ටියෙකැයි; ඉති, මෙසේ; එෂු, මොවුන්කෙරෙහි; නිෂ්කරුණෙන, නිෂ්කරුණයා විසින්; අවධ්‍යභාවෙ, නොමැරියයුතු බැවෙහි; කශ්චිත් හෙතුඃ, කිසි හෙතුයෙක්; කිං න ගණිතඃ, කුමැයි නොසලකන ලද්ද?

80 කඨිනම්, කර්කශවූ; තරුත්වචම්, වල්කලා; වසානඃ, හඳනාවූ; වනෙෂු, වෙනෙහි; ශීතොෂ්ණ නිපීතසාරඃ—ශීතොෂ්ණ, ශීතොෂ්ණයෙන්; නිපීත, බොනලද; සාරඃ, ශක්ති ඇති; අස්වාදු වන්‍යාශන ජීර්ණ ශක්තිඃ—අස්වාදු, අමිහිරිවූ; වන්‍ය, වෙනෙහිවූ ආහාරයන්ගේ; අශන, කෑමෙන්; ජීර්ණ, දිරා ගියාවූ; ශක්තිඃ, ශක්ති ඇති; කෘපායාඃ, කරුණාවට; පාත්‍රම්, පාත්‍රවූ (ස්ථානවූ); අයම්, මේතෙමේ; තව, තා සම්බන්ධව; වධ්‍යභූතඃ, වධ්‍ය වී.

81 ජීර්ණඃ, දිරාගියාවූ; ජතුන්‍යස්ත නිරුද්ධ රන්ධ්‍රඃ—ජතුන්‍යස්ත, ලා ති

---

* පොෂා—සන්න.

† මොවුන්කෙරෙහි—සන්න.

‡ “ඇස් කැමැත්තාවූ” සී—සන්න.

82 සාධුඃ කෘපා මත්සර මක්‍ෂි ශත්‍රෞ
ප්‍රීත්‍යක්‍ෂි සම්මීලිත මාදධාති
නීචස්තු නිෂ්කාරණ වෛරශීල-
ස්තත්පූර්ව සම්පාදිත දර්ශිතෝ'පි.

83 ස්වං හෙතවෙ හෙති බලො පනීත
ස්මයඃ කිමප්‍යුන්නත වෘත්ති කායෙම
නිඃස්වස්‍ය ගර්වජනනාධි කර්ම්මි නිඃස්වාං-
කුලං කලඞ්කෛඃ කලුෂී කරොෂි.

84 ජුගුප්සතමෙන මදුෂ්ට භාවං
මෙවං භවානක්‍ෂත සාධු වෘත්තම්
ඉතීව වාචො නිගෘහීත කර්ණෛඃ
ප්‍රාණෛ රරුධ්‍යන්ත මහර්ෂිසූනොඃ.

කීමෙන්; නිරූඪ, එලකනලද; රන්ධ්‍රඃ, රන්ධ්‍ර ඇති; කුම්භශව, කළයද; මෞක්තිකී, මුදුතණින්කල කා බහන්ද; තරුවල්කලශව, වෘක්‍ෂ වල්කලයද යන; ඒතෙෂු, මොවුන්කෙරෙහි; මාං විනිහත්‍ය, මා න සා; යත්, යමෙක්; ගම්‍යම්, පැමිණියයුතුද; තත්, ඒ; ගෘහ්‍යතාම්, ගන්නාලැබේවයි; භවාන්, භවත්තෙමේ; කෘතාර්ථඃ අස්තු, කෘත කෘත්‍ය වේවා.

82 සාධුඃ, සත්පුරුෂතෙමේ; ශත්‍රෞ, සතුරාකෙරෙහි; කෘපා මත්සරම්, කරුණායෙන් ලැසිගත්තාවූ; ප්‍රීත්‍යක්‍ෂි සම්මීලිතම්—ප්‍රීති, ප්‍රීතියෙන්; අක්‍ෂි, අඩක්; සම්මීලිතම්, පියනලද; අක්‍ෂි, ඇස; ආදධාති, පිහිටුවයි; නීචස්තු, නීච වනාහි; තත්පූර්වසම්පාදිත දර්ශිතෝ'පි—තත් පූර්ව, එම පූර්වකොට; සම්පාදිත, සපයනලද; දර්ශිතෝපි, දර්ශිත ඇත්තාහු කෙරෙහිදු; නිෂ්කාරණ වෛරශීලඃ—නිෂ්කාරණ, නොකරුණුවූ; වෛරශීලඃ, වෛරයම ස්වභාවකොට ඇත්තේයි.

83 හෙති බලොපනීතස්මයඃ—හෙතිබල, ආයුධ බලයෙන්; උප නීත, එළවනලද; ස්මයඃ, ගර්වි ඇති; (ඔබ්, තෝ;) නිඃස්වස්‍ය, නීචයක් හුගේ; අධි කර්මි, ක්‍රියායෙහි; නිඃස්වාම්, නිඃස්වාවට; ගර්වජන්, යන්නෙහි; කිම්පි, කවරෙක්දෝහෝ; උන්නතවෘත්ති—උන්නත, උඩනුවූ; වෘත්ති, පැවතුම්ඇති; ස්වංකුලම්, ස්වකීය කුලය; කායෙම්හෙතවෙ, කවර හෙතුවක් පිණිස; කලඞ්කෛඃ, කලඞ්කයෙන්; කලුෂී කරොෂි, කිලුටුකරන්නෙහිද?

84 භවාන්, භවත්තෙමේ; අදුෂ්ටභාවම්—අදුෂ්ට, දුෂ්ටනොවූ; භා වම්, භාවඇති; අක්‍ෂත සාධු වෘත්තම්—අක්‍ෂත, නොනසනලද; සාධු වෘත්තම්, සාධුවෘත්ත ඇති; ඒනම්, මොහු; එවම්, මෙසේ; මා ජුගුප්ස

85 භොජ්‍යඃ සුතශ්චාරු භුජබලෙන
ඛඩ්ගං ගෘහීත්වා ක්ෂපිතාරි නාශඃ
බාෂ්පායමාණො බහුමාන පාත්‍රං
යමප්‍රභාවො යමිනං දදර්ශ.

86 පාපං විධායාපි විධාතෘ තුල්‍යෙ
සත්‍යාපයාමාස සතාම් පුරොගඃ
තතො යතිං ඝාත යතොන සද්‍යඃ
ක්‍රොධානලෙනාස්‍ය දදාහ දෙහම්.

87 දයානුයාතස්තනයස්‍ය නාශං
ශ්‍රුත්වා මහර්ෂිර්මුමුහු රාත්තශොකඃ
දිදෙශ දෙශස්තුත සද්ගුණාය
විශන්වශීවිශ්වභුජං සශාපම්.

තසෙමති, නහමක් නිඳුකෙරේවයි; අස්‍ය මහර්ෂිසූනොඃ, මේ මහර්ෂි පුත්‍රයාගේ; වාචඃ, තෙපුල්හු; * නිගෘහීත කණ්ඨෛඃ—නිගෘහීත, ගන්නාලද; කණ්ඨෛඃ, කණ්ඨ ඇති; ප්‍රාණෛඃ, ප්‍රාණයන් විසින්; අරුධ්‍යන්ත ඉව, වලකනලද්දවුන්වැන්නෝ.

35 ක්ෂපිතාරිනාශඃ—ක්ෂපිත, කරණලද; අරිනාශඃ, ශත්‍රු විනාශ ඇති; යමප්‍රභාවඃ, යමයහට බඳුවූ ප්‍රභාව ඇති; භොජ්‍යඃ සුතඃ, ඉන්දුමතී පුත්‍රතෙමේ; බාෂ්පායමාණඃ, හඬින්නේ; චාරුභුජබලෙන—චාරු, මනොඥවූ; භුජබලෙන, බාහුබලෙන්; ඛඩ්ගම්, ඛඩ්ගය; ගෘහීත්වා, ගෙන; බහුමාන පාත්‍රම්—බහුමාන, බුහුමනට; පාත්‍රම්, පාත්‍රවූ (ස්ථානවූ;) යමිනම්, තපස්වීහු; දදර්ශ, දිටි.

86 සතාම්, සාධු ජනයනට; පුරොගඃ, පුරස්සරතෙමේ; විධාතෘ තුල්‍යෙ, බ්‍රහ්ම සදෘශයා කෙරෙහි; පාපම්, පාපය; විධායාපි, කොටද; (යතඃ, යම්හෙයකින්;) සත්‍යාපයාමාස, සත්‍ය කීද, තතඃ, එහෙයින්; යතිම්, තපස්විහට; ඝාතයතඃ, විනාශය කියන්නාවූ; † අස්‍ය, මොහුගේ; දෙහම්, ශරීරය; සද්‍යඃ, එකෙණෙහි; ක්‍රොධානලෙන, ක්‍රොධවහ්නියෙන්, නදදාහ, නොදැයි.

87 දයානුයාතඃ, දයා අනුවූ; වශී, වශීවූ; ස මහර්ෂිඃ, ඒ මහර්ෂිතෙමේ; තනයස්‍ය, පුත්‍රයාගේ; නාශම්, විනාශය; ශ්‍රුත්වා, අසා; මුහුඃ, එකෙණෙහි; ආත්ත ශොකඃ—ආත්ත, ගන්නාලද; ශොකඃ, ශොක

---

* තෙපල—සන්න.

† "ආඛ්‍යානාත් කෘත්‍යස්තද චෂ්ට කෘල්ලුක් ප්‍රකෘති ප්‍රත්‍යාපත්තිඃ ප්‍රකෘතිවච්චකාරකම්" යනු භාෂ්‍යහෙයින් "යතිං වධ මාචෂ්ට" යන වාක්‍යයෙහි 'ණිච්' ප්‍රත්‍යයවූහැයි.

88 වනජ කුසුමධාරිණීමලඞ්කෘතං
හරිනඛ පාත විදාරිතොරු ගණ්ඩාම්
ශ්‍රියමිව නෘපතිර්මෘගව්‍ය භූමිං
චිරමනු භූය ගෘහොන්මුඛො බභූව.

89 අථ සවිෂම පාද ගොපිතාජිං
ජගදුපයොග වියුක්තභූරි ධාතුම්.
බහු තුහින නිපාත දොෂ දුෂ්ටං
ගිරිමසෘජත් කුකවෙරිවප්‍රබන්ධම්.

ඇත්තේ; විශ්වාභුජම්, වහ්නියට; විශන්, වදනේ; දෙශස්තුත සද්ගුණය—දෙශ, දෙශයෙහිලා; ස්තුත, ස්තුති කරණලද; සද්ගුණය, සාධුගුණ ඇත්තාහට; ශාපම්, ශාපය; දිදෙශ, දිනී.

88 නෘපතිඃ, රජතෙමේ; ශ්‍රියම්ව, ශ්‍රියාවැනිවූ; මෘගව්‍යභූමිම්, මුව දඩභූමිය; චිරම්, බොහෝ කලක්; අනුභූය, අනුභවකොට; ගෘහොන් මුඛඃ, ගෙට උන්මුඛවූයේ; බභූව, වී; (කිං විශිෂ්ටාම් මෘගව්‍යභූමිම්? කිං විශිෂ්ටාම් ශ්‍රියම්?) වනජ කුසුම ධාරිණීම්—වනජ, වෙනෙහිවූ; කුසුම, මල්; ධාරිණීම්, දරන්නාවූ; (නොහොත්) වනජ කුසුම, ජලජ කුසුමය; ධාරිණීම්, දරන්නාවූ; (හොද .හොද) අලඞ්කෘතම්, නොඉක් මිය * හැක්කාවූ; හරි නඛ පාත විදාරිතොරු ගණ්ඩාම්—හරි, සිංහ සත්ගේ; නඛපාත, නඛපාතයෙන්; විදාරිත, පලනලද; උරු, මහත්; ගණ්ඩාම්, ගණ්ඩමෘගයන් ඇති; (නොහොත්) හරි, විෂ්ණුහුගේ; න ඛපාත, නඛපාතයෙන්; විදාරිත, පලනලද; ඌරු, කලවෙහ; ගණ්ඩාම්, කපොල ඇති; (ශ්‍රියම්ව මෘගව්‍යභූමිම් නෘපතිඃ චිරමනුභූය ගෘහොන්මුඛො බභූව.)

89 අථ, අනන්තරයෙහි; සඃ, ඒ රජතෙමේ; කුකවෙඃ, කුත්සිත කවියක්හුගේ; ප්‍රබන්ධම්ව, කාව්‍යයක්වැනිවූ; ගිරිම්, පර්වතය; අසෘජත්, හළී; (කිං විශිෂ්ටම් ගිරිම්? කිං විශිෂ්ටම් ප්‍රබන්ධම්?) විෂමපාද ගොපිතාජිම්—විෂම, විෂමවූ; පාද, පර්වතප්‍රාන්තයෙහි; ගොපිත, සඟවනලද; ආජිම්, ධන ඇති; (නොහොත්) විෂම, විෂමවූ; පාද, ශ්ලොක පාද සහිත; ගොපිත, සඟවනලද; ආජිම්, ආජි ඇති; ජගදුපයොග වියුක්තභූරිධාතුම්—ජගත්, ලෝවැස්සාගේ; උපයොග, අනුභවයෙන්; වියුක්ත, වියෝවූ; භූරි, බොහෝවූ; ධාතුම්, ගෛරික ඇති; (නොහොත්) ජගත්, ලෝවැස්සාගේ; උපයොග, ප්‍රයොගයෙන්; වියුක්ත, වියෝවූ; භූරි, බොහෝවූ; ධාතුම්, ධාතු ඇති; බහු තුහින නිපාත දොෂ දුෂ්ටම්—බහු, බොහෝවූ; තුහින නිපාත දොෂ, හිම නිපාත දොෂයෙන්; දුෂ්ටම්, දුෂ්ටවූ; (නොහොත්) බහු, බොහෝවූ; තුහින නිපාත, තු—හි—න—නිපාත නැමැති; දොෂ, දොෂයෙන්; දුෂ්ටම්, දුෂ්ටවූ; (ගිරිම් කුකවෙඃ ප්‍රබන්ධම්ව අසෘජත්.)

---

* නොහික්මිය—සී සන්න.

90 සපදි දිශිනිබද්ධ භූරි ඝොෂං
පරම විනීත මනොඥ නාග වෘන්දම්
ජලධිමිව නෘපඃ පුරං ස්වකීයං
මණිගණ මණ්ඩිත කානනා මාසසාද.

ඉති කුමාරදාසස්‍ය (කෘතෞ) ජානකීහරණෙ මහාකාව්‍යෙ
දශරථොත්පත්තිර්නාම ප්‍රථමස්සර්ගඃ.

---

90 නෘපඃ, රජතෙමේ; ජලධිමිව, සාගරයවැනිවූ; ස්වකීයම් පුරම්, ස්වකීයවූ පුරයට; සපදි, එකෙණෙහි; ආසසාද, පැමිණියේ; (කිං විශිෂ්ටම් පුරම්? කිං විශිෂ්ටම් ජලධිම්?) දිශි, දික්හි; නිබද්ධ භූරිඝොෂම්—නිබද්ධ, බඳනාලද; භූරි, බොහෝවූ; ඝොෂම්, ගොපලුගම් ඇති; (නොහොත්) දිශි, දික්හි; නිබද්ධ, බඳනාලද; ඝොෂම්, නාදඇති; පරම විනීත මනොඥ නාග වෘන්දම්—පරම, හස්ති ගොපකයන් විසින්; විනීත, හික්මවනලද; මනොඥ, සිත් කලුවූ; නාගවෘන්දම්, හස්ති සමූහයා ඇති; (නොහොත්) පරම, උත්කෘෂ්ටවූ; වි, පක්ෂීන් විසින්; නීත, ගෙනයනලද; මනොඥ, සිත් කලුවූ; නාගවෘන්දම්, නාග සමූහයා ඇති; මණිගණ මණ්ඩිත කානනම්—මණිගණ, රත්න සමූහයෙන්; මණ්ඩිත, හොබවනලද; කානනම්, අඟනන් ඇති; (නොහොත්) මණිගණ, රත්න සමූහයෙන්; මණ්ඩිත, හොබවනලද; කානනම්, උදකානන ඇති; (ජලධිමිව ස්වකීයම් පුරම් නෘපඃ සපදි ආසසාද.)

ඉති, මෙසේ; කුමාරදාසස්‍ය, කුමාරදාසයාගේ; (කෘතෞ,) කෘතිවූ; ජානකීහරණෙ, ජානකීහරණනම්වූ; මහාකාව්‍යෙ, මහාකාව්‍යයෙහි; දශරථොත්පත්තිර්නාම, දශරථොත්පත්ති නම්වූ; ප්‍රථමස්සර්ගඃ, පලමුවනා සර්ගී.

විංශඃ සර්ගඃ.

1 රාවණේන රණේ භග්නා දේවා දෘවාග්නි තේජසා
ද්‍රෂ්ටුං ජගත්පතිං ජග්මුඃ පුරස්කෘත පුරන්දරාඃ.

2 නිජදේහ භරාක්‍රාන්ත නාගනිශ්වාසරංහසා
ගතාගත පයෝරාශි පාතාලතල මාස්ථිතම්.

3 ආසීනං භෝගිනි ස්‍රස්ත මෞලිමාල්‍ය විභූෂණම්
තත්ක්ෂණත්‍යක්ත නිද්‍රාර්ති බද්ධරාගායතේක්ෂණම්.

4 භුජඞ්ග පෘථුකාරූඪ මාතඞ්ග මකරාශ්‍රයම්
යුධ මම්භෝනිධිච්ඡේදේ පශ්‍යන්තං නෘප ලීලයා.

5 භෝගි භෝගාසනක්ෂෝභෝ මාභූදිති සුදූරතඃ
භක්ත්‍යානත ශරීරේණ සේව්‍යමානං ගරුත්මතා.

---

1 දෘවාග්නි තේජසා—දෘවාග්නි, ලැව්ගින්නට බඳුවූ; තේජසා, තේජස් ඇති; රාවණේන, රාවණයා විසින්; රණේ, යුධයෙහි; භග්නාඃ, බිඳිනාලද්දාවූ; දේවාඃ, දේවතාවෝ; පුරස්කෘත පුරන්දරාඃ—පුරස්කෘත, පෙරටු කරණලද; පුරන්දරාඃ, ශක්‍රයා ඇත්තාහු; ජගත් පතිම්, විෂ්ණූහු; ද්‍රෂ්ටුම්, දක්නට; ජග්මුඃ, ගියෝ.

2 නිජදේහ භරාක්‍රාන්ත නාග නිශ්වාස රංහසා—නිජ, ස්වකීයවූ; දේහ භර, ශරීර භාරයෙන්; ආක්‍රාන්ත, මඩනාලද; නාග, නාගයාගේ; නිශ්වාස රංහසා, ශ්වාසවේගයෙන්; ගතාගත පයෝරාශි—ගතාගත, යනු එනුවූ; පයෝරාශි, ජලරාශි ඇති; පාතාල තලම්, පාතාලතලය; ආස්ථිතම්, පිහිටියහු.

3 භෝගිනි, සර්පයාකෙරෙහි; ආසීනම්, උන්නාවූ; ස්‍රස්ත මෞලි මාල්‍යවිභූෂණම්—ස්‍රස්ත, ශිථිලවූ; මෞලි, මෞලියෙහි; මාල්‍යවිභූෂණම්, මාල්‍යාභරණඇති; තත්ක්ෂණත්‍යක්ත නිද්‍රාර්තිබද්ධ රාගායතේක්ෂණම්—තත්ක්ෂණ, එකෙණෙහි; ත්‍යක්ත, හරණලද; නිද්‍රාර්ති, නිද්‍රාපීඩායෙන්; බද්ධ, බඳනාලද; රාග, රත්පැඇති; ආයත, දික්වූ; ඊක්ෂණම්, ඇස්ඇත්තහු.

4 භුජඞ්ගපෘථුකාරූඪ මාතඞ්ග මකරාශ්‍රයම්—භුජඞ්ගපෘථුක, සර්පපැටවුන්විසින්; ආරූඪ, නැඟෙනලද; මාතඞ්ගමකරාශ්‍රයම්, ඇත්මෝරුන් ඇසිරුකළාවූ; යුධම්, යුධය; අම්භෝනිධිච්ඡේදේ, සාගරච්ඡේදයෙහිලා; නෘපලීලයා, රාජලීලායෙන්; පශ්‍යන්තම්, බලන්නහු.

5 භෝගි භෝගාසන ක්ෂෝභඃ—භෝගි, සර්පයාගේ; භෝගාසන, භොගනැමති ආසනයාගේ, ක්ෂෝභඃ, ක්ෂෝභය; මාභූදිති, නාමක් වේවයි; සුදූරතඃ, ඉතා දුරින්; භක්ත්‍යානත ශරීරේණ—භක්ති, ආදරයෙන්; ආනත, නැමුනාවූ; ශරීරේණ, ශරීර ඇති; ගරුත්මතා, ගරුඬයා විසින්; සේව්‍යමානම්, සේවනාලබන්නහු.

6 අර්ක රශ්මි භයෙනෙව පාතාලතල මාස්ථිතම්
ලක්ෂ්මී මුඛ තුෂාරාංශො ප්‍රීත්‍යාව්‍යාපාරිතෙක්ෂණම්.

7 ස්වමුඛෙ සචරද්දෘෂ්ටෙ රඞ්ක වින්‍යස්ත පාර්ෂ්ණිනා
ස්පෘශන්තං පාද පද්මෙන පද්මායා නාභිමණ්ඩලම්.

8 සව්‍යාප සව්‍ය භාගස්ථ පාඤ්චජන්‍ය සුදර්ශනම්
තටවයස්ථ චන්ද්‍රාර්කං වින්ධ්‍ය ශෛල මිවොච්ඡ්‍රිතම්.

9 නත්වා නුතියුතාං සන්නශක්තිරූචෙසනාතනම්
පුරුෂං පුරුහූතාද්‍යා ගිරං ගීර්වාණ සංහතිඃ.

10 සමුද්‍ර මථනෙ යස්‍ය භ්‍රමන්මන්දර ඛණ්ඩිතාඃ
තාරා ඉව දිශොවව්‍රුඃ ප්‍රදීප්තාඞ්ගදකොටයඃ.

---

6 අර්කරශ්මි භයෙනෙව, සූර්‍ය්‍යරශ්මි භයින්මෙන්; පාතාලතලම්, පාතාලතලය; ආස්ථිතම්, පිහිටියාවූ; ලක්ෂ්මීමුඛ තුෂාරාංශො—ලක්ෂ්මී, ශ්‍රියගේ; මුඛතුෂාරාංශො, මුඛනැමති චන්ද්‍රයාකෙරෙහි; ප්‍රීත්‍යා, ප්‍රීතියෙන්; ව්‍යාපාරිත, මෙහෙයනලද; ඊක්ෂණම්, ඇස්ඇත්තහු.

7 ස්වමුඛෙ සචරද්දෘෂ්ටෙඃ—ස්වමුඛෙ, ස්වකීයවූමුඛයෙහි; සචරත්, හැසිරෙන්නාවූ; දෘෂ්ටෙඃ, දෘෂ්ටි(ඇස්)ඇති; පද්මායාඃ, ශ්‍රියගේ; නාභිමණ්ඩලම්, නාභිමණ්ඩලය; අඞ්කවින්‍යස්තපාර්ෂ්ණිනා—අඞ්ක, ඇකයෙහි; වින්‍යස්ත, පිහිටුවනලද; පාර්ෂ්ණිනා, විළුම්ඇති; පාදපද්මෙන, පාදපද්මයෙන්; ස්පෘශන්තම්, ස්පර්ශ කරන්නහු.

8 සව්‍යාපසව්‍ය භාගස්ථ, වාමභාග දක්ෂිණභාගයෙහි පිහිටියාවූ; පාඤ්චජන්‍යසුදර්ශනම්, පාඤ්චජන්‍යනම් ශඞ්ඛයහා සුදර්ශන නම් චක්‍රායුධය ඇති, තටවයස්ථචන්ද්‍රාර්කම්—තටවයස්ථ, තටවයෙහි පිහිටියාවූ; චන්ද්‍රාර්කම්, සඳහිරුඇති; උච්ඡ්‍රිතම්, හිටියාවූ; වින්ධ්‍යශෛලමිව; වින්ධ්‍ය පර්වතය වැනිවූවහු.

9 සන්නශක්තිඃ—සන්න, නටුවාවූ; ශක්තිඃ, ශක්තිඇති; පුරුහූතාද්‍යාඃ, ශක්‍රයා ආදිකොටඇති; ගීර්වාණසංහතිඃ, ගීර්වාණසංහතිතොමෝ; සනාතනම්, අවිනශ්වරවූ; පුරුෂම්, පුරුෂයා; නත්වා, වැඳ; නුතියුතාම්, ස්තුති යුක්තවූ, ගිරම්, තෙපල; ඌචෙ, කීව.

10 යස්‍ය, යමක්හුගේ; සමුද්‍රමථනෙ, සාගර ඇලළීමෙහිලා; භ්‍රමන් මන්දර ඛණ්ඩිතාඃ—භ්‍රමන්, බමන්නාවූ; මන්දර, මන්දර පර්වතයෙන්; ඛණ්ඩිතාඃ, කඩකරණලද්දාවූ; ප්‍රදීප්තාඞ්ගද කොටයඃ—ප්‍රදීප්ත, දිලියෙන්නාවූ; අඞ්ගදකොටයඃ, අඟපලඳනා කොටිහු; තාරාඃ ඉව, තාරකාවන්මෙන්; දිශඃ, දිශාන්; වව්‍රුඃ, වැසූද.

E

3290

11 යෙන දුර්වාරවීර්යෙණ සාගරාම්බර චන්ද්‍රමාඃ
ශඞ්ඛං පාතාල පාලානාං යශඃ පිණ්ඩමිවොද්ධෘතම්.

12 (ය)මංශවය සංසක්ත චන්ද්‍රාදිත්‍යාඞ්ගදශ්‍රියම්
නෙමුස්ත්‍රිවික්‍රමෙ දෙවාස්තාරහාරාඞ්කවක්ෂසම්.

13 මන්ථවාත භ්‍රමන්මෙඝ නක්ෂත්‍රාදිත්‍ය මණ්ඩලම්
පුරනිර්මිතංයෙන ව්‍යොමාපි සහ සින්ධුනා.

14 නාභි පද්ම සපෘශොභීමෞ යෙනමායාශයාලුනා
පාණිභිඃ පාටිතෞ කාමං කීටවන්මධු කෛටභෞ.

15 සර්වංලොකත්‍රයං යශ්ච සංහෘත්‍ය ශයනංගතඃ
දෘශ්‍යතෙ සලිලස්කන්ධඃ සාන්ද්‍රීභූත ඉවොදධෙඃ.

---

11 දුර්වාර වීර්යෙණ—දුර්වාර, නෙවැලකියහැක්කාවූ; වීර්යෙණ, වීර්යඇති; යෙන, යමක්හු විසින්; සාගරාම්බර චන්ද්‍රමාඃ—සාගර, සාගර නැමැති; අම්බර, ආකාශයට; චන්ද්‍රමාඃ, සඳක්වූ; ශඞ්ඛම්, ශඞ්ඛයතෙමේ; පාතාලපාලානාම්, නයින්ගේ; යශඃ පිණ්ඩම්ව, යශස් පිණ්ඩයක් මෙන්; උද්ධෘතඃ, නඟනලදද.

12 ත්‍රිවික්‍රමෙ, ත්‍රිපද වික්‍රමයෙහිලා; අංශවය සංසක්ත චන්ද්‍රාදිත්‍යාඞ්ගදශ්‍රියම්—අංශවය, උරදෙක්හි; සංසක්ත, පිහිටියාවූ; චන්ද්‍රාදිත්‍ය, සඳහිරු නැමැති; අඞ්ගදශ්‍රියම්, අහුපලඳනා ශ්‍රීඇති; තාරහාරාඞ්ක වක්ෂසම්—තාර, තාරකා නැමැති; හාර, මුත්හරින්; අඞ්ක, චිහ්නිතවූ; වක්ෂසම්, වක්ෂස් ඇති; (යම්,) යමක්හු; දෙවාඃ, දෙවිතාවෝ; නෙමුඃ, වැන්දෝද.

13 මන්ථවාත භ්‍රමන්මෙඝ නක්ෂත්‍රාදිත්‍ය මණ්ඩලම්—මන්ථවාත, මත්හි පවනින්; භ්‍රමත්, බමන්නාවූ; මෙඝ, මෙඝයහා; නක්ෂත්‍ර, තාරකාවන්හා; ආදිත්‍ය මණ්ඩලම්, සූර්‍ය්‍ය මණ්ඩලඇති; ව්‍යොමාපි, ආකාශයද; යෙන, යමක්හු විසින්; සින්ධුනා සහ, සාගරයහා එක්ව; පුරා, පෙර; නිර්මිතම්, අලළනලදද.

14 මායාශයාලුනා, වඤ්චායෙන් හෝනා සුලූවූ; යෙන, යමක්හු විසින්; නාභි පද්මස්පෘශෞ, නාභි පද්මය ස්පර්ශකරන්නාවූ; භීමෞ, භයඞ්කරවූ; මධුකෛටභෞ, මධුය කෛටභය යන දෙදෙන; කීටවත්, පණුවන් දෙදෙනකුමෙන්; කාමම්, සිත්සේ; පාණිභිඃ, අත්ලෙන්; පාටිතෞ, පළනලදහුද.

15 යශ්ච, යමෙකුදු; සර්වංලොකත්‍රයම්, සියලු තුන්ලොව; සංහෘත්‍ය, සංහාරකොට; ශයනම්, ශයනයට; ගතඃ, ගියේ; උදධෙඃ, සාගරයාගේ; සාන්ද්‍රීභූතඃ, * ඝනවූ; සලිල ස්කන්ධඃ ඉව, ජලස්කන්ධයක් මෙන්; දෘශ්‍යතෙ, දක්නා ලැබේද.

---

* සාන්ද්‍රං භූතඃ—සන්න.

16 තස්මෛ සත්ත්වමධිශ්‍රිතාය ත්‍රෛලෝක්‍ය පරිරක්ෂිණෙ
සද්‍යඃ ස්මරණ මාත්‍රෙණ නමස්තුභ්‍යං තමෝනුදෙ.

17 ස්ථිතිනිර්මාණ සංහාර භෙදයොගෙන භෙදිතඃ
ත්‍රිධාතෙ සම භූද්‍යොගඃ ස්පෘෂ්ට සත්ත්ව රජස්තමාඃ.

18 කුක්ෂෞ තව පරිභ්‍රමන් පශ්‍යන් විශ්වං විශාම්පතිඃ
විවෙදත්වාං විදුමග්‍ර්‍යස්ත්‍රෛලෝක්‍ය භාරසාසහිම්.

19 ජගත්ත්‍රාතානුතො'ප්‍යෙවං භක්ත්‍යානාකස්‍ය භොක්තෘභිඃ
හරිර්භාරි හිතංවාක්‍යං ජගාද ගදනාශනඃ.

20 ප්‍රබලාරිබලප්‍රාණ වික්‍රියාහෙතු හෙතයඃ
කින්නුස්ථානෙනෞජසො ජාතා දෙවා දෛවක්ෂතා ඉව.

---

16 සත්ත්වම්, සත්ත්වගුණය; අධිශ්‍රිතාය, ඇසිරුකොට; ත්‍රෛලෝක්‍ය පරිරක්ෂිණෙ, තුන්ලොව රක්ෂාකරන්නාවූ; ස්මරණ මාත්‍රෙණ, සිහිකිරීම් මාත්‍රයෙකින්; සද්‍යඃ, එකෙණෙහි; තමෝනුදෙ, පාපක්ෂය කරන්නාවූ; තස්මෛතුභ්‍යම්, එතට; නමඃ, නමස්කාරයි.

17 ස්ථිතිනිර්මාණ සංහාර භෙදයොගෙන—ස්ථිති, ස්ථිතිය; නිර්මාණ, නිර්මාණය; සංහාර, සංහාරය යනමොවුන්ගේ; භෙදයොගෙන, භෙදයොගයෙන්; භෙදිතඃ, භෙදිවූ; ස්පෘෂ්ට සත්ත්ව රජස්තමාඃ—ස්පෘෂ්ට, ස්පර්ශකරණලද; සත්ත්ව රජස්තමාඃ, සත්ත්වගුණ රජෝගුණ තමොගුණ ඇති; තෙ, * තා සම්බන්ධව; යොගඃ, යොගය; ත්‍රිධා සම්භූත්, තුන් පරිද්දකින්වී.

18 විදුම්, පණ්ඩිතවරුන් අතුරෙහි; අග්‍ර්‍යඃ, අග්‍රවූ; විශාම්පතිඃ, බ්‍රහ්මතෙමේ; තව, තාගේ; කුක්ෂෞ, කුක්ෂියෙහි; පරිභ්‍රමන්, බමා; විශ්වම්, සියල්ල; පශ්‍යන්, බලන්නේ; ත්වාම්, තා; ත්‍රෛලෝක්‍යභර, තුන්ලෝභාරය; සාසහිම්, අත්‍යර්ථයෙන් ක්ෂමා කරන්නහු; විවෙද, දැනී.

19 ජගත්ත්‍රාතා, ලෝ රක්ෂා කරන්නාවූ; නාකස්‍ය භොක්තෘභිඃ, දෙවතාවන් විසින්; භක්ත්‍යා, ආදරයෙන්; එවම්, මෙසේ; නුතඃ, ස්තුති කරණලද්දාවූ; ගදනාශනඃ, විය නසන්නාවූ; හරිඃ, විෂ්ණුතෙමේ; අථ, අනන්තරයෙන්; භාරි, මනොඥවූ; හිතම්, හිතවූ; වාක්‍යම්, තෙපල; ජගාද, කී.

20 ප්‍රබලාරි බලප්‍රාණ වික්‍රියාහෙතු හෙතයඃ—ප්‍රබල, බලවත්වූ; අරිබල, ශත්‍රු බලයාගේ; ප්‍රාණ වික්‍රියා, ප්‍රාණ විකාරයට; හෙතු, හෙතුවූ; හෙතයඃ, ආයුධ ඇති; දෙවාඃ, දෙවතාවෝ; දෛවක්ෂතා ඉව, විධි නෂ්ටයන්මෙන්; ස්ථානෙනෞජසඃ—ස්ථානත, නටුවාවූ; ඕජසඃ, ඕජස් ඇත්තාහු; කින්නුජාතාඃ, කුමැසිවූද?

---

* තව—සී සන්න.

21 හරෙර්ධූතනාරුණ ශොකක්ෂාමා නෙත්‍ර පරම්පරා
බිභර්ති කිං පරිම්ලාන රක්තොත්පල වනශ්‍රියම්.

22 වීරෙ'පි වරුණඃකෙන ක්ෂුද්‍රඃ පාශිව පීඩිතඃ
පාශපාණී රසාවිෂ්ට විග්‍රහො වන ගොචරඃ.

23 කිමයං ශොක සන්තාපෙර්මාතරිශ්වාන්‍යශො'පිසන්
භූරිනිර්නිජනිශ්වාසෛඃ පුන රෙවාපචීයතෙ.

24 සම්පද්ධ්‍රැව පරාවෘත්ති රෙවං විධිනිබන්ධනා
ශොකවිශ්ව භුජාසො'යං දහ්‍යතෙ දහනො'පිසන්.

25 සම්ප්‍රාප්තජඩිමා භානුස්තීව්‍රතාපශ්ච චන්ද්‍රමාඃ
කිමෙතෞ (බිභෘතො) දෛවෞ ධාමව්‍යත්‍යය විප්ලවම්.

---

21 හරෙඃ, ශක්‍රයාගේ; ධූතනාරුණ—ධූත, ධූතයෙන් (සිහිවිල් ලෙන්;) අරුණ, රත්වූ; ශොකක්ෂාමා—ශොක, ශොකයෙන්; ක්ෂාමා, ක්‍ෂශවූ; නෙත්‍ර පරම්පරා, නෙත්‍රපඞ්ක්තිතොමෝ; පරිම්ලාන රක්තොත්පල වනශ්‍රියම්—පරිම්ලාන, මිරිකුණුවූ; රක්තොත්පල වනශ්‍රියම්, රතුපුල්ලවනෙහි ශ්‍රිය; කිම් බිභර්ති, කුමැයි උසුලාද?

22 වීරොපි, වීරදවූ; අසෞ වරුණඃ, මේ වරුණතෙමේ; ක්ෂුද්‍රඃ, ක්ෂුද්‍රවූ; පාශිව, මල වැද්දකුමෙන්; කෙන පීඩිතඃ, කාවිසින් පෙලන ලදද; (කිං විශිෂ්ටඃ පාශි? කෙසේවූ වරුණද? කෙසේවූ මල වැදිද?) පාශපාණිඃ—පාශ, නාග පාශයෙන් උපලක්ෂිතවූ; පාණිඃ, අත්ඇති; (නොහොත්) පාශ, පාශයෙන් උපලක්ෂිතවූ; පාණිඃ, අත්ඇති; ඉෂ්ට විග්‍රහඃ—ඉෂ්ට, අභිමතවූ; විග්‍රහඃ, කලහ ඇති; (නොහොත්) ඉෂ්ට, අභිමතවූ; වි, පක්ෂීන්ගේ; ග්‍රහඃ, ගැණුම් ඇත්; වනගොචරඃ, ජලයම විෂයකොට ඇති; (නොහොත්) වනගොචරඃ, වනය ගොචරකොට ඇති; (වීරෙ'පි අසෞ වරුණඃ ක්ෂුද්‍රඃ පාශිව කෙන පීඩිතඃ?)

23 ශොක සන්තාපෛඃ, ශොක සන්තාපයෙන්; ක්‍ෂශොපිසන්, ක්‍ෂශදවූ, අයම්මාතරිශ්වා, මේ පවනතෙමේ; භූරිභිඃ, බොහෝවූ; නිජ නිශ්වාසෛඃ, ස්වකීයවූ නිශ්වාසයෙන්; පුනරෙව, නැවතම; කිම් උප චීයතෙ, කුමැයි වඩනා ලැබේද?

24 විධි නිබන්ධනා, දෛව කාරණකොට ඇති; සම්පත්, සම්පත් තොමෝ; එවම්, මෙසේ; ධ්‍රැව පරාවෘත්තිඃ—ධ්‍රැව, එකාන්තවූ; පරාවෘත්තිඃ, පෙරළීම් ඇත්තීයි; (එසේමැයි.) දහනොපිසන්, දහන(ද)වූ; සොයම්, හේමේ; ශොක විශ්වභුජ්—ශොක, ශොකනැමැති; විශ්වභුජ, වන්හියෙන්; දහ්‍යතෙ, දවනුලැබේ.

25 සම්ප්‍රාප්ත ජඩිමා—සම්ප්‍රාප්ත, පැමිණෙනලද; ජඩිමා, ජාඩ්‍ය ඇති (සිහිල් බව ඇති;) භානුඃ, සූර්‍ය්‍යද; තීව්‍රතාපඃ—තීව්‍ර, කැකුළුවූ; තා

26 ශුචෛව සගදඃ සො'හං භූයඃ කිං ධෘතයානයා
ඉති ත්‍යක්තා ගදානූනං මිත්‍රෙණ ගිරිධන්වනඃ.

27 ලාඝවං කෙන කීනාශෙ කෘතං සායුධවාහනෙ
රක්ෂකෙ මහිෂස්‍යෛවං දණ්ඩහස්තෙශිශාවිව.

28 කල්පානිලමිවාවාය්‍යඃ සකන්දෙදෛන්‍යං කිමාස්ථිතඃ
ප්‍රෙරකඃ ශිඛිනො භීමඃ ශක්ත්‍යා පාතිතතාරකඃ.

පඃ, තැවුලි ඇති; චන්ද්‍රමාශ්ච, චන්ද්‍රමස්ද සත; එතෞ දෙවෞ, මේ දෙවියෝ දෙදෙන; ධාමව්‍යත්‍යය විපලවම්—ධාම, තෙජස්හුගේ; ව්‍යත්‍යය, පරිවෘත්තියෙන්වූ; විප්ලවම්, විනාශය; කිං * (බිභෘතඃ), කුමැ උසුලද්ද?

26 සොහම්, හේමම්; ශුචෛව, ශොකයෙන්ම; සගදඃ, පීඩාසහිත යෙම්(දෝහෝ නොහොත්)ගදාසහිතයෙම්; භූයඃ, නැවත; ධෘතයා, දරණලද්දාවූ; අනයා(ගදයා), මේ ගදාවෙන්; කිම්, කිමෙක්දැයි; ගිරිධන්වනඃමිත්‍රෙණ, වෛශ්‍රවණයා විසින්; ඉති, මෙසේ; ගදා, ගදාතොමෝ; ත්‍යක්තා නූනම්, හරණලදැයි සිතම්.

27 සායුධවාහනෙ, ආයුධවාහන සහිතවූ; කීනාශෙ, † යමයාකෙරෙහි; එවම්, මෙසේ; ලාඝවම්, ලාඝවය; කෙනකෘතම්, කාවිසින් කරණලදද; මහිෂස්‍ය, මහිෂයක්හු සම්බන්ධවූ; රක්ෂකෙ, රක්ෂාකරන්නාවූ; දණ්ඩහස්තෙ, දණ්ඩයෙන් උපලක්ෂිතවූ අත්ඇති; ශිශාවිව, බාලයක්හුකෙරෙහිමෙන්.

28 කල්පානලමිව, කල්පාන්ත පවනක්මෙන්; අවාය්‍යඃ, නොවැලකියහැක්කාවූ; සකන්දඃ, සකන්දකුමරතෙම; දෛන්‍යම්, දීන බව; කිමාස්ථිතඃ, කුමැයි පිහිටියේද; (කිං විශිෂ්ටඃ කල්පානිලඃ?) ශිඛිනඃ, මයූරයා සම්බන්ධවූ; ප්‍රෙරකඃ, මෙහෙයන්නාවූ; (නොහොත්) ශිඛිනඃ, වහ්නි සම්බන්ධවූ; ප්‍රෙරකඃ, මෙහෙයන්නාවූ; ශක්ත්‍යා, අඩයටියෙන්; පාතිත, හෙළනලද; තාරකඃ, තාරකනම් අසුරයා ඇති; (නොහොත්) ශක්ත්‍යා, ශක්තියෙන්; පාතිත; හෙළනලද; තාරකඃ, තාරකාවන් ඇති; (හෙද;) භීමඃ, භයඞ්කරවූ; (කල්පානිලමිව අවාය්‍යඃ සකන්දඃ දෛන්‍යම් කිමාස්ථිතඃ?)

---

* කිංවත—සන්න.

† කීශාශෙ—සන්න.
“කීනාශඃ කර්ෂකක්ෂුද්‍රො, පාංශුඝාතිෂු වාච්‍යවත්
යමෙපි” ති මෙදිනී.

29 ආහත්‍ය හෘත සර්‍වාස්ත්‍රා භ්‍රූධනුර්මාත්‍රධාරිණී
කටාක්‍ෂ ශරශෙෂෙයං චණ්ඩීකෙන කෘතා රණෙ.

30 ප්‍රමථානාං මධීශස්‍ය මාථකස්‍ය සුරද්විෂාම්
කූටස්ථො'පි මදඃ ශොෂ වෛකෘතං කින්නුසෙවතෙ.

31 වක්ත්‍රශ්වාසාග්නි පිඞ්ගාඞ්ග කකොටාබද්ධ කන්ධරඃ
නාගශොණිත දිග්ධාස්‍ය තාර්ක්‍ෂ්‍යො රාජශුකායතෙ.

32 සාග්නි ජිහ්වා තඩිජ්ජාල නද්ධාවාස්‍ය ඵණාවලී
කින්නුම්ලායති වල්මීකෙ ඝනශ්‍රෙණීව වාසුකෙඃ.

---

29 රණෙ, යුධයෙහි; ආහත්‍ය, පැහැර; හෘත සර්‍වාස්ත්‍රා—හෘත, ගත්තාලද; සර්‍වාස්ත්‍රා, සියලු ආයුධ ඇති; ඉයං චණ්ඩී, මේ චණ්ඩී තොමෝ; භ්‍රූ ධනුර්මාත්‍ර ධාරිණී, බැම දුනු පමණ දරන්නී; කටාක්‍ෂ ශරශෙෂා, කටාක්‍ෂශරය ශෙෂකොට ඇත්තී; කෙනකෘතා, කාවිසින් කරණලදද?

30 අසුරද්විෂාම්, දෙවතාවන් සඹන්ධව; මාථකස්‍ය, * අලලන්නාවූ; ප්‍රමථානාං මධීශස්‍ය, ගණාධිපයාගේ; කූටස්ථොපි, සර්‍ව ව්‍යාපිවූද; මදඃ, මදය; ශොෂ වෛකෘතම්, ශොෂයෙන්වූ විකෘතිය (වියලීමෙන්වූ විකාරය;) කින්නු සෙවතෙ, කුමැයි සෙවුනේද?

31 වක්ත්‍ර ශ්වාසාග්නි පිඞ්ගාඞ්ගකකොටාබද්ධ කන්ධරඃ—වක්ත්‍ර, මුඛයෙහි; ශ්වාසාග්නි, ශ්වාසාග්නියෙන්; පිඞ්ග; පිඟුවන්වූ; අඞ්ග, ශරීර ඇති; කකොට, කකොට නම් නාගයා විසින්; ආබද්ධ, බඳනාලද; කන්ධරඃ, ග්‍රීවා ඇති; නාගශොණිත දිග්ධාස්‍යඃ—නාගශොණිත, නාගශොණිතයෙන්; දිග්ධ, ඔවිදුනාලද; ආස්‍යඃ, මුඛ ඇති; තාර්ක්‍ෂ්‍යඃ, ගරුඩතෙමේ; රාජ ශුකායතෙ, ගිරා රාජයක්හුමෙන් හැසිරෙන්නේයි.

32 අස්‍ය වාසුකෙශ්ච, මේ වාසුකීහුගේද; සාග්නි ජිහ්වා තඩිජ්ජාල නද්ධා—සාග්නි, අග්නි සහිතවූ; ජිහ්වා, ජිහ්වා නැමැති; තඩිජ්ජාල, විද්‍යුත් කලාපයෙන්; නද්ධා, වෙළඳනාලද්දවූ; ඵණාවලී, ඵණපඞ්ක්තී තොමෝ; වල්මීකෙ, වල්මීකයෙහි; ඝනශ්‍රෙණීව, මෙඝපඞ්ක්තියක් මෙන්; කින්නු ම්ලායති, කුමැයි මලාද?

---

* මථනස්‍ය—සන්න.

33 පෘෂ්ටවන්තමිති ප්‍රෂ්ඨඃ ප්‍රාඥඃ ප්‍රාඤ්ජලිරව්‍යයම්
ධිෂණො ධිෂණාගම්‍යං ජගාද ජගදීශ්වරම්.

34 විඥාතමෙව සර්වඥ! ත්වයෙදං පුනරුච්‍යතෙ
අසෞහිත්‍යංහි භෘත්‍යානාං ස්වාමිනි ස්වාර්තිජල්පනෙ

35 අග්‍රණීර්මානිනාමස්ති පුලස්ති සුතසම්භවඃ
දර්පොද්ධෘත ජගද්‍රක්ෂො රක්ෂොනාථො දශානනඃ.

36 චචාර (සු)චිරං චීරී නිර්විකාරො මහත්තපඃ
මහෞජාඃ සජගන්නාශ ඵලාය ඵල සාධකඃ.

37 මාතඞ්ග මකරක්‍රෑර දන්තොල්ලිඛිත වක්ෂසා
තෙන ව්‍රතයතාහාරං තපස්තප්ත මුදන්වති.

---

33 ප්‍රෂ්ඨඃ, අග්‍රගාමීවූ; ප්‍රාඥඃ, ප්‍රාඥවූ; ප්‍රාඤ්ජලිඃ, බඳාඤ්ජලිවූ; ධිෂණඃ, බෘහස්පතිතෙමේ; ඉති, මෙසේ; පෘෂ්ට වන්තම්, විචාලාවූ; අව්‍යයම්, අවිනශ්වරවූ; ධිෂණාගම්‍යම්—ධිෂණා, බුද්ධියෙන්; ගම්‍යම්, දතයුතුවූ; ජගදීශ්වරම්, විෂ්ණුහට; ජගාද, කී.

34 සර්වඥ, සර්වඥය; ත්වයා, තාවිසින්; විඥාතමෙව, දන්නාලද්දූවූ (ම); ඉදම්, මේ; පුනඃ, නැවත; උච්‍යතෙ, කියනුලැබේ; (එසේමැයි) භෘත්‍යානාම්, භෘත්‍යයන්ගේ; ස්වාමිනි, ස්වාමීහුකෙරෙහි; ස්වාර්තිජල්පනෙ, ස්වකීය පීඩා කථනයෙහිලා; අසෞහිත්‍යංහි, * තෘප්තියෙක් නැත්මැයි.

35 මානිනාම්, මානීන් අතුරෙහි; අග්‍රණීඃ, අග්‍රෙසරවූ; පුලස්ති සුත සම්භවඃ, පුලස්ති පුත්‍රයාකෙරෙන් උපන්නාවූ; දර්පොද්ධෘත ජගද්‍රක්ෂඃ—දර්පී, දර්පයෙන්; උද්ධෘත, උපුරණලද; ජගද්‍රක්ෂඃ, ලොකරක්ෂා ඇති; දශානනඃ, දශමුඛයක් ඇති; රක්ෂොනාථඃ, රාක්ෂසාධිපයෙක්; අස්ති, ඇති.

36 චීරී, වල්කල ඇත්තාවූ; ඵලසාධකඃ, ඵල සපයන්නාවූ; නිර්විකාරඃ, විකාර රහිතවූ; සමහෞජාඃ, 'ඒ "මහා තෙජස්වීතෙමේ"; ජගන්නාශ ඵලාය, ලොක විනාශ ඵල පිණිස; මහත්තපඃ, මහත්වූ තපස්; (සු) චිරම්, (ඉතා) බොහෝ කලක්; චචාර, † කෙළේ.

37 ආහාරම්, ආහාරය; ව්‍රතයතා, ව්‍රතකරන්නාවූ; මාතඞ්ග මකර ක්‍රෑර දන්තොල්ලිඛිත වක්ෂසා—මාතඞ්ග මකර, ඇත් මොහොරුන්ගේ; ක්‍රෑර, ක්‍රෑරවූ; දන්ත, දන්තයෙන්; උල්ලිඛිත, ලියනලද්දූවූ; වක්ෂසා, වක්ෂස් ඇති; තෙන, ඒ රාවණයා විසින්; උදන්වති, සාගරයෙහිලා; තපඃ, තපස; තපතම්, කරණලදී.

---

* අසනෙනා ශොභි—සන්න.

† චකාර—සන්න.

38 තතස්තපස්තොෂිතස්තස්මෛ චතුරාය චතුර්මුඛඃ
වරංවීරාය විශ්වෙශඃ ප්‍රාදාජ්ජෙතුං ජගද් වශම්.

39 සකෘද්විද්‍රුතනාගං නාගං නාකෞකසාමරිඃ
හාරගෞරං හරස්ථානං පටුනාදං ව්‍යපාටයත්.

40 ස්ඵුරන්නග ශිරස්ත්‍යක්තෛ රුන්නදන්නදනිර්ඣරෛඃ
සප්‍රෙෂ්ට පූෂණීඣඞ්කාරං ඝොරමාතන්වතික්ෂණාත්.

41 වාජිනඃ ප්‍රග්‍රහා කෘෂ්ට බලිනා වක්‍ර කන්ධරාන්
එකතො ජවයත්‍යද්‍රි පාත භීත්‍යාර්කී සාරථෞ.

42 ඝූර්ණමාන මහාශෛල තටභ්‍රෂ්ටෙ මුහුර්මුහුඃ
මත්තාස්‍යෙවොත්තරීයං ස්වස්ථානං ත්‍යජති නිර්ඣරෙ.

---

38 තත් තපස්තොෂිතඃ—තත් තපඃ, ඒ තපසින්; තොෂිතඃ, සතුටු කරවනලද; විශ්වෙශඃ, සියල්ලහට ඊශ්වරවූ; චතුර්මුඛඃ, බ්‍රහ්මතෙමේ; චතුරාය, චතුරවූ; තස්මෛ වීරාය, ඒ වීරයහට; ජගද්වශම්, ලෙද ලොව; ජෙතුම්, දිනන්නට; වරම්, වරය; ප්‍රාදාත්, දීනි.

39 ස නාකෞකසාම් අරිඃ, ඒ දෙව ශත්‍රුතෙමේ; රටනනාගම්—රටන්, හඬන්නාවූ; නාගම්, නාසින් ඇති; හාරගෞරම්—හාර, මුත්හරසේ; ගෞරම්, සුදුවූ; හරස්ථානම්, ඊශ්වරයහට ස්ථානවූ; නගම්; පර්වතය; සකෘදපි, එක්තරා කාලෙක්හි; පටු, ව්‍යක්තවූ; නාදම්, නාද ඇතිකොට; ව්‍යපාටයත්, පැළී.

40 ස්ඵුරන්නග ශිරස්ත්‍යක්තෛඃ—ස්ඵුරත්, වෙව්ලන්නාවූ; නගශිරඃ, පර්වත ශිරසින්; ත්‍යක්තෛඃ, හරණලද්දාවූ; උන්නදන්නද නිර්ඣරෛඃ—උන්නදත්, හඬන්නාවූ; නදන්නිර්ඣරෛඃ, නද නිර්ඣරයෙන්; සප්‍රෙෂ්ට, සපතී කාරණලද්දාවූ; පූෂණී, සූර්‍ය්‍යයා; ඝොරම්, ඝොරවූ; ඣඞ්කාරම්, ඣම් යන අනුකාරණය; ක්ෂණාත්, ඇසිල්ලකින්; ආතන්වති(සති), පතුරුවන කල්හි.

41 අර්කසාරථෞ, සූර්‍ය්‍යසාරථිහු; අද්‍රිපාත භීත්‍යා, පර්වතපාත භීතියෙන්; ප්‍රග්‍රහා කෘෂ්ට බලිනා වක්‍ර කන්ධරාන්—ප්‍රග්‍රහ, මුඛ රජ්ජුයෙන්; ආකෘෂ්ට, අදනාලද; බලින, සම්පදී වලල්ලෙන්; ආවක්‍ර, නැමුනාවූ; කන්ධරාන්, ග්‍රීවා ඇති; වාජිනඃ, අශ්වයන්; එකතඃ, එක් පාර්ශ්වයෙකින්; ජවයති (සති), දිවවන කල්හි.

42 ඝූර්ණමාන මහාශෛල තටභ්‍රෂ්ටෙ—ඝූර්ණමාන, බමන්නාවූ; මහාශෛල, මහා පර්වතයාගේ; තට, තටයෙන්; භ්‍රෂ්ටෙ, ගිලිහුණාවූ; නිර්ඣරෙ, නිර්ඣරය; මත්තස්‍ය, මත්තයක්හුගේ; උත්තරීය මිඉව, උතුරු සළුවක්මෙන්; ස්වස්ථානම්, ස්වකීයවූ ස්ථානය; මුහුර්මුහුඃ, නොයෙක්හි නොයෙක්හි; ත්‍යජති (සති), හරණ කල්හි.

43 ගෞරීභය පරිෂ්වඞ්ග ස්පර්ශී ලබ්ධ මහොත්සවෙ
සඞ්ක්‍රුද්ධ ධූර්ජ්ජටික්‍රොධ ප්‍රතිලොම ප්‍රවර්ත්තිනි.

44 කපාල නයනච්ඡිද්‍රං ජටාබද්ධ ඵණාවති
සඞ්කොචිත ඵණාචක්‍රං විශත්‍යුත්‍රාස විහ්වලෙ.

45 ගොපයති පරිත්‍රස්තෙ කෘකවාකු ධ්වජෙ සති
කාර්ත්තස්වරමයං මෙෂං මාතුරුත්සඞ්ග සඞ්ගිනි.

46 උත්පශ්‍යති චිරංධීරං ක්‍රොධරොධාර්ත්තචෙතසි
භර්ත්තුර්භ්‍රූභාග භඞ්ගස්‍ය ප්‍රාදුර්භාවං කකුද්මති.

47 රූඪමූල මිවශ්වෛතෙ රධොලග්නෛර්භුජඞ්ගමෛඃ
ප්‍රෞඪපුෂ්ප මිවාග්‍රස්ථ ස්ඵුරන්නක්ෂත්‍ර මණ්ඩලෛඃ.

---

43 ගෞරීභය පරිෂ්වඞ්ගස්පර්ශී ලබ්ධ මහොත්සවෙ—ගෞරී, උමා වගේ; භය, භයින්වූ; පරිෂ්වඞ්ග ස්පර්ශී, ආලිඞ්ගන ස්පර්ශයෙන්; ලබ්ධ, ලද්දාවූ; මහොත්සවෙ, මහොත්සවය; සඞ්ක්‍රුද්ධ ධූර්ජ්ජටික්‍රොධ ප්‍රතිලොම ප්‍රවර්ත්තිනි (සති)—සඞ්ක්‍රුද්ධ, කිපියාවූ; ධූර්ජ්ජටි, ඊශ්වරයාගේ; ක්‍රොධ, ක්‍රොධයට; ප්‍රතිලොම, පිළිලොම්ව; ප්‍රවර්ත්තිනි (සති), පවතනා කල්හි.

44 උත්‍රාස විහ්වලෙ—උත්‍රාස, භයින්; විහ්වලෙ, වියවුල්වූ; ජටා බද්ධ ඵණාවති—ජටා, ජටායෙහි; බද්ධ, බඳනාලද්දාවූ; ඵණාවති, සර්පයා; කපාල නයනච්ඡිද්‍රම්—කපාල, ශිරඃ කපාලයෙහි; නයනච්ඡිද්‍රම්, නෙත් සිදුරට; සඞ්කොචිත ඵණා චක්‍රම්—සඞ්කොචිත, හකුළුවනලද; ඵණා චක්‍රම්, ඵණා මණ්ඩල ඇතිව; විශති (සති), වදනා කල්හි.

45 මාතුඃ, මවගේ; උත්සඞ්ගසඞ්ගිනි—උත්සඞ්ග, ඇකයෙහි; සඞ්ගිනි, සක්තවූ; පරිත්‍රස්ත, භයපත්වූ; කෘකවාකු ධ්වජෙ, ස්කන්දයා; කාර්ත්ත ස්වර මයම්, ස්වර්ණමයවූ; මෙෂම්, මෙෂයා; ගොපයති (සති), සඟවන කල්හි.

46 ක්‍රොධරොධාර්ත්ත චෙතසි—ක්‍රොධ, ක්‍රොධයාගේ; රොධ, වැලකීමෙන්; ආර්ත්ත, පීඩිතවූ; චෙතසි, සිත්ඇති; කකුද්මති, වෘෂභයා; භර්ත්තුඃ, ස්වාමිහුගේ; භ්‍රූභාග භඞ්ගස්‍ය, භ්‍රූභාග භඞ්ගයාගේ; ප්‍රාදුර්භාවම්, පහළවීම; චිරම්, බොහෝ කලක්; ධීරම්, ධීරව; උත්පශ්‍යති (සති), බලන කල්හි.

47 ශ්වෛතෙඃ, සුදුවූ; අධඃ, යටහි; ලග්නෛඃ, සක්තවූ; භුජඞ්ගමෛඃ, සර්ප්පයන් කරණකොටගෙන; රූඪමූලම්ව—රූඪ, හටගත්තාවූ; මූලම්ව, මුල් ඇත්තක්හුවැනිවූ; අග්‍රස්ථ ස්ඵුරන්නක්ෂත්‍ර මණ්ඩලෛඃ—අග්‍රස්ථ, අග්‍රයෙහි පිහිටියාවූ; ස්ඵුරත්, බබලන්නාවූ; නක්ෂත්‍ර මණ්ඩලෛඃ, තාරකා මණ්ඩල කරණකොටගෙන; ප්‍රෞඪපුෂ්පම්ව—ප්‍රෞඪ, මුහුකලාවූ; පුෂ්පම්ව, මල් ඇත්තක්හු වැනිවූ.

48 චරණෙනාරණත් සිංහ කුලාකුල ගුහාමුඛම්
ගිරිං ගෞරීපතිඃ කුජ ගුඤ්ජත් සිඤ්ධුං න්‍යපීඩයත්.

49 ධරාධර භරාක්‍රාන්තෙ බාහෞ බහුභි රානනෛඃ
දික්ෂුදීර්ඝ ප්‍රතික්‍රොශො රාවණෙන කෘතොරවඃ.

50 තං දෙවං සශිරශ්ඡෙද ව්‍රණ චක්‍රෛ රපූජයත්
නීලකුට්ටිම වින්‍යස්තෛ ර්මණ්ඩලෛරිව කෞඞ්කුමෛඃ.

51 ආශ්‍රූපසිතු මෙතස්‍ය රක්ෂසස්‍ය දිශො දශ
වක්ත්‍රාණි පඞ්ක්ති සඞ්ඛ්‍යානි පුනඃ සෘෂ්ටානි ශූලිනා.

52 එවං ධාමා ජය්‍ය මජ්ජහ වෛකුණ්ඨස්‍ය විකුණ්ඨිතම්.
ත මාසාද්‍ය තමඃස්ථානං බාලිශං කුලිශං රණෙ.

---

48 රණත්සිංහ කුලාකුල ගුහා මුඛම්—රණත්, හඬන්නාවූ; සිංහ කුල, සිංහකුලයා විසින්; ආකුල, ආකුලවූ; ගුහාමුඛම්, ලෙණමුව ඇති; කුජගුඤ්ජත් සිඤ්ධුම්—කුජ, අවටෙහි; ගුඤ්ජත්, හඬන්නාවූ; සිඤ්ධුම්, නදීඇති; ගිරිම්, පර්වතය; ගෞරීපතිඃ, උමාපතිතෙමේ; චරණෙන, පාදයෙන්; න්‍යපීඩයත්, පෙළී.

49 බාහෞ, බාහුව; ධරාධරභර, පර්වතභාරයෙන්; ආක්‍රාන්තෙ (සති), මඩනාලද කල්හි; රාවණෙන, රාවණයාවිසින්; බහුභිඃ, බොහෝවූ; ආනනෛඃ, මුඛයෙන්; දික්ෂු, දිශ්හි; දීර්ඝ ප්‍රතික්‍රොශඃ—දීර්ඝ, දිග්වූ; ප්‍රතික්‍රොශඃ, පිළිරැව් ඇති; රවඃ, නාදය; කෘතඃ, කරණලදී.

50 සඃ, හෙතෙමේ; තම්දෙවම්, ඒ දෙවියා; ශිරශ්ඡෙද ව්‍රණ චක්‍රෛඃ—ශිරශ්ඡෙද, හිස්කැපීම් සම්බන්ධවූ; ව්‍රණ චක්‍රෛඃ, ව්‍රණ මණ්ඩලයෙන්; අපූජයත්, පිදී; (කුමක්මෙන්?) නීලකුට්ටිම වින්‍යස්තෛඃ—නීල, නිල්වූ; කුට්ටිම, පිළිකඩෙක්හි; වින්‍යස්තෛඃ, පිහිටුවනලද්දවූ; කෞඞ්කුමෛඃ, කුඞ්කුම ප්‍රතිබද්ධවූ; මණ්ඩලෛරිව,. මණ්ඩලයෙන්මෙන්.

51 එතස්‍ය රක්ෂසස්‍ය, මේ රාක්ෂසයාගේ; පඞ්ක්ති සඞ්ඛ්‍යානි, දශ සඞ්ඛ්‍යා ඇති; වක්ත්‍රාණි, මුඛයෝ; දශදිශඃ, දසදිගුන්; ආශ්‍රූපසිතුම්, ආශ්‍රූකරන්ට; ශූලිනා, ඊශ්වරයා විසින්; පුනඃ, නැවත; සෘෂ්ටානි, කරණලදනුයි.

52 අජය්‍යම්, අජය්‍යවූ; වෛකුණ්ඨස්‍ය, ශක්‍රයාගේ; * කුලිශම්, වජ්‍රායුධයතෙමේ; රණෙ, † යුද්ධයෙහි; තමඃස්ථානම්, පාපයට ස්ථානවූ; බාලිශම්, අඥානවූ; තම්, ඔහු කරා; ආසාද්‍ය, පැමිණ; විකුණ්ඨිතම්, මොටකරණලද්දේ; ධාම, ස්වකීයවූ තෙජස; අජහත්, හළී.

---

* "වෛකුණ්ඨඃ කෘෂ්ණ ශක්‍රයො" ඉති මෙදිනී.

† රණෙෂු—සන්න.

53 තමදභ්‍ර ප්‍රනාවද්‍යෙන වසුනා වාසවඃ ස්වයම්
අජය්‍යං පූජයත්‍යෙක වීරං වෛරස්‍ය ශාන්තයෙ.

54 බලිං වජ්‍රාය පෞලොමී සස්මිතං විගතාදරා
කුර්වතී කුරුතෙ ශක්‍රං ව්‍රීඩා සනනමිතානනම්.

55 යක්‍ෂනාථොදිශංස්තස්මෛ කෙවලං ධනදෛධනම්
සර්වස්ව හරණප්‍රීතො රාවණස්තු ධනෙශ්වරඃ.

56 ධර්ම්‍යං කර්ම පරිත්‍යජ්‍ය ප්‍රීණාති පිශිතප්‍රියම්
ප්‍රෙතරාජො'ප්‍යභිප්‍රෙත භක්‍ෂ්‍යදානෙන රාක්‍ෂසම්.

57 දූරතඃ සෙවතෙ භානූ රාදිත්‍ය මණිතොරණාත්
ච්‍යුතෙ තන්මඤ්ජීරචාර දුඃඛ භීතො හුතාශනෙ.

---

53 වාසවඃ ස්වයම්, ශක්‍ර තෙමේ; අජය්‍යම්, නොදිනියහැක්කාවූ; එකවීරම්, අසහාය වීරවූ; තම්, ඔහු; වෛරස්‍ය ශාන්තයෙ, වෛර ශාන්ති පිණිස; අනවද්‍යෙන, නිරවද්‍යවූ; වසුනා, රත්නයෙන්; අද්‍යාපි, අද දක්වාද; පූජයති, පුදා.

54 පෞලොමී, පුලොමජාතොමෝ; විගතාදරා—විගත, ගියාවූ, ආදරා, ආදර ඇත්තී; වජ්‍රාය, වජ්‍රායුධයට; බලිම්, පූජාව; සස්මිතම්, සිනා සහිතව; කුර්වතී, කරන්නී; ශක්‍රම්, ශක්‍රයා; ව්‍රීඩා සනනමිතානනම්—ව්‍රීඩා, ලජ්ජායෙන්; සනනමිත, නමනලද; ආනනම්, මුඛ ඇත්තහු; කුරුතෙ, කෙරේ.

55 යක්‍ෂනාථඃ, වෛශ්‍රවණතෙමේ; තස්මෛ, ඔහට; ධනම්, ධනය; දිශන්, දෙන්නේ; කෙවලම්, හුදෙක්; ධනදඃ, ධනදය; සර්වස්ව හරණප්‍රීතඃ, සියලු වස්තු ගැන්මෙන් සන්තුෂ්ටවූ; රාවණස්තු, රාවණ වනාහි; ධනෙශ්වරඃ, ධනෙශ්වරයි.

56 ප්‍රෙතරාජොපි, යමද; ධර්ම්‍යම්, ධර්මාදනපෙතවූ; කර්ම, ක්‍රියාව, පරිත්‍යජ්‍ය, හැර; පිශිතප්‍රියම්, මාංස ප්‍රියවූ; රාක්‍ෂසම්, රාක්‍ෂසයා; අභිප්‍රෙත භක්‍ෂ්‍යදානෙන—අභිප්‍රෙත, අභිමතවූ; භක්‍ෂ්‍යදානෙන, ආහාරදානයෙන්; ප්‍රීණාති, පිනවා.

57 භානුඃ, සූර්‍ය්‍යතෙමේ; ආදිත්‍යමණිතොරණාත්, හිරුකැන් මිණි තොරණින්; හුතාශනෙ, වහ්නීහු; ච්‍යුතෙ (සති), ගිලිහුණු කල්හි; තන්මඤ්ජීරචාරදුඃඛභීතඃ—තත්, ඔහුගේ; මඤ්ජීරචාර, ගෘහචාරයාගේ; දුඃඛ, දුඃඛයෙන්; භීතඃ, භයපත්වූයේ; දූරතඃ, දුරින්; සෙවතෙ, සෙවුණේයි.

58 නිවෘත්තතත්සරඃ පද්ම ස්වාපකාරණතේජසා
බෝධනීයං කිලාශේෂ මින්දුනා කෞමුදං (වනම්)

59 යථා න කජ්ජලස්පර්ශී චිත්‍රවෛවර්ණ්‍යසම්භවඃ
තථාජ්වලිතුමාදිෂ්ටෝ දීපකෘත්‍යෙ වෘෂාකපිඃ.

60 ලබ්ධසේවාවකාශඃ සන් සේවතේතං සමීරණඃ
රතික්ලමජුෂ මද්දේහං තරඞ්ගාන්තරගෝචරඃ.

61 පාතාල හෘදයාන්තඃස්ථං පද්මරාගං පයෝනිධිඃ
අග්‍රමාංස මිවොද්ධෘත්‍ය දදෞ පිශිතාශිනෙ.

62 කාලෙකාලාගුරු ගර්භේ'පි නිර්මදා නර්මදාදයඃ
නන්දයන්ති සදානද්‍යො වජ්‍රෛර්වජ්‍රායුධද්විෂම්.

---

58 නිවෘත්ත තත්සරඃ පද්ම ස්වාපකාරණ තේජසා—නිවෘත්ත, වැලැක්කාවූ; තත්, ඔහුගේ; සරඃ, විල්හි, පද්ම, පද්මයන්ගේ; ස්වාපකාරණ, ස්වාපයට කාරණවූ; තේජසා, තේජස් ඇති; ඉන්දුනා, සඳහු විසින්; කෞමුදම් "වනම්", කුමුදු වනය; අශේෂම්, සිටිනැති කොට; බෝධනීයං කිල, ප්‍රබෝධ කැරැවිය යුත්තේලු.

59 කජ්ජල ස්පර්ශී චිත්‍රවෛවර්ණ්‍ය සම්භවඃ—කජ්ජල, කජ්ජලයාගේ; ස්පර්ශී, ස්පර්ශයෙන්; චිත්‍ර, චිත්‍රයාගේ; වෛවර්ණ්‍ය, විවර්ණභාවයාගේ; සම්භවඃ, වීම; යථා න (භවති), යම්සේ නොවේද; වෘෂාකපිඃ, වහ්නිතෙමේ; දීපකෘත්‍යෙ, දීපකෘත්‍යයෙහි; තථාජ්වලිතුම්, එසේ දිලියෙන්නට; ආදිෂ්ටඃ, අණකරණලද.

60 සමීරණඃ, පවනතෙම, තරඞ්ගාන්තර ගෝචරඃ—තරඞ්ගාන්තර, රළ අතුර; ගෝචරඃ, ගෝචරකොට ඇත්තේ; ලබ්ධසේවාවකාශස්සන්—ලබ්ධ, ලබනලද; සේවාවකාශස්සන්. සේවාවගේ අවකාශ ඇත්තේ; රතික්ලමජුෂ මද්දේහම්—රතික්ලමජුෂමත්, රතියෙහි ග්ලානි ඇත්තාවූ; දේහම්, ශරීර ඇති; තම්, ඔහු; සේවතෙ, සෙවුණේයි.

61 පයෝනිධිඃ, සාගරයතෙම; පාතාල හෘදයාන්තඃස්ථම්—පාතාල, පාතාල නැමැති; හෘදයාන්තඃස්ථම්, හෘදයාභ්‍යන්තරයෙහි පිහිටියාවූ; පද්මරාගම්, පියුම්රාග මිණිය; අග්‍රමාංසම්ව, අග්‍රමාංසයක්මෙන්; උද්ධෘත්‍ය, උපුට; පිශිතාශිනෙ, රාක්ෂසයහට; දදෞ, දේ.

62 නර්මදාදයඃ, නර්මදාව ආදිකොට ඇති; නද්‍යඃ, නදීහු; කාලාගුරුගර්භේපි, කාලාගුරුගර්භකොට ඇත්තාදවූ; කාලෙ, කල්හි; නිර්මදාඃ, මදරහිතවූවාහු; වජ්‍රායුධද්විෂම්, රාවණයා; සදා, හැම කල්හි; වජ්‍රෛඃ, විදුරෙන්; නන්දයන්ති, සතුටුකරවත්.

63 ප්‍රියාජන පරිෂ්වඞ්ග ප්‍රීතිං කර්තුං නිරන්තරාම්
නිශ්ශ්‍රුත මනොවෘත්තිස්තාමුපෛති හිමාගමඃ.

64 තස්‍යොද්‍යාන වනං විශ්වං දිවඃප්‍රවසතා සතා
සර්වර්තුෂුනිජෛඃ පුෂ්පෛර්භූෂ්‍යතෙ මධුනා'ධුනා

65 දුරාරාධ්‍යස්වභාවස්‍ය ග්‍රීෂ්මස්තස්‍ය සිෂෙවිෂාම්
සමාලම්බ්‍ය ජලක්‍රීඩා දිනං චිර මුදීක්ෂතෙ.

66 ත්‍රාසකණ්ඨ ග්‍රහව්‍යග්‍රාං ස්තස්මින්නිච්ඡතිමානිනඃ
ධීරං ගර්ජ්ජන්ති ලඞ්කායා මකාලෙ වාරිදා අපි.

67 අශ්‍රාන්තා වීජයන්ත්‍යෂ්ට හස්තපර්‍යාය සම්පදා
ඉතිචණ්ඩී මභිප්‍රෙප්සුඃ කර්තුං චාමර ධාරිණීම්.

---

63 හිමාගමඃ, හිමකාලයතෙමේ; ශ්‍රුතමනොවෘත්තිඃ—ශ්‍රුත, දන්නාලද; මනොවෘත්තිඃ, චිත්තප්‍රවෘත්ති ඇත්තේ; ප්‍රියා ජන පරිෂ්වඞ්ග ප්‍රීතිම්—ප්‍රියාජන, අඞ්ගනා ජනයාගේ; පරිෂ්වඞ්ග ප්‍රීතිම්, ආලිඞ්ගන ප්‍රීතිය; නිරන්තරාම්, නිරතුරුවූවා; කර්තුම්, කරන්නට; තාම්, ඔහු කරා; නිශි, රාත්‍රියෙහි; උපෛති, පැමිණේ.

64 දිවඃ, දිව්‍යලොකයෙන්; ප්‍රවසතා සතා, වියෝවන්නාවූ; මධුනා, වසන්තයා විසින්; අධුනා, දැන්; තස්‍ය, ඔහුගේ; විශ්වම් උද්‍යාන වනම්, සියලු උද්‍යාන වනයතෙමේ; සර්වර්තුෂු, සියලු ඍතුයෙහි; නිජෛඃ, ස්වකීයවූ; පුෂ්පෛඃ, මලින්; භූෂ්‍යතෙ, හොබවනුලැබේ.

65 දුරාරාධ්‍ය ස්වභාවස්‍ය—දුරාරාධ්‍ය, ආරාධනා නොකටහැක්කාවූ; ස්වභාවස්‍ය, ස්වභාව ඇති; තස්‍ය, ඔහු සම්බන්ධව; සිෂෙවිෂාම්, සෙවිතුමිච්ඡාව; සමාලම්බ්‍ය, "ඇසිරුකොට"; ග්‍රීෂ්මඃ, ග්‍රීෂ්මයතෙමේ; ජලක්‍රීඩාදිනම්, ජලක්‍රීඩා දිනය; චිරම්, බොහෝ කලක්; උදීක්ෂතෙ, බලා.

66 තස්මින්, ඔහු; මානිනඃ, මානීන්; ත්‍රාසකණ්ඨ ග්‍රහව්‍යග්‍රාන්—ත්‍රාස, භයින්; කණ්ඨග්‍රහ, කණ්ඨග්‍රහයෙහි; ව්‍යග්‍රාන්, ව්‍යග්‍රවූවවුන්; ඉච්ඡති (සති), කැමැතිවන කල්හි; වාරිදාඃ, මෙඝයෝ; අකාලෙපි, නොකල්හිද; ලඞ්කායාම්, ලඞ්කාවෙහි; ධීරම්, ධීරව; ගර්ජ්ජන්ති, ගුගුරත්.

67 අෂ්ටහස්ත පර්‍යාය සම්පදා—අෂ්ටහස්ත, හස්තයන් අටදෙනාගේ; පර්‍යාය සම්පදා, ක්‍රම සම්පත්තියෙන්; අශ්‍රාන්තා, නොමිරිකිනී; වීජයන්ති, විද්දූසි; චණ්ඩීම්, චණ්ඩිය; චාමරධාරිණීම්, චාමර දරන්නිය; කර්තුම්, කරන්ට; අභිප්‍රෙප්සුඃ, කැමැත්වී. *

---

* කැමැතිවූව—සන්න.

68 සන්නාබද්ධ කණ්ඨෝ නාමත්‍යෙනං ශ්‍රවණාක්ෂෙපමාරුතෛඃ
භූභාන්ති කුසුමක්ෂෙප දොෂභීතො ගණාධිපඃ.

69 ස්මරශ්ච සංසදං තස්‍ය විශති ස්‍රස්තවාසසා
ප්‍රතිහාර්‍ය්‍යා සස්මිතාකූත විභ්‍රමෛඃ කථිතාගමඃ

70 ශුද්ධාන්තාභ්‍යන්තර (න)ශ්ශුද්ධඃ ස්ත්‍රීජනස්‍ය තදාඥයා
ලීලොපදෙශදානෛක ව්‍යග්‍රොවිශති මන්මථඃ.

71 ත්වයිරක්ෂා කෘතිස්වර්ගි සද්මනාමපි දෛවතෙ
කථංනක්තඤ්චරෙණෛවං දිවස්ත්‍රාසො විතන්‍යතෙ.

72 භ්‍රාතරිද්විෂතො බාහු භග්නෞජසි විඩෞජසි
භොගිභොගෙ චිරංතාවත් කෙයං දෙවස්‍ය ශායිතා.

---

68 ගණාධිපඃ, ගණාධිපතෙම; ශ්‍රවණාක්ෂෙපමාරුතෛඃ—ශ්‍රවණ, කණියන්ගේ; ආක්ෂෙප, චලනයෙන්වූ; මාරුතෛඃ, පවනින්; භූභාන්ති කුසුමක්ෂෙප දොෂභීතඃ—භූ, පෘථිවියෙහි; භාන්ති කුසුම, විකාස කුසුමයන්ගේ; ක්ෂෙපදොෂ, විසිරීම්හුගේ දොෂයෙන්; භීතඃ, භය පත්වූයේ; සන්නාබද්ධ කණ්ඨඃ, දැඩිවූ කන්ඇත්තේ; එනම්, මොහු; නමති, වදී.

69 ස්මරශ්ච, අනඞ්ගද; ස්‍රස්තවාසසා—ස්‍රස්ත, ශිථිලවූ; වාසසා, වස්ත්‍ර ඇති; ප්‍රතීහාර්‍ය්‍යා, ප්‍රතිහාරිය විසින්; සස්මිතාකූත විභ්‍රමෛඃ—සස්මිත, සිනාසෙන්හා; ආකූත, අභිප්‍රායයෙන්හා; විභ්‍රමෛඃ, ලීලායෙන්; කථිතාගමඃ, කියනලද ආගම ඇත්තේ; තස්‍ය, ඔහුගේ; සංසදම්, සභාවට; විශති, වදී.

70 මන්මථඃ, අනඞ්ගතෙමේ; අභ්‍යන්තර (න) ශ්ශුද්ධඃ, ඇතුලතින් ශුද්ධ වූයේ; තදාඥයා, ඔහුගේ ආඥයෙන්; ස්ත්‍රීජනස්‍ය, අඞ්ගනා ජනය හට; ලීලොපදෙශදානෛක ව්‍යග්‍රඃ—ලීලා, ලීලාවගේ; උපදෙශදාන, උපදෙස්දීමෙහි; ඒකව්‍යග්‍රඃ, අසහාය ව්‍යග්‍රවූයේ; ශුද්ධාන්තම්, අන්තඃපුරයට; විශති, වදී.

71 ස්වර්ගිසද්මනාමපි, දෙවතාවන්ටද; දෛවතෙ, දෙවතාවූ; ත්වයි, තා; රක්ෂාකෘති (සති), රක්ෂාකරණ කල්හි; නක්තඤ්චරෙණ, රාක්ෂස යක්හු විසින්; දිවඃ, දිව්‍යලොකයහට; එවම්, මෙසේ; ත්‍රාසඃ, භය; කථං විතන්‍යතෙ, කෙසේ පතුරුවනුලැබේද?

72 භ්‍රාතරි, බෑවූ; විඩෞජසි, ශක්‍රයා; ද්විෂතඃ, සතුරාගේ; බාහු භග්නෞජසි (සති)—බාහු, බාහුයෙන්; භග්න, බිඳිනාලද; ඔජසි (සති), ඔජස් ඇති කල්හි; තාවත්, තව දක්වා; භොගිභොගෙ, නාගභොගයෙහි; දෙවස්‍ය, දෙවයාගේ; චිරම්, බොහෝ කලක්; ඉයංශායිතා, මේ ශායිතා නොමෝ; කා, කවරක්ද?

73 දෛවං මනාකටගෙදෘෂ්ට්‍යා තවානුගුණං මානමිස්සු
ජනස්‍ය දෛවහීනස්‍ය නාභිරංස්සු (ඩ) දර්ශනඃ.

74 ඉත්ථංවාචස්පතෙ‍ෟ වාචං ව්‍යාහෘත්‍ය විරතෙ ඝෘණම්
සවගෝඝච සවප්‍රති ජල්පස්පෘහානිෂ්පන්‍ද වර්තිනි.

75 අපිකුක්ෂිස්ථ නිශ්ශෙෂ ලොකත්‍රය භරෙවහඃ
විධාය මර්ත්‍යස්ත්‍රී කුක්ෂි වාසං ශොකක්ෂයාය වඃ.

76 කුර්යාං රම ඉතිබ්‍රූතො භූත්වා භර්තුඃ සුරද්විෂාම්
එකබාණ කෘතාශෙෂ ශිරශ්ඡෙද පරාභවම්.

77 ඉතහුදාර මුදාහෘත්‍ය වචොවාචාමගොචරඃ
තත්‍යාජ වෙද විද්වෙද්‍ය වශී තල්පංවෘෂානුජඃ.

---

73 තව, තාගේ; දෘෂ්ට්‍යා, දර්ශනයෙන්; දෛවම්, දෛවය; ආත්ම සු. අපි කෙරෙහි; අනුගුණම්, අනුකූලවූ ගුණ ඇත්තේයයි; (අනුකූල ගුණෙ යස්‍ය තත් අනුගුණම් තත්) මන්‍යාමහෙ, සිතමු; (එසේ මැයි.) දෛවහීනස්‍ය, දෛව නැත්තාවූ; ජනස්‍ය, ජනයහට; ත්වම්, තෝ; සු (ඩ) දර්ශනොනාභී, සු (ඩ) දර්ශන නොවන්නෙහිමැයි.

74 වාචස්පතෙ‍ෟ, බෘහස්පතිහු; ඉත්ථම්, මෙසේ; වාචම්, තෙපල; ව්‍යාහෘත්‍ය, කියා; විරතෙසති; වැලකී කල්හි; සවගේව, සවගීයාද; ඝෘණම්, ඇසිල්ලන්; සවප්‍රති ජල්පස්පෘහානිෂ්පන්‍ද වර්තිනි (සති)— සවප්‍රති ජල්ප, තමහට ප්‍රතිවචනදීමෙහි; ස්පෘහා, අභිලාෂයෙන්; නිෂ්පන්‍දවර්තිනි (සති), නිසොපිව පවත්නා කල්හි.

75 කුක්ෂිස්ථ නිශ්ශෙෂ ලොකත්‍රය භරෙවහො'පි—කුක්ෂිස්ථ, කුක්ෂියෙහි පිහිටියාවූ; නිශ්ශෙෂ, සියලු; ලොකත්‍රයභර, තුන්ලෝභාරය; උවහොපි, උසුලන්නා (ද) වූ; අහම්, මම; වඃ, තොපගේ; ශොකක්ෂයාය, ශොකක්ෂය පිණිස; මර්ත්‍ය ස්ත්‍රී කුක්ෂිවාසම්—මර්ත්‍ය ස්ත්‍රී, මනුෂ්‍ය ස්ත්‍රියගේ; කුක්ෂිවාසම්, කුක්ෂියෙහි විසීම; විධාය, කොට.

76 රාම ඉති, රාමයයි; බ්‍රූතො භූත්වා, ප්‍රසිඩව; සුරද්විෂාම් භර්තුඃ, රාවණයහට; එකබාණ කෘතාශෙෂ ශිරශ්ඡෙද පරාභවම්—එකබාණ, එක ශරයෙන්; කෘත, කරණලද; අශෙෂ, සියලු; ශිරශ්ඡෙද, ශිරශ්ඡෙදයෙන්; පරාභවම්, පරිභවය; කුර්යාම්, කෙරෙම්.

77 වාචාම්, තෙප්ලන්ට; අගොචරඃ, අවිෂයවූ; වෙද විද්වෙද්‍යඃ— වෙදවිත්, වෙදඥයන් විසින්; වෙද්‍යඃ, දතයුතුවූ; වෘෂානුජඃ, විෂ්ණු තෙමේ; ඉති, මෙසේ; උදාරම්, උදාරවූ; වචඃ, තෙපල; උදාහෘත්‍ය, කියා; වශීතල්පම්, වශී කල්හි යහන; තත්‍යාජ, හළී.

78 චිර ශයන ගුරුං ස්වභොගභාරං
භුජගපතිඃ ශනකෛර්විතත්‍ය ඛෙදාත්.
ශිථිලිත ඵණ පඞ්ක්ති මුක්තදීර්ඝ-
ශ්වසිත විධූත මහාර්ණවො'ව තස්ථෞ.

79 භූමිස්පර්ශ භයා දුපෙත්‍ය තරසා ලක්ෂ්මණ කරෙණොද්ධෘතං
ව්‍යාලම්බෛකපටාන්තමංශශිඛරෙ ක්ෂිප්ත්වොත්තරීයං තතඃ
නිද්‍රාමන්ථර තාම්‍රලොචනයුගො ලීලා ලසන්න්‍යාසයා
ගත්‍යානිර්ජ්ජිතවාරණෙන්ද්‍ර ගමනඃ ක්වාපිප්‍රතස්ථෙ හරිඃ.

(ඉති කුමාරදාසස්‍ය කෘතෞ ජානකීහරණෙ
මහා කාව්‍යෙ ජගත්පත්‍යභි ගමනොනාම)
ද්විතීයස්සර්ගඃ.

---

78 භුජගපතිඃ, අනන්තතෙමේ; චිරශයනගුරුම්—චිරශයන, බොහෝ කලක් වැදහෝමෙන්; ගුරුම්, බරවූ; ස්වභොගභාරම්, ස්වකීය වූ භොගභාරය; ඛෙදාත්, ඛෙදයෙන්; ශනකෛඃ, සෙමෙන්; විතත්‍ය, පහරා; ශිථිලිත ඵණ පඞ්ක්ති මුක්ත දීර්ඝ ශ්වසිත විධූත මහාර්ණවඃ—ශිථිලිත, ශිථිල කරණලද; ඵණපඞ්ක්ති, ඵණවිලියෙන්; මුක්ත, හරණලද; දීර්ඝ, දික්වූ; ශ්වසිත, ශ්වාසයෙන්; විධූත, කම්පා කරණලද; මහාර්ණවඃ, මහා සාගරය ඇත්තේ; අවතස්ථෞ, සිටියේ.

79 තතඃ, ඉක්බිත්තෙන්; නිද්‍රාමන්ථරතාම්‍ර ලොචන යුගඃ—නිද්‍රා, නිද්‍රායෙන්; මන්ථර, ලැසිගත්තාවූ; තාම්‍ර, රත්වූ; ලොචනයුගඃ, නෙත්‍ර "යුග්ම"යඇති; ලීලා ලසන්න්‍යාසයා—ලීලා, ලීලායෙන්; ලසත්, හොබනාවූ; න්‍යාසයා, වින්‍යාස ඇති; ගත්‍යා, ගමනින්; නිර්ජ්ජිතවාරණෙන්ද්‍ර ගමනඃ—නිර්ජ්ජිත, පරදවනලද; වාරණෙන්ද්‍ර ගමනඃ, හස්ති රාජයන්ගේ ගමන් ඇති; හරිඃ, විෂ්ණුතෙමේ; ලක්ෂ්මණ, ශ්‍රියවිසින්; භූමිස්පර්ශභයාත්—භූමි, භූමියෙහි; ස්පර්ශ, ස්පර්ශයෙන්වූ; භයාත්, භීතියෙන්; තරසා, වහා; උපෙත්‍ය, පැමිණ; කරෙණ, හස්තයෙන්; උද්ධෘතම්, නඟනලද්දාවූ; ව්‍යාලම්බෛක පටාන්තම්—ව්‍යාලම්බ, එලෙන්නාවූ; එක පටාන්තම්, එක්පට කෙළවරක් ඇති; උත්තරීයම්, උතුරුසළුව; අංශශිඛරෙ, දසරුවෙහි; ක්ෂිප්ත්වා, බහා; ක්වාපි, කොටද්දෝ; ප්‍රතස්ථෙ, ගියේ.

(ඉති, මෙසේ; කුමාරදාසස්‍ය, කුමාරදාසයාගේ; කෘතෞ, කෘතිවූ; ජානකීහරණෙ, ජානකීහරණනම්වූ; මහාකාව්‍යෙ, මහාකාව්‍යයෙහි; ජගත් පත්‍යභි ගමනොනාම, ජගත් පත්‍යභි ගමන නම්වූ; ද්විතීයස්සර්ගඃ, දෙවන සගයි.)

තෘ තී යඃ ස ර්ගඃ.

1 අථෝ වසන්තඃ සුමනස්සමෘද්ධ්‍යා
පූර්වාවතීර්ණ්ණෝ භුවනං තතාන
තස්‍යශ්‍රියඃ ප්‍රාණ සමස්‍ය සම්‍යග්-
ඥාත්වා විවික්ෂාමිව මර්ත්‍යධාම.

2 භ්‍රාන්ත්වා විවස්වානථ දක්ෂිණාශා-
මාලම්බ්‍ය සවිත්‍ර කරප්‍රසාරී
සෘත්විකෘතොනිඃස්ව ඉවප්‍රතස්ථෙ
යත්‍රොපලබ්ධො ධනදස්‍යවාසඃ.

3 රූපං විතෙනුර්නව කුඩ්මලාඪ්‍යා
වෘක්ෂා මනොඥ ද්‍යුති චම්පකාඛ්‍යාඃ
න්‍යස්තා වසන්තස්‍ය වනස්ථලීභිඃ
සහස්‍රදීපා ඉව දීපවෘක්ෂාඃ.

---

1 අථෝ, අනන්තරයෙන්; වසන්තඃ, වසන්තතෙමේ; තස්‍ය, ඒ; ශ්‍රියඃ ප්‍රාණ සමස්‍ය, ශ්‍රී වල්ලභයාගේ; මර්ත්‍යධාම, මනුෂ්‍යලොකයට; විවික්ෂාම්, වැද්දපිරිස්ස; ඥාත්වේව, දැනමෙන්; පූර්වාවතීර්ණ්ණඃ, පළමු කොට බටුයේ; සුමනස්සමෘද්ධ්‍යා, පුෂ්ප සමෘද්ධියෙන්; භුවනම්, ලොව; සම්‍යක්, මනාකොට; තතාන, පතළේ.

2 අථ, ඉක්බිත්තෙන්; විවස්වාන්, හිරුතෙම; නිඃස්වඃ, ධන රහිත වූ; සෘත්විග්ව, බ්‍රාහ්මණයක්හුමෙන්; දක්ෂිණාශාම්, දකුණුදිග දෝහෝ නොහොත් දැනයෙහි ආශාව; ආලම්බ්‍ය, එල්බ; සවිත්‍ර, හැමතන්(හි); කරප්‍රසාරී, රශ්මි පතුරුවන්නේ දෝහෝ නොහොත් අත් දිගුකරන්නේ; භ්‍රාන්ත්වා, බමා; තතඃ, එහෙයින්; (තස්මාත් තතඃ.) ධනදස්‍ය, වෛශ්‍රවණයාගේ දෝහෝ නොහොත් ධනදෙන්නහුගේ; වාසඃ, විසීම; යත්‍ර, යම්තැනෙක්හිලා; උපලබ්ධඃ, දන්නාලදද; (තත්‍ර, එහිලා); ප්‍රතස්ථෙ, ගියේ.

3 නවකුඩ්මලාඪ්‍යාඃ—නව, අලුත්වූ; කුඩ්මල, කැකුලෙන්; ආඪ්‍යාඃ, ආඪ්‍යවූ; චම්පකාඛ්‍යාඃ, චම්පකය යන නම් ඇති; වෘක්ෂාඃ, වෘක්ෂයෝ; වසන්තස්‍ය, වසන්තයහට; වනස්ථලීභිඃ, වනස්ථලීන් විසින්; න්‍යස්තාඃ, තබනලද්දවූ; සහස්‍රදීපාඃ, දහස්ගණන් පහන් ඇති; දීපවෘක්ෂාඃ ඉව, දීපවෘක්ෂයන්මෙන්; මනොඥද්‍යුති—මනොඥ, සිත් කලුවූ; ද්‍යුති, ශොභා ඇති; රූපම්, රූපය; විතෙනුඃ, පැතිරවූහ.

4 සම්පිණ්ඩිතාත්මාවයවා උදීයුඃ
පද්මානවාඃ කණ්ටකිතොද්ගීව දණ්ඩාඃ
අන්තර්ජලාවාස විරූඪශීත
ත්‍රස්තා වසන්තාතපකාම්‍යයෙව.

5 කර්ණෙෂු කෘතො දීර්ඝවිලොචනානා-
මාලොල දෘෂ්ටිද්‍යුතිභින්නරාගඃ
බාලො'ප්‍යශොකප්‍රභවඃ ප්‍රවාලඃ
කාන්තිං ප්‍රපෙදෙ පරිණාම ගම්‍යාම්.

6 ප්‍රාදුර්බභූවුර්නව කුඩ්මලානි
ස්ඵුරන්ති කාන්ත්‍යා කරවීරජානි
ප්‍රවාසිනාං ශොණිත පාටලානි
තීරීඵලානීව මනොභවස්‍ය.

---

4 සම්පිණ්ඩිතාත්මාවයවාඃ—සම්පිණ්ඩිත, හකුළුවනලද; ආත්මාවයවාඃ, ස්වකීයවූ අවයව ඇති; කණ්ටකිතොද්ගීව දණ්ඩාඃ—කණ්ටකිත, සජාතවූ කටුඇති; උද්ගීව දණ්ඩාඃ, උද්ගතවූ දඬුඇති; නවාඃ, අලුත්වූ; පද්මාඃ, පද්මයෝ; අන්තර්ජලාවාස විරූඪ ශීත ත්‍රස්තාඃ—අන්තර්ජල, ජලාභ්‍යන්තරයෙහි; ආවාස, විසීමෙන්; විරූඪ, හටගත්තාවූ; ශීත, ශීතයෙන්; ත්‍රස්තාඃ, භයපත්වූවාහු; වසන්තාතපකාම්‍යයෙව, වසන්තාතප කාම්‍යයෙන්මෙන්; උදීයුඃ, නැංගෝ.

5 දීර්ඝ විලොචනානාම්, දිගැසියන්ගේ; කර්ණෙෂු කෘතාඃ—කර්ණෙෂු, කන්හි; කෘතාඃ, කරණලද; ආලොල දෘෂ්ටිද්‍යුති භින්නරාගඃ—ආලොල, චපලවූ; දෘෂ්ටිද්‍යුති, නෙත්‍රශොභායෙන්; භින්න, බිඳිනාලද; රාගඃ, රත්පැඇති; බාලොපි, බාලදවූ; අශොකප්‍රභවඃ, අශොකවෘක්ෂයෙන් උපන්නාවූ; ප්‍රවාලඃ, ප්‍රවාලයතෙමේ; පරිණාමගම්‍යාම්—පරිණාම, මිහිකිරීමෙන්; ගම්‍යාම්, පැමිණියයුතුවූ; කාන්තිම්, ශොභාවට; ප්‍රපෙදෙ, පැමිණියේ.

6 කාන්ත්‍යා, ශොභායෙන්; ස්ඵුරන්ති, බබලන්නාවූ; කරවීරජානි, කණේරුයෙන් උපන්නාවූ; නවකුඩ්මලානි—නව, අලුත්වූ; කුඩ්මලානි, කැකුලෝ; ප්‍රාදුර්බභූවුඃ, පහළවූ; (කුම්ක්මෙන්?) ප්‍රවාසිනාම්, වියොවූන්ගේ; ශොණිතපාටලානි—"ශොණිත, රුධිරසේ; පාටලානි", රත්වූ; මනොභවස්‍ය, අනඞ්ගයාගේ; තීරී ඵලානීව, තීරී ඵල යන්මෙන්; (නව කුඩ්මලානි ප්‍රාදුර්බභූවුඃ.)

7 වන්ධ්‍යෝ'පි සාලක්තකපාද ඝාතං
ලබ්ධ්වා රණන්නූපුරමඞ්ගනානාම්
උද්භූතරෝමාඤ්ච ඉවාති හර්ෂාත්
පුෂ්පාඞ්කුරෛරාස නවෛරශෝකඃ.

8 මහීධ්‍රමූර්ධ්නි භ්‍රමරේන්ද්‍ර නීලෛ-
ර්විභක්ත ශෝභඃ ශිඛි කණ්ඨ නීලෛඃ
ගෘහීත භාස්වන්මුකුටානුකාර-
ස්තතාන කාන්තිං නවකර්ණිකාරඃ.

9 වාසන්තිකස්‍යාංශු චයේන භානෝ-
හේමන්තමාලෝක්‍ය හතප්‍රභාවම්
රම්‍යංජහාසේ ධෘත කණ්ටකේන
ප්‍රීත්‍යා වනේනේව සරෝරුහා (ණා) ම්.

---

7 වන්ධ්‍යෝපි, වන්ධ්‍යදවූ; අශෝකඃ, අශෝක වෘක්ෂයතෙම; අඞ්ග නානාම්, අඟනන්ගේ; රණන්නූපුරම්—"රණත්, හඬන්නාවූ; නූපු රම්", නූරුවලා ඇති; සාලක්තකපාදඝාතම්—සාලක්තක, අලක්තක ස හිතවූ; පාදඝාතම්, පාදප්‍රහාරය; ලබ්ධ්වා, ලදින්; නවෛඃ, අලුත්වූ; පුෂ්පාඞ්කුරෛඃ, පුෂ්පභා අඞ්කුර කරණකොටගෙන; අති හර්ෂාත්, අධිකවූ හර්ෂයෙන්; උද්භූතරෝමාඤ්ච ඉව—උද්භූත, පහළවූ; රෝමාඤ්ච ඉව, රෝමහර්ෂ ඇත්තක්හුමෙන්; ආස, වී.

8 ශිඛි කණ්ඨ නීලෛඃ, මයූර කණ්ඨසේ නිල්වූ; භ්‍රමරේන්ද්‍ර නී ලෛඃ, භ්‍රමරනැමති ඉන්ද්‍රනීලයෙන්; විභක්තශෝභඃ—විභක්ත, වෙන් කරණලද; * ශෝභඃ, ශෝභා ඇති; ගෘහීතභාස්වන් මුකුටානුකාරඃ— ගෘහීත, ගන්නාලද; භාස්වත්, බබලන්නාවූ; මුකුටානුකාරඃ, මුකුටා කාරඇති; නවකර්ණිකාරඃ—නව, අලුත්වූ; කර්ණිකාරඃ, කිණි හිරි වෘක්ෂතෙමේ; මහීධ්‍රමූර්ධ්නි, පර්වත මස්තකයෙහි දෝහෝ නො හොත් රාජ මස්තකයෙහි; කාන්තිම්, ශෝභාව; තතාන, පැතිරවී.

9 වාසන්තිකස්‍ය, වසන්තකාලයෙපිවූ; භානෝඃ, සූර්‍ය්‍යයාගේ; අංශු චයේන, ශෝභා සමූහයෙන්; හතප්‍රභාවම්—හත, නසනලද; ප්‍රභා වම්, ප්‍රභාව ඇති; හේමන්තම්, හේමන්තයා; ආලෝක්‍ය, බලා; ධෘත කණ්ටකේන—ධෘත, † පහළවූ; කණ්ටකේන, කටුඇති නොහොත් පහළවූ රෝමහර්ෂඇති; සරෝරුහා(ණා)ං වනේන, පද්මවනයා විසින්; ප්‍රීත්‍යේව, ප්‍රීතියෙන්මෙන්; රම්‍යම්, මනොඥකොට; ජහාසේ, ප්‍රබෝධ වීම දෝහෝ නොහොත් සිමයි.

---

* විභක්ත, නොකරණලද—සී සන්න.

† උද්ධෘත—සී සන්න.

10 සමීරණ නර්ත්තිත මඤ්ජරීකෙ
චූතෙ නිසර්ගේණ නිෂක්තභාවාඃ
පුෂ්පාවතංසෙෂු පදංනචක්‍රු-
ර්දීප්තෙෂ්විවාශොක වනෙෂු භෘඞ්ගාඃ.

11 විනිද්‍ර පුෂ්පා භරණෛඃ පලාශෛඃ
සමුල්ලසත්කුන්ද ලතාවනද්ධඃ
උද්භූත හාසො මධුනෙව රෙජෙ
රාශීකෘතො මන්මථ දෘග වහ්නිඃ.

12 වසන්තදීප්තාතප ඛෙදිතානාං
මහීරුහාං වාත චලාඃ ප්‍රවාලාඃ
ජිහ්වා යථා විද්‍රුම ඛණ්ඩ තාම්‍රා
නිෂ්කාසිතා රෙජු රතිශ්‍රමෙණ.

---

10 සමීරණ නර්ත්තිත මඤ්ජරීකෙ—සමීරණ, පවනින්; ආනර්ත්තිත, නටවනලද; මඤ්ජරීකෙ, මල්කැන් ඇති; චූතෙ, චූතයෙහි; නිසර්ගේණ, ස්වභාවයෙන්; නිෂක්තභාවාඃ—නිෂක්ත, පතළාවූ; භාවාඃ, අභිප්‍රාය ඇති, භෘඞ්ගාඃ, භෘඞ්ගයෝ; පුෂ්පාවතංසෙෂු, පුෂ්පමය අවතංසකොට ඇති; දීප්තෙෂ්විව, ගිනිගෙන දිලියෙන්නන්වැනිවූ; අශොක වනෙෂු, හොපලුවෙනෙහි; පදම්, පදන්‍යාසය; නචක්‍රුඃ, නොකළෝ.

11 විනිද්‍රපුෂ්පාභරණෛඃ—විනිද්‍ර, පිපීගියාවූ; පුෂ්පාභරණෛඃ, පුෂ්පමය ආභරණකොට ඇති; සමුල්ලසත්, පිපෙන්නාවූ; කුන්දලතා, කොඳලියෙන්; අවනද්ධඃ, වළඳනාලද්දාවූ; පලාශඃ, කැහැල වෘක්ෂයතෙම; උද්භූත හාසො—උද්භූත, නැංගාවූ; හාසො, හලුඇති; මධුනා, වසන්තයා විසින්; රාශිකෘතඃ, රැස්කරණලද්දාවූ; මන්මථදෘගවහ්නිරිව—මන්මථ, අනඞ්ගයාගේ; දෘග වහ්නිරිව, "දෘග වහ්නිය" මෙන්; රෙජෙ, හෙබ්බේ.

12 වසන්තදීප්තාතපඛෙදිතානාම්—වසන්ත, වසන්තකාලයෙහි; දීප්ත, දිලියෙන්නාවූ; ආතප, අව්වෙන්; ඛෙදිතානාම්, ඛෙදිතවූ; මහීරුහාම්, වෘක්ෂයන්ගේ; වාතචලාඃ, වාතයෙන් චලවූ(කම්පාවන්නාවූ); විද්‍රුම ඛණ්ඩතාම්‍රාඃ—විද්‍රුමඛණ්ඩ, පබළු කඩසේ; තාම්‍රාඃ, රත්වූ; ප්‍රවාලාඃ, ප්‍රවාලයෝ; අතිශ්‍රමෙණ, අධික ශ්‍රමයෙන්; නිෂ්කාසිතාඃ, නික්මවනලද්දාවූ; (නෙරණලද;) ජිහ්වා යථා, ජිහ්වාමෙන්; රෙජුඃ, හෙබ්බෝ.

13 ප්‍රාලෙයකාලප්‍රිය විප්‍රයොග
ග්ලානෙව රාත්‍රිඃ ක්ෂයමාසසාද
ජගාම මන්දං දිවසො වසන්ත
ක්‍රූරාතපශ්‍රාන්ත ඉව ක්‍රමෙණ.

14 තතඃ සමරස්‍යාහව ධාම කල්පං
ක්ෂෞණීප(ති) ර්භ්‍රාන්ත ශිලීමුඛාඞ්කම්
උද්‍යාන මාසෙවත රක්ත දීප්ති
සන්තාන භාස්වත්කරවීර කීර්ණම්.

15 රම්‍යාණි රාමානුගතො විහඞ්ග
පක්ෂානිලා නර්තිත පල්ලවානි
උද්භ්‍රාන්ත භෘඞ්ගාණි ලතා ගෘහාණි
සම්භාවයාමාස රහො විහාරෛඃ.

---

13 රාත්‍රිඃ, රාත්‍රිතොමෝ; ප්‍රාලෙය කාලප්‍රිය විප්‍රයොග ග්ලානෙව—ප්‍රාලෙයකාල, හිමකාල නැමැති; ප්‍රිය, වල්ලභයාගේ; විප්‍රයොග, වියොවින්; ග්ලානෙව, මිරිකිනියකමෙන්; ක්ෂයම්, ක්ෂයට; ආසසාද, පැමිණියෙ; දිවසඃ, දිවසතෙමේ; වසන්තක්‍රූරාතපශ්‍රාන්ත ඉව—වසන්ත, වසන්ත කල්හි; ක්‍රූර, ක්‍රූරවූ; ආතප, අව්වෙන්; ශ්‍රාන්ත ඉව, ශ්‍රාන්ත යක්හුමෙන්; ක්‍රමෙණ, ක්‍රමයෙන්; මන්දම්, මඳව; ජගාම, ගියේ.

14 තතඃ, ඉක්බිත්තෙන්; ක්ෂෞණීප(තිඃ), රජතෙම; සමරස්‍ය, අනඞ්ගයාගේ; ආහවධාමකල්පම්,යුධභූමියක්භාසදෘශවූ; උද්‍යානම්, උද්‍යානය; ආසෙවත, සෙවියේ; (කිංවිශිෂ්ටම් උද්‍යානම්? කිංවිශිෂ්ටම් ආහවධාම කල්පම්?) භ්‍රාන්ත ශිලීමුඛාඞ්කම්—භ්‍රාන්ත, බැමූ; ශිලීමුඛ, භෘඞ්ගයන් විසින්; අඞ්කම්, චිහ්නිතවූ; (නොහොත්) භ්‍රාන්ත, බැමූ; ශිලීමුඛ, ශරයන් විසින්; අඞ්කම්, චිහ්නිතවූ; රක්තදීප්ති සන්තාන භාස්වත් කරවීර කීර්ණම්—රක්ත, රත්වූ; දීප්ති සන්තාන, ශොභා සමූහයෙන්; භාස්වත්, බබලන්නාවූ; කරවීර, කණේරුයෙන්; කීර්ණම්, ගැවසීගත්තාවූ; (නොහොත්) රක්ත, රුධිරයන්ගේ; දීප්ති සන්තාන, ශොභා සමූහයෙන්; භාස්වත්, බබලන්නාවූ; කර, අත්ඇති; වීර, වීරපුරුෂයන් විසින්; කීර්ණම්, ගැවසීත්තාවූ; (සමරස්‍යාහව ධාම කල්පම් උද්‍යානම් ආසෙවත.)

15 රාමානුගතඃ, අඞ්ගනාවන් විසින් අනුවනලදුව; * රම්‍යාණි, මනොඥවූ; විහඞ්ග පක්ෂානිලා නර්තිත පල්ලවානි—විහඞ්ග, පක්ෂීන්ගේ; පක්ෂ, පියාපෙහි; අනිල, පවනින්; ආනර්තිත, නටවනලද; පල්ලවාණි, පලුපත්ඇති; උද්භ්‍රාන්ත භෘඞ්ගාණි—උද්භ්‍රාන්ත, නැංගාවූ; භෘඞ්ගාණි, භෘඞ්ගයන්ඇති; ලතාගෘහාණි, ලතාගෘහයන්; රහොවිහාරෛඃ, රහස්කෙළියෙන්; සම්භාවයාමාස, සම්භාවනාකෙළේ.

---

* ලද්දුවූ—සන්න.

16 ත්වමප්‍රමාදං කුරුනූපුර! ඞ්ඝ්‍රෞ
හරක්ෂණං කාඤ්චි! නිතම්භහාරම්!
ඉතීව තස්මින් විහරත්නෘපස්ත්‍රී
කාඤ්චී තුලාකොටි පුටෛර්නිනෙදෙ.

17 වික්ෂෙපබාලා මුහුරඞ්ඝ්‍රි දෘෂ්ටිං
පත්‍යාවනඞ්ගක්ෂත ධෛර්‍ය්‍ය වෘත්තිඃ
දූරස්ථ පුෂ්පස්තබකා වභඞ්ග
ව්‍යාජෙන සන්දර්ශිත බාහු මූලා.

18 පත්‍යා පරස්‍යාඃ (ප්‍ර) විධීයමානෙ
විලාසවත්‍යාශ්චරණාන්තරාගෙ
අන්‍යත්‍ර යුක්තො'පි බබන්ධරාගං
ලාක්ෂා රසස්තත්ප්‍රතිපක්ෂ නෙත්‍රෙ.

---

16 නූපුර, නූපුරය; ත්වම්, තෝ; අඞ්ඝ්‍රෞ, පාදයෙහි; අප්‍රමාදම්, අප්‍රමාදය; කුරු, කර; කාඤ්චි, කාඤ්චිය; ත්වම්, තෝ; * නිතම්භහාරම්, නිතම්භහාරය; ක්ෂණම්, ඇසිල්ලක්; ධරස්ව, දරයි; ඉතීව, මෙසේමෙන්; තස්මින්, එහි; විහරන්නෘපස්ත්‍රී කාඤ්චී තුලාකොටි පුටෛඃ—විහරත්, කෙළනාවූ; නෘපස්ත්‍රී, නෘපස්ත්‍රීන්ගේ; "කාඤ්චීතුලාකොටි පුටෛඃ", කාඤ්චීතුලාකොටි පුටයන් විසින්; නිනෙදෙ, නාදකිරීමයි.

17 අනඞ්ගක්ෂත ධෛර්‍ය්‍ය වෘත්තිඃ, අනඞ්ගයා විසින් නසනලද ධෛර්‍ය්‍යවෘත්ති ඇති; බාලා, බාලාතොමෝ; දූරස්ථ පුෂ්පස්තබකාවභඞ්ගව්‍යාජෙන—දූරස්ථ, දුරෙහි පිහිටියාවූ; පුෂ්පස්තබක, පුෂ්පස්තබකයාගේ; අවභඞ්ග ව්‍යාජෙන, බිඳීම්ලෙසින්; සන්දර්ශිත බාහුමූලා—සන්දර්ශිත, දක්වනලද; බාහුමූලා, බාහුමූල ඇත්තී; පත්‍යෞ, ස්වාමීහු කෙරෙහි; මුහුඃ, කෙණෙහි; අඞ්ඝ්‍රිදෘෂ්ටිම්, අඩබැලුම්; වික්ෂෙප, බහාලූ.

18 පත්‍යා, ස්වාමීහු විසින්; අපරස්‍යාඃ විලාස වත්‍යාඃ, එක්විලාස වතී යකගේ; චරණාන්තරාගෙ, චරණාන්තරාගය; (ප්‍ර) විධීයමානෙ (සති), කරණුලබන කල්හි; අන්‍යත්‍රයුක්තොපි, අනික්තැනෙක්හි කරණලද්දූ(ද); ලාක්ෂාරසඃ, ලතු රසයතෙම; තත්ප්‍රති පක්ෂ නෙත්‍රෙ, ඇගේ ප්‍රතිපක්ෂ ස්ත්‍රියගේ නෙත්‍රයෙහි; රාගම්, රත්පැය; බබන්ධ, බැන්දේ.

---

* නී; සී කිවමනාවුවත් පොත්හි මෙසේම ආහෙයින් වෙනස්නොකෙළෙමු.

19 පාතුං සුදත්‍යා වදනාරවින්ද-
මාදාය දෂ්ට්වා ලලනාභිරීශඃ
අපුෂ්පරෙණුව්‍යතිකො'පි තස්‍යා-
ශ්චික්ෂෙප නෙත්‍රෙ මුඛ ගන්ධවාහම්.

20 පුෂ්පාව භඞ්ගෙ නිජහස්ත කාන්ත්‍යා
වින්‍යස්තරාගං කඨිනං පලාශම්
ප්‍රවාලකෘත්‍යෙ විනියොජයන්ති
භර්ත්‍රා පරාසස්මිත මාලි(ලි)ඞ්ග.

21 සනිග්ධවිජාලි රුචිරං ප්‍රියඞ්ගු
ශ්‍යාමද්‍යුතිශ්චාරුතමාල කාන්තා
බිභර්ති ගන්ධා හෘත භෘඞ්ග චක්‍රං
සන්මාධවී මණ්ඩපමෙත දාස්‍යම්.

---

19 ඊශඃ, ඊශ්වරතෙම; (ප්‍රධානතෙමේ;) සුදත්‍යාඃ, සුදතියගේ; වද නාරවින්දම්, මුඛ පද්මය; පාතුම්, බොන පිණිස; ආදාය, ගෙන; ලල නාභිඃ, අඞ්ගනාවන් විසින්; දෂ්ටඃ, දක්නාලද්දේ; තස්‍යාඃ, ඇගේ; අපුෂ්පරෙණුව්‍යතිතොපි, පුෂ්පරෙණුයෙන් ව්‍යතිතද නොවූ; නෙත්‍රෙ, නෙත්‍රයෙහි; මුඛගන්ධවාහම්, මුඛ පවන; චික්ෂෙප, බහාලී.

20 පුෂ්පාව භඞ්ගෙ, මල්බිඳීමෙහි; නිජහස්ත කාන්ත්‍යා, ස්වකීයවූ හස්ත ශොභායෙන්; වින්‍යස්ත රාගම්—වින්‍යස්ත, පිහිටුවනලද; රා ගම්, රත්පැ ඇති; කඨිනම්, මුහුකලාවූ; පලාශම්, පත්‍රය; ප්‍රවාලකෘ ත්‍යෙ, පල්ලව කෘත්‍යයෙහි; විනියොජයන්ති, යොදන්නාවූ; අපරා, අතික්කන්තොමෝ; භර්ත්‍රා, ස්වාමීහු විසින්; සස්මිතම්, සිනාසහිතකො ට; ආලි (ලි)ඞ්ග, වලඳනාලදූ.

21 ප්‍රියඞ්ගුශ්‍යාමද්‍යුතිඃ—ප්‍රියඞ්ගු, පුවඟුයෙන්; ශ්‍යාම, සම්වන්වූ; ද්‍යුතිඃ, ශොභා ඇත්තාවූ; (නොහොත්) ප්‍රියඞ්ගු, පුවඟුසේ; ශ්‍යාම, සම්වන්වූ; ද්‍යුතිඃ, ශොභා ඇත්තාවූ; චාරු තමාලකාන්තා—චාරු, ම නොඥවූ; තමාල, තමලූයෙන්; කාන්තා, ශොබනාවූ; (නොහොත්) චාරුතම්, අත්‍යර්ථයෙන් මනොඥවූ; අලකාන්තා, කියඹු ඇත්තාවූ; ත්වම්, තෝ; සනිග්ධවිජාලි රුචිරම්—සනිග්ධ, සිනිඳුවූ; විජාලී, පක්ෂි පඞ්ක්තියෙන්; රුචිරම්, මනොඥවූ; (හෙද හෙද) ගන්ධාහෘතභෘඞ්ග චක්‍රම්—ගන්ධ, ගන්ධයෙන්; ආහෘත, ගන්නාලද; භෘඞ්ග චක්‍රම්, බමර සමූහයාඇති; සන්මාධවීමණ්ඩපම්—සත්, මනාවූ; මාධවී මණ්ඩපම්, යෝඹුලිය මඬු ඇති; නොහොත් මනාවූ මාධවී මණ්ඩ බොන්නාවූ; එතත් ආස්‍යම්, මේ මුඛය; බිභර්ති, උසුලන්නෙහි.

22 මධ්‍යෙ ලලාටං තිලකස්‍ය වෘත්-
රෙෂඨිද්‍යුතිර්භාතිච පාටලෙයම්
පුන්නාග සංයොග විභූෂිතායා-
ශ්චෙතඃ (සමා) යාතමශොකතාංතෙ.

23 කිං කෞතුකෙන ශ්‍රම කාරිණී තෙ
සෘජ (ත්වා) මුද්‍යාන විහාරරගම්
බාලෙ! ත්වා මස්‍යොපවනස්‍ය ලක්ෂ්මී-
රිත්‍යෙව මූචෙ ලලනා සඛීභිඃ.

24 ප්‍රියෙණ තන්ව්‍යා විනිවෙශිතස්‍ය
කාර්ණෙ නවාශොක දලස්‍ය රාගඃ
ආනීලයා නෙත්‍ර රුචා නිරස්ත-
ස්තස්‍යා ජගාමෙව විපක්ෂ චක්ෂුඃ.

---

22 මධ්‍යෙ ලලාටම්, ලලාට මධ්‍යයෙහි හෝ නොහොත් ඇලහි රු මැදෙහි; තිලකස්‍ය, තිලකයාගේ නොහොත් තිලක වෘක්ෂයාගේ; වෘත්තිඃ, පැවැත්මය; පාටලා, රත්වූ; ඉයම් ඔෂධී ද්‍යුතිශ්ච, මේ ඔෂධීද්‍යුතිද; භාති, හොබ්බි; (නොහොත්) ඔෂධීද්‍යුතිඃ, ඔෂධීයට බඳුවූ ශොභාඇති; ඉයම්පාටලා, මේ පාටලාව; භාති, හොබ්බි; පුන්නාග සංයොග විභූෂිතායාඃ—පුන්නාග, පුරුෂොත්තමයාගේ හෝ නොහොත් පුන්නාග වෘක්ෂයාගේ; සංයොග, සංයොගයෙන්; විභූෂිතායාඃ, හොබවනලද්දාවූ; තෙ, තීගේ; චෙතඃ, සිත; අශොකභාවම්, ශොක නැතිබවට නොහොත් හොපලු බවට; (සමා)යාතම්, පැමිණියේ.

23 බාලෙ, බාලිය; ශ්‍රමකාරිණී, ශ්‍රමකරන්නාවූ; කෞතුකෙන, කුහුලින්; තෙ, තීට; කිම්, කිමෙක්ද; (ත්වම්, තෝ;) උද්‍යාන විහාර රාගම්—උද්‍යාන, උද්‍යානයාගේ; විහාර, ක්‍රීඩායෙහි; රාගම්, ආලය; සෘජ, හරු; අස්‍ය උපවනස්‍ය, මේ උද්‍යානයට; ලක්ෂ්මීඃ, ශ්‍රියවූයෙහි; ත්වමෙවෙති, තෝමැයි; එවම්, මෙසේ; ලලනා, අඞගනාතොමෝ; සඛීභිඃ, යෙහෙළියන් විසින්; ඌචෙ, කියනලද්ද.

24 ප්‍රියෙණ, වල්ලභයා විසින්; තන්ව්‍යාඃ, තුනුවහගේ; කාර්ණෙ, කණ්ණයෙහි; විනිවෙශිතස්‍ය, පිහිටුවිනලද්දාවූ; නවාශොක දලස්‍ය—නව, අලුත්වූ; අශොක දලස්‍ය, අශොක පල්ලවයාගේ; රාගඃ, රත්පැහැයතෙම; ආනීලයා, නිල්වූ; නෙත්‍රරුචා, නෙත්‍රශොභායෙන්; නිරස්තඃ, දුරුකරණලද්දේ; තස්‍යාඃ, ඈගේ; විපක්ෂ චක්ෂුඃ, විපක්ෂ ස්ත්‍රියගේ නෙත්‍රයට; ජගාමෙව, ගියාක්හුවැනි.

25 හාරිප්‍රලාපො'ථ නිධිර්ගුණානාං
නිධාය චක්ෂුර්මදමන්දපාතම්
පයස්වීනතභූමෞ නිකටොපයාතා-
මුවාචවාචං ප්‍රතිහාර රක්ෂීම්.

26 ශුභාභිරෙනං නයනප්‍රභාභි-
ර්විලොකයන්ත්‍යො විලසත්ප්‍රසූනම්
කුර්වන්ති ලොභෙන කුරඞ්ගනෙත්‍රාඃ
ශාරත්විෂං පුෂ්පතරුං තරුණ්‍යඃ.

27 විභාතිභෘඞ්ගී සරණී සරන්තී
ගන්ධාහෘතා චම්පක කුඞ්මලාග්‍රෙ
අනන්තං ප්‍රදීපස්‍ය නිෂෙවමාණා
ධූමාවලී කජ්ජලරෙඛිණීව.

28 විලොකයාක්ෂ්ණොඃ ශිතිකාන්තිජාලෙ-
රුදන්‍යයා වාරි විගාහිතායාඃ
රක්තොත්පලං තන්නිකටප්‍රරූඪ-
මින්දීවරත්වං ගමිතං හරිණ්‍යාඃ.

---

25 අථ, අනන්තරයෙන්; ගුණානාං නිධිඃ, ගුණනිධිතෙම; හාරිප්‍රලාපඃ—හාරි, මනොඥවූ; ප්‍රලාපඃ, බිණීම් ඇත්තේ; මදමන්දපාතම්—මදමන්ද, මදයෙන් මන්දවූ; පාතම්, හීම්ඇති; චක්ෂුඃ, ඇස; පයස්වීනත භූමෞ, පයස්වීනත භූමියෙහි; නිධාය, පිහිටුවා; නිකටොපයාතාම්—නිකට, සමීපයට; උපයාතාම්, පැමිණියාවූ; ප්‍රතිහාර රක්ෂීම්, ප්‍රතිහාර රක්ෂියට; (වාරපාලිකාවට;) වාචම්, තෙපල; උවාච, කී.

26 කුරඞ්ග නෙත්‍රාඃ, මෘගයන්ට බඳුවූ නෙත්‍ර ඇති, තරුණ්‍යඃ, තරුණීහු; විලසත්ප්‍රසූනම්—විලසත්, බබලන්නාවූ; ප්‍රසූනම්, පුෂ්පඇති; පුෂ්පතරුම්, පුෂ්ප වෘක්ෂය; ලොභෙන, ලොභයෙන්; විලොකයන්ත්‍යඃ, බලන්නාහු; එනම්, මොහු; ශුභාභිඃ, ශුභවූ; නයනප්‍රභාභිඃ, නෙත්‍රප්‍රභායෙන්; ශාරත්විෂම්, කබුරුවන් ශොභා ඇත්තහු; කුර්වන්ති, කෙරෙත්.

27 ගන්ධාහෘතා—ගන්ධ, ගන්ධයෙන්; ආහෘතා, ගන්නාලද්දාවූ; චම්පක කුඞ්මලාග්‍රෙ, සපුකැකුළු අග්හි; සරන්තී, හැසිරෙන්නාවූ; භෘඞ්ගී සරණී, භෘඞ්ගී සරණීතොමෝ; විභාති, හොබිනීයි; ප්‍රදීපස්‍ය, ප්‍රදීපයාගේ; අනන්තම්, අන්තය; නිෂෙවමාණා, සෙවුනා; කජ්ජලරෙඛිණී, දැලිහිරි ඇත්තාවූ; ධූමාවලීඉව, ධූමාවලියක්මෙන්; (විභාති).

28 උදන්‍යයා, වායඹිත්තුම්වජායෙන්; (පැන්බියවිරිස්සෙන්;) වාරි, ජලයට; විගාහිතායාඃ, බස්නාලද්දාවූ; හරිණ්‍යාඃ, හරිණියගේ;

29 සඤ්ජාද්‍යතෙ පද්ම රජො විතානෛඃ
පරිභ්‍රමන්වාරිණි රාජ හංසඃ
සුවර්ණමරෙඛාභි රසෞ විභජ්‍ය
ප්‍රයච්ඡතීවාබ්ජ වනං ඛගෙභ්‍යඃ.

30 ඉයත්ප්‍රමාණෙ'පි සරඃ ප්‍රදෙශ-
ස්තවප්‍රසාදෙන මමාස්තුභොග්‍යඃ
ඉත්‍යෙෂ සන්දර්ශයතීව මද්ගු-
ර්හංසාය ශොෂාය විසාරිතාංසඃ

31 පද්මඃ සිතො'යං පවනාවධූතෛර්
නිර්ධෞත රාගොන්නු තරඞ්ග ලෙශෛඃ
සම්භාවිතොන්නුද්‍රුහිණෙන තාවත්
කෘතාදි කර්ම්මාපි න යාවකෙන.

අක්ෂ්ණොඃ, අක්ෂිවයාගේ; ශිතිකාන්තිජාලෛඃ, නිල්වූ ශොභා සමූහයෙන්; තන්නිකටප්‍රරූඪම්—තත්, ඇගේ; නිකට, සමීපයෙහි; ප්‍රරූඪම්, හටගත්තාවූ; රක්තොත්පලම්, රක්තොත්පලය; ඉන්දීවරත්වම්, ඉන්දීවරබවට; ගමිතම්, පමුණුවනලද; විලොකය, බලු.

29 පද්ම රජො විතානෛඃ, පියුම්රෙණු සමූහයෙන්; සඤ්ජාද්‍යතෙ, වසනලද්දාවූ; වාරිණි, ජලයෙහි; පරිභ්‍රමන්, බමන්නාවූ; අසෞ රාජහංසඃ, මේ රාජහංසතෙමේ; සුවර්ණමරෙඛාභිඃ, සුවර්ණවූ මාර්ගරෙඛායෙන්; විභජ්‍ය, බෙදා; අබ්ජවනම්, පියුම් වනය; ඛගෙභ්‍යඃ, පක්ෂීන්ට; ප්‍රයච්ඡතීව, දෙන්නාක්හුවැනි.

30 ශොෂාය, වියලීම් පිණිස; විසාරිතාංසඃ—විසාරිත, පහරණලද; අංසඃ, අංස ඇති; (පියාඇති;) එෂමද්ගුඃ, මේ ජලකාකතෙමේ; ඉයත් ප්‍රමාණෙපි, මෙපමණවූ; සරඃ ප්‍රදෙශඃ, විල්පෙදෙසතෙම; තව ප්‍රසාදෙන, තාගේ ප්‍රසාදයෙන්; මම, මා සඹන්ධව; භොග්‍යඃ අසතු, අනුභවකටයුතුවේවයි; ඉති, මෙසේ; හංසාය, හංසයාහට; සන්දර්ශයතීව, දක්වන්නාක්හුවැනි.

31 සිතඃ, සුදුවූ; අයම්පද්මඃ, මේ පද්මයතෙමේ; පවනාවධූතෛඃ—පවන, පවනින්; අවධූතෛඃ, කම්පා කරණලද්දාවූ; තරඞ්ගලෙශෛඃ, රළකණිකායෙන්; නිර්ධෞතරාගොනු—නිර්ධෞත, සෝදනලද; රාගොනු, රත්පැහැ ඇත්තේ දෝහෝ (නොහොත්;) කෘතාදි කර්ම්මාපි—කෘත, කරණලද; ආදි කර්ම්මාපි, ආදි කර්ම ඇත්තේද; තාවත්, තාව දක්වා; ද්‍රුහිණෙන, බ්‍රහ්මයා විසින්; යාවකෙන, ලත්තෙන්; න සම්භාවිතොනු, සම්භාවනා නොකරණලදහෝ.

32 තතඃ සලීලං සලිලං විභින්ද-
නෙනවං වදනෙනව වරඞ්ගනාභිඃ
වෘතොවෘෂෙන්ද්‍රොපම බෙලගාමී
සදීර්ඝිකාං දීර්ඝ භුජො ජගාහෙ.

33 තස්‍යොරසික්ෂත්‍ර කුලෛක කෙතො-
ස්තරඞ්ග දොෂා කමලා කරේණ
න්‍යස්තාමුහුඃ පඞ්කජ රේණු පඞ්ක්තිඃ
සෞවර්ණ සූත්‍රශ්‍රිය මාතතාන

34 පද්මාකරෙ වාරි විගාහ මානා-
කාමීව රමා ජන මූරුදඝ්නම්
වීචී කරශ්‍රෙණි නිතම්බභාගෙ
ව්‍යාස්ඵාලයාමාස ශනෛඃ සශබ්දම්.

35 තස්‍යාවගාහෙ වනිතා ජනස්‍ය
දූරී කෘතඃ පීන නිතම්බ චක්‍රෛඃ
ලබ්ධප්‍රවෙශස්තනු (ණු) දරේෂු
ස්තනෛරුදස්තො'ථ සරස්තරඞ්ගඃ.

---

32 තතඃ, ඉක්බිත්තෙන්; වරඞ්ගනාභිඃ, උත්තම ස්ත්‍රීන් විසින්; වෘතඃ, පිරිවරණලද්දවූ; වෘෂෙන්ද්‍රොපම බෙලගාමී—වෘෂෙන්ද්‍රොපම, වෘෂභ රාජයක්හා සදෘශව; බෙලගාමී, මනොඥකොට යන සුලුවූ; දීර්ඝ භුජඃ, දිග්වූ බාහු ඇති; සඃ, ඒ රජතෙමේ; එවම්, මෙස්; වදනෙනව, "කියන්නේම"; සලීලම්, ලීලා සහිතවූ; සලිලම්, ජලය; විභින්දන්, බිඳිනේ; දීර්ඝිකාම්, විලට; ජගාහෙ, බටී.

33 ක්ෂත්‍ර කුලෛක කෙතොඃ—ක්ෂත්‍රකුල, රාජ වංශයට; එකකෙතොඃ, අසහාය කෙතුවූ; තස්‍ය, ඒ දශ රථයාගේ; උරසි, වක්ෂස්හි; කමලාකරෙණ, පද්මාකරයා විසින්; තරඞ්ගදොෂා, රළ නැමැති අතින්; මුහුඃ, කොණෙහි; න්‍යස්තා, පිහිටුවනලද්දවූ; පඞ්කජරේණු පඞ්ක්තිඃ, පියුම්රේණු පඞ්ක්තිතොමෝ; සෞවර්ණ සූත්‍රශ්‍රියම්, සුවර්ණ සූත්‍රයෙහි ශ්‍රිය; ආතතාන, පැතිරවූ.

34 පද්මාකරඃ, පද්මාකරයතෙම; කාමීව, කාමුකයක්හුමෙන්; ඌරු දඝ්නම්, කලවේ පමණවූ; වාරි, ජලයට; විගාහමානම්, බස්නාවූ; රාමාජනම්, අඞ්ගනා ජනයා; වීචී කරශ්‍රෙණි, රළනැමැති හස්තාග්‍රයෙන්; ශනෛඃ, සෙමෙන්; සශබ්දම්, ශබ්ද සහිතකොට; නිතම්බ භාගෙ, නිතම්බභාගයෙහි; ව්‍යාස්ඵාලයාමාස, පහළී.

35 තස්‍ය වනිතා ජනස්‍ය, ඒ අඞ්ගනා ජනයාගේ; අවගාහෙ, බැස මෙහි; පීනනිතම්බ චක්‍රෛඃ—පීන, පිරුණුවූ; නිතම්බ චක්‍රෛඃ, උකු

36 ක්‍රීඩා පරික්ෂෝභ රයෙණ තාසා-
මුත්සාරිතෙ පඞ්කජරේණු ජාලෙ
කුසුම්භ රක්තාදිව කඤ්චුකාත්තාන්
කෘෂ්ටං බභාසෙ'ම්බු රුහාකරාම්භඃ.

37 රාමාභිරුත්කණ්ටක දණ්ඩ මග්‍රෙ
සම්භාවිතං නච්ඡිදයා සරොජම්
ඉන්දීවරාණා මුදහාරි පඞ්ක්ති-
ර්දීප්තා මෘදුශ්චෙව ජනස්‍ය ශක්තිඃ.

38 බාලා පරිෂ්වඞ්ග සුඛාය පත්‍යු-
රත්‍යජ්ජලාවාරිත මූර්ත්ති යාතුඃ
විඝ්නායවෛ මල්‍ය මපාම්බභූව
ව්‍යක්තඃ ප්‍රසාදෙහි ජඩාශයානාම්.

වපින්; දූරීකෘතඃ, දුරුකරණලද්දාවූ; තත්‍ර(ඃ), කෘශවූ; උදරෙණු, උදර යෙහි; ලබ්ධප්‍රවෙශඃ, ලද්දාවූ ප්‍රවෙශ ඇති; සරස්තරඞ්ගඃ, විල් රළ තෙම; අථ, ඉක්බිත්තෙන්; ස්තනෙනඃ, ස්තනයෙන්; උදාසෙ, දුරුකා කරණලදී.

36 තාසාම්, ඒ අඞ්ගනාවන්ගේ; ක්‍රීඩා පරික්ෂෝභ රයෙණ, ක්‍රීඩා පරික්ෂෝභ වෙගයෙන්; පඞ්කජරේණුජාලෙ, පියුම්රේණු සමූහය; උත්සාරිතෙ (සති), පහරණලද කල්හි; තත් අම්බුරුහාකරාම්භඃ, ඒ පියුම්විල් ජලයතෙම; කුසුම්භ රක්තාත්, වණ්ණුක් මලින් රැඳුවාවූ; කඤ්චුකාත්, කඤ්චුකයෙකින්; කෘෂ්ටම්ව, අදනාලද්දක්හුමෙන්; බභා සෙ, * හොබ්බේ.

37 රාමාභිඃ, අඟනන් විසින්; අග්‍රෙ, අභිමුඛයෙහි; උත්කණ්ටක දණ්ඩම්, උද්ගතවූ කටු දඬු ඇති; † සරොජම්, පද්මය; ඡිදයා, ඡෙදන යෙන්; නසම්භාවිතම්, සම්භාවනා නොකරණලදී; ඉන්දීවරාණම්, ඉන්දීවරයන්ගේ; පඞ්ක්තිඃ, පඞ්ක්තිතොමෝ; උදහාරි, උදුරණලදූ; (එසේමැයි.) ජනස්‍ය, ජනයාගේ; ශක්තිඃ, ශක්තිතොමෝ; මෘදුෂ්වෙව, මෘදුන්කෙරෙහිම; දීප්තා, දිලියෙන්නී.

38 බාලා පරිෂ්වඞ්ග සුඛාය—බාලා, බාලාවගේ; පරිෂ්වඞ්ගසුඛාය, ආලිඞ්ගන සුඛපිණිස; අත්‍යජ්ජලාවාරිතමූර්ත්ති—අත්‍යජ්ජල, ජලාභ්‍යන්තර යෙහි; අවාරිත, මුවාකරණලද; මූර්ත්ති, ශරීර ඇතිව; යාතුඃ, යන් නාවූ; පත්‍යුඃ, ස්වාමිහට; අපාම්, ජලයන්ගේ; වෛමල්‍යම්, විමලබවය; විඝ්නාය, විඝ්න පිණිස; බභූව, වී; (එසේමැයි.) ජඩාශයානාම්, ජලා ශයන්ගේ නොහොත් ජඩවූ ආශය ඇත්තවුන්ගේ; ප්‍රසාදඃ, ප්‍රසාදය; ව්‍යක්තොහි, ව්‍යක්තමැයි.

---

* ආබභාසෙ—සන්න.
† කටුඇති දඬු—සී සන්න.

39 භෘඞ්ගා නිලීනෙන සරොජ ෂණ්ඩෙ
යොෂිද්විතීයෙන නරාධිපෙන
උත්සාරිතා වක්ත්‍රමිවා පරාසාං
කර්ණාන්ත මීයුර්නිහිතාවතංසම්.

40 නෘපෙණ කෙලී කලහෙ 'පරස්‍යා-
ශ්ශිඤ්ජානච්‍යුතස්‍යාම්බුජිනී පලාශෙ
හාරස්‍ය වීචී කණිකාඃ සමීපෙ
ප්‍රවිසර්පිතාඃ සංවරණි න්‍යභූවන්.'

41 ක්‍රීඩා විමර්දේ වලයස්‍ය භින්න
භ්‍රෂ්ටස්‍ය විඤෙප විකෘෂ්‍ය ඛණ්ඩම්
ස්වච්ඡෙ ජලෙ බාල මෘණාල භඞ්ග
ශඞ්කාහෘතඃ ශඞ්ඛ මයස්‍ය හංසඃ.

42 රොධො ලතා මණ්ඩපයාත කාන්තා
සම්භොගතඃ සඤ්ජිත කාඤ්චිනාදෙ
රරඤ්ජ රජාන මථව්‍යලීකා-
දුත්‍රාස මුක්තඃ කලහංසනාදඃ.

---

39 සරොජ ෂණ්ඩෙ, පියුම් සමූහයෙහි; නිලීනෙන, සැඟවුනාවූ; යොෂිද්විතීයෙන, අඟනක දෙවනුකොට ඇති; නරාධිපෙන, රජහු විසින්; උත්සාරිතාඃ, නඟනලද්දූවූ; භෘඞ්ගාඃ, භෘඞ්ගයෝ; අපරාසාම්, සෙසු අඟනන්ගේ; නිහිතාවතංසම්—නිහිත, පිහිටුවනලද; අවතංසම්, කර්ණපූර ඇති; කර්ණාන්තම්, කර්ණාන්තයට; වක්ත්‍රමිව, කියන්ටමෙන්; ඊයුඃ, ගියෝ.

40 නෘපෙණ, රජහු විසින්; කෙලී කලහෙ, ක්‍රීඩා කලහයෙහි; අපරස්‍යාඃ, අනික් අඟනකගේ; අම්බුජිනී පලාශෙ, පියුම් පත්හි; ශිඤ්ජාන ච්‍යුතස්‍ය—ශිඤ්ජාන, සිඳිනාලදින්; ච්‍යුතස්‍ය, ගිලිහුණාවූ; හාරස්‍ය, හාරයාගේ; සමීපෙ, සමීපයෙහි; ප්‍රවිසර්පිතඃ, පලමුකොට සිටියාවූ; වීචී කණිකාඃ, තරඞ්ගලෙශයෝ; සංවරණිනි, සංවරණවූවාහු; (මුවාකරන්නාහු;) අභූවන්, වූ.

41 ක්‍රීඩාවිමර්දේ, ක්‍රීඩාවිමර්දයෙහි; ස්වච්ඡෙ, ප්‍රසන්නාවූ; ජලෙ, ජලයෙහි; භින්න, බිඳිනාලදින්; භ්‍රෂ්ටස්‍ය, ගිලිහුණාවූ; ශඞ්ඛමයස්‍ය, ශඞ්ඛමයවූ; වලයස්‍ය, වලයාගේ; ඛණ්ඩම්, ඛණ්ඩය; හංසඃ, හංසතෙම; බාලමෘණාල භඞ්ග ශඞ්කාහෘතඃ—බාලමෘණාල භඞ්ග, ළානෙළුම් කඩෙක්හි; ශඞ්කා, ශඞ්කායෙන්; ආහෘතඃ, ගන්නාලද්දේ; විකෘෂ්‍ය, ඇද; විඤෙප, දමී.

42 රොධොලතා මණ්ඩපයාත කාන්තා සම්භොගතඃ—රොධඃ, තට සමීපයෙහි; ලතා මණ්ඩප, ලියමඬුවට; යාත, ගියාවූ; කාන්තා, කා

43 නිරුද්ධහාසස්ඵුරිතාධරොෂ්ඨඃ
සද්‍යඃ සමාවිෂ්කෘත රොමහර්ෂඃ
ජලාව මග්නප්‍රමදොප ගූඪෛ-
රුද්භාසකස්තස්‍ය බභූව ගණ්ඩඃ.

44 ඵුල්ලං යදිදං කමලං කිමෙව-
මත්‍රෙව නීලොත්පලයොර්විකාශඃ
ඉත්‍යාත්ත ශඞ්කා වදනං සුදත්‍යා
හංසඃ සිෂෙවෙ න සරස්තරන්ත්‍යාඃ.

45 සුගන්ධි නිශ්වාස ගුණාවකෘෂ්ටං
මුඛෙපතන්තං කරපල්ලවෙන
දුර්වාර මන්තස්සලිලප්‍රවෙශාත්
තත්‍යාජ කාචිද් භ්‍රමරී සමූහම්.

න්තාවගේ; (කලගේ;) සම්භොගතඃ, සම්භොගයෙන්; කාඤ්චිනාදෙ, මෙඛලානාදය; සතීති (සති), පැතිරෙණ කල්හි; අථ, ඉක්බිත්තෙන්; උත්ත්‍රාස මුක්තඃ—උත්ත්‍රාස, භයින්; මුක්තඃ, හරණලද්දාවූ; කලහංස නාදඃ, කලහංසනාදයතෙම; රාජ්ඤාම්, රජහු; ව්‍යලීකාත්, අප්‍රිය යෙන්; රරක්ෂ, රක්ෂාකෙළේ.

43 නිරුද්ධහාසස්ඵුරිතාධරොෂ්ඨඃ—නිරුද්ධ, වළකනලද; හාස, හාසයෙන්; ස්ඵුරිත, සැලෙන්නාවූ; අධරොෂ්ඨඃ, අධරොෂ්ඨ ඇත්තාවූ; සද්‍යඃ; එකෙණෙහි; සමාවිෂ්කෘත රොමහර්ෂඃ—සමාවිෂ්කෘත, පහළ කරණලද; රොමහර්ෂඃ, රොමහර්ෂ ඇති; තස්‍ය, ඒ රජහුගේ; ගණ්ඩඃ, කපොලයතෙම; ජලාව මග්න ප්‍රමදොප ගූඪෛඃ—ජල, ජලයෙහි; අවමග්න; ගැලුනාවූ; ප්‍රමදා, අඞ්ගනාවගේ; උපගූඪෛඃ, ආලිඞ්ගන සම්බන්ධව; උද්භාසකඃ, ද්‍යොතකවූයේ; (පහළකරන්නේ;) බභූව, වී.

44 ඉදම්, මේ; යදි, ඉදින්; ඵුල්ලම්, පිපියාවූ; කමලම්, පද්මයෙක් වීනම්; අත්‍රෙව, මෙහිම; එවම්, මෙසේ; නීලොත්පලයොඃ, නීලොත්පලයන් දෙදෙනාගේ; විකාශඃ, ප්‍රබොධය; කිම්, කිමෙක්දැයි; ඉති, මෙසේ; ආත්තශඞ්කඃ—ආත්ත, ගන්නාලද; ශඞ්කඃ, ශඞ්කා ඇත්තාවූ; හංසඃ, හංසතෙම; සරඃ, විල, තරන්ත්‍යාඃ, පීහිනන්නාවූ; සුදත්‍යාඃ, සුදතියගේ; වදනම්, මුහුණ; නසිෂෙවෙ, නොසෙව්යේ.

45 කාචිත්, එක්තරා අඞ්ගනක් තොමෝ; සුගන්ධි නිශ්වාසගුණාවකෘෂ්ටම්—සුගන්ධි, ශොභනවූ ගන්ධ ඇති; නිශ්වාසගුණ, නිශ්වාසගුණයෙන්; අවකෘෂ්ටම්, අදනාලද්දාවූ; මුඛෙ, මුඛයෙහි; පතන්තම්, හෙන්නාවූ, කරපල්ලවෙන, හස්ත පල්ලවයෙන්; දුර්වාරම්, නොවැලකියහැක්කාවූ; භ්‍රමරී සමූහම්, භ්‍රමරී සමූහයා; අන්තස්සලිලප්‍රවෙශාත්—අන්තස්සලිල, ජලාභ්‍යන්තරයට; ප්‍රවෙශාත්, "ප්‍රවෙශයෙන්"; තත්‍යාජ, හළේ.

46 මත්ස්‍යෙනචීනාංශුක පෘෂ්ඨි ලක්ෂ්‍ය
කාඤ්චී මණිග්‍රාස කුතූහලෙන
ආඝ්‍රාය මුක්තො පනිතම්බමෙකා
සන්ත්‍රාස භුගනභ්‍රූ චිරං චකම්පෙ.

47 තත්‍යාජනො සව්‍යපදෙශ මන්‍යා
ව්‍යුදස්තවාසාඃ සලිලං නෘපෙණ
ස්ථානප්‍රයුක්තො (හි) ජනංභුනක්ති
ක්වචි විපත්තෞ කපටප්‍රයොගඃ.

48 හෘතාන්තරීයා හෘදයෙශ්වරෙණ
ව්‍රීඩොපතප්තාපයසඃ ප්‍රසාදාත්
ව්‍යපීප්‍රණාමාශ්‍රුනිපාත වෘත්තිඃ
කාචිජ්ජලං සම්භ්‍රමයාම්බභූව.

---

46 එකා, එකක්තොමෝ; මත්ස්‍යෙන, මත්ස්‍යයක්හු විසින්; චී
නාංශුක පෘෂ්ඨි ලක්ෂ්‍ය කාඤ්චිමණිග්‍රාස කුතූහලෙන—චීනාංශුක පෘ
ෂ්ඨි, චීනවස්ත්‍ර පෘෂ්ඨියෙහි; ලක්ෂ්‍ය, පැනෙන්නාවූ; කාඤ්චිමණි, මෙ
ඛලාමණිහුගේ; ග්‍රාස, කබලකිරීමෙහි; කුතූහලෙන, කුහුලින්; උප
නිතම්බම්, නිතම්බ සමීපයෙන්; ආඝ්‍රාය, ආඝ්‍රාණයකොට; මුක්තා, හ
රණලද්දී; සන්ත්‍රාස භුග්නභ්‍රූ—සන්ත්‍රාස, භයින්; භුග්න, බිඳිනා
ලද්දාවූ; භ්‍රූ, බැමැතිව; චිරම්, බොහෝ කලක්; චකම්පෙ, කම්පාවූ.

47 නෘපෙණ, රජහු විසින්; ව්‍යුදස්තවාසාඃ—ව්‍යුදස්ත, පහකරණ
ලද; වාසාඃ, වස්ත්‍ර ඇත්තාවූ; අන්‍යා, අනිකක්තොමෝ; සලිලම්, ජල
ය; සව්‍යපදෙශම්, ව්‍යාජ සහිතව; නො තත්‍යාජ, නොහළේ; (එසේමැ
යි.) ස්ථානප්‍රයුක්තඃ, තන්හි කරණලද්දාවූ; කපටප්‍රයොගඃ, ඡල(වාවු)
ප්‍රයොගය ද්‍රොහෝ නොහොත් වංචා ප්‍රයොගය; ජනම්, ජනයා; වි
පත්තෞ, විපත්තියෙන්; ක්වචිත්, සමහරතැනෙක්හි; භුනක්ති(හි), ර
ක්ෂාකෙරේමැයි.

48 හෘදයෙශ්වරෙණ, වල්ලභයා විසින්; හෘතාන්තරීයා—හෘත,
ගන්නාලද; අන්තරීයා, වස්ත්‍ර ඇති; පයසඃ, ජලයාගේ; ප්‍රසාදාත්, ප්‍ර
සාදයෙන්; ව්‍රීඩොපතප්තා—ව්‍රීඩා, ලජ්ජායෙන්; උපතප්තා, තවනලද්
දාවූ; කාචිත්, එකක්තොමෝ; ව්‍යපීප්‍රණාමාශ්‍රුනිපාත වෘත්තිඃ—ව්‍යපී,
ව්‍යපීවූ; ප්‍රණාම, ප්‍රණාමහා; අශ්‍රුනිපාත වෘත්තිඃ, අශ්‍රුනිපාත වෘත්ති
ඇත්තී; ජලම්, ජලය; සම්භ්‍රමයාම්බභූව, ඇලළේ.

49 සාමිප්‍රබුද්ධස්‍ය කුශෙශයස්‍ය
කොශෙ මුඛන්‍යාස නිරුද්ධ දෘෂ්ටිම්-
සංස්ප්‍රෂ්ටුං (හ්‍යයාසීත්) කලහංස ශාවං
නිශ්ශබ්ද මුත්ඛණ්ඩිත වීචි (කාචිත්)

50 සඞ්ක්ෂොභිතොද්දාම සරස්තරඞ්ග
ක්ෂිප්තාක්ෂිලෙඛා නෘපං කුචාභ්‍යාම්
ආහත්‍ය ධෘෂ්ටත්ව කෘතාපවාද
ව්‍යපාය රම්‍යං මුහුරාලලම්බෙ.

51 නබස්‍ය (මාර්ගං නිජ මෙව) වීචි
වික්ෂාලිතාඞ්ග ස්ඵුට කුඞ්කුමාඞ්කාම්
පූර්ණ මන්‍යාධිපතෙ: පෘථිව්‍යා
දෘෂ්ට්වා පරං සංශය මාලලම්බෙ.

52 කිංරාජ හංසස්‍ය ශශාඞ්ක බිම්බ-
ච්ඡායා මුෂශ්චඤ්චුරියං ප්‍රවාලෛ:
බද්ධානු ගණ්ඩොජ්ජ්වලකෙශරාග්‍ර-
ච්ඡෙදෙෂු දීර්ඝානු සරොජ කාන්ත්‍යා.

---

49 (කාචිත්, එක්තරා අඟනක්තොමෝ;) සාමිප්‍රබුද්ධස්‍ය, අඩක්පිපියා වූ; කුශෙශයස්‍ය, පද්මයාගේ; කොශෙ, ගර්භයෙහි; මුඛන්‍යාස නිරුද්ධ දෘෂ්ටිම්—මුඛන්‍යාස, මුඛ තිබීමෙන්; නිරුද්ධ, වලකනලද; දෘෂ්ටිම්, ඇස්ඇති; කලහංසශාවම්, කලහංසපොතයා; සංස්ප්‍රෂ්ටුම්, ස්පර්ශ කරණ පිණිස; නිශ්ශබ්දම්, ශබ්ද රහිතකොට; උත්ඛණ්ඩිත වීචි—උත්ඛණ්ඩිත, කඩකරණලද; වීචි, රළ ඇතිව; (අයාසීත්හි) ගියාමැයි.

50 එකා, එක් අඟනක්තොමෝ; සඞ්ක්ෂොභිතොද්දාම සරස්තරඞ්ගක්ෂිප්තාක්ෂිල—සඞ්ක්ෂොභිත, අලළනලද; උද්දාම, උඩගුවූ; සරස්තරඞ්ග, විල් රළින්; ක්ෂිප්තාක්ෂිල, දමනලද්දෑනම්ව; නෘපතිම්, රජහු; කුචාභ්‍යාම්, ස්තනවයෙන්; ආහත්‍ය, පැහැර; ධෘෂ්ටත්ව කෘතාපවාදව්‍යපායරම්‍යම්—ධෘෂ්ටත්ව, බුහුටිබැවින්; කෘත, කරණලද; අපවාද, අපවාදයාගේ; ව්‍යපාය, පහවීමෙන්; රම්‍යම්, මනොඥකොට; මුහු:, එකෙණෙහි; ආලලම්බෙ, එල්බුනු.

51 අන්‍යා, අතික් අඟනක්තොමෝ; පෘථිව්‍යා: අධිපතෙ:, පෘථිවීශ්වරයාගේ, වීචි වික්ෂාලිතාඞ්ග—වීචි, රළින්; වික්ෂාලිත, සෝදනලද; අඞ්ග, ශරීරයෙහි; පූර්ණම්, පූර්ණවූ; ස්ඵුට කුඞ්කුමාඞ්කාම්—ස්ඵුට, ව්‍යක්තවූ; "කුඞ්කුමාඞ්කාම්", කුඞ්කුම චිහ්න ඇත්තාවූ; නිජ (මෙව), ස්වකීය (ම) වූ; නබස්‍ය, "නබයාගේ"; (මාර්ගම්) මාර්ගය; දෘෂ්ට්වා, දැක; අපරම්, අනික්; (සංශයම්), ශඞ්කාවක්; ආලලම්බෙ, එල්බුනු.

52 ශශාඞ්ක බිම්බච්ඡායාමුෂ:—"ශශාඞ්ක බිම්බ, චන්ද්‍ර බිම්බයාගේ;

53 භෘඞ්ගො'ය මින්දීවර මධ්‍යපාත
සඤ්චාරිතෛස්තද්ද්‍යුති රඤ්ජිතොනු
ආදත්තනූනස්වාදු මතඃපරාගං
(ස්වපක්ෂ ශොභාමුත) සන්නිධාය.

54 පද්මා පදං පද්ම වනෙ(ෂු) භිනන
වීචී කණාර්ද්‍ර ද්‍රැත යාවකාඞ්කම්
චක්‍රෙචිරං චාරුත (යා)නු ලොභා-
ද්ත්‍යාස කාසා මපි තත්‍ර තන්වීඃ.

55 යාතොනුභෘඞ්ගඃ පතිතඃ පුරා'ස්මින්
බීජත්වමෙවංනු විරිඤ්චි සෘෂ්ටිඃ
විපාක නීලද්‍යුති පද්ම බීජං
කොශා දුදස්‍යති කයාචි දූචෙ.

ෂායාමුෂඃ”, ශොභා පහරණවූ; රාජහංසස්‍ය, රාජ හංසයාගේ; ඉයං චඤ්චුඃ, මේ චඤ්චුතොමෝ (තුඩ); ප්‍රවාලෛඃ, පබළුයෙන්; බද්ධාකින්නු, බඳනාලද “දෝහෝ” (නොහොත්); ගණ්ඩොජ්ජ්වල කෙශරාග්‍රච්ඡෙදෛෂු—ගණ්ඩ, ගණ්ඩයෙන්; උජ්ජ්වල, දිලියෙන්නාවූ; කෙශරාග්‍ර, කෙශරාග්‍රයන්ගේ; ඡෙදෙෂු, ඡෙදයෙහි; සරොජකාන්ත්‍යා, පද්ම ශොභායෙන්; දිග්ධා (කිං)නු, ඔබ්නාලද දෝහෝ.

53 අයංභෘඞ්ගඃ, මේ භෘඞ්ගතෙම; ඉන්දීවරමධ්‍යපාතසඤ්චාරිතෛඃ—ඉන්දීවර මධ්‍ය, ඉන්දීවර මධ්‍යයෙහි; පාත, හීමෙන්හා; සඤ්චාරිතෛඃ, හැසිරීමෙන්; තද්ද්‍යුතී, ඒ ඉන්දීවර ශොභායෙන්; රඤ්ජිතොනු, රඳනාලද දෝහෝ; (උත, නොහොත්; ස්වපක්ෂ ශොභාම්,) නිජ පක්ෂ ශොභාව; සන්නිධාය, උකස්කොට; අතඃ, මෙයින්; ස්වාදුම්, මධුරවූ; පරාගම්, පරාග (රේණු); ආදත්තනු, ගත්දෝහෝ.

54 පද්මා, ශ්‍රීතොමෝ; පද්මවනෙ (ෂු), පියුම්වෙනෙහි; භිනනවීචිකණාර්ද්‍රද්‍රැත යාවකාඞ්කම්—භිනන, බිඳිනාලද; වීචිකණ, තරඞ්ගලෙශයෙන්; ආර්ද්‍ර, ආද්‍රව; ද්‍රැත, වැහෙනනාවූ; යාවක, ලත්තෙන්; අඞ්කම්, චිහ්නිතවූ; පදම්, පදය; චාරුත(යා), චාරුත්වය කරණකොටගෙන; ලොභාත්, ලොභයෙන්; චිරම්, බොහෝ කලක්; චක්‍රෙනු, කෙළේ දෝහොයි; ඉති, මෙසේ; කාසාමපි, සමහර අඞ්ගනාකෙනෙක්තටද; තත්‍ර, එහි; තන්වීඃ, සිහිවිල්ලු; ආස, වී.

55 අස්මින්, මෙහි; පුරා, පෙර; පතිතඃ, හුණුවාවූ; භෘඞ්ගඃ, භෘඞ්ගතෙම; බීජත්වම්, බීජබවට; යාතොනු, ගියේදෝහොයි;(නොහොත්) විරිඤ්චිසෘෂ්ටිඃ, බ්‍රහ්මසෘෂ්ටිතොමෝ; එවංනු, මෙසේදෝහෝ; විපාකනීලද්‍යුති—විපාක, මිහිකිරීමෙන්; නීල, නිල්වූ; ද්‍යුති, ශොභාඇති; පද්මබීජම්, පද්ම බීජය; කොශාත්, ගැබයෙන්; උදස්‍ය, උපුට; කයාචිත්, එක්තරා අඟනක විසින්; ඉති, මෙසේ; ඌචෙ, කීමයි.

56 ප්‍රියො'පරස්‍යා ගලිතාන්තරීයෙ
ව්‍යාපාරයාමාස දෘශෞ නිතම්බෙ
තඩ්සා යනාන්තච්‍යුත වාරිධාරා
නාලම්බභූවාස්‍ය මුඛා රවින්දෙ.

57 සායං සමාදාය නිකාමපීත
සුපන්නවිරෙඵං මුකුලං සරොජම්
කාචිත්කරාස්ඵාලිත දීර්ඝ දණ්ඩා
භර්තුර්භුවඃ කූජයතිස්ම කාඤ්චීඃ.

58 සාපද්මිනී පද්ම විලොචනෙභ්‍යා
යාතෙපතඞ්ගෙ විසසර්ජ භෘඞ්ගාන්
සමුච්ඡ්වසත්කෞමුද ගන්ධ ලුබ්ධාන්
ස්ථූලානිවොදඤ්ජන බාෂ්ප බින්දූන්.

---

56 ප්‍රියඃ, වල්ලභතෙම; අපරස්‍යාඃ, අනික් අඟනකගේ; ගලිතාන්තරීයෙ—ගලිත, ගිලිහුණාවූ; අන්තරීයෙ, වස්ත්‍රඇති; නිතම්බෙ, නිතඹයෙහි; දෘශෞ, නෙත්‍රවය; ව්‍යාපාරයාමාස, මෙහෙයී; තඩ්සානයනාන්තච්‍යුතවාරිධාරා—තත්, ඇගේ; හසානයනාන්ත, හසානයනාන්තයෙන්; ච්‍යුත, ගිලිහුණාවූ; වාරිධාරා, ජලධාරාතොමෝ; අස්‍ය, ඔහුගේ; මුඛාරවින්දෙ, මුඛ පද්මයෙහි; නාලම් බභූව, නැළවූ.

57 කාචිත්, එක් අඟනක්තොමෝ; සායම්, සවස්වේලෙහි; නිකාමපීත සුපන්නවිරෙඵම්—නිකාම, අත්‍යර්ථයෙන්; පීත, බී; සුපන්න, නිදූ; විරෙඵම්, භෘඞ්ගයන් ඇති; මුකුලම්, මුහුලූවූ; සරොජම්, පද්මය; සමාදාය, ගෙන; කරාස්ඵාලිතදීර්ඝදණ්ඩම්—කර, හස්තයෙන්; ආස්ඵාලිත, පහරණලද; දීර්ඝදණ්ඩම්, දිග් දඬු ඇත්තා; භුවො භර්තුඃ, පෘථිවීශ්වරයාගේ; කාඤ්චී, කන්හි; කූජයතිස්ම, * හැඬවූ.

58 සාපද්මිනී, ඒ පද්මිනීතොමෝ; පතඞ්ගෙ, සූර්‍ය්‍යයා; යාතෙ (සති), ගිය කල්හි; සමුච්ඡ්වසත්කෞමුද ගන්ධ ලුබ්ධාන්—සමුච්ඡ්වසත්, පිපෙන්නාවූ; කෞමුදගන්ධ, කෞමුද ගන්ධයෙහි; ලුබ්ධාන්, ලුබ්ධවූ; භෘඞ්ගාන්, භෘඞ්ගයන්; පද්මවිලොචනෙභ්‍යඃ, පද්මනැමැති නෙත්‍රයෙන්; ස්ථූලාන්, මහත්වූ; උදඤ්ජන බාෂ්ප බින්දූනිව—උද්, උසුලනලද; අඤ්ජන, අඳුන් සහිතවූ; බාෂ්ප බින්දූනිව, බාෂ්ප බින්දූන්මෙන්; විසසර්ජ, හළේ.

---

* කූවන යසම—සන්න.

59 ද්‍යූනාංපතී වාසරජඞ්ගමානාං
පර්‍ය්‍යාය විශ්‍රාම පරාජී තනොත්‍රා
එකත්‍ර මජ්ජත්‍යපි වාරි සින්ධො-
රන්‍යො ජහෞ තානකමලාකරෙභ්‍යඃ.

60 සරොජිනී තත්පරිභුක්ත මුක්තා
මූර්ච්ඡාතුරෙව ස්තිමිතා විරෙජෙ
නිද්‍රාහෘතාම්භොජ නිමීලිතාක්ෂී
රුග්නාං මෘණාලී වලයං දධානා.

61 කෘතොපකාරස්‍ය නිධාය ජග්මු-
ර්වයංවයොරම්බුරුහා කරස්‍ය
භෘඞ්ගාවලීෂ්වඤ්ජන මායතාක්ෂ්‍යඃ
පද්මෙෂු දන්තච්ඡද යාවකඤ්ච.

---

59 වාසර ජඞ්ගමානාම්පතී, දිවස ජඞ්ගමපතී දෙදෙන; පර්‍ය්‍යාය විශ්‍රාම පරාජී තනොත්‍රා—පර්‍ය්‍යාය, ක්‍රමයෙන්; විශ්‍රාම, පැනපීමහා; පරාජී, පරාජිහ; තනොත්‍රා, ප්‍රධානකොට ඇත්තෝයයි; නූනම්, හඟිමි; (එසේමැයි.) එකත්‍ර, එකක්හු; සින්ධොඃ අධිවාරි, * සාගර ජලයෙහි; මජ්ජති (සති), ගැලෙන කල්හි; අන්‍යඃ, අනිකා; තානකමලාකරෙභ්‍යඃ, ඒ පියුම් විල් ජලය; ජහෞ, හළී.

60 සරොජිනී, පියුම්විල්තොමෝ; තත්පරිභුක්ත මුක්තා—තත්, ඔහු විසින්; පරිභුක්ත, අනුභවකොට; මුක්තා, හරණලද්දී; මූර්ච්ඡාතුරෙව, මූර්ච්ඡායෙන් ආතුරයකවීමෙන්; ස්තිමිතා, නිශ්චලවී; විරෙජෙ, හෙබ්බූ; (කිං විශිෂ්ටා සරොජිනී? කිං විශිෂ්ටා මූර්ච්ඡා?) නිද්‍රාහෘතාම්භොජ නිමීලිතාක්ෂීඃ—නිද්‍රා, නිද්‍රායෙන්; ආහෘත, ගන්නාලද; අම්භොජ, පද්මනැමැති; නිමීලිත, පියනලද; අක්ෂීඃ, ඇස්ඇත්තාවූ; (නොහොත්) නිද්‍රායෙන් ගන්නාලද පද්මවැනිවූ පියනලද ඇස්ඇත්තාවූ; රුග්නම්, භග්නවූ; මෘණාලීවලයම්, නෙලුඹුදූලිනැමැති වළලූ; දධානා, උසුලන්නාවූ; (නොහොත්) මෘණාලීවලයම්, නෙලුඹුදූලිවැනිවූ වළලූ; දධානා, උසුලන්නාවූ; (සරොජිනී තත්පරිභුක්ත මුක්තා මූර්ච්ඡාතුරෙව ස්තිමිතා විරෙජෙ.)

61 ආයතාක්ෂ්‍යඃ, දිගැසියෝ; කෘතොපකාරස්‍ය, කරණලද උපකාර ඇති; අම්බුරුහාකරස්‍ය, පද්මාකරයාගේ; වයොඃ, දෙකෙක්හි; වයම්, දෙකක්; නිධාය, පිහිටුවා; ජග්මුඃ, ගියෝ; භෘඞ්ගාවලීෂු, භෘඞ්ගාවලියෙහි; අඤ්ජනම්, අඤ්ජනයද; පද්මෙෂු, පද්මයෙහි; දන්තච්ඡද යාවකඤ්ච, අධර යාවකයද (යන); වයම්, දෙක; නිධාය, පිහිටුවා; ජග්මුඃ, ගියෝ.)

---

* සින්ධු අයංවාරී—සන්න.

62 සරඃ සහංසං සහකාමිනීභි-
ර්විහාය තුල්‍යො වෘෂවාහනස්‍ය
විභූෂිතො ලම්භිත භූෂජානි-
රධ්‍යාස්ත සෞධං වසුධාධිනාථඃ.

63 ආකෘෂ්ට දෘෂ්ටිර්ගගනස්‍ය ලක්ෂ්ම්‍යා
ලක්ෂ්මී භුජා වාසරසන්ධිභාජඃ
කාචිත්කුචා නම්‍රතනුර්බභාසෙ
බාලා සවාලව්‍යජනෛකපාණිඃ.

64 සකුඞ්කුමස්ත්‍රී කුච මණ්ඩලද්‍යුතිඃ
ප්‍රවාසිනී චෙතසි චින්තයා'තුරෙ
නිධායතාපං තපනඃ පතත්‍යසෞ
විලොලවීචා වපරාන්ත සාගරෙ

---

62 වෘෂවාහනස්‍ය, * ඊශ්වරයාහා; තුල්‍යඃ, සදෘශවූ; වසුධාධිනාථඃ, පෘථිවීශ්වරතෙම; සහංසම්, හංසයන් සහිතවූ; සරඃ, විල; කාමිනීභිඃ සහ, අඞ්ගනාවන්හා එක්ව; විහාය, හැර; විභූෂිතඃ, හොබවන ලද්දේ; ලම්භිත භූෂජානිඃ—ලම්භිත, පමුණුවනලද; භූෂ, හෙබවීම් ඇති; ජානිඃ, අඹුවන් (අඞ්ගනාවන්) ඇත්තේ; සෞධම්, ප්‍රාසාදයට; අධ්‍යාස්ත, පිහිටියේ.

63 වාසර සන්ධිභාජඃ, දිවස සන්ධි සෙවුනාවූ; ගගනස්‍ය, ආකාශයාගේ; ලක්ෂ්ම්‍යා, ශොභායෙන්; ආකෘෂ්ටදෘෂ්ටිඃ, අදනාලද ඇස්ඇත්තාවූ; කුචානම්‍රතනුඃ—කුච, තනයෙන්; ආනම්‍ර, නැමුනාවූ; තනුඃ, ශරීර ඇත්තාවූ; සවාලව්‍යජනෛකපාණිඃ—සවාලව්‍යජන, වාලව්‍යජන සහිතවූ; ඒකපාණිඃ, එක් අතක් ඇති; කාචිත් බාලා; එක්තරා අඟනක්තොමෝ; ලක්ෂ්මීභුජා, රජහු විසින්; බභාසෙ, බණනලදූ.

64 සකුඞ්කුමස්ත්‍රී කුචමණ්ඩලද්‍යුතිඃ—සකුඞ්කුම, කුඞ්කුම සහිතවූ; ස්ත්‍රී, ස්ත්‍රියගේ; කුචමණ්ඩලද්‍යුතිඃ, කුච මණ්ඩලයට බඳුවූ ශොභා ඇති; අසෞ තපනඃ, මේ සූර්‍ය්‍යතෙම; චින්තයා, සිතිවිල්ලෙන්; ආතුරෙ, ආතුරවූ; ප්‍රවාසිනී චෙතසි, විරහිණීන්ගේ සිත්හි; තාපම්, තාපය; නිධාය, පිහිටුවා; විලොල වීචෞ—විලොල, චපලවූ; වීචෞ, රළ ඇති; අපරාන්ත සාගරෙ, පශ්චිම සාගරයෙහි; පතති, යේ.

---

* “තුල්‍යාර්ථෛරතුලොපමාභ්‍යාං තෘතීයා'න්‍යතරස්‍යාම්”
පාණිනි 2. 3. 72.

65 ඉයං තනූවාසර සන්ධිචාරිණී
ජගත්සෘජෝ විද්‍රුම භඞ්ග ලෝහිනී
සමංවිධත්තෙ මුකුලං සරෝරුහෛර්
හිරණ්‍ය බාහෝ රපිහස්ත පඞ්කජම්.

66 අයංප්‍රමාණං පයසඃ පයෝනිධෞ
නිමජ්ජ්‍ය සන්දෘශ්‍යතීව භානුමාන්
කරෙණවීචි වලයස්‍ය මස්තකෙ
විභාව්‍යමානස්ඵුරිතාග්‍ර කොටිනා.

67 විකීර්ණ සන්ධ්‍යාරුණිතං ශතක්‍රතො-
ර්දිශඃප්‍රදෙශා දභිනිෂ්පතත්තමඃ
පතඞ්ගතෙජඃ පරිතාපලොහිතං
ජගත්ක්‍රමෙණව්‍රජතීව නිර්වෘතිම්.

68 හිමාංශු බිම්බෙ පුරුහූතදිඞ්මුඛ
ස්මිතශ්‍රියං බිභ්‍රතිකොමලද්‍යුතෞ
විසෘජ්‍යමානං තමසා නභස්තලං
ජහාති නිර්මෝක මිවාජනත්විෂා.

---

65 වාසර සන්ධිචාරිණී, දිවස සන්ධියෙහි හැසිරෙන්නාවූ; විද්‍රුම භඞ්ග ලෝහිනී, පබළුකඩක්සේ රත්වූ; ජගත්සෘජඃ, බ්‍රහ්මයාගේ; ඉයංතනුඃ, මේ මූර්තිතොමෝ; හිරණ්‍යබාහොරපි, ඊශ්වරයාගේද හස්ත පඞ්කජම්, හස්ත පද්මය; සරෝරුහෛස්සමම්, පද්මයන්හා එක්කොට; මුකුලං විධත්තෙ, මුහුලුකෙරේ.

66 අයංභානුමාන්, මේ සූර්‍ය්‍යතෙම; පයෝනිධෞ, සාගරයෙහි; නිමජ්ජ්‍ය, ගැලී; වීචිවලයස්‍ය, තරඞ්ග චක්‍රයාගේ; මස්තකෙ, මස්තකයෙහි; විභාව්‍යමානස්ඵුරිතාග්‍රකොටිනා—විභාව්‍යමාන, පහළවනු ලබන්නාවූ; "ස්ඵුරිත, ස්පන්දිතවූ" නොහොත් සැලෙන්නාවූ; * අග්‍රකොටිනා, අග්‍රකොටිඇති; කරෙණ, රශ්මියෙන් නොහොත් හස්තයෙන්; පයසඃ, ජලයාගේ; ප්‍රමාණම්, ප්‍රමාණය; සන්දෘශ්‍යතීව, දක්වතී සිතම්.

67 විකීර්ණ සන්ධ්‍යාරුණිතම්—විකීර්ණ, විසුළාවූ; සන්ධ්‍යා, සන්ධ්‍යායෙන්; අරුණිතම්, රත්කරණලද්දවූ; ශතක්‍රතොඃ, ශක්‍රයාගේ; දිශඃප්‍රදෙශාත්, දික්පෙදෙසින්; අභිනිෂ්පතත්තමඃ—අභිනිෂ්පතත්, නික්මෙන්නාවූ; තමඃ, අන්ධකාර ඇති; ජගත්, ලොව; පතඞ්ගතෙජඃ පරිතාප ලොහිතම්—පතඞ්ග, සූර්‍ය්‍යයාගේ; තෙජඃ පරිතාප, තෙජස් සන්තාපයෙන්; ලොහිතම්, රත්වූයේ; ක්‍රමෙණ, ක්‍රමයෙන්; නිර්වෘතිම්, නිවීමට; ව්‍රජතීව, යෙයි සිතම්.

68 කොමලද්‍යුතෞ, මනොඥවූ ශොභා ඇති; හිමාංශු බිම්බෙ, චන්ද්‍ර බිම්බය; පුරුහූත දිඞ්මුඛස්මිතශ්‍රියම්—පුරුහූත දිඞ්මුඛ, ඉන්ද්‍රදිග්මුඛ

---

* පහළවනු ලබන්නාවූ ද්‍යොහෝ නොහොත් සැලෙන්නාවූ—සන්න.

69 අථෛව මස්‍යාවසරෙ වචශ්ශ්‍රියඃ
සමීක්ෂ්‍ය නිඃශ්වා මුපනීත මාසව්‍යා
අපායයන්තප්‍රමදා මදාලසාඃ
සබලද්ගිරස්තං මධුලම්භිතාදරාඃ.

70 ප්‍රියොපනීතං පිවතොʼධිවාසිතං
නෘපස්‍ය ගණ්ඩූෂ මධුප්‍රකාමතඃ
බභූව දන්තච්ඡද පල්ලවස්තදා
නිපීත පානාවසරොපදංශකඃ.

71 ප්‍රියෙණ වධ්වා මධුලාසිතොත්පලං
විපක්ෂගොත්‍රෙණ නිගද්‍ය ලම්භිතම්
අපීත මප්‍යක්ෂි විධාය රාගවත්
තතාන සද්‍යඃ ශ්‍රමවාරි ගණ්ඩයොඃ.

යට; ස්මිතශ්‍රියම්, හාසශ්‍රී, බිභ්‍රතී (ඈති), උසුලන කල්හි; අඤ්ජනත්විෂා, අඤ්ජනයට බඳුවූ ශොභා ඇති; තමසා, අන්ධකාරයෙන්; විසෘජ්‍යමානම්, හරණ ලබන්නාවූ; නභස්තලම්, ආකාශතලයතෙම්; නිර්මොකම්, සැලපට; ජහාතීව, හරියි සිතම්.

69 අථ, ඉක්බිත්තෙන්; එවම්, මෙසේ; අස්‍ය, මොහුගේ; වචශ්ශ්‍රියඃ, වචනශ්‍රියගේ; නිඃශ්වාම්, නිශ්වාව; සමීක්ෂ්‍ය, බලා; අවසරෙ, අවසරයෙහි; ආසව්‍යා, ආසවායෙන්; උපනීතම්, එළවනලද්දාවූ; මධු, මධුව; මදාලසාඃ, මෙදෙන් අලසවූ; සබලද් ගිරාඃ—සබලත්, පැකිලෙන්නාවූ; ගිරාඃ; තෙපල ඇති; ලම්භිතාදරාඃ—ලම්භිත, පමුණුවනලද; ආදරාඃ, ආදර ඇති; ප්‍රමදාඃ, අඞ්ගනාවෝ; * තම්, ඔහු; අපායයන්ත, පෙවූ.

70 ප්‍රියොපනීතම්—ප්‍රියා, ප්‍රියාව විසින්; උපනීතම්, එළවනලද්දාවූ; අධිවාසිතම්, සුවඳ කරණලද්දාවූ; ගණ්ඩූෂමධු, කපොල මධුව; ප්‍රකාමතඃ, අත්‍යථීයෙන්; පිවතඃ, බොන්නාවූ; නෘපස්‍ය, රජහට; තදා, එ කල්හි; දන්තච්ඡද පල්ලවඃ, අධර පල්ලවයතෙම; නිපීත පානාවසරොපදංශකඃ—නිපීත, බොනලද; පානාවසර, පානාවසරයෙහි; උපදංශකො බභූව, අවුලූවී.

71 ප්‍රියෙණ, වල්ලභයා විසින්; ලාසිතොත්පලම්—ලාසිත, උපුල් වනලද; උත්පලම්, උත්පල ඇති; විපක්ෂගොත්‍රෙණ, විපක්ෂ ස්ත්‍රියගේ නමින්; නිගද්‍ය, කියා; ලම්භිත, පමුණුවනලද්දාවූ; මධු, මධුවතෙමේ; වධ්වා, වධූව විසින්; අපීතමපි, නොබොනලද්දේද; සද්‍යඃ, එකෙණෙහි; අක්ෂි, ඇස; රාගවත්, රත්පැහැ ඇත්තා; විධාය, කොට; ගණ්ඩයොඃ, කපොලවයෙහි; ශ්‍රමවාරි, ශ්‍රම ජලය; තතාන, පැතිරවී.

---

* අඞ්ගනාවන්—සන්න.

72 ත්විෂාමුඛෙන්දෝර්මුකුලත්ව මම්බුජෙ
කරෙණ නීතෙසති ශර්වරීකාන්තඃ
ප්‍රියෙක්ෂණස්‍යප්‍රතිබිම්බමාචරන්
සරොජකාන්ත්‍යං මධුභාජි භාජනෙ.

73 සියාසුනා පඞ්කජ ගර්භ සෞරභං
මුඛංතදීයං ප්‍රතිබිම්බ මූර්ත්තිනා
සමන්මථෙනෙව තරඞ්ගිතාසවෙ
මුහුශ්චකම්පෙ චෂකෙ හිමාංශුනා.

74 විලාස වත්‍යො මද ඝූර්ණ ලොචනා
නිරූපයන්ත්‍යඃ ශුචිරූප්‍ය භාජනෙ
ස්ථිතස්‍ය මුග්ධා මධුනොන ජජ්ඤිරෙ
ස්වරූප මින්දුප්‍රතිරූප ගොපිතම්.

75 විධූයමානා දපි පූර්වමාසවඃ
ප්‍රවෘද්ධවාමත්ව මානාත්‍ය සාධිතම්
ස්මරංනුතාසාං හෘදයෙ විලොචනෙ
බබන්ධරාගංනු මුඛෙනු සෞරභම්.

---

72 මුඛෙන්දොඃ, මුඛ චන්ද්‍රයාගේ; ත්විෂා, ශොභායෙන්; (නොහොත්) ශර්වරීකාන්තඃ, චන්ද්‍රයාගේ; කරෙණ, හස්තයෙන්; අම්බුජෙ, පද්මය; මුකුලත්වම්, මුකුළු බවට; නීතෙ(සති), පමුණුවනලද කල්හි; ප්‍රියෙක්ෂණස්‍ය, ප්‍රියෙක්ෂණයාගේ; ප්‍රතිබිම්බම්, ප්‍රතිබිම්බයතෙම; මධුභාජි, මධුසෙවුනාවූ; භාජනෙ, භාජනයෙහි; සරොජකාන්ත්‍යම්, සරොජකාන්ත්‍යය; ආචරන්, කෙළේ.

73 පඞ්කජ ගර්භ සෞරභම්—පඞ්කජ ගර්භයට බඳුවූ; සෞරභම්, සුවඳ ඇති; තදීයම් මුඛම්, ඈ පිළිබඳවූ මුඛයට; සියාසුනා, සාවිවූ; ප්‍රතිබිම්බ මූර්ත්තිනා, පිළිබිඹු ශරීර ඇති; සමන්මථෙනෙව, මදන සහිත යක්හුවැනිවූ; හිමාංශුනා, චන්ද්‍රයා විසින්; තරඞ්ගිතාසවෙ—තරඞ්ගිත, සඤ්ජාතවූ රළඇති; ආසවෙ, ආසවඇති; චෂකෙ, ඔඩම්හි; මුහුඃ, එකෙණෙහි; චකම්පෙ, කම්පාවීමයි.

74 මදඝූර්ණ ලොචනාඃ—මද, මදයෙන්; ඝූර්ණ, බමන්නාවූ; ලොචනාඃ, ඇස්ඇති; මුග්ධාඃ, බොළඳවූ; විලාසවත්‍යඃ, විලාසවතීහු; නිරූපයන්ත්‍යඃ, බලන්නාහු; ශුචිරූප්‍යභාජනෙ—ශුචි, "පවිත්‍ර"වූ; රූප්‍යභාජනෙ, රජතභාජනයෙහි; ස්ථිතස්‍ය. පිහිටියාවූ; මධුනඃ, මධුහුගේ; ඉන්දු ප්‍රතිරූප ගොපිතම්—ඉන්දු ප්‍රතිරූප; චන්ද්‍රබිම්බයෙන්; ගොපිතම්, සඟවනලද්දවූ; රූපම්, රූපය; නවිජජ්ඤිරෙ, නොදත්හු.

75 ආසවඃ, ආසවතෙම; මානාත්, මානයෙන්; ප්‍රවෘද්ධ වාමත්වම්—ප්‍ර

76 ඉතිප්‍රබන්ධාහිතපානකාතරං
ප්‍රියාඞ්කතල්පෙ ශයිතං නිශාත්‍යයෙ
ව්‍යබොධයන්මඞ්ගලවන්ති වන්දිනො
විධායවාක්‍යානි විධාතෘතෙජසම්.

77 ජහිහි ශයන මුදග්‍රමස්‍ය කාලඃ
සමුපනමත්‍යනු රක්ත මණ්ඩලස්‍ය
භුවන ශිරසි කීර්ණපාද ධාමෙනා
භවත ඉවක්ෂත තාමසස්‍යභානොඃ.

78 විරමඃ සර්වර්‍යා හිම රුචිරවාපෙත්‍යස්තශිඛරං
කිමද්‍යාපි ස්වාපස්තව මුකුලිතාම්භොරුහදෘශඃ
ඉතීවායං භානුඃ ප්‍රමදවන පර්‍ය්‍යන්ත සරසිං
කරෙණාතාම්‍රෙණ ප්‍රහරති විබොධාය තරුණඃ.

වෘද්ධ, වැඩියාවූ; වාමත්වම්, වක්‍රත්වය; අනන්‍යසාධිතමපි, අන්‍යසාධිත නොවූවද; පූර්වම්, පළමුකොට; විධූය, දුරුකොට; තාසාම්, ඔවුන්ගේ; හෘදයෙ, ළෙහි; සමරම්, අනඞ්ගයා; බබන්ධුර්නු, බඳදෙහෝ; විලොචනෙ, නෙත්‍රයෙහි; රාගම්, රත්පැහැය; බබන්ධුර්නු, බඳදෙහෝ; මුඛෙ, මුඛයෙහි; සෞරභම්, සෞරභය; බබන්ධුර්නු, බඳදෙහෝ.

76 ඉති, මෙසේ; ප්‍රබන්ධාහිත පානකාතරම්—ප්‍රබන්ධ, ප්‍රබන්ධයෙන්; ආහිත, කරවනලද; පාන, පානයෙන්; කාතරම්, බැගෑවූ; ප්‍රියාඞ්ක තල්පෙ—ප්‍රියා, ප්‍රියාවගේ; අඞ්කතල්පෙ, අඞ්ක යහන්හි; ශයිතම්, හොත්තාවූ; විධාතෘතෙජසම්, බ්‍රහ්මයාට බඳුවූ තෙජස් ඇති; තම්, ඔහු; නිශාත්‍යයෙ, පහන්හි; වන්දිනඃ, වන්දීහු; මඞ්ගලවන්ති, මඞ්ගල වත්වූ; වාක්‍යානි, වාක්‍යයෙන්; විධාය, කොට; ව්‍යබොධයන්, පෙබෙවූහු.

77 භවත ඉව, තාවැනිවූ; භානොඃ, සූර්‍ය්‍යයාගේ; උදග්‍රමස්‍ය, නැඟීමට; කාලඃ, කාලයතෙම; සමුපනමති, පැමිණෙයි; ශයනම්, ශයනය; ජහිහි, අර; (කිං විශිෂ්ටස්‍ය භවතඃ?) අනුරක්ත මණ්ඩලස්‍ය, රත්වූ මණ්ඩල ඇති; නොහොත් ඇලුනාවූ අමාත්‍ය මණ්ඩල ඇති; භුවනශිරසි, ලෝවැස්සා හිස්හි; කීර්ණපාද ධාම්නඃ—කීර්ණ, විසුලාවූ; පාද ධාම්නඃ, රශ්මියට ස්ථානවූ; (නොහොත්) කීර්ණ, විසුලාවූ; පාද ධාම්නඃ, පාදප්‍රභාව ඇති; ක්ෂතතාමසස්‍ය—ක්ෂත, නසනලද; තාමසස්‍ය, පාප ඇති;(භවත "ඉව" භානොඃ උදග්‍රමස්‍ය කාලඃ සමුපනමති ශයනම් ජහිහි.)

78 සර්වර්‍ය්‍යාඃ, රාත්‍රියගේ; විරමඃ, කෙළවරය; හිමරුචිඃ, චන්ද්‍රතෙම; අස්තශිඛරම්, අස්ත පර්වත ශිඛරයට; අවාපතඃ, පැමිණියේ; මුකුලිතාම්භොරුහදෘශඃ—මුකුලිත, මුහුලුකරණලද; අම්භොරුහදෘශඃ, පද්ම

79 සමුත්තිෂ්ඨන්ත්‍යෙතෙ නිගඩකෘත ඣඞ්කාර මපරං
ශනෛ රාකර්ෂන්තඃ කරටතට ලීනාලි විතතීඃ
නිරස්‍යන්තො හෙලා විධුත පෘථු කර්ණාන්ත පවනෛර්
විපාංශ්සිත දන්තාග්‍රස්ථිතකර මුදස්‍යානන තටම්.

80 පාදෙනෛකෙන තිෂ්ඨන් පටුපටහ රවෛර්බොධිතොසෞ මයූරඃ
පශ්චාත් පක්ෂෞ සාකං චිරශයනගුරුං පාදමන්‍යං විතත්‍ය
උත්ඵුල්ලොද්ධූත පක්ෂච්‍යුත හිම කණිකා වෘෂ්ටිරාවාස යෂ්ට්‍යාං
(දෘෂ්ට්වාමාර්තණ්ඩාමොදයමුදිතමුදෛරුජ්ජෘම්භතෙ තාණ්ඩවාර්ථී.)

නැමැති ඇස්ඇත්තාවූ; තව, තීගේ; අද්‍යාපි, අදදක්වා; ස්වාපඃ, නිද්‍රා; ක්‍ෂම්, කුමටදැයි; ඉතිව, මෙසේ මෙන්; තරුණඃ, ළදරුවූ; අයම්භානුඃ, මේ සූර්‍ය්‍යතෙම; ප්‍රමදවන, ගෘහොද්‍යානයාගේ; පර්‍ය්‍යන්තෙ, පර්‍ය්‍යන්තයෙහි; සරසීම්, විල, ආතාම්‍රෛඃ, රත්වූ; කරෛඃ, රශ්මියෙන්, (හස්තයෙන්;) විබොධාය, ප්‍රබොධ පිණිස; ප්‍රහරති, පහරණේයි.

79 තෙ, තාගේ; එතෙද්විපාඃ, මේ හස්තීහු; නිගඩකෘත ඣඞ්කාරම්—නිගඩ, ශෘඞ්ඛලයෙන්; කෘත, කරණලද; ඣඞ්කාරම්, ඣඞ් යන අනුකරණ ඇතිකොට; අපරම්, පශ්චාත්පාදය; ශනෛඃ, සෙමෙන්; ආකර්ෂන්තඃ, අදිනාහු; හෙලා විධුත පෘථු කර්ණාන්ත පවනෛඃ—හෙලා, ලීලායෙන්; විධුත, කම්පාකරණලද්දාවූ; පෘථු, මහත් වූ; කර්ණාන්ත පවනෛඃ, කර්ණාග්‍රයෙහි පවනින්; කරටතටලීනාලි විතතීඃ *—කරටතට, කපොලතටයෙහි; ලීන, සැඟවුනාවූ; අලිවිතතීඃ, භෘඞ්ගී සරණීන්; නිරස්‍යන්තඃ, දුරුකරන්නාහු; දන්තාග්‍රස්ථිතකරම්—දන්තාග්‍ර, දළ අග්හි; ස්ථිත, පිහිටියාවූ; කරම්, අත් ඇති; ආනනතටම්, මුඛ තටය; උදස්‍ය, නගා; සමුත්තිෂ්ඨන්ති, නැගී සිටිත්.

80 තෙ, තාගේ; මයූරඃ, මයූරතෙම; පටුපටහ රවෛඃ—පටු, ව්‍යක්තවූ; පටහ රවෛඃ, පටහ ධ්වනියෙන්; බොධිතඃ, පුබුදුවනලද්දේ; වාසයෂ්ට්‍යාම්, වාස යෂ්ටියෙහි; එකෙන පාදෙන, එක් පයකින්; තිෂ්ඨන්, සිටිනේ; චිරශයනගුරුම්—චිරශයන, බොහෝ කලක් වැද හෝමෙන්; ගුරුම්, බරවූ; අන්‍යම්පාදම්, අනික්පාදය; පක්ෂෞසාකම්, පක්ෂයහා එක්කොට; පශ්චාත්, පසුබලා; විතත්‍ය, පහරා; උත්ඵුල්ලොද්ධූත පක්ෂච්‍යුතහිමකණිකාවෘෂ්ටිඃ—උත්ඵුල්ල, උපුල්ලා; උද්ධූත, කම්පාකරණලද; පක්ෂ, පක්ෂයෙන්; (ච්‍යුත, ගිලියුණාවූ; හිමකණිකාවෘෂ්ටිඃ, තුෂාර බින්දු වර්ෂා ඇත්තේ; මාර්තණ්ඩාමොදයම්, හිරු රැස් නැඟිම; දෘෂ්ට්වා, දැක; උදිත, පහළවූ; මුදා, හර්ෂයෙන්; තාණ්ඩවාර්ථී, නෘත්‍යාභිලාෂීවූයේ; උජ්ජෘම්භතෙ, විජෘම්භණයකෙරේ.)

---

* පනාතීඃ—සන්න.

81 (පූර්වාද්‍රෞ සූර්‍ය්‍යපාදෙ) චරති විසෘජතා චන්ද්‍රපාදාවදාතං
තල්පං තෙනානුචක්‍රෙ මලයතරු රසා මොදිතාංසවයෙන]
උන්නිද්‍රශ්වෙත පද්මප්‍රකර පරිකරච්ඡන්න වීචි විතානා-
දුද්ධූතමන්දං සරසතඃසලිලගුරු බෘහත්පක්ෂතිර්මල්ලිකාක්ෂඃ.

(ඉති කුමාර දාසස්‍ය කෘතෞ ජානකීහරණෙ
මහා කාව්‍ය උද්‍යානක්‍රීඩා වර්ණනො නාම.)

තෘ තී ය ස්ස ර්ගඃ.

---

81 (පූර්වාද්‍රෞ, පූර්ව පර්වතයෙහි; සූර්‍ය්‍යපාදේ, හිරුරැස;) චරති, හැසිරෙණ කල්හි; චන්ද්‍රපාදාවදාතම්—චන්ද්‍රපාද, සඳරැස්සේ; අවදාතම්, සුදුවූ; තල්පම්, සහන; විසෘජතා, හරිණාවූ; මලයතරුරසාමොදිතාංසවයෙන—මලයතරුරස, චන්දනද්‍රවයෙන්; ආමොදිත, සුවඳකරණලද; අංසවයෙන, දෙදසරුඇති; තෙන, ඒ දශරථයා විසින්; උන්නිද්‍රශ්වෙත පද්මප්‍රකර පරිකරච්ඡන්නවීචිවිතානාත්—උන්නිද්‍ර, පිපියාවූ; ශ්වෙත පද්මප්‍රකර, ශ්වෙත පද්ම සමූහ නැමැති; පරිකර, ඇතිරියෙන්; ඡන්න, වසනලද; වීචිවිතානාත්, රළසමූහ ඇති; සරසතඃ, විලින්; මන්දම්, මඳව; උද්ධූත්, නැගෙන්නාවූ; සලිල ගුරුබෘහත් පක්ෂතිඃ—සලිල, ජලයෙන්; ගුරු, බරවූ; බෘහත්, මහත්වූ; පක්ෂතිඃ, පක්ෂමූලඇති; මල්ලිකාක්ෂඃ, මල්ලිකාක්ෂතෙම; අනුචක්‍රෙ, අනුවනලදී.

(ඉති, මෙසේ; කුමාරදාසස්‍ය, කුමාරදාසයාගේ; කෘතෞ, කෘතිවූ; ජානකීහරණෙ, ජානකීහරණ නම්වූ; මහාකාව්‍යෙ, මහාකාව්‍යයෙහි; උද්‍යානක්‍රීඩාවර්ණනොනාම, උද්‍යානක්‍රීඩාවර්ණන නම්වූ; තෘතීයස්සර්ගඃ, තුන්වන සගයි.)

ච තු ර් ථඃ ස ර්ගඃ.

1 අථස ප්‍රවිජෘම්භිතෙශුචෞ
විධුරශ්චෙතසි පුත්‍රකාම්‍යයා
සුබහුද්විජ සාත්කෘතාඛිල
ද්‍රවිණඃසොම මයෂ්ටභූපතිඃ.

2 බහුශො විඵලෙ තදධ්වරෙ
සතිපුත්‍රීයමනන්තරං ක්‍රතුම්
නිරවර්ත්තය ඍෂ්‍ය ශෘඞ්ගඉ-
ත්‍යභිධාන ප්‍රථිතස්තපොනිධිඃ.

3 උදියාය තතො'ස්‍ය කශ්චන
ශ්‍රිතචාමීකර භාජනංචරුම්
පරිගෘහ්‍ය රුචා පරිජ්වලන්
ජ්වලතො රොහිතවාජිනඃ පුමාන්.

---

1 අථ, ඉක්බිත්තෙන්; ශුචෞ, ඝර්මකාලය; ප්‍රවිජෘම්භිතෙ (සති), පැලඹුනු කල්හි; චෙතසි, සිත්හි; පුත්‍රකාම්‍යයා, පුත්‍රකාමතායෙන්; විධුරඃ, බින්නවූ; සභූපතිඃ, ඒ රජතෙම; සුබහු, අත්‍යර්ථයෙන් බොහෝ වූ; ද්විජසාත්කෘත, බමුණන් අයත්කරණලද; අඛිලද්‍රවිණඃ, සියලු ධන ඇත්තේ; සොමම්, සොමනම් යාගය; * අයෂ්ට, කෙළේ.

2 තදධ්වරෙ, ඔහුගේ යාගය; බහුශඃ, බොහෝසේ; විඵලෙසති, නිෂ්ඵලවූකල්හි; ඍෂ්‍යශෘඞ්ග ඉති, ඍෂ්‍යශෘඞ්ගය යන; අභිධාන, නමින්; ප්‍රථිතඃ, ප්‍රසිද්ධවූ; තපොනිධිඃ, තපස්වියෙක්; පුත්‍රීයම්, පුත්‍ර නිමිත්තවූ; ක්‍රතුම්, යාගය; අනන්තරම්, ඉක්බිතිව; නිරවර්ත්තයත්, නිමවී.

3 තතඃ, ඉක්බිත්තෙන්; රුචා, ශොභායෙන්; පරිජ්වලන්, දිලියෙන්නාවූ; කශ්චනපුමාන්, † එක්තරා පුරුෂයෙක්; ශ්‍රිත, ඇසිරුකරණලද; චාමීකරභාජනම්, ස්වර්ණභාජන ඇති; චරුම්, කිරිබත; පරිගෘහ්‍ය; ගෙන; ජ්වලතඃ, දිලියෙන්නාවූ; අස්‍ය, මොහුගේ; රොහිතවාජිනඃ, වහ්නියෙන්; උදියාය, නැංගේ.

---

* "පුත්‍රාර්ථං ක්‍රතුමශ්වමෙධ" මිති—භොජරාජඃ.
† පුරුෂඃ—සන්න.

4 ප්‍රවිවේශ විශාම්පතිශ්චරුං
චතුරංශීකෘතතේජසා'ත්මනා
ප්‍රවිධාතු මරාති තාපිත
ත්‍රිදශාශ්‍රුස්‍රව වෘෂ්ට්‍ය වග්‍රහම්.

5 අශිතඃ පරි කල්ප්‍ය ලම්භිතො
මුනිනා සෞ ප්‍රවිභජ්‍ය භූපතෙඃ
දයිතාභි රබිභවච්චරු-
ස්තිසෘභිර්ගර්භ මනන්ත තේජසා.

6 සුතයොරභවතාංස්ම වාලිජිද්
භරතෞ කොශල කෙකයෙන්ද්‍රයොඃ
යමජෞ යමතුල්‍ය තෙජසෞ
සුෂුවාතෙ සමයෙ සුමිත්‍රයා.

7 අථ දිව්‍ය මුනිප්‍රවර්තිත
ප්‍රසවානන්තර ජාතකර්මණාම්
රුරුචෙ චරු ජන්මනාං දශා
තනු සන්දර්ශිත දන්ත කුඩ්මලා.

---

4 විශාම්පතිඃ, විෂ්ණුතෙම; අරාති, සතුරා විසින්; තාපිත, * තවන ලද; ත්‍රිදශ, දෙවතාවන්ගේ; අශ්‍රුස්‍රුව, කඳුලුවැහීම් නැමැති; වෘෂ්ටි, වෘෂ්ටියගේ; අවග්‍රහම්, විබන්ධය (වැලැක්ම); ප්‍රවිධාතුම්, කරණු පිණිස; චතුරංශීකෘත, සතරකොටසක් කරණලද; තෙජසා, තෙජස් ඇති; ආත්මනා, මූර්තියෙන්; චරුම්, කිරිබතට; ප්‍රවිවෙශ, වනී.

5 අනන්තතෙජසා—අනන්ත, පමණ නැත්තාවූ; තෙජසා, තෙජස් ඇති; මුනිනා, මුනිහු විසින්; පරිකල්ප්‍ය, නියමනොව; † ලම්භිතඃ, පමුණුවනලද්දාවූ; භූපතෙඃ, රජහුගේ; තිසෘභිර්දයිතාභිඃ, අඹුවන් තුන්දෙනා විසින්; ප්‍රවිභජ්‍ය, බෙදා; අශිතඃ, කනලද්දාවූ; අසෞචරුඃ, මේ කිරිබත; ගර්භම්, ගර්භය; අබිභවත්, ඉපදවී.

6 කොශලකෙකයෙන්ද්‍රයොඃ, කොශල කෙකයෙන්ද්‍ර දෙදෙනාගේ; සුතයොඃ, පුත්‍රීන් දෙදෙනාකෙරෙහි; වාලිජිද්භරතෞ, වාලිජිත් භරත දෙදෙනා; භවතාංස්ම, වූහ; යමතුල්‍යතෙජසෞ, යමයාහා සමවූ තෙජස් ඇති; යමජෞ, නිමුල්ලෝ දෙදෙන; සුමිත්‍රයා, සුමිත්‍රාව විසින්; සමයෙ, සමයෙහි; සුෂුවාතෙ, ප්‍රසවකරණලදහු.

7 අථ, ඉක්බිත්තෙන්; දිව්‍යමුනි, දිව්‍ය මුනිහු විසින්; ප්‍රවර්තිත, පවත්වනලද; ප්‍රසවානන්තර, ප්‍රසවයට අනන්තරවූ; ජාත කර්මණාම්, ජාත කර්ම ඇති; චරුජන්මනාම්, චරුජන්මනුත්ගේ; තනු, මඳකොට; සන්දර්ශිත, දක්වනලද; දන්තකුඩ්මලා, දත්කැකුළු ඇති; දශා, අවස්ථාතොමෝ; රුරුචෙ, හෙබ්බූ.

---

* රාජිත—සන්න.
† පරිජල්පමනොව—සන්න.

8 ස රාම ඉහ ක්ව යාතඉ-
ත්‍යනුයුක්තො වනිතාභිරග්‍රතඃ
නිජහස්ත පුටාවෘතානනො
විදධෙ'ලීකනිලීන මර්භකඃ

9 මුඛමාහත ධූලිගණ්ඩයොඃ
කරඝෘෂ්ටාඤ්ජන දානමස්‍ය තත්
විබභෞ සුරදන්තිනො යථා
වදනං දන්ත චතුෂ්ටයොජ්ජ්වලම්.

10 කතරස්තව තාත උච්‍යතා-
මිති ධාත්‍රීවචනප්‍රචොදිතඃ
රුචිරෙණ කරෙණ නිර්දිශන්
ජගදීශං ප්‍රමදෙන සන්දධෙ.

11 අයි! දශිය තත්කි මුඤ්ජරඤ්
භවතො පාතන මිතිප්‍රචොදිතඃ
ප්‍රවිද (ශ්‍රී) යතිමෙ ශිඛණ්ඩ්‍යා
නවකං දන්ත චතුෂ්ටයං ශිශුඃ.

---

8 සඃ රාමඃ, ඒ රාමතෙම; ඉහ, මෙහිනැත; ක්වයාත ඉති, කොයට ගියේදෝහොයි; අග්‍රතඃ, අභිමුඛයෙහි; වනිතාභිඃ, අඟනන් විසින්; අනුයුක්තඃ, විචාරණලද්දාවූ, නිජ, ස්වකීයවූ; හස්තපුට, හස්තපුටයෙන්; ආවෘත, වසනලද; ආනනඃ, මුඛ ඇත්තාවූ; අර්භකඃ, බාලතෙම; අලීකනිලීනම්, බොරු සැඟවුම; විදධෙ, කෙළේ.

9 අස්‍ය, මොහුගේ; තන්මුඛම්, ඒ මුඛය; සුරදන්තිනඃ, දිව්‍ය හස්තියක්හුගේ; වදනම් යථා, වදනයක්මෙන්; විබභෞ, ගෙබ්බේ; ආහත, ගන්නාලද; ධූලි, දූලිඇත්තාවූ; ගණ්ඩයොඃ, කපොලවයෙහි; කරඝෘෂ්ටාඤ්ජනදානම්—කර, හස්තයෙන්; ඝෘෂ්ට, ගටනලද; අඤ්ජන, අඤ්ජන නැමැති; දානම්, මද ඇති; (නොහොත්) කරඝෘෂ්ටාඤ්ජන, හස්තයෙන් ගටනලද අඤ්ජනවැනිවූ; දානම්, මදඇති; දන්ත චතුෂ්ටය, දත් සතරින්; උජ්ජ්වලම්, දිලියෙන්නාවූ; නොහොත් දළ සතරින් දිලියෙන්නාවූ; අස්‍ය, මොහුගේ; (තන්මුඛං සුරදන්තිනො වදනං යථා විබභෞ.)

10 තව, තාගේ; තාතඃ, පියේ; කතරඃ, කවරෙක්ද; උච්‍යතාම්, කියනුලැබේවයි; ඉති, මෙසේ; ධාත්‍රී වචනප්‍රචොදිතඃ—ධාත්‍රී, කිරි මවුන්ගේ; වචන, වචනයෙන්; ප්‍රචොදිතඃ, මෙහෙයනලද්දාවූ; සඃ, හෙතෙම; රුචිරෙණ, මනොඥවූ; කරෙණ, හස්තයෙන්; නිර්දිශන්, දක්වන්නේ; ජගදීශම්, රජහු; ප්‍රමදෙන, සන්තොෂයෙහා; සන්දධෙ, එක්කෙළේ.

11 අයි, කොල; දශිය, දක්වව; තත්, ඒ (දන්ත චතුෂ්ටය); භවතා,

12 ඉතරේ'පි සරොජ ශීතලෛ-
ර්මෘදුභිඃ සාඤ්ජන රාජිභිඃ කරෛඃ
ශයනෙ සම්බාහයන් පිතු-
ශ්චරණෞ මාතෘජනෙන චොදිතාඃ.

13 ශයනීයගතස්‍ය භූපතෙඃ
ශිශවඃ ක්‍රොඩ නිවෙශවාඤ්ඡයා
නිශිවර්ධිත මාතෘ සම්මදං
කලහංකොමල ජල්පිතං දධුඃ.

14 ක්‍රමශශ්චරු ජන්මනොවපුඃ
(පරිවෘද්ධි)මීහිතා මහීයසඃ
ප්‍රතිවාසර මායුෂඃක්ෂය-
ස්ත්‍රිදශාරෙ රපි තුල්‍යමාසතුඃ.

15 ධනුෂි ප්‍රති ලබ්ධ පාටවෙ
නෘපතෙ රන්‍යතරෙද්‍යුරාත්මජෙ
භවනං භුවනස්‍ය ශාසිතුඃ
ප්‍රති පෙදෙ මුෂිතක්‍රතුර්මුනිඃ.

තාවිසින්; උන්දුරාත්, මූෂිකයක්හුකෙරෙන්; උපාත්තඃ කිම්ති, ගන්නාලද්දැයි; ප්‍රචොදිතඃ, මෙහෙයනලද්දාවූ; ශිශුඃ, බාලතෙම; නවකම්, අලුත්වූ; දන්ත චතුෂ්ටයම්, දත් සතර; ශික්ෂයා, ශික්ෂායෙන්; ප්‍රවිදශීය තියම, දැක්වී.

12 ඉතරෙපි, සෙස්සෝද; සරොජ ශීතලෛඃ, "පියුම්සේ" සිහිල්වූ; මෘදුභිඃ, මොලොක්වූ; සාඤ්ජනරාජිභිඃ, අඤ්ජන රාජි සහිතවූ; කරෛඃ, හස්තයෙන්; ශයනෙ, ශයනයෙහි; පිතුඃ, පියාගේ; චරණෞ, පාදවය; * මාතෘජනෙන, මාතෘ ජනයා විසින්; චොදිතාඃ, මෙහෙයනලද්දාහු; සම්බාහයන්, හැඹූ.

13 ශිශවඃ, බාලයෝ; නිශි, රාත්‍රියෙහි; ශයනීයගතස්‍ය, යහනට ගියාවූ; භූපතෙඃ, රජහුගේ; ක්‍රොඩනිවෙශ වාඤ්ඡයා, බඩට වැද්දූපිරිස්සෙන්; වර්ධිත, වඩනලද; මාතෘසම්මදම්, මවුන්ට සන්තොෂයන් ඇත්තාවූ; කොමල, කොමලවූ; ජල්පිතම්, බිණීම් ඇති; කලහම්, කලහය; දධුඃ, කළෝ.

14 මහීයසඃ, අත්‍යර්ථයෙන් මහත්වූ; චරු ජන්මනඃ, රාමයාගේ; මහිතා, පූජ්‍යවූ; ක්‍රමශඃ, ක්‍රමයෙන්; වපුඃ (පරිවෘද්ධිඃ, ශරීර) පරිවෘද්ධියද; ත්‍රිදශාරෙරපි, රාවණයාගේද; ප්‍රතිවාසරම්, දවස දවස; ආයුෂඃක්ෂයඃ, ආයුෂක්ෂයද; තුල්‍යම්, සදෘශව; ආසතුඃ, වූ.

15 නෘපතෙඃ, රජහුගේ; ආත්මජෙ, පුත්‍රයා; ධනුෂි, දුන්නෙහි; ප්‍ර

---

* පාදවයෙන්—සන්න.

16 ස්වකිරීට මණිප්‍රභාම්බුභිඃ
ප්‍රථමංක්ෂාලිත පාදපඞ්කජම්
නෘපතිඃ සමබීහවන්මුනිං
පුනරුක්තෙන(රිව) පාද්‍යවාරිභිඃ.

17 කුශලංපරි පෘච්ඡ්‍ය සර්වගං
මුනි රධ්‍යාශිත රත්නවිෂ්ටරඃ
උපවිෂ්ටමසෞ භුවස්තලෙ
විරතං රාජමුනිං ජගෞ ගිරම්.

18 ස්වජනාදපි ලබ්ධවෛශසෙ
නෘපතිත්ව ශඨ භෘත්‍ය සම්පදි
ප්‍රියවාදි රිපාවපිස්ථිතො
නෘප! දිෂ්ට්‍යා කුශලෙන වර්තසෙ.

19 විෂතො භව බන්ධ භෙදිනා
දහතශ්චෙතසි යොග වහ්නිනා
නජහාති විපත්ති රද්‍යනඃ
පරසම්පත්සු නිශ්පෘහානපි.

තිලබ්ධ, ලද්දාවූ; පාටවෙ (සති), පාටව ඇති කල්හි; අන්‍යතරෙද්‍යුඃ, එක්තරා දවසෙක; භූෂිත, පහරණලද; ක්‍රතුඃ, යාගඇති; මුනිඃ, තපස්වියෙක්; භුවනස්‍ය ශාසිතුඃ, රජහුගෙ; භවනම්, ගෙට; ප්‍රතිපෙදෙ, පැමිණියේ.

16 නෘපතිඃ, රජතෙමේ; ස්වකිරීට, ස්වකීයවූ මෞලියෙහි; මණිප්‍රභාම්බුභිඃ, මණිශොභා නැමැති ජලයෙන්; ප්‍රථමම්, පළමුකොට; ක්ෂාලිත, සෝදනලද; පාදපඞ්කජම්, පාද පද්ම ඇත්තාවූ; මුනිම්, මුනිහු; පුනරුක්තෛ(රිව), පුනරුක්තයන්වැනිවූ; පාද්‍යවාරිභිඃ, පාදෝදකයෙන්; සමබීහවත්, සම්භාවනා කෙළේ,

17 අධ්‍යාසිත, හිඳිනාලද; රත්නවිෂ්ටරඃ, රුවන් පුටුඇති; * අසෞ මුනිඃ, මේ තපස්වීතෙමේ; සර්වගම්, සියල්ලටගියාවූ; කුශලම්, ආරොග්‍යය; පරිපෘච්ඡ්‍ය, විචාරා; විරතම්, වැලැක්කාවූ; භුවස්තලෙ, පෘථිවීතලයෙහි; උපවිෂ්ටම්, හුන්නාවූ; රාජමුනිම්, රජහට; ගිරම්, තෙපල; ජගෞ, කී.

18 නෘප, රජ; ස්වජනාදපි, බන්ධු ජනයාකෙරෙනුදු; ලබ්ධ, ලද්දාවූ; වෛශසෙ, විනාශඇත්තාවූ; ශඨ, වඤ්චකවූ; භෘත්‍ය සම්පදි, සෙවක සම්පත් ඇත්තාවූ; ප්‍රියවාදි, පිය බණනන්නාවූ; රිපෞ, සතුරන් ඇති; නෘපතිත්වෙ, රජත්වයෙහි; ස්ථිතොපි, සිටියෙහිදු; කුශලෙන, නිදුකින්; වර්තසෙ, පවත්නෙහි; දිෂ්ට්‍යා, යහපති.

19 භවබන්ධභෙදිනා, සංසාර බන්ධච්ඡෙදයකරන්නාවූ; යොගවහ්නි

---

* රුවන්පුටුයෙහි—සන්න.

20 අනුයාන්ති සමන්තතො මඛෙ
නිපතච්ඡොණිත වෘෂ්ටයො දිශඃ
පවනාහත වෘන්ත විච්‍යුත
ප්‍රසවාඃ කිංශුක කානනශ්‍රියඃ.

21 ස්ඵුර දර්චිෂි දෙවතා මුඛෙ
ධෘතවෛකඞ්කත සාධනස්‍රුචාම්
මෘශතාමපි තාපස්‍යතාං
හුතමද්‍යශ්ච උදස්‍යතෙ රිපුඃ.

22 සදසඃ සමයෙෂු වෘත්තයෙ
විධිනා'හුත හුතාංශභාජිනඃ
සුධිතං ජහිපශ්‍යතොහරං
ගුරුණා රමශරෙණ රක්ෂසම්.

නා, ධෘත වහ්නියෙන්; චෙතසි, සිත්හි; ද්විෂතඃ, සතුරන්; දහතඃ, දවන්නාවූ; පර සම්පත්තිෂු, මෙරමාගේ සම්පත්තියෙහි; නිෂ්පෘහානපි, නිරභිලාෂීදවූ; නඃ, අප; අද්‍ය, දූන්; විපත්තිඃ, විපත්තිතොමෝ; න ජහාති, නොහරී.

20 මඛෙ, යාගයෙහි; සමන්තතඃ, හාත්පසින්; නිපතත්, හෙන්නාවූ; ශොණිතවෘෂ්ටයඃ, රුධිරවෘෂ්ටි ඇති; දිශඃ, දික්හු; පවන, පවනයෙන්; ආහත, පහරණලදින්; වෘන්ත, තුවට්ටුයෙන්; විච්‍යුත, ගිලිහුණාවූ; ප්‍රසවාඃ, පුෂ්ප ඇති; කිංශුක කානනශ්‍රියඃ, කැහැල වනයෙක්හි ශ්‍රීන්; අනුයාන්ති, අනුවෙත්.

21 ස්ඵුරත්, බබලන්නාවූ; අර්චිෂි, ජ්වාලා ඇත්තාවූ; දෙවතාමුඛෙ, වහ්නි මුඛයෙහි; හුතම්, හෝනාලද දෙය; ධෘත, දරණලද; * වෛකඞ්කත, විකඞ්කතමයවූ; සාධන, සාධනයහා; ස්‍රුචාම්, සරළු ඇති; තාපස්‍යතාම්, තපස්විවූ; මෘශතාමපි, තබන්නාදවූ; † නඃ, අපට අනාදර කොට; රිපුඃ, සතුරුතෙම; අද්‍යශ්ච, අද සෙට; උදස්‍යතෙ, පැහැර ගන්නේයි.

22 සමයෙෂු, සමයෙහි; විධිනා, විධිවූ පරිද්දෙන්; ආහුත, කැඳවන ලද්දවූ; හුතාංශභාජිනඃ, යාගකොටස් සෙවුනාවූ; සදසඃ, සභාවගේ; වෘත්තයෙ, පැවතීම් පිණිස; පශ්‍යතොහරම්, චණ්ඩචොරවූ; තම්රක්ෂසම්, ඒ රාක්ෂසයා; ගුරුණා, බරවූ; රාමශරෙණ, රාමශරයෙන්; සුධි, සුඛයෙහි; ජහි, නස.

---

* ධාරණලද—සන්න.

† මීසතීම්පි, බලන්නාදවූ—සන්න.

23 යමිනා (මභි) හිංසිතුංජනං
ක්ෂමතෙ නෘප රිපුස් ත්වදර්පිතං
ශශිනං මෘග ශත්‍රු රාශ්‍රිතං
නමෘගං ප්‍රාර්ථයතෙහි ජාතුචිත්.

24 උරගා ඉව ඝර්ම පීඩිතාඃ
ක්‍රතු ශත්‍රු ව්‍යථිතාස්තපස්විනඃ
උපයාන්ත්‍යුප තාපනාශනං
විපුලං ත්වද්භුජ චන්දනද්‍රුමම්.

25 වයමර්ක කුලෛ (ක) කාශ්‍රයා
නපරං භූපති මාශ්‍රයාමහෙ
නහිජාතු පතන්ති පල්වලෙ
ජලදාවාරිධි පාන ලම්පටාඃ.

26 ත්වදණුප්‍රිය මාශ්‍රයාමහෙ
නපරස්මාදති විස්තරාණ්‍යපි
පයසඃ කණමෙව චාතකො
ජලදා දත්ති බහූනි නාන්‍යතඃ.

---

23 ඉන්ද්‍රරිපුඃ, රාවණතෙම; ත්වදර්පිතම්, තාගෙකරෙහි පිහිටියාවූ; යමිනාංජනම්, තපස්වී ජනයා; (අභි) හිංසිතුම්, පෙළන්නට; * නක්ෂමතෙ, නොපොහොසත්වන්නේය; (එසේමැයි;) මෘගශත්‍රුඃ, සිංහතෙම; ශශිනම්, චන්ද්‍රයා; ආශ්‍රිතම්, ඇසිරුකළාවූ; මෘගම්, මෘගයා; ජාතුචිත්, කිසි කලෙක්හිත්; නප්‍රාර්ථයතෙහි, ප්‍රාර්ථනා නොකරන්නේමැයි.

24 ක්‍රතු ශත්‍රු, රාක්ෂසයන් විසින්; ව්‍යථිතාඃ, පෙළනලද්දාවූ; තපස්විනඃ, තපස්වීහු; ඝර්මපීඩිතාඃ, ඝර්මයෙන් පෙළනලද්දාවූ; උරගා ඉව, සර්පයන්මෙන්; උපතාපනාශනම්, සන්තාප නසන්නාවූ; විපුලම්, මහත්වූ; ත්වද්භුජ චන්දනද්‍රුමම්, තාගේ භුජනැමැති චන්දනද්‍රුමයට; උපයාන්ති, පැමිණෙත්.

25 අර්කකුල, සූර්‍ය්‍ය වංශය; එ(ක) කාශ්‍රයාඃ, එකාශ්‍රයකොටඇති; වයම්, අපි; පරම්භූපතිම්, අනික් රජක්හු; නාශ්‍රයාමහෙ, ඇසිරුනොකරමෝ, (එසේමැයි); වාරිධිපාන ලම්පටාඃ—වාරිධිපාන, සාගරපානයෙහි; ලම්පටාඃ, ලොල්වූ; වාරිදාඃ, මෙඝයෝ; පල්වලෙ, මඩවලෙහි; ජාතු, කිසිකලෙක්හිත්; නපතන්තිහි; නොහෙත්මැයි.

26 ත්වත්, තා කෙරෙන්; අණුප්‍රියම්, මඳවූ ප්‍රියයක්; ආශ්‍රයාමහෙ, ඇසිරුකරම්හ; පරස්මාත්, මෙරමාකෙරෙන්; අතිවිස්තරාණ්‍යපි, අත්‍යර්ථයෙන් විස්තරදවූ; ප්‍රියාණි, ප්‍රියයන්; නාශ්‍රයාමහෙ, ඇසිරුනොකර

---

* නහිංසිතුම්, වෙලෙන්නට—සන්න.

27 නෘපතා විතිවෙදිතාපදා
මුනිනා ජොෂ මගූයත ක්ෂණම්.
මහතාං නකදාචි දර්පිතා
ගුරුනිර්බන්ධ විනෂ්ට සෞඛ්‍යවා.

28 පරිපූත තනුර් ද්විජාශිෂා
ශුභයා (භවත්ප්‍රියතා) 'වෘතඃ ස්වයම්.
පෘථුකඃ පෘථුකීර්ති රර්පිතො
භවතිශ්වඃ සමරාය යාස්‍යති.

29 ඉති වස්තු මවස්තු කාඞ්ක්ෂිණෙ
සමුදා 'හෛම සමුදාහෘතප්‍රියඃ
ශරණං ශරණාර්ථිනෙ දදෞ-
(වෘෂයෙ) විශ්ව භුජො නරෙශ්වරඃ.

මෝ; (එසේමැයි;) වාතකඃ, සියොත්තෙම්; ජලදාත්, මෙඝයාකෙරෙන්; පයසඃ කණමෙව, ජලකණයක්ම; අතාසී, කයි; අනෘතඃ, අතිකක් හු කෙරෙන්; බහූනි, බොහෝවූ; පයාංසි, ජලයන්; නාතසී, නො කන්නේයි.

27 නෘපතෞ, රජහු කෙරෙහි; ඉති, මෙසේ; වෙදිත, දක්වනලද; ආපදා, ආපත්තිඇති; මුනිනා, තපස්වීහු විසින්; ක්ෂණම්, ඇසිල්ලක්; ජොෂ මගූයත, නොබිණීමයි; (එසේමැයි;) මහතාම්, මහතුන්ගේ; අර්පිතා, අර්පිතාතොමෝ; කදාචිත්, කිසිකලෙක්හිත්; ගුරු, මහත්වූ; නිර්බන්ධ, ඇවිටියෙන්; විනෂ්ට, නටුවාවූ; සෞඛ්‍යවා න, සුඛ්‍යබව ඇත්තී නොවේ.

28 ශුභයා, ශුභවූ; ද්විජාශිෂා, බ්‍රාහමණයන්ගේ ආශිර්වාදයෙන්; පරිපූතතනුඃ, පවිත්‍ර කරණලද ශරීර ඇති; (භවත්ප්‍රියතා, තාගේ) * සෙනහයෙන්; ආවෘතඃ, වළඳනාලද්දාවූ; පෘථුකීර්තිඃ, මහත්වූ කීර්තිඇති; පෘථුකඃ, බාලතෙම; භවති, තා කෙරෙහි; අර්පිතඃ, පිහිටුවනලද්දේ; ශ්වඃ, සෙට; සමරාය, යුධ පිණිස; ස්වයම්, තෙමේම; යාස්‍යති, යන්නේයි.

29 ඉති, මෙසේ; මුදා, සතොෂයෙන්; සමුදාහෘතප්‍රියඃ, කියනලද ප්‍රිය ඇති; සඃනරෙශ්වරඃ, ඒ රජතෙම; අවස්තුකාඞ්ක්ෂිණෙ, වස්තු නොකැමැත්තාවූ; ශරණාර්ථිනෙ, ශරණාර්ථිවූ; අමෛයම (සෘෂයෙ, මේ) තපස්විහට; විශ්වභුජශ්ශරණම්, වහ්නිගෘහය; වස්තුම්, වසන්නට; දදෞ, දිනී.

---

* තාත් සපිත්‍රා—සී සන්න

30 චලිතෙච සුතං තපස්‍යති *
ප්‍රථමාභූත මෘෂෙර්නමස්‍යයා
උපනීය චිරය වඤ්චිතං
ස්වය මඞ්කං ප්‍රියමාදදෙ වචඃ.

31 සමවෙදි යතස්ත්ව දර්ශිනා
කථිතං යද්දුරතික්‍රමං ත්වයා
අවධූය තතස්තදාපදං
චි(නු) බාණෙන කුලොචිතං යශඃ.

32 අවිජ්ඥාය ජයෛෂිණාං සදා
නාභුවඃ ශක්‍යතයා 'නු රක්ෂිතුම්
නනුදිග්ජය සම්භෘතො මහා
විභවො'යං භවතඃ ප්‍රසඞ්ගතඃ.

33 භුවනානි බිභර්ති කශ්චන
ස්වජනානෙව පරඃ ප්‍රයත්නතඃ
ඉතරස්තනුමෙව කෙවලං
ප්‍රභුරන්‍යො භරණෙ'පි නාත්මනඃ.

---

30 තපස්‍යති, තපස්වීහු; චලිතෙ(සති), නික්මුණු කල්හි; ඍෂෙඃ, ඍෂිහට; නමස්‍යයා, නමස්කාර කරණයෙන්; ප්‍රථමාභූතම්; පළමු කොට කැඳවන ලද්දාවූ; සුතං, පුත්‍රයාද; චිරය, බොහෝකලක්; වඤ්චිතම්, තොරකරණ ලද්දාවූ; අඞ්කම්, ඇකයට; ස්වයම්, තෙමේම; උපනීය, පමුණුවා; ප්‍රියංවචඃ, ප්‍රියවූ වචනය; ආදදෙ, ගති.

31 යතඃ, යම්හෙයකින්; ත්වදර්ශිනා, තා කැමැත්තානු විසින්; කථිතම්, කියනලද්දාවූ; යද්වචඃ, යම් වචනයක් ඇද්ද; තත්, ඒ; ත්වයා, තා විසින්; දුරතික්‍රමම්, නොඉක්මිය හැකිවූයේ; සමවෙදි, දන්නා ලද්ද; තතඃ, එහෙයින්; තදාපදම්, ඔහුගේ ආපත්තිය; බාණෙන, ශරයෙන්; අවධූය, දුරුකොට; කුලොචිතම්, කුලයට උචිතවූ; යශඃ, යසස; චි(නු), රැස්කර.

32 ජයෛෂිණාම්, ජයෛෂීහු සම්බන්ධව; අවිජ්ඥාය, නොදැන; සදා, හැමකල්හි; භුවඃ, පෘථිවිය සම්බන්ධව; අනුරක්ෂිතුම්, රක්ෂාකරන්නට; නශක්‍යතයා, නොපිළිවන් බැවින්; දිග්ජය සම්භෘතඃ—දිග්ජය, දිග්විජයෙන්; සම්භෘතඃ, රැස්කරණ ලද්දාවූ; අයම්මහාවිභවඃ, මේ මහත්වූ විභවය; භවතඃ, තොපට; ප්‍රසඞ්ගතොනනු, ප්‍රසඞ්ගාගත වේද.

33 කශ්චන, එකෙක්ම; භුවනානි, භුවනයන්; බිභර්ති, උසුලන්

---

* "කර්මණො රොමන්ථතපොභ්‍යාං වර්ත්තිචරො" රිතික්‍යඞ්.
පාණිනි. 3. 1. 15.

34 ඉති පක්ෂ චතුෂ්ටයෙ ස්ථිතෙ
රඝවඃ පූර්ව මුදස්‍ය මානිනඃ
ක්ෂපයන්ති යශඃ ක්‍රමාගතං
නහි පක්ෂාන්තර සම්පරිග්‍රහාත්.

35 ජන මන්‍ය හිතප්‍රවර්ත්තිනං
ස්වයමෙවාභි සරන්ති සම්පදඃ
නියතං නිජකෘත්‍ය ලම්පටඃ
පුරුෂඃ ස්වාර්ථත එව හියතෙ.

36 පුරුෂස්‍ය කෘතං භුජද්වයං
ප්‍රවිධාතුං ද්වය මෙව වෙධසා
සුහෘදා මුදයච (වි) ද්විෂා-
මවලෙප ප්‍රතිඝාත මෙවච.

37 ශරණොපගතං නපාති යො
නාභිජානති විෂතාං සමුන්නතිම්
නසබාහු රසාධ නාක්ෂිමො
නර වෘක්ෂ ප්‍රභවඃ ප්‍රරොහකඃ.

නේය; පරඃ, අනිකෙක්; ප්‍රයත්නතඃ, උත්සාහයෙන්; ස්වජනාතෙව, ස්වජනයන්ම; බිභර්ති, උසුලන්නේය; ඉතරඃ, අනිකා; කෙවලම්, කෙවලවූ; තනුමෙව, ශරීරයම; බිභර්ති, උසුලන්නේය; අන්‍යඃ අනිකා; ආත්මනඃභරණෙපි, ආත්මභරණයෙහිදු; ප්‍රගුන්, පොහොසත් නොවන්නේයි.

34 මානිනඃ, මානීවූ; රඝවඃ, රඝුහු, ඉති, මෙසේ; පක්ෂචතුෂ්ටයෙ, පක්ෂචතුෂ්ටය; ස්ථිතෙ(සති), සිටිකල්හි; පූර්වම්, පූර්ව පක්ෂය; උදස්‍ය, හැර; පක්ෂාන්තරසම්පරිග්‍රහාත්, පක්ෂාන්තරයන්ගේ ගැන්මෙන්; ක්‍රමාගතම්, ක්‍රමාගතවූ; යශඃ, යසස, නක්ෂපයන්ති, නොනසත්මැයි.

35 අන්‍යහිත, මෙරමාහට හිතයෙහි; ප්‍රවර්ත්තිනම්, පවත්නාවූ; ජනම්, ජනයාකරා; සම්පදඃ, සම්පත්තීහු; ස්වයමෙව, තුමූම; අභිසරන්ති, පැමිණෙති; නියතම්, ඒකාන්තයෙන්; නිජකෘත්‍ය, ස්වකීයවූ කෘත්‍යයෙහි; ලම්පටඃ, ලොල්වූ; පුරුෂඃ, පුරුෂතෙම; ස්වාර්ථතඑව, ස්වාර්ථයෙන්ම; හීයතෙ, පිරිහෙන්නේයි.

36 වෙධසා, බ්‍රහ්මයා විසින්; පුරුෂස්‍ය, පුරුෂයාගේ; භුජද්වයම්, බාහුද්වය; ද්වයමෙව, දෙකක්ම; ප්‍රවිධාතුම්, කරණු පිණිස; කෘතම්, කරණලදී; සුහෘදම්, මිත්‍රයන්ගේ; උදයඩ, අභිවෘද්ධියද, (වි)ද්විෂාම්, සතුරන්ගේ; අවලෙපප්‍රතිඝාතමෙවච, ගර්ව විනාශ කිරීමද යන; (ද්වයමෙවප්‍රවිධාතුං කෘතම්.)

37 යඃ, යම් බාහුයෙක්තෙම; ශරණොපගතම්, ශරණයට එළඹි

38 පරකෘත්‍ය ජඩො යශො'ර්ජිනෙ
ජඨරෛකප්‍රවණො නිරුත්සුකඃ
පශුරෙව බුධෛර් නිගද්‍යතෙ
යවසග්‍රාස නිවෘත්තමානසඃ.

39 නපශුඃ පුරුෂාකෘතියතිතො
නෘගුණභ්‍රෂ්ටතයා න පූරුෂඃ
විරතව්‍රත පෞරුෂස්පෘහඃ
කිමුකො'පි ද්‍රුහිණෙන නිර්මිතඃ.

40 අකෘතච්ඡිදුනාතිවිච්ඡිදඃ
ශ්‍රිත සංරක්ෂණ වන්ධ්‍ය කර්මණඃ
පුරුෂස්‍ය නිරර්ථකඃකරඃ
තිලකණ්ඩූයනමාත්‍ර සාර්ථ(කඃ.)

යශු; නපාති, රක්‍ෂානොකෙරේද; විෂතාම්, සතුරන්ගේ; සමුනනති ම්, උනනතිය; නසිනත්ති, නොබිඳීද; අසාධනක්‍ෂමඃ, සාධනයට ක්‍ෂමනොවූ; සඃ, හෙතෙම; බාහුනී, බාහුයෙක් නොවෙයි; නරවෘක්‍ෂප්‍රභවඃ, නර වෘක්‍ෂයෙන් උපන්නාවූ; ප්‍රරොහකඃ, අරලුවෙකි.

38 පරකෘත්‍යජඩඃ, පරකෘත්‍යයෙහි ජඩවූයේ; යශොර්ජිනෙ, යශස් රැස්කිරීමෙහි; නිරුත්සුකඃ, නිරභිලාෂ වූයේ; ජඨර, ජඨරයෙහි; ඒකප්‍රවණඃ, ඒකප්‍රවණවූයේ; යවසග්‍රාස, යවසග්‍රාසයෙන්; නිවෘත්ත, වැළැක්කාවූ; මානසඃ, මානස ඇත්තාවූ; පශුරෙව, පශුවූයේම්; බුධෛඃ, පණ්ඩිතවරුන් විසින්; නිගද්‍යතෙ, කියනුලැබේ.

39 යතඃ, යම්හෙයකින්; පුරුෂාකෘතිඃ, පුරුෂයන්ට බඳුවූ ආකාර ඇත්තේද; තතඃ, එහෙයින්; පශුනී, ගොණෙක් නොවෙයි; නෘගුණභ්‍රෂ්ටතයා, මනුෂ්‍ය ගුණයෙන් පිරිහුනුබැවින්; පූරුෂඃ න, පුරුෂයෙක් නොවෙයි; විරත, වැළැක්කාවූ; ව්‍රතපෞරුෂස්පෘහඃ, ව්‍රතපෞරුෂයෙහි අභිලාෂ ඇත්තාවූ; කොපි, කවරෙක්දෝ; ද්‍රුහිණෙන, බ්‍රහමයාවිසින්; කිමුනිර්මිතඃ, කුමැයි මවනලදද?

40 අකෘත, නොකරණලද; විෂත්, සතුරන්ගේ; උනනතිච්ඡිදඃ, උනනතිච්ඡෙද ඇත්තාවූ; ශ්‍රිත, ආශ්‍රයකළවුන්ගේ; සංරක්‍ෂණ, රක්‍ෂාකිරීමෙන්; වන්ධ්‍ය, සිස්වූ; කර්මණඃ, ක්‍රියාඇති; පූරුෂස්‍ය, පුරුෂයාගේ; නිරර්ථකඃ, නිරර්ථකවූ; කරඃ, හස්තයතෙම; කණ්ඩූයනමාත්‍රසාර්ථ (කඃ)—කණ්ඩූයනමාත්‍ර, කණ්ඩූයනමාත්‍රයකින්; සාර්ථකඃකිල, නොවැලු. *

---

* මෙයද සන්නපොත්හි වත්‍රකුලව පැනේ.

41 අශනෙ රසනානි දෙහිනාං
කෘතයොගානි මුඛෙ(ෂු) භූරිශඃ
න නසනානි තදෙෂු දුල්ලභම්
ප්‍රභුශත්ස්‍යද භයංප්‍රජල්පිතුම්.

42 නවජීවිත සංශයෙෂ්වපි
නපරිත්‍යජ්‍ය මිදං කුලව්‍රතම්
සුලභං ප්‍රතිජන්ම ජීවිතං
හෘදයං ධර්ම්ම රතං (හි) දුල්ලභම්.

43 (සම්බන්ධ) මභිව්‍රජත්‍ය (සා-
ව)භිෂෙකොත්සව දුන්දුභිඃ ක්ෂණාත්
ඉතිපාතිනි ජීවිතෙකථං
සුඛමාලම්බ්‍ය සෘජන්ති සත්පථම්.

44 යශසිව්‍රජ යත්න මුජ්ඣිත
සවසුඛප්‍රීති රුපෙපෙහිවා තපඃ
අධිගම්‍ය මසාර මස්ථිරං
විෂයාස්වාද සුඛංපයොරපි.

---

41 දෙහිනාම්, සත්වයන්ගේ; මුඛෙ(ෂු), මුඛයෙහි; භූරිශඃ, බොහෝසේ; අශනෙ, කෑමෙහි; කෘත, කරණලද; යොගානි, අභියොග ඇති; රසනානි, ජිහ්වාවෝ; නනසනානි, * නැත්තෝ නොවෙති; එෂු, මොවුන්ගේ අතුරෙහි; යත්, යමෙක්; අභයම්, අභය; ප්‍රජල්පිතුම්, කියන්නට; ප්‍රභුසත්, පොහොසත්වන්නේද; තත්, එසේවූ (රසන)යෙක්; දුර්ලභම්, දුර්ලභයි.

42 ජීවිත සංශයෙෂ්වපි (සත්සු), ජීවිත සංශයක් ඇති කල්හිත්; නෙ, තා සම්බන්ධව; ඉදං කුලව්‍රතම්, මේ කුලව්‍රතය; නපරිත්‍යජ්‍යම්, නොහැරියයුත්තේයි; ප්‍රතිජන්ම, ජන්මයෙහි; ජීවිතම්, ජීවිතය; සුලභම්, සුලභය; ධර්මරතම්, ධර්මයෙහි ඇලුනාවූ; හෘදයම්, හෘදය; දුල්ලභං(හි), † දුල්ලභමැයි.

43 (අසෞ) අභිෂෙකොත්සව දුන්දුභිඃ, (මේ) අභිෂෙකොත්සව දුන්දුභියද; ක්ෂණාත්, ඇසිල්ලකින්; (සම්බන්ධම්, දර) බවට; ‡ අභිව්‍රජති, යෙයි; ජීවිතෙ, ජීවිතය; ඉතිපාතිනි (සති), මෙසේ නස්නා කල්හි; සුඛම්, සුවය; අලම්බ්‍ය, එල්බ; සත්පථම්, සන්මාර්ගය; කථංසෘජන්ති, කෙසේ හරිද්ද.

44 උජ්ඣිත, දුරුකරණලද; සවසුඛප්‍රීතිඃ, සවසුඛයෙන් ප්‍රීති ඇත්

---

* "වෛනත්‍යෙ ප්‍රකෘතෙදීර්ඝ්‍යංසූචයත" ඉතිමධුකොෂ පඤ්ජිකා.

† දුල්ලභම්—සන්න.

‡ සවඩිළු බවට—සන්න.

45 යශසා සුකෘතෙන් සඞ්ග්‍රහො
නියතං ධර්‍ම්ම මුපාර්ජ්ජිතොයශඃ
අනුගච්ඡ තදෙක සඞ්ග්‍රහා-
දුභයං ලභ්‍යං මිතිහ සත්පථම්.

46 නනුතාව දිශෙව සජ්ජන
ප්‍රතිරක්ෂණවිධි ගම්‍යමක්ෂයම්
එලම්බනු කරෙප රඤ්ජිත
ප්‍රහසත්කෞමුද කොමලං යශඃ.

47 ප්‍රතිපද්‍ය තපොවනං ශුචි-
ප්‍රයතස්ත්වං සහ කෞශිකෙන තත්
(ජහි සං) යමිනාං නිවර්හිකං
සහසොග්‍රං තමුදග්‍ර වික්‍රමඃ.

තෙහි; යශසි, යශස්හි; යත්නම්, උත්සාහයට; ව්‍රජ, යා; තපොවා, තාපසටහෝ; උපෙයි, පැමිණෙයි; * අසාරම්, නිස්සාරවූ; අස්ථිරම්, අස්ථිරවූ; විෂයාස්වාද සුඛම්, විෂයාස්වාද සුඛය; පශොරපි, පශුනු සම්බන්ධවද; අධිගම්‍යම්, පැමිණියයුත්තේයි.

45 යශසා, යශසින්; සුකෘතෙඃ, සුකෘතියගේ; සඞ්ග්‍රහො න, සඞ්ග්‍රහයක්නැත; ධර්‍ම්මම්, ධර්‍මය; උපාර්ජ්ජිතඃ, රැස්කරන්නාහට; යශඃ, යශස; නියතම්, නියතය; ඉහ, මෙහිලා; එක සඞ්ග්‍රහාත්, එකක්හු ගේ ගැන්මෙන්; තදුභයම්, ඒදෙක; ලභ්‍යම්ති, ලැබියයුත්තේයයි; සත්පථම්, සන්මාර්ගය; අනුගච්ඡ, අනුවා.

46 සජ්ජන, සත්පුරුෂයන්ගේ; ප්‍රතිරක්ෂාවිධි, රක්ෂාවිධියෙන්; ගම්‍යම්, පැමිණියයුතුවූ; අක්ෂයම්, ක්ෂයනැත්තාවූ; ඉන්දුකර, චන්ද්‍ර මරීචියෙන්; උපරඤ්ජිත, රඳනාලද්දාවූ; ප්‍රහසත්, පිපෙන්නාවූ; කෞමුද, කුමුදුසේ; කොමල, කොමලවූ; යශඃ, යසසතෙම; ඉශෙව, මෙහිම; තාවත්, පළමුකොට; එලංනනු, එලවේද; (මෙහි "නනු" යනු අනුනයවාචිසි.)

47 ප්‍රයතඃ; පූතාත්මවූ; උදග්‍ර, උඩඟුවූ; වික්‍රමඃ, වික්‍රම ඇති; ත්වම්, තෝ; කෞශිකෙන සහ, කෞශිකයාහා එක්ව; සහසා, වහා; තත්, තපොවනම්, ඒ තපොවනයට; ප්‍රතිපද්‍ය, පැමිණ; (සං)යමිනාම්, තාපස්විහු සම්බන්ධව; නිවර්හිකම්, නසන්නාවූ. උග්‍රම්, දරුණුවූ; තම්, ඔහු; ශුචි, ශුචයෙහිලා; (ජහි,) † නස.

---

* උපෙති, පැමිණේ—සන්න.
† හාක්‍රත—සන්න.

48 පිතුරිත්ථමනාකුලං වච-
ස්තදුපශ්‍රුත්‍ය නනාම පාදයොඃ
සහසිද්ධවනං යියාසුනා
සමරයා වරජේන රාඝවඃ.

49 තමසිස්ඵුර දංශුමද්ද්‍යුති
ප්‍රහෘතෙ සංසදිසෞඛරාත්‍රිකඃ
යතයෙ නිරසීයතාත් සුතෞ
නෘපතිර්මන්ත්‍ර පවිත්‍රදංශිතෞ.

50 අනුජග්මතු රශ්‍රු වර්ෂිණෞ
හෘදයෛඃපෞර ජනස්‍ය රාඝවෞ
මුනිමෙන මනාකුලාතුරෛ-
රනුයාතා වශිවෛක චින්තයා.

51 යමිනඃපථිචෛති හාසිකා-
(නුප)ශෘණ්වන් විවිධාශ්‍රයාඃ කථාඃ
කලමථං නවිවෙද රාඝවො
බලයා'නීත බලඃ සවිද්‍යයා.

---

48 රාඝවඃ, රාමතෙම; පිතුඃ, පියාගේ; ඉත්ථම්, මෙසේ; අනාකුලම්, අනාකුලවූ; තද්වචඃ, ඒ වචනය; උපශ්‍රුත්‍ය, අසා; සමරය, යුද්ධපිණිස; සිද්ධවනම්, සිද්ධවනයට; යියාසුනා, යාපිවූ; අවරජේන සහ, මලුහා එක්ව; පාදයොඃ, පාදවලයෙහි; නනාම, වැන්දේ.

49 තමසි, අන්ධකාරයෙ; ස්ඵුරත්, බබලන්නාවූ; අංශුමද්ද්‍යුති, සූර්‍ය්‍ය රශ්මියෙන්; ප්‍රහෘතෙ (සති), පහරණලද කල්හි; සංසදි, සභායෙහි; සෞඛරාත්‍රිකඃ, සුඛ රාත්‍රි පුළුවුස්නාවූ; නෘපතිඃ, රජතෙම; මන්ත්‍ර පවිත්‍ර, මන්ත්‍රයෙන් පවිත්‍රකොට; දංශිතෞ, කවචිතවූ; සුතෞ, පුත්‍රයන් දෙදෙනා; යතයෙ, තපස්වීහට; නිරසීයතාත්, පාවාදිනි.

50 අශ්‍රුවර්ෂිණෞ, අශ්‍රුවර්ෂීවූ; පෞරජනස්‍ය, පෞරජනයාගේ; අශිව, අශිවයාගේ; එකචින්තයා, එකචින්තායෙන්; ආකුලෛඃ, ආකුලවූ; ආතුරෛඃ, ආතුරවූ; හෘදයෛඃ, හෘදයෙන්; අනුයාතෞ, අනුවයනලද්දා වූ; රාඝවෞ, රාඝවයෝ දෙදෙන; එනම්මුනිම්, මේ මුනීන්; අනුජග්මතුඃ, අනුව ගියෝ.

51 පථිච, මාර්ගයෙහිද; ඓතිහාසිකාන්, පුරා වෘත්ත දන්නාවූ; යමිනඃ, තපස්වීහුකෙරෙන්; විවිධාශ්‍රයාඃ, විවිධ වස්තු ආශ්‍රයවූ; කථාඃ, කථාවන්; (උප) ශෘණ්වන්, අසන්නාවූ; බලයා විද්‍යයා, බලානම් විද්‍යායෙන්; * ආනීත, එළවනලද; බලඃ, ශක්තිඇති; සඃරාඝවඃ, ඒ රාම තෙම; කලමථම්, කලමථය; නවිවෙද, නොදති.

---

* "උත්සාහ බලයොර්වෘද්ධිඃ පරශත්‍රුසකිජ්ඥතා, න බාධාක්ෂුත් පිපාසාහතං යතස්සා කථිතා බලා" යි මංජුෂිකාදියෙහි කියනලද අනුසස්ඇති (මන්ත්‍ර) විද්‍යාව "බලා" නම්.

52 අථවජ්‍රභෘතඃ සුහෘද්ද්‍රුහො
විෂයොයඃ ස්නපනෙන විශ්‍රුතඃ
නෘවරෙ නි(ජ) ගාද තත්පුරං
පිශිතාශී නිහතං නිරීක්‍ෂ්‍යසඃ.

53 නහ්‍යනක්ති පුරා පුරශ්‍රියං
පරිතඃ කීර්ණ්ණ කරඞ්ක සඞ්කරා
අවමග්න (ශිරඃ) කපාල (දෘග්)
විවරප්‍රොද්ගත ශාඞ්වලාමහී.

54 ඵණිභිඃ ප්‍රතිබිම්බ මාතරඃ
ශිතිභිර්භාන්ති ශිරො'වලම්බිභිඃ
රචිතෛ රිවවෙණිබන්ධනෛ-
ර්විරහා දස්‍ය පුරස්‍ය ශාසිතුඃ.

55 භුවිභොගිනිභං විලොකයං-
ස්තුටුමොහාර මහාය්‍යවෙපථුඃ
හරිඝස්න හතස්‍ය දන්තිනඃ
කර රන්ධ්‍රෙ නිභෘතං නිලීයතෙ.

---

52 අථ, ඉක්බිත්තෙන්; යඃවිෂයඃ, යම් විෂයෙක්තෙම; සුහෘද්ද්‍රුහඃ, සුහෘද්ද්‍රොහකළාවූ; වජ්‍රභෘතඃ, ශක්‍රයාගේ; ස්නපනෙන, නැහැමෙන්; විශ්‍රුතඃ, ප්‍රසිඬ; පිශිතාශී, රාක්‍ෂසිය විසින්; නිහතම්, නසනලද්දූවූ; තත්පුරම්, ඒ පුරය; නිරීක්‍ෂ්‍ය, බලා; සඃනෘවරඃ, ඒ රජතෙම; නි(ජ) ගාද, කී.

53 පරිතඃ, හාත්පසින්; කීර්ණ්ණ, විසුලාවූ; කරඞ්ක, ඇටසැකිල්ලකින්; සඞ්කරා, ගැවසීගත්තාවූ; අවමග්න, ගැලූනාවූ; (ශිරඃ) කපාල, ශිරඃකපාලයෙහි; (දෘග්) විවර, නෙත්‍ර විවරයෙන්; ප්‍රොද්ගත, නැංගාවූ; ශාඞ්වලා, ලාතණ * ඇති; මහී, පෘථිවීතොමෝ; පුරා, පෙර; පුරශ්‍රියම්, පුරශ්‍රිය; නහ්‍යනක්ති, රක්‍ෂානොකෙරේ.

54 ප්‍රතිබිම්බ මාතරඃ, ප්‍රතිබිම්බ මාත්‍රහු; ශිතිභිඃ, කළුවූ; ශිරෝවලම්බිභිඃ, සිරස එලෙන්නාවූ; ඵණිභිඃ, සර්පයන් කරණකොටගෙන; අස්‍ය පුරස්‍යශාසිතුඃ, මේ පුරය ශාසිතෘහුගේ; විරහාත්, විරහයෙන්; රචිතෛඃ, කරණලද්දූවූ; වෙණිබන්ධනෛරිව, වෙණි බන්ධනයෙන් මෙන්; භාන්ති, හොබිත්.

55 තුටුමඃ, උන්දුරතෙම; භුවි, පෘථිවියෙහි; භොගිනිභම්, සර්පයක්හු හා සදෘශවූ; හාරම්, මුත්හර; විලොකයන්, බලන්නේ; අහාය්‍ය, නොහැරපියහැක්කාවූ; වෙපථුඃ, වෙව්ලුම් ඇත්තේ; හරි, සිංහයක්හුගේ; ඝස්න, ඝස්නයෙන්; හතස්‍ය, නසනලද්දූවූ; දන්තිනඃ, හස්තියක්හුගේ; කරරන්ධ්‍රෙ, හස්තරන්ධ්‍රයෙහි; නිභෘතම්, නිශ්චලව; නිලීයතෙ, සැඟවේ.

---

* හීතණ—සන්න.

56 ප්‍රතිමා විශදෙන ලූතිකා
පටලෙනාවෘත දෘෂ්ටිරීක්ෂ්‍යතෙ
රුදිතෛරිව පුෂ්පිතෙක්ෂණා
විපුලත්‍රාස කෘතෛරනෙකශඃ.

57 ශලථ භිත්ති විරූඪ භූරුහ
(ස්ථිර) මූලාග්‍ර විනිර්ගමක්ෂතම්
ස්ඵුටතීව භෘශං ශුචා'තුරං
හෘදයං තදගෘහ චිත්‍රයොෂිතාම්.

58 නකුලඃ පරිජීර්ණ වෛබුධ
ප්‍රතිබිම්බානන මධ්‍ය රන්ධ්‍රතඃ
පරිකම්පියති ක්‍රුධා යථා
ස්ඵුරිතං තද්‍රසනාං සරීසෘපම්.

59 ඉති ජල්පති තත්‍රරක්ෂසී
පුරතඃ ප්‍රාදු රභූද් (භි)දෙලිමා
මකරාකර පාසි ධාමභිඃ
ක්ෂතයක්ෂිකෘති රුග්‍ර විග්‍රහා.

---

56 විශදෙන, ධවලවූ; ලූතිකාපටලෙන, මකුළු සටුවෙකින්; ආවෘත, වසනලද; දෘෂ්ටිඃ, ඇස්ඇති; ප්‍රතිමා, ප්‍රතිමාතොමෝ; විපුල, මහත්වූ; ත්‍රාස, භයින්; කෘතෛඃ, කරණලද්දවූ; අනෙකශඃ, නොඑක් පරිද්දෙන්; රුදිතෛඃ, හැඬීමෙන්; පුෂ්පිතෙක්ෂණෙව, පුෂ්පිතවූ ඊක්ෂණ ඇත්තියකමෙන්; ඊක්ෂ්‍යතෙ, දක්නාලැබේ.

57 ශලථ, ශිථිලවූ; භිත්ති, භිත්තියෙහි; විරූඪ, හටගත්තාවූ; භූරුහ, වෘක්ෂයන්ගේ; (ස්ථිර,) ස්ථිරවූ; මූලාග්‍ර, මූලාග්‍රයන්ගේ; විනිර්ගම, නික්මීමෙන්; ක්ෂතම්, ක්ෂතවූ; තත්, ඒ පුරයාගේ; ගෘහ, ගෘහයෙහි; චිත්‍රයොෂිතාම්, චිත්‍රයොෂිතුන්ගේ; භෘශම්, අත්‍යර්ථයෙන්; ශුචා, ශොකයෙන්; ආතුරම්, ආතුරවූ; හෘදයම්; හෘදය; ස්ඵුටතීව, පැලෙයිසිතම්.

58 නකුලඃ, නකුලතෙම; පරිජීර්ණ, දිරායියාවූ; වෛබුධ, විබුධ ප්‍රතිබද්ධවූ; ප්‍රතිබිම්බ, ප්‍රතිබිම්බයාගේ; ආනනමධ්‍ය, මුඛ මධ්‍යයෙහි; රන්ධ්‍රතඃ, රන්ධ්‍රයෙන්; ස්ඵුරිතම්, සැලෙන්නාවූ; සරීසෘපම්, සර්පයා; තත් * ඔහුගේ; රසනම්යථා, ජිහ්වාවමෙන්; ක්‍රුධා, රොෂයෙන්; † පරි කම්පියති, අදනේයි.

59 තත්‍ර, ඒ රාමයා; ඉති, මෙසේ; ජල්පති (සති), බණන කල්හි;

---

* තස්‍ය—සන්න.

† ක්‍රුධා, රොෂයෙන්මෙන්—සන්න.

60 නවකෘත්ත විලාසිනී කර
ප්‍රසවොත්තංස විභූෂිතානනා
නෘශිරස්තති මෙඛලා ගුණ-
ස්ඵුරණක්‍රෑර (කටු) ක්වණත්කටිඃ

61 පරිතඃ ස්ඵුර දන්ත්‍ර පාශ්‍ය (යා)
පරිණද්ධාකුල කෙශ සන්තතිඃ
ඝනශොණිත පඞ්ක කුඞ්කුම
ප්‍රවිලිප්තස්තන කුම්භභීෂණා.

62 ඉති තා මති භීමදර්ශනා-
මභිවීක්ෂ්‍ය භයත්‍රස්තපොධනම්
ධනුෂො රවනී භුජස්සුතෞ
සපදින්‍යස්ත ශර වතිෂ්ඨතාම්.

(භි)දෙලීමා, පැලෙන්නාවූ; මකරාකරපාසි, අඟස්ත්‍යයාගේ; ධාමභිඃ, තෙජසින්; ක්ෂත, නසනලද; යක්ෂාකෘතිඃ, යක්ෂාකාර ඇති; උග්‍ර, දරුණුවූ; විග්‍රහා, ශරීර ඇති; රාක්ෂසී, රාක්ෂසීතොමෝ; පුරතඃ, අභිමුඛයෙන්; ප්‍රාදුරභූත්, පහළවූ.

60 නව, අලුත; කෘත්ත, කඩනලද; * විලාසිනී, අඟනන්ගේ; කර, හස්තනමැති; ප්‍රසවොත්තංස, ප්‍රසවොත්තංසයෙන්; විභූෂිත, හොබවනලද; ආනනා, මුඛ ඇත්තී; නෘ ශිරස්තති, මනුෂ්‍ය ශිරස්තතියෙන් (කරණලද); මෙඛලාගුණ, මෙඛලා ගුණයාගේ; ස්ඵුරණ, සැලීමෙන්; ක්‍රෑර, ක්‍රෑරවූ; (කටු,) කර්කශවූ; ක්වණත්, හඬන්නාවූ; කටිඃ, උකුළ ඇත්තී.

61 ස්ඵුරත්, බබලන්නාවූ; අන්ත්‍ර පාශ්‍ය(යා), අන්ත්‍රපාශ සමූහයෙන්; පරිතඃ, හාත්පසින්; පරිණද්ධ, වෙළඳනාලද්දවූ; ආකුල, ආකුලවූ; කෙශ සන්තතිඃ, කෙශ සමූහ ඇත්තී; ඝන, ඝනවූ; ශොණිත පඞ්ක, රුධිර පඞ්ක නැමැති; කුඞ්කුම, කුඞ්කුමයෙන්; ප්‍රවිලිප්ත, ගල්වනලද; ස්තන කුම්භ, ස්තන කුම්භයෙන්; භීෂණ, භයඞ්කරවී.

62 අවනීභුජස්සුතෞ, රාජ පුත්‍රයෝ දෙදෙන; ඉති, මෙසේ; අති භීමදර්ශනාම්, අත්‍යර්ථයෙන් භයඞ්කරවූ දර්ශනඇති; තාම්, ඈ; අභිවීක්ෂ්‍ය, දැක; සපදි, එකෙණෙහි; ධනුෂොඃ, ධනුවීයෙහි; න්‍යස්තශරෞ, පිහිටුවනලද ශර ඇත්තාහු; තපොධනම්, තපස්වීහු; උභයතඃ, දෙපාර්ශවයෙහි; අතිෂ්ඨතාම්, සිටියෝ.

---

* කෘත්‍ය, කරණලද—සී ඇතම් පොතෙක.

63 සවශිෂ්ඨ තනූජ පාතිත
ක්‍ෂිතිපස්වර්වසතිප්‍රදෙමුනිඃ
ඝෘණිනො නෘපතෙර්ජගාවිදං
තනයංවීක්‍ෂ්‍ය කෘතස්මයො වචඃ.

64 ඉති සාර්වජනීන සම්පදඃ
ප්‍රලයංදෙශවරස්‍ය (කු)ර්වතීම්
න නිඝ්නත්‍ය ශරෙණ සූරිභි-
ස්ත්වම ධාර්මිම් ධ්‍රැවමෙෂගීයසෙ.

65 ශත මන්‍යුර වර්ණ්‍ය වෘත්තයෙ
නවධඃ සෞත්‍රෙණ ඉතිප්‍රචින්තයන්
(නි)ජඝාන විරොචනාත්මජාං
කුලිශෙන ත්‍රිදිවස්‍ය ශාන්තයෙ.

66 වනිතා වපුෂිවිෂජ්ජනෙ
පුරුෂාකාර විශෙෂිතෙ'පිවා
නාහි භද්‍ර කරං ශරීරිණාං
ප්‍රකෘතෙ (ස්‍යත්) කරුණා වලම්බනම්.

---

63 වශිෂ්ඨතනූජ, බෘහස්පතිහු විසින්; පාතිත, හෙළනලද; ක්‍ෂිතිප, රජහට; ස්වර්වසති ප්‍රදඃ, දිව්‍යලොක නිවාස දුන්නාවූ; සමුනිඃ, ඒ මුනිතෙම; ඝෘණිනඃ, ඝෘණ ඇත්තාවූ; නෘපතෙඃ, රජහුගේ; තනයම්, පුත්‍රයා; වීක්‍ෂ්‍ය, බලා; කෘතස්මයඃ, කරණලද සිනා ඇත්තේ; ඉදං වචඃ, මේ වචනය; ජගෞ, කී.

64 ඉති, මෙසේ; සාර්වජනීන, සියලු ජනයහට හිතවූ; සම්පදඃ, සම්පත්ති ඇති; දෙශරස්‍ය, දෙශවරයහට; ප්‍රලයම්, විනාශය; (කු) ර්වතීම්, කරන්නිය; ශරෙණ, ශරයෙන්; නනිඝ්නත්‍ය, නොනසා; එ ත්වම්, මේ තෝ; සූරිභිඃ, පණ්ඩිතවරුන් විසින්; ධ්‍රැවම්, ඒකාන්ත යෙන්; අධාර්මි, * අධර්මචරවූයෙහි; ගීයසෙ, කියනුලැබෙහි.

65 ශතමන්‍යුඃ, ශක්‍රතෙම්; සෞත්‍රණඃ, සත්‍රී ප්‍රතිබද්ධවූ; වධඃ, වධය තෙම්; අවර්ණ්‍ය වෘත්තයෙ නෙති, අවර්ණ්‍ය වෘත්තිය පිණිස නොවෙයි; ප්‍රචින්තයන්, සිතන්නේ; ත්‍රිදිවස්‍ය, දිව්‍යලොකයට; ශාන්තයෙ, ශාන්ති පිණිස; විරොචනාත්මජාම්, සූර්‍ය පුත්‍රිය; කුලිශෙන, වජ්‍රායුධ යෙන්; (නි) ජඝාන, පහළි.

66 ප්‍රකෘතෙ, (පහරණට) පටන්ගත්තාවූ; විෂජ්ජනෙ, ශත්‍රු ජ

---

* අධාර්මිකඃ—සන්න.

67 තුලයන්ති න සාධවඃ සුඛෙ
ජගතො ලූනතවතශ්චිරසම්හිම්
යුවතෙරපි රාම! සාධවො
විෂතිතාප මගුණ්‍යවෘත්තිභිඃ.

68 රණෙ අභ්‍යුදිතෙ ධනුර්භෘතො-
භවතොඃ පෞරුෂරොෂවිත්තයොඃ
අපි විත්ථ ඉදං යශශ්‍රියං
නභජන්තීති තපො ධනායිෂා.

69 විජවෘධ නිෂෙවණක්‍ෂමං
යුවයොරායුධ යුද්ධ තන්ත්‍රයොඃ
නාවිරෙචන (වංශ) ජන්මනො-
මහතොඃ ශ්‍රොත්‍ර මිදං විරාජතෙ.

නයා; වනිතා වපුෂි(වා), ස්ත්‍රී ශරීර ඇති කල්හිදු; පුරුෂාකාර විශෙෂි තොපිවා, පුරුෂාකෘතියෙන් විශෙෂිත කල්හිදු; කරුණාවලම්බනම්, කරුණාව එල්බීම; ශරීරිණම්, ශරීරීන්ට; භද්‍රකරං නහි(සතත්), භද්‍ර යක්කරන්නේ නොවේමැයි.

67 රාම, රාමය; සාධවඃ, සත්පුරුෂයෝ; ජගතඃ, ලොවට; සුඛෙ, සුඛ නිමිත්තකොට; යුවතෙරපි, අභනකගේද; චිරසම්හිතිම්, බොහෝ කලක් සිටීම; ලූනතවතඃ, නසන්නහුගේ; විෂතීතාපම්, සැතිරියන් තවන්නාවූ; වික්‍රමම්, වික්‍රමය; අගුණ්‍ය වෘත්තිභිඃ, ගුණනැත්තාවූන් ගේ වෘත්තිහා; නතුලයන්ති; සමනොකෙරෙත්.

68 රණෙ, යුධය; අභ්‍යුදිතෙ(සති), පහළවූ කල්හි; පෞරුෂ, එඩි හා; රොෂ, රොෂහා; විත්තයොඃ, ධනකොටඇත්තාවූ; ධනුර්භෘතොඃ, ධ නුර්ධරවූ; භවතොඃ, තොපදෙදෙනාගේ; තපොධනායිෂා, තපස්වියක් හුසේ හැසිරීම් රිසිතොමෝ; යශශ්‍රියම්, යශශ්‍රී; නභජන්තීති, නො සෙවිනී යන; ඉදමපි, මෙද; විත්ථඃ, දන්නහු.

69 ආයුධ යුධ තන්ත්‍රයොඃ, ආයුධ යුධය ප්‍රධානකොට ඇති; විරෙ චන (වංශ) ජන්මනොඃ, සූර්‍ය්‍ය වංශයෙහිවූ; මහතොඃ, මහත්වූ; යුව යොඃ, තොපදෙදෙනාගේ; විජවෘධ, බ්‍රාහමණ වෘධයන් විසින්; නි ෂෙවණ, සෙවීමට; ක්‍ෂමම්, ක්‍ෂමවූ; ඉදංශ්‍රොත්‍රම්, මේ ශ්‍රොත්‍රය; නවි රාජතෙ, නොහොබනේයි.

70 ඉතිමුනි චොදිතො හෘදි සුකෙතු සුතා මිෂුණා
රඝුපති රක්ෂිණො දශනිපාත පටුධ්වනිනා
සදු(වි)ත කුචාන්තර ස්‍රවදසෘක් ස්‍රුතිනඃ කරණාත්
ප්‍රථම මපායයුස්තදසවො නු ශරෙ (නු) වහිඃ.

71 සෘෂිරිති විඝනඝාතවිධි සඤ්චිත සද්‍යශසං
තනුජ මයොජයද්දශරථස්‍ය සුරාස්ත්‍ර ගණෛඃ
අසුරනිශාචර ක්ෂතජ පාන පරෛර්විකස-
ල්ලසිතහුතාශන ද්‍යුති පිශඞ්ගිත දිග්වදනෛඃ.

72 වදන විනිර්ගත ජ්වලිත වහ්නි ශිඛා විතතෙ-
රුපගත වන්ත්‍යභිරාම මථ තානි තතානි රුචා
ශශධර ඛණ්ඩකොණ කුටිලස්ඵුට කොටි ඛරං
දශන චතුෂ්ටයං පෘථු දධන්ත්‍යවහිඃ ප්‍රසෘතම්.

---

70 රඝුපතිඃ, රාමතෙම; ඉති, මෙසේ, මුනිචොදිතඃ, මුනිහු විසින් මෙහෙයනලද්දේ; සුකෙතුසුතාම්, සුකෙතුපුත්‍රිය; හෘදි, ලෙහි; අශනිපාත, සෙනහිමක්සෙයින්; පටු, ව්‍යක්තවූ; ධ්වනිනා, ධ්වනි ඇති; ඉෂුණා, ශරයෙන්; අක්ෂිණොත්, පහළී; සදු(වි)ත, පලනලද; කුචාන්තර, තන අතුරෙන්; ස්‍රවත්, වැහෙන්නාවූ; අසෘක්ස්‍රුතිනඃ, රුධිරස්‍රුතිඇති; කරණාත්, ශරීරයෙන්; තදසවඃ, ඈගේ ප්‍රාණයෝ; වහිඃ, පිටතට; ප්‍රථමම්, පළමුකොට; අපායයුර්නු, ගියෝදෝහෝ; ශරඃ, ශරයතෙම; (වහිඃ, පිටතට; ප්‍රථමම්, පළමුකොට; අපායයෞනු, ගියේදෝහෝ.)

71 සෘෂිඃ, සෘෂිතෙම; ඉති, මෙසේ; විඝනඝාතවිධි, විඝ්නඝාත විධියෙන්; සඤ්චිත, රැස්කරණලද; සත්, මනාවූ; යශසම්, යශස් (ඇති;) දශරථස්‍ය තනුජම්, දශරථ පුත්‍රයා; අසුර, අසුරයන්ගේහා; නිශාචර, රාක්ෂසයන්ගේ; ක්ෂතජපාන, රුධිරපානයෙහි; පරෛඃ, තත්පරවූ; විකසත්, පැතිරෙන්නාවූ; ලසිත, තෙවුනාවූ; හුතාශනද්‍යුති, වහ්නි ශොභායෙන්; පිශඞ්ගිත, පිඟුවන් කරණලද; දිග්වදනෛඃ, දිඞ්මුඛ ඇති; සුරාස්ත්‍රගණෛඃ, දිව්‍යායුධ සමූහයෙන්; අයොජයත්, යෙදී.

72 වදන, මුඛයෙන්; විනිර්ගත, නික්මුණාවූ; ජ්වලිත, දිලියෙන්නාවූ; වහ්නිශිඛා විතතෙඃ, වහ්නිශිඛා විතතියගේ; රුචා, ශොභායෙන්; තතානි, පතළාවූ; වහිඃප්‍රසෘතම්, පිටතට නික්මුණාවූ; පෘථු, ව්‍යක්තවූ; ශශධර ඛණ්ඩ, චන්ද්‍ර ඛණ්ඩයෙහි; කොණ, කොණසේ; කුටිල, වක්‍රවූ; ස්ඵුට, ව්‍යක්තවූ; කොටි, කොටියෙන්; ඛරම්, කර්කශවූ; දශන චතුෂ්ටයම්, දත් සතර; දධන්ති, උසුලන්නාවූ; තානි, ඒ අස්ත්‍රයෝ; අථ, ඉක්බිත්තෙන්; රාමම්, රාමයා කරා; උපගතවන්ති, පැමිණියෝ.

73 රක්‍ෂො හව්‍ය හවිර්භුජං (සහි) තථා සන්ධුප්‍ය ශස්ත්‍රෙන්ධනෛඃ
ප්‍රත්‍යුද්ගම්‍ය සුදූරමෙව හරිණෛ රන්වීයමානො වහිඃ
ඡෙදීය ප්‍රසෘතෛ රසෙකිම ලතා ජාලප්‍රවාලශ්‍රියඃ
කූජත් කොකිල මාශ්‍රමස්‍ය නිකටං සායම් ප්‍රපෙදෙ මුනිඃ.

(ඉති කුමාරදාසස්‍ය කෘතෞ ජානකීහරණෙ
මහාකාව්‍යෙ රාමොපපත්තිර්නාම)
චතුර්ථස්සර්ගඃ.

---

73 (සහි) මුනිඃ, (ඒ) මුනිතෙම (වනාහි); රක්‍ෂඃ, රාක්‍ෂස නැමැති; හව්‍ය, යාගද්‍රව්‍යයට; හවිර්භුජම්, වහ්නිවූවහු හෙවත් ගිනියා; ශස්ත්‍රෙන්ධනෛඃ, ශස්ත්‍රනමැති ඉන්ධනයෙන්; තථා සන්ධුප්‍ය, * එසේ දල්වා; අසෙකිම, අසෙකයෙන් නිර්වෘත්තවූ; (දිය වත්නොකිරීමෙන් වඩනාවූ;) ලතාජාල, ලතා සමූහයාගේ; ප්‍රවාලශ්‍රියඃ, ප්‍රවාලශ්‍රියගේ; ඡෙදීය, ඡෙදය පිණිස; වහිඃ, පිටතට; ප්‍රසෘතෛඃ, නික්මුනාවූ; හරිණෛඃ, මෘගයන් විසින්; සුදූරමෙව, ඉතාදුරම; ප්‍රත්‍යුද්ගම්‍ය, පෙර ගමන්කොට; අන්වීයමානඃ, අනුවන ලබන්නේ; කූජත්, හඬන්නාවූ; කොකිලම්, කොකිලාවන්ඇති; ආශ්‍රමස්‍ය නිකටම්, ආශ්‍රම සමීපයට; සායම්, සවස් වේලෙහි; ප්‍රපෙදෙ, පැමිණියේ.

(ඉති, මෙසේ; කුමාරදාසස්‍ය, කුමාරදාසයාගේ; කෘතෞ, කෘතිවූ; ජානකීහරණෙ, ජානකීහරණ නම්වූ; මහාකාව්‍යෙ, මහාකාව්‍යයෙහි; රාමොපපත්තිර්නාම, රාමොපපත්තිනම්වූ;) චතුර්ථස්සර්ගඃ, (සතරවන සගයි.)

---

* සන්ධුක්‍ෂ්‍ය—සන්න.

ප ඤ්ච මඃ ස ර්ගඃ.

1 තතස්තතං තාපස කන්‍යකාජන
ප්‍රසික්ත සංවර්ද්ධිත වෘක්ෂ මණ්ඩලෛඃ
සහස්‍රශස්තානිත සාම නිස්වන
ප්‍රවර්ත්තිතා ඛණ්ඩ ශිඛණ්ඩිතාණ්ඩවම්.

2 විහඞ්ගපානාය මහීරුහාංතලෙ
නිවෙශිතාම්භඃ පරිපූර්ණ භාජනම්
විශොෂණාපීහිත පුණ්‍යවල්කල
(ප්‍රතාන) නම්රීකෘත වෘක්ෂ මස්තකම්.

3 කෘතාසු නීවාර විභාග වෘත්තිෂු
ස්වකීය මංශං මෘදු හස්ත සම්පුටෛඃ
හරද්භිරාලොහිත ගණ්ඩමණ්ඩලෛඃ
ප්ලවඞ්ගමෛඃ සෙවිත ශෛල කන්දරම්.

---

1 තතඃ, ඉක්බිත්තෙන්; තාපසකන්‍යකාජන, තාපස කන්‍යකා ජනයා විසින්; ප්‍රසික්ත, තෙමනලද; සංවර්ද්ධිත, වඩනලද; වෘක්ෂ මණ්ඩලෛඃ, වෘක්ෂමණ්ඩලයෙන්; තතම්, පතළාවූ; සහස්‍රශඃ, බොහෝ ලෙස්; තානිත, පතුරුවනලද; සාමනිස්වන, සාමවෙදධ්වනියෙන්; ප්‍රවර්ත්තිත, පවත්වනලද; අඛණ්ඩ, නොකඩවූ; ශිඛණ්ඩිතාණ්ඩවම්, මයුරනෘත්‍ය ඇත්තාවූ.

2 විහඞ්ගපානාය, පක්ෂීන් බොනපිණිස; මහීරුහාංතලෙ, වෘක්ෂ යටෙහි; නිවෙශිත, තබනලද; අම්භඃ පරිපූර්ණ, ජලයෙන් පුරණලද; භාජනම්, භාජනඇති; විශොෂණාපී, වියලීම්පිණිස; ආහිත, පිහිටුවනලද; පුණ්‍ය, පවිත්‍රවූ; වල්කල (ප්‍රතාන), * වල්කල සමූහයෙන්; නම්රීකෘත, නමනලද; වෘක්ෂ මස්තකම්, වෘක්ෂ මස්තක ඇත්තාවූ.

3 නීවාරවිභාගවෘත්තිෂු, නීවාරවිභාග වෘත්තීන්; (හුරුහැල්කොටස වැටුම්;) කෘතාසු(සතීෂු), කරණලද කල්හි; මෘදු, මොලොක්වූ; හස්ත සම්පුටෛඃ, හස්ත සම්පුටයෙන් හෙවත් දෙහොතින්; ස්වකීයම්, ස්වකීයවූ; අංශම්, කොටස; හරද්භිඃ, ගෙනයන්නාවූ; ආලොහිත, රත්වූ; ගණ්ඩමණ්ඩලෛඃ, කපොල මණ්ඩල ඇති; ප්ලවඞ්ගමෛඃ, වඳුරන් විසින්; සෙවිත, සෙවුනාලද; ශෛලකන්දරම්, ශෛල කන්දර ඇත්තාවූ.

---

* වල්කලවූතා—සන්න.

4 ස්වමඞ්කමාරුහ්‍ය සුඛං පරිශ්වපත්
කුරඞ්ගශාවප්‍රතිබොධ ශඞ්කයා.
චිරොපවෙශව්‍යථි (තෙ'පි) විග්‍රහෙ
සුනිශ්චලාසීනජරත්තපොධනාම්.

5 හිරණ්‍යරෙතශ්ශරණානි සර්වතඃ
ප්‍රවෘත්තපුණ්‍යාහුතිධූම ධූසරම්
බෘහල්ලතාතාන හෘතඃ එලෙග්‍රහෙ-
රධස්තරොරාශ්‍රිත ශායිතා තිථිම්.

6 තපස්වි වර්ගස්‍ය වධූෂු වහ්නයෙ
විතන්වතීෂුප්‍රක්‍රාන්තාං බලික්‍රියාම්
මෘගාඞ්ගනාභිඃ පරිලිහ්‍ය ජිහ්වයා
විනොදිත ත්‍යජිතරොදි තච්ජිෂුම්.

---

4 ස්වමඞ්කම්, ස්වකීයවූ ඇකයට; ආරුහ්‍ය, නැඟී; සුඛම්, සුවසේ; පරිශ්වපත්, නිදන්නාවූ; කුරඞ්ගශාව, මුවපොල්ලන්ගේ; ප්‍රතිබොධ, පිබිදීමෙහි; ශඞ්කයා, සැකයෙන්; විග්‍රහෙ, ශරීරය; චිරොපවෙශ, බොහෝ කලක් හිඳීමෙන්; ව්‍යථි (තෙපි), පීඩිත කල්හිත්; සුනිශ්චල, අත්‍යර්ථයෙන් නිශ්චලව; ආසීන, හුන්නාවූ; ජරත්, මහලුවූ; තපොධනාම්, තපස්වීන් ඇත්තාවූ.

5 හිරණ්‍යරෙතශ්ශරණානි, වහ්නිගෘහයන්; සර්වතඃ, හාත්පසින්; ප්‍රවෘත්ත, පැවැත්තාවූ; පුණ්‍ය, පවිත්‍රවූ; ආහුතිධූම, යාගද්‍රව්‍ය ධූමයෙන්; ධූසරම්, කිලුටුවූ; බෘහත්, මහත්වූ; ලතාතානහෘතඃ, ලතා සමූහ උසුලන්නාවූ; එලෙග්‍රහෙඃ, එලගන්නාවූ; තරොඃ අධඃ, වෘක්ෂ යට; ආශ්‍රිත, (වලඳවන) ලද්දාවූ; * ශායිත, හොවනලද්දාවූ; අතිථිම්, අමුත්තන් ඇත්තාවූ.

6 තපස්වී වර්ගස්‍ය, තපස්වී සමූහයාගේ; වධූෂු, අඹුවන්; වහ්නයෙ, වහ්නි පිණිස; ප්‍රක්‍රාන්තාම්, ආරබ්ධවූ (පටන්ගත්තාවූ;) බලික්‍රියාම්, බලික්‍රියාව; විතන්වතීෂු (සතීෂු), කරණ කල්හි; මෘගාඞ්ගනාභිඃ, මෘගාඞ්ගනාවන් විසින්; ජිහ්වයා, දිවින්; පරිලිහ්‍ය, ලෙවෑ; විනොදිත, විනොදකරණලද; ත්‍යජිතරොදි, දුරුකරණලද්දාවූ හැඞීම ඇති; තච්ජිෂුම්, ඔවුන්ගේ බාලයන් ඇත්තාවූ.

---

* ආසිත, ලද්දාවූ—සන්න.

7 බලික්‍රියානානීත ලාජකීර්ණෙණ
සමෙත කීටප්‍රතිඝාත ශඞ්කයා
ප්‍රමෘජ්‍ය මානං ශනෛස්තාපස්විභිඃ
කුශස්‍ය මුෂ්ට්‍යා'නල මන්දිරෙදරම්.

8 මහීරුහභ්‍රෂ්ට විහඞ්ගපොතිකා
සුඛොපවෙශාය තපස්විසූනුභිඃ
ඉෂීකතූලෙන විධාය මාර්දවං
ක්වචිත් සමාසජ්ජිත නීඩ පඤ්ජරම්.

9 සවාරි මෘත්සනා පරිපූර්ණ (ඛාත)ක
ප්‍රජන්‍යමානාඞ්කුරබීජ මෙකතඃ
ප්‍රහෘෂ්ට සාරඞ්ග කිශොර වල්ගිත
ප්‍රකීර්ණ පුඤ්ජීකෘත ශුෂ්‍ය දිඞ්ගුදී.

10 සමීරණෙණ ආහුති ගන්ධ පාවනෛ-
වීතානිතොද්දම ශිඛණ්ඩිනිස්වනම්
තපොවනං තත්තපසා මධිශ්‍රයඃ
කුමාරයුග්මෙන විවෙශ කෞශිකඃ.

---

7 බලික්‍රියා, බලික්‍රියායෙහි; නානීත, පතුරුවනලද; ලාජකීර්ණෙණ, ලද ඇඳමෙහි; සමෙත, රැස්වූ; කීට, කීටයන්ගේ; ප්‍රතිඝාත ශඞ්කයා, විනාශ ශඞ්කායෙන්; තපස්විභිඃ, තපස්වීන් විසින්; කුශස්‍ය මුෂ්ට්‍යා, කුශ මුෂ්ටියෙන්; ශනෛඃ, සෙමෙන්; ප්‍රමෘජ්‍යමානම්, හමදනා ලබන්නාවූ; * අනල මන්දිරෙදරම්, වහ්නිගෘහොදර ඇත්තාවූ.

8 මහීරුහ, වෘක්ෂයෙන්; භ්‍රෂ්ට, ගිලිහුණාවූ; විහඞ්ගපොතිකා, පක්ෂි පොතිකාවන්ගේ; සුඛොපවෙශාය, සුවසේ හිඳීම පිණිස; තපස්වි සූනුභිඃ, තපස්වි පුත්‍රයන් විසින්; ඉෂීකතූලෙන, ඉඹුල් පුලුනෙන්; මාර්දවම්, මෘදුබව; විධාය, කොට; ක්වචිත්, සමහරතැනෙක්හි; සමාසජ්ජිත, සරහනලද; නීඩ පඤ්ජරම්, කදලුහා මැදිරිඇත්තාවූ

9 සවාරි, ජල සහිතවූ; මෘත්සනා, මැටියෙන්; පරිපූර්ණ, පුරණලද්දාවූ; (ඛාත)ක, වළෙහි; ප්‍රජන්‍යමාන, හටගන්නා ලබන්නාවූ; අඞ්කුරබීජම්, අඞ්කුරබීජ ඇති; එකතඃ, එක්පාර්ශවයෙක්හි; ප්‍රහෘෂ්ට, සන්තුෂ්ටයෙන්වූ; සාරඞ්ගකිශොර, මෘගපොතකයන්ගේ; වල්ගිත, පිනීමෙන්; ප්‍රකීර්ණ, විසුලාවූ; පුඤ්ජීකෘත, රැස්කරණලද්දාවූ; ශුෂ්‍යත්, වියලෙන්නාවූ; ඉඞ්ගුදී, හිඟිනි ඇත්තාවූ.

10 තපසාම්, තපසුන්ට; අධිශ්‍රයඃ, පිහිටවූ; කෞශිකඃ, කෞශික

---

* ප්‍රභ්‍රජ්‍යමානම්, හම්නා ලබන්නාවූ;—සන්න.

11 ඍෂිඃ සුතං වෛබුධලෞකිකීං තතෝ
විවිත්සුරිෂ්ටිං නෘපතෙ රතන්ද්‍රිතම්
සමාදිදෙශප්‍රකෘතාය කර්ම්මණෙ
චිරාය තද්‍රක්ෂණරූප්‍යමාද්‍රුතඃ.

•12 තමග්නි මින්ධකන මධික්‍රතුභ්‍රමන්
රිරක්ෂිෂු (ෂුඃ) සන් පරිතෝ රිපෝරසෞ
ක්ෂමාභුජඃ සජ්‍ය ශරාසනඃ සුතෝ
භෘතොජගාදවරජං වනශ්‍රියා.

13 බිභර්ත්තිනීවාර වදම්බුජාකර
ශ්‍රියාපරීතං සතතං තපොජුෂාම්
අබාධමාහාවමනුප්ත්‍රිමං පරං
සදා ඵලං ශස්‍ය මිදං තපොවනම්.

තෙම්; ආහුතිගන්ධ, යාග ද්‍රව්‍ය ගන්ධයෙන්; පාවනෛඃ, පවිත්‍රවූ; සමීර ණෛඃ, පවනින්; විතානිත, * පතුරුවනලද්දාවූ; උද්ධූම, උඩඟුවූ; ශිඛණ්ඩිනිස්වනම්, මයූරධ්වනිඇත්තාවූ; තත්තපොවනම්, ඒ තපොව නයට; කුමාරයුග්මෙන, කුමාරයන්දෙදෙනාහා එක්ව; විවෙශ, වනී.

11 තතඃ, ඉක්බිත්තෙන්; ආද්‍රුතඃ, ආද්‍රුතවූ; ඍෂිඃ, ඍෂිතෙම්; වෛබුධ ලෞකිකීම්, විබුධලෝකයටහිතවූ; ඉෂ්ටිම්, යාගය; විවිත්සුඃ, කටැට්වූයේ; තද්‍රක්ෂණරෑප්‍යම්, ඒ රක්ෂාකරණ පිණිස ආවාවූ; අතන්ද්‍රි තම්, අනලසවූ; නෘපතෙස්සුතම්, රජ පුත්‍රයාට; චිරාය, බොහෝ කලෙකින්; ප්‍රකෘතාය, ආරබ්ධවූ; කර්මණෙ, ක්‍රියාව පිණිස; සමාදිදෙ ශ, නියොගකෙළේ.

12 අධික්‍රතු, යාගයෙහි; අග්නි මින්ධකකම්, ගිනි දල්වන්නාවූ; තම්, ඔහු; රිපොඃ, සතුරාකෙරෙන්; රිරක්ෂිෂුස්සන්, රක්ෂාකටැට්වූ; අසෞ † ක්ෂමා භුජස්සුතඃ, ඒ රජපුත්‍රතෙම්; සජ්‍ය, ජ්‍යාසහිතවූ; ශරාසනඃ, දුනු ඇත්තේ; පරිතඃ, හාත්පසින්; භ්‍රමන්, බමන්නේ; වනශ්‍රියා, ව නශ්‍රීන්; භෘතඃ, ගන්නාලද්දේ; අවරජම්, මලුට; ජගාද, කී.

13 නීවාරවත්, හූරුහැල් ඇත්තාවූ; අම්බුජාකරශ්‍රියා, පද්මාකරශ්‍රීන්; පරීතම්, පිරිවරණලද්දාවූ; තපොජුෂාම්, තපස්වින්ගේ; ඉදං තපො වනම්, මේ තපොවනයතෙම්; අබාධම්, නොකණනලද්දාවූ; ආහා වම්, පොකුණුද; අනුප්ත්‍රිමම්, වපනයෙන් නිෂ්පන්නනොවූ; සදාඵලම්, හැම කල්හිම ඵල ඇත්තාවූ; පරම්, වෙශෙසවූ; ශස්‍යම්, ශස්‍යයද; සතතම්, අඛණ්ඩව; බිභර්ත්ති, උසුලා.

---

* විතානි—සන්න.
† සඃ—සන්න.

14 සවෙද වෙදාඞ්ගවිදො යමව්‍යයං
විදන්ති (යත්නෙන) පදං තපස්විනඃ
සලොක කෘත්‍යානි විචින්ත්‍ය කානිචිත්
තපස්‍යතීහෛෂ පුමාන් පුරාතනඃ.

15 සුදර්ශනච්ඡින්න සමාහෘතෙන්ධනං
විජෙන පක්‍ෂව්‍යජනෙන වීජිතම්
ත්‍රිනෙත්‍රමූර්ත්‍යන්තර මාදිපූරුෂො
ජුහාව හව්‍යෛරිහ හව්‍යවාහනම්.

16 තපස්‍යති ස්වාමිනි ශත්‍රුඝාතනො
සුසංයතො නාභිනනන්ද නන්දකඃ
සමිත් කුශච්ඡෙදන මාත්‍ර තත්පරඃ
සුරාරිවක්‍ෂඃ ක්‍ෂතජාසවං තදා.

17 ගදාරණද්දුන්දුභි භෛරවං රණං
තදා සමභ්‍යෙත්‍ය භයං විතන්වතී
ශිරස්‍ය පබවස්ත ශිරස්ත්‍ර ජාලකෙ
නිමජ්‍ය මජ්ජාං නජහාස විවිෂාම්.

---

14 සවෙද, වෙද සහිතවූ; වෙදාඞ්ගවිදඃ, වෙදාඞ්ග දන්නාවූ; තපස්විනඃ, තපස්වීහු; යම්, යමක්හු; අව්‍යයම් පදම්, අවිනශ්වර පදවූවහු; (යත්නෙන,) යත්නයෙන්; විදන්ති, දනිද්ද; සඃපුරාතනඃ පුමාන්, ඒපුරාතන පුරුෂතෙම; කානිචිත්ලොකකෘත්‍යානි, කිසිලොක කෘත්‍යකෙනකුන්; විචින්ත්‍ය, සිතා; ඉහ, මෙහිලා; තපස්‍යතිසම, තපස්කෙළේ.

15 ආදිපූරුෂඃ, ආදි පුරුෂතෙම; සුදර්ශන, සුදර්ශනනම් චක්‍රායුධයා විසින්; ඡින්න, කපනලදින්; සමාහෘත, රැස්කරණලද; ඉන්ධනම්, දර ඇත්තාවූ; විජෙන, (විජයාවිසින්;) පක්‍ෂව්‍යජනෙන, පක්‍ෂනැමැති ව්‍යජනයෙන්; වීජිතම්, විදුනාලද්දාවූ; ත්‍රිනෙත්‍රමූර්ත්‍යන්තරම්, ඊශ්වරයාගේ මූර්තිවිශෙෂයක්වූ; හව්‍යවාහනම්, වහ්නිය; ඉහ, මෙහි; හව්‍යෛඃ, යාගද්‍රව්‍යයෙන්; ජුහාව, ඔබී. *

16 ශත්‍රුඝාතනො, සතුරන් නසන්නාවූ; ස්වාමිනි, ස්වාමීහු; තපස්‍යති සති, තපස් කරණ කල්හි; සුසංයතඃ, අත්‍යර්ථයෙන් සංයතවූ; නන්දකඃ, නන්දකනම් ඛඩ්ගයතෙම; සමිත්, ඉන්ධනහා; කුශච්ඡෙදනමාත්‍ර, හීතණ කැපීම් මාත්‍රයෙහි; තත්පරඃ, තත්පරවූයේ; තදා, එකල්හි; සුරාරි, අසුරයන්ගේ; වක්‍ෂඃ, වක්‍ෂස්හි; ක්‍ෂතජාසවම්, රුධිර නමැති ආසවය; නාභිනනන්ද, නොපැසැස්ස; (නොකැමැතිවී.)

17 ගදා, ගදාතොමෝ; රණත්, හඬන්නාවූ; දුන්දුභි, භෙරියෙන්; භෛරවම්, භයඞ්කරවූ; රණම්, යුද්ධයට; සමභ්‍යෙත්‍ය, පැමිණ; භයම්,

---

* ඔතී—සී සන්න.

18 නවං ස්වකොශාහෘත වාරිධාරයා
වනං තරූණා මනුගෘහ්ණතා රණෙ
න පාඤ්චජන්‍යෙන ජනස්‍ය තෙනිරෙ
භියො (වි)ශුෂ්කාශනි භෛරවෛ රවෛඃ.

19 සලීලමුද්දණ්ඩ සරොජ විෂ්ටරෙ
නිෂද්‍ය පාදෙන පුරො 'වලම්බිනා
පරිස්පෘශන්ත්‍යා චලවීචි මස්තකං
කදෘකිලාගායී කලං න පද්මයා.

20 ඵණාවතාමුඩරණෙෂු වාරිධි
ප්‍රවාහසික්තාවුදයාචලස්ථිතඃ
විතත්‍ය පක්ෂාවධිපඃ පතත්‍රිණාං
ව්‍යශොෂයන්න ප්‍රතිසූර්‍ය්‍යමායතම්.

භය; විතන්වතී, කරන්නී; තදා, එකල්හි; විද්විෂාම්, සතුරන්ගේ; අපධ්වස්ත, දුරුකරණලද; ශිරස්ත්‍රජාලකො, ශිරස්ත්‍රජාලක ඇති; ශිරසි, ශිරස්හි; නිමජ්‍ය, ගැලී; මජ්ජාම්, මජ්ජාව; න ජහාස, නොකැව.

18 ස්වකොශ, ස්වකීයවූ ගර්භයෙන්; ආහෘත, ගන්නාලද; වාරිධාරයා, ජලධාරයෙන්; තරූණාම්, වෘක්ෂයන්ගේ; නවං වනම්, අලුත්වූ වනයට; අනුගෘහ්ණතා, අනුග්‍රහ කරන්නාවූ; පාඤ්චජන්‍යෙන, පාඤ්චජන්‍යනම් ශඞ්ඛයා විසින්; රණෙ, යුද්ධයෙහි; (වි) ශුෂ්කාශනි, (වියලි) සෙනසේ; භෛරවෛඃ, භයඞ්කරවූ; රවෛඃ, නාදයෙන්; ජනස්‍ය, ජනයහට; භියඃ, භීතීහු; න තෙනිරෙ, නොපතුරුවනලදහු.

19 උද්දණ්ඩ, උද්ගතවූ දඬු ඇති; සරොජ විෂ්ටරෙ, පද්ම නැමැති විෂ්ටරයෙහි; සලීලම්, ලීලා සහිතව; නිෂද්‍ය, හිඳ; පුරො වලම්බිනා, අභිමුඛයෙහි එල්ලෙන්නාවූ; පාදෙන, පාදයෙන්; චල, චපලවූ; වීචි මස්තකම්, රළ මුදුන; පරිස්පෘශන්ත්‍යා, ස්පර්ශකරන්නාවූ; පද්මයා, ශ්‍රිය විසින්; තදා, එකල්හි; කලම්, මනොඥකොට; නාගායිකිල, ගායනා නොකිරීමලු.

20 උදයා චලස්ථිතඃ, උදය පර්වතයෙහි සිටියාවූ; පතත්‍රිණාමධිපඃ, පක්ෂිරාජතෙම; ඵණාවතාම්; සර්පයන්ගේ; උඩරණෙෂු, නැඟීමෙහි; වාරිධි ප්‍රවාහ, සාගර ජලයෙන්; සික්තෞ, තෙමනලද්දාවූ; පක්ෂෞ, පක්ෂවය; ආයතම්, දික්කොට; විතත්‍ය, පහරා; ප්‍රතිසූර්‍ය්‍යම්, හිරට අභිමුඛකොට; න ව්‍යශොෂයත්, නොවියළී.

21 විහාරමාරණ්‍යක මිෂ්ට වස්තුදං
විහාය වල්කෙන සමං විතූෂනායත්
ඉතඃ පුරා ක්‍රොධ පරාහතො හරිඃ
(කිල) ප්‍රතස්ථෙ බලි බන්ධ සිද්ධයෙ.

22 තතඃ ප්‍රභෘත්‍යෙව ගුණස්‍ය සම්පදා
හිරණ්‍ය ගර්භස්‍ය විධූත හිංසයා
නිෂෙව්‍යතෙ ශ්වාපද සම්පදා පදං
තපස්විනා මෘධ මිදං ශමාවහම්.

23 ප්‍රගෘහ්‍ය පූර්වෙෂු ශිශවස්තපස්විනාං
මසීපයස්සෙක කෘතානිවාසිතාන්
සදඞ්ග බින්දූන් ගණයන්ති චාපලා-
ද්විලොකයද්වීපිනමෙත මග්‍රතඃ.

24 හරීන්ද්‍රමෙෂ සංහෘතරොෂ ශඞ්කිනො
නිතාන්ත තප්තො තපනස්‍ය දීප්තිභිඃ
තලංගජස්‍යස්‍රුත ගණ්ඩ සම්පදඃ
ඵණාත පත්‍රං ඵණිනාශ්ච වාඤ්ඡතඃ.

---

21 ඉෂ්ටවස්තුදම්, අභිමත වස්තුදෙන්නාවූ; ආරණ්‍යකම්, අරණ්‍යයෙහිවූ; විහාරම්, විහාරය; වල්කෙන සමම්, වල්කලයහා එක්කොට; විහාය, හැර; විතූෂනායන්, ජටාමුදන්නාවූ; ක්‍රොධපරාහතඃ, ක්‍රොධයෙන් පහරණලද්දවූ; හරිඃ, විෂ්ණුතෙම; බලිබන්ධ සිද්ධයෙ, බලි බන්ධන සිද්ධිය පිණිස; පුරා, පෙර; ඉතඃ, මෙසින්; ප්‍රතස්ථෙ (කිල) ගියේලු.

22 තතඃ ප්‍රභෘත්‍යෙව, එතැනපටන්ගෙනම; හිරණ්‍යගර්භස්‍ය, විෂ්ණුහුගේ; ගුණස්‍ය සම්පදා, ගුණ සම්පත්තියෙන්; විධූත, දුරුකරණලද; හිංසයා, හිංසා ඇති; ශ්වාපද සම්පදා, චණ්ඩ මෘග සම්පත්තිය විසින්; තපස්විනාම්, තපස්වීන්ගේ; ඍද්ධ, සමෘද්ධවූ; ශමාවහම්, ශාන්ති එළවන්නාවූ; ඉදංපදම්, මේ ස්ථානය; නිෂෙව්‍යතෙ, සෙවුනාලැබේ.

23 තපස්විනාම්, තපස්වීන්ගේ; ශිශවඃ, බාලයෝ; පූර්වෙෂු, වාලඩියෙහි; ප්‍රගෘහ්‍ය, ගෙන; මසීප යස්සෙක, මසීපයස්සෙකයෙන්; කෘතානිව; කරණලද්දවුන්වැනිවූ; අසිතාන්, කළුවූ; සදඞ්ගබින්දූන්, යමක්හුගේශරීරබින්දූන්; චාපලාත්, චපලබැවින්; ගණයන්ති, ගෙණෙද්ද; අග්‍රතඃ, අභිමුඛයෙහි; එතම් ද්වීපිනම්, මේ දිවියා; විලොකය, බලු.

24 සංහෘත, සංහාරකරණලද; රොෂ, රොෂහා; ශඞ්කිනො, සැක ඇත්තාවූ; තපනස්‍යදීප්තිභිඃ, සූර්‍ය්‍ය රශ්මියෙන්; නිතාන්ත, අත්‍යර්ථයෙන්; තප්තො, තවනලද්දවූ; ඉ[illegible]හරී, මේ සිංහ මණ්ඩූක දෙදෙන; ස්‍රුත, මදවහන්නාවූ; ගණ්ඩ සම්පදඃ, කපොල සම්පත්තිඇති; ගජස්‍ය, හස්තිහුගේ; තලම්, තල(යට)ද; ඵණිනඃ, සර්පයාගේ; ඵණාත පත්‍රම, ඵණ නැමැති ආත පත්‍රයද; වාඤ්ඡතඃ, පසසිත්.

25 තථාගිරංව්‍යාහරතෙවරොදසී
විතත්‍යයාතං පවනෙන රංහසඃ
විධූනයන්තද්ධ්වජිනාං විශද්බලං
ධ්වජෛරුපා ලක්ෂ්‍යත සාකලාඤ්ඡනෛඃ.

26 සරොෂ රක්ෂඃ ප්‍රතිබිම්බ විග්‍රහං
කෘපාණ පත්‍රෙ ශරදම්බරත්විෂි
විගෘහ්ණතාං ජීවිත පාන ලිප්සයා
ස්ථිතඃ සමාස්ථාප්‍ය යමොයථා බභෞ.

27 අසඞ්ඛ්‍යගෘහ්‍යා අපි තත්‍ර සෛනිකාඃ
පිශාච රක්ෂස්සංහතිභිර්නිරන්තරම්
කෘතාන්ධකාරං (රථචක්‍රරෙණුභි-)
ර්ජගුර්ජගත් සත්ව රජස්තමොමයම්.

28 චකාර ලක්ෂ්‍යං (ස) නාභඃ ශ්‍රිතංබලං
බලොත්තරො'පි ප්‍රථමො'නුජොවිෂාම්
ද්‍රවත්තුරඞ්ගා මති ද න්‍යායවිග්‍රහං
ජඝාන (පඞ්)ක්තිං පදිකාඃ ස්තිතිස්ථ (තා)ම්.

---

25 තථා (එව), එසේම; ගිරම්; තෙපල; ව්‍යාහරතා, කියන්නහු විසිත්; රොදසී, (ස්වර්ගී) පෘථිවී දෙදෙනා; විතත්‍ය, පැතිර; යාතම්, ගියාවූ; රංහසඃ පවනෙන, වෙග පවනින්; තද්ධ්වජිනාම්, ඒ වල්; විධූනයත්, කම්පා කරන්නාවූ; සාකලාඤ්ඡනෛඃ, සාක චිහ්න ඇත්තාවූ; ධ්වජෛඃ, ධ්වජයෙන් (උපලක්ෂිතවූ); විශද්බලම්, සතුරු සෙනඟ; උපාලක්ෂ්‍යත, දක්නාලදී.

26 ශරදම්බර, සරත්කල්හි ආකාශයට බඳුවූ; ත්විෂි, ශොභාඇති; කෘපාණපත්‍රෙ, ඛඩ්ගපත්‍රයෙහි; සරොෂ, රොෂ සහිතවූ; රක්ෂඃ, රාක්ෂසයන්ගේ; ප්‍රතිබිම්බ විග්‍රහම්, පිළිබිඹු ශරීරය; සමාස්ථාප්‍ය, පිහිටුවා; විගෘහ්ණතාම්, විග්‍රහකරන්නවුන්ගේ; ජීවිතපාන, ජීවිතපානයාගේ; ලිප්සයා, ලබ්ධුමිච්ඡායෙන්; ස්ථිතඃ, සිටියාවූ; යමඃ, යමතෙම; බභෞ යථා, හෙබ්බැයි සිතමි.

27 තත්‍ර, ඒ ස්ථානයෙහිලා; අසඞ්ඛ්‍යගෘහ්‍යාඅපි, සඞ්ඛ්‍යා පෘෂඃ නොවූවාදවූ; සෛනිකාඃ, සෛනිකයෝ හෙවත් සෙනාවට නියුක්තයෝ; පිශාච, පිශාචයන්ගේහා; රක්ෂඃ, රාක්ෂසයන්ගේ; සංහතිභිඃ, සමූහයෙන්; නිරන්තරම්, නිරන්තරවූ හෙවත් අවකාශයක් නැත්තාවූ; (රථචක්‍රරෙණුභිඃ) රථචක්‍රරෙණුයෙන්; කෘත, කරණලද; අන්ධකාරම්, අන්ධකාර ඇති; ජගත්, ලොව; සත්ව රජස්තමොමයම්, සත්ව රජස්තමොමයවූවා; ජගුඃ, කැවූ.

28 බලොත්තරඃ, බලයෙන් උත්තමවූ; (සඃ) ප්‍රථමඃ, (ඒ) රාමතෙම;

29 යුධිච්පා රාම ශරෙණ දාරිතාඃ
කෘතාධිරාධොරණ මුක්තා කන්ධරාඃ
යතොධරණ්‍යාමනු කෘෂ්ට වාරිදං
දිවඃ පතන්තො රුරුජුඃ ස්වසෛනිකාන්.

30 ශරාසනෙවර්ත්මනි ලක්ෂ්‍ය භෙද (නෙ)
පරෛරුපා ලක්ෂිත නෙෂු සන්තතිඃ
සෘතෙ'පි හෙතොරිව දීර්ණ වක්ෂසො
නිපෙතුරස්‍යප්‍රධනෙ සුරද්විෂඃ.

31 යථාගුණස්‍යාධ්වනයඃ සමුද්‍යයුර්
නිපාත ශබ්දෙන සමංයුධිද්විෂාම්
තථා'ස්‍යයොද්ධුර්ධනුෂො විනිර්ගතා
ජවෙවිශෙෂං විදධුඃ ශිලීමුඛාඃ.

නභඃ, ආකාශය; ශ්‍රිතම්, ඇසිරුකලාවූ; බලම්, සෙනඟ; ලක්ෂ්‍යඤ්චකාර, ලක්කෙළෙල්; අනුජඃ, ලක්ෂ්මණතෙම; පදිකොපි, පදාතිවූයේද; ක්ෂිතිස්ථිතාම්, * පෘථිවියෙහි පිහිටියාවූ; ද්‍රවත්, දිවන්නාවූ; තුරඞ්ගාම්, අශ්වයන් ඇති; අතිදන්තයත්, හස්තීන් නික්මුණාවූ; විභුම්, ප්‍රභූන්ඇති; ද්විෂාම්(පඞ්)ක්තිම්, ශත්‍රු පඞ්ක්තිය; ජඝාන, පහළී.

29 යුධි, යුධයෙහිලා; රාමශරෙණ, රාමයාගේ ශරයෙන්; දාරිතාඃ, පළනලද්දාවූ; කෘත, කරණලද; ධිර, යුහුබවඇති; ආධොරණ, හස්තිපකයන් විසින්; මුක්ත, හරණලද, කන්ධරාඃ, ග්‍රීවා ඇත්තාවූ; අනුකෘෂ්ට, අදනාලද; වාරිදම්, මෙඝ ඇතිව; දිවඃ, ආකාශයෙන්; පතන්තඃ, හෙන්නාවූ; ද්විපාඃ, හස්තීහු; ධරණ්‍යාම්, පෘථිවියෙහි; යතඃ, යන්නාවූ; ස්වසෛනිකාන්, ස්වකීයවූ සෙනඟ; රුරුජුඃ, බින්හු.

30 ප්‍රධනෙ, යුධයෙහිලා; අස්‍ය, මේ රාමයාගේ; ඉෂු සන්තතිඃ, ශර සන්තතිතොමෝ; ශරාසනෙ, චාපයෙහිද; වර්ත්මනි, මාර්ගයෙහිද; ලක්ෂ්‍ය භෙද(නෙ), ලක්ෂ්‍යභෙදයෙහිද; පරෛඃ, පරයන් විසින්; නොපාලක්ෂිත, නොදක්නාලද; සුරද්විෂඃ, අසුරයෝ; හෙතොඃ සෘතෙපි, හෙතුවක්විනාද; දීර්ණ, පැළුනාවූ; වක්ෂසඉව, වක්ෂස් ඇත්තාවුන් මෙන්; නිපෙතුඃ, හුණුහු.

31 යථා, යම්සේ; ගුණස්‍යාධ්වනයඃ, ජ්‍යාධ්වනීහු; යුධි, යුධයෙහිලා; ද්විෂාම්, සතුරන්ගේ; නිපාත ශබ්දෙන සමම්, හීම් හඬහා එක්කොට; සමුද්‍යයුඃ, නැංගෝද; අස්‍යයොද්ධුඃ, මේ රාමයාගේ; ධනුෂඃ, දුන්නෙන්; විනිර්ගතාඃ, නික්මුණාවූ; ශිලීමුඛාඃ, ශරයෝ; ජවෙ, ජවයෙහි; විශෙෂම්, විශෙෂය; තථාවිදධුඃ, එසේකළෝ.

---

* ක්ෂිතිස්ථාම්—සන්න.

32 සුරාරි හස්තච්‍යුත ශස්ත්‍රජාලකා-
න්‍යලබ්ධ ලක්ෂ්‍යාණි චිරං නභස්තලෙ
විශුෂ්ක පත්‍රප්‍රතිමානි තච්ඡර
ප්‍රතානවාතොප හතානි බභ්‍රමුඃ.

33 ප්‍රභඤ්ජනේනාහිත පක්ෂතිධ්වනි
ප්‍රසර්පතාං රාජ සුතස්‍ය පත්‍රිණාම්
ක්‍රතුද්විෂ (ස්තෙ) ප්‍රතිලොම මාහතෛඃ
ශරෛර්නිජෛරෙව දෘඪං නිජඝ්නිරෙ.

34 ක්ෂතංපෘෂත්කෙන පතත්ත්‍රිණාං පථඃ
පතද්බලං තත් තනයස්‍ය භූභෘතඃ
නිපාතභෙදාදශිවෙ භුවස්තලෙ
භියෙව තූෂ්ණීං ජහුරනන්තරා'සවඃ.

35 ශිතාඞ්කුශන්‍යාස විධූත මස්තකාඃ
(ශිරඃ සමීපෙ) විනිවිෂ්ටබාහවඃ
ධ්‍රැවංනදන්තො ධුතිතං ප්‍රහාරිණං
(භයාද) යාචන්ත යථා 'ර්දනාර්දිනඃ.

32 සුරාරි, අසුරයන්ගේ; හස්ත; හස්තයෙන්; ච්‍යුත, ගිලිහුණාවූ; ශස්ත්‍රජාලකානි, ශර සමූහයෝ; චිරම්, බොහෝ කලක්; නභස්ත ලෙ, ආකාශතලයෙහි; බභ්‍රමුඃ, චවලවූ; (කිම්භූතානි? කෙසේවූ ශර ස මූහයෝද?) අලබ්ධ, නොලද්දාවූ; ලක්ෂ්‍යාණි, ලක්ෂ්‍යඇත්තාවූ; විශුෂ්ක පත්‍රප්‍රතිමානි, පරණලාපත්වැනිවූ; තත්, ඒ රාමයාගේ; ශරප්‍රතාන, ශර සමූහයාගේ; වාත, වාතයෙන්; උපහතානි, පහරණලද්දාවූ; (සුරාරි හස්තච්‍යුත ශස්ත්‍රජාලකානි චිරං නභස්තලෙ බභ්‍රමුඃ.)

33 ආහිත, කරණලද; පක්ෂතිධ්වනි, පතකඩහඬඇතිව; ප්‍රසර්පතාම්, පැතිරෙන්නාවූ; රාජ සුතස්‍ය, රාජපුත්‍රයාගේ; පත්‍රිණාම්, ශරයන්ගේ;* ප්‍රභඤ්ජනෙන, පවනින්; ප්‍රතිලොමම්, පිළිලොම්ව; ආහතෛඃ, ගන්නා ලද්දාවූ; නිජෛරෙව, ස්වකීයවූම, ශරෛඃ, ශරයන්විසින්; (තෙ) ක්‍රතු ද්විෂඃ, (ඒ) රාක්ෂසයෝ; දෘඪම්, දෘඪකොට; නිජඝ්නිරෙ, පහරණ ලදහු.

34 භූභෘතඃ තනයස්‍ය, රාජ පුත්‍රයාගේ; පෘෂත්කෙන, ශරයෙන්; ක්ෂතම්, ක්ෂතවූ; පතත්ත්‍රිණාංපථඃ, ආකාශයෙන්; පතත්, හෙන්නාවූ; තත්බලම්, ඒ සෙනඟ; අශිවෙ, අශාන්තවූ; භුවස්තලෙ, පෘථිවීතල යෙහි; නිපාතභෙදාත්, නිපාත භෙදයෙන්; භියෙව, භීතියෙන්මෙන්; අසවඃ, ප්‍රාණයෝ; අනන්තරා; අතුරෙහි; තූෂ්ණීම්, වහා; ජහුඃ, හළහු.

35 ශිත, තීක්ෂ්ණවූ; අඞ්කුශන්‍යාස, අකුසු තිබීමෙන්; විධූත, කම්පා

* ප්‍රතිණ, ශරයෙන්—සන්න.

36 චිපං කරීරී යුග මූල ඛණ්ඩිත
ප්‍රශීර්ණ (දන්තං) සමදෙන පශ්‍යතා
ස්මරාවතාරව්‍යථිතෙන චෙතසි
ක්ෂණං විචක්‍රෙ නිකටෙන දන්තිනා.

37 කරීකරංයාත මුදග්‍ර විග්‍රහඃ
පරං ප්‍රහර්තුං ප්‍රතිහෘත්‍ය රංහසා
ශරෙණ භිත්වා (නිඛිලෙ) නිකීලිතෙ
ශශාක මොක්තුං න භුජස්‍ය මණ්ඩලෙ.

38 නිකීලිතෙ රාම ශරෙණ වෙගිනා
දෘඪංවිභිද්‍යෝරු යුගං තුරඞ්ගමෙ
කෘතෙ'පිදෛන්‍යෙ භයමූඪ වෘත්තිනා
භයෙන කශ්චිච්ච(චා)ල නාසනාත්.

කරණලද; මස්තකාඃ, මුදුන්ඇත්තාවූ; (ශිරඃසමීපෙ), සිරස සමීපයෙහි; විනිවිෂ්ට, පිහිටුවනලද; බාහවඃ, බාහු ඇත්තාවූ; ධ්‍රුවම් (භෘශම්), අත්‍යර්ථයෙන්; නදන්තඃ, හඬන්නාවූ; අරිදන්තිනඃ, සතුරුඇත්හු; (භයාත්, බියෙන්); යුධි, යුඬයෙහිලා; ප්‍රහාරිණම්, පහරණවූ; තම්, ඒ රාමයා; අධ්‍යාවසනයං, ආරාධනා කළා(වුන්වැනි)වූ.

36 කරීරියුග, දශෛකකදෙශ යුග්මයාගේ; මූල, මූලයෙහි; ඛණ්ඩිත, කඩකරණලද; ප්‍රශීර්ණ, විසුළාවූ; (දන්තම්), දළඇති; චිපම්, හස්තිහු; පශ්‍යතා, බලන්නාවූ; සම්දෙන, මද සහිතවූ; චෙතසි, සිත්හි; ස්මරාවතාරව්‍යථිතෙන—ස්මර, අනඞ්ගයාගේ; අවතාර, අවතාරයෙන්; ව්‍යථිතෙන, පෙළන ලද්දාවූ; නිකටෙන, සමීපස්ථවූ; දන්තිනා, හස්තියක්හු විසින්; ක්ෂණම්, ඇසිල්ලක්; විචක්‍රෙ, විකාරයට පැමිණීමයි.

37 උදග්‍ර, හිවියාවූ; විග්‍රහඃ, ශරීර ඇත්තාවූ; කරී, හස්තියෙක්; යාතම්, ගියාවූ; පරම්, සතුරු හෙවත් රාමයා; ප්‍රහර්තුම්, පහරනට; කරම්, හස්තය; රංහසා, වෙගයෙන්; ප්‍රතිහෘත්‍ය, හකුළුවා; ශරෙණ, ශරයෙන්; නිඛිලෙ, සියලු; භුජස්‍ය මණ්ඩලෙ, බාහු මණ්ඩලය; භිත්වා, පළා; නිකීලිතෙ (සති), මසනලද කල්හි; මොක්තුම්, මුදන්නට; නශශාක, නොපොහොසත්වී.

38 වෙගිනා, ජවඇත්තාවූ; රාමශරෙණ, රාමයාගේ ශරයෙන්; ඌරුයුග්මම්, ඌරුවය; දෘඪම්, දැඩිකොට; විභිද්‍ය, පළා; තුරඞ්ගමෙ, අශ්වයා; නිකීලිතෙ (සති), අවුණනලද කල්හි; භය, භයින්; මූඪ, මුළාවූ; වෘත්තීනා, පැවතුම් ඇති; භයෙන, අශ්වයා විසින්; දෛන්‍යෙ, දෛන්‍යය; කෘතෙ (සත්‍ය)පි, කරණලද කල්හිදු; කශ්චිත්, එක් රාක්ෂසයෙක්; ආසනාත්, ආසනයෙන්; නචි (ච) චාල, කම්පා නොවී; (නොසැලිණි.)

39 රිපොරර්ධේන්දු මුඛෙන කශ්චන
ස්ථිරාසනඃ පත්‍රි යුගෙන රාක්ෂසඃ
නිකෘත්තයොරප්‍යධි ජානු පාදයොඃ
පපාත වෙගෙන යතොන වාජිනඃ.

40 වධාය ධාවන්නභිශත්‍රු (වී)විෂඃ
ශරෙණ කෘත්තච්‍යුත මස්තකො'පරඃ
හෘතායුරප්‍යාදි කෘතෙන කානිචිත්
පදානිවෙගෙන ජගාම රාක්ෂසඃ.

41 ජවෙන කශ්චිජ්ජවනාම්බුදොපමං
ක්ෂණං ශිතාභ්‍රෛඃ කෘත කණ්ඨ චාමරම්
නිපත්‍ය කුම්භෙ තරසා විධාගතෛ-
ර්විහායසා වාහයතිස්ම දන්තිනම්.

42 පෘෂත්ක භින්නොදර රන්ධ්‍ර නිර්ගතං
ස්වමන්ත්‍ර මුත්කෘත්‍ය ඛුරාග්‍ර පාතනෛඃ
දිශික්ෂිපන්තං යුධිවෙග ධාරයා
'පරොභුවං වාහයතිස්ම වාජිනම්.

---

39 ස්ථිරාසනඃ, ස්ථිරවූ ආසන ඇති; කශ්චන රාක්ෂසඃ, එක් රාක්ෂසයෙක්තෙම; රිපොඃ, සතුරාගේ හෙවත් රාමයාගේ; අර්ධේන්දු මුඛෙන, අඩ් චන්ද්‍රයකට බඳුවූ මුඛ ඇති; පත්‍රියුගෙන, ශරවයෙන්; පාදයොඃ, පාදවය; අධිජානු, ජානුයෙහිලා; නිකෘත්තයො(ස්තො)රපි, කපනලද කල්හිදු; වෙගෙන, වේගයෙන්; යතඃ, යන්නාවූ; වාජිනඃ, අශ්වයාකෙරෙන්; නපපාත, නොහිණී.

40 වධාය, වධපිණිස; අභිශත්‍රු, සතුරා අභිමුඛයට; ධාවන්, දිවන්නාවූ, (වි)විෂඃ, සතුරාගේ; ශරෙණ, ශරයෙන්; කෘත්ත, කපනලදින්; ච්‍යුත, ගිලිහුණාවූ; මස්තකඃ, මස්තකඇති; අපරඃ රාක්ෂසඃ, අනික්රාක්ෂසයෙක්තෙම; හෘතායුරපි—හෘත, ගන්නාලද; ආයුරපි, ආයුඇත්තේද; ආදිකෘතෙන, පළමුකොට කරණලද්දාවූ; වෙගෙන, වෙගය කරණකොටගෙන; කානිචිත් පදානි, කීප පදකෙනකුන්; ජගාම, ගියේ.

41 කශ්චිත්, අනික් රාක්ෂසයෙක්තෙම; දන්තිනම්, හස්තියකු; විහායසා, ආකාශයෙන්; වාහයතිස්ම, දිවවී; (කිං විශිෂ්ටං දන්තිනම්?) ජවෙන, ජව කරණකොටගෙන; ජවන, දිවන්නාවූ; අම්බුදොපමම්, මෙඝයක්හා සදෘශවූ; කුම්භෙ, කුම්භයෙහි; නිපත්‍ය, හී; තරසා, වහා; විධාගතෛඃ, දෙකක්ව ගියාවූ; ශිතාභ්‍රෛඃ, ශ්වෙතාභ්‍රයන් විසින්; ක්ෂණම්, ඇසිල්ලක්; කෘත, කරණලද; කණ්ඨචාමරම්, කණ්ඨ චාමර ඇති; (දන්තිනං විහායසා වාහයතිස්ම.)

42 අපරඃ, අනිකෙක්තෙම; වාජිනම්, අශ්වයා; යුධි, යුද්ධයෙහිලා;

43 නිකෘත්‍යසෞමිත්‍ර රථාඞගධාරයා
'පවර්ජිතං ස්වං තරසා ක්ෂපාචරඃ
කෘධා'යුධීකෘත්‍ය භුජං මහීභුජඃ
සුතං ජඝානධ්වනි කම්පිතාචලඃ.

44 න්‍යමජ්ජ දඬීන රථාඞග මීරිතං
පරේණ ශත්‍රෝරුප දණ්ඩ මස්තකම්
තමෙව දණ්ඩං පරශුං විධායතං
ශිරස්‍යරාතිර් නිජඝාන සස්වනඃ.

45 ස්වපාණි යන්ත්‍රච්‍යුත ශස්ත්‍ර සාදිතං
විධාය බෘන්දං බහුධා සුරවිෂාම්
රණාය කොශාදසි මීශිතුස්සුත-
ශ්චකර්ෂ කෘෂ්ණං විවරාදිවෝරගම්.

වෙගධාරයා, වෙගධාරාතාම් ජවයෙන්; භුවඃ, පෘථිවියෙන්; වාහය තිස්ම, දිව්වී; (කිං විශිෂ්ටං වාජිනම්?) පෘෂත්ක, ශරයෙන්; භින්න, බිඳිනාලද්දාවූ; උදර රන්ධ්‍ර, උදර රන්ධ්‍රයෙන්; නිර්ගතම්, නික්මුණාවූ; ස්වම් අන්ත්‍රම්, ස්වකීයවූ අතුණුවැටිය; ඛුරාග්‍රපාතනෛඃ, ඛුරාග්‍රපාතන යෙන්; උත්කෘත්‍ය, කඩා; දිශි, දිග්හි; ක්ෂිපන්තම්, දමන්නාවූ; (වාජිනම් අපරඃ යුධි වෙගධාරයා භුවඃ වාහයතිස්ම.)

43 සෞමිත්‍ර, ලක්ෂ්මණයාගේ; රථාඞගධාරයා, චක්‍රධාරායෙන්; නිකෘත්‍ය, කපා; අපවර්ජිතම්, දුරුකරණලද්දාවූ; ස්වම්භුජම්, ස්වකීය වූ හස්තය; තරසා, වහා; කෘධා, රොෂයෙන්; ආයුධීකෘත්‍ය, ආයුධ කොට; ධ්වනි, නාදයෙන්; කම්පිත, කම්පා කරණලද; අචලඃ, පර්වත ඇත්තාවූ; ක්ෂපාචරඃ, රාක්ෂසතෙම; මහී භුජස්සුතම්, රාජ පුත්‍රයා; ජඝාන, පහළී.

44 පරෙණ, සතුරා විසින්; ඊරිතම්, මෙහෙයනලද්දාවූ; රථාඞගම්, චක්‍රායුධයතෙම; ශත්‍රෝඃ, සතුරාගේ; උපදණ්ඩ මස්තකම්, දණ්ඩායුධ මස්තක සමීපයෙහි; අඬීන, අඬෙකින්; න්‍යමජ්ජත්, ගැලීණ; තමෙව දණ්ඩම්, එම දණ්ඩායුධය; පරශුංවිධාය, පරශුවක්කොට; සස්වනඃ, නාද සහිතවූ; අරාතිඃ, සතුරුතෙම; තම්, ඔහු; ශිරසි, හිස්හි; නිජඝාන, පහළී.

45 බහුධා, බහුප්‍රකාරයෙන්; සුරවිෂාං බෘන්දම්, රාක්ෂස සමූහය; ස්වපාණි යන්ත්‍ර, ස්වකීයවූ හස්ත යන්ත්‍රයෙන්; ච්‍යුත, ගිලිහුණාවූ; ශස්ත්‍ර, ශස්ත්‍රයෙන්; සාදිතම්, නසනලද්ද; විධාය, කොට; ඊශිතුස්සුතඃ, රාජ පුත්‍රතෙම; රණාය, යුධය පිණිස; කොශාත්, කොශයෙන්; අසිම්, ඛඩ්ගය; චකර්ෂ, ඇද්දේ; (කුමකින් කුමක්මෙන්?) විවරාත්, විවරයෙන්; කෘෂ්ණම් උරගම්ව, කෘෂ්ණ සර්පයක්හුමෙන්; (ඊශිතුස්සුතඃ රණාය කොශාත් අසිම් චකර්ෂ.)

46 පරස්‍ය සෞමිත්‍රි කෘපාණ පාටිතා
ද්විධා භවද්දෙහ භෘතො නිඛිලයන්
ශරෙණ පාර්ශ්වෙ නෘහරිඃ සමග්‍රතාං
ව්‍යධත්ත රොෂෙණනු ලීලයානු සඃ.

47 කරං රණය ප්‍රතිහෘත්‍ය ධාවති
ද්විපෙ නිජඝෙන තනයෙන භූභුජඃ
බහූනි ඛණ්ඩානි විධිත්සුනා'සිනා
සමෙත්‍ය සම්පිණ්ඩිත එව තත්කරඃ.

48 කෘපාණ කෘත්තස්‍ය දෘඪොරු යන්ත්‍රිතං
නපශ්චිමාර්ධං නි(ප)පාත සාදිනඃ
තුරඞ්ග වල්ගා දෘඪ (ලග්න) මුෂ්ටිනා
පරෙණ භාගෙනච ලම්බිතං පුරඃ.

---

46 සෞමිත්‍රි, ලක්ෂ්මණයාගේ; කෘපාණ, ඛඩ්ගයෙන්; පාටිත, පලු කලදින්; ද්විධාභවත්, දෙකක් වන්නාවූ; දෙහභෘතඃ, ශරීරය උසුලන්නාවූ; පරස්‍ය, සතුරාගේ; පාර්ශ්වෙ, පාර්ශවයෙහි; ශරෙණ, ශරයෙන්; නිඛිලයන්, විද මසන්නාවූ; සඃනෘහරිඃ; ඒ නරසිංහතෙම්; සමග්‍රතාම්, සමග්‍රබව; ව්‍යධත්ත, කෙළේ; රොෂෙණ, රොෂයෙන්; (ව්‍යධත්ත)නු, කෙළේදොහෝ (නොහොත්); ලීලයා, ලීලායෙන්; (ව්‍යධත්ත) නු, කෙළේදොහෝ.

47 ද්විපෙ, හස්තිහු; රණය, යුඩය පිණිස; කරම්, හස්තය; ප්‍රතිහෘත්‍ය, හකුළුවා; ධාවති (සති), දිවන කල්හි; බහූනි, බොහෝවූ; ඛණ්ඩානි, ඛණ්ඩයන්; විධිත්සුනා, කටැපිවූ; භූභුජස්තනයෙන, රාජ පුත්‍රයා විසින්; සමෙත්‍ය, ගොස්; තත්කරඃ, ඔහුගේ හස්තයතෙම; සම්පිණ්ඩිත එව, හකුළුවනලද්දේම; අසිනා, ඛඩ්ගයෙන්; නිජඝෙන, පහරණලදී.

48 කෘපාණ, ඛඩ්ගයෙන්; කෘත්තස්‍ය, කපනලද්දාවූ; සාදිනඃ, අශ්වාරොහකයාගේ; දෘඪ, දෘඪකොට; ඌරු, ඌරුවයෙන්; යන්ත්‍රිතම්, හම්වනලද්දාවූ; පශ්චිමාර්ධම්, පශ්චාද්භාගය; නනි(ප)පාත, නොහිණ; තුරඞ්ග, අශ්වයාගේ; වල්ගා, * කුශයෙහි හෙවත් රජ්ජුයෙහි; දෘඪ, දෘඪකොට; (ලග්න), † වැදගත්තාවූ; මුෂ්ටිනා, මුෂ්ටි ඇති; පරෙණ භාගෙනච, අනික්භාගයෙන්ද; පුරඃ, අභිමුඛයෙහි; ලම්බිතම්, එල්බීමයි.

---

* වශග—සන්න.
† කත—සන්න.

49 පරේණ ඛඩ්ගේ'නුපපාත පාතිතෙ
සුරාරි රුත්තාන විසෘෂ්ට විග්‍රහඃ
අපිව්‍යපායෙසති සත්ව මානයොර්
ව්‍යධෙනදිත්සන්නිව පෘෂ්ඨ මාහවෙ.

50 නිමග්න ඛඩ්ගෙ ජඨරෙ සුරද්විෂඃ
පරික්ෂරච්ඡොණිත සික්ත මූර්තයඃ
පරස්පරස්‍යප්‍රසභං සමුච්ඡ්වසත්
ප්‍රහාරවාතෙන පුන (වි) ශොෂිතාඃ.

51 තතස්තතා සෘක්ස්‍රුවලොහිතාම්බරඃ
ශ්‍රියං ජයස්ථා මුපයන්තු මුද්‍යතඃ
යථෙප්සපානාසන තෘප්තචෙතස-
ශ්චකාර රාජන්‍ය වරශ්චිරංද්විජාන්.

---

49 පරෙණ, සතුරාවිසින්; ඛඩ්ගෙ, ඛඩ්ගය; පාතිතෙ (සති), හෙළන (ලද) කල්හි; උත්තාන, උඩුබලා; විසෘෂ්ට, හරණලද; විග්‍රහඃ, ශරීර ඇත්තාවූ; සුරාරිඃ, රාක්ෂසතෙම; සත්වමානයොඃ, දජීමාන දෙදෙනාගේ; ව්‍යපායෙ සත්‍යපි, විනාශයත් ඇති කල්හිද; ආහවෙ, යුද්ධයෙහි; ව්‍යධෙ, සතුරාහට; පෘෂ්ඨම්, පිට; නදිත්සන්නිව, නොදිය වියක්මෙන්; අනුපපාත, අනුවැහිණි.

50 ජඨරෙ, ජඨරයෙහි; නිමග්න, ගැලුනාවූ; ඛඩ්ගෙ(සති), (ඛඩ්ගය ඇති) කල්හි; පරික්ෂරත්, වැහෙන්නාවූ; ශොණිත, රුධිරයෙන්; සික්ත, තෙමනලද; මූර්තයඃ, ශරීර ඇත්තාවූ; සුරද්විෂඃ, රාක්ෂසයෝ; පරස්පරස්‍ය, ඔවුනොවුන්ගේ; ප්‍රසභම්, වහා; සමුච්ඡ්වසත්, නැගෙන්නාවූ; ප්‍රහාරවාතෙන, ප්‍රහාරවාතයෙන්; පුනඃ, නැවත; (වි) ශොෂිතාඃ, වියලන ලදහු.

51 තතඃ, ඉක්බිත්තෙන්; රාජන්‍යවරඃ, රජතෙම; ද්විජාන්, පක්ෂීන් දෝහෝ නොහොත් බ්‍රාහමණයන්; යථෙප්ස, සිත්සේ; (කැමති පරිද්දෙන්;) පාන, බීමෙන්හෝ; අසන, කෑමෙන්හෝ; තෘප්ත, පිනාගියාවූ; (පිනවනලද්දාවූ;) චෙතසඃ, සිත්ඇත්තවුන්; චිරම්, බොහෝ කලක්; චකාර, කෙළේ; (කිම්භූතඃ රාජන්‍යවරඃ? කෙසේවූ රජද? කෙසේවූ වල්ලභද?) තත, පතලාවූ; අසෘක්ස්‍රුව, රුධිරවැහීමෙන්; ලොහිත, රත්වූ; අම්බරඃ, ආකාශ ඇත්තාවූ (නොහොත්;) තත, පතලාවූ; අසෘක්ස්‍රුව, රුධිරවැහීමෙන්; ලොහිත, රත්වූ; අම්බරඃ, වස්ත්‍ර ඇත්තාවූ; ජයස්ථාම්, ජයෙහි පිහිටියාවූ; ශ්‍රියම්, ශ්‍රිය; උපයන්තුම්, පාණිග්‍රහ කරණ පිණිස; උද්‍යතඃ, යොමුවූ; (රාජන්‍යවරඃ ද්විජාන් යථෙප්සපානාසන තෘප්ත චෙතසඃ චිරං චකාර.)

52 තතොමරුත්පාවක ශස්ත්‍රනිර්ධූත
ප්‍රදග්ධ මාරීච සුබාහු විග්‍රහඃ
බලං බලීයා නබලීකෘතං භියා
තතං දිගන්තංසනිනාය නායකඃ.

53 රණෙදධානො හෘදයං දයාහෘතං
සලීල මායම්‍ය ධනුර්ධනුර්ධරඃ
පරාඞ්මුඛානාං ශනකෛඃ ශිලීමුඛාන්
විෂද්විපානාං ජඝනෙ ජඝාන (සඃ).

54 භෘශංනසෙහෙ යුධිරාම මාශු(ග)
ප්‍රතාන ශුෂ්කාශනිපාත භීෂණම්
යුගාන්තතිග්මද්‍යුතිතෙජසං විෂො
බලීයසො භ්‍රාතෘ බලා(න්විතං) බලම්.

---

52 තතඃ, ඉක්බිත්තෙන්; බලීයාන්, බලවත්වූ; සඃනායකඃ, ඒ රාමතෙම; බලම්, සෙනඟ; දිගන්තම්, දිගන්තයට; නිනාය, යැවී; (කිං විශිෂ්ටඃ නායකඃ? කිං විශිෂ්ටම් බලම්?) මරුත්පාවක ශස්ත්‍ර, පවන ශරයෙන්හා වහ්නි ශරයෙන්; නිර්ධූත, කම්පාකරණලද්දාවූද; ප්‍රදග්ධ, දවනලද්දාවූද; මාරීච, මාරීච (නම්) රාක්‍ෂසයාගේහා; සුබාහු, සුබාහුනම් රාක්‍ෂසයාගේ; විග්‍රහඃ, ශරීර ඇත්තාවූ; බලීයාන්, බලවත්වූ; සඃනායකඃ, ඒ නායකතෙම; භියා, භීතීන්; අබලීකෘතම්, දුර්වලකරණලද්දාවූ; තතම්, පතළාවූ; බලම්, සෙනඟ; (දිගන්තං නිනාය.)

53 රණෙ, යුධයෙහිලා; දයා, කරුණායෙන්; ආහෘතම්, ගන්නාලද්දාවූ; හෘදයම්, හෘදය; දධානඃ, උසුලන්නාවූ; (සඃ) ධනුර්ධරඃ, ඒ රාමතෙම; ධනුඃ, ධනුෂ; සලීලම්, ලීලා සහිතව; ආයම්‍ය, නමා; පරාඞ්මුඛානාම්, විමුඛවූ; විෂද්විපානාම්, සතුරුතුන්ගේ; ජඝනෙ, ජඝනයෙහි; ශිලීමුඛාන්, ශරයෙන්; ශනකෛඃ, සෙමෙන්; ජඝාන, පහළී.

54 යුධි, යුධයෙහිලා; ආශු (ග) ප්‍රතාන, ශර සමූහ නැමැති; ශුෂ්කාශනිපාත, ගිනි සෙන හීමෙන්; * භීෂණම්, භයඞ්කරවූ; යුගාන්ත, කල්පාන්තයෙහි; තිග්මද්‍යුති, සූර්‍ය්‍යයහට බඳුවූ; තෙජසම්, තෙජස් ඇත්තාවූ; භ්‍රාතෘබලා(න්විත)ම්,† භ්‍රාතෘ බල ඇත්තාවූ; රාමම්, රාමයා; බලීයසඃ, බලවත්වූ; විෂඃ, සතුරාගේ; බලම්, සෙනඟතෙම; භෘශම්, අත්‍යර්ථයෙන්; නසෙහෙ, ‡ ක්‍ෂමානොකෙළේ.

---

* ඉන්ද්‍රගිනිගේ නැගීමෙන්—සන්න.
† භ්‍රාතෘ බලම්—සන්න.
‡ නොසෙහෙ—සන්න.

55 ස්ථිත්වා ගුණෙ මහති තත්ක්ෂණ ලබ්ධමොක්ෂාඃ
සුශ්ලිෂ්ට යුක්ති සඵලානන සම්පදස්තෙ
ශාක්‍යා ඉවාස්‍ය විශිඛා රිපුසෛනිකෙභ්‍ය-
ශ්චක්‍රුඃ ත්‍රිවිෂ්ටප සභා ගමනොපදෙශම්.

56 හුතභුජි නිධනාඛ්‍යෙ ශත්‍රු හව්‍යානි හුත්වා
පරිණයති ජයශ්‍රී වීරකන්‍යාං නෘවීරෙ
සමර පටහ ඝොෂෙ තත්‍ර නෘත්තං කවන්ධෛ-
ර්බහල රුධිර පඞ්කසංචාරි සින්දූරලෙපෛඃ,

57 මධ්‍යෙ නිකෘත්ත රජනී චරපූර්වකායා-
ශ්ඡෙදෛඃස්ථිතා භුවි නිපත්‍ය භයං විතෙනුඃ
රක්ෂස්සු යුධ විමුඛෙෂු විභිද්‍ය භූමි-
මභ්‍යුත්ථිතා ඉව පුනඃ සමරය දෛත්‍යාඃ.

---

55 අස්‍ය, මොහුගේ; තෙවිශිඛාඃ, ඒ ශරයෝ; ශාක්‍යාඃඉව, ශාක්‍ය යන්මෙන්; රිපුසෛනිකෙභ්‍යඃ, සතුරු සෙනඟට; ත්‍රිවිෂ්ටප සභාගමන, දිව්‍ය සභා ගමනයට; උපදෙශම්, උපදෙශය; චක්‍රුඃ, කළෝ; (කිංභූතාඃ විශිඛාඃ? කිම්භූතාශ්ශාක්‍යාඃ?) මහති, මහත්වූ; ගුණෙ, ජ්‍යායෙහි; ස්ථිත්වා, සිට; තත්ක්ෂණ ලබ්ධ මොක්ෂාඃ—තත්ක්ෂණ, එකෙණෙහි; ලබ්ධ, ලද්දාවූ; මොක්ෂාඃ, මිදීම් ඇත්තාවූ (නොහොත්) මහති, මහත්වූ; ගුණෙ, ගුණයෙහි; ස්ථිත්වා, සිට; තත්ක්ෂණ, එකෙණෙහි; ලබ්ධ, ලද්දාවූ; මොක්ෂාඃ, නිර්වාණ ඇත්තාවූ; සුශ්ලිෂ්ට, සුසංහිතවූ; යුක්ති, යෙදීමෙන්; සඵල, මුවාත් තල සහිතවූ; ආනන සම්පදඃ, මුඛ සම්පත්ති ඇත්තාවූ; (නොහොත්) සුශ්ලිෂ්ට, සුසංහිතවූ; යුක්ති, නයයෙන්; සඵල, ඵල සහිතවූ; ආනන සම්පදඃ, ආරම්භ සම්පත්ති ඇත්තාවූ; (අස්‍යතෙ විශිඛාඃ ශාක්‍යාඃ ඉව රිපුසෛනිකෙභ්‍යඃ ත්‍රිවිෂ්ටප සභා ගමනොපදෙශම් චක්‍රුඃ.)

56 නිධනාඛ්‍ය, විනාශ යන නම්ඇත්තාවූ; හුතභුජ්, වහ්නියෙහි; ශත්‍රු, සතුරු නැමැති; හව්‍යානි, යාග ද්‍රව්‍යයන්; හුත්වා, හෙව; සමර පටහඝොෂෙ, සඞ්ග්‍රාම පටහධ්වනි ඇත්තාවූ; නෘවීරෙ, නෘවීරයා; ජයශ්‍රීවීරකන්‍යාම්, ජයශ්‍රී නැමැති වීර කන්‍යාව; පරිණයති (සති), පාණිග්‍රහ කරණ කල්හි; බහල, ඝනවූ; රුධිර පඞ්ක, රුධිර පඞ්ක නැමැති; සංචාරී, පැතිරෙන්නාවූ; සින්දූරලෙපෛඃ, සින්දූරලෙප ඇත්තාවූ; කවන්ධෛඃ, කවන්ධයන්විසින්; තත්‍ර, එහිලා; නෘත්තම්, නැටීමයි.

57 මධ්‍යෙ, මධ්‍යයෙහිලා; නිකෘත්ත, කපනලද්දාවූ; රජනීචර, රාක්ෂසයන්ගේ; පූර්වකායාඃ, පූර්ව ශරීරයෝ; භුවි, පෘථිවියෙහි; නිපත්‍ය, හී; ඡෙදෛඃ, ඡෙදයෙන්; ස්ථිතාඃ, සිටියාහු; භයම්, භය; විතෙනුඃ, කළෝ; රක්ෂස්සු, රාක්ෂසයන්; යුධවිමුඛෙෂු (සත්සු), සඞ්ග්‍රාමයට පරාඞ්මුඛ කල්හි; භූමිම්, භූමිය; විභිද්‍ය, පළා; පුනඃ, නැවත; සමරය, යුධපිණිස; අභ්‍යුත්ථිතාඃ, අභියෙකින් නැංගාවූ; දෛත්‍යාඃඉව, (අසුර යන්මෙන්;) (භයංවිතෙනුඃ.)

58 රාමායුධව්‍යපිත රාක්ෂස රක්තධාරා
සම්ශ්‍රේණින ලෝහිත රුචෝ මුහුරම්බුවාහාඃ
ගෞරීපතිප්‍රණති සම්භ්‍රම ලාභවන්ධ්‍යං
සන්ධ්‍යා මකාල ඝටිතාං ගගනෙ විතෙනුඃ.

59 සඞ්ක්‍රීඩද්‍රථ තුරගද්විපාබ්භ්‍රබෘන්ද
ව්‍යුත්ක්‍රාන්ත්‍යා විරත පෘෂත්කපාත වෘෂ්ටි
නිස්ත්‍රිංශස්ඵුරිත තටිද්වියුක්ත මාප
ව්‍යක්තාර්කද්‍යුති ශරදීව තතනභශ්ශ්‍රීඃ.

60 රක්ෂෝවසා පිශිතපූරිත කුක්ෂිරන්ධ්‍රඃ
කාකුත්ස්ථ බාණ හත හස්ති මුඛා(ව)රූඪාඃ
පර්‍ය්‍යන්තක ලග්න රුධිරාණි මෘදුප්‍රණාද-
ස්තුණ්ඩානි වායසගණො රදනෙ (ම) මාර්ජ.

---

58 රාම, රාමයාගේ; ආයුධ, ආයුධයෙන්; ව්‍යපිත, ව්‍යපිතවූ හෙවත් කපනලද; රාක්ෂස, රාක්ෂසයන්ගේ; රක්තධාරාසම්ශ්‍රේණින, රුධිරධාරා සම්ශ්‍රේණියෙන්; ලෝහිත, රත්වූ; රුචඃ, ශෝභාඇති; අම්බුවාහාඃ, මෙඝයෝ; ගෞරීපති, ඊශ්වරයාගේ; ප්‍රණති සම්භ්‍රම ලාභ, ප්‍රණාම සම්භ්‍රම ලාභයෙන්; වන්ධ්‍යාම්, සිස්වූ; අකාල, නොකල්හි; ඝටිතාම්, කරණලද්දාවූ; සන්ධ්‍යාම්, සන්ධ්‍යාව; මුහුඃ, එකෙණෙහි; ගගනෙ, ආකාශයෙහි; විතෙනුඃ, කළෝ.

59 ශරදි, ශරත්කාලයෙහි; ශ්‍රීඃ, ශෝභාතොමෝ; තතනභඃ, ඒ ආකාශයට; ආපෙව, පැමිණියක වැන්නී; (කිම්භූතංනභඃ?) සඞ්ක්‍රීඩත්, හඬන්නාවූ; රථ, රථහා; තුරග, අශ්වයන්හා; ද්විප, හස්තීන් නැමැති; අබ්භ්‍රවෘන්ද, මෙඝ සමූහයාගේ; ව්‍යුත්ක්‍රාන්ත්‍යා, පහව්මෙහි; විරත, වැළැක්කාවූ; පෘෂත්කපාත, ශරපාත නැමැති; වෘෂ්ටි, වර්ෂාඇති; නිස්ත්‍රිංශස්ඵුරිත, ඛඩ්ග විලසිත නැමැති; තටිත්, විද්‍යුතීන්; වියුක්තාම්, තොරකරණලද්දාවූ; ව්‍යක්ත, පහළවූ; අර්කද්‍යුති, සූර්‍ය්‍යරශ්මි ඇත්තාවූ; තතනභඃ, ඒ ආකාශයට; (ශරදිශ්‍රීඃ ආපෙව.)

60 රක්ෂඃ, රාක්ෂසයන්ගේ; වසා, වුරුණුතෙල්හා; පිශිත, මාංසයෙන්; පූරිත, පුරණලද; කුක්ෂිරන්ධ්‍රඃ, උදර රන්ධ්‍රඇත්තාවූ; කාකුත්ස්ථ, රාමයාගේ; බාණ, ශරයෙන්; හත, පහරණලද; හස්ති, හස්තියක්හුගේ; මුඛ, මුඛයට; අ(ව)රූඪඃ, නැංගාවූ; මෘදු, මොලොක්වූ; ප්‍රණාදඃ, හැඬීම්ඇති; වායසගණඃ, කාක සමූහතෙම; පර්‍ය්‍යන්තක, කෙළවරෙහි; ලග්න, වැදගත්තාවූ; රුධිරාණි, රුධිර ඇත්තාවූ; තුණ්ඩානි, තුණ්ඩයන්; රදනෙ, දන්තයෙහි; (ම)මාර්ජ, පිරිමැද්ද.

61 රාජාත්මජෞ මුනිසුතාක්ෂිභි රහිතාඞ්ඝ්‍රී
ප්‍රත්‍යුද්ගතෞ මෘගකුලෛ රුටජානි ගත්වා
ආවර්ජ්ජිතෙ විදධතුඃ ශිරසී (සුබාහ්වො)-
ර්බාණව්‍රජෙන ගුරුණී ගුරුපාද මූලෙ.

(ඉති කුමාරදාසස්‍ය කෘතෞ ජානකීහරණෙ
මහා කාව්‍යෙ මාරීච සුබාහු වධොනාම)

ප ඤ්ච ම ස්ස ර්ගඃ.

---

61 මුනිසුතාක්ෂිභිඃ, තපස්වි පුත්‍රයන්(ගේ අක්ෂීන්) විසින්; ආහිතාඞ්ඝ්‍රී, (කරණලද) පූජාඇත්තාවූ; * මෘගකුලෛඃ, මෘගකුලයන්විසින්; ප්‍රත්‍යුද්ගතෞ, පෙරගමන්කරණලද්දාවූ; රාජාත්මජෞ, රාජපුත්‍රයෝ දෙදෙන; උටජානි, පර්ණශාලාවන්; ගත්වා; ගොස්; (සුබාහ්වොඃ, මාරීචය සුබාහුය යන රාක්ෂසයන් දෙදෙනාගේ;) † බාණව්‍රජෙන, ශර ව්‍රජයෙන්; ගුරුණී, බරවූ; ආවර්ජ්ජිතෙ, නමනලද්දාවූ; ශිරසී, ශීර්ෂද්වය; ගුරුපාදමූලෙ, ගුරුහු පාදමූලයෙහි; විදධතුඃ, පිහිටුවූ.

(ඉති, මෙසේ; කුමාරදාසස්‍ය, කුමාරදාසයාගේ; කෘතෞ, කෘතිවූ; ජානකීහරණෙ, ජානකීහරණනම්වූ; මහාකාව්‍යෙ, මහාකාව්‍යයෙහි; මාරීච සුබාහු වධොනාම, මාරීච සුබාහු වධනම්වූ;) පඤ්චමස්සර්ගඃ, (පස්වන සගයි.)

---

* මුනිසුතාශ්‍රුභිඃ, තපස්වි පුත්‍රයන් විසින්; ආහිතාඞ්ඝ්‍රී, පූජා ඇත් තාවූ—සන්න.

† සන්න පොත්හි "සුබාහුනම් රාක්ෂසයාගේ" යන අර්ථ පදය පම ණක් පැනේ.

ෂ ෂ් ඨඃ ස ර්ගඃ.

1 උච්චචාල තතඃ ස්‍රෂ්ටා ජගදංශස්‍ය මෛථිලම්
අනුග්‍රහීතු මග්‍රණ්‍යං ගෘහිණා මාහිතක්‍රතුම්.

2 බිභ්‍රත්සන්ධ්‍යා විධිස්නාන සංවර්ධිත රුචො ජටාඃ
ජ්වාලා ඉව තපො වහ්නෙඃ ශාලිශූකාග්‍ර පිඞ්ගලාඃ.

3 තපස්තෙජසා දීප්තඃ සනිග්ධශ්ච කරුණා ගුණාත්
සමං සන්දර්ශිතාදිත්‍ය චන්ද්‍රොදය ඉවාර්ණවඃ.

4 ශිරඃප්‍රදෙශ ලම්බින්‍යා කුර්වන් රුද්‍රාක්ෂ මාලයා
ඵලිතා ඉව තීර්ථාම්භඃසෙක පුෂ්ට්‍යා ජටා ලතාඃ.

5 අරණ්‍යදෙවතාභිඃ (ස) ප්‍රයුක්ත බලි මඞ්ගලඃ
ව්‍රතී නිරගමත්සත්‍රාන්මෙඝාද් බ්‍රධ්න ඉවජ්වලන්.

---

1 ජගදංශස්‍ය, ලොකභාගයක් සම්බන්ධව; ස්‍රෂ්ටා, මැවූයේතෙම; තතඃ, ඉක්බිත්තෙන්; ගෘහිණාම්, ගෘහීන්ට; අග්‍රණ්‍යම්, අග්‍රෙසරවූ; ආහිත, කරණලද්දාවූ; ක්‍රතුම්, යාගඇති; මෛථිලම්, මෛථිලයහට; අනුග්‍රහීතුම්, අනුග්‍රහ කරන්නට; උච්චචාල, නික්මිණි.

2 සන්ධ්‍යාවිධිස්නාන, සන්ධ්‍යාවිධිස්නානයෙන්; සංවර්ධිත, වඩනලද; රුචඃ, ශොභාඇත්තාවූ; තපොවහ්නෙඃ, තපස් නැමැති වහ්නිහුගේ; ජ්වාලාඃඉව, ජ්වාලාවන්වැනිවූ; ශාලිශූකාග්‍ර, ශාලිශූකාග්‍රසේ (හැල්බූ අග්සේ); පිඞ්ගලාඃ, පිඟුවූ; ජටාඃ, ජටාවන්; බිභ්‍රත්, උසුලන්නාවූ.

3 තපසඃ තෙජසා, තපස් තෙජසින්; දීප්තඃ, දිලියුණේද; කරුණා ගුණාත්, කරුණා ගුණයෙන්; සනිග්ධශ්ච, සිනිඳුවූයේද; සමම්, එක වට; සන්දර්ශිත, දක්වනලද; ආදිත්‍ය චන්ද්‍ර, සූර්‍ය්‍ය චන්ද්‍ර දෙදෙනාගේ; උදයඃ, උදයඇති; අර්ණවඃඉව, සාගරය වැනිවූ.

4 ශිරඃ ප්‍රදෙශ, ශිරඃ ප්‍රදෙශයෙහි; ලම්බින්‍යා, එල්ලෙන්නාවූ; රුද්‍රාක්ෂමාලයා, රුද්‍රාක්ෂමාලාව කරණකොටගෙන; තීර්ථාම්භඃසෙක පුෂ්ට්‍යා, තීර්ථ ජලසෙක පුෂ්ටිය කරණකොටගෙන; ජටාලතාඃ, ජටාලතාවන්; ඵලිතාඃ ඉව, ඵලිතයන්මෙන්; කුර්වන්, කරන්නාවූ.

5 අරණ්‍යදෙවතාභිඃ, වනදෙවතාවන් විසින්; ප්‍රයුක්ත, කරණලද්දාවූ; බලි මඞ්ගලඃ, බලි මඞ්ගලඇත්තාවූ; ජ්වලන්, දිලියෙන්නාවූ; (සඃ) ව්‍රතී, (ඒ) ව්‍රතීතෙම; සත්‍රාත්, යාගගෘහයෙන්; නිරගමත්, නික්මිණි; (කුමකින් කුමක්මෙන්?) මෙඝාත්, මෙඝයෙකින්; ජ්වලන්, දිලියෙන් නාවූ; බ්‍රධ්න ඉව, සූර්‍ය්‍යයාමෙන්; (නිරගමත්, නික්මිණි.)—කුලකම්.

6 සහප්‍රස්ථිත මාරුධ්‍ය වර්ධිතං හරිණව්‍රජම්
ස්වයං නිනාය යත්නෙන බාෂ්පාපූරිත ලොචනෝ.

7 ගමනව්‍යග්‍ර හෘතාරම්භ ප්‍රණාමෙෂු මහර්ෂිභිඃ
පාණිභිඃ ශිරසිස්පෘෂ්ටෝ හව්‍යධූම සුගන්ධිභිඃ.

8 වෛඛානසවධූ හස්ත ලම්භිතාක්ෂ කෘතාශිෂෝ
ද්‍රෂ්ටුකාමෝ නිනායෛ (ශං මෙදිනීශ) සුතෝ ධනුඃ.

9 තතශ්චිර පරිත්‍යක්තං ගෞතමස්‍ය තමොනුදඃ
විවෙශ විශ්ව භුග්ධාම්නො ධාමවර්ත්මවශාවශී.

10 ස්ඵුටාසු කුටීරස්‍ය නිකටාඞ්ගණ භූමිෂු
ප්‍රරූඪ දර්භ සන්දර්භ ඝාසග්‍රාසොද්‍යතද්විපම්.

11 ක්වචිදුද්දෙහිකා "ලීඪ ජීර්ණ වල්කල මන්‍යතඃ.
ආරණ්‍ය තුට්ටුමචර්ජිතන ශීර්ණ කෘෂ්ණ මෘගාජිනම්.

---

6 සහප්‍රස්ථිතම්, කැටිව නික්මුණාවූ; ස්වයම් වර්ධිතම්, තමාවිසින් වඩනාලද්දාවූ; හරිණව්‍රජම්, මෘග සමූහයා; යත්නෙන, උත්සාහයෙන්; (ආ)රුධ්‍ය, වලකා; බාෂ්ප, කඳුළෙන්; ආපූරිත, පුරණලද; ලොචනෝ, ඇස් ඇත්තාවූ.

7 ගමනව්‍යග්‍රහෘතාරම්භප්‍රණාමෙෂු, ගමනව්‍යග්‍රහෘතාරම්භප්‍රණාමයෙහි; මහර්ෂිභිඃ, මහර්ෂීන්විසින්; හව්‍යධූම, යාගද්‍රව්‍යධූමයෙන්; සුගන්ධිභිඃ, සුවඳවූ; පාණිභිඃ, අත්ලෙන්; ශිරසි, හිස්හි; ස්පෘෂ්ටෝ, ස්පර්ශකරණලද්දාවූ.

8 වෛඛානස වධූ, තපස්වි කාන්තාවන් විසින්; හස්ත, අතින්; ලම්භිත, පමුණුවනලද්දාවූ; අක්ෂ, පූජාහා; කෘත, කරන ලද; ආශිෂෝ, ආශිර්වාද ඇති; (ඓශම්,) ඊශ්වර ප්‍රතිබද්ධවූ; ධනු, (ධනුෂ;) ද්‍රෂ්ටුකාමෝ, දක්නා කැමැත්තාවූ; මෙදිනීශ සුතෝ, * රාජ පුත්‍රයන් දෙදෙනා; නිනාය, ගෙනගියේ—කුලකම්.

9 තතඃ, ඉක්බිත්තෙන්; චිර පරිත්‍යක්තම්, බොහෝ කලක් හරණලද්දාවූ; තමොනුදඃ, තමස් දුරලන්නාවූ; විශ්වභුග්ධාම්නඃ, වහ්නියට බඳුවූ තෙජස් ඇති; ගෞතමස්‍ය, ගෞතමනම් තපස්වීහුගේ; ධාම, ස්ථානයට; වර්ත්මවශාත්, මාර්ගයෙහින්; වශී, වශීවූයේ; විවෙශ, වනී.

10 කුටීරස්‍ය, කුටීරයාගේ; (කුටීරනම් කිළිපැලයි;) ස්ඵුටාසු, විෂමවූ; නිකටාඞ්ගණ භූමිෂු, සමීපාඞ්ගණ භූමියෙහි; ප්‍රරූඪ, හටගත්තාවූ; දර්භසන්දර්භ, ඉළුක් සමූහයාගේහා; ඝාස, තෘණයන්ගේ; ග්‍රාස, කෑමෙහි; උද්‍යත, යොමුවූ; විපම්, හස්තීන් ඇත්තාවූ.

11 ක්වචිත්, සමහරතැනෙක්හි; උද්දෙහිකා, වේයන්විසින්; ආලීඪ,

---

* මෙදිනාථ ඊශ්වරස්‍ය සුතෝ—සන්න.

12 තලස්ඵීත ජරත්කුම්භ මුඛාන්නිර්ගච්ඡතා'හිනා
ආවර්ජිත පයඃසික්තම්‍යවෘක්ෂමූල මිවක්වචිත්.

13 ක්වචිද්විෂ්ණු ප්‍රතිච්ඡන්දඃ කුක්ෂිස්ථ විවරානනාත්
නකුලෛ රනුද්‍රවත් කෘෂ්ට-වෙෂ්ටමාන සරීසෘපම්.

14 තස්මින්නිජ පදස්පෘශි තෘණජිතග්‍රාව විග්‍රහම්
ශාපස්‍ය සත්‍යමයං තෙජො රාමඃපප්‍රච්ඡ සම්භවම්.

15 නිගද්‍යාසෞ සුනාසීරං ව්‍රීඩා(ද වර්ජිතා)නනා
න්‍යවීවද දනුක්තෛව යෞවනාවිනයං පුරා

16 (මධවරති) හතභ්‍රෑණවෛදෙහ්‍ය යත්‍ර සම්භවඃ
මරුතාංවෙගිනාමාස දෙශං රාමො යයාවථ.

ලෝනාලද්දාවූ; ජීර්ණීඃ, දිරාගියාවූ; වල්කලම්, වල්කල ඇත්තාවූ; අන්‍යතඃ, අනික්තැනෙක්හි; ආරණ්‍යකුට්ටම්, වල්මීයන් විසින්; ජීනනා, කපනලදින්; ශීර්ණාං, වියුලාවූ; කෘෂ්ණමෘගාජිනම්, අඳුන්දිවිසම් ඇත්තාවූ.

12 තල, යට; ස්ඵීත, තුබුවාවූ; ජරත්, මහලුවූ; කුම්භමුඛාත්, කට මුඛයෙන්; නිර්ගච්ඡතා, නික්මෙන්නාවූ; අහිනා, සර්පයා කරණකොට ගෙන; ක්වචිත්, සමහරතැනෙක්හි; ආවර්ජිත, නමනලද්දාවූ; පයඃ, ජලයෙන්; සික්ත්‍යත්, තෙමෙන්නාවූ; වෘක්ෂමූලම්ව, වෘක්ෂමූල ඇත් තක්හුවැනිවූ.

13 ක්වචිත්, සමහරතැනෙක්හි; විෂ්ණු ප්‍රතිච්ඡන්දඃ, විෂ්ණු ප්‍රතිමා වගේ; කුක්ෂිස්ථ, කුක්ෂියෙහි පිහිටියාවූ; විවරානනාත්, විවරමුඛයෙන්; නකුලෛඃ, නකුලයන් විසින්; අනුද්‍රවත්, අනුක්‍රමයෙන්; කෘෂ්ට, අද නාලද්දාවූ; වෙෂ්ටමාන, වෙළෙන්නාවූ; සරීසෘපම්, සර්පයන්ඇත්තාවූ.

14 තස්මින්, ඒ ආශ්‍රමයෙහි; නිජපදස්පෘශි, ස්වකීයවූපාදස්පර්ශයෙන්; තෘණජිත, හරණලද්දාවූ; ග්‍රාවවිග්‍රහම්, පාෂාණ මූර්තිය ඇත්තාවූ; සත්‍යම යනතජඃ, සත්‍යමයවූ තෙජස; රාමඃ, රාමතෙම; ශාපස්‍ය, ශාපයාගේ; සම්භවම්, සම්භවය; පප්‍රච්ඡ, විචාළේ.

15 අසෞ, මේ අහල්‍යාතොමෝ; සුනාසීරම්, ශක්‍රයා; නිගද්‍ය, කියා; ව්‍රීඩාත්, ලජ්ජායෙන්; (ආවර්ජිත,) නමනලද්දාවූ; ආනනා, මුඛ ඇත්තී; අනුක්තෛව, නොකියාම; පුරා, පෙර; යෞවන, යෞවනයෙන් වූ; අවිනයම්, අනාචාරය; න්‍යවීවදත්, කීවූ; (හැඟවූ.)

16 (මධවරති), * ශක්‍රයාවිසින්; හත, නසනලද්දාවූ; භ්‍රෑණ, භ්‍රෑණ නම් අසුරයාගේ; වෛදෙහ්‍යඃ, වෛදහයෙන්; වෙගිනාම්, වේගීවූ; මරුතාම්, පවනුන්ගේ; යත්‍ර, යම් දෙශයෙකලා; සම්භවඃ, සම්භවය; ආස, වීද; තංදෙශම්, ඒ දෙශයට; අථ, අනන්තරයෙන්; රාමඃ, රාමතෙම; යයෞ, ගියේ.

---

* මේධාතිථි—සන්ත.

17 ප්‍රතීත්‍යා ලඞ්ඝිතාධ්වානස්තෙ තෝරණ මණිත්විෂා
ඉති (මනොහරා රාම) මභි ව්‍යාතෙනිරෙ ගිරඃ.

18 මත්ත මාතඞ්ග සන්දාන ද්‍රුම නිර්ද්දාලිත ත්වචඃ
අජය්‍යත්වං වදන්තීව යස්‍ය පර්‍ය්‍යන්ත භූරුහාඃ.

19 තාරාව්‍රජස්පෘශො යාති පිධානත්වං නිශාකරඃ
යත්‍රප්‍රාකාර චක්‍රස්‍ය නභොමධ්‍යස්ථ මණ්ඩලඃ.

20 මධ්‍යෙ කුවලයාක්‍රාන්ත මහා පද්ම විභූෂණඃ
අවතීර්ණ ඝනාලිශ්‍රීර්‍යත්‍රඛාතස්සාගරායතෙ.

21 වප්‍රාජ ගරභොගෙන වෙෂ්ට්‍යමානඃ සමන්තතඃ
පිණ්ඩීභූත ඉවත්‍රාසාද් ඝනො යද්ගෘහ සඤ්චයඃ.

---

17 ලඞ්ඝිත, ඉක්මවනලද්දාවූ; අධ්වානඃ, මාර්ගඇති; තෙ, ඒ කෞශිකාදීහු; තෝරණ මණිත්විෂා, තෝරණ (මණිප්‍රභා ඇති) තපස්වීහු විසින්; ප්‍රතීත්‍යා, ප්‍රීතියෙන්; (රාමම්) අභි, රාමයහට අභිමුඛව; (මනොහරාඃ, මනහරවූ;) ගිරඃ, තෙපුල්; ඉති, මෙසේ; ව්‍යාතෙනිරෙ, කියනලද්දහු.

18 මත්තමාතඞ්ග, මත්ත හස්තීන්ගේ; සන්දානද්‍රුම, බන්ධනද්‍රුමයෙන්; නිර්ද්දාලිත, කඩනලද්දාවූ; ත්වචඃ, සුඹුලු ඇති; පර්‍ය්‍යන්ත, පර්‍ය්‍යන්තයෙහි; භූරුහාඃ, වෘක්ෂයෝ; යස්‍ය, යමක්හුගේ; අජය්‍යත්වම්, නොදිනියහැකි බව; වදන්තීව, කියන්නාවුන්වැන්නෝද.

19 නභොමධ්‍යස්ථ, ආකාශ මධ්‍යයෙහි සිටියාවූ; මණ්ඩලඃ, මණ්ඩල ඇති; නිශාකරඃ, චන්ද්‍රතෙම; තාරාව්‍රජස්පෘශඃ, තාරා සමූහය ස්පර්ශකරන්නාවූ; යත්‍ර, යම් පුරයෙක්හි; (ප්‍රාකාර චක්‍රස්‍ය,) ප්‍රාකාර චක්‍රයට; පිධානත්වම්, පිධාන බවට; යාති, යේද.

20 යත්‍ර, යම් පුරියෙක්හි; ඛාතඃ, පිටියතෙම; සාගරායතෙ, සාගරයමෙන් හැසිරෙන්නේද; (කිම්භූතඃ ඛාතඃ? කිම්භූතඃ සාගරඃ?) මධ්‍යෙ, මධ්‍යයෙහි; කුවලය, නීලොත්පලයෙන්; ආක්‍රාන්ත, මඩනාලද්දාවූ; (නොහොත්) මධ්‍යෙ, මධ්‍යයෙහි; කුවලය, පෘථිවි මණ්ඩලයෙන්; ආක්‍රාන්ත, මඩනාලද්දාවූ; මහා පද්ම, මහ පියුම්හු; විභූෂණඃ, ආභරණ කොට ඇත්තාවූ; (නොහොත්) මහා පද්ම, මහා පද්මනමැති නිධිම්; විභූෂණඃ, ආභරණකොට ඇත්තාවූ; අවතීර්ණ, බටුවාවූ; ඝන, ඝනවූ; අලිශ්‍රීඃ, භෘඞ්ගශ්‍රී ඇත්තාවූ; (නොහොත්) අවතීර්ණ, බටුවාවූ; ඝනාලිශ්‍රීඃ, මෙඝ පඞ්ක්තිශ්‍රී ඇත්තාවූ; (ඛාතස්සාගරායතෙ.)

21 වප්‍ර, පවුරු නැමැති; අජගරභොගෙන, අජගරභොගයෙන්; සමන්තතඃ, හාත්පසින්, වෙෂ්ට්‍යමානඃ, වෙළනු ලබන්නාවූ; ඝනඃ, ඝනවූ; යත්, යම්පුරියෙක්හි; ගෘහසඤ්චයඃ, ගෘහ සමූහයතෙම; ත්‍රාසාත්, භයින්; පිණ්ඩීභූත ඉව, පිඬුවූවක්හු වැනිද.

22 යද්ගෝපුර විටඞ්කාග්‍ර චන්ද්‍රකාන්ත මණිස්‍රුවම්
රසයන්ති ස්‍යන්දශ්‍රාන්තාඃ ශීතදීධිති වාජිනඃ.

23 විටඞ්කභුජ සම්ප්‍රාප්ත සහස්‍රකර මූර්තිනා
විග්‍රහෙණ යදාවාස සන්තානො භාර්ගවායතෙ.

24 යද්දෙව ගෘහ ශෘඞ්ගස්ථ පද්මරාග ප්‍රභා‘‘හතම්
ව්‍යොම මධ්‍යං ප්‍රපද්‍යාපි බිම්බං බාලායතෙ රවෙඃ.

25 හර්ම්‍ය ශෘඞ්ගෙෂු නිර්ධූත ධ්වාන්තා යත්‍රමණිත්විෂඃ
ජ්‍යොත්ස්නාඃ කෘෂ්ණ ඉතිඥනාං ජනෙ රුන්ධන්ති පක්ෂයොඃ.

26 යත්‍ර වාතායනාසන්න (චාරමුඛ්‍ය) මුඛෙන්දවඃ
රථ්‍යාං සඤ්චාරිණෙ යූනඃ ස්ඛලයන්ති පදෙපදෙ.

---

22 යත්, යම් නුවරෙක්හි; ගොපුර, දොරටුයෙහි; විටඞ්කාග්‍ර, කොබෝගෙඩි වළලු කෙළවරෙහි; චන්ද්‍රකාන්තමණිස්‍රුවම්, සඳකැන් මිණියෙන් වැහෙන්නාවූ ජලය; ස්‍යන්දශ්‍රාන්තාඃ—ස්‍යන්ද, වෙගයෙන්; ශ්‍රාන්තාඃ, ශ්‍රාන්තවූ; ශීතදීධිති, චන්ද්‍රයාගේ; වාජිනඃ, අශ්වයෝ; රසයන්ති, ආස්වාද කෙරෙද්ද.

23 යත්, යම් නුවරෙක්හි; ආවාස සන්තානඃ, ගෘහ සමූහ තෙම; භාර්ගවායතෙ, භෘගුරාමයා මෙන් හැසිරේද; (කිම්භූතඃ යදාවාස සන්තානඃ? කිම්භූතඃ භාර්ගවඃ? කෙසේවූ යම් පුරියෙක්හි ගෘහ සමූහයද? කෙසේවූ භාර්ගවද?) විටඞ්ක, කොබෝගෙඩි වළලු නැමැති; භුජ, හස්තයට; සම්ප්‍රාප්ත, පමුණුවනලද්දාවූ; සහස්‍රකර, සූර්යයාගේ; මූර්තිනා, ශරීර ඇති; විග්‍රහෙණ, ශරීරයෙන් උපලක්ෂිතවූ; (නොහොත්) විටඞ්ක, විශිෂ්ටවූ ටඞ්ක (පරශු) ඇති; භුජ, හස්තයෙන්; සම්ප්‍රාප්ත, පැමිණෙනලද්දාවූ; සහස්‍රකර, සහස්‍ර බාහු අර්ජුනයාගේ; මූර්තිනා, මූර්ති ඇති; විග්‍රහෙණ, කලහයෙන් උපලක්ෂිතවූ; (යදාවාස සන්තානඃ භාර්ගවායතෙ.)

24 රවෙඃ බිම්බම්, සූර්ය බිම්බය තෙම; ව්‍යොම මධ්‍යම්, ආකාශ මධ්‍යයට; ප්‍රපද්‍යාපි, පැමිණද; බාලායතෙ, බාලාර්කයා මෙන් හැසිරේද; යත්, යම් පුරියෙක්හි; දෙවගෘහ, දෙවාලයෙහි; ශෘඞ්ගස්ථ, ශෘඞ්ගයෙහි පිහිටියාවූ; පද්මරාග, පියුම්රාමිණීන්ගේ; ප්‍රභා, ශොභායෙන්; ආහතම්, පහරණලද්දාවූ; (රවෙඃ බිම්බම් ව්‍යොම මධ්‍යම්ප්‍රපද්‍යාපි බාලායතෙ.)

25 යත්‍ර, යම් පුරියෙක්හි; හර්ම්‍යශෘඞ්ගෙෂු, ප්‍රාසාද ශෘඞ්ගයෙහි; නිර්ධූත, දුරුකරණලද; ධ්වාන්තාඃ, අන්ධකාර ඇති; මණිත්විෂඃ, මණි ශොභාවෝ; පක්ෂයොඃ, පක්ෂවය අතුරෙහි; ජ්‍යොත්ස්නාඃ, ශුක්ල පක්ෂය; කෘෂ්ණෙ ඉති, කෘෂ්ණ පක්ෂය යන; ඥනම්, දූන්ම; ජනෙ, ජනයා කෙරෙහි; රුන්ධන්ති, වළකද්ද.

26 යත්‍ර, යම් පුරියෙක්හි; වාතායන, කවුළුවට; ආසන්න, ලඟවූ;

27 නෘත්‍යායත්සෞධපෘෂ්ඨේෂු විමානශිඛිනිස්වනම්
යාති ශෛලූෂ මුෂ්ණාංශු හයභොගීන්ද්‍ර බන්ධනම්.

28 සෝපාන රත්න නිර්භින්න තමෝවේශ (දෙන) දර්ශිතාඃ
ග්ලායන්ති යත්‍ර නාසරශ්චක්‍රවාකා නිශාස්වපි.

29 යස්‍ය හර්ම්‍ය සමාසන්න තිග්ම දීධිති වාජිනඃ
මන්දංව්‍රජන්ති සඞ්ගීත (වීණා) “වර්ජිත චේතසඃ.

30 පෞර සන්දෝහ භෝගස්‍ය ශ්‍රියා වජ්‍ර භෘතඃ පූරීම්
අධො විධත්තෙ ධාමෙදං මෛථිලස්‍ය පුරංපරම්.

31 ඉති ව්‍යාහරතෝථ තේනාස්ථානං මඛී යසඃ
පූරමෘඛං (ක්‍රතු) පතේර්නින්‍යාතෙ නෘපාත්මජෞ.

(වාරමුඛ්‍යා,) වාරමුඛ්‍යාවන්ගේ; මුඛෙන්දවඃ, මුඛ චන්ද්‍රයෝ; රථ්‍යාම්, වීථියෙහි; සඤ්චාරිණ්‍යා, හැසිරෙන්නාවූ, ශ්‍යාමා, ළදරුවන්; පදෙ පදෙ, පෙදෙහි පෙදෙහි; ස්ඛලයන්ති, පැකුළුවද්ද.

27 යත්‍ර, යම් පුරියෙක්හි; සෞධ, ප්‍රාසාදයන්ගේ; පෘෂ්ඨේෂු, පිට; විමානශිඛි, ගෘහමයූරයන්ගේ; නිස්වනම්, නාදය; නෘත්‍යා, අසා; උෂ්ණාංශු හය, සූර්‍ය්‍යාශ්වයන්ගේ; භොගීන්ද්‍ර බන්ධනම්, සර්පරාජ බන්ධනය; ශෛලූෂම්, නළුවා යට; යාති, පැමිණෙන්නේද.

28 සෝපාන, සොපානයන්ගේ; රත්න, රත්නයෙහි; නිර්භින්න, බිඳිනාලද; තමෝවේශ(දෙන), අන්ධකාර ව්‍යපගමයන්; දර්ශිතාඃ, දක්වනලද්දාවූ; යත්‍ර, යම්පුරියෙක; සරඃ, විලුන්ගේ; චක්‍රවාකාඃ, චක්‍රවාකයෝ; නිශාස්වපි, රාත්‍රීන්හිදු; නග්ලායන්ති, හඬික්ෂයට නොපැමිණෙද්ද.

29 යස්‍ය, යම් පුරයක්හුගේ; හර්ම්‍ය, ප්‍රාසාදයට; සමාසන්න, ලඟවූ; තිග්මදීධිතිවාජිනඃ, සූර්‍ය්‍යාශ්වයෝ; සඞ්ගීත, ගයනලද; (වීණා,) වීණාවට; ආවර්ජිත, යොමුකරණලද; චෙතසඃ, සිත්ඇත්තාහු; මන්දම්, මන්දව; ව්‍රජන්ති, යෙද්ද.

30 මෛථිලස්‍ය, මෛථිලයාහට; ධාම, ස්ථානවූ; පරම්, උත්කෘෂ්ටවූ; ඉදම් පුරම්, මේ පුරය තෙම; පෞරසන්දොහ, පෞර ජන සමූහයාගේ; භොගස්‍ය ශ්‍රියා, සම්පත්ශ්‍රීන්; වජ්‍රභෘතඃ, ශක්‍රයාගේ; පූර්ම්, පුරිය; අධො විධත්තෙ, යටකෙරේ.

31 ඉති, මෙසේ; ව්‍යාහරතෙව, කියන්නාමවූ; තෙන, ඒ කෞශිකයා විසින්; අථ, අනන්තරයෙන්; මඛීයස, පූජ්‍යවූ; (ක්‍රතු) පතෙඃ, යාගපතිහට (මෛථිලයාහට); ස්ථානම්, ස්ථානවූ; සෘඛම්, සමෘඛවූ; පුරම්, පුරයට; නෘපාත්මජෞ, රජ පුත්‍රයෝ දෙදෙන; නින්‍යාතෙ, ගෙනයන ලදහු.

32 කෘතපාද්‍යො භුවො භර්තුඃ ස ව්‍රතී ප්‍රමදාශ්‍රුභිඃ
විෂ්ටරං පරි (ජ)ග්‍රාහ සිංහ චර්මොත්තරච්ඡදම්.

33 ජගාදෝත්සාහයන් සත්‍රෙ මුනිඃ සතුත්‍යා''සුතිවිලම්
(නුතිර්)භ්‍රාජත එවාග්‍රෙ නිෂ්පෘහෙණ ප්‍රභො රපි.

34 තන්තුර්ධර්මස්‍යයඃ සපත තන්තුභිඃ සගරාදිභිඃ
ධෘතඃස එව සම්‍රාජා සම්‍යගාලම්බිතස්ත්වයා.

35 විස්‍රසායා මවිස්‍රස්තාං වික්‍රමස්‍යතවශ්‍රියම්
සත්‍යා මපි වදන්තීව සත්‍ර සම්භාර සම්පදඃ.

36 කෘත වෙලාව්‍යතික්‍රාන්තිස්ත්වර සඞ්කොචිතාම්බරා
සාභිසාරෙවතෙ කීර්ත්තිර්දූර මාක්‍රාමදාශයා.

---

32 භුවො භර්තුඃ, පෘථිවීශ්වරයාගේ; ප්‍රමදාශ්‍රුභිඃ, සතුටු කඳුලෙන්; කෘතපාද්‍යඃ—කෘත, කරණලද; පාද්‍යඃ, පාදෝදක ඇත්තාවූ; සඃව්‍රතී, ඒ ව්‍රතීතෙම; සිංහ චර්ම, සිංහ චර්ම්මැ; උත්තරච්ඡදම්, උත්තරච්ඡදකොට ඇත්තාවූ; විෂ්ටරම්, පුටුව; පරි(ජ)ග්‍රාහ, ගති.

33 සත්‍රෙ, යාගයෙහිලා; සතුත්‍යා, සතුතියෙන්; අසුතිවලම්, යාග කර්‍මහට; උත්සාහයන්, උත්සාහ කරන්නාවූ; මුනිඃ, මුනිතෙම; ජගාද, කී; (එසේමැයි;) ප්‍රභොරපි, ප්‍රභුහුගේද; අග්‍රෙ, අභිමුඛයෙහිලා; නිෂ්පෘහෙණ, නිෂ්පෘහයා විසින්; (නුතිඃ,) සතුතිකිරීම; භ්‍රාජත එව, හොබීමැයි.

34 සගරාදිභිඃ, සගරාදීන් විසින්; සපත තන්තුභිඃ, යාගයෙන්; ධර්මස්‍ය, ධර්මයාගේ; යඃ තන්තුඃ, යම් සන්තතියෙක්; ධෘතඃ, කරණලදද; ස එව, එම ධර්ම තන්තුව; සම්‍රාජා, සම්‍රාජ්වූ; ත්වයා, තාවිසින්; සම්‍යක්, මනාකොට; ආලම්බිතඃ, එල්බෙනලදී.

35 විස්‍රසායාම්, ජරාව; සත්‍යාමපි, ඇති කල්හිදු; අවිස්‍රස්තාම්, අශිථිලවූ; තව, තාගේ; වික්‍රමස්‍යශ්‍රියම්, වික්‍රම ශ්‍රීය; සත්‍ර සම්භාර සම්පදඃ, යාග සම්භාර සම්පත්තිහු; [illegible].

36 තෙ, තාගේ; කීර්ත්තිඃ, කීර්ත්තිතොමෝ; ආශයා, දිශින් දෝහෝ නොහොත් තෘෂ්ණායෙන්; සාභිසාරෙව, අභිසාරිකාවක්මෙන්; දූරම්, දුරට; ආක්‍රාමත්, ගියා; (ආක්‍රාන්තාවූ;) (කිංවිශිෂ්ටා කීර්ත්තිඃ? කිංවිශිෂ්ටා සාභිසාරා? කෙසේවූ කීර්ත්තිද? කෙසේවූ අභිසාරිකාද?) කෘත, කරණලද; වෙලාව්‍යතික්‍රාන්තිඃ, වෙරළ ඉක්මීම් ඇත්තාවූ; (නොහොත්) කෘත, කරණලද; වෙලාව්‍යතික්‍රාන්තිඃ, කල්ඉක්මීම් ඇත්තාවූ; ත්වරා, යුහුබැවින්; සඞ්කොචිත, හකුළුවනලද; අම්බරා, ආකාශ ඇත්තාවූ; (නොහොත්) ත්වරා, යුහුබැවින්; සඞ්කොචිත, හකුළුවනලද; අම්බරා, වස්ත්‍ර ඇත්තාවූ; (තෙ කීර්ත්තිඃ සාභිසාරෙව ආශයා දූර මාක්‍රාමත්.)

37 කච්චිත්ස්වාපේ ක්‍රතුරයං ස්වර්ග්‍යස්තව ඵලස්පෘහාම්
විනෛව ප්‍රථතෙ කච්චිත් නිඃස්වම්ප්‍රති වදාන්‍යතා.

38 ආදායකර මාදෙයෙභ්‍යොර්ථකෙෂ්වපි වර්ෂසි
ප්‍රපීයවාරි සින්ධුභ්‍යඃ ශෛලෙෂ්විව ඝනාඝනඃ.

39 නවෙවයසි රාජ්‍යර්ද්ධිං ප්‍රවිධාය ජරංගතාන්
කච්චිත්පුෂ්ණාසිතෙ භෘත්‍යා (නපි) සාදර(මක්ෂමෙ).

40 ත්වද්වික්‍රමෙණ වෛධව්‍යං ප්‍රාපිතා රිපුයොෂිතඃ
බාලත්‍රාණාර්ථිනීඃ කච්චිත් සම්‍යග් රක්ෂසි බන්ධුවත්.

41 ද්වයෙනාදෞ ත්‍රිවර්ගස්‍ය කච්චිත් සාම්‍යං ගතශ්චිරම්
ධර්මොද්‍ය වයසො වෘද්ධ්‍යා සහ (සං) වර්ද්ධතෙ තව.

---

37 ස්වාපෙ, ස්වප්‍ර(යො)ජනවූ; ස්වර්ග්‍යඃ, ස්වර්ගයහට හිතවූ; තව, තාගේ; අයංක්‍රතුඃ, මේ යාගය; ප්‍රථතෙ කච්චිත්, පැතිරේද; ඵලස්පෘහාං විනෛව, ඵලාභිකාඞ්ක්ෂාවක් නැතිවම්; නිඃස්වම් ප්‍රති, අද්‍රව්‍යජනයා පිණිස; වදාන්‍යතා, වදාන්‍යත්වය; ප්‍රථතෙ කච්චිත්, පැතිරේද.

38 ආදෙයෙභ්‍යඃ, ආදෙයයන්කෙරෙන්; කරම්, කරවුවර; ආදාය, ගෙනැ; අර්ථකෙෂු, යාචකයන්කෙරෙහි; වර්ෂසි අපි, වස්වයිද; සින්ධුභ්‍යඃ, සාගරයෙන්; වාරි, ජලය; ප්‍රපීය, බී; ශෛලෙෂු, ගොඩැහි; ඝනාඝනඃ ඉව, මෙඝයාමෙන්; (වර්ෂසි අපි, වස්වයිද.)

39 නවෙ වයසි, අභිනව වයස්හි; රාජ්‍යර්ද්ධිම්, රාජ්‍යයෙහි ඍද්ධි; ප්‍රවිධාය, කොට; ජරංගතාන්; ජරාවට ගියාවූ; තෙ, තාගේ; භෘත්‍යාන්, සෙවකයන්; (අක්ෂමෙ අපි,) අක්ෂම කල්හිදු; සාදරම්, ආදර සහිතව; පුෂ්ණාසි කච්චිත්, පුෂ්ටකෙරෙයිහාද.

40 ත්වද් වික්‍රමෙණ, තාගේ වික්‍රමයෙන්; වෛධව්‍යම්, විධවා බවට; ප්‍රාපිතාඃ, පමුණුවනලද්දාවූ; බාල, බාලයන්ගේ; ත්‍රාණාර්ථිනීඃ, රක්ෂා කැමැත්තාවූ; රිපුයොෂිතඃ, සතුරඹුවන්; බන්ධුවත්, නෑයන් මෙන්; සම්‍යක්, මනාකොට; රක්ෂසි කච්චිත්, රක්ෂාකෙරෙහිද.

41 ත්‍රිවර්ගස්‍ය, ත්‍රිවර්ගයාගේ; ද්වයෙන, දෙකහා; ආදෞ, ආදියෙහි; චිරම්, බොහෝ කලක්; සාම්‍යම්, තුල්‍ය බවට; ගතඃ, ගියාවූ; ධර්මඃ, ධර්මයතෙම; අද්‍ය, දැන්; තව, තාගේ; වයසො වෘද්ධ්‍යා සහ, වයොවෘද්ධියහා එක්ව; (සං) වර්ද්ධතෙ කච්චිත්, වඩන්නේහාද.

42 ඉතිප්‍රශ්නාවකාශස්‍ය විරාමෙ රාම ලක්ෂ්මණෞ
මුනෙර්විවෙද වෛදෙහො දෘෂ්ටුකාමෞ නිජං ධනුඃ.

43 තස්‍යොප්‍රෙචිත මෙවෛකං භ්‍රූචාප මනුජීවිභිඃ
චාපස්‍යානයනෙ හෙතුඃ ක්ෂණමාස ක්ෂමාපතෙඃ.

44 වරවක්ත්‍රෙන්දු බිම්බත්විඩ්ග්‍රාස ගෘධ්නු පරග්‍රහම්.
සීතා විවාහ සංයොග සුඛ රොධාර්ගලාන්තරම්.

45 අහිර්බුධ්න පරිත්‍යාග තීව්‍රශොක භරාදිව
මධ්‍ය ලොහ සමුද්ගස්‍ය නිශ්ශබ්දං ශයිතං චිරම්.

46 අමාර්දව මතිසම්බාධං ගුණෙනාපි නනාමිතම්
ඊශෙන දර්ශිතස්නෙහං ජනං නීච මිවාග්‍රහම්.

---

42 ඉති, මෙසේ; ප්‍රශ්නාවකාශස්‍ය, ප්‍රශ්නාවකාශයාගේ; විරාමෙ, කෙළවර; රාම ලක්ෂ්මණෞ, රාම ලක්ෂ්මණ දෙදෙනා; නිජම්, ස්වකීය වූ; ධනුඃ, දුන්න; දෘෂ්ටුකාමෞ, දක්නා කැමැත්තවුන්; වෛදෙහඃ, මෛථිලතෙම; මුනෙඃ, මුනිහුකෙරෙන්; විවෙද, දතී.

43 තස්‍යක්ෂමාපතෙඃ, ඒ රජහුගේ; උප්‍රෙචිතම්, නහනලද්දාවූ; ඒකම්, අසහායවූ; භ්‍රූචාපම්, බැම දුන්නතෙම; අනුජීවිභිඃ, සෙවකයන් විසින්; චාපස්‍ය, චාපයාගේ; ආනයනෙ, ගෙනඊමෙහිලා; හෙතුඃ, කාරණවූයේ; ක්ෂණම්, ඇසිල්ලක්; ආස, වී.

44 වර, වල්ලභයාගේ; වක්ත්‍ර, මුහුණු නැමැති; ඉන්දු බිම්බත්විඞ්, චන්ද්‍ර බිම්බ ශොභාවන්ගේ; ග්‍රාස, කෑමෙහි; ගෘධ්නුම්, ගිජුවූ; පරම් ග්‍රහම්, අනික් ග්‍රහයකුවූ; සීතා, සීතාවගේ; විවාහ සංයොග, විවාහ සංයොගයට; සුඛරොධ, සුඛවැලකීමට; අර්ගලාන්තරම්, අර්ගල විශෙෂයක්වූද.

45 අහිර්බුධ්න, ඊශ්වරයාගේ; පරිත්‍යාග, පරිත්‍යාගයෙන්; තීව්‍ර, කැකුළුවූ; ශොකභරාදිව, ශොකභාරයෙන්මෙන්; මධ්‍ය ලොහ සමුද්ගස්‍ය, ලොහ සමුද්ග මධ්‍යයෙහි; (ලෝදෙණ මධ්‍යයෙහි;) චිරම්, බොහෝ කලක්; නිශ්ශබ්දම්, ශබ්ද රහිතව; ශයිතම්, හොත්තාවූ,

46 අමාර්දවම්, මෘදු බවක් නැත්තාවූ; අතිසම්බාධම්, ඉතා දැඩිවූ; ගුණෙනාපි, ජ්‍යායෙනුදු; නනාමිතම්, නොනමනලද්දාවූ; (නොහොත්) ගුණෙනාපි, ගුණයෙනුදු; නනාමිතම්, නොනමනලද්දාවූ; ඊශෙන, ඊශ්වරයා විසින් දෙහෝ නොහොත් රජහු විසින්; දර්ශිත, දක්වනලද; ස්නෙහම්, ස්නෙහ ඇත්තාවූ; නීචං ජනම්ව, නීච ජනයක්හුමෙන්; අග්‍රහම්, ගන්නට නොපිළිවන්වූ.

47 චක්‍රී චකාර (කර්ණාන්තතා) වතංසිත නඛද්‍යුතිඃ
සීතාක්‍රය ධනං දාශ රථි රාදාය තද්ධනුඃ

48 තතස්ත්‍රාස කරෙනාදශ්චාප භඞ්ග සමුද්භවඃ
දිශඃසසර්පිරාමස්‍ය යශො ඝොෂණ ඩිණ්ඩිමඃ.

49 ක්ෂෙත්‍රභූමිර්ගුණස්‍යාසෞ සීතයා සහිතාවෘතා
වප්‍රෛඃ ඵලවතී සද්‍යඃ ප්‍රචකම්පෙ'ඛිලා පුරී.

50 රොමොද්භෙදෘපදෙශෙන හර්ෂමඞ්කුරිතංහෘදි
මුනි මශ්‍රුස්‍රාවණෙන සිඤ්චන්නාහ මහීපතිඃ.

51 චාපභඞ්ගෙන යද්දෙයං ප්‍රාගර්ණං සීමන්තිනීධනම්
ප්‍රෞඪෙ'පි වයසිප්‍රායො රුණද්ධි තපසිස්පෘහාම්.

---

47 (කර්ණාන්තත,) කර්ණාන්තයට; අවතංසිත, අවතංස කරණ ලද; නඛද්‍යුතිඃ, නඛශොභා ඇත්තාවූ; දාශරථිඃ, රාමතෙම; සීතා, සීතාවගේ; ක්‍රය, විකිණී ගැන්මට; ධනම්, ධනවූ; තද්ධනුඃ, ඒ දුන්න; ආදාය, ගෙන; චක්‍රිචකාර, ඇදවටකෙළේ.

48 තතඃ, ඉක්බිත්තෙන්; චාපභඞ්ග සමුද්භවඃ, චාපයාගේ භඞ්ග යෙන් උපන්නාවූ; නාදඃ, නාදයතෙම; දිශඃ, දිගුන්; සසර්ප, පතළේ; (කිං විශිෂ්ටඃ නාදඃ?) ත්‍රාසකරඃ, භය(ඞ්කර)වූ; රාමස්‍ය, රාමයාගේ; යශොඝොෂණ, යශස්කිරීමට; ඩිණ්ඩිමඃ, බෙරියක්වූ; (චාපභඞ්ග සමුද්භවඃ නාදඃ දිශඃ සසර්ප.)

49 ගුණස්‍ය, ගුණයට; ක්ෂෙත්‍රභූමිඃ, ක්ෂෙත්‍රභූමිවූ; අඛිලම්, සියලූ; අසෞපුරී, මේ පුරිතොමෝ; සද්‍යඃ, එකෙණෙහි; ප්‍රචකම්පෙ, කම්පාවූ; (කිම්භූතා පුරී? කිම්භූතා ක්ෂෙත්‍ර භූමිඃ?) සීතයා, සීතාවහා; සහිතා, සහිතවූ; (නොහොත්) සීතයා, හීවිටින්; සහිතා, සහිතවූ; වප්‍රෛඃ, පවුරෙන්; වෘතා, පිරිවරණලද්දවූ; (නොහොත්) වප්‍රෛඃ, සෙතුයෙන් (බියරින්); වෘතා, පිරිවරණලද්දවූ; ඵලවතී, ඵලඇත්තාවූ; (ගුණස්‍ය ක්ෂෙත්‍රභූමිඃ අඛිලා අසෞ පුරී සද්‍යඃ ප්‍රචකම්පෙ.)

50 රොමොද්භෙදෘපදෙශෙන, රොමහර්ෂ ව්‍යාජයෙන්; හෘදි, ළෙහි; අඞ්කුරිතම්, සජාතවූ අඞ්කුර ඇති; හර්ෂම්, හර්ෂය; අශ්‍රුස්‍රවෙණ, කඳුලු වැහීමෙන්; සිඤ්චන්, තෙමන්නාවූ; මහීපතිඃ, රජතෙම; මුනිම්, තපස්විහට; ආහස්ම, කී.

51 චාපභඞ්ග, චාප භඞ්ගයෙන්; දෙයම්, දියයුතුවූ; ප්‍රාගර්ණම්, උත්කෘෂ්ටඍණවූ; යත්සීමන්තිනී ධනම්, යම් සීමන්තිනී ධනයෙක් තෙම; මෙ, මාගේ; වයසි, වයස; ප්‍රායඃ, බොහෝසේ; ප්‍රෞඪෙපි, මුහුකුළු කල්හිත්; තපසි, තපස්හි; ස්පෘහාම්, අභිලාසය; රුණද්ධි, වළකාද.

52 ගතංරමස්‍ය දෘශ්‍යංත වික්‍රමක්‍රය ලම්භිතම්
අස්‍ය (භ්‍රාතුඃ) විත්තියෙ මෙ න්‍යස්තාං විධ්‍යුම්මීලාමපි.

53 ශොකාඛ්‍ය මස්‍ය වෛදෙහ්‍යා විවාහ පරි ලම්බජම්
හෘච්ඡල්‍ය මසත්‍යකාරෙණ තපස්‍යන්නිචඛාණ්සඃ.

54 අථ දූතාස්ථිතඃ ප්‍රායා ද්‍රාජවය මනො රථඃ
අයොධ්‍යා මන්‍ය රාජන්‍ය ප්‍රිතිප්‍රශමනො රථඃ.

55 යත්‍රාසීද්‍රඝුපතිරූප නිර්ජිතො'සෞ
වෛලක්ෂ්‍යක්ෂත කෘත සම්මදාවසාදඃ
ලාලාට්‍යජ්වලන රයෙණ භූත භර්ත්‍රා
නෛරාත්ම්‍යං හෘදයභුවඃ ශිවාය සෘෂ්ටම්.

---

52 වික්‍රමක්‍රය, වික්‍රමක්‍රයෙන්; ලම්භිතම්, පමුණුවනලද්දාවූ; තත්, ඒ සීමන්තිනී ධනය; රාමස්‍ය, රාමයහට; දෘශ්‍යම්, දෘශබවට; ගතාම්, ගියා;විධි, දනු; මෙ, මාගේ; උන්මීලාමපි, උන්මීලාවිද; අස්‍ය, මොහුගේ; (භ්‍රාතුඃ) * විත්තියෙ, මේ (භ්‍රාතෘ) විත්තියයාකෙරෙහි; න්‍යස්තාම්, පිහිටුවනලද්දිය; විධි, දනු.

53 වෛදෙහ්‍යාඃ, මෛථිලියගේ; විවාහ පරිලම්බජම්, විවාහ පරිලම්බයෙන් (ගේගැනුම් ලස්වීමෙන්) ජාතවූ; † ශොකාඛ්‍යම් ශොකය යන නම් ඇත්තාවූ; අස්‍ය, මොහුගේ; හෘච්ඡල්‍යම්, හෘච්ඡල්‍යය; සඃ තපස්‍යන්, ඒ තපස්විතෙම; අසත්‍යකාරෙණ, වේවයි යන වචනයෙන්; නිචඛාණ, ඇද්දේ.

54 අථ, අනන්තරයෙන්; දූතාස්ථිතඃ—දූත, දූතයක්හු විසින්; ආස්ථිතඃ, පිහිටුවනලද්දාවූ; රථඃ, රථයතෙම; අයොධ්‍යාම්, අයොධ්‍යාවට; ප්‍රායාත්, ගියේ; (කිම්භූතඃ රථඃ?) රාජවය මනොරථඃ, රාම ලක්ෂ්මණ දෙදෙනාගේ මනොරථයක්වූ; අන්‍ය රාජන්‍ය ප්‍රීති ප්‍රශමනඃ, සෙසු රජදරුවන්ගේ ප්‍රීතිය සන්හිඳුවන්නාවූ; (රථඃ අයොධ්‍යාම් ප්‍රායාත්.)

55 රඝුපති රූප නිර්ජිතඃ—රඝුපතී, රාමයාගේ; රූප, රුවින්; නිර්ජිතඃ, පරදවනලද්දාවූ; අසෞ, මේ අනඞ්ගතෙම; වෛලක්ෂ්‍ය, ලජ්ජායෙන්; ක්ෂත, නසනලද්දාවූද; කෘත, කරණලද්දාවූද; සම්මද, සන්තොෂහා; අවසාදඃ, බෙද ඇත්තේ; යත්, යම්හෙයකින්; නාසීත්, නොවිද; තත්, එහෙයින්; භූත භර්ත්‍රා, ඊශ්වරයා විසින්; ලාලාට්‍යජ්වලන රයෙණ, ‡ ලලාට නෙත්‍රාග්නි වෙගයෙන්; හෘදයභුවඃ, අනඞ්ගයාගේ; නෛරාත්ම්‍යම්, නිරාත්මබව; ශිවාය, ශාන්ති පිණිස; සෘෂ්ටම්, කරණලදී.

---

* භුවජ—සන්න.
† මෙහි ව්‍යාකුලත්වයක් සන්න පොත්හි පැනේ.
‡ ලලාට ජවන ලයෙන්—සන්න.

56 පීනාංසො නියත මුරස්තටො විශාලඃ
ක්ෂාමං තව්‍යථයති මධ්‍යමං ශරීරම්
ධාත්‍රෙතිස්වය මනුචින්ත්‍ය ලම්බබාහු
ස්තම්භාභ්‍යං දෘඪම්ව යන්ත්‍රිතො'ස්‍යදෙහඃ.

57 නෙත්‍රාන්තාධර කර පල්ලව ප්‍රභාභි-
ස්තනොෂ්ණද්‍යුති කර (කුඞ්කුමා)නු ලිප්තඃ
ව්‍යාකොශාරුණ වනජප්‍රභා විශෙෂො
නිර්ජිත්‍ය හිතඉව පාදයො රධස්තාත්.

58 ඥනං විලොචන මිතිප්‍රථිතෙ තදීයෙ
නෙත්‍රෙ උභෙ විමල වෘත්ති ගුණස්වභාවෙ
එකං තයොඃ ශ්‍රුති පථස්‍ය සමීප මාත්‍රං
යාතං ප්‍රපනන මඛිලශ්‍රුති පාර මන්‍යත්.

---

56 පීන, පිරුණුවූ; අංසඃ, දසරු ඇත්තාවූ; විශාලඃ, මහත්වූ; උර ස්තටඃ, වක්‍ෂස්තටයතෙම; ක්‍ෂාමම්, කෘශවූ; තත්-මධ්‍යමම් ශරීරම්, ඒ මධ්‍යම ශරීරය; නියතම්, එකාන්තයෙන්; ව්‍යථයතිති, පෙළයි; ධාත්‍රා ස්වයම්, බ්‍රහ්මයා තමාවිසින්; අනුචින්ත්‍ය, සිතා; ලම්බ, එල්ලෙන්නාවූ; බාහු, අත් නැමැති; ස්තම්භාභ්‍යාම්, ස්තම්භ දෙකින්; අස්‍ය, මොහුගේ; දෙහඃ, ශරීරය; දෘඪම්, දෘඪකොට; යන්ත්‍රිතඃඉව, රඳවනලද්දක්හු වැනි.

57 තෙන, ඒ රාමයා විසින්; නෙත්‍රාන්ත, නෙත්‍රාන්තයෙහිද; අධර, අධරයෙහිද; කරපල්ලව, හස්ත පල්ලවයෙහිද; ප්‍රභාභිඃ, ශොභා යෙන්; උෂ්ණද්‍යුති, සූර්‍ය්‍යයාගේ; කර, රශ්මි නැමැති; (කුඞ්කුම,) කුඞ් කුමයෙන්; අනුලිප්තම්, ගල්වනලද්දවූ; ව්‍යාකොශ, ●ප්‍රබොධවූ; අරු ණ, රත්වූ; වනජ ප්‍රභාවිශෙෂඃ, පද්ම ශොභා විශෙෂයතෙම; නිර්ජි ත්‍යඃ, පරදවා; පාදයොඃ, පාදයන්ගේ; අධස්තාත්, යටහි;ආශ්‍රිත ඉව, පිහිටුවනලද්දක්හු වැනි.

58 ඥනම්, ඥානය; විලොචන මිති, විලොචනයයි කියා; ප්‍රථිතෙ, ප්‍රසිද්ධවූ; විමල, නිර්මලවූ; වෘත්ති, පැවතුම් ඇති; ගුණස්වභාවෙ, ගුණම ස්වභාවකොට ඇති; තදීයෙ, ඔහු පිළිබඳවූ; උභෙනෙත්‍රෙ, නෙත්‍රයෝ දෙදෙනාය; තයොඃ, ඒ දෙදෙනා අතුරෙහි; එකම්, එකෙක්තෙම; ශ්‍රුති පථස්‍ය, කණ්ණ පථයාගේ; සමීපමාත්‍රම්, සමීපමාත්‍රයට; යාතම්, ගියේ; අන්‍යත්, අනික් නෙත්‍රය; අඛිල, සියලු; ශ්‍රුතිපාරම්, ශාස්ත්‍රපා රයට; ප්‍රපන්නම්, පැමිණියේ.

59 ඉත්ථංවරාශ්‍රය කථේෂු ජනේෂු සීතා
නම්‍රේණ ඝර්ම සලිලාස්පද ගණ්ඩ ලේඛා
තස්ථෞ මුඛේන ශශි නිර්මල දන්ත කාන්ති
ජ්‍යොත්ස්නානිෂික්ත දශනච්ඡද පල්ලවේන.

(ඉති කුමාරදාසස්‍ය කෘතෞ ජානකීහරණේ
මහා කාව්‍යේ මිථිලාප්‍රවේශෝනාම)
ෂෂ්ඨඃ සර්ගඃ.

---

59 ජනේෂු, ජනයන්; ඉත්ථම්, මෙසේ; වරාශ්‍රයකථේෂු, වල්ලභාශ්‍රය කථා ඇති කල්හි; ඝර්ම සලිල, ස්වේද ජලයට; ආස්පද, පිහිටවූ; ගණ්ඩලේඛා, කපොල රේඛා ඇත්තාවූ; සීතා, සීතාතොමෝ; ශශි, චන්ද්‍රයාට බඳුවූ; නිර්මල, නිර්මලවූ; දන්ත කාන්ති, දන්තකාන්ති නැමැති; ජ්‍යොත්ස්නා, සඳරැසින්; නිෂික්ත, තෙමනලද්දාවූ; දශනච්ඡද පල්ලවේන, අධර පල්ලව ඇත්තාවූ; නම්‍රේණ, නැමුණාවූ; මුඛේන, මුහුණින් (උපලක්ෂිතව); තස්ථෞ, සිටී.

(ඉති, මෙසේ; කුමාරදාසස්‍ය, කුමාරදාසයාගේ; කෘතෞ, කෘතිවූ; ජානකීහරණේ, ජානකීහරණනම්වූ; මහාකාව්‍යේ, මහාකාව්‍යයෙහි; මිථිලාප්‍රවේශෝනාම, මිථිලාප්‍රවේශනම්වූ;) ෂෂ්ඨඃ සර්ගඃ, (සවන සගයි.)

ස ප් ත මඃ ස ර්ගඃ.

1 සාපත්‍ය ශුද්ධාන්ත ජනෛඃ පරීතා
තතො ධරිත්‍රීතනයා ගරීයඃ
සා ශාසනං ප්‍රාප්‍ය ගුරෙ රලඞ්ඝ්‍යං
ජගාම කර්තුං ව්‍රතිනො නමස්‍යාම්.

2 සුඛෙන නත්වා ගජකුම්භපීන
ස්තනාව කෘෂ්ටා චරණෞ මහර්ෂේඃ
තමෙව භූයො භරමුද්වහන්ත්‍යෞ
සමුන්නනාමප්‍රති පද්‍ය යත්නාත්.

3 දුෂ්ප්‍රවෙ(ශ්‍යඃ) ප්‍රවිභාව්‍ය රාගඃ
සත්‍යං යදස්‍යාඃ ඛලු කෘෂ්ණවර්ත්මා
ස්නෙහෙරිතං තද්ධනදෛපමස්‍ය
ධෛර්‍ය්‍යෙන්ධනංතෙන දදාහ භර්තුඃ.

---

1 තතඃ, ඉක්බිත්තෙන්; සාපත්‍ය ශුද්ධාන්ත ජනෛඃ—සාපත්‍ය, කිලිහුත්හා; ශුද්ධාන්ත ජනෛඃ, ශුද්ධාන්ත ජනයන්විසින්; පරීතා, පිරිවරණලද්දාවූ; සා ධරිත්‍රීතනයා, ඒ පෘථිවී සුතාතොමෝ; ගුරොඃ, ගුරුහුගේ; අවිලඞ්ඝ්‍යම්, ඉක්මියනොහැක්කාවූ; ගරීයඃ, ගුරුතරවූ; ශාසනම්, ආඥවට; ප්‍රාප්‍ය, පැමිණ; ව්‍රතිනඃ, තපස්විහට; නමස්‍යාම්, නමස්කාර; කර්තුම්, කරන්නට; ජගාම, ගියා.

2 ගජකුම්භ, හස්ති කුම්භයක්සේ; පීන, පිරුණාවූ; ස්තන, ස්තනයෙන්; අවකෘෂ්ටා, අදනාලද්දී; මහර්ෂේඃ, මහර්ෂිහුගේ; චරණෞ; පාදයන්; සුඛෙන, සුවයෙන්; නත්වා, වැඳ; භූයඃ, නැවත; තමෙව භරම්, එම ස්තනභාරය; උද්වහන්ති, උසුලන්නී; යත්නම්, උත්සාහයට; ප්‍රතිපද්‍ය, පැමිණ; සමුන්නනාම, නැඟී සිටි.

3 ප්‍රවිභාව්‍ය, පහල කටයුතුවූ; රාගඃ, රත්පැහැ ඇත්තාවූ; අස්‍යාඃ, මෑගේ; දුෂ්ප්‍රවෙ(ශ්‍යඃ), දුෂ්ප්‍රකාශියතෙම; ඛලු, ඒකාන්තයෙන්; කෘෂ්ණවර්ත්මා, (කෘෂ්ණය වර්ත්ම)ය යන; යත්, යමෙක්ද; තත්, ඒ; යෙන, යම් හෙතුයෙකින්; සත්‍යම්, සත්‍යද; තෙන, එහෙයින්; ස්නෙහ, තෙලයෙන් ද්‍රෙහෝ නොහොත් ස්නෙහයෙන්; ඊරිතම්, මෙහෙයනලද්දේ; ධනදෛපමස්‍ය, වෛශ්‍රවණයාහා සදෘශවූ; භර්තුඃ, ස්වාමීහුගේ; ධෛර්‍ය්‍යෙන්ධනම්, ධෛර්‍ය්‍ය නැමැති ඉන්ධනය; දදාහ, දැවී.

4 වින්‍යස්තා පීනස්තනහෙම කුම්භා
ස්වෙදාම්බුභිස්තද්හෘදයොප කාය්‍යා
මනොභුවස්තත්ප්‍රථමප්‍රවෙශෙ
සික්තා(ච)නො තත්‍ර රජඃ ශශාම.

5 චාපස්‍ය භඞ්ගාදවිපන්න ධාම්නඃ
ශෛවස්‍යතුෂ්ටොනු සුබාහු ශත්‍රෑම්
ස්මරස්තමාලිඞ්ගය තයා ප්‍රයුක්ත-
ශචක්‍රෙවිහස්තාංනු විශාලදෘෂ්ට්‍යා.

6 විධාතෘමුඛ්‍යෛ රපි දෘශ්‍යරූපං
රූපං නිරූප්‍යාක්ෂි නිරීක්ෂිතෙන
එවංස ගුණ්‍යො ගණ්‍යාම්බභූව
භූම්නා මනස්වීමනසෛව තස්‍යාඃ.

7 ප්‍රසීදමෙවං පරිභූදඛණ්ඩං
තාරාධිපංතෙ වදනාමෘතාංශුඃ
ඉතිප්‍රියායාඃ පතිතෙව පාදෙ
තාරාතතිර්දීප්‍ර නඛච්ඡලෙන.

---

4 වින්‍යස්තා, තබනලද්දවූ; පීන, පිරුණුවූ; ස්තන, ස්තන නැමැති; හෙමකුම්භා, ස්වර්ණකුම්භ ඇත්තාවූ; තද්හෘදයොප කාය්‍යා—තද්, ඇගේ; හෘදය, හෘදයනැමැති; උපකාය්‍යා, (නවාතන) උපකාය්‍යා තොමෝ; * මනොභුවඃ, අනඞ්ගයාගේ; තත් ප්‍රථමප්‍රවෙශෙ, ඒ ප්‍රථම ප්‍රවේශයෙහිලා; ස්වෙදාම්බුභිඃ, ස්වේද ජලයෙන්; සික්තා(ච), † තෙමනලද්ද; තත්‍ර; ‡ ඒ උපකාය්‍යායෙහි; රජඃ, රජස; නොශශාම, නොසන්හිඳිණි.

5 ස්මරඃ, අනඞ්ගතෙම; අවිපන්න, අනෂ්ටවූ; ධාම්නඃ, තෙජස් ඇත්තාවූ; ශෛවස්‍ය, ශිවප්‍රතිබද්ධවූ; චාපස්‍ය, චාපයාගේ; භඞ්ගාත්, බිඳීම හෙතුකොටගෙන; සුබාහු ශත්‍රෑම්, රාමයහට; තුෂ්ටොනු, සතුටුවූයේ දෝහෝ (නොහොත්); විශාල දෘෂ්ට්‍යා, විශාල දෘෂ්ටි ඇති; තයා, ඇවිසින්; ප්‍රයුක්ත, මෙහෙයනලද්දේ; තම්, ඔහු; ආලිඞ්ගය, වැළඳ; විහස්තාම්, ප්‍රතිපත්ති මූඪවූවහු; චක්‍රෙනු, කළදෝහෝ.

6 ගුණ්‍යඃ, ගුණඇත්තාවූ; මනස්වී, මානීවූ; සඃ, ඒ රාමතෙම; විධාතෘ මුඛ්‍යෛරපි, බ්‍රහ්ම මුඛ්‍යයන්විසිනුදු; දෘශ්‍යරූපම්, බැලියයුතුවූ; තස්‍යාඃ, ඇගේ; රූපම්, රූපය; අක්ෂිනිරීක්ෂිතෙන, අක්ෂිනිරීක්ෂණයෙන්; නිරූප්‍ය, බලා; භූම්නා, බොහෝසේ; මනසෛව, සිතින්ම; එවම්, මෙසේ; ගණ්‍යාම්බභූව, සැලකී

7 ප්‍රසීද, පහදු; තෙ, නීගේ; වදනාමෘතාංශුඃ, මුඛ චන්ද්‍රතෙම; අඛ

---

* උපකාය්‍යා රාජ සද්මන්‍යුපචාර විතාන්‍යවත්. (විශ්ව.)
† සික්ත ඉව—සන්න. ‡ අත්‍ර—සන්න.

8 කෘශංචා නිතාන්තං කෘශවෘත්ති මධ්‍යං
මාංසමවර්ජිත(ශ්‍රෝණි) රිතිප්‍රචිතාස්‍ය
ගුර්වී තදූරු (වය) ශාත කුම්භ
ස්තම්භද්වයෙනෙව ධෘතා විධාත්‍රා.

9 තදස්තු සොෂ්මං කඨිනං ප්‍රකෘත්‍යා
තනොති තාපං ස්තනයොර්ය්‍යයත්
මධ්‍යස්ථ මප්‍යේත දනින්ද්‍ය වෘත්තෙ-
වලිත්‍රයං මාං දහතීති චිත්‍රම්.

10 ස්තනෞ නු කුම්භප්‍රතිමෞ සුදත්‍යා
නිශ්ශෙෂ වක්ෂඃස්තට (බඩ) බිම්බෞ
පිණ්ඩෞ නු පීනෞ නව යෞවනස්‍ය
න්‍යස්තෞ ශරීර දතිරික්ත වන්තෞ.

ණ්ඩම්, නොකඩවූ (සම්පූර්ණවූ); තාරාධිපම්, චන්ද්‍රයහට; එවම්, මෙසේ; මාපරිභූත්, නහමක් නින්දාකෙරේවයි; ඉති, මෙසේ; තාරාතතිඃ, තාරා පඞ්ක්තිතොමෝ; ප්‍රියායාඃ, ප්‍රියාවගේ; පාදෙ, පාදයෙහි; දීප්‍රා, දිලියෙන්නාවූ; නඛච්ඡලෙන, නඛව්‍යාජයෙන්; පතිතෙව, හිණියක් වැන්නී.

8 නිතාන්තම්, අත්‍යර්ථයෙන්; ගුර්වී, ගුරුවූ; (ශ්‍රොණිඃ.) ශ්‍රොණිතොමෝ; කෘශ, කෘශවූ; වෘත්ති, පැවතුම් ඇති; මධ්‍යම්, මධ්‍යය; කෘශංචා, ඇඳ; මාංසමවර්ජිතත්, නහමක් සිඳිවයි; ඉති, මෙසේ; ප්‍රචිතාස්‍ය, සිතා; විධාත්‍රා, බ්‍රහ්මයා විසින්; තත්, ඈගේ; ඌරු(වය), ඌරුවයනැමැති; ශාත කුම්භ ස්තම්භද්වයේන, ස්වර්ණ ස්තම්භ දෙකින්; ධෘතෙව, හම්වනලද්දියක වැන්නී.

9 සොෂ්ම, උෂ්ම සහිතවූ; ප්‍රකෘත්‍යා, ස්වභාවයෙන්; කඨිනම්, දැඩිවූ; ස්තනයොර්යම්, ස්තනවය; තාපම්, තාපය; තනොතියත්, කෙරෙයි යන යමෙක්ද; තත්, ඒ; අස්තු, වේවා; අනින්ද්‍ය, නින්දානොකට යුතුවූ; වෘත්තේඃ, පැවතුම් ඇත්තියගේ; මධ්‍යස්ථම්පි, මැදපිහිටියාදවූ නොහොත් මැදහත්දවූ; එතත් වලිත්‍රයම්, මේ වලිතුන; මාං දහතීති යත්, මා දවයි යන යමෙක්ද; තත්, ඒ; චිත්‍රම්, අද්භූතයි.

10 සුදත්‍යාඃ, සුදතියගේ; කුම්භප්‍රතිමෞ, ඝටහා සදෘශවූ; නිශ්ශෙෂ, සියලු; වක්ෂඃස්තට, උරතෙලෙහි; (බඩ), බඳනාලද; බිම්බෞ, පිළිබිඹු ආභොග ඇත්තාවූ; ස්තනෞනු, ස්තනවය දෙහෝ (නොහොත්); ශරීරාත්, ශරීරයෙන්; අතිරික්තවන්තෞ, ඉතිරිවූ; න්‍යස්තෞ, තබනලද්දූවූ; නවයෞවනස්‍ය, නවයෞවනයාගේ; පීනෞ, පිරුණුවූ; පිණ්ඩෞනු, පිඬුදෙකක් දෙහෝ.

11 විභාති තන්වාඃ නවරෝමරාජිඃ
ශරීර ජන්මා (නල) ධූම රේඛා
අන්‍යෝන්‍ය බාධිස්තන මණ්ඩලස්‍ය
මධ්‍යස්‍ය ධාත්‍රා විහිතේව සීමා.

12 යාත්‍යඞ්ගදේ'ප්‍යේෂ විවෘද්ධ දීප්ති-
රනඞ්ග දර්පං න්‍යසනේන යත්‍ර
තථාහි (ශක්ති)ර්මදනස්‍ය දූනෙ
චාරුප්‍රකෝෂ්ඨස්‍ය භුජද්වයස්‍ය.

13 වක්ත්‍රේන්දුලීලා මනුයාතු මස්‍යාඃ
කලාන්තරාණි ප්‍රතිපද්‍ය චන්ද්‍රඃ
පූර්ණෝ'පි සාධර්ම්‍ය විශේෂශූන්‍යඃ
ක්‍රමේණ ශෝකාදිව යාති හානිම්.

14 මෘගාඞ්ගනානාං නයනානි පූර්වං
විධාය නීලානිව නීරජානි
කෘතප්‍රයෝගේණ පුනර්විධාත්‍රා
සෘෂ්ටං නු නේත්‍රද්වය මායතාක්ෂ්‍යාඃ.

---

11 ශරීර ජන්මා(නල), කාමාග්නිහුගේ; ධූමරේඛා, ධූමරේඛාවක් වූ; තන්වාඃ, තුනුවඟගේ; නවරෝමරාජිඃ, අලුත්වූ රෝම රාජිතොමෝ; අන්‍යෝන්‍යබාධි, ඔවුනොවුන්පෙළන්නාවූ; ස්තන මණ්ඩලස්‍ය, ස්තන මණ්ඩල ඇති; මධ්‍යස්‍ය, මධ්‍යයාගේ; ධාත්‍රා, බ්‍රහ්මයා විසින්; විහිතා, කරණලද්දාවූ; * සීමෙව, සීමාවක්මෙන්; විභාති, හොබිනී.

12 ඒෂ අඞ්ගදේපි, මේ අඟු පලඳනාවද; යත්‍ර, යම් බාහුවකෙක්හි; න්‍යසනේන, පිහිටවීමෙන්; විවෘද්ධ, වැඩියාවූ; දීප්තිඃ, දීප්ති ඇත්තේ; අනඞ්ග දර්පම්, අනඞ්ගද බවට; යාති, යේද; චාරු, මනොඥවූ; ප්‍රකෝෂ්ඨස්‍ය, මිණිබන්ඩ ඇත්තාවූ; භුජද්වයස්‍ය, (බාහු යුග්මයාගේ;) මදනස්‍යදූනෙ, මදනයාගේ දීමෙහි; (ශක්තිඃ) ශක්තිතොම; තථාහි, එසේමැයි.

13 අස්‍යාඃ, මැගේ; වක්ත්‍රේන්දුලීලාම්, මුඛ චඳුලීලාවට; අනුයාතුම්, අනුවන්නට; කලාන්තරාණි, කලාන්තරයට; ප්‍රතිපද්‍ය, පැමිණ; පූර්ණෝ'පි, පිරුණෙදවූ; චන්ද්‍රඃ, සඳතෙම; සාධර්ම්‍ය විශේෂ, තුල්‍ය ගුණ විශේෂයෙන්; ශූන්‍යඃ, ශූන්‍යවූයේ; ශෝකාදිව, ශෝකයෙන්මෙන්; ක්‍රමේණ, ක්‍රමයෙන්; හානිම්, හානියට; යාති, යේ.

14 මෘගාඞ්ගනානාම්, මෘගාඞ්ගනාවන්ගේ; නයනානි, නෙත්‍රයන්ද; නීලානි, නිල්වූ; නීරජානිව, උත්පලයන්ද; පූර්වම්, පළමුකොට;

---

* විහතා, නොහරණලද්දාවූ—සන්න.

15 අජෛචති කාන්ත්‍යා කමනීය මස්‍යා
යුග්මංභ්‍රැවො රායත නම්‍රලෙඛම්
රොෂෙණ කෘත්තස්‍ය හරෙණ මධ්‍යෙ
ෂෙදවයං මන්මථ කාර්මුකස්‍ය.

16 අසඡ්ජිතා මාපතිතාලකාන්ත
පය්‍යීස්තකාන්ති ශ්‍රැතිමූල මස්‍යාඃ
භ්‍රැවෞනු වක්තුං තරලත්ව මක්ෂ්ණොර්
භ්‍රැයුග්ම කෞටිල්‍ය මිමෙනු දෘෂ්ටී.

17 තන්ව්‍යාමනොඥස්වර නෛපුණෙන
(වි) නිර්ජ්ජිතො රොෂ විලොහිතාක්ෂ්‍යාඃ
ප්‍රසක්ත චින්තා "හිත මන්‍ය පුෂ්ටඃ
ශොකෙන කාර්ෂ්ණ්‍යං වහතීති මනො.

විධාය, කොට; කෘතප්‍රයොගෙණ, කරණලද්දාවූ ප්‍රයොගඇති; විධාත්‍රා, බ්‍රහ්මයා විසින්; පුනඃ, නැවත; ආයතාක්ෂ්‍යාඃ, දීඝාක්ෂියගේ; නෙත්‍රද්වයම්, නෙත් සඟල; සෘෂ්ටන්නු, කරණලද දෝහෝ.

15 කාන්ත්‍යා, ශොභායෙන්; කමනීයම්, සිත්කලූවූ; ආයතනම්‍රලෙඛම්—ආයත, දික්වූ; නම්‍ර, නැමුණාවූ; ලෙඛම්, රෙඛා ඇත්තාවූ; අස්‍යාඃ, මෑගේ; භ්‍රැවොර්‍යුග්මම්, භ්‍රෑ යුග්මයතෙම; හරෙණ, ඊශ්වරයාවිසින්; රොෂෙණ, රොෂයෙන්; මධ්‍යෙ, මධ්‍යයෙහිලා; කෘත්තස්‍ය, කපනලද්දාවූ; මන්මථකාර්මුකස්‍ය, අනඞ්ග චාපයාගේ; ෂෙදවයම්, ෂෙදවය; අජෛචති, අනුවේ.

16 භ්‍රැවෞ, භ්‍රෑවය; අක්ෂ්ණොඃ, අක්ෂිවයාගේ; තරලත්වම්, (චඤ්චලත්වම්) චපල බව; වක්තුම්, කියන්නට; ආපතිත, හුණුවාවූ; අලකාන්ත, කිසඹු අග්‍රයාගේ; පය්‍යීස්ත, පැතුරුණාවූ; කාන්ති, ශොභා ඇත්තාවූ; අස්‍යාඃ, මෑගේ; ශ්‍රැතිමූලම්, කණ්මුලයට; අසඡ්ජිතාන්නු, ගියෝ දෝහෝ (නොහොත්); ඉමෙ දෘෂ්ටී, මේ නෙත්‍රයෝ දෙදෙන; භ්‍රැයුග්ම, භ්‍රෑයුග්මයාගේ; කෞටිල්‍යම්, වක්‍රබව; (වක්තුම් ආපතිතාලකාන්ත පය්‍යීස්ත කාන්ති අස්‍යාඃ ශ්‍රැතිමූලම් අසඡ්ජිතාං)නු.

17 තන්ව්‍යාඃ, තුනුවඟගේ; මනොඥ, සිත්කලූවූ; ස්වර, ස්වරයෙහි; නෛපුණෙන, නිපුණබවයෙන්; (වි) නිර්ජ්ජිතඃ, පරදවනලද්දාවූ; රොෂ, රොෂයෙන්; විලොහිත, රත්වූ; අක්ෂ්‍යාඃ, ඇස්ඇත්තාවූ; අන්‍යපුෂ්ටඃ, පරපුෂ්ටතෙම; ශොකෙන, ශොකයෙන්; ප්‍රසක්ත, අබඞවූ; චින්තා, සිතිවිල්ලෙන්; ආහිතම්, කරණලද්දාවූ, කාර්ෂ්ණ්‍යම්, කෘෂ්ණබව; වහතීති, උසුලයි කියා; මනො, සිතමි.

18 පුෂ්පායුධඃ ස්වාත්මනි (ශස්ත්‍ර පාතාන්)
කුර්වීතසීතා "කෘති වීක්‍ෂ්‍ය රත්නම්
චිත්‍රීයතෙ තනන යද්භුතමයොනෙ-
ස්තිව්‍රාමසිව්‍යාපෘති රායුධානාම්.

19 සතිසම තස්‍යාති ගුරුප්‍රතකේ
චෙතස්‍ය එප්‍රාහ මුනිං නරෙන්ද්‍රඃ
ප්‍රණම්‍ය ශුඬාන්ත ළුපෛති පාදෞ
තිජීඃදනූනෞ භවතඃ සනුෂෙති.

20 කලත්‍රභාරෙණ කුචවයස්‍ය
ස්වාමිනා (ච) තස්‍යා ගති මන්ථරත්‍වෙ
ආසීත්තථා මන්ථර වික්‍රමායා-
ස්තෘතීය හෙතුඃ ස (හි) රාජ පුත්‍රඃ.

21 අනුව්‍රජන්තං පරි (වාර) වර්ගං
ප්‍රව්‍යාහරන්තී කිල නාම කිඤ්චිත්
තියඤ්ග් විවෘත්තානන චන්ද්‍ර බිම්බා
රමං ජඝානාඞ් නිරීක්ෂිතෙන.

---

18 පුෂ්පායුධඃ, අනඞ්ගතෙම; සීතාකෘති; සීතාකාරවූ; රත්නම්, රත්නය; වීක්‍ෂ්‍ය, බලා; ස්වාත්මනි, ස්වකීයවූ ආත්මයෙහි; (ශස්ත්‍රපාතාන්,) ශස්ත්‍රපාතයන්; කුර්වීත, කරන්නේයි; ආත්මයොනෙඃ, අනඞ්ගයාගේ; ආයුධානාම්, ආයුධයන්ගේ; ව්‍යාපත්තිඃ, පැතිරීම්තොමෝ; මසි, මාකෙරෙහි; තිව්‍රායත්, කැකුළුය යන යමෙක්ද; තත්, ඒ; නචිත්‍රීයතෙ, චිත්‍රනොවේ; (ආශ්චර්‍ය්‍ය අද්භූත නොවේ.)

19 තස්‍ය, ඔහුගේ; චෙතසි, සිත; අතිගුරු, ඉතා මහත්වූ; ප්‍රතකේ සති, චින්තා ඇති කල්හි; අථ, අනන්තරයෙන්; නරෙන්ද්‍රඃ, නරෙන්ද්‍ර තෙම; මුනිම්, තපස්විහට; ප්‍රාහයම, කී; භවතඃ, භවත්හුගේ; සනුෂා, යෙහෙළිතොමෝ; තිජීාත්, තීජියට වඩා; අනූනෞ, නොඅඩුවූ (ඌන නොවූ); පාදෞ, පාදවය; ප්‍රණම්‍ය, වැඳ; ශුඬාන්තම්, අන්තඃපුරයට; උපෛතීති, පැමිණෙයි; (අථ නරෙන්ද්‍රඃ මුනිම් ප්‍රාහසම.)

20 කලත්‍රභාරෙණ, ශ්‍රොණී භාරයෙන්ද; කුචවයස්‍ය, ස්තනවයාගේ; ස්වාමිනා (ච), බලයෙන්ද; මන්ථර, ලැසිගත්තාවූ; වික්‍රමායාඃ, පදන්‍යාස ඇති; තස්‍යාඃ, ඇගේ; ගති මන්ථරත්වෙ, ගති මන්ථරත්වයෙහි ලා; සඃ * රාජපුත්‍රඃ, ඒ රාජපුත්‍රතෙම; තථා (හි), එසේම; තෘතීය හෙතුඃ, තුන්වන හෙතුවූයේ; ආසීත්, වී.

21 අනුව්‍රජන්තම්, අනුවයන්නාවූ; පරි(වාර) වර්ගම්, පරිවාර ජනය

---

* සඃ අසෞ—සන්න.

22 තස්‍යාංගතායාං සහ රාඝවාභ්‍යාං
භර්ත්තාභුවඃ සංයමිනාං තතස්තාම්
නිනාය ද්‍රෂ්ටුං ස්වයමෘද්ධිසාරං
සත්‍රස්‍ය විප්‍රෛ රකෘශං තතස්‍ය.

23 දූරෙ'පි දෙහෙන වියොග වහ්නෙඃ
ප්‍රවර්ද්ධිතාධිඃ ස්ඵුටතීති භීතඃ
තද්‍රක්ෂණායෙව කෘතප්‍රයත්නො
මුමොච තස්‍යා හෘදයංන රාමඃ.

24 යාතෙ(ච) දෘෂ්ට්වා නයනාභිරාමෙ
රාමෙ (දිශඃ) කිං ඵලමස්ති ශූන්‍යාඃ
ඉතීව පද්මායත ලොචනායා
විලොචනෙ (නෙත්‍ර ජලං) රුරොධ.

හට; කිඤ්චිත්, කිසිවක්; ප්‍රව්‍යාහරන්තීකිලනාම්, කියන්නානම්වූ; තිර්‍යක්, සරස; විවෘත්ත, නමනලද්දුවූ; ආනන චන්ද්‍ර බිම්බා, මුඛ චන්ද්‍ර බිම්බ ඇත්තාවූ සීතාතොමෝ; රාමම්, රාමයා; අක්ෂි නිරීක්ෂිතෙන, අඩ බැල්මෙන්; ජගාද, පහළ.

22 තස්‍යාම්, ඒ සීතාව; ගතායාම් (සත්‍යාම්), ගිය කල්හි; තතඃ, ඉක්බිත්තෙන්; භුවො භර්තා, භූභර්තෘතෙම; රාඝවාභ්‍යාම් සහ, රාම ලක්ෂ්මණ දෙදෙනාහා එක්ව; තාංසංයමිනාම්, ඒ තපස්වීහු; විප්‍රෛඃ, බ්‍රාහ්මණයන් විසින්; තතස්‍ය, පතලාවූ; සත්‍රස්‍ය, යාග ගෘහයාගේ; අකෘශම්, කෘශනොවූ; ඍද්ධිසාරම්, සමෘද්ධිසාරය; ද්‍රෂ්ටුම්, දක්නට; ස්වයම්, තෙමේ; නිනාය, ගෙනගියේ.

23 රාමඃ, රාමතෙම; දෙහෙන, ශරීරයෙන්; දූරෙපි, දුරුවූයේද; වියොග වහ්නෙඃ, විරහ වහ්නියෙන්; ප්‍රවර්ද්ධිත, වඩනාලද්දුවූ; ආධිඃ, චිත්තපීඩා ඇත්තේ; ස්ඵුටතීති, පැලෙයි; භීතඃ, බියපත්වූයේ; තද්‍රක්ෂණායෙව, ඒ හෘදය රක්ෂාකරණ පිණිසම; කෘත, කරණලද; ප්‍රයත්නඃ, උත්සාහඇත්තේ; තස්‍යාඃ, ඇගේ; හෘදයම්, හෘදය; නමුමොච, නොහළී.

24 නයනාභිරාමෙ, ඇසට රිසියෙන්නාවූ; රාමෙ, රාමයා; යාතෙ (ච) (සති), ගිය කල්හිදු; ශූන්‍යාඃ, සිස්වූ (දිශඃ), දිගුන්; දෘෂ්ට්වා, දැක; කිම් ඵලමස්ති, කවර ප්‍රයොජනයෙක්ඇද්දැයි; ඉතීව, මෙසේමෙන්; පද්ම, පද්මසේ; ආයත, දික්වූ; ලොචනායාඃ, ඇස් ඇත්තියගේ; විලොචනෙ, (ඇස්) නෙත්‍රයන් දෙදෙනා; (නෙත්‍ර ජලම්,) නෙත්‍ර ජලයතෙම; රුරොධ, වැලකී.

25 කෘතෙ(’පි) පාණිග්‍රහණෙ මයෙයං
බාලා. පරත්‍රාහිත රාගවෘත්තිඃ
ජානාති තස්‍යාවලයං කෘශාඞ්ග්‍යාඃ
සසර්ජ්ජ රොෂෙණ (යථා) කරාග්‍රම්.

26 සන්තාප වහ්නිර්හෘදි සනනතාඞ්ග්‍යා
විවෙද කාමා(ව) හිතඃසඛීභිඃ
නෙත්‍රච්ඡයෙනෙව බහිඃ ප්‍රවෘත්ත
ජ්වාලාවලීඃ ඛෙද විලොහිතෙන.

27 සාතානුසා තානව මඞ්ගජාග්නි
තපෙන චිරං තද්හෘදයෙ නිවාසාත්
උත ස්වකීයෙ හෘදිතං නිවිෂ්ට-
මූඪ්වා තනුත්වං ශ්‍රමජංගතානු.

28 දූරෙ’පිරාමඃ පරිකල්ප වෘත්ත්‍යා
කිංදෘශ්‍යතෙ’සම්භිතනාථ (වා) ස්වීතෙ’පි
කිංමෙප්‍රවාසඃ ප්‍රතිභාති පාපා-
දිත්‍යාස තස්‍යා විවිධො විකල්පඃ.

---

25 මයා, මාවිසින්; පාණිග්‍රහණෙ, පාණිග්‍රහණය; කෘතෙ(’පි)සති, කරණලද කල්හි(දු); ඉයම්බාලා, මේ බාලාතොමෝ; පරත්‍ර, අනිකක්හුකෙරෙහි; ආහිත, කරණලද; රාගවෘත්තිඃ, අනුරාග වෘත්තිඇත්තී; ජානාති, වූවසී; රොෂෙණ, (යථා), රොෂයෙන්මෙන්; වලයම්, වලයතෙමේ; තස්‍යාඃ කෘශාඞ්ග්‍යාඃ, ඒ කෘශාඞ්ගියගේ; කරාග්‍රම්, හස්තාග්‍රය; සසර්ජ්ජ, හළී.

26 සනනත, නැමුනාවූ; අඞ්ගාඃ, ශරීර ඇත්තියගේ; හෘදි, ළෙහි; කාමා (ව) හිතඃ—කාම, අනඞ්ගයා විසින්; අවහිතඃ, පිහිටුවනලද්දාවූ; සන්තාපවහ්නිඃ, සන්තාප වහ්නිතෙමේ; ඛෙද, ඛෙදයෙන්; විලොහිතෙන, රත්වූ; නෙත්‍රච්ඡයෙන, නෙත්‍රච්ඡයෙන්; බහිඃ, පිතට; ප්‍රවෘත්ත, පැවැත්තාවූ; ජ්වාලාවලීරිව, ජ්වාලා සිළු ඇත්තක්හුමෙන්; සඛීභිඃ, යෙහෙළියන් විසින්; විවෙද, දන්නාලදී.

27 සා, ඒ සීතාතොමෝ; අඞ්ග ජාග්නි තපෙන—අඞ්ගජාග්නි, කාමාග්නියෙන්; තපෙන, තවනලද්දාවූ;,තද්හෘදයෙ, ඔහුගේ හෘදයෙහි; චිරම්, බොහෝ කලක්; නිවාසාත්, විසීමෙන්; තානවම්, කාශ්‍යීයට; යාතානු; ගියාද්‍යෝහෝ; උත, නොහොත්; ස්වකීයෙ, ස්වකීයවූ; හෘදි, ළෙහි; නිවිෂ්ටම්, උන්නාවූ; තම්; ඒ රාමයා; උඪ්වා, උසුලා; ශ්‍රමජම්, ශ්‍රමයෙන් ජාතවූ; තනුත්වම්, කෘශබවට; ගතානු, ගියාද්‍යෝහෝ.

28 රාමඃ, රාමතෙමේ; දූරෙපි, දුරවූයේද; පරිකල්ප වෘත්ත්‍යා, චින්ත

29 මෘදුප්‍රවාලාස්තරණෙ(’පි) තන්වී
ශිලාතලෙනෛව ධෘතිං සිෂෙවෙ
අසෘක්ස්‍රුවාර්ද්‍රෙ ශර තල්ප මධ්‍ය
සාපුෂ්පකෙතොරිව වර්ත්තමානා.

30 තුෂාර රශ්මෙරුදයෙ’පි තස්‍යා
නෙත්‍රොත්පලංනොමුකුලී බභූව
චන්ද්‍රෙ මුඛච්ඡද්මනි දීර්ඝකාල-
මභ්‍යාසතොනුප්‍රිය චින්තයානු.

31 සශීකරං ශඛී දලං කදල්‍යා
න්‍යස්තං නතාඞ්ගස්‍ය හෘදයෙ සඛීභිඃ
බබන්ධ භින්නසථ්ටිකා වදාතං
පුෂ්පෙෂුබාණව්‍රණ පට්ටශොභාම්.

ප්‍රවෘත්තියෙන්; දෘශ්‍යතෙකිම්, දක්නාලැබේද්‍යෙහෝ; අථ(වා), නො හොත්; අස්මින්, ඒ රාමයා; සතිතෙ (සත්‍ය)පි, සිටි කල්හිද; පාපාත්, පාපය හෙතුකොටගෙන; මෙ, මාගේ; ප්‍රවාසඃ, විරහයතෙම; ප්‍රතිභාතිකිම්, වැටහේද්‍යෙහොයි; ඉති, මෙසේ; තස්‍යාඃ, ඈට; විවිධඃ, විවිධවූ; විකල්පඃ, විතර්කයෙක්; ආස, වී.

29 මෘදු, මොලොක්වූ; ප්‍රවාලාස්තරණෙ, පබළුපත් ඇතිරි ඇත්තාවූ; ශිලාතලෙ, ගල්තෙලෙහි; සා තන්වී, ඒකෘශාඞ්ගිතොමෝ; ධෘතිම්, ප්‍රීතිය; නෛවසිෂෙවෙ, නොම සෙවී; අසෘක්ස්‍රුව, රුධිරවැහීමෙන්; ආර්ද්‍රෙ, ආර්ද්‍රවූ; පුෂ්පකෙතොඃ, අනඞ්ගයාගේ; ශරතල්ප මධ්‍ය, ශර සහන් මධ්‍යයෙහි; වර්ත්තමානෙව, පවත්නියකමෙන්; (සා තන්වී ශිලාතලෙනෛව ධෘතිං සිෂෙවෙ.)

30 තුෂාර රශ්මෙඃ, චන්ද්‍රයාගේ; උදයෙපි, උදයෙහිදු; තස්‍යාඃ, ඈගේ; නෙත්‍රොත්පලම්, නෙතුපුල; නොමුකුලී බභූව, මුකුල නොවී (හකුළුනොහැකිලිණි); මුඛච්ඡද්මනි, මුඛව්‍යාජවූ; චන්ද්‍රෙ, චන්ද්‍රයාකෙරෙහි; දීර්ඝකාලම්, බොහෝ කලක්; අභ්‍යාසතොනු, අභ්‍යාසවීමෙන් ද්‍යෙහෝ (නොහොත්); ප්‍රිය චින්තයානු, වල්ලභයාකෙරෙහි චින්තායෙන් ද්‍යෙහෝ.

31 සශීකරම්, ජල කණිකා සහිතවූ; සඛීභිඃ, යෙහෙළියන් විසින්; නතාඞ්ගස්‍ය, නතාඞ්ගියගේ; හෘදයෙ, ළෙහි; න්‍යස්තම්, තබනලද්දාවූ; භින්න, බිඳිනාලද්දාවූ; සථ්ටික, දැවාණියක්සේ; අවදාත, සුදුවූ; කදල්‍යාඃ, කදලියගේ; ශඛීදලම්, ශඛී පත්‍රයතෙම; පුෂ්පෙෂු, අනඞ්ගයාගේ; බාණව්‍රණ පට්ටශොභාම්, ශරව්‍රණ පට්ටශොභාව; බබන්ධ, බැන්දේ.

32 තස්‍යාපි දෘෂ්ට්‍යා මයි යද්විරාගඃ
ස්වපාදසෙවාභිරතෝ'ප්‍ය (භූත්)කිම්
යුග්මෙන තන්නූපුරයො රමන්ද-
මිත්‍යව ශෛථිල්‍ය මතානි තස්‍යාඃ.

33 සඛී සමීපේ'පි සඛෙද වෘත්ති-
ශ්චන්ද්‍රාතපෙ රප්‍යනුතාපභාජා
දෙහෙන වෛදේහ සුතා හිනාය
දිනානි දීනා ක(ති)චිත් ක(ථ)චිත්.

34 සාර්ධං විජෛඃ පාවන සොමපාන
නිර්ධූත පාප්මන්‍යථ සත්‍රනාථෙ
මඛස්‍ය කොටිං ප්‍රකෘතස්‍ය මුඛ්‍යෙ
ක්ෂිතික්ෂිතා මීයුෂි වීත ධිෂනම්.

35 ජනාධිනාථඃ පුරුහූත කල්පඃ
සමග්‍ර ශක්තිඃ සුත යුග්ම මන්‍යත්
තතඃ සමාදාය සුමන්ත්‍ර සූතඃ
පුරම් ප්‍රපෙදෙ ජනකස්‍ය රාඥඃ.

---

32 කස්‍යාපි, කවරක්හුගේද්‍යොහෝ; දෘෂ්ට්‍යා, දර්ශනයෙන්; ස්වපාද සෙවාභිරතෙපි, ස්වකීයවූ පාද සෙවායෙහි අභිරතදවූ; මයි, මාකෙරෙහි; යත්, යම්හෙයකින්; විරාගඃ (අභූත්), විරාගීවීද; තත්, එහෙයින්; කිම්, කිමෙක්දැයි; ඉති, මෙසේ; තස්‍යාඃ, ඈගේ; නූපුරයොර්‍යුග්මෙන, නූපුර යුග්මයා විසින්; අමන්දම්, නොමඳවූ; ශෛථිල්‍යම්, ශිථිලත්වය තෙම; අතානි(ඉව), පතුරුවනලද්දක්වැනි.

33 සඛී සමීපෙපි, සඛින්ගේ සමීපයෙහිද; සඛෙද, ඛෙද සහිතවූ; වෘත්තිඃ, පැවතුම් ඇත්තාවූ; චන්ද්‍රාතපෙරපි, චන්ද්‍රාතපයෙනුදු; අනුතාපභාජ්, තැවිලි සෙව්නාවූ; දෙහෙන, ශරීරයෙන් උපලක්ෂිතවූ; වෛදෙහසුතා, මෛථිලීතොමෝ; දීනා, බැගෑහැවී; ක(ථ)චිත්, දුකසේ; ක(ති)චිත්දිනානි, කීප දවස්කෙනකුන්; [illegible]නාය, යැවූ.

34 අථ, අනන්තරයෙන්; විජෛඃ සාර්ධම්, බ්‍රාහමණයන්හා එක්ව; පාවන, පවිත්‍රවූ; සොමපාන, සොමපානනම් සුරාවිශෙෂයෙන්; නිර්ධූත, දුරුකරණලද; පාප්මනි, පාපඇත්තාවූ; ක්ෂිතික්ෂිතාම්, රජදරුවන්ට; මුඛ්‍යෙ, ප්‍රධානවූ; සත්‍රනාථෙ, මෛථිලයා; වීතධිෂනම්, නිවීෂනව; ප්‍රකෘතස්‍ය, කරන්නට පටන්ගත්තාවූ; මඛස්‍ය, යාගයාගේ; කොටිම්, කොටියට; (නිමාවට); ඊයුෂි(සති), සපැමිණි කල්හි.

35 තතඃ, ඉක්බිත්තෙන්; ජනාධිනාථඃ, (ජන)යන්ට ස්වාමිවූ; පුරුහූත කල්පඃ, ශක්‍රයාහා සදෘශවූ; සමග්‍ර ශක්තිඃ, සම්පූර්ණවූ ශක්තිඇති;

36 ක්ෂත්‍රස්‍ය නක්ෂත්‍රමදොෂ දුෂ්ටං
වෛවාහිකං වාහිත ශත්‍රුවීරඃ
පුරොහිතෙනාභිහිතං නිශම්‍ය
සම්පාදයාමාස විධිං විධිඥඃ.

37 ස්නාතද්විජාරූඪ මදද්විපෙන්ද්‍ර
ස්කන්ධස්ථ ශාතස්වර කුම්භපඞ්ක්ත්‍යා
නෘපස්‍ය ධිෂ්ණ්‍යං ප්‍රකෘතෙ (සමන්තා)-
දච්ඡෙදවත්පාවන තීර්ථතොයෙ.

38 රථ්‍යාභයාන්තාහිත ශාත කුම්භ
කුම්භස්ථ පඞ්කෙරුහ ගන්ධවිද්ධෙ
තිරෙ දධානෙ ගගනං සුගන්ධෞ
කර්පූර කෘෂ්ණාගරු සාර ධූපෙ.

සුමිත්‍රාසුතඃ, දශරථතෙම; අන්‍යත්සුතයුග්මම්, අනික් පුත්‍රයන් දෙදෙනා; (භරත ශත්‍රුඝ්නදෙදෙනා;) සමාදය, ගෙන; ජනකස්‍ය රාඥඃ, ජනක රජහුගේ; පුරම්, පුරයට; ප්‍රපෙදෙ, පැමිණියේ.

36 වාහිත, දුරුකරණලද; ශත්‍රුවීරඃ, ශත්‍රුවීරයන් ඇත්තේ; අදොෂ දුෂ්ටම්, දොෂ දුෂ්ටනොවූ; ක්ෂත්‍රස්‍ය, රාමයාගේ; වෛවාහිකම්, විවාහයට හිතවූ; පුරොහිතෙන, පුරොහිතයා විසින්; අභිහිතම්, කියනලද්දාවූ; නක්ෂත්‍රම්, නක්ෂත්‍රය; නිශම්‍ය, අසා; විධිඥඃ, ආචාර දන්නේ; විධිම්, විධිය; සම්පාදයාමාස, සැපවී.

37 ස්නාත, නැහැවූද; ද්විජ, බ්‍රාහ්මණයන්විසින්; ආරූඪ, නැගෙනලද්දාවූ(ද); මදද්විපෙන්ද්‍ර, මත්තහස්තිරාජයන්ගේ; ස්කන්ධස්ථ, ස්කන්ධයෙහි පිහිටියාවූ; ශාතස්වර කුම්භ පඞ්ක්ත්‍යා, සුවර්ණකුම්භ පඞ්ක්තියෙන්; (සමන්තාත්,) හාත්පසින්; නෘපස්‍ය, රජහුගේ; ධිෂ්ණ්‍යම්, ගෙට; අච්ඡෙදවත්, අඛණ්ඩකොට; පාවන, පවිත්‍රවූ; තීර්ථතොයෙ, තීර්ථජලය; ප්‍රකෘතෙ(සති), ගෙනයන්ට පටන්ගත් කල්හි.

38 රථ්‍යා, වීථියෙහිලා; උභයාන්ත, දෙපාර්ශවයෙහි; ආහිත, තබනලද; ශාතකුම්භ කුම්භස්ථ, සුවර්ණ කුම්භයෙහි පිහිටියාවූ; පඞ්කෙරුහගන්ධ, පද්ම ගන්ධයෙන්; විද්ධෙ, ඔවිදිනාලද්දාවූ; සුගන්ධෞ, ශොභනවූ ගන්ධඇති; කර්පූර, කර්පූරහා; කෘෂ්ණාගරුසාර, කෘෂ්ණ අගරුසාර යන මොවුන්ගේ; ධූපෙ, ධූපය; ගගනම්, ආකාශය; තිරොදධානෙ (සති), මුවාකරණ කල්හි.

39 චරත්සුවන්දිජනානන නිඃසෘතෙෂු
නාරෙන්ද්‍රසූනොර්ජය ඝොෂණෙෂු
ප්‍රධ්මාත ශඞ්ඛධ්වනි බෘංහිතෙෂු
ධ්වනත්සු තූර්‍යෙෂ්වපි මඞ්ගලාය.

40 ලාජාජලං දග්ධිමිතිප්‍රසක්ත-
මාවිෂ්කෘතාම්‍රෙඩිත ශීඝ්‍රනාදෙ
ආහූය සම්පාදයතොʻපි භෘත්‍යාන්
ප්‍රත්‍යුද්ව්‍රජත්‍ය කුලභෘත්‍යවර්ගෙ.

41 ඥාතුං මුහුර්‍යාමවතී ජලස්‍ය
වෘත්තිං ප්‍රයුක්ත නෘපදෘශ බෘන්දෙ
ධාවත්‍යුරොඝාත නිපාතිතාධ්ව
මාර්ගස්ථලොකෙʻපි ගතාගතාභ්‍යාම්.

42 ආසනනභූතො මහිතො මුහූර්ත්තඃ
කිංස්වීයතෙ තාවදිතිප්‍රගල්භම්
වෘද්ධෙෂු වංශද්විතයස්‍ය ධීරං
ස්නානාය සද්‍යස්ත්වරයත්සු රාමම්.

---

39 වන්දි, වන්දීන්ගේ; ආනන, මුඛයෙන්; නිඃසෘතෙෂු, නික්මුනාවූ; නරෙන්ද්‍රසූනොඃ, රාජපුත්‍රයාගේ; ජයඝොෂණෙෂු, ජයධ්වනි; චරත්සු (සත්සු,) හැසිරෙණ කල්හි; මඞ්ගලාය, මඞ්ගල පිණිස; ප්‍රධ්මාත, පිඹිනාලද්දාවූ; ශඞ්ඛධ්වනි, ශඞ්ඛනාදයෙන්; බෘංහිතෙෂු, වඩනාලද්දාවූ; තූර්‍යෙෂ්වපි, භෙරීන්ද; ධ්වනත්සු(සත්සු), නාදකරණ කල්හි.

40 ලාජා, ලදස; ජලම්, ජලය; දග්ධිමිති, දැහියයි; ප්‍රසක්තම්, අඛණ්ඩ කොට; ආවිෂ්කෘත, පහළකරණලද්දාවූ; ආම්‍රෙඩිත, දෙතුන්විටක කියනලද්දාවූ; ශීඝ්‍රනාදෙ, ශීඝ්‍රනාද ඇත්තාවූ; ආකුල, ආකුලවූ; භෘත්‍ය වර්ගෙ, භෘත්‍ය වර්ගය; සම්පාදයතොපි, සපයන්නාදවූ; භෘත්‍යාන්, භෘත්‍යයන්; ආහූය, කැඳවා; ප්‍රත්‍යුද්ව්‍රජති (සති,) පෙර මගට යන කල්හි.

41 යාමවතී ජලස්‍ය, යාමවතී ජලයාගේ; වෘත්තිම්, වෘත්තිය; ඥාතුම්, දන්නට; ප්‍රයුක්ත, මෙහෙයනලද්දාවූ; ගතාගතාභ්‍යාම්, ගමනාගමනයෙන්; උරොඝාත, උරොඝාතයෙන්; නිපාතිත, හෙළනලද; අධ්ව, මාර්ගස්ථවූ; ලොකෙ, ලොකයාඇති; නෘපදෘශබෘන්දෙ, රාජදෘශ සමූහයා; මුහුඃ, කෙණෙහි; ධාවති(සති,) දිවන කල්හි.

42 මහිතඃ, පූජ්‍යවූ; මුහූර්ත්තඃ, මුහූර්ත්තයතෙම; ආසනනභූතඃ, ආසනනවිය; කිංස්වීයතෙ තාවත්, තවකුමැයි සිටිනා ලැබෙද්දැයි; ඉති, මෙසේ; ප්‍රගල්භම්, බුහුටිව; වංශද්විතයස්‍ය, උභය වංශයාගේ; වෘද්ධෙෂු, වැඩිමහලන්කෙරෙහි; ස්නානාය, ස්නානය පිණිස; ධීරම්, ධීරවූ; රාමම්, රාමයා; සද්‍යඃ, එකෙණෙහි; ත්වරයත්සු, සුහුකරණ කල්හි.

43 උච්චෛඃශ්‍රුතානන්‍යස්වර මුච්චරත්සු
සම්‍යං සමාවිෂ්කෘත මඞ්ගලෙෂු
ආපූරිතාශෙෂ ককুম්මුඛෙෂු
පටුප්‍රසක්තං පටහධ්වනෙෂු.

44 චෛත්‍රෙණ චෛත්‍රග්‍රහණාධිකාරෙ
ජනෙව තත්‍රානුපයොග වත්‍යා
(දිදෘක්ෂු වෘන්දෙන) නිරස්‍යමානෙ
මුඛෙන හුඞ්කාර කෘතා(නිතාන්තම්.)

45 සච්‍යාවිවාහස්‍ය විධානමාද්‍යං
නාමාන්තරෙණ ප්‍රථිතං විධිඥඃ
පර්‍ය්‍යස්‍ය චිත්‍රාණි තථාසුතායා
නෘපස්‍ය තත්‍රෛව ජනස්තතාන.

---

43 සම්‍යම්, සමව; ශ්‍රුතානන්‍යස්වරම්—ශ්‍රුත, ගන්නාලද්දාවූ; අනන්‍යස්ව
රම්, අනන්‍යබවනි ඇතිව; සමාවිෂ්කෘත, පහළකරණලද්දාවූ; මඞ්ගලෙ
ෂු, මඞ්ගලයන් ඇත්තාවූ; ආපූරිත, පූරණලද්දාවූ; අශෙෂ, සියලු; ක
කුම්මුඛෙෂු, දිග්මුඛඇත්තාවූ; පටහධ්වනෙෂු, (පටහ නාදයන්;) පටු,
ව්‍යක්තව; ප්‍රසක්තම්, අඛණ්ඩව; උච්චෛඃ, උස්ව; උච්චරත්සු(සත්සු,)
හැසිරෙණ කල්හි.

44 තත්‍ර, ඒ චෛත්‍රමයෙහිලා; අනුපයොගවත්‍යා, උපයොගයක් නැ
ත්තාවූ; දිදෘක්ෂු වෘන්දන්, (දක්කැපී සමූහ)යන්; චෛත්‍රග්‍රහණ, චෛත්‍රග්‍රහ
ණයෙහි; අධිකාරෙ, නියුක්තවූ; ජනෙ, ජනයා; (නිතාන්තම්, අත්‍යර්
යෙන්;) හුඞ්කාරකෘතා, හුඞ්කාරකෘත්වූ; මුඛෙන, මුඛයෙන් උපලක්ෂිත
ව; චෛත්‍රෙණ, චෛවැලින්; නිරස්‍යමානෙචසති, දුරුකරණ * කල්හි.

45 (යථා, යම්සේ;) විධිඥඃ, විධි දන්නාවූ; ජනඃ, ජනතෙම; සච්‍යාඃ,
සචියගේ; (ඉන්ද්‍රාණියගේ;) නාමාන්තරෙණ, නාමාන්තරයෙන්; ප්‍රථි
තම්, ප්‍රසිද්ධවූ; විවාහස්‍ය ආද්‍යම්, විවාහයට ආදිවූ; විධානම්, විධිය; ත
තාන, පතළේද; (නොහොත්) විධිඥඃ, විධි දන්නාවූ; ජනඃ, ජනතෙ
ම; සච්‍යාඃ, ඉන්ද්‍රාණියගේ; (නාමාන්තරෙණ,) නාමාන්තරයෙන්; ප්‍රථි
තම්, ප්‍රසිද්ධවූ; විවාහස්‍ය ආද්‍යම්, විවාහයට ආදිවූ; විධානම්, විධානය;
තත්‍රෛව, එහිම; පර්‍ය්‍යස්‍ය (යථා,) පෙරළාගෙනමෙන්; නෘපස්‍යසුතා
යාඃ, රාජපුත්‍රියට; චිත්‍රාණි, චිත්‍රයන්; තතාන, (පතළේද;) තථා,
එසේ; තත්‍රෛව, එහිම; චිත්‍රාණි, ද්‍රව්‍යයන්; පර්‍ය්‍යස්‍ය, එව; නෘපස්‍ය
සුතායාඃ, රාජපුත්‍රියට; විධානම්, විධානය; තතාන, පතළේ.

---

* දුරුකරණලද—සන්න.

46 ගුඩකාර මාත්‍රප්‍රථිතෛ රම්බෂ්ඨෛ-
ස්තිර්‍යක්කරාග්‍රස්‍ය විකම්පිතෙන
නිවාර්‍යමාණා මුඛරං ජනෞඝං
මාශාබ්දිකාවෙශ්මනි තත්‍රචෙරුඃ.

47 ක්‍රියාසු දක්‍ෂා විධි මු(ද්‍ය)තෙභ්‍යඃ
කෙචිද්විධාතුං කුශලෙතරෙභ්‍යඃ
ආච්ඡිද්‍ය ඓවාහික කර්ම්ම(යොග්‍ය)
වස්තූනි භෘත්‍යා විදධුර්විධානම්.

48 ආකල්පමන්තෙ විධිවද්විධාය
ස්නානස්‍ය රත්නාභරණෙන දීප්තම්
යයාවුපාන්තං විධුරඃ ස්මරෙණ
වෙද්‍යා වධූර්වේද විදා කෘතාසීත්.

49 අථොපනීතො නයකොවිදෙන
මහෙන්ද්‍ර සඛ්‍යස්තනුජෙන තන්වී
ලජ්ජාවිධෙයා විධවෙතරාභි-
ර්විභූෂිතා'සෞ විභුනන්දනාය.

---

46 ගුඩකාරමාත්‍ර, ගුඩකාරමාත්‍රයෙන්; ප්‍රථිතෛඃ, ප්‍රසිද්ධවූ; අම්බෂ්ඨෛඃ, අම්බෂ්ඨයෙන්; තිර්‍ය්‍යක්, සරස්වූ; කරාග්‍රස්‍ය, හස්තාග්‍රයාගේ; විකම්පිතෙන, සැලීමෙන්; මුඛරම්, මුඛරවූ; ජනෞඝම්, ජන සමූහයා; නිවාර්‍ය්‍යමාණාඃ, වළකන්නාවූ; මාශාබ්දිකාඃ, නහමක් බණවයි කියන්නාහු; තත්‍රවෙශ්මනි, ඒ ගෘහයෙහි; චෙරුඃ, ඇවිද්දෝ.

47 ක්‍රියාසු, ක්‍රියායෙහි; දක්‍ෂාඃ, දක්‍ෂවූ; කෙචිත්භෘත්‍යාඃ, සමහර භෘත්‍යකෙනෙක්; විධිම්, විධිය; විධාතුම්, කරන්නට; උ(ද්‍ය)තෙභ්‍යඃ, යොමුවූ; කුශලෙතරෙභ්‍යඃ, අදක්‍ෂයන්කෙරෙන්; ඓවාහික, විවාහයට හිතවූ; කර්ම්, ක්‍රියායෙහි; (යොග්‍ය) යොග්‍යවූ; වස්තූනි, වස්තූන්; ආච්ඡිද්‍ය, පැහැරගෙන; විධානම්, විධානය; විදධුඃ, කළෝ.

48 ස්නානස්‍ය, ස්නානයාගේ; අන්තෙ, අන්තයෙහි; රත්නාභරණෙන, රත්නාභරණයෙන්; දීප්තම්, දීප්තවූ; ආකල්පම්, වෙෂය; විධිවත්, විධිවූ පරිද්දෙන්; විධාය, කොට; වෙදවිදා, පුරොහිතයාවිසින්; කෘතා, කරණලද්දාවූ; අසීම්, පූජාඇති; වෙද්‍යාඃ, වෙදිකාවගේ; උපාන්තම්, සමීපයට; ස්මරෙණ, අනඞ්ගයා විසින්; විධුර, ඛින්නවූ; වධූඃ, සීතා තොමෝ; යයෞ, ගියා.

49 අථ, අනන්තරයෙන්; නයකොවිදෙන, නීතියෙහි නිපුණවූ; මහෙන්ද්‍ර සඛ්‍යඃ, අහල්‍යාවගේ; තනුජෙන, පුත්‍රයා විසින් හෙවත් පුරොහිතයා විසින්; ලජ්ජාවිධෙයා, ලජ්ජා වශගවූ; විධවෙතරාභිඃ, නොවැන්දඹුවන් විසින්; විභූෂිතා, හොබවනලද්දාවූ; අසෞ තන්වී, මේ සීතාතොමෝ; විභුනන්දනාය, රාමයහට; උපනීතා, පමුණුවන ලද්දී.

50 සමා(ද)දෙ සම්මද භිනන ධෛර්‍ය්‍යඃ
පාණිං ඵණීන්ද්‍රාඞ්ග ගුරුප්‍රකොෂ්ඨඃ
තස්‍යාඃ කුමාරඃ සුකුමාර සන්ධිං
වාමෙතරංවාම විලොචනායාඃ.

51 ආවර්ජ්ජිතං වර්ජ්ජිත දුෂ්කෘතෙන
සදින්ධනෙශීල ධනෙන තෙන
විධාතෘධාම්නා විධිවත්කෘශානෞ
ප්‍රාජ්‍යං තතඃ ප්‍රාඥතරෙණ හව්‍යම්.

52 වෙද්‍යාමනංසී දනවද්‍ය වෘත්ති-
ස්තන්වී තතොවෙද විද්‍ය(ප්‍ර)යුක්තා
ප්‍රදක්ෂිණී කෘත්‍ය විවාහ සාක්ෂී
කෘතං කෘශානුං සහරාඝවෙණ.

53 ගණ්ඩ(ස්‍ය) බිම්බං දුහිතුර්ධරිත්‍ර්‍යාඃ
ඝර්මාම්භසාං බින්දුරලංචකාර
චෙතඃස්ථ කන්දර්ප්ප කෘශානුනාවා
තස්‍යොෂ්මණාවා පරමාර්ෂි වහ්නෙඃ

---

50 සම්මද, සන්තොෂයෙන්; භිනන, බිඳිනාලද; ධෛර්‍ය්‍යඃ, ධෛර්‍ය්‍යඇත්තාවූ; ඵණීන්ද්‍රාඞ්ග, ඵණීන්ද්‍රාඞ්ගසේ; ගුරු, මහත්වූ; ප්‍රකොෂ්ඨඃ, මණිබන්ධ ඇත්තාවූ; කුමාරඃ, කුමාරතෙම; තස්‍යාඃ වාමවිලොචනායාඃ, ඒ මනොඥවූනෙත්‍රඇත්තියගේ; සුකුමාර, කොමලවූ; සන්ධිම්, පර්වඇති; වාමෙතරම් පාණිම්, දක්ෂිණ හස්තය; සමා(ද)දෙ, ගති.

51 තතඃ, ඉක්බිත්තෙන්; වර්ජ්ජිත, දුරුකරණලද; දුෂ්කෘතෙන, පාපඇත්තාවූ; ශීල ධනෙන, ආචාර ධනකොට ඇත්තාවූ; ප්‍රාඥතරෙණ, ප්‍රාඥතරවූ; විධාතෘධාම්නා, බ්‍රහමයාට බඳුවූ තෙජස් ඇත්තාවූ; තෙන, ඒ පුරොහිතයා විසින්; සත්, මනාවූ; ඉන්ධනෙ, දරඇත්තාවූ; කෘශානෞ, වහ්නියෙහි; ප්‍රාජ්‍යම්, බොහෝවූ; හව්‍යම්, යාගද්‍රව්‍යය; විධිවත්, විධිවූ පරිද්දෙන්; ආවර්ජ්ජිතම්, ඕනාලදී.

52 අනවද්‍ය, නිරවද්‍යවූ; වෘත්තිඃ, පැවතුම් ඇත්තාවූ; තන්වී, තන්වී තොමෝ; විවාහ සාක්ෂීකෘතම්, විවාහ සාක්ෂිකරණලද; කෘශානුම්, වහ්නීහු; රාඝවෙණ සහ, රාමයා එක්ව; ප්‍රදක්ෂිණී කෘත්‍ය, ප්‍රදක්ෂිණ කොට; තතඃ, ඉක්බිත්තෙන්; වෙදවිද්‍ය, වෙදවිත්හු විසින්; (ප්‍ර)යුක්තා, මෙහෙයනලද්දී; වෙද්‍යාම්, වෙදිකාවෙහි; අනංසීත්, හුන්නු.

53 ධරිත්‍ර්‍යාඃ දුහිතුඃ, පෘථිවීසුතාවගේ; ගණ්ඩ(ස්‍ය) බිම්බම්, කපොල බිම්බය; ඝර්මාම්භසාං බින්දුඃ, ඝර්ම ජල බින්දුතෙම; අලංචකාර, හෙබැවී; චෙතඃස්ථ, සිත්හි පිහිටියාවූ; කන්දර්ප්ප කෘශානුනාවා, කාමාග්නියෙන් දෝහෝ නොහොත්; තස්‍ය පරමාර්ෂිවහ්නෙඃ, ඒ පරමාර්ෂි වහ්නිහුගේ; උෂ්මණාවා, උෂ්මයෙන් දෝහෝ.

54 චකාර චක්‍රා(ඞ්ක) තලෙන පාණෞ
කරෙණ භර්ත්‍රාභි නිපීඩ්‍යමානෙ
ශීත්කාර මාකුඤ්චිත දීර්ඝදෘෂ්ටිඃ
ස්පර්ශෙන වහ්නෙඃ කිලනාම සීතා.

55 ව්‍යාපාරිතා වාඞ්මයපාරගෙණ
විජෙනතෙනාවිජරාජ වක්ත්‍රා
බාලා කෘශානෞ කෘශගාත්‍ර යෂ්ටි-
ර්භාවානභිඥා'ථ ජුහාව ලාජාන්.

56 පත්‍යුඃ කරස්පර්ශකෘතෙ කෘශාඞ්ග්‍යා
හර්ෂෙ සඛීභිඃ ප්‍රවිභාව්‍යමානෙ
ආචාරධූමාගම ලබ්ධ ජන්මා-
න්‍යශ්‍රූණි තත්සංවෘතයෙ බභූවුඃ.

57 කෘත්වා නමස්‍යා මනුපූර්ව මුක්තා
භර්තුර්භුවො විප්‍රවරෙණ රාමඃ
සමෙතජානිර්ජනකස්‍ය රාජො
වන්දිස්තුතස්‍යාඞ්ඝ්‍රි යුගං වවන්දෙ.

---

54 භර්ත්‍රා, ස්වාමීහු විසින්; චක්‍රා(ඞ්ක), චක්‍ර ලක්ෂණයෙන් යුක්තවූ; තලෙන, තලඇති; කරෙණ, හස්තයෙන්; පාණෞ, හස්තය; අභිනිපීඩ්‍යමානෙ(සති), පෙළන ලබන කල්හි; ආකුඤ්චිත, වක්කරණලද; දීර්ඝ, දික්වූ; දෘෂ්ටිඃ, ඇස්ඇත්තාවූ; සීතා, සීතාතොමෝ; වහ්නිස්පර්ශෙන කිලනාම, වහ්නිස්පර්ශයෙන් නම්ව; ශීත්කාරම්, ශීත්කාරය; චකාර, කළා.

55 අථ, ඉක්බිත්තෙන්; විජරාජ, චන්ද්‍රයහට බඳුවූ; වක්ත්‍රා, මුහුණු ඇත්තාවූ; කෘශ, කෘශවූ; ගාත්‍රයෂ්ටිඃ, ශරීරඇත්තාවූ; භාවානභිඥා, අභිප්‍රාය නොදන්නාවූ; බාලා, බාලාතොමෝ; වාඞ්මයපාරගෙණ, ශාස්ත්‍ර පාරයටගියාවූ; තෙනවිජෙන, ඒ පුරොහිතයාවිසින්; ව්‍යාපාරිතා, මෙහෙයනලද්දී; කෘශානෞ, වහ්නියෙහි; ලාජාන්, ලාජයන්; ජුහාව, ඔබූ. *

56 පත්‍යුඃ, ස්වාමිහුගේ; කරස්පර්ශකෘතෙන, (හස්තස්පර්ශයෙන්) කරණලද්දවූ; කෘශාඞ්ග්‍යාඃ, කෘශාඞ්ගියගේ; හර්ෂෙ, හර්ෂය; සඛීභිඃ, යෙහෙළියන් විසින්; ප්‍රවිභාව්‍යමානෙ(සති), පහළකරණ ලබන කල්හි; ආචාරධූම, ආචාරධූමයාගේ; ආගම, ආගමනයෙන්; ලබ්ධජන්මානි, (ලබනලද) උත්පත්ති (ජන්ම)ඇති; අශ්‍රූණි, අශ්‍රූහු; තත්, ඒ හර්ෂයාගේ; සංවෘතයෙ, සංවරණ පිණිස; බභූවුඃ, වූ.

57 සමෙත, එක්වූ; ජානිඃ, ජායාවඇති; රාමඃ, රාමතෙම; විප්‍රවරෙ

---

* ජුහාව, ඔතූ—සන්න.

58 පශ්‍යන්සුතං පාශ භෘතො දධානං
ගඞ්ගාකර සක්ත කරස්‍ය කාන්තිම්
තස්ථෞනෘපඃස්තබ්ධ විශාල දෘෂ්ටි-
රශ්‍රුප්‍රවක්ෂාලිත පක්ෂ්ම රෙඛඃ.

59 රත්නාසනස්ථා මථ පෞරමුඛ්‍යා
බාෂ්පප්‍රකාශප්‍රණයාඃ ප්‍රණෙමුඃ
හතීතුස්සුතාමෙත්‍ය වරච තස්‍යාඃ
කක්ෂාන්තරෙදත්ත සිතාත පත්‍රම්.

60 නීත්වා විවාහොත්සව සම්භෘතෙන
සුඛෙන රාමඃ ක(ති)චිද්දිනානි
තතඃ කදාචිත්සමයාවබොධ
දෘප්තෙන විද්ධො හෘදි මන්මථෙන.

ණ, බ්‍රාහ්මණෝත්තමයා විසින්; අනුපූර්වම්, අනුක්‍රමයෙන්; උක්තඃ, කියනලද්දේ; ගුවොහතීතුඃ, දශරථයහට; නමස්‍යාම්, නමස්කාර; කෘත්වා, කොට; වන්දි, වන්දින් විසින්; ස්තුතස්‍ය, ස්තුතිකරණලද්දාවූ; ජනකස්‍යරාජඃ, ජනක රජහුගේ; අඞ්ඝ්‍රියුගම්, පාදවය, වවන්දෙ, වැන්දේ.

58 ස්තබ්ධ, දැඩිවූ; විශාල, මහත්වූ; දෘෂ්ටිඃ, ඇස්ඇති; නෘපඃ, රජතෙම; ගඞ්ගා, ආකාශ ගඞ්ගාවගේ; කර, හස්තයෙහි; ආසක්ත, තබනලද; කරස්‍ය, අත්ඇති; පාශභෘතඃ, වරුණයාගේ; කාන්තිම්, ශොභාව; දධානම්, උසුලන්නාවූ; සුතම්, පුත්‍රයා; පශ්‍යන්, බලන්නේ; අශ්‍රුප්‍රව, කඳුලුවැහිමෙන්; ක්ෂාලිත, සෝදනලද; පක්ෂ්මරෙඛඃ, පක්ෂ්මරෙඛා ඇත්තේ; තස්ථෞ, සිටියේ.

59 අථ, අනන්තරයෙන්; බාෂ්ප, කඳුලෙන්; ප්‍රකාශ, ප්‍රකාශවූ; ප්‍රණයඃ, සෙනහ ඇත්තාවූ; පෞරමුඛ්‍යඃ, පෞර මුඛ්‍යයෝ; එත්‍ය, පැමිණ; රත්නාසනස්ථාම්, රත්නාසනස්ථවූ; හතීතුස්සුතාම්, රාජපුත්‍රීසද; කක්ෂාන්තරෙ, කක්ෂාන්තරයෙහි; දත්ත, දෙනලද; සිතාත පත්‍රම්, ශ්වෙතච්ඡත්‍ර ඇත්තාවූ; තස්‍යඃ, ඇගේ; වරඃච, වල්ලභයාද; ප්‍රණෙමුඃ, වැන්දෝ.

60 රාමඃ, රාමතෙම; විවාහොත්සව, විවාහොත්සවයෙන්; සම්භෘතෙන, රැස්කරණලද්දාවූ; සුඛෙන, සුවයෙන්; ක(ති)චිත්දිනානි, කීපදවසක්; නීත්වා, යවා; තතඃ, ඉක්බිත්තෙන්; කදාචිත්, එක්තරා දවසක්; සමයාවබොධ, කල්දැන්මෙන්; දෘප්තෙන, එඩිවැඩියාවූ; මන්මථෙන, අනඞ්ගයා විසින්; හෘදි, ලෙහි; විද්ධඃ, විදිනාලදී.

61 ගෞරීමිවාචාර ගුණෙන ගුර්වීං
කරෙගෘහීත්වා කරභොපමොරූම් *
සතල්ප භූභාගමනල්ප ශොභං
භවප්‍රභාවො භවනං විවෙශ.

62 භුවි විරචිත මග්‍රෙ තල්පමාලොක්‍ය භීතිං
ස්පෘශතිමනසි බාලාං සාශ්‍රුපාතස්මිතාංතාං
නෘපති භවන රත්නස්තම්භ මාලිඞ්ග්‍ය දෛන්‍යාං
රඝුපති රුපගුහ්‍යප්‍රාපයද් භූමි ශය්‍යාම්.

(ඉති කුමාරදාසස්‍ය කෘතෞ ජානකීහරණෙ මහාකාව්‍යෙ
සීතා විවාහවර්ණනො නාම)
ස ප්ත ම ස්ස ර්ගඃ.

---

61 භව, ඊශ්වරයාහට බඳුවූ; ප්‍රභාවඃ, මහිම ඇත්තේ; ගෞරීමිව, උමාවැනිවූ; ආචාරගුණෙන, ආචාරගුණයෙන්; ගුර්වීම්, ආදරණීයවූ; කරභොපම, කරභ සදෘශවූ; ඌරූම්, කලවේ ඇත්තිය; කරෙ, හස්තයෙහි; ගෘහීත්වා, ගෙන; සතල්ප, ශය්‍යා සහිතවූ; භූභාගම්, භූමිප්‍රදෙශ ඇත්තාවූ; අනල්පශොභම්, අමන්දවූ ශොභා ඇත්තාවූ; භවනම්, භවනයට; විවෙශ, වනී.

62 අග්‍රෙ, අභිමුඛයෙහිලා; භුවි, පෘථිවියෙහි; විරචිතම්, කරණලද් දවූ; තල්පම්, යහන; ආලොක්‍ය, බලා; චෙතසි, සිත; භීතිම්, භීතිය; ස්පෘශතී, ස්පර්ශකරණ කල්හි; නෘපති භවන, රාජමන්දිරයෙහි; රත්න ස්තම්භම්, රත්නස්තම්භය; දෛන්‍යාම්, දෛන්‍යතින්; ආලිඞ්ග්‍ය, වැළඳ; සාශ්‍රුපාත, අශ්‍රුපාත සහිතව; ස්මිතාම්, සිරියාවූ; තාම්බාලාම්, ඈ; රඝු පතිඃ, රාමතෙම; උපගුහ්‍ය, සිපගෙණ; භූමිශය්‍යාම්, භූමි ශය්‍යාවට; ප්‍රා පයත්, පැමිණවී.

(ඉති, මෙසේ; කුමාරදාසස්‍ය, කුමාරදාසයාගේ; කෘතෞ, කෘතිවූ; ජානකීහරණෙ, ජානකීහරණනම්වූ; මහාකාව්‍යෙ, මහාකාව්‍යයෙහි; සීතාවිවාහ වර්ණනොනාම, සීතාවිවාහ වර්ණන නම්වූ;)

සප්තමස්සර්ගඃ, (සත්වන සගයි.)

---

* ඌරූත්තර පදාදෞපම්‍යෙ—පාණිනි. 4. 1. 69. ඌරු ඉත්‍යෙත දුත්තරපදාත් ප්‍රාතිපදිකාදෞපම්‍යෙ ගම්‍යමානෙස්ත්‍රියා මූඞ්ස්‍යාත්—
වෛයාකරණ සර්වස්ව.

අ ෂ් ට මඃ ස ර්ගඃ.

1 ආචරන්නථ සයොෂිතො හඨං
සාච වාම චරිතා'නුරාගිනඃ
අප්‍යනීප්සිත විධානචෙෂ්ටිතෞ
තෙනතුඃ සපදි සම්මදං මිථඃ.

2 සප්‍රයත්න මුපවෙශිතා'ප්‍යසෞ
බාලිකා සමුපගුහ්‍ය කාමිනා
සාධ්වසෙන චපලා මුහුර්මුහු-
ර්වාඤ්ඡතිස්ම සමුදෙතු මඞ්කතඃ.

3 රාඝවෙණ පරිරභ්‍ය පෘෂ්ඨතඃ
සස්පෘහං නිගදිතෙ මනොරථෙ
ව්‍රීඩයා'වනත වක්ත්‍ර පඞ්කජා
ධීර මස්මයත චාරුහාසිනී.

---

1 අථ, අනන්තරයෙන්; යොෂිතඃ, අඞ්ගනාවට; හඨම්, බලාත්කාරය; ආචරන්, කරන්නාවූ, සඃ, හෙද; අනුරාගිනඃ, වල්ලභයහට; වාම, වක්‍රවූ; චරිතා, පැවතුම් ඇත්තාවූ; සාච, හොද; අනීප්සිතවිධාන, නොකැමැත්තක් කිරීමෙහි; චෙෂ්ටිතාවපි, ප්‍රයොග ඇත්තාහු (නමුදු); මිථඃ, ඔවුනොවුන්ට; සපදි, එකෙණෙහි; සම්මදම්, සන්තොෂය; තෙනතුඃ, කළෝ.

2 කාමිනා, වල්ලභයාවිසින්; සමුපගුහ්‍ය, වැළඳගෙණ, සප්‍රයත්නම්, උත්සාහ සහිතව; උපවෙශිතාපි, හිඳුවනලද්දුවූ(ද); අසෞබාලිකා, මේ බාලිකාතොමෝ; සාධ්වසෙන, භයින්; චපලා, චපලවී; මුහුර්මුහුඃ, කෙණෙහි කෙණෙහි; අඞ්කතඃ, ඇකයෙන්; සමුදෙතුම්, නැගෙන්නට; වාඤ්ඡතිස්ම, කැමැත්වූ.

3 රාඝවෙණ, රාඝවයා විසින්; පෘෂ්ඨතඃ, පිටින්; පරිරභ්‍ය, * සිපගෙන; සස්පෘහම්, සාභිලාෂව; මනොරථෙ, මනොරථය; නිගදිතෙ (සති), කියනලද කල්හි; ව්‍රීඩයා, ලජ්ජායෙන්; අවනත, නමනලද්දවූ; වක්ත්‍ර පඞ්කජා, මුඛ පද්ම ඇත්තාවූ; චාරුහාසිනී, මනොඥකොට සෙන සුලු තැනැත්තීතොමෝ; ධීරම්, ධීරව; අස්මයත, හාසයකළා.

---

* පරවභ්‍ය—සන්න.

4 අඞ්ගුලීෂු පරිගෘහ්‍ය රක්‍ෂවෙ
වෙධයත්‍යුරසි රාගිණ්නඛෛඃ
සස්මිතං විවලිතාඞ්ගුලිර්බලා-
දාත්මනඃ කරමුදාස මානිනී.

5 කින්නු වක්‍ෂ්‍යති කුපිතෙති වෙදිතුං
ස්වග්‍රහං නිධුවනෙෂු කාමිනා
යාචිතෙන මභිකොප ජිහ්මිත
ප්‍රෙරිතෙක්‍ෂණ කටුව්‍යලොකයත්.

6 පුෂ්පකෙතු හෘත ධෛර්‍ය්‍ය බන්ධනං
තස්‍ය භාව මවගම්‍ය නිර්ගමෛඃ
සා'වකාශ මථ කුර්වතීඃ සඛීඃ
සංරුරොධ වසනාන්ත සඞ්ගිනී.

7 ඉච්ඡතිස්ම විරහංන කාමිනී
සඞ්ගමංන භෘශ මාකුලී (කෘ)තා
විප්‍රයොග සමයෙ මනොභුවා
ලජ්ජයා නෘප සුතස්‍ය සන්නිධෞ.

---

4 රක්‍ෂවෙ, රමයා; අඞ්ගුලීෂු, ඇඟිල්ලෙහි; පරිගෘහ්‍ය, ගෙන; රාගිණිඃ, රාග ඇත්තාවූ; නඛෛඃ, නඛයෙන්; උරසි, වක්‍ෂස; වෙධයති(ස ති), පළන කල්හි; සස්මිතම්, සිනා සහිතව; විවලිත, පෙරළනලද්දාවූ; අඞ්ගුලිඃ, ඇඟිලි ඇත්තාවූ; මානිනී, මානිනීතොමෝ; ආත්මනඃ, තමාගේ; කරම්, හස්තය; බලාත්, බලයෙන්; උදාස, හැරගත.

5 කුපිතා, කිපිනී; කින්නු වක්‍ෂ්‍යති, කුමක් කියාද්‍යොහෝසි; කාමිනා, වල්ලභයා විසින්; වෙදිතුම්, දන්නා පිණිස; නිධුවනෙෂු, සුරතයෙහි; ස්වග්‍රහම්, තමා ගැන්ම; යාචිතා, ආරාධනා කරණලද්දී; එනම්, මොහු; අභිකොප, කොපයෙන්; ජිහ්මිත, කුටිලකරණලද්දාවූ; ප්‍රෙරිත, මෙහෙයනලද්දාවූ; ඊක්‍ෂණ, ඇසින්; කටු, කර්කශකොට; ව්‍ය ලොකයත්, බැලූ.

6 අථ, ඉක්බිත්තෙන්; පුෂ්පකෙතු, අනඞ්ගයා විසින්; හෘත, ගන්නාලද; ධෛර්‍ය්‍ය බන්ධනම්, ධෛර්‍ය්‍ය බන්ධනඇති; තස්‍ය, ඔහුගේ; භාවම්, අභිප්‍රාය; අවගම්‍ය, දැන; නිර්ගමෛඃ, නික්මීමෙන්; අවකාශම්, අවකාශය; කුර්වතීඃ, කරන්නාවූ; සඛීඃ, යෙහෙළින්; වසනාන්ත, වස්ත්‍රාන්තයෙහි; සඞ්ගිනී, එලුනාවූ; සා, හෝතොමෝ; සංරුරොධ, වැළකූ.

7 විප්‍රයොග සමයෙ, විප්‍රයොග සමයෙහි; මනොභුවා, අනඞ්ගයා විසින්; ආකුලී(කෘ)තා, ආකුල කරණලද; කාමිනී, කාමිනීතොමෝ;

8 තස්‍යහස්තමබලා ව්‍යපොහිතුං
මෙඛලා ගුණ සමීප සඞ්ගිනං
මන්‍ද ශක්ති රරතිං න්‍යවෙදය-
ල්ලොලනෙත්‍ර ගලිතෙන වාරිණා.

9 තත්‍රරාජ දුහිතුර්බලාත් ක්‍රියා-
මාචරත්‍යුදිත ලොචනාම්භසඃ
ආගමිෂ්‍ය දනු චින්ත්‍ය ඛණ්ඩනං
හීනවද්භෘශ මකම්පතාධරම්.

10 නස්පෘශාමි රසනාගුණං පුනර්
නිර්දයං භුජයුගෙන පීඩිතඃ
ඉත්‍යුවාච නෘප සූනු රර්ථිනී
සාන්තනාන පරිරම්භ මස්ඵුටම්.

11 අන්තරීය හරණෙ කෘතත්වරං
රාඝවන්ත මපයාන්ත මඞ්ගනා
තත්පටාන්ත පරිධාන රක්ෂිතා
සංරුරොධ පරිරභ්‍ය පෘෂ්ඨතඃ.

විරහම්, විරහය, භෘශම්, අත්‍යර්ථයෙන්; නඉච්ඡතිස්ම, නොකැමැති වූ; නෘපසුතස්‍ය, රාජපුත්‍රයාගේ; සන්නිධෞ, සන්නිධියෙහිලා; ලජ්ජයා, ලජ්ජායෙන්; ආකුලීකෘතා, (ආකුලකරණලදු;) කාමිනී, (කාමිනී තොමෝ;) සඞ්ගමම්, (සඞ්ගමය;) (භෘශම් න ඉච්ඡතිස්ම.)

8 මෙඛලාගුණ, මෙඛලා ගුණයාගේ; සමීප, සමීපයෙහි; සඞ්ගිනම්, සඞ්ග ඇත්තාවූ; තස්‍ය, ඔහුගේ; හස්තම්, හස්තය; ව්‍යපොහිතුම්, පහකරන්නට; මන්‍ද ශක්තිඃ, මඳවූ ශක්ති ඇති; අබලා, අබලා තොමෝ; ලොල, චපලවූ; නෙත්‍ර, නෙත්‍රයෙන්; ගලිතෙන, ගිලිහුණාවූ; වාරිණා, ජලයෙන්; අරතිම්, අප්‍රීතිය; න්‍යවෙදයත්, හැඟවූ.

9 තත්‍ර, ඒ රාමයා; බලාත්ක්‍රියාම්, බලාත්කාරය; ආචරති(සති), කරණ කල්හි; උදිත, පහළවූ; ලොචනාම්භසඃ, නෙත්‍ර ජලඇති; රාජ දුහිතුඃ, රාජපුත්‍රීගේ; අධරඃ, අධරයතෙම; ආගමිෂ්‍යත්, මතුවන්නාවූ; ඛණ්ඩනම්, ඛණ්ඩනය; අනුචින්ත්‍ය, සිතා; හීනවත්, හීනයක්හු මෙන්; භෘශම්, අත්‍යර්ථයෙන්; අකම්පත, කම්පාවී.

10 නිර්දියම්, දැඩිකොට; භුජයුගෙන බාහුවයෙන්; පීඩිතඃ, පෙළනලද්දේ; පුනඃ; නැවත; රසනා ගුණම්, මෙඛලාදාමය; නස්පෘශාමි, ස්පර්ශ නොකෙරෙම්යි; නෘපසූනුඃ, රාජපුත්‍රතෙම; ඉති, මෙසේ; උවාච, කීය; අර්ථිනී, අර්ථිනීවූ හෙවත් ස්පර්ශය කැමැත්තාවූ; සා, හෝතොමෝ; අස්ඵුටම්, අව්‍යක්තකොට; පරිරම්භම්, ආලිඞ්ගනය; තතාන, පැතිරවූ.

11 අන්තරීය හරණෙ, වස්ත්‍ර හැරගැන්මෙහි; කෘත, කරණලද;

12 අංශුකස්‍ය නිශි රක්‍ෂණාකුලා
හස්ත යුග්ම ධෘත නීවි බන්ධනා
අප්‍රමාදකෘත විඝ්න මන්තරා
ස්වාපමාප ශයනෙ පරාඞ්මුඛී:

13 යද්‍රරක්‍ෂ දූඪ වස්ත්‍ර බන්ධනෙඃ
ස්වාපකාල මවගම්‍ය භර්තරි
තත්ප්‍රමෘෂ්ටවති සඞ්ගතස්මෘතිඃ
සාරුරෙද මුෂිතෙව සස්වරම්.

14 යත්න ගම්‍ය මථ මෛථිලීමුඛං
සො'නුභූය නහි තෘප්ති මායයෞ
ආනනෙන පරිඝට්‍ය බොධිතං
රාජහංස ඉව පද්ම කුඞ්මලම්.

ත්වරම්, යුහුබව ඇති; අනයානතම්, යන්නාවූ; තම් රාඝවම්, ඒ රාමයා; තත්, ඔහුගේ; පටාන්ත පරිධාන, වස්ත්‍රාන්ත හැඳමෙන්; රක්‍ෂිතා, රක්‍ෂාකරණලද්දාවූ, අඞ්ගනා, අඞ්ගනාතොමෝ; පෘෂ්ඨතඃ, පිටින්; පරිරභ්‍ය, වැළඳගෙන; සංරුරොධ, වැළකූ.

12 නිශි, රාත්‍රියෙහි; අංශුකස්‍ය, වස්ත්‍රයාගේ; රක්‍ෂණ, රක්‍ෂායෙහි; ආකුලා, ආකුලවී; හස්තයුග්ම, හස්තවයෙන්; ධෘත, ධරණලද; නීවි බන්ධනා, නීවිබන්ධනඇත්තී; අන්තරා, අතුරෙහි; අප්‍රමාද කෘතවිඝ්නම්, ප්‍රමාදකෘත විඝ්න නැතිවැ; ශයනෙ, යහන්හි; පරාඞ්මුඛී, පරාඞ්මුඛවී; (පිටිපෑවී); ස්වාපම්, ස්වාපයට; ආප, පැමිණී.

13 දූඪ, දැඩිවූ; වස්ත්‍රබන්ධනෛඃ, වස්ත්‍රබන්ධනයෙන්; යත්, යමක්; ররක්‍ෂ, රක්‍ෂාකළාද; භර්තරි, ස්වාමීහු; ස්වාපකාලම්, නිද්‍රාකාලය; අවගම්‍ය, දැන; තත්, ඒ; ප්‍රමෘෂ්ටවති(සති), ස්පර්ශකල කල්හි; සඞ්ගත, පැමිණී; ස්මෘතිඃ, සිහිඇත්තාවූ හෙවත් පුබුද්දාවූ; එෂා, ඒ සීතාතොමෝ; මුෂිතෙව, පහරණලද්දියකමෙන්; සස්වරම්, ස්වර සහිතව; රුරොද, හැඬූ.

14 අථ, අනන්තරයෙන්; ආනනෙන, මුඛයෙන්; පරිඝට්‍ය, ගටා; බොධිතම්, ප්‍රබොධ කරණලද්දාවූ; පද්මකුඞ්මලම්, පද්මකුඞ්මලය; රාජහංසඉව, රාජහංසයාමෙන්; සඃ, ඒ රාමතෙම; යත්න, උත්සාහයෙන්; ගම්‍යම්, පැමිණියයුතුවූ; මෛථිලීමුඛම්, සීතාවගේ මුඛය; අනුභූය, අනුභවකොට; තෘප්තිම්, තෘප්තියට; නොහි ආයයෞ, නොපැමිණියේමැයි.

15 ප්‍රේමවේගදෘඪ දංශ පීඩිතං
යත්තදීය මධරෝෂ්ඨ පල්ලවම්
තද්දයා'ර්ද්‍ර හෘදයඃ ශනෛඃපිබන්
සක්ෂණේන විනිනාය වේදනාම්.

16 ග්‍රාහිතං නෘපති ශක්‍රසූනුනා
ස්වාධරං විවිධ චාටුචේෂ්ටිතෛඃ
පාන වර්ජිත මදන්ත වීක්ෂිතං
භූය එව සෘජතිස්ම මානිනී.

17 ස්වංනිතම්බ මපවාහිතාංශුකං
(කාමිනී) රහසි පශ්‍යතිප්‍රියෙ
ප්‍රාර්ථනාමපි විනෛව පල්ලව
සන්නිග්ධරාග මධරං ස්වයං දදෞ.

18 සා මදේන මදනේන ලජ්ජයා
සාධ්වසේනච විමිශ්‍රචේෂ්ටිතා
ආයයෞ සපදිතා දෘශිංදශාං
යා (න) වක්තු මපි ශක්‍ය විභ්‍රමා.

---

15 ප්‍රේමවේග, සෙනහ වේගයෙන්; දෘඪ, දෘඪවූ; දංශ, දංශයෙන්; පීඩිතම්, පෙළනලද්දාවූ; තදීයම්, ඈ පිළිබඳවූ; යත්, යම්; අධරෝෂ්ඨ පල්ලවම්, අධරෝෂ්ඨ පල්ලවයෙක්ද; තත්, ඒ අධරෝෂ්ඨ පල්ලවය; දයා, කරුණායෙන්; ආර්ද්‍ර, ආර්ද්‍රවූ; හෘදයඃ, ලයැත්තාවූ; සඃ, ඒ රාමතෙම; ශනෛඃ, සෙමෙන්; පිබන්, බොන්නේ; වේදනාම්, වේදනාව; ක්ෂණේන, ක්ෂණයෙකින්; විනිනාය, දුරුකෙළේ (දුරැලී.)

16 නෘපති ශක්‍රසූනුනා, රාජේන්ද්‍ර පුත්‍රයා විසින්; විවිධ, අනෙකප්‍රකාරවූ; චාටුචේෂ්ටිතෛඃ, චාටු ක්‍රියායෙන්; ග්‍රාහිතම්, ගන්වනලද්දාවූ; ස්වාධරම්, ස්වකීය අධරය; පානවර්ජිතමෙව, පානවර්ජිතවූවාම; (දුරුකරණලද්දාම;) (පානාත් වර්ජිතඃ පානවර්ජිතඃ.) අදන්ත වීක්ෂිතමෙව, දන්තවීක්ෂිතයක් නැත්තාම; මානිනී, මානිනීතොමෝ; භූයඃ, නැවත; සෘජතිස්ම, හළී.

17 අපවාහිත, දුරුකරණලද්දාවූ; (පහ කරණලද්දාවූ,) අංශුකම්, වස්ත්‍රඇතිවූ; ස්වංනිතම්බම්, ස්වකීයවූ නිතම්බය; ප්‍රියෙ, වල්ලභයා; රහසි, රහස්හිලා; පශ්‍යති(සති), බලන කල්හි; (කාමිනී, කාමිනීතොමෝ;) ප්‍රාර්ථනාමපිවිනෛව, ප්‍රාර්ථනාවක් නැතිවම; පල්ලව, පල්ලවයක්සේ; සන්නිග්ධ, සිනිඳුවූ; රාගම්, රත්පැහැ ඇති; අධරම්, අධරය; ස්වයම්, තොමෝම; දදෞ, දුනු.

18 සා, තොහොමෝ; මදේන, මදයෙන්ද; මදනේන, මදනයා වි

19 (වජ්ජි)තාය සුරතස්‍ය භාමිනී
වාඤ්ඡතිස්ම පටුචාටු චෙෂ්ටිතම්
යත්තදෙව සමජායතස්වයං
යොෂිතොනිධුවනස්‍ය වෘද්ධයෙ.

20 අනූණ (සුරත) බෙදමාත්මනඃ
සම්මදච පුලකෙන කාමිනී
ව්‍යාජහාර නතුලජ්ජයා ගිරා
නව්‍යනෘත්‍ය කුශලෙව භර්තරි.

21 යද්‍යද්ස තරසා'භියොජිතං
යොෂිතොරතිඥ බෙදවෘත්තයෙ
තත්තදෙව මෘදු සාධිතංපුනඃ
කාමිනා'පනයතිස්ම තච්ඡ්‍රමම්.

සින්ද; ලජ්ජයා, ලජ්ජාමයෙන්ද; සාධ්වසෙන, භයින්ද; විමිශ්‍ර, මිශ්‍රවූ; චෙෂ්ටිතා, ක්‍රියාඇත්තී; සා, යම් අවස්ථාවක්තොමෝ; වක්තුමපි, කියන්නටද; ශක්‍ය විභ්‍රමං, පිළිවන්වූ විලාසඇත්තී; (න,) නොවීද; තාදෘශිම්, එබඳුවූ; දශාම්, අවස්ථාවට; සපදි, එකෙණෙහි; ආයයෞ, පැමිණියා.

19 භාමිනී, භාමිනීතොමෝ; පටු, ව්‍යක්තවූ; යච්චාටුචෙෂ්ටිතම්, යම් චාටු ක්‍රියාවක්; සුරතස්‍ය, සුරතයාගේ; (වජ්ජි)තාය, * හැරීම් පිණිස; වාඤ්ඡතිස්ම, කැමැතිවූද; තදෙව, හෙම; යොෂිතඃස්වයම්, අඞ්ගනාව තමහටම; නිධුවනස්‍ය, සුරතයාගේ; වෘද්ධයෙ, වැඩියපිණිස; සමජායත, වී.

20 කාමිනී, කාමිනීතොමෝ; නව්‍යනෘත්‍ය කුශලෙව, අභිනව නෘත්‍යයෙහි දක්ෂවියකමෙන්; ආත්මනඃ, තමාගේ; (සුරත) බෙදම්, (සුරත) බෙදය; අනූණ, කඳුලෙන්ද; සම්මදම්, සන්තොෂය; පුලකෙන ච, රොමොද්ගමයෙන්ද; ව්‍යාජහාර, කිව; භර්තරි, ස්වාමීහුකෙරෙහි; ලජ්ජයා, ලජ්ජායෙන්; ගිරා, තෙපලෙන්; නතු, (ව්‍යාජහාර); `නොමකාවූ.

21 කාමිනා, වල්ලභයා විසින්; තරසා, බලයෙන්; අභියොජිතම්, කරණලද්දූද; යත්යත්, යමෙක් යමෙක්; යොෂිතඃ, අඞ්ගනාවට; රතිඥ, රතියෙහිලා; බෙදවෘත්තයෙ, බෙදවෘත්තිය පිණිස; ආස, වීද; තත් තදෙව, හෙම හෙම; පුනඃ, නැවත; මෘදු, මොලොක්කොට; සාධිතම්, කරණලද්දේ; තත්, ඇගේ; ශ්‍රමම්, ශ්‍රමය; අපනයතිස්ම, පහකෙළේ.

---

* ත්‍යජනාය—සන්න.

22 කෙශ හස්ත මථ බද්ධු මුද්‍යතා
මෛථිලී නිධුවනෙන විශ්ලථම්
බාහුමූල ගත ලොචනෙ ප්‍රියෙ
ලජ්ජිතා('ව) නමතිස්ම සස්මිතම්.

23 ඉත්‍යනඞ්ග ශිඛිනා හතෙ හෘදි
ක්ෂ්මාධිපස්‍ය දුහිතුර්නිවිෂ්ටයා
ලජ්ජයා කතිපයෙෂු තානවං
වා(ස)රෙෂු ගලිතෙෂු ශිශ්‍රියෙ.

24 හස්තමස්‍ය නබලා දපාහරන්
නීවිබන්ධන මතීත්‍ය සංස්ථිතම්
ශර්වරීෂු විරලී කෘතත්‍රපා
නිද්‍රයාචිර හෘතා නෘපාත්මජා.

25 (ස්වාපගානිශි) භයං භයානක
ස්වප්න දර්ශන කෘතං ප්‍රපද්‍ය සා
සන්නිධාය පරිෂස්වජෙ දෘඪං
රාඝවං කුච ඝටාවුරඃස්ථලෙ.

---

22 අථ, අනන්තරයෙන්; මෛථිලී, මෛථිලීතොමෝ; නිධුවනෙන, සුරතයෙන්; විශ්ලථම්, ශිථිලවූ; කෙශ හස්තම්, කෙශ කලාපය; බද්ධුම්, බඳිනට; උද්‍යතා, යොමුවූවා; ප්‍රියෙ, වල්ලභයා; බාහුමූල, බාහුමූලයට; ගත, ගියාවූ; ලොචනෙ (සති), ඇස්ඇති කල්හි; ලජ්ජිතා, ලජ්ජිතාවී හෙවත් සඤ්ජාතවූ ලජ්ජා ඇත්තී; සස්මිතම්, සිනා සහිතව; (අව) නමතිස්ම, නැමුණු.

23 ඉති, මෙසේ; අනඞ්ගශිඛිනා, කාමාග්නියෙන්; හතෙ, පහර කරණලද; ක්ෂ්මාධිපස්‍ය දුහිතුඃ, රාජපුත්‍රියගේ; හෘදි, ළෙහි; නිවිෂ්ටයා, පිහිටියාවූ; ලජ්ජයා, ලජ්ජාව විසින්; කතිපයෙෂු වා(ස)රෙෂු ගලිතෙෂු, කීප දවසක්ගියකල්හි; තානවම්, කෘශභාවයතොම; ශිශ්‍රියෙ, ඇසිරු කරණලදී.

24 විරලීකෘත, තුනීකරණලද; ත්‍රපා, ලජ්ජාඇති; නෘපාත්මජා, රාජපුත්‍රීතොමෝ; නීවිබන්ධනම්, නීවිබන්ධනය; අතීත්‍ය, ඉක්ම; සංස්ථිතම්, පිහිටියාවූ; අස්‍ය හස්තම්, මොහුගේ හස්තය; ශර්වරීෂු, රාත්‍රියෙහිලා; නිද්‍රයා, නිද්‍රාවෙන්; හෘතාචිර, ගත්නාලද්දනම්මද; බලාත්, බලයෙන්; නාපාහරත්, පහනොකළා.

25 සා, හෝතොමෝ; (නිශි, රාත්‍රියෙහි; ස්වාපගා, නිද්‍රෝපගතවූවා;) භයානක, භයඞ්කරවූ; ස්වප්නදර්ශන, ස්වප්න දක්මෙන්; කෘතම්, කරණලද; භයම්, භයට; ප්‍රපද්‍ය, පැමිණ; උරඃස්ථලෙ, වක්ෂඃස්ථලයෙහි; කුචඝටෞ, ස්තන ඝටවය; සන්නිධාය, පිහිටුවා; රාඝවම්, රාමයා; දෘඪම්, දෘඪයොට; පරිෂස්වජෙ, වැළඳගතු.

26 ඥාත මන්මථ රසා මදාතුරෙ
කාමිනීක්ෂිපති නීවි බන්ධනම්
සාජහාර කරයුග්ම මංශුකා-
දඤ්ජලිංකිල හසේන කුර්වතී.

27 සම්මතා'පි භුවනස්‍ය මෙධයා'
රාඝවෙ නිධුවනොපදෙශිනි
ව්‍යාජහාර ගුණිතස්‍ය විස්මෘතිං
භූරිශස්තදුපදෙශ වාඤ්ඡයා.

28 ස්වේද බින්දු නිචිතාග්‍ර නාසිකා
ධූත හස්ත ලතිකා සශීත් කෘතිඃ
සොඪ මන්මථ රසා නෘපාත්මජා
රාඝවස්‍ය න බභූව තෘප්තයෙ.

29 චොදයත්‍ය වනිපාල නන්දනෙ
ශික්ෂිතුංයුවති කෘත්‍ය නෛපුණම්
දෙහ ජන්ම ශර ඛණ්ඩිතත්‍රපා
සා යයෞ රහසි කම් කථීකෘතාම්.

---

26 ඥාත, දන්නාලද; මන්මථ රසා, මදන රස ඇත්තාවූ; සා, හෝතොමෝ; මදාතුරෙ, මදයෙන් ආතුරවූ; කාමිනි, වල්ලභයා; නීවි බන්ධනම්, නීවිබන්ධනය; ක්ෂිපති(සති), පහකරණ කල්හි; හසේන, හසින්; අඤ්ජලිම්, අඤ්ජලිය; කුර්වතීකිල, කරන්නීනම්ව; අංශුකාත්, වස්ත්‍රයෙන්; කරයුග්මම්, හස්ත යුග්මය; ජහාර, හැරගත්තු.

27 රාඝවෙ, රාමයා; නිධුවනොපදෙශිනි(සති), සුරතොපදෙශී කල්හි; මෙධයා, නුවණින්, භුවනස්‍ය, ලොකයා සම්බන්ධව; සම්මතාපි, සම්මතවීද; භූරිශඃ, බොහෝසේ; තත්, ඔහුගේ; උපදෙශ, උපදෙශයෙහිලා; වාඤ්ඡයා, රිස්සෙන්; ගුණිතස්‍ය, ප්‍රගුණිතයාගේ; විස්මෘතිම්, විස්මරණය; ව්‍යාජහාර, කීවූ.

28 ස්වේදබින්දු, ස්වේදබින්දුයෙන්; නිචිත, ගැවසියාවූ; අග්‍රනාසිකා, අග්‍රනාසිකා ඇති; ධූත, කම්පාකරණලද; හස්තලතිකා, හස්ත ලතා ඇති; සශීත්කෘතිඃ, ශීත්කාර සහිතවූ; සොඪ, ක්ෂමාකරණලද; මන්මථරසා, මදන රස ඇති; නෘපාත්මජා, රාජපුත්‍රිතොමෝ; රාඝවස්‍ය, රාමයහට; තෘප්තයෙ, තෘප්තිය පිණිස; නබභූව, නොවූ.

29 සා, හෝතොමෝ; අවනිපාල නන්දනෙ, රාජපුත්‍රයා; යුවතිකෘත්‍ය, ස්ත්‍රී කෘත්‍යයෙහි; නෛපුණම්, නිපුණභාවය; ශික්ෂිතුම්, හික්මෙන්නට; චොදයති(සති), මෙහෙයන කල්හි; දෙහජන්මශර, අනඞ්ග ශරයෙන්; ඛණ්ඩිත, කඩකරණලද; ත්‍රපා, ලජ්ජා ඇත්තී; රහසි, රහස්හිලා; කම්කථීකෘතාම්, කම්කථී බවට; යයෞ, ගියා.

30 යජ්ජගාද මදනෙන පීඩිතා
තත්සහාස රසමූචුෂිප්‍රියෙ
සස්මිතංවලිත දෙහශොභිනී
තත්තද ස්ඵුට මූවාච ලජ්ජිතා.

31 රත්න තල්ප නිකටස්ථිතෙ ශුකෙ
සඞ්ගතෞ හෘදි නිධාය භාෂිතම්
නිඃසහො'ස්මි විසෘජෙති ජල්පති
ව්‍රීඩිතා පරි ජඝාන පඤ්ජරම්.

32 රාම වක්ත්‍ර ගලිතෛඃ ශ්‍රමාම්බුභිශ්
ඡිද්‍රිතං කුචයුගස්‍ය කුඞ්කුමම්
සානිරීක්‍ෂ්‍ය හසිතෙ සඛී ජනෙ
සම්මුඛාව්‍යප ජගාම සස්මිතම්.

33 චොදිතොද්ධත ඉවාත රංහසා
මෛථිලස්‍ය දුහිතුර්මනොභවඃ
ස්වාන්තු වෘත්ති විධි වන්ධ්‍ය ලජ්ජිතං
චෙතසො නිරවශෙෂ මාක්‍ෂිපත්.

---

30 මදනෙන, අනඞ්ගයාවිසින්; පීඩිතා, පෙළනලද්දී; යත්, යමක්; ජගාද, කිවුද; තත්, ඒ; ප්‍රියෙ, වල්ලභයා; සහාසරසම්, හාසරස සහිතව; ඌචුෂිසති, කී කල්හි; ලජ්ජිතා, ලජ්ජිතවී; සස්මිතම්, සිනා සහිතව; වලිත, පෙරළනලද; දෙහ, ශරීරයෙන්; ශොභිනී, හොබිනී; අස්ඵුටම්, අව්‍යක්තකොට; තත්තත්, ඒඒ; උවාච, කිවූ.

31 රත්න තල්ප, රත්න තල්පයාගේ; නිකට, සමීපයෙහි; ස්ථිතෙ, සිටියාවූ; ශුකෙ, ගිරවා; සඞ්ගතෞ, සඞ්ගතියෙහි; භාෂිතම්, කියන ලදදෙය; හෘදි, ළෙහි; නිධාය, පිහිටුවා; නිඃසහොස්මි, ක්‍ෂමාවෙනොකෙරෙමි; විසෘජෙති, හරයි; ජල්පතිසති, බණන කල්හි; ව්‍රීඩිතා, ලජ්ජිතවී; පඤ්ජරම්, මැදිරිය; පරිජඝාන, පහළේ.

32 රාම වක්ත්‍ර ගලිතෛඃ—රාම, රාමයාගේ; වක්ත්‍ර, මුඛයෙන්; ගලිතෛඃ, ගිලියුණාවූ; ශ්‍රමාම්බුභිඃ, ශ්‍රමජලයෙන්; ඡිද්‍රිතම්, ඡිද්‍ර කරණලද්දාවූ; කුචයුගස්‍ය, ස්තනවගාගේ; කුඞ්කුමම්, කුඞ්කුමය; නිරීක්‍ෂ්‍ය, බලා; සඛීජනෙ, සඛී ජනයා; හසිතෙ(සති), හාසකල කල්හි; සා, හෝතොමෝ; සස්මිතම්, සිනා සහිතව; සම්මුඛාත්, අභිමුඛයෙන්, ව්‍යපජගාම, පහවූ.

33 අතඃ, අනන්තරයෙන්; මනොභවඃ, අනඞ්ගතෙම; රංහසා, ජවිතයෙන්; චොදිත, මෙහෙයනලදින්; උද්ධතඉව, යොමුවූවක්හුමෙන්;

34 දීර්ඝිකා ජල තරඞ්ග නිර්ධූත
ත්‍යක්ත පුෂ්පමය මණ්ඩනෝඣ්ඣිත්
චාටු රම්‍ය මිතරෙ තරාශ්‍රයාස්
තෙනතුඃ ප්‍රමද කානනෙ මෘජාඃ.

35 චාටුමාත්‍ර කරණප්‍රයොජනාස්
තුල්‍යරාගමපි සන්‍ය පාතයත්
යොෂිතශ්චරණ පඞ්කජච්ඡවෙ
යාවකං තරුණ පල්ලවප්‍රභෙ.

36 අඞ්ඝ්‍රි යුග්ම මනුලිප්‍යතඃ ස්වයං
කුඞ්කුමෙන තරුණාර්කරෙචිෂා
ආරුරොහ පරිවෘධ වෙපථුර්
දූරමෙව කරයුග්ම මස්‍යතත්.

37 මෙඛලාමධි නිතම්බ මර්පයං-
ස්තත්‍ර තත්‍ර පුනර දධෞ කරම්
අත්‍ර කිඤ්චි දනු ශංසිතං පරං
දුන්හොනු මණි මෙඛලා ගුණඃ.

ස්ව, තමාගේ; අනුවෘත්තවිධි, අනුවර්තිත විධියෙන්; චණ්ඩඃ, සිස්වූ; ලජ්ජිතම්, සඤ්ජාතවූ ලජ්ජාව; මෛථිලස්‍ය දුහිතුඃ, සීතාවගේ; චෙතසඃ, සිතින්; නිරවශෙෂම්, නිශ්ශෙෂකොට; ආක්ෂිපත්, දුරුකෙළේ.

34 දීර්ඝිකා, ගෙදිග්විල්හි; ජලතරඞ්ග, දියරැලින්; නිර්ධූත, කම්පාකරණලදින්; ත්‍යක්ත, හරණලද; පුෂ්පමය, පුෂ්පමයවූ; මණ්ඩනෝ, මණ්ඩන ඇත්තානු; ප්‍රමද කානනෙ, ගෘහොද්‍යානයෙහි; ඣ්ඣිත්, සම්භරනැතෙක්හි; චාටු, චාටුයෙන්; රම්‍යම්, මනොඥකොට; ඉතරෙතරාශ්‍රයාඃ, ඔවුනොවුන් ඇසුරුකලාවූ; මෘජාඃ, මණ්ඩනයන්; තෙනතුඃ, පැතිරවූ.

35 චාටුමාත්‍රකරණ, චාටුමාත්‍ර කරණයම්; ප්‍රයොජනඃ, ප්‍රයොජන කොට ඇති; සඃ, ඒ රාමතෙම; තරුණ පල්ලවප්‍රභෙ, ලාපලුපතකට බඳුවූ ප්‍රභා ඇති; යොෂිතඃ, අඞ්ගනාවගේ; චරණ පඞ්කජමයෙ, පාද පද්මයෙහි; තුල්‍ය රාගම්පි, සදෘශවූ රත්පැ ඇත්තාවූද; යාවකම්, ලත්ත; න්‍යපාතයත්, පිහිටවී.

36 තරුණාර්ක, බාලාර්කයාහට බඳුවූ; රෙචිෂා, ශොභා ඇති; කුඞ්කුමෙන, කොකුමෙන්; අඞ්ඝ්‍රියුග්මම්, පාදද්වය; අනුලිප්‍යතඃ, ගල්වන්නාවූ; අස්‍ය, මොහුගේ; තත්කරයුග්මම් (ස්වයම්), ඒ හස්ත(යුග්ම)යතෙම; පරිවෘධ, වැඩියාවූ; වෙපථුඃ, වෙව්ලුම් ඇත්තේ; දූරමෙව, දුරටම; ආරුරොහ, නැංගේ.

37 අධිනිතම්බම්, නිතම්බයෙහි; මෙඛලාම්, මෙඛලාව; අර්පයන්,

38 ආචරනනථ විලෙපනක්‍රියාං
සාණිනා පුල කිතෙන සස්පෘහම්
සො'ස්පෘශත්කුච යුගං පුනඃ පුනශ්
චන්‍දනෙ සමමපිසඞ්ගෙ සති.

39 (පත්‍ර) මානමිත තජ්ජනි ශිරඃ
ස්පෘෂ්ට කණ්ණ ලතික(ස්තතො)'ජීයන්
පූර්ව් මඞ් මුකුලි කෘතෙක්ෂණං
තන්මුඛං සුරභි ගන්‍ධමන්වභූත්.

40 උජ්ජහාර සතදා පුනඃ පුනර්
නිෂ්පිබනනධර පානලොලුපඃ
ආත්මනෛව මුදිතඃ සයාවකං
(ප්‍රාක්) කෘතං යුවතිදනන වාසසි.

පිහිටුවන්නේ; පුනඃ, නැවත; කරම්, හස්තය; තත්‍රතත්‍ර, එහිඑහි; අ ද්‍රධෞ, තිබ්බය; අත්‍ර, එහි; පරම්, වෙසෙස්වූ; කිඤ්චිත්, කිසිවෙක්; අනු ශංසිතන්නු, පසස්නාලද ද්‍යෞහෝ (නොහොත්); මණිමෙඛලා ගු ණඃ, මිණිමෙවුල්දම්; දුනිහොනු, බඳනට නොපිළිවන්ද්‍යෞහෝ.

38 අථ, අනන්තරයෙන්; පුලකිතෙන, සඤ්ජාතවූ රෝමහර්ෂ ඇති; පාණිනා, හස්තයෙන්; සස්පෘහම්, සාභිලාෂව; විලෙපනක්‍රියාම්, වි ලෙපනක්‍රියාව; ආචරන්, කරන්නාවූ; සඃ, ඒ රාමතෙම; චන්‍දනෙ, චන්‍දනය; සමම්, සමව; සඞ්ගෙ සත්‍යාපි, සිටි කල්හිදු; කුචයුගම්, ස්ත නවය; පුනඃපුනඃ, නැවත නැවත; අස්පෘශත්, ස්පර්ශකෙළේ.

39 (තතඃ, ඉක්බිත්තෙන්;) ආනමිත, නමනලද; තජ්ජනීශිරඃ, තජ්ජන්‍යඞ්ගුලි සිරසින්; කෘෂ්ට, අදනාලද්දවූ; කණ්ණලතිකඃ, කණ් ලතිකා ඇත්තේ; (පත්‍රම්, තාල) පත්‍රය; අජීයන්, පිහිටුවන්නේ; පූ ර්වම්, පළමුකොට; අඞ්, අඩක්; මුකුලීකෘත, මුකුලු කරණලද; ඊ ක්ෂණම්, ඇස් ඇත්තාවූ; සුරභිගන්‍ධම්, සුරභි ගන්‍ධඇති; තන්මුඛම්, ඈ ගේ මුඛය; අන්‍වභූත්, අනුභවකෙළේ.

40 සඃ, එතෙම; තදා, එකල්හි; ආත්මනෛව, තමාවිසින්ම; යුවති, ලඳුරියගේ; දන්තවාසසි, අධරයෙහි; (ප්‍රාක්, පළමුකොට;) කෘතම්, කරණලද; යාවකම්, ලත්තා; මුදිතඃ, සන්තුෂ්ටවූ; අධරපාන, අධර පානයෙහි; ලොලුපඃ, ලොල්වූයේ; පුනඃපුනඃ, නැවත නැවත; නිෂ්පි බන්, බොන්නේ; උජ්ජහාර, ගති.

41 චුම්බතිප්‍රිය තමෙ විලොචනං
යොෂිතඃ ස්වය මුපාහිතාඤ්ජනම්
ප්‍රාපරාග මවිකාශ චක්ෂුසා
කර්ණගං නිජ මශොක පල්ලවම්.

42 පුෂ්ප රත්න විභවෛර්යථෙප්සිතං
සා විභූෂයති රාජ නන්දනෙ
දර්පණං නතු චකාඞ්ක්ෂ යොෂිතාං
ස්වාමි සම්මද ඵලංහි මණ්ඩනම්.

43 තාමනඞ්ග කෘත චාරු විභ්‍රමාං
නිර්දයං සමුප ගුහ්‍ය චුම්බිතුම්
වීක්ෂිතුච සමකාල මප්‍රභු-
ර්ව්‍යාකුලො මුහුරිවාස රාඝවඃ.

44 ප්‍රාර්ථිතා'පි නවකාර කානිචිත්
කානිචිත් ස්වය මපිව්‍යධත්තසා
අංඝ්‍රි(හෘදය රත්න) වික්‍රය
ක්‍රීතමෙන මබලා යථෙප්සිතම්.

---

41 ප්‍රියතමෙ, වල්ලභයා; ස්වයම්, තමාවිසින්; උපහිත, පිහිටුවන ලද්දාවූ; අඤ්ජනම්, අඤ්ජන ඇති; යොෂිතඃ, අඞ්ගනාවගේ; විලොචනම්, නෙත්‍රය; චුම්බති(සති), සිඹිනා කල්හි; කර්ණගම්, කර්ණටගියාවූ; අශොක පල්ලවම්, හොපලුපත්තෙම; අවිකාශ චක්ෂුසා, අවිකාශිවූ ඇසින්; නිජම්, ස්වකීයවූ; රාගම්, රත්පැයට; ප්‍රාප, පැමිණියේ.

42 රාජනන්දනෙ, රාජපුත්‍රයා; පුෂ්ප රත්න විභවෛඃ, පුෂ්ප රත්නයන්ගේ සමූහයෙන් නොහොත් පුෂ්පහා රත්නහා විභවයෙන්; යථෙප්සිතම්, (සිත්සේ;) විභූෂයති(සති), හොබ්බවන කල්හි; සා, හෝ තොමෝ; දර්පණම්, කැටපත; නතුචකාඞ්ක්ෂ, නොකැමැතිවූ; (එසේ මැයි;) යොෂිතාම්, අඟනන්ගේ; මණ්ඩනම්, මණ්ඩනය; ස්වාමි, ස්වාමීන්ගේ; සම්මද, සන්තොෂයම්; ඵලංහි, ඵලකොට ඇත්තේමැයි.

43 රාඝවඃ, රාමතෙම; අනඞ්ග, අනඞ්ගයා විසින්; කෘත, කරණලද, චාරු, මනොඥවූ; විභ්‍රමාම්, ලීලාඇති; තාම්, ඈ; නිර්දයම්, දැඩිකොට; සමුපගුහ්‍ය, වැළඳගෙන; සමකාලම්, සමවූ කල්ඇතිව; චුම්බිතුම්, සිඹිනට(ද); වීක්ෂිතුඤ්ච, බලන්නට(ද); අප්‍රභුඃ, නොපොහොසත් වූයේ; මුහුඃ, එකෙණෙහි; ව්‍යාකුල ඉව, ව්‍යාකුලයක්හුමෙන්; ආස, වී.

44 සා, හෝතොමෝ; ප්‍රාර්ථිතාපි, පතනලද්දී(ද); කානිචිත්, සමහර කෘත්‍යකෙනකුන්; නවකාර, නොකළා; ස්වයමපි, තොමෝම; කා

45 යෙන යෙන හරතිස්ම තාමසෞ
තත්තදෙව පුනරප යොෂිතඃ
සජ්ජනෙෂු විහිතංහි යච්ශුභං
සද්‍යඑව ඵල බන්ධි ජායතෙ.

46 කම්මණිඃස්ව මුඛ පද්ම විච්‍යුත
ස්වෙද බින්දු හත කාන්ත වක්ෂසි
තස්‍ය චක්ෂු රුප කාචි සචරද්
වීක්ෂ්‍ය වක්ෂසි මුමොච සා තනුම්.

47 භර්ත්තරිප්‍රණය මෞන මාස්ථිතා
ජල්ප යත්‍යධර දංශ නිග්‍රහෛඃ
නොචකාර වචනානි තාදෘශං
නිග්‍රහං චිර මවාප්තු මිච්ඡයා.

නිචිත්, සමහර කෘත්‍යකෙනකුන්; ව්‍යධත්ත, කළා; අබලා, අබලා තොමෝ; (හෘදය රත්න,) හෘදය නැමැති රත්නයාගේ; වික්‍රය, විකිණීමෙන්; ක්‍රීතම්, ගන්නාලද්දාවූ; එනම්, ඔහු; යථෙප්සිතම්, සිත් සේ; අන්වභූත්, අනුභවකළා.

45 අසෞ, මේතොම; යෙන, යම් ක්‍රියායෙකින්; තාම්, ඈ; හරතිස්ම, ගත්ද; පුනඃ, නැවත; යොෂිතඃ, අඞ්ගනාවකෙරෙන්; තත්තදෙව, ඒඒටම; ආප, පැමිණියේ; (එසේමැයි;) සජ්ජනෙෂු, සත්පුරුෂයන්කෙරෙහි; විහිතම්, කරණලද්දාවූ; ශුභම්, ශුභවූ; යත්, යමෙක් ඇද්ද; තත්, ඒ; සද්‍යඃඑව, එකෙණෙහිම; ඵලබන්ධි, ඵලප්‍රසව කරන්නේ; ජායතෙහි, වේමැයි.

46 කම්මණි, ක්‍රියායෙහි; ස්වමුඛ පද්ම, ස්වකීයවූ මුහුණු පියුමෙන්; විච්‍යුත, ගිළිහුණාවූ; ස්වෙද බින්දු, ස්වෙද බින්දුයෙන්; හත, පහරණ ලද්දාවූ; කාන්ත, වල්ලභයාගේ; වක්ෂසි(සති), වක්ෂස්ඇති කල්හි; උප කාචි, කාඤ්චී සමීපයෙහි; සචරත්, හැසිරෙන්නාවූ; තස්‍ය, ඔහුගේ; චක්ෂුඃ, ඇස; වීක්ෂ්‍ය, බලා * සා, ඒ සීතාතොමෝ; වක්ෂසි, උරතලෙහි; තනුම්, ශරීරය; මුමොච, පැතිරවූ.

47 ප්‍රණය, සෙනහසෙන්; මෞනම්, මෞනය; ආස්ථිතා, පිහිටියා; භර්ත්තරි, ස්වාමීහු; අධර දංශ නිග්‍රහෛඃ, අධර දංශ නිග්‍රහයෙන්; ජල්පති(සති), බණිනා කල්හි; තාදෘශම්, එබඳුවූ; නිග්‍රහම්, නිග්‍රහයට; චිරම්, බොහෝ කලක්; අවාප්තුම්, පැමිණෙන්නට; හෙවත් පවත්නට; ඉච්ඡයා, රිස්සෙන්; වචනානි, වචනයන්; නොචකාර, නොකළා.

---

* චක්ෂුඃ, ඇස් ඇති; අධිවීක්ෂ්‍ය, බලා—සන්න.

48 බාලයා හෘදි නිධාය සජ්ජනෙ
දත්තමාස්‍ය කමලං ප්‍රසාදනෙ
ප්‍රාප්තුමිච්ඡුරපි දොෂතො විනා
රොෂමාවිරකරොන්මුහුර්මුහුඃ.

49 (අල්පදොෂ විෂයෙ'පි) ජම්පතී
ජග්මතුඃ ප්‍රණය කොප වක්‍රතාම්
ස්නෙහ ජාති රති වෘද්ධි මාගතා
ජායතෙ සුලභරොෂ සව්‍රණා. *

50 අශ්‍රු ප්‍රණය කොප වහ්නිනා
ලොහිතත්ව මුපනීය පායිතඃ
තත්කටාක්ෂ විශිඛො නිපාතිතො
ධෛර්ය මස්‍ය නිචකර්ත සුස්ථිරම්.

51 කොපිතාචිර නිවෘත්ත සඞ්ගතිඃ
සුප්තමෙත්‍යපරි බොධ ශඞ්කිනී
හස්තරුද්ධ චල කුණ්ඩලා ධෘත
ශ්වාස වෘත්ති ශනකෛශ්(චු)චුම්බසා.

---

48 සඃ, ඒ රාමතෙම; බාලයා, බාලාව විසින්; සජ්ජනෙ, සජ්ජනවූ; හෘදි, ළෙහි; නිධාය, පිහිටුවා; ප්‍රසාදනෙ, ප්‍රසාද නිමිත්තකොට; දත්තම්, දෙනලද්දාවූ; ආස්‍ය කමලම්, මුඛ පද්මය; ප්‍රාප්තුම්, පැමිණෙන්නට; ඉච්ඡුඃ, කැමැත්තේ; දොෂතොවිනාපි, දොෂයක් නැති ව(ද); මුහුර්මුහුඃ, කෙණෙහි කෙණෙහි; රොෂම්, රොෂය; ආවිරකරොත්, පහළකෙළේ.

49 ජම්පතී, අඹුසැමි දෙදෙන; (අල්පදොෂ විෂයෙපි,) අල්පදොෂ විෂයෙහිදු; ප්‍රණයකොප, ප්‍රණයකොපයෙන්; වක්‍රතාම්, වක්‍ර බවට; ජග්මතුඃ, පැමිණියෝ; (එසේමැයි;) අතිවෘද්ධිම්, අධිකවූ වෘද්ධියට; ආගතා, පැමිණියාවූ; ස්නෙහජාතිඃ, ස්නෙහජාතිතොමෝ; හෙවත් ස්නෙහ සමූහය; සුලභ, සුලභවූ; රොෂ, රොෂයෙන්; සව්‍රණා, ව්‍රණසහිතවී; ජායතෙ, වූ. (මෙසේහෝ ගනිති—සුලභරොෂ සම්භවා, සුලභවූ රොෂයාගේ සම්භව ඇත්තීයි.)

50 ප්‍රණයකොප වහ්නි, ස්නෙහකොප නැමැති වහ්නියෙන්; ලොහිතත්වම්, රත්බවට; උපනීය, පමුණුවා; අශ්‍රු, කඳුළෙහිලා; පායිතඃ, පොවන ලද්දාවූ; තත්කටාක්ෂ විශිඛඃ—තත්, ඇගේ; කටාක්ෂ, කටාක්ෂ නැමැති; විශිඛඃ, ශරයතෙම; නිපාතිතඃ, හෙළනලද්දේ; සුස්ථිරම්, අති ස්ථිරවූ, අස්‍ය, ඔහුගේ; ධෛර්යම්, ධෛර්යය; නිචකර්ත, කැපී.

51 කොපිතා, කුප්පනලද්දාවූ; චිර, බොහෝ කලක්; නිවෘත්ත,

---

* සුලභරොෂ සම්භවා—සිද්ධ පාඨයි.

52 කෛතවෙන කලහෙෂු සුප්තයා
චෞර ඉත්‍යු දිත හාස විභ්‍රමම්
(ආ)ක්ෂිපත්වසන මාත්ත සාධ්වසඃ
සප්‍රගල්භමව ඛණ්ඩිතො'ධරෙ.

53 මානමෙත්‍යපරි හෘත්‍ය චාරිණෞ
සඞ්ගතානි කලහං විතෙනතුඃ
අන්‍යයාත නයනෞ කිලො රසෞ
තෞ නිගත්‍ය කුහචිත් පරස්පරම්.

54 එකද'රි කදනඃ සකානනයා
සාධ්වී ම්බරුචි සෞධ මම්බරං
ආරුරොහපරි සංහෘතා තපං
ද්‍රෂ්ටු මඞ්‍රී ශශි මෞලි සන්නිභඃ.

වැලැක්කාවූ; සඞ්ගතීඃ, සමාගමඇත්තාවූ; සා, හෝතොමෙෝ; සුප්තම්, නිදන්නහු කරා; එත්‍ය, පැමිණ; පරිබොධ ශඞ්කිනී, පිබිද යාමෙහි සැකඇත්තී; හස්ත, අතින්; රුඩ, වලකනලද; චල, චපලවූ; කුණ්ඩලා, කුණ්ඩල ඇත්තී; ධෘත, දරණලද; ශ්වාස වෘත්ති, ශ්වාසවෘත්ති ඇතිව; ශනෛකඃ, සෙමෙන්; (චු)චුම්බ, චුම්බනයකළා.

52 කලහෙෂු, කලහයෙහිලා; කෛතවෙන, කිතවත්වයෙන්; සුප්තයා, නිදන්නියවිසින්; වසනම්, වස්ත්‍රය; (ආ)ක්ෂිපත්, ගන්නාවූ (පහරණවූ); ආත්තසාධ්වසඃ, (ගන්නාලද) භයඇත්තාවූ; සඃ, ඒ රාමතෙම; චෞර ඉති, සොරයයි; උදිත, පහළකරණලද්දාවූ; හාස විභ්‍රමම්, හාසවිභ්‍රම ඇතිව; අධරෙ, අධරයෙහි; ප්‍රගල්භම්, බුහුටිව; ඛණ්ඩිතඃ, දංශිතයි.

53 මානම්, මානයට; එත්‍ය, පැමිණ; සඞ්ගතානි, සමාගමයන්; පරිහෘත්‍ය, හැර; චාරිණෞ, හැසිරෙන්නාවූ; තෞ, ඒදෙදෙන; අන්‍යයාත නයනෞකිල, අනික් තැනකටගියාවූ නෙත්‍ර ඇත්තානම්ව; කුහචිත්, සමහරතැනෙක්හි; පරස්පරම්, ඔවුනොවුන්; උරසා, වක්ෂසින්; නිහත්‍ය, පැහැර; කලහම්, ඩබර; විතෙනතුඃ, පැතිරවූ.

54 අරිකදනඃ, සතුරන් නසන්නාවූ; අඞ්ඝ්‍රීශශිමෞලි සන්නිභඃ, ඊශ්වරයා සදෘශවූ; සඃ, ඒ රාමතෙම; එකදා, එක් කාලෙක්හි; කානනයා, කානනාවිහා; සාඞ්ම්, එක්ව; පරිසංහෘත, හකුළුවනලද්දාවූ; ආතපම්, අව්වඇති; අම්බරම්, ආකාශය; ද්‍රෂ්ටුම්, බලන්නට; ඉඩ, දිලියෙන්නාවූ; රුචි, ශොභා ඇති; සෞධම්, ප්‍රාසාදයට; ආරුරොහ, නැංගේ.

55 වාසරස්‍ය විගමෙ සමීරණෛ-
ර්මන්ද නර්තිත සුගන්ධි කුන්තලම්
සෞධ පෘෂ්ඨ මධි තස්ථුෂිං වචො
ජානකී (මිද) මුවාච රාඝවඃ.

56 සඞ්ගෘහ්‍ය කර සන්තතිං ක්වචිත්
ප්‍රස්ථිතො'පි රවිරෙෂ රාගවාන්
අස්තමස්තක මධිශ්‍රිතඃ ක්ෂණං
පශ්‍යතීව භුවනං සමුත්සුකඃ.

57 දිඞ්මුඛා දපසරන්ත මාතපං
නෂ්ටතෙජස මනුව්‍රජන්මුහුඃ
භානුනා සමවබධ්‍ය රශ්මිභිඃ
කෘෂ්‍යමාණමිව ලක්ෂ්‍යතෙ තමඃ.

58 අන්තරාණි තම(සඃ) ප්‍රයච්ඡතී
සුෂ්ටරීව ජගතී යුගක්ෂයෙ
භූයඑව රවි මණ්ඩලෙ රුචිර්
ලීයතෙ ජලධි මධ්‍ය වර්තිනී.

---

55 වාසරස්‍ය, දිවසයාගේ; විගමෙ, යාමෙහි; සමීරණෛඃ, පව නින්; මන්ද, මඳව; නර්තිත, නටවනලද; සුගන්ධි, සුවඳඇති; කුන්ත ලම්, කෙශවින්‍යාස ඇත්තාවූ; සෞධපෘෂ්ඨීම්, සෞධ පෘෂ්ඨය; හෙ වත් සඳැල්ල; අධිතස්ථුෂීම්, ඇසිරුකළාවූ; ජානකීම්, ජානකියට; රා ඝවඃ, රාමතෙම; (ඉදම්) වචඃ, මේ වචනය; උවාච, කී.

56 කරසන්තතිම්, රශ්මි සමූහය; සඞ්ගෘහ්‍ය, හකුළුවා; ක්වචිත්, කිසිතැනකට; ප්‍රස්ථිතොපි, නික්මුණද; එෂරවිඃ, මේ හිරුතෙම; රා ගවාන්, රත්පැඇත්තේ දෝහෝ නොහොත් අනුරාග ඇත්තේ; අස්ත මස්තකම්, අස්ත පර්වත මස්තකය; අධිශ්‍රිතඃ, ඇසිරුකෙළේ; සමුත්සු කඃ, සාභිලාෂවූයේ; ක්ෂණම්, ඇසිල්ලක්; භුවනම්, ලොව; පශ්‍යතී(ව), බලන්නාක්වැනි.

57 දිඞ්මුඛාත්, දිඞ්මුඛයෙන්; අපසරන්තම්, පහවන්නාවූ; නෂ්ට, නටුවාවූ; තෙජසම්, දීප්ති ඇත්තාවූ; ආතපම්, ආතපය; මුහුඃ, එකෙ ණෙහි; අනුව්‍රජන්, අනුව යන්නාවූ; තමඃ, අන්ධකාරයතෙම; භානු නා, සූර්‍ය්‍යයා විසින්; රශ්මිභිඃ, රශ්මියෙන්; සමව බධ්‍ය, බැඳ; කෘ ෂ්‍යමාණමිව, හදනා ලබන්නක්හුමෙන්; ලක්ෂ්‍යතෙ, දක්නා ලැබේ.

58 තම(සඃ), අන්ධකාරයට; අන්තරාණි, අවකාශයන්; ප්‍රයච්ඡතී, දෙන්නාවූ; ජලධි මධ්‍ය වර්තිනී, සාගර මධ්‍යයෙහි පවත්නාවූ; රවිම

59 ධ්වාන්තජාල මුපයාති සඤ්චිතඃ
සාගරෙ නිහිත මණ්ඩලං රවිම්
වාරිභිඃ පිහිත දණ්ඩ මායතං
භෘඞ්ග චක්‍රමිව ඵුල්ල මම්බුජම්.

60 එකචක්‍රමිව රජ්‍යතෙ නභඃ
ස්‍යන්දනස්‍ය රවි බිම්බ මස්තගම්
උත්පතත්‍ය විකලෙ නිශාකරෙ
ධාතුපඞ්ක පරිදිග්ධ මණ්ඩලම්.

61 සංහෘතාත්ම කිරණං (යථා) යථා
වෘද්ධි මුච්ඡති මණ්ඩලං ක්‍රමාත්
සාගරම්භසි තථා තථා රවි-
ගෞරවාදිව ශනෛර්නිමජ්ජති.

ණ්ඩලෙ, සූර්‍ය්‍යමණ්ඩලයෙහි; රුචිඃ, ශොභාතොමෝ; භූයඑව, බොහෝ සේම; ලීයතෙ, සැඟවේ; (කවරක්හුමෙන්?) යුගක්ෂයෙ, ප්‍රලයකාලයෙහි; (කප්කෙළවර;) තමඃ, තමො ගුණයට; (අනන්තරාණි ප්‍රාවිශන්ති, ජලධි මධ්‍ය මින්තිනී,) සුණ්ටරි, ඊශ්වරයා කෙරෙහි; ජගතීව, ලෝවැසියාමෙන්; (රවිමණ්ඩලෙ රුචිර්ලීයතෙ.)

59 සාගරෙ, සමුද්‍රයෙහි; නිහිත, පිහිටුවනලද; මණ්ඩලම්, මණ්ඩලඇති; රවිම්, හිරුහු කරා; සඤ්චිතඃ, හාත්පසින්; ධ්වාන්තජාලම්, අන්ධකාර සමූහයතෙම; උපයාති, පැමිණේ; (කුමක්මෙන්?) වාරිභිඃ, ජලයෙන්; පිහිත, වසනලද; දණ්ඩම්, දඬුඇති; ආයතම්, මහත්වූ; ඵුල්ලම්, පිපියාවූ; අම්බුජම්, පද්මයකට; භෘඞ්ග චක්‍රමිව, භෘඞ්ග සමූහයාමෙනි.

60 අවිකලෙ, සම්පූර්ණවූ; නිශාකරෙ, චන්ද්‍රයා; උත්පතති(සති), නැගෙන කල්හි; අස්තගම්, අස්ත පර්වතයට ගියාවූ; රවි බිම්බම්, සූර්‍ය්‍ය බිම්බයතෙම; ධාතු පඞ්ක, ගෛරික පඞ්කයෙන්; පරිදිග්ධ, ඔබ්නාලද; මණ්ඩලම්, මණ්ඩලය ඇති; නභඃස්‍යන්දනස්‍ය, ආකාශ නැමැති රථයාගේ; එක චක්‍රමිව, එක් සකක්මෙන්; රාජතෙ, හොබී.

61 සංහෘත, හකුළුවනලද; ආත්මකිරණම්, ස්වකීයවූ රශ්මිඇති; මණ්ඩලම්, මණ්ඩලයතෙම; (යථා) යථා, (යම්) යම්සේ; ක්‍රමාත්, ක්‍රමයෙන්; වෘද්ධිම්, අභිවෘද්ධියට; උච්ඡති, උසුලාද; තථා තථා, එසේ එසේ; රවිඃ, සූර්‍ය්‍යතෙම; සාගරාම්භසි, සාගර ජලයෙහි; ගෞරවාදිව, බරින්මෙන්; (ගෞරවයෙන්මෙන්;) ශනෛඃ ශනෛඃ, සෙමි සෙමින්; නිමජ්ජති, ගැලේ.

62 උන්මුඛා දිනකරස්‍ය රශ්මයඃ
සාගරාන්තරිත මණ්ඩලශ්‍රියඃ
භාන්ති තොය මභිභූය නිර්ගතා
වාඩවස්‍ය ශිඛිනඃ ශිඛා ඉව.

63 සන්ධ්‍යයාච පරිරුද්ධ (මග්‍රතො
වාසරස්‍ය විගමෙ) ඝනං තමඃ
භාති සින්ධු ජල භින්න මෙකතඃ
ප්‍රාවෘෂීව සලිලං පයොනිධෙඃ.

64 සන්ධ්‍යයා'රුණිත පත්‍ර සචයං
(පල්ලවෛ)රිව නිරන්තරං වනම්
විද්‍යුතීව පරිණාම සම්පදම්
පශ්‍ය තත්තමසි සර්පති ක්‍රමාත්.

65 අන්ධකාර නිකරෙණ සර්වතඃ
කෘෂ්ණ සර්ප මලිනෙන සර්පතා
රුධ්‍ය මාන විෂයාඃ සමන්තතඃ
සඞ්කුචන්ති පරිතො (දිශා ඉව.)

---

62 උන්මුඛාඃ, උර්ධ්වමුඛවූ; සාගර, සාගරයෙන්; අන්තරිත, මුවා කරණලද්දාවූ; මණ්ඩලශ්‍රියඃ, මණ්ඩලශ්‍රී ඇති; දිනකරස්‍ය, සූර්යයාගේ; රශ්මයඃ, රශ්මීහු; තොයම්, ජලය; අභිභූය, ඉක්ම; නිර්ගතාඃ, ගියාවූ; වාඩවස්‍යශිඛිනඃ, වඩවාග්නිහුගේ; ශිඛාඃඉව, ජ්වාලාවන්මෙන්; භාන්ති, හොබිත්.

63 (වාසරස්‍ය, දිනයාගේ; විගමෙ, පහව්යාමෙහි; අග්‍රතඃ, ඉදිරියෙහි;) සන්ධ්‍යායාච, සන්ධ්‍යාව විසින්ද; පරිරුද්ධම්, වළකනලද්දාවූ; ඝනම්, ඝනවූ; තමඃ, අන්ධකාරයතෙම; ප්‍රාවෘෂි, ප්‍රාවෘට්කාලයෙහි; එකතඃ, එක් දිශායෙකින්; සින්ධු ජලභින්නම්—සින්ධුජල, නදී ජලයෙන්; භින්නම්, භින්නවූ (සකතවූ;) පයොනිධෙඃ, සාගරයාගේ; සලිලම්ව, ජලයමෙන්; භාති, හොබී.

64 සන්ධ්‍යයා, සන්ධ්‍යාව විසින්; අරුණිත, රත්කරණලද්දාවූ; පත්‍ර සචයම්, පත්‍ර සමූහඇත්තාවූ; (පල්ලවෛඃ,) පල්ලවයෙන්; නිරන්තරම්ව, අතුරු නැත්තාක්හුවැනිවූ; වනම්, වනයතෙම; තමසි, අන්ධකාරය; සර්පති(සති), පැතිරෙන කල්හි; ක්‍රමාත්, ක්‍රමයෙන්; පරිණාම සම්පදම්, පරිණාම සම්පත්තිය; විද්‍යුතීව, විදිනක්හුවැන්න යනු; යත්, යමෙක්ඇද්ද; තත්, ඒ; පශ්‍ය, බල.

65 කෘෂ්ණ සර්ප මලිනෙන—කෘෂ්ණ සර්ප, කෘෂ්ණ සර්පයක්හුසේ; මලිනෙන, කළුවූ; සර්වතඃ, හැමතන්හි; සර්පතා, පැතිරෙන්නාවූ; අන්ධ

66 භාතිමත්ත ශිඛි කණ්ඨ කර්බුරං
ධ්වාන්තජාල පරිරුද්ධ මම්බරම්
අර්කදීප කෘත තාප සම්භෘත
ප්‍රෞඪ කජ්ජල මලීමසං යථා.

67 පශ්‍ය දීප්තරුචි පූර්ව මුද්ගතං
ජ්‍යොතිරෙත දසිතො රගත්විෂඃ
ඡිද්‍රමෙකමිව විෂ්ණු වර්ත්මනො
දූරමග්න රවි රශ්මිභාසුරම්.

68 පශ්චිමෙනභසි භාන්ති ලොහිතා-
ස්තාරකා රවි රථස්‍යවෙගිනඃ
ලොහ චක්‍රහත මෙරු මස්තකා-
දුද්ගතා ඉව හුතාශ විප්ලුෂඃ

කාර නිකරෙණ, අන්ධකාර සමූහයා විසින්; සමන්තතඃ, හාත්පසින්; රුධ්‍යමාන විෂයාඃ—රුධ්‍යමාන, වලකනු ලබන්නාවූ; විෂයාඃ, විෂය ඇති; (දිශාඃ,) දිග්හු; පරිතඃ, හාත්පසින්; සංකුචන්ති (ඉව), හැකිලෙන්නවුන් වැන්නෝ.

66 මත්තශිඛිකණ්ඨ කර්බුරම්—මත්තශිඛි, (මත්ත) මයූරයන්ගේ; කණ්ඨ, කණ්ඨසේ; * කර්බුරම්, කළුවූ; ධ්වාන්තජාල පරිරුද්ධම්—ධ්වාන්තජාල, අන්ධකාර සමූහයෙන්; පරිරුද්ධම්, වලකනලද්දවූ; අම්බරම්, ආකාශයතෙම; අර්කදීප කෘත තාප සම්භෘත ප්‍රෞඪ කජ්ජල මලීමසංයථා—අර්කදීප, සූර්‍ය්‍යනැමැති ප්‍රදීපයෙන්; කෘත, කරණලද්දවූ; තාප, තාපයෙන්; සම්භෘත, රැස්කරණලද්දවූ; ප්‍රෞඪ, මුහුකුලාවූ; කජ්ජල, දැල්ලෙන්; මලීමසංයථා, කළුවූවක්හුමෙන්; භාති, හොබී.

67 පූර්වම්, පළමුකොට; උද්ගතම්, නැංගාවූ; දීප්තරුචි—දීප්ත, දිලියෙන්නාවූ; රුචි, ශොභා ඇත්තාවූ; එතත්ජ්‍යොතිඃ, මේජ්‍යොතිෂතෙම; අසිතොරගත්විෂඃ—අසිතොරග, කෘෂ්ණ සර්පයක්හට බඳුවූ; ත්විෂඃ, ශොභා ඇත්තාවූ; විෂ්ණුවර්ත්මනඃ, ආකාශයාගේ; දූරමග්න රවිරශ්මි භාසුරම්—දූර, දුරෙහි; මග්න, ගැලුණාවූ; රවිරශ්මි, සූර්‍ය්‍ය රශ්මීන්; භාසුරම්, බබලන්නාවූ; එකංඡිද්‍රම්ව, එක්සිදුරක්වැන්න; පශ්‍ය, බල.

68 පශ්චිමෙ නභසි, පශ්චිම ආකාශයෙහි; ලොහිතාඃ, රත්වූ; තාරකාඃ, තාරකාවෝ; වෙගිනඃ, වෙගිවූ; රවි රථස්‍ය, සූර්‍ය්‍ය රථයාගේ; ලොහ චක්‍රහත මෙරු මස්තකාත්—ලොහ චක්‍ර, ලොහ චක්‍රයෙන්; හත, පහරණලද්දවූ; මෙරුමස්තකාත්, මෙරු පර්වත මස්තකයෙන්; උද්ගතාඃ, විසිරගියාවූ; හුතාශ විප්ලුෂඃඉව, ගිනිපුපුරුමෙන්; භාන්ති, හොබිත්.

* කණ්ඨෙ, කණ්ඨයෙහි—සන්න.

69 මිලිතා රවි භයෙන තාරකා
රශ්මිධාම හත ලොහිතා ඉව
උන්මිෂන්ති දිනකෘත්කරාත්‍යයෙ
දිඞ්මුඛෙක රචනාඃ සමන්තතඃ.

70 පූර්වවාරි නිධි පෘෂ්ඨතඃ ක්‍රමාද්
දර්ශයන් හිමරුචිඃ කලාන්තරම්
එක පක්ෂ සුලභක්‍රමාමසෞ
වෘද්ධි මද්‍ය මුහුරෙව වින්දති.

71 පශ්‍ය භෘඞ්ග පටලාසිතප්‍රභං
පූර්වතඃ සපදි නිර්ගතං තමඃ
යත්කරෙණ ජඝනෙ හිමාංශුනා
තුද්‍යමානමිව යාති පශ්චිමම්.

72 ක්ෂීරවාරි නිධිනා විවර්ධිතා
පලාව්‍ය මානවදසෞ නිශාකරඃ
උත්පතත්‍යුදයතඃ ශනෛඃ ශනෛ-
හාර ශුභ්‍ර නිජ රශ්මි සඤ්චයඃ.

---

69 රවි භයෙනෙව, සූර්‍ය්‍යයාකෙරෙන්වූ භයින්මෙන්; මීලිතාඃ, පියනලද්දවූ; රශ්මිධාමහත ලොහිතාඃ—රශ්මිධාම, රශ්මිධාමයෙන්; හත, පහරණලදින්; ලොහිතාඃ, රත්වූ; තාරකාඃ, තාරකාවෝ; දිනකෘත් කරාත්‍යයෙ—දිනකෘත්, සූර්‍ය්‍යයාගේ; කරාත්‍යයෙ, රශ්මි ව්‍යපගමයෙහි (රශ්මිවිනාශයෙහි) ලා; දිඞ්මුඛෙක රචනාඃ—(දිඞ්මුඛ, දිශාමුඛයන්ට; එකරචනාඃ,) එක මණ්ඩනවූවාහු; සමන්තතඃ, හාත්පසින්; උන්මිෂන්ති ඉව, විකාශයට යෙත්; (ඇස් දල්වත්.)

70 අසෞ හිම රුචිඃ, මේ චන්ද්‍රතෙම; පූර්වවාරිනිධි පෘෂ්ඨතඃ—පූර්වවාරිනිධි, පූර්වසාගරයාගේ; පෘෂ්ඨතඃ, පිටින්; කලාන්තරම්, කලාවිශෙෂය; ක්‍රමාත්, ක්‍රමයෙන්; දර්ශයන්, දක්වන්නේ; එකපක්ෂ සුලභක්‍රමාම්—එක පක්ෂ, එක පක්ෂයෙහි; සුලභක්‍රමාම්, සුලභවූ ක්‍රමඇති; වෘද්ධිම්, අභිවෘද්ධිය; අද්‍ය, දැන්; මුහුරෙව, කෙණෙහිම; වින්දති, විඳී.

71 භෘඞ්ග පටලාසිතප්‍රභම්—භෘඞ්ග පටල, භෘඞ්ග පටලසේ; අසිත, කළුවූ; ප්‍රභම්, ශොභාඇත්තාවූ; පූර්වතඃ, පූර්වදිගින්; සපදි, එකෙණෙහි; නිර්ගතම්, නික්මුණාවූ; යත්තමඃ, යම් අන්ධකාරයෙක්; හිමාංශුනා, චන්ද්‍රයා විසින්; කරෙණ, රශ්මියෙන් දෝහෝ නොහොත් හස්තයෙන්; ජඝනෙ, ජඝනයෙහි; තුද්‍යමානමිව, යත්න ලබන්නක්හු මෙන්; පශ්චිමම්, පැලදිගට; යාති, යේද; තත්තමඃ, ඒ අන්ධකාරය; පශ්‍ය, බල.

72 හාරශුභ්‍ර නිජ රශ්මි සඤ්චයඃ—හාර, මුත්හරසේ; ශුභ්‍ර, සුදුවූ; නි

73 ක්ෂිප්‍යමාණ ඝනතාමසොත්කරං
දූරමුත්සරති මණ්ඩලං දිශාම්
ශීතරශ්මි කිරණස්‍ය සර්වතො
දෘතු මන්තර මිව ප්‍රසර්පිතඃ.

74 ක්ෂීයමාණ වපුරින්දුරුද්ගමෙ
වර්ධමාන කිරණඃ සමන්තතඃ
අර්ක තපන ගගනානු බන්ධිනා
තෙජසෙව පරිතො විලීයතෙ.

75 බද්ධරාග මුදිතො නිශාකරඃ
සන්ත්‍යජන්දිශ මසෞ බලිද්විෂඃ
ශොකදීන ඉව පාණ්ඩුරොචිෂා
කාර්ශ්‍යමෙති වපුෂා මුහුර්මුහුඃ.

ජ රශ්මි සඤ්චයඃ, ස්වකීයවූ රශ්මි සමූහ ඇත්තාවූ; අසෞ නිශාකරඃ, මේ චන්ද්‍රතෙම; විවර්ධිතා, වඩනාවූ; ක්ෂීරවාරි නිධිනා, ක්ෂීර සාගගරයා විසින්; ප්ලාව්‍යමානවත්, උපුල්වනලද්දක්හුමෙන්; උදයතඃ, උදය පර්වත මස්තකයෙන්; ශනෛඃ ශනෛඃ, සෙමෙන් සෙමෙන්; උත්පතති, නැගේ.

73 ක්ෂිප්‍යමාණ ඝන තාමසොත්කරම්—ක්ෂිප්‍යමාණ, දුරැකරණලබන්නාවූ; ඝන, ඝනවූ; තාමසොත්කරම්, අන්ධකාර සමූහ ඇත්තාවූ; දිශාමණ්ඩලම්, දිග්මණ්ඩලයතෙම, සර්වතඃ, හැමතැනින්; ප්‍රසර්පිතඃ, පැතිරෙන්නාවූ; ශීතරශ්මි කිරණස්‍ය, චන්ද්‍ර කිරණයට; අන්තරම්, අවකාශය; දෘතුම්ව, දෙන්නටමෙන්; දූරම්, දුරට; උත්සරති, පහවේ.

74 උද්ගමෙ, නැගීමෙහිලා; ක්ෂීයමාණවපුඃ—ක්ෂීයමාණ, ක්ෂයවනු ලබන්නාවූ; වපුඃ, ශරීරඇත්තාවූ; ඉන්දුඃ, චන්ද්‍රතෙම; සමන්තතඃ, හාත්පසින්; වර්ධමාන කිරණඃ—වර්ධමාන, වර්ධමානවූ; කිරණඃ, රශ්මිඇත්තේ; අර්කතපන ගගනානු බන්ධිනා—අර්ක, සූර්‍ය්‍යයා විසින්; තපන, තවනලද්ද; ගගනානුබන්ධිනා, ආකාශය අනුව යන්නාවූ; තෙජසා, තෙජසින්; පරිතඃ, හාත්පසින්; විලීයතඉව, විරෙන්නක්හු වැනි.

75 බද්ධරාගම්—බද්ධ, බඳනාලද; රාගම්, රත්පැ ඇතිව; උදිතඃ, නැංගාවූ; අසෞනිශාකරඃ, මේ චන්ද්‍රතෙම; බලිද්විෂඃ, ශක්‍රයාගේ; දිශම්, දිග; සන්ත්‍යජන්, හරණේ; පාණ්ඩුරොචිෂා—පාණ්ඩු, පාණ්ඩුවූ; රොචිෂා, ශොභා ඇත්තාවූ; වපුෂා, ශරීරයෙන් උපලක්ෂිතවූයේ; ශොකදීන ඉව, ශොකයෙන් බැගෑවූවක්හුමෙන්; මුහුර්මුහුඃ, කෙණෙහි කෙණෙහි; කාර්ශ්‍යම්, කෘශබවයට; එති, පැමිණේ.

76 (පශ්‍ය) පීත මලි බෘන්දමෙචකං
ධ්වාන්ත මස්‍ය සකලං හිමත්විෂඃ
ස්වච්ඡ විග්‍රහතයා ශශාකෘති-
ච්ඡද්මනා වහි රිවා(හි) ලක්‍ෂ්‍යතෙ.

77 විප්‍රයුක්ත වනිතා මුඛාම්බුජ
ප්‍රොද්ධෘතද්‍යුතිචයෙන චන්ද්‍රමාඃ
නූන මෙෂ පුනරාත්ම මණ්ඩලං
පූරයත්‍ය සිත පක්‍ෂ කර්ශිතම්.

78 අන්ධකාර නිකරං කරෛරිමං
භින්දතඃ ශශධරස්‍ය මණ්ඩලෙ
ධූලිපුඤ්ජ ඉව භාති තාමසඃ
ක්‍ෂොභවෙග පතිතඃ ශශාකෘතිඃ.

79 ගුල්මලීන මලි කර්බුරං තමඃ
කුඤ්ජකාම ඉව සර්වරී කරඃ
සර්විතොවිටප ජාල රන්ධ්‍රකෛඃ
ප්‍රෙරයත්‍යුදය ශෙඛරඃ කරාන්.

---

76 අලිබෘන්ද මෙචකම්—අලිබෘන්ද, භෘඞ්ග සමූහයක්සේ; මෙචකම්, කළුවූ; සකලංධ්වාන්තම්, සියලුඅන්ධකාරයතෙම; පීතම්, බොනලද්දේ; අස්‍යහිමත්විෂඃ, මේ චන්ද්‍රයාගේ; ස්වච්ඡවිග්‍රහතයා—ස්වච්ඡ, නිර්මලවූ; විග්‍රහතයා, ශරීර ඇතිබැවින්; ශශාකෘතිච්ඡද්මනා, ශශ කලඞ්ක ව්‍යාජයෙන්; වහිඃ, පිටතින්; ලක්‍ෂ්‍යත ඉව, දක්නාලබන්නක්හු වැනි.

77 එෂචන්ද්‍රමාඃ, මේචන්ද්‍රමස්තෙම; විප්‍රයුක්ත වනිතා මුඛාම්බුජප්‍රොද්ධෘතද්‍යුතිචයෙන—විප්‍රයුක්ත වනිතා, විරහ ස්ත්‍රීන්ගේ; මුඛාම්බුජ, මුඛපද්මයෙන්; ප්‍රොද්ධෘත ගන්නාලද්දාවූ; ද්‍යුතිචයෙන, ශොභා සමූහයෙන්; අසිත පක්‍ෂ, කෘෂ්ණ පක්‍ෂයෙන්; කර්ශිතම්, කෘශකරණලද්දාවූ; ආත්ම මණ්ඩලම්, ස්වකීයවූ මණ්ඩලය; පුනඃ, නැවත; පූරයති නූනම්, පුරයි සිතම්.

78 ඉමම් අන්ධකාර නිකරම්, මේ අන්ධකාර සමූහය; කරෛඃ, රශ්මියෙන් හෙවත් නොහොත් හස්තයෙන්; භින්දතඃ, බිඳුනාවූ; ශශධරස්‍ය, චන්ද්‍රයාගේ; මණ්ඩලෙ, මණ්ඩලයෙහි; ක්‍ෂොභවෙග පතිතඃ—ක්‍ෂොභවෙග, ක්‍ෂොභවෙගයෙන්; පතිතඃ, හුනුවාවූ; තාමසඃ, තමස්හු ප්‍රතිබද්ධවූ; ධූලි පුඤ්ජ ඉව, ධූලිපුඤ්ජයක්මෙන්; ශශාකෘතිඃ, ශශ කලඞ්කයතෙම; භාති, හොබී.

79 උදයශෙඛරඃ—උදය, උදයපර්වතයට; ශෙඛරඃ, කඩාපලන් මල්කඩක්වූ; සර්වරීකරඃ, චන්ද්‍රතෙම; ගුල්මලීනම්—ගුල්ම, ලැහැබ්හි;

80 චන්‍ද්‍රරශ්මි නිහතෝ'පි තාමසඃ
සුප්තකොකිල කුලේන සඤ්චයඃ
උල්ලසත්කුමුද ගණ්ඩ සම්භෘතෛඃ
සාවශෙෂ ඉව භාති ෂට් පදෛඃ.

81 සාම්සිකත ඉව භූරුහස්තලෙ
සණ්ඩිලෙ නිරවශෙෂ මින්දුනා
භාති මුක්ත ඉව රශ්මි සඤ්චයඃ
පත්‍රජාල ශත රන්ධ්‍ර විච්‍යුතඃ.

82 උල්ලසත්සු කුමුදෙෂු ෂට්පදාඃ
සම්පතන්ති පරිතො හිමාංශුනා
භිද්‍යමාන තමසො නභස්තලා-
ච්චියුතාඉව තමිස්‍ර බින්දවඃ.

ලීනම්, සැඟවුනාවූ; අලිකර්බුරම්—අලි, භෘඞ්ගයන්සේ; කර්බුරම්, කළුවූ; තමඃ, අන්ධකාරය; කුෂ්ටුකාම්ඉව, අඳනාකැමැත්තක්හුමෙන්; විටපජාල රන්ධ්‍රකෛඃ, විටප සමූහ විවරයෙන්; කරාන්, රශ්මීන් ද්‍යෝ හෝ නොහොත් හස්තයන්; සර්වතඃ, හැමතැනින්; ප්‍රෙරයති, මෙහෙයා.

80 චන්ද්‍රරශ්මි නිහතොපි—චන්ද්‍රරශ්මි, සඳරැසින්; නිහතොපි, නස නලද්දුවූද; තාමසඃ, තමස් ප්‍රතිබද්ධවූ; සඤ්චයඃ, සමූහයතෙම්; සුප්ත කොකිලකුලෙන—සුප්ත, නිදන්නාවූ; කොකිලකුලෙන, කොකිල සමූහයා විසින්ද; උල්ලසත් කුමුදගණ්ඩ සම්භෘතෛඃ—උල්ලසත්, තෙවුනාවූ; කුමුදගණ්ඩ, කුමුදුගණ්ඩයෙන්; සම්භෘතෛඃ, රැස්කරණ ලද්දුවූ; ෂට්පදෛඃ, භෘඞ්ගයන් විසින්ද; සාවශෙෂ ඉව, අවශෙෂ සහිතයක්හුමෙන්; භාති, හොබී.

81 පත්‍රජාල ශත රන්ධ්‍ර විච්‍යුතඃ—පත්‍රජාල ශත, පත්‍ර සමූහ(ශත) යාගේ; රන්ධ්‍ර, විවරයෙන්; විච්‍යුතඃ, හුනුවාවූ; රශ්මි සඤ්චයඃ, රශ්මි සමූහය තෙ ; ඉන්දුනා, චන්ද්‍රයා විසින්; භූරුහස්තලෙ, වෘක්ෂ යටෙහි; සාම්සිකත ඉව, අඩක් (මඳක්) ඉස්නලද්දක්හුමෙන්ද; සණ්ඩිලෙ, ගොඩහි; නිරවශෙෂම්, නිරන්තරකොට; මුක්ත ඉව, බහාලනලද්දක් හුමෙන්ද; භාති, හොබී.

82 උල්ලසත්සු, විකාශයට යන්නාවූ; කුමුදෙෂු, කුමුදයෙහි; පරිතඃ, හාත්පසින්; ෂට්පදාඃ, භෘඞ්ගයෝ; සම්පතන්ති, හෙත්;(කුමක් මෙන්?) හි ාංශුනා, චන්ද්‍රයාවිසින්; භිද්‍ය ානතමසඃ—භිද්‍යමාන, බිඳිනා ලබන්නාවූ; ත සඃ, අන්ධකාරඇති; නභස්තලාත්, ආකාශතලයෙන්; විච්‍යුතඃ, ගිලිහුනාවූ; තමිස්‍රබින්දවඃ ඉව, තමිස්‍ර බින්දුන්මෙනි.

83 තාරකා රජත භඞ්ගභාසුරා
ලාජකා ඉව (වි)භාන්ති තානිතාඃ
දිග්වධූභි රුදයා ද්‍රිදෙශ්‍යතො
වර්ත්මනි ග්‍රහපතෙඃ සමන්තතඃ.

84 මිත්‍රනාශ පරි රොදිතාශ්චිරං
මූර්ඡිතා ඉව (වි)භාන්ති දීර්ඝිකාඃ
සුප්ත පද්ම විනිමීලිතෙක්ෂණා
වෘඛශාන්ත කලහංසකූජිතාඃ.

85 (ශාරදි)න්දුකර පුඤ්ජ සන්නිභං
රාජහංස මසමීක්ෂ්‍ය කාතරා
රෞති හංස වනිතා සගද්ගදං
සෛකතෙ ශශි මරීචි ලෙපනෙ.

---

83 රජත භඞ්ග භාසුරාඃ—රජතභඞ්ග, රිදීකඩසේ; භාසුරාඃ, බබලන්නාවූ; තාරකාඃ, තාරකාවෝ; උදයාත්, උදය පර්වතයෙන්; උදෙශ්‍යතඃ, මතු නැඟෙන්නාවූ; ග්‍රහපතෙඃ, චන්ද්‍රයාගේ; වර්ත්මනි, මාර්ගයෙහි; සමන්තතඃ, හාත්පසින්; දිග්වධූභිඃ, දිගඞ්ගනාවන්විසින්; තානිතාඃ, පතුරුවනලද්දූවූ; ලාජකාඃ ඉව, විලඳමෙන්; (වි)භාන්ති, හොබිත්.

84 මිත්‍රනාශ පරිරොදිතාඃ—මිත්‍ර, සූර්‍ය්‍යයාගේ දොහෝ නොහොත් වල්ලභයාගේ; නාශ, විනාශයෙන්; පරිරොදිතාඃ, හඬනලද්දූවූ; දීර්ඝිකාඃ, දීර්ඝිකාවෝ; චිරම්මූර්ඡිතාඉව, බොහෝ කලක් මූර්ඡාවූ ස්ත්‍රීන් මෙන්; (වි)භාන්ති, හොබිත්; (කෙසේවූදීර්ඝිකාවෝද? කෙසේවූමූර්ඡිතාවෝද?) සුප්ත පද්ම විනි මීලිතෙක්ෂණාඃ—සුප්ත, නිදන්නාවූ; පද්ම, පද්ම නැමැති; විනිමීලිත, පියනලද්දූවූ; ඊක්ෂණාඃ, ඇස්ඇති; (නොහොත්) පද්ම, පද්මයට බඳුවූ; විනිමීලිත, පියනලද්දූවූ; ඊක්ෂණාඃ, ඇස්ඇත්තාවූ; වෘඛශාන්ත කලහංස කූජිතාඃ—වෘඛ, වැඩියාවූ; ශාන්ත, සන්හුන්නාවූ; කලහංස, කලහංසයන්ගේ; කූජිතාඃ, (නාද)ඇත්තාවූ (නොහොත්) වෘඛ, වැඩියාවූ; ශාන්ත, සන්හුන්නාවූ; කල්හංස, කලහංසයන්ට බඳුවූ; කූජිතාඃ, නාදඇත්තාවූ; (මිත්‍රනාශ පරිරොදිතාඃ දීර්ඝිකාඃ චිරම්මූර්ඡිතාඃ ඉව (වි)භාන්ති.)

85 ශශි මරීචිලෙපනෙ—ශශිමරීචි, චන්ද්‍ර මරීචිම්; ලෙපනෙ, ලෙපනකොටඇති; සෛකතෙ, වැලිතෙලෙහි; (ශාරදි)න්දුකරපුඤ්ජ සන්නිභම්—(ශාරද, ශරත්කාලයෙහිවූ;) * ඉන්දුකරපුඤ්ජ, චන්ද්‍රරශ්මිපුඤ්ජයක්හා; සන්නිභම්, සදෘශවූ; රාජහංසම්, රාජහංසයා; අසමීක්ෂ්‍ය, නොදැක; කාතරා, බැගෑවූ; හංසවනිතා, හංසවනිතාතොමෝ; සගද්ගදම්, ගද්ගද් නාද සහිතකොට; රෞති, හඬා.

---

* "ශරච්චන්ද්‍ර ප්‍රතිකාශං පුලිනාන්තර ශායිනම්"—මෘච්ඡකටික.

තිග්ම රශ්මි විරහෙ සරොජිනී
ලොකමින්දු කිරණෛව ගුණ්ඨිතම්
නාභිවීක්ෂිතු මිව ක්ෂපාගමෙ
මීලයත්‍ය සිත වාරි ජෙක්ෂණම්.

87 ජෘම්භමාණ චල පත්‍ර සංහතෙ-
රන්තරංකුමුද ෂණ්ඩ සම්පදඃ
සංවිධාතුම්ව පද්ම සන්තතිඃ
සඞ්කුචත්‍යනතිදූර වර්ත්තිනී.

88 භාති බිභ්‍ර දසිතොත්පලප්‍රභං
ලක්ෂ්මණං මෘගමයං හිමද්‍යුතිඃ
ශ්‍යාමලා වදන බිම්බ කාන්තිභි-
ර්විද්ධ මධ්‍ය ඉව රූප්‍ය දර්පණඃ.

89 යෞවනොපහිත පාණ්ඩු කාන්තිනා
ත්වන්මුඛෙන විජිතො නිශාකරඃ
ලජ්ජයෙව ඝන මෙඝ සන්තතෞ
රුද්ධ රශ්මි නිවහො(නි)ලීයතෙ.

---

86 තිග්ම රශ්මි විරහෙ—තිග්ම රශ්මි, සූර්‍ය්‍යයාගේ; විරහෙ, වියොවෙහි; සරොජිනී, පද්මිනීතොම; ක්ෂපාගමෙ, රාත්‍රියගේ ආගමනයෙහි; ඉන්දු කිරණෛව ගුණ්ඨිතම්—ඉන්දුකිරණ, චන්ද්‍ර රශ්මියෙන්; අව ගුණ්ඨිතම්, වසනලද්දාවූ; ලොකම්, ලොව; නාභි වීක්ෂිතුම්ව, නොබලන්නටමෙන්; අසිත වාරිජෙක්ෂණම්—අසිතවාරිජ, නීලොත්පල නැමැති; ඊක්ෂණම්, ඇස; මීලයති, පියා.

87 අනති දූරවර්ත්තිනී, නොදුරෙහි පවත්නාවූ; පද්ම සන්තතිඃ, පද්ම සන්තතිතොමෝ; ජෘම්භමාණ චල පත්‍ර සංහතෙඃ—ජෘම්භමාණ, පැලඹෙන්නාවූ; චල, චපලවූ; පත්‍රසංහතෙඃ, පත්‍ර සමූහඇත්තාවූ; කුමුද ෂණ්ඩ සම්පදඃ, කුමුදවන සම්පත්තියට; අන්තරම්, අවකාශය; සංවිධාතුම්ව, කරන්නටමෙන්; සඞ්කුචති, හැකිලේ.

88 අසිතොත්පලප්‍රභම්, නීලොත්පලයකට බඳු ශොභා ඇත්තාවූ; මෘග(මය) ලක්ෂණම්, මෘගචිහ්නය; බිභ්‍රත්, උසුලන්නාවූ; හිමද්‍යුතිඃ, චන්ද්‍රතෙම; භාති, හොබී; (කුමක්මෙන්?) ශ්‍යාමලා වදනබිම්බකාන්තිභිඃ—ශ්‍යාමලා, ශ්‍යාමලාවකගේ; වදනබිම්බකාන්තිභිඃ, මුඛබිම්බ ශොභායෙන්; විද්ධමධ්‍යඃ—විද්ධ, ඔවිදිනාලද්දාවූ; මධ්‍යඃ, මධ්‍යඇති; රූප්‍ය දර්පණඃඉව, රිදිකැටපතක්මෙනි.

89 නිශාකරඃ, චන්ද්‍රතෙම; යෞවනොපහිත පාණ්ඩුකාන්තිනා—යෞවන, යෞවනයෙන්; උපහිත, පිහිටුවනලද්දාවූ; පාණ්ඩු, පඬු

90 අඞ්කිතඃ ශශමයේන ලක්ෂ්මණා
කෘෂ්ණමේඝ ශකලං නිශාකරඃ
මධ්‍ය ලග්නමිව මන්ද මුද්වහන්
නිෂ්පතත්‍යසිත වාරිදෝදරාත්.

91 උද්ධෘතද්‍යුති රිවේෂ මධ්‍යතෝ
භාතිකෘෂ්ණ මෘග ලක්ෂ්මණඃ ශශී
කුන්දගෞර දශනාවලී මිමාං
වේධසා රචයිතුං තවප්‍රියේ.

92 ත්වන්මුඛාවජිත මණ්ඩලශ්‍රිය-
ස්තත් කලඞ්ක මමෘතද්‍යුතේරයම්
වීක්ෂ්‍ය ශීතකර කාන්ත තෝරණඃ
ශෝක බාෂ්පමිව වාරි මුඤ්චති.

ච්න්වූ; කාන්තිනා, ශෝභාඇත්තාවූ; ත්වන්මුඛේන, තීගේ මුඛයෙන්; විජිතඃ, පරදවනලද්දේ; ලජ්ජයේව, ලජ්ජායෙන්මෙන්; ඝනමේඝ සඞ්ඝාතේ—ඝන, ඝනවූ; මේඝ සඞ්ඝාතේ, වලා සමූහයෙහි; රුද්ධ රශ්මි නිවහඃ—රුද්ධ, වලකනලද්දාවූ; රශ්මිනිවහඃ, රශ්මි සමූහ ඇත්තේ; (නි)ලීයතේ, සැඟවේ.

90 ශශමයේන. ශශමයවූ; ලක්ෂ්මණා, චිහ්නයෙන්; අඞ්කිතඃ, චිහ්නිතවූ; නිශාකරඃ, චන්ද්‍රතෙම; මධ්‍යලග්නම්—මධ්‍ය, මධ්‍යයෙහි; ලග්නම්, සක්තවූ; කෘෂ්ණමේඝ ශකලම්, කළුවලාකඩක්; උද්වහන්නිව, උසුලන්නක්හුමෙන්; අසිතවාරිදෝදරාත්, කෘෂ්ණමේඝෝදරයෙන්; මන්දම්, මඳව; නිෂ්පතති, නික්මේ.

91 කෘෂ්ණ මෘගලක්ෂ්මණඃ—කෘෂ්ණ, කළුවූ; මෘගලක්ෂ්මණඃ, මෘග චිහ්නඇත්තාවූ; එෂශ්ශශී, මේ චන්ද්‍රතෙම; ප්‍රියේ, ප්‍රියාව; තව, තීගේ; ඉමාම්, මේ; කුන්දගෞර දශනාවලීම්—කුන්ද, කොඳ කැකුළුසේ; ගෞර, සුදුවූ; දශනාවලීම්, දන්ත පඞ්ක්තිය; රචයිතුම්, කරන්නට; වේධසා, බ්‍රහ්මයා විසින්; මධ්‍යතඃ, මධ්‍යයෙන්; උද්ධෘතද්‍යුතිරිව—උද්ධෘත, උපුටනලද; ද්‍යුතිරිව. ශෝභාඇත්තක්හුමෙන්; භාති, හොබී.

92 අයම් ශීතකර කාන්ත තෝරණඃ, මේ චන්ද්‍රකාන්තමණිතෝරණයතෙම; ත්වන්මුඛාවජිත මණ්ඩලශ්‍රියඃ—ත්වන්මුඛ, තීගේ මුඛයෙන්; අවජිත, පරදවනලද; මණ්ඩලශ්‍රියඃ, මණ්ඩලශ්‍රීඇති; අමෘතද්‍යුතේඃ, චන්ද්‍රයාගේ; තත්කලඞ්කම්, ඒ කලඞ්කය; වීක්ෂ්‍ය, බලා; ශෝක බාෂ්පමිව, ශෝකබාෂ්පමෙන්; වාරි, ජලය; මුඤ්චති, මුදා.

93 ඉති සපදි වදන් වදාන්‍ය වයස්‍යඃ
ශයන ශිලාතල මින්දුපාද ධෞතම්
අලසතර ගතිර්නරෙන්ද්‍ර කන්‍යා-
මනුගමයන්මද මන්ථරඃ ප්‍රපෙදෙ.

94 අථ සුරත මඛෙ සුඛං සමාප්තෙ
මදන හුතාශන දග්ධමාන හව්‍යෙ
චෂක මධුනි සන්නිවිෂ්ට බිම්බං
මුඛ මනයද්දයිතාසඛඃ සසොමම්.

95 ප්‍රිය මුඛ පරිභුක්ත ධාම වාඤ්ඡා
කරකමලං නයතිස්ම හෙම ශුක්තිම්
දුහිතු රවනි භර්තුරුන්මයූඛං
මණිචෂකං පරිමණ්ඩලං විහාය.

---

93 ඉති, මෙසේ; වදන්, කියන්නාවූ; වදාන්‍යවයස්‍යඃ, වල්ගු භාෂීන් අතුරෙහි උත්තමතෙම; අලසතර ගතිඃ—අලසතර, අත්‍යර්ථයෙන් අලසවූ; ගතිඃ, ගමන්ඇත්තේ; මදමන්ථරඃ, මෙදෙන් ලැසිගත්තේ; නරෙන්ද්‍ර කන්‍යාම්, රාජකන්‍යාව; අනුගමයන්, අනුව ගෙනයන්නේ; ඉන්දුපාද ධෞතම්—ඉන්දුපාද, සඳරැසින්; ධෞතම්, සෝදනලද්දාවූ; ශයනශිලාතලම්, සයන් ගල්තලට; සපදි, එකෙණෙහි; ප්‍රපෙදෙ, පැමිණියේ.

94 මදන හුතාශනදග්ධමානහව්‍යෙ—මදනහුතාශන, කාමාග්නියෙන්; දග්ධ, දවනලද්දාවූ; මානහව්‍යෙ, මාන නැමැති යාගද්‍රව්‍ය ඇත්තාවූ; සුරතමඛෙ, සුරත නැමැති යාගයෙහි; සුඛම්, සුවසේ; සමාප්තෙ (සති), නිමවනලද කල්හි; අථ, අනන්තරයෙන්; දයිතාසඛඃ, දයිතාවම සඛදකොට ඇති; සඃ, ඒ රාමතෙම; චෂකමධුනි, චෂක මධුයෙහි; (ඔඩම්හි මධුයෙහි;) සන්නිවිෂ්ට බිම්බම්—සන්නිවිෂ්ට, පිහිටියාවූ; බිම්බම්, ප්‍රතිබිම්බ ඇති; සොමම්, සොමනම් යාගාන්ත පානය ද්‍යෝහෝ නොහොත් චන්ද්‍රයා; මුඛම්, මුඛයට; අනයත්, පැමිණවී.

95 ප්‍රියමුඛ පරිභුක්ත ධාමවාඤ්ඡා—ප්‍රිය, වල්ලභයාගේ; මුඛ, මුඛයෙන්; පරිභුක්ත, අනුභවකරණලද්දාවූ; ධාම, ස්ථානයෙහි; වාඤ්ඡා, රිසිතොමෝ; උන්මයූඛම්, නැංගාවූ රශ්මි ඇත්තාවූ; පරිමණ්ඩලම්, වටවූ; මණිචෂකම්, මිණිඔඩම; විහාය, හැර; අවනි භර්තුඃ දුහිතුඃ, රාජපුත්‍රියගේ; කරකමලම්, හස්ත පද්මයට; හෙම ශුක්තිම්, හෙමශුක්තිය; (රන්බෙල්ල;) නයතිස්ම, පැමිණවූ.

96 නියතමිහ පතන්ති දන්තධාරා
මදමදනොද්ධතයොරිතීව භීතාඃ
අධරකිසලයෙ විහාය යූනො-
ර්මධුපිබතොර්නයනාන්‍යවාප රාගඃ.

97 මුහුරපි මධුපො විවෘද්ධ තෘෂ්ණො
නාවිරමතිස්ම පිබන්සුගන්ධි හෘද්‍යම්
යුවති මුඛ මසංශයං යතොයත්
සරසිරුහං පරමාපිතස්තදෙතත්.

98 අවකමත මධුප්‍රියා මුඛෙන
ක්ෂිතිපසුතඃ ප්‍රණයා දසෞ විතීර්ණම්
අධරමිතවතොව්‍රණස්‍ය දෘහාත්
ස්ඵුට රචිතභ්‍රුකුටිර්මධුස්‍රවෙණ.

99 රතිකලහ කචග්‍රහෙණ මාල්‍යං
විලුලිත කෙශ සමර්පිතං දධානෞ
ඉති සපදි නිශා මනීයතාසෞ
ප්‍රවිධුත කෞසුම භක්ති සූත්‍රශෙෂම්.

---

96 මද මදනොද්ධතයොඃ—මද, මෙදෙත්හා; මදන, අනඞ්ගයා විසින්; උද්ධතයොඃ, උඩඟුවූ; මධු, මධුව; පිබතොඃ, බොන්නාවූ; යූනොඃ, ලදරුවන් දෙදෙනාගේ; දන්තධාරාඃ, දන්තධාරාවෝ; ඉහ, මෙහි; නියතම්, ඒකාන්තයෙන්; පතන්ති, හෙතිසි; භීත්‍යෙව, භිතින්මෙන්; අධරකිශලයෙ, අධර පල්ලවයන් දෙදෙනා; විහාය, හැර; රාගඃ, රත්පැහැයතෙම; නයනානි, නෙත්‍රයන් කරා; අවාප, * පැමිණියේ.

97 යතඃ, † යම්හෙයකින්; සමධුපඃ, ඒ මධුබොන්නේ දෝහෝ නොහොත් භෘඞ්ගතෙම; විවෘද්ධ තෘෂ්ණඃ—විවෘද්ධ, වැඩියාවූ; තෘෂ්ණඃ, තෘෂ්ණා ඇත්තේ; සුගන්ධි, සුවඳවූ; හෘද්‍යම්, සිත්කලුවූ; යත්, යමක්; පිබන්, බොන්නේ; මුහුරපි, ඇසිල්ලකුදු; නාවිරමතිස්ම, නොවැලකීද; තත්, එහෙයින්; එතත් යුවති මුඛම්, මේ අඞ්ගනා මුඛයතෙම; අසංශයම්, සැකනැතිවැ; පරමාපිතඃ, පරමාපියෙන්; සරසිරුහම්, පද්මයෙකි.

98 අධරම්, අධරයට; ඉතවතඃ, පැමිණියාවූ; ව්‍රණස්‍ය, ව්‍රණයාගේ; මධුස්‍රවෙණ, මධුවැහීමෙන්වූ; දෘහාත්, දෘහයෙන්; ස්ඵුට රචිතභ්‍රුකුටිඃ—ස්ඵුට, ව්‍යක්තකොට; රචිත, කරණලද; භ්‍රුකුටිඃ, බැම හැකිළීම් ඇත්තාවූ; අසෞ ක්ෂිතිපසුතඃ, මේ රාජපුත්‍රතෙම; ප්‍රියාමුඛෙන, ප්‍රියාවගේ මුඛයෙන්; ප්‍රණයාත්, සෙනහයෙන්; විතීර්ණම්, දුන්නාවූ; මධු, මධුව; අවකමත, කැමැතිවී.

99 රතිකලහ කචග්‍රහෙණ—රතිකලහ, රතිකලහයෙහි; කචග්‍රහෙණ, කෙශග්‍රහණයෙන්; විලුලිතකෙශ සමර්පිතම්—විලුලිත, කම්පාකරණලද්දාවූ; කෙශ, කෙශයෙහි; සමර්පිතම්, පිහිටියාවූ; ප්‍රවිධුත කෞසුමභක්ති සූත්‍රශෙෂම්—ප්‍රවිධුත, කම්පාකරණලද්දාවූ; කෞ

---

* උවාස—සන්න. † යස්මාත්—සන්න.

100 අථ හෘදයඞ්ගම ධ්වනිත වංශ කෘතානුගමෛ-
රනුගත වල්ලකී මෘදුතර ක්වණිතෛර්ලලනාඃ
(ත)මුෂසි භින්න ෂඩ්ජ විෂයීකෘත මන්ද්‍ර රවෛඃ
ශයිත මබොධයන් විවිධ මඞ්ගල ගීති පදෛඃ.

101 හෘදය නිපීඩ නොද්ධෘත පයොධර කුඞ්කුමයා
රතිෂුදධානයා දශන ඛණ්ඩිත මොෂ්ඨ මණිම්
චිරකෘත ජාගරාරුණිත මන්ථර ලොචනයා
ශයනමමුච්‍යත ප්‍රිය මනු ප්‍රමදොත්තමයා.

(ඉති කුමාරදාසස්‍ය කෘතෞ ජානකීහරණෙ මහාකාව්‍යෙ
සම්භොග වර්ණනො නාම)

අ ෂ්ට ම ස්ස ර්ගඃ.

සුම භක්ති, කුසුම් වින්‍යාස ඇති; සූත්‍රශෙෂම්, සූත්‍රම අවශෙෂකොට ඇත්තාවූ; මාල්‍යම්, මල්දම; දධානෞ, උසුලන්නාවූ; තෞ, ඒ දෙදෙනා; ඉති, මෙසේ; සපදි, එකෙණෙහි; නිශාම්, රාත්‍රිය; අතීයතුඃ, ඉක්මවූ.

100 අථ, ඉක්බිත්තෙන්; හෘදයඞ්ගමධ්වනිත වංශ කෘතානුගමෛඃ—හෘදයඞ්ගම, සිත්කලුවූ; ධ්වනිත, නාදඇත්තාවූ; වංශ, වේණුයෙන්; කෘත, කරණලද්දාවූ; අනුගමෛඃ, අනුගම ඇත්තාවූ; අනුගත වල්ලකී මෘදුතරක්වණිතෛඃ—අනුගත, අනුවයන්නාවූ; වල්ලකී, වීණාවන්ගේ; මෘදුතර, අත්‍යර්ථයෙන් මෘදුවූ; ක්වණිතෛඃ, නාදඇත්තාවූ; භින්නෂඩ්ජවිෂයීකෘත මන්ද්‍රරවෛඃ—භින්න, බිඳිනාලද්දාවූ; ෂඩ්ජ, (ෂඩ්ජ)ස්වරයෙන්; විෂයීකෘත, විෂයකරණලද්දාවූ; මන්ද්‍රරවෛඃ, ගම්භිර නාදඇත්තාවූ; විවිධ මඞ්ගල ගීති පදෛඃ—විවිධ, අනෙකප්‍රකාරවූ; මඞ්ගලගීතිපදෛඃ, මඞ්ගලගීතිකාපදයෙන්; ලලනාඃ, ලලනාවූවෝ; ශයිතම්, හොත්තාවූ; (තම්), ඔහු; උෂසි, ප්‍රභාතයෙහි; අබොධයන්, පෙබවූ.

101 රතිෂු, රතියෙහි; හෘදයනිපීඩනොද්ධෘත පයොධර කුඞ්කුමයා—හෘදයනිපීඩන, හෘදය පෙළීමෙන්; උද්ධෘත, උපුටගන්නාලද; පයොධර, පයොධරයෙහි; කුඞ්කුමයා, කොකුම්, ඇත්තාවූ; දශන ඛණ්ඩිතම්—දශන, දන්තයෙන්; ඛණ්ඩිතම්, කඩකරණලද්දාවූ; ඔෂ්ඨමණිම්, ඔෂ්ඨමණිය; දධානයා, උසුලන්නාවූ; චිරකෘත ජාගරාරුණිත මන්ථරලොචනයා—චිර, බොහෝ කලක්; කෘත, කරණලද්දාවූ; ජාගර, නිදිවර්ජිතකිරීමෙන්; අරුණිත, රත්වූ; මන්ථර, ලැසිගත්තාවූ; ලොචනයා, නෙත්‍රඇති; ප්‍රමදොත්තමයා, ප්‍රමදොත්තමාව විසින්; ප්‍රියම්නු, වල්ලභයානට අනුව; ශයනම්, ශයනයතෙම; අමුච්‍යත, හරණලදී.

(ඉති, මෙසේ; කුමාරදාසස්‍ය, කුමාරදාසයාගේ; කෘතෞ, කෘතිවූ; ජානකීහරණෙ, ජානකීහරණනම්වූ; මහාකාව්‍යෙ, මහාකාව්‍යයෙහි; සම්භොග වර්ණනොනාම, සම්භොග වර්ණන නම්වූ;)

අෂ්ටමස්සර්ගඃ, (අටවන සගයි.)

න ව මඃ ස ර්ගඃ.

1 ඉතිප්‍රවෘත්තස්‍ය සුතස්‍ය කෙෂුචිද්
ගතෙෂු මාසෙෂු සුඛෙන භූපතිඃ
පුරං ප්‍රතස්ථෙ වනිතා පරිග්‍රහෛ-
ස්ත්‍රයං සුතානාමිතරත්සමස්‍යසඃ.

2 කලත්‍රභාරෙණච ශෝක සම්පදා
පදද්වයං මන්ථර වික්‍රමා පිතුඃ
තතාන පත්‍යා'ද්භි රුපෙත්‍ය බින්දුභිර්
දෘශොඃ ප්‍රයාණාභි මුඛී භුවස් සුතා.

3 ගුරුස්තතො'සෞ ගුණ පක්ෂ වර්ත්තිනීං
මතිං සමා ලම්බ්‍ය ගුණෛඃ පුරස්කෘතාම්
අපත්‍ය(කා)ං සාධු ජගෞ ගරීයසීං
ගිරං සතීනා මුචිතව්‍රතාශ්‍රයාම්.

---

1 ඉති, මෙසේ; සුඛෙන, සුවයෙන්; ප්‍රවෘත්තස්‍ය; පැවැත්තාවූ; සුතස්‍ය, පුත්‍රයහට; කෙෂුචිත් මාසෙෂු ගතෙෂු (සත්සු), කීප මසක් ගිය කල්හි; සභූපතිඃ, ඒ දශරථතෙම; ඉතරත් සුතානාම්ත්‍රයම්, අනික් පුත්‍රයන් තුන්දෙනා; වනිතාපරිග්‍රහෛඃ, අඞ්ගනාවන්ගේ පාණිග්‍රහයෙන්; සමස්‍ය, යොදා; පුරම්, පුරයට; ප්‍රතස්ථෙ, ගියේ.

2 ශෝක සම්පදා, ශෝක සම්පත්තියෙන්ද; කලත්‍රභාරෙණච, ශ්‍රොණීභාරයෙන්ද; මන්ථරවික්‍රමා—මන්ථර, ලැසිගත්තාවූ; වික්‍රමා, පදන්‍යාස ඇත්තාවූ; භුවස්සුතා, පෘථිවීසුතාතොමෝ; ප්‍රයාණාභිමුඛී, ප්‍රයාණයට හෙවත් ගමනට අභිමුඛවී; පත්‍යා, ස්වාමීහුහා එක්ව; උපෙත්‍ය, පැමිණ; දෘශොඃ, නෙත්‍රයන්ගේ; අද්භිර් බින්දුභිඃ, * ජලබින්දුයෙන්; පිතුඃ, පියාගේ; පදද්වයම්, (පාදෙක); තතාන, පැතිරවූ,

3 තතඃ, ඉක්බිත්තෙන්; අසෞගුරුඃ, මේ ගුරුතෙම; ගුණපක්ෂවර්ත්තිනීම්, † ගුණපක්ෂපාතඇත්තාවූ; මතිම්, බුද්ධිය; සමාලම්බ්‍යඃ, එල්බ; ගුණෛඃ, ගුණයෙන්; පුරස්කෘතාම්, පෙරටුකරණ ලද්දාවූ; අපත්‍ය(කා)ම්, දුවට; ගරීයසීම්, ගුරුතරවූ; සතීනාම්, පතිව්‍රතාවන්ගේ; උචිතව්‍රතාශ්‍රයාම්—උචිත, සුදුසුවූ; ව්‍රතාශ්‍රයාම්, ව්‍රත ඇසිරුකලාවූ; ගිරම්, තෙපළ; සාධු, මනාකොට; ජගෞ, කී.

---

* උදර්භි බින්දුභිඃ—සන්න. † ගුණපක්ෂවර්ත්තිනීම්—සන්න.

4 පරඃප්‍රකර්ෂී වපුෂඃ සමුන්නතිර්
ගුණස්‍යතාතො නෘපතිත්වං වයඃ
ඉතිස්මමා මානිනි! මානමාගමඃ
පතිප්‍රසාදෛන්නතයොහි යොෂිතඃ.

5 ස්ත්‍රියො නපුංසා මුදයස්‍ය සාධනං
තඑව තධාම විභූති හෙතවඃ
තඩිද්වියුක්තො'පි ඝනඃ ප්‍රජෘම්භතෙ
විනා නමෙඝං විලසන්ති විද්‍යුතඃ

6 ගතා'පි භර්ත්‍රෙ පරිකොප මායතං
ගිරො'කෘථාමා පරුෂාභී දීපනීඃ
වදන්ති මෞනංහි පරං(ප්‍ර)සාධනං
කුලස්ත්‍රියො භර්තෘ ජනස්‍ය භර්ත්සනෙ.

7 පතිව්‍රතා වශ්‍ය මවශ්‍ය මඞ්ගනා
කරොති ශීලෙන ගුණස්පෘහංපතිම්
විනාඤ්ච චාරිත්‍ර ගුණ ගුණෛණ ශ්‍රීණඃ
පරාභවං භර්තුරුපෛති දුස්තරම්.

---

4 වපුෂඃ, ශරීරයාගේ; පරඃ, වෛසෙස්වූ; ප්‍රකර්ෂඃ, උත්කර්ෂය; ගුණිස්‍ය, ගුණියාගේ; සමුන්නතිඃ, සමුන්නතීය; තාතඃ, පියේ; නෘපතිඃ, රජය; නවම්, අලුත්වූ; වයඃ, වයසයයි; ඉති, මෙසේ; මානිනි, මානිනිය; මානම්, මානයට; මාස්මාගමඃ, නාහමික්යා; යොෂිතඃ, අඞ්ගනාවෝ; පතිප්‍රසාදෛන්නතයොහි—පතී, ස්වාමීන්ගේ; ප්‍රසාද, ප්‍රසාදය; උන්නතයොහි, උන්නතිකොට ඇත්තාහුමැයි.

5 ස්ත්‍රියඃ, ස්ත්‍රීහු; පුංසාම්, පුරුෂයන්ගේ; උදය, අභිවෘද්ධියට; සාධනංන, හෙතුනොවෙති; තඑව, ඒ පුරුෂයෝම; තධාමු විභූතිහෙතවඃ—තත්, ඒ ස්ත්‍රීන්ගේ; ධාම, තෙජසටහා; විභූති, විභවයට; හෙතවඃ, හෙතුයි; (එසේමැයි;) ඝනඃ, මෙඝයතෙම; තඩිත්, විද්‍යුතින්; වියුක්තොපි, තොරවූයේද; ප්‍රජෘම්භතෙ, පැලඹෙයි; විද්‍යුතඃ, විද්‍යුත්හු; මෙඝම්, මෙඝයා; විනා, හැර; නවිලසන්ති, නොබබලත්.

6 භර්ත්‍රෙ, ස්වාමීහට; ආයතම්, ආයතවූ; පරිකොපම්, කොපයට; ගතාපි, ගියවුදු; පරුෂාභීදීපනීඃ, පරුෂාභී භඟවන්නාවූ; ගිරඃ. තෙප්ලත්; මා'කෘථාඃ, නාහමක්කර; කුලස්ත්‍රියඃ, කුලස්ත්‍රියට; භර්තෘ ජනස්‍ය, ස්වාමි ජනයාගේ; භර්ත්සනෙ, බැණීමෙහිලා; මෞනම්, නොබිණීම; පරම්, වෛසෙස්වූ; (ප්‍ර)සාධනම්, (ප්‍ර)සාධනයෙකැයි; වදන්තිහි, කියත්මැයි.

7 පතිව්‍රතා, පතිව්‍රතාවූ; අඞ්ගනා, අඞ්ගනාතොමෝ; ගුණස්පෘහම්, ගුණාභිලාෂ ඇත්තාවූ; පතිම්, ස්වාමීහු; ශීලෙන, චාරිත්‍රයෙන්; අව

8 අලංත්වයිව්‍යාහෘති විස්තරේණමෙ
කුරුෂ්ව තද්‍යච්චරිතං ත්වදාශ්‍රයම්
ශ්‍රුතිං ප්‍රයාතං ජරසෛව ජර්ජ්ජරං
සහස්‍රභෙදං හෘදයං න(ද)රයෙත්.

9 අයන්ත්වදෙකප්‍රවණො මනොරථො
වෘථා'ද්‍ය දෛවා දපිනාම නොභවෙත්
ඉතිප්‍රවක්තුර්ජ්ජරතො නිරාසිරෙ
නිගෘහ්‍ය කණ්ඨං වචනානි මන්‍යුනා.

10 උදග්‍රභාසඃ ශිඛයා ශිඛාමණෙඃ
ස්‍රජාච ධම්මිල්ල කිරීට දෂ්ටයා
ප්‍රමෘජ්‍ය පාදෞ ජනකස්‍ය ජම්පතී
ගෘහාදයාතාමථ ලම්භිතාශිෂෞ.

ශ්‍යම්, අවශ්‍යයෙන්; වශ්‍යම්, වශගවූවහු; කරොති, කරන්නීද; විනෂ්ටචාරිත්‍රගුණ—විනෂ්ට, නටුවාවූ; චාරිත්‍රගුණ, චාරිත්‍රගුණ ඇතිනැත්ති; ගුණෛෂිණඃ, ගුණාභිකාංක්ෂීවූ හෙවත් ගුණ කැමැත්තාවූ; භර්තුඃ, ස්වාමීහුකෙරෙන්; දුස්තරම්, නොඉක්මියහැක්කාවූ; පරාභවම්; පරිභවයට; උපෛති, පැමිණෙන්නීයි.

8 ත්වයි, තීකෙරෙහි, ව්‍යාහෘති විස්තරේණ, කථන විස්තරයෙන්; * අලම්, පමණී; ත්වදාශ්‍රයම්; තී ඇසිරුකළාවූ; යච්චරිතම්, යම් චරිතයෙක්; මෙ, මාගේ; ශ්‍රුතිම්, කණේයට; ප්‍රයාතම්, පැමිණියේ; ජරසෛව, ජරායෙන්ම; ජර්ජ්ජරම්, දුදුරුවූ; ඉදංහෘදයම්, මෙහෘදය; සහස්‍රධා, සහස්‍රප්‍රකාරයෙන්; න(ද)රයෙත්, නොපලාද; තත්, ඒ; කුරුෂ්ව, කර.

9 ත්වදෙකප්‍රවණඃ—ත්වත්, තීකෙරෙහි; ඒකප්‍රවණඃ, අසහායප්‍රවණවූ; අයම්මනොරථඃ, මේ මනොරථයතෙම; අද්‍ය, දූන් (අද); දෛවාත්, දෛවයෙන්; වෘථානොභවෙත්, සිස්නොවීනම්; අපිනාම, යෙහෙකැයි; ඉතිප්‍රවක්තුඃ, මෙසේ කියන්නාවූ; ජරතඃ, මහල්ලාගේ; වචනානි, වචනයෝ; මන්‍යුනා, ඛෙදයා විසින්; කණ්ඨම්, කණ්ඨය; නිගෘහ්‍ය, ගෙන; නිරාසිරෙ, දුරුකරණලදහු.

10 උදග්‍රභාසඃ—උදග්‍ර, හිවියාවූ; භාසඃ, ශොභා ඇත්තාවූ; ශිඛාමණෙඃ, ශිඛාමණීහුගේ; ශිඛයා, ශිඛායෙන්ද; ධම්මිල්ල කිරීට දෂ්ටයා—ධම්මිල්ල, කෙශපාශ නැමැති; කිරීට, වොටුන්නෙහි; දෂ්ටයා, සකතවූ; ස්‍රජාච, මල්දමින්ද; ජම්පතී, අඹුසැමිදෙදෙන; ජනකස්‍ය, ජනක රජහුගේ; පාදෞ, පාදවය; ප්‍රමෘජ්‍ය, පිරිමැද; අථ, අනන්තරයෙන්; ලම්භිත, පමුණුවනලද; ආශිෂෞ, ආශිර්වාද ඇත්තාහු; ගෘහාත්, ගෘහයෙන්; (අ)යාතාම්, නික්මුණුවූහු.

---

* කෘනම්—යන්තක් සන්නයෙහි පැනේ.

11 කෘතොවියොගෙන ශුචස්සමුද්භවඃ
සමර්පිතඃ සාධුවරෙණ සම්මදඃ
මනස්‍යවස්ථාන නිමිත්තමීශිතුඃ
ක්ෂණං විවාදනිව තස්‍ය චක්‍රතුඃ.

12 හලායුධාභස්‍ය සකාහලො රවඃ
පයොධිනිර්ඝොෂ ගභීර භෛරවඃ
තතඃ ප්‍රගල්භාහතභෙරි සම්භවඃ
ප්‍රකාශයාමාස ගතිං සමන්තතඃ.

13 ගජෙන්ද්‍ර ඝණ්ටා ඝට්ටිතශ්ච නිස්වනඃ
කරෙණුකාබෘංහිත බෘංහිතොමුහුඃ
භයං විතන්වන් භවනෙෂු පක්ෂිණාං
දිශඃසසර්පාථ සමං සමුද්ධෘතඃ.

---

11 වියොගෙන, වියොවින්; කෘතඃ, කරණලද්දවූ; ශුචස්සමුද්භවඃ, ශොකයාගේ උත්පත්තියද; වරෙණ, වල්ලභයා විසින්; සාධු, මනාකොට; සමර්පිතඃ, පිහිටුවනලද්දවූ; සම්මදඃ, සන්තොෂයද; තස්‍ය ඊශිතුඃ, ඒ රජහුගේ; මනසි, සිත්හි; අවස්ථාන නිමිත්තම්, අවස්ථිති පිණිස; ක්ෂණම්, ඇසිල්ලක්; විවාදන්, විවාද; චක්‍රතුරිව, කළවුන් වැන්නෝ.

12 තතඃ, අනන්තරයෙන්; සකාහලඃ, කාහල සහිතවූ; පයොධිනිඝොෂ ගභීර භෛරවඃ—පයොධි නිඝොෂ, සාගරධ්වනියෙන්; ගභීර, ගම්භීරවූ; භෛරවඃ, භයඞ්කරවූ; ප්‍රගල්භාහතභෙරි සම්භවඃ—ප්‍රගල්භ, ප්‍රගල්භයන් විසින්; ආහත, පහරණලද්දවූ; භෙරි, භෙරියෙන්; සම්භවඃ, උපන්නාවූ; රවඃ, නාදයතෙම; හලායුධාභස්‍ය, බලභද්‍රයාහා සදෘශයාගේ; ගතිම්, ගතිය; සමන්තතඃ, හාත්පසින්; ප්‍රකාශයාමාස, පහළකෙළේ.

13 භවනෙෂු, භවනයෙහි; පක්ෂිණාම්, පක්ෂීන්ට; භයම්, භය; විතන්වන්, පතුරුවන්නාවූ; ගජෙන්ද්‍ර ඝණ්ටා ඝට්ටිතඃ—ගජෙන්ද්‍ර, හස්තිරාජයන්ගේ; ඝණ්ටා, ඝණ්ටායෙන්; ඝට්ටිතඃ, කරණලද්දවූ; නිස්වනශ්ච, නාදයද; කරෙණුකා බෘංහිත බෘංහිතඃ—කරෙණුකා, හස්තිනීන්ගේ; (බෘංහිත, ගර්ජ්ජනායෙන්,) බෘංහිතඃ, වඩනලද්දේ; අථ, අනන්තරයෙන්; සමම්. එක්වට; සමුද්ධෘතඃ, වැඩියේ (නැංගේ); මුහුඃ, එකෙණෙහි; දිශඃ, දිගුන්; සසර්පි, පතළේ.

14 සමාරුරොහාථ රථං මහාරථඃ
සහෙම චිත්‍රං සහරාජ කන්‍යයා
දිනාදිසන්ධ්‍යා'නුගතාං පිශඞ්ගිතාං
ස්වරශ්මිදීප්ත්‍යෙව දිවං දිවාකරඃ.

15 ශිරඃප්‍රදෙශස්ථ සමුද්ගපෙටිකා
ගෘහීතවීණාශුක පඤ්ජරාදයඃ
සවෙත්‍ර හස්තාඃස්ථවිරෛ රධිෂ්ඨිතා
අපිස්ත්‍රියඃ ස්‍යන්දන මන්වතීයුඃ.

16 මදාන්ධ මාතඞ්ග ඝටා'ද්‍රිසඞ්කටෙ
පරික්වණන්තී බලකාය නිම්නගා
තරඞ්ගිතාවල්ගු තුරඞ්ග රඞ්ගිතෛඃ
පුරඃ ප්‍රතස්ථෙ පුරුහූත තෙජසඃ.

---

14 අථ, අනන්තරයෙන්; මහාරථඃ, උත්තමවූ; සඃ, එතෙම; රාජ කන්‍යයා සහ, රාජකන්‍යාවහා එක්ව; හෙමචිත්‍රම්, ස්වර්ණයෙන් විචිත්‍රවූ; රථම්, රථයට; සමාරුරොහ, නැංගේ; (කුමකට කුමක්මෙන්?) දිනාදි සන්ධ්‍යානුගතාම්—දිනාදි, දිනාදිහුගේ; සන්ධ්‍යානුගතාම්, සන්ධ්‍යාවහා අනුවනලද්දාවූ; ස්වරශ්මිදීප්ත්‍යා, ස්වරශ්මි දීප්තියෙන්; පිශඞ්ගිතාම්, පිඟුවන්කරණලද්දාවූ; දිවම්, ආකාශයට; දිවාකරඉව, සූර්‍ය්‍යයාමෙනි.

15 ශිරඃප්‍රදෙශස්ථ සමුද්ගපෙටිකාඃ—ශිරඃ ප්‍රදෙශස්ථ, හිස්පෙදෙස්හි පිහිටියාවූ; සමුද්ග, සුමුගුහා; පෙටිකාඃ, පෙට්ටගම් ඇත්තාවූ; ගෘහීතවීණාශුක පඤ්ජරාදයඃ—ගෘහීත, ගන්නාලද්දාවූ; වීණා, වීණාහා; ශුක පඤ්ජරාදයඃ, ගිරාමැදිරි ආදිය * ඇත්තාවූ; ස්ත්‍රියොපි, ස්ත්‍රීහුද; සවෙත්‍ර හස්තාඃ, වෙත්‍ර හස්ත සහිතවූ; ස්ථවිරෛඃ, වැඩිමහල්ලන්විසින්; අධිෂ්ඨිතාඃ, මෙහෙයනලද්දාහු; අනුස්‍යන්දනම්, † රථයට අනුව; (අ)තීයුඃ, ගියෝ.

16 මදාන්ධ මාතඞ්ග ඝටාද්‍රිසඞ්කටෙ—මද, මෙදෙන්; අන්ධ, අන්ධවූ; මාතඞ්ගඝටා, හස්ති සමූහ නැමැති; අද්‍රිසඞ්කටෙ, පර්වත සම්බාධයෙහි; පරික්වණන්තී, හඬන්නාවූ; බලකාය නිම්නගා, බලකාය නැමැති නදීතොම; වල්ගු තුරඞ්ග රඞ්ගිතෛඃ—වල්ගු, මනොඥවූ; තුරඞ්ග, අශ්වයන්ගේ; රඞ්ගිතෛඃ, පිනීම් කරණකොටගෙන; තරඞ්ගිතා, සජාතවූ රළ ඇත්තී; පුරුහූතතෙජසඃ, ශක්‍රයහට බඳුවූ තෙජස් ඇත්තහුගේ; පුරඃ, පුරයෙන්; ප්‍රතස්ථෙ, ගියා.

---

* රිත මැදිරි—සන්න. † අනුස්‍යන්දනස්‍ය—සන්න.

17 ස්වදෘෂ්ටිරෙ(ධි) ශ්‍රවණාග්‍රමාරුතෛ
රජො රථොත්ථං යදිනා හරිෂ්‍යත
විනිර්ගතාභිඃ පුරොමදස්‍රුතාං
ඝටාභිරද්‍රක්ෂ්‍යත වර්ත්ම දන්තිනාම්.

18 ව්‍යතීතරථ්‍යෙ('ථ) රථෙ කපොලයො-
විලාසවත්‍යා ලසදංශුජාලයොඃ
පපාත තස්‍යාඃ පුරගෘහ්‍ය දීර්ඝිකා
සමීරණා නර්තිත පද්මජං රජඃ.

19 වරාඞ්ගනා ප්‍රස්තරභෙද කොටිභි-
හතස්‍ය චක්‍රෙචලනං වරූථිනඃ
පිධාය යත්තච්චලනං පථිප්‍රියං
තමාලලම්බෙ බලසන්නිධාවපි.

20 රථධ්වනිප්‍රාපිත සම්මදංගවාං
කුලං සමුත්පුච්ඡයමාන මුන්මුඛං
උදග්‍ර කර්ණං පරිධාව දෙකතො
දදර්ශ සීතා'ථ වනාන්ත වර්ත්තිනී.

---

17 ස්වදෘෂ්ටිරෙ(ධි), ස්වකීයවූ දෘෂ්ටි වලකන්නාවූ; රථොත්ථම්, රථයෙන් නැංගාවූ; රජඃ, රජස; ශ්‍රවණාග්‍ර මාරුතෛඃ, කර්ණාග්‍ර පවනින්; යදි, ඉදින්; නාහරිෂ්‍යත, නොපහරණලද්දේවීනම්; විනිර්ගතාභිඃ, නික්මුණාවූ; මදස්‍රුතාම්, මදවැහෙන්නාවූ; දන්තිනාං ඝටාභිඃ, හස්ති සමූහයන් විසින්; පුරඃ, අභිමුඛයෙහි; වර්ත්ම, මාර්ගය; නාද්‍රක්ෂ්‍යත, නොදක්නාලද්දේයි—ක්‍රියාතිපත්තිඃ.

18 (අථ, ඉක්බිති;) රථෙ, රථය; ව්‍යතීතරථ්‍යෙ (සති), නික්මුණාවූ රථ්‍යා ඇති කල්හි; පුරගෘහ්‍ය දීර්ඝිකා සමීරණ නර්තිත පද්මජම්—පුරගෘහ්‍ය, පුරයෙන් බාහ්‍යවූ; දීර්ඝිකා, දීර්ඝිකාවන්ගේ; සමීරණ, පවනින්; ආනර්තිත, නටවනලද්දාවූ; පද්මජම්, පද්මයෙන් ජාතවූ; රජඃ, රජස; තස්‍යාඃ විලාසවත්‍යාඃ, (ඒ) විලාසවතියගේ; ලසදංශුජාලයොඃ—ලසත්, බබලන්නාවූ; අංශුජාලයොඃ, රශ්මි සමූහ ඇත්තාවූ; කපොලයොඃ, කපොලවයෙහි; පපාත, හිණි.

19 පථි, මාර්ගයෙහිලා; ප්‍රස්තරභෙදකොටිභිඃ, පාෂාණභෙද කොටියෙන්; චක්‍රෙ, චක්‍රයෙහි; හතස්‍ය, පහරණලද්දාවූ; වරූථිනඃ, රථයාගේ; යච්චලනම්, යම් චලනයෙක්ඇද්ද; තච්චලනම්, ඒ චලනය; පිධාය, * සංවරණයකොට; වරාඞ්ගනා, වරාඞ්ගනාතොමෝ; තම්ප්‍රියම්, ඒ වල්ලභයා; බලසන්නිධාවපි—බල, බලයාගේ; සන්නිධාවපි, සන්නිධියෙහිදු; අලලම්බෙ, වැළඳගතු.

20 අථ, අනන්තරයෙන්; වනාන්ත වර්ත්තිනී, වනාන්තයෙහි පවත්

---

* සංවාධාය—සන්න.

21 විනිද්‍ර පද්මා මෘදුභිඃ සමීරණෛ-
ර්විසාරයන්තඃ කලහංසිකාගිරඃ
ස්වදෙශසීමා සරිතො විලඞ්ඝිතාඃ
ශුචංවධූචෙතසි සාධු සන්දධුඃ.

22 විවෘත්ත දෘෂ්ටා විෂයව්‍යතික්‍රමා-
ච්ඡනෛර්නිමජ්ජන්ත ඉවාවනීතලෙ
ස්වජන්මභූමෞ ගිරයො නෘපාත්මජා
කපොලමාතෙනු රජස්‍ර මශ්‍රුභිඃ.

23 ගජේන්ද්‍ර දන්තාහතවන්‍ය ශල්ලකී
කෂායගන්ධිඃ පථිතත්‍රයොෂිතාම්
ශනෛර්විධූන්වනලකාග්‍ර වල්ලරීර්
මුඛානි පස්පර්ශ වනාන්තමාරුතඃ.

නාවූ; සීතා, සීතාතොමෝ; රථධ්වනි ප්‍රාපිත සම්මදම්—රථධ්වනි, රථධ්වනියෙන්; ප්‍රාපිත, පමුණුවනලද්දාවූ; සම්මදම්, සන්තොෂ ඇත්තාවූ; සමුත්පුච්ඡයමානම්, වලග (නඟුට) නඟන්නාවූ; උන්මුඛම්, උද්ගතවූ මුඛඇති; උදග්‍ර කර්ණම්, උදග්‍රවූ කන්ඇති; එකතඃ, එක් පාර්ශ්වයෙකින්; පරිධාවත්, දිවන්නාවූ; ගවාම්කුලම්, ගොකුලය; දදර්ශ, දුටු.

21 විනිද්‍ර පද්මාඃ—විනිද්‍ර, පිපියාවූ; පද්මාඃ, පද්මඇත්තාවූ; මෘදුභිඃ, මොලොක්වූ; සමීරණෛඃ, පවනින්; කලහංසිකාගිරඃ—කලහංසිකා, කලහංසිකාවන්ගේ; ගිරඃ, තෙපලන්; විසාරයන්තඃ, පතුරුවන්නාවූ; ස්වදෙශසීමා, ස්වකීයවූ දෙශසීමායෙහි; සරිතඃ, සරිත්හු; විලඞ්ඝිතාඃ, ඉක්මෙනලද්දාහු; වධූචෙතසි, අඞ්ගනාවන්ගේ සිත්හි; ශුචම්, ශොකය; සාධු, මනාකොට; සන්දධුඃ, පිහිටවූ.

22 විවෘත්ත, පෙරළී; දෘෂ්ටාඃ, දක්නාලද්දාවූ; විෂයව්‍යතික්‍රමාත්, විෂය ඉක්මීමෙන්; අවනීතලෙ, පෘථිවීතලයෙහි; ශනෛඃ, සෙමෙන්; නිමජ්ජන්තඉව, ගැලෙන්නවුන්වැනිවූ; ස්වජන්මභූමෞ, ස්වකීයවූ ජන්මභූමියෙහි; ගිරයඃ, පර්වතයෝ; නෘපාත්මජා කපොලම්, රාජපුත්‍රියගේ කපොලය; අජස්‍රම්, අනවරතයෙන්; අශ්‍රුභිඃ, කඳුලෙන්; ආතෙනුඃ, පැතිරවූ.

23 තත්‍රපථි, ඒ මාර්ගයෙහි; ගජේන්ද්‍ර දන්තාහත වන්‍ය ශල්ලකී—ගජේන්ද්‍ර, හස්තිරාජයන්ගේ; දන්තාහතවන්‍ය ශල්ලකී—දන්ත, දළින්; ආහත, පහරණලද; වන්‍ය ශල්ලකී, වන්‍ය ශල්ලකීන්ගේ; (හින්සල්ලු සි.) කෂාය ගන්ධිඃ, කෂාය ගන්ධ ඇත්තාවූ; වනාන්තමාරුතඃ, වනාන්තමාරුතයතෙම; අලකාග්‍ර වල්ලරීඃ, කියඹුඅක් නැමැති ලතාවන්; ශනෛඃ, සෙමෙන්; විධූන්වන්, කම්පාකරන්නේ; යොෂිතාම්, අඞ්ගනාවන්ගේ; මුඛානි, මුඛයන්; පස්පර්ශ, ස්පර්ශකෙළේ.

24 අථ ප්‍රතානඃ ප්‍රතතාන තාමසො
නෘපස්‍ය භීමං (භය) මාදිශන්දිශඃ
ක්ෂිපන් ක්ෂපායා විගමෙ'පි සංහතිං
ප්‍රසහ්‍ය වෛරොචන රොචිෂාංපථි.

25 අරිෂ්ට සන්තාප විරූප දර්ශිනා-
ස්තමො'භිභූතාඃ ප්‍රතිකූල මාරුතාඃ
අවිප්‍රසන්නානි මුඛානි භෙජිරෙ
දිශොවිනාශො පනතා ඉවක්ෂණම්.

26 අථ ප්‍රකාශී භවදග්‍රතොදිශං
ක්ෂණාදුදීචී මවභාස්‍ය දීප්තිභිඃ
අදෘශ්‍යතොත්පාත මනු(ව්‍යපාශ්‍රිතං)
බලෙන තෙජඃ පූරුෂාකෘතිශ්‍රියා

---

24 අථ, අනන්තරයෙන්; පථි, මාර්ගයෙහිලා; තාමසඃ, තමස්හු ප්‍රතිබද්ධවූ; ප්‍රතානඃ, සමූහයතෙම; නෘවරස්‍ය, රාජොත්තමයහට; භීමම්, භයඞ්කරවූ; (භයම්,) භය; ආදිශන්, දෙන්නේ; ක්ෂපායාඃ, රාත්‍රියගේ; විගමෙපි, පහවීමෙහිදු (දැවල්හිදු); වෛරොචනරොචිෂාං සංහතිම්— වෛරොචන, සූර්‍ය්‍යා ප්‍රතිබද්ධවූ; රොචිෂාං සංහතිම්, ශොභා සමූහය; ප්‍රසහ්‍ය, ලාහෙලා; ක්ෂිපන්, දුරුකරන්නේ; දිශඃ, දිගුන්; ප්‍රතතාන, පතළේ.

25 දිශඃ, දික්හු; විනාශොපනතා ඉව; විනාශයට පැමිණියන් මෙන්; අවිප්‍රසන්නානි, අවිප්‍රසන්නවූ; මුඛානි, මුඛයන්; ක්ෂණම්, ඇසිල්ලක්; භෙජිරෙ, සෙව්යෝ; (කිං විශිෂ්ටාඃ දිශඃ? කිං විශිෂ්ටාඃ විනාශොපනතාඃ?) අරිෂ්ට සන්තාප විරූප දර්ශිනාඃ—අරිෂ්ට සන්තාප, අරිෂ්ට සන්තාපයෙන්; විරූප, විරූපවූ; දර්ශිනාඃ, දර්ශන ඇත්තාවූ; (දිග්දාහයෙන් විරූපවූ දර්ශනඇත්තාහුයි) (නොහොත්); අරිෂ්ටසන්තාප, අරිෂ්ටවූ (දාහයෙන්) සිත්හිවූ අරිටුතැවුලියෙන්; විරූප, විරූපවූ; දර්ශිනාඃ, දැකුම් ඇත්තාවූ; තමොභි භූතාඃ—තමඃ, අන්ධකාරයෙන්; අභිභූතාඃ, මඩනාලද්දාවූ නොහොත් මොහයෙන් මඩනාලද්දාවූ; ප්‍රතිකූල, ප්‍රතිකූලවූ; මාරුතාඃ, පවන් ඇත්තාවූ; (අනුකූලනොවූ අනුව නොපවත්නාවූ පවන්ඇත්තාවූ; නොහොත් අනුකූලව නොපවත්නාවූ මියනුඩුරුහුරු ඇත්තාවූ;) (දිශඃ විනාශොපනතාඃ ඉව අවිප්‍රසන්නානි මුඛානි ක්ෂණම් භෙජිරෙ.)

26 අථ, ඉක්බිත්තෙන්; ක්ෂණාත්, ඇසිල්ලකින්; උදීචිං දිශම්, උතුරුදිග; දීප්තිභිඃ, ශොභායෙන්; අවභාස්‍ය, බබලවා; අග්‍රතඃ, අභිමුඛයෙහි; ප්‍රකාශීභවන්, පහලවන්නාවූ; පූරුෂාකෘතිශ්‍රියා, පූරුෂාකාරශ්‍රීන්; (ව්‍යපාශ්‍රිතම්)* නොහරණලද්දාවූ; තෙජඃ, තෙජසෙක්; බලෙන, බලයාවිසින්; උත්පාතමනු, උත්පාතයටඅනුවලා; අදෘශ්‍යත, දක්නාලදී.

---

* විභක්තම්—සන්න.

27 විනිද්‍ර රක්තොත්පල ශඞ්කයාතතං
විලොචනොපාන්ත ඉවාලි සන්තතිම්
තතො දධානඃ ශ්‍රවණාවසඞ්ගිනීං
විශුෂ්ක පඞ්කරුහ බීජ මාලිකාම්.

28 විශාල වාමාංශ තටාවලම්බිනීං
සමුද්වහන් වීපි තනුං තනූදරඃ
පරිජ්වලත්තීව්‍ර තපො හුතාශන
ස්ඵුලිඞ්ගපාතෛරිව බින්දු චිත්‍රිතාම්.

29 භුජෙ'තිභීමෙ සශරං ශරාසනං
නිධායවාමෙ නිධනාවහං ද්විෂාම්
කරෙ'පරස්මින් පරදුර්ගපාරගං
පරංසබිභ්‍රත් පරශුං පරාසුහා.

30 තපො'භිධානස්‍ය සිතෙතරාධ්වනඃ
ශිඛාඉවාදිත්‍ය මයූඛ පිඞ්ගලාඃ
ජටා විධුන්වන් වලිතාඃ සමන්තතඃ
සමීරණෛරාත්ම රයෙණ සම්භෘතෛඃ.

---

27 තතඃ, ඉක්බිත්තෙන්; විනිද්‍ර, පිපියාවූ; රක්තොත්පල ශඞ්කයා රක්තොත්පලයෙහි ශඞ්කාවෙන්; විලොචනො පාන්තෙ, නෙත්‍රාන්ත සමීපයෙහි; තතම්, පතළාවූ; අලිසන්තතිම්ව, භෘඞ්ගසමූහයක්මෙන්; ශ්‍රවණාව සඞ්ගිනීම්, ශ්‍රවණයෙහි සක්තවූ; විශුෂ්ක පඞ්කරුහබීජ මාලිකාම්—විශුෂ්ක, වියලුනාවූ; පඞ්කරුහබීජ මාලිකාම්, පද්මාක්ෂමාලාව; දධානඃ, උසුලන්නාවූ.

28 විශාලවාමාංශ තටාවලම්බිනීම්—විශාල, මහත්වූ; වාමාංශතට, වාමාංශ තටයෙහි; අවලම්බිනීම්, එලෙන්නාවූ; පරිජ්වලත්තීව්‍රතපොහුතාශනස්ඵුලිඞ්ග පාතෛරිව—පරිජ්වලත්, දිලියෙන්නාවූ; තීව්‍ර, කැකුළුවූ; තපොහුතාශන, තපස් නැමැති වහ්නිහුගේ; ස්ඵුලිඞ්ගපාතෛරිව, ස්ඵුලිඞ්ගපාතයෙන්මෙන්; (ගිනිපුපුරුඃහිමෙන්මෙන්;) බින්දුචිත්‍රිතාම්—බින්දු, බින්දුයෙන්; චිත්‍රිතාම්, විචිත්‍රකරණලද්දාවූ; වීපිතනුම්, වීපිචර්මය; සමුද්වහන්, උසුලන්නාවූ; තනූදරඃ, කෘශවූ උදර ඇත්තාවූ.

29 ද්විෂාම්, සතුරන්ට; නිධනාවහම්, විනාශඑලවන්නාවූ; සශරම්, ශර සහිතවූ; ශරාසනම්, දුන්න; අතිභීමෙ, අත්‍යර්ථයෙන් භයඞ්කරවූ; වාමෙභුජෙ, වාමහස්තයෙහි; නිධාය, පිහිටුවා; අපරස්මින් කරෙ, දක්ෂිණ හස්තයෙහි; පරදුර්ගපාරගම්—පර, සතුරු නැමැති; දුර්ග, දුර්ගයාගේ; පාරගම්, පාරයට ගියාවූ; පරම්, වෙසෙස්වූ; පරශුම්, පොරොව; බිභ්‍රත්, උසුලන්නාවූ; පරාසුහා—පර, සතුරන්ගේ; අසුහා, ප්‍රාණනාසන්නාවූ; සඃ, හෙතෙම.

30 තපොභිධානස්‍ය, තපස් යන නම්ඇත්තාවූ; සිතෙතරාධ්වනඃ,

31 ප්‍රභුර්භෘගූණාං ජගදෙ ජගත්සෘජඃ
පරො'වතාරෙ ජ්වලනං විතන්වතා
හසෙනාධූන්වන්නථ තද්බලංබලී
(ප්‍ර)රූඪ්‍ය රාමෙණ රුෂාවෘතාගිරඃ.

32 නරාම! රාමං යුධිජෙතු මුද්‍යමො
විධීයතාමන්‍ය මිවක්ෂිතික්ෂිතම්
සරිත්තටී පාටන පාටවස්පෘශං
නගොපතිං ප්‍රාප්‍ය විශීර්‍යතෙනගඃ.

33 රඝොරපත්‍යෙ ජගතී පතිද්විෂො
ව්‍යර්ථතවස්ත ඉහවික්‍රම ක්‍ර(මඃ)
අලංවිසාරී ග්‍රසනාස්ථ පාටවො
නදන්දශූකප්‍ර(භ)වෙ විහඞ්ගමඃ.

කෘෂ්ණවර්ත්මන්හුගේ; ශිඛාඉව, ශිඛාවන්වැනිවූ; ආදිත්‍යමයූඛපිඞ්ගලාඃ—ආදිත්‍යමයූඛ, සූර්‍ය්‍යරශ්මිසේ; පිඞ්ගලාඃ, පිඟුවන්වූ; සමන්තතඃ, හාත්පසින්; චලිතාඃ, රැළිනඟුණුවාවූ; ජටාඃ, ජටාවන්; ආත්මරයෙණ, ස්වකීයවූ වෙගයෙන්; සම්භෘතෛඃ, රැස්කරණලද්දාවූ; සමීරණෛඃ, පවනින්; විධූනවත්, කම්පාකරන්නාවූ.

31 අථ, අනන්තරයෙන්; ජගත්සෘජඃ, බ්‍රහ්මයාගේ; පරොවතාරඃ, අනික් අවතාරයක්වූ; බලී, බලවත්වූ; භෘගූණම්ප්‍රභූඃ, භෘගු රාමතෙම; ජ්වලනම්, වහ්නිය; (වි)තන්වතා, පතුරුවන්නාවූ; හසෙන, හාසයෙන්; තත්බලම්, ඒ සෙනඟ; ධූන්වන්, කම්පාකරන්නේ; රාමෙණ, රාමයාවිසින්; (ප්‍ර)රූඪ්‍ය, වලකා; රුෂා, රොෂයෙන්; වෘතාඃ, ගැවසිගත්තාවූ; ගිරඃ, තෙපුලන්; ජගදෙ, කියනලදී.

32 රාම, රාමය; අන්‍යංක්ෂිතික්ෂිතම්ව, අනික් රජක්මෙන්; රාමම්, රාමයා; යුධි, යුධයෙහිලා; ජෙතුම්, දිනන්නට; උද්‍යමඃ, උත්සාහ ප්‍රයොගය; නවිධීයතාම්, නොකරණුලැබේවා; සරිත්තටී පාටන පාටවස්පෘශම්—සරිත්තටී, (නදීකූලයන්)ගේ; පාටන, පැළීමෙහි; පාටවස්පෘශම්, පටුත්වය ස්පර්ශකරන්නාවූ; ගොපතිම්, වෘෂභරාජයා කරා; නගඃ, පර්වතයතෙම; ප්‍රාප්‍ය, පැමිණ; නවිශීර්‍යතෙ, නොවිසිරෙන්නේයි.

33 ජගතීපතිද්විෂඃ, රජ ශත්‍රුවූ; තව, තාගේ; වික්‍රමක්‍ර(මඃ), වික්‍රමයාගේ පදන්‍යාසයතෙම; ඉහ රඝොරපත්‍යෙ, මේ රාමයාකෙරෙහි; ව්‍යර්ථාස්තත්, සිස්වන්නේයි; (එසේමැයි;) විසාරිග්‍රසනස්ථපාටවඃ—විසාරි, මත්ස්‍යයන්ගේ; ග්‍රසනස්ථ, කටෙහි පිහිටියාවූ; පාටවඃ, පටුත්ව ඇති; විහඞ්ගමඃ, පක්ෂීතෙම; දන්දශූකප්‍ර(භ)වෙ, භුජඞ්ග පෘථුකයාකෙරෙහි; හෙවත් සර්පපැටවාකෙරෙහි; නාලම් (නප්‍රභුඃ), නොපොහොසත්වන්නේයි.

34 තවප්‍රයොගෙ ධනුෂො'නුශාසිතුඃ
ශරාසනෙ භූධර ධන්වනඃ (පරම්)
ඉතඃ ප්‍රවෘත්තා'පි නාන්‍යූන මාගතා
විපත් ත්වදීයශ්‍රවණස්‍ය ගොචරම්.

35 නිශම්‍යතස්‍යෙත දීරිතං වචො
ජගාද ශිෂ්‍යඃ (සපුනඃ) පිනාකිනඃ
පරස්‍යවෘද්ධිං යශසො විතන්වතීං
වෘථා විධිත්සන් ධනුෂොභිදා මිදම්.

36 නාවෙශ්වර! සන්බ්ධ තරං ධනුර්ද්වයං
විධාය චණ්ඩ්‍යතරබාණ පාතනම්
විශාමධීශෙ කිල විශ්ව කර්ම්මණා
පුරන්දරාඛ්‍යය පුරා ව්‍යත්‍යසීත.

37 විසෘජ්‍ය පූර්ව්වං දනුජාරයෙ ධනු-
ස්තයො රථාදූසි රථාඞගධාරිණෙ
ධනුස්තදෛකං ත්‍රිදශාධිපෙනතත්
ත්‍රිලොචනාය ත්‍රිපුරං දිධක්ෂතෙ.

---

34 තව, තාගේ; ධනුෂඃප්‍රයොගෙ, ධනුඃප්‍රයොගයෙහි; (ධනුශ්ශිල්ප ඉගැන්මෙහි;) අනුශාසිතුඃ, අනුශාසිතෘවූ; (උගන්වන්නාවූ;) භූධර ධන්වනඃ, ඊශ්වරයාගේ; ශරාසනෙ, දුන්නෙහි; (පරම්, අත්‍යර්ථයෙන්;) ඉතඃ ප්‍රවෘත්තාපි, මෙසින් පැවැත්තාදවූ; විපත්, විපත්තියතාමෝ; ත්වදීයශ්‍රවණස්‍ය, (තාපිළිබඳ) කණෙහි යාගේ; ගොචරම්, ගොචරයට; (විෂයට;) නාගතාන්‍යූනම්, නොපැමිණියයි සිතම්.

35 පිනාකිනශ්ශිෂ්‍යඃ, භෘගුරාමතෙම; ඉති, මෙසේ; ඊරිතම්, කියනලද්දවූ; තස්‍ය, ඒ දශරථ රාමයාගේ; එතත් වචඃ, ඒ වචනය; නිශම්‍ය, අසා; පරස්‍ය, සතුරාගේ; (දශරථි රාමයාගේ;) යශසඃ, යශස්හුගේ; වෘද්ධිම්, වෘධිය; විතන්වතීම්, පතුරුවන්නාවූ; ධනුෂොභිදාම්, ධනුභේදය; (දුනුබිඳීම;) වෘථාවිධිත්සන්, සිස් කටැපිවූයේ; ඉදම්, (මේ) වචනය; ජගාද, කී.

36 නාවෙශ්වර, නාවෙශ්වරය; (අලුත ශ්‍රීලද්දව;) විශ්වකර්ම්මණා, විශ්වකර්ම්මයා විසින්; සන්බ්ධතරම්, ඇති සන්බ්ධවූ; චණ්ඩ්‍යතරබාණ පාතනම්—චණ්ඩ්‍යතර, අචණ්ඩවූ; බාණපාතනම්, ශරපාතඇති; ධනුර්ද්වයම්, දුනුදෙක; විධාය, කොට; පුරන්දරාඛ්‍යය, පුරන්දරය යන නම් ඇති; විශාමධීශෙ, විශෙවශ්වරයහට; (ශක්‍රයහට;) පුරා, පෙර; ව්‍යත්‍යසීත කිල, දෙනලදවූ.

37 අථ, අනන්තරයෙන්; ත්‍රිදශාධිපෙන, ශක්‍රයා විසින්; තයොඃ, ඒ ධනුර්ද්වය අතුරෙහි; පූර්ව්වම්, පළමුවූ; එකන්ධනුඃ, එක් දුන්නක්; රථා

38 මරුත් පතිඃසතදගත ජන්‍ය තෙජසො
විචිත්සයා හව්‍යවහොග්‍ර තෙජසොඃ
අජය්‍ය ශක්‍යො රජයො රජාගත
ව්‍යථතත යත්නෙන යථා'හවසතථා.

39 චකාර චක්‍රාදි විහාය දෙවයො-
ර්‍යුගං මහෙශ්වාස යුගෙන සංයුගම්
දිශො දශාපි ප්‍රතිරුධ්‍ය පත්‍රිභිඃ
සමාඃ සහස්‍රාණි සමෙත සාහසම්.

40 අථොවිකාඃටං මෘදුභූත මීශ්වරඃ
සසජ්ජ් යච්චාපමභෙදි තත්ත්වයා
අගාද්‍ෂිකාය විතීර්ණ මක්ෂතං
ක්‍රමෙණ හස්තං මම වෛෂ්ණවංධනුඃ.

ඛගධාරිණෙ, චක්‍රායුධය දරණසුලුවූ; දනුජාරයෙ, විෂ්ණුහට; විසෘජ්‍ය, දී; ත්‍රිපුරඝ්ධක්‍ෂතෙ, ත්‍රිපුරදහන කරන්නාවූ; ත්‍රිලොචනාය,ඊශ්වරයහට; තදෙකඛනුඃ, ඒ එකදුන්න; අදූයි, දෙනලදී.

38 මරුත්පතිඃ, ශක්‍රතෙම; තද්ගතජන්‍යතෙජසඃ—තත්ගත, ඒ ධනුෂට ගියාවූ; ජන්‍ය, යුධයෙහි; තෙජසඃ, තෙජස්හු සම්බන්ධව; විචිත්සයා, දතපි රිස්සෙන්; හව්‍යවහොග්‍රතෙජසොඃ—හව්‍යවහ, වහ්නියට බඳුවූ; උග්‍ර, දරුණුවූ; තෙජසොඃ, තෙජස්ඇති; අජය්‍ය ශක්‍යකඃ, නොදිනියහැක්කාවූ ශක්ති ඇති; අජයොඃ, අජයන් දෙදෙනාගේ; (විෂ්ණු ඊශ්වර දෙදෙනාගේ;) ආහවඃ, යුධයතෙම; යථා අජායත, යම්සේවේද; යත්නෙන, උත්සාහයෙන්; තථාව්‍යථතත, එසේකෙළේ.

39 දෙවයොර්‍යුගම්, දෙවයුග්මයතෙම; (විෂ්ණු මහෙශ්වර දෙදෙනා;) චක්‍රාදි, චක්‍රාදිවූ; ආයුධානි, ආයුධයන්; විහාය, හැර; දශදිශොපි, දශදිගුන්ද; පත්‍රිභිඃ, ශරයෙන්; ප්‍රතිරුධ්‍ය, වලකා; මහෙෂ්වාස යුගෙන, මහා ධනුව්වයෙන්; සමාඃ සහස්‍රාණි, අවුරුදු දහසක්; සමෙත සාහසම්, සඩගතවූ සාහස ඇතිව; (පැමිණියාවූ සාහස ඇතිව;) සංයුගම්, යුධය; චකාර, කෙළේ.

40 අථො, ඉක්බිත්තෙන්; ඊශ්වරඃ, ඊශ්වරතෙම; විකාඃටං, ඇදමෙන්; මෘදුභූතම්, මොලොක්වූ; යච්චාපම්, යම් දුන්නක්; සසජ්ජ්, හළද; තත්, ඒ චාපය; ත්වයා, තාවිසින්; අභෙදි, බිඳිනාලද; සෘෂිකාය, සෘෂිකනම් සෘෂියහට; විතීර්ණම්, දෙනලද්දවූ; අක්‍ෂතම්, අනෂ්ටවූ; වෛෂ්ණවම්, විෂ්ණු ප්‍රතිබද්ධවූ; ධනුඃ, ධනුෂ; ක්‍රමෙණ, ක්‍රමයෙන්; මම, මාගේ; හස්තම්, හස්තයට; අගාත්, පැමිණියේ.

41 ගුණවෘත්තාවස්‍ය තයොර්ජගච්ඡ්‍රුතිං
ජහාතිනෛකො දෘඪනෙති විශ්‍රුතඃ
අසංශයංජ්‍යෙති නිරූඪිමාගතඃ
පරොමමෛවශ්‍රවණාන්ත ගොචරඃ.

42 අපාඞ්ග භාගාවධි චාප පූරණං
සුදුෂ්කරං තිෂ්ඨතු විෂ්ණු ගොචරම්
ගුණං යදිප්‍රාපයසීහ ජිහ්මතාං
බලොපපන්නෙෂු ත තස්ත්ව මග්‍රණීඃ.

43 නිධාය බාණං ධනුෂීහ පූරිතෙ
වධඃ ස්වහස්තෙන තවෛෂ සත්ක්‍රියා
ඉතීරයිත්වා තනයස්‍ය භූපතෙර්
මුමොච හස්තෙ සශරං ශරාසනම්.

44 තතඃ සශූන්‍යාත්ම මිව මුෂ්ටි මානය-
න්නපාඞ්ග දෙශං දශකණ්ඨ සූදනඃ
බලා දවිඥූත විකර්ෂණශ්‍රම-
ශ්ලථකර්ෂී ගුජ්ජ ගුණබන්ධනං ධනුඃ.

---

41 අස්‍ය, මොහුගේ, (මේ ධනුෂ්හුගේ;) උභෞගුණෞ, ගුණයෝදෙදෙනෙක; තයොඃ, ඒදෙදෙනා අතුරෙහි; දෘඪනෙති, දෘඪනායයි; විශ්‍රුතඃ, ප්‍රසිද්ධවූ; එකඃගුණඃ, එක්ගුණයෙක්; ජගච්ඡ්‍රුතිම්, ජගච්ඡ්‍රුතිය; (ලොකයාගේ කර්ණය;) නජහාති, නොහරන්නේය; ජ්‍යෙති, ජ්‍යායයි; නිරූඪිම්, ප්‍රසිද්ධියට; ආගතඃ, පැමිණියාවූ; පරඃගුණඃ, අනික් ගුණයතෙම; අසංශයම්, සැකනැතිව; මමෛව, මාගේම; ශ්‍රවණාන්තගොචරඃ, ශ්‍රවණාන්තයම්ගොචරකොට ඇත්තේයි.

42 අපාඞ්ගභාගාවධී, අපාඞ්ගභාගය අවධිකොට ඇති; සුදුෂ්කරම්, අත්‍යර්ථයෙන් දුෂ්කරවූ; විෂ්ණුගොචරම්, විෂ්ණුහට ගොචරවූ; චාපපූරණම්, චාපපූරණය; තිෂ්ඨතු, සිටිවයි; යතඃ, යම්හෙයකින්; ඉහ, මේ දුන්නෙහි; යදි, ඉදින්; ගුණම්, ජ්‍යාව; ජිහ්මතාම්, වක්‍රබවට; ප්‍රාපයසි, පමුණුවන්නෙහිවීනම්; තතඃ, එහෙයින්; බලොපපන්නෙෂු, බල උපපන්නයන්කෙරෙහි; ත්වම්, තෝ; අග්‍රණීඃ, අග්‍රෙසරයෙහි.

43 බාණම්, ශරය; නිධාය, පිහිටුවා; ඉහ ධනුෂි, මේ දුන්න; පූරිතෙ(සති), පූරණලද කල්හි; ස්වහස්තෙන, ස්වකීයවූ හස්තයෙන්; එෂවධඃ, මේ වධයතෙම; තව, තට; සත්ක්‍රියා, සත්කාරයයි; ඉතීරයිත්වා, මෙසේ කියා; භූපතෙස්තනයස්‍ය, රාජපුත්‍රයාගේ; හස්තෙ, හස්තයෙහි; සශරම්, ශර සහිතවූ; ශරාසනම්, දුන්න; මුමොච, බහාලී.

44 තතඃ, ඉක්බිත්තෙන්; ශූන්‍යාත්මිව, සිස්වූවාක්වැනිවූ; මුෂ්ටිම්, මිට; අපාඞ්ගදෙශම්, අපාඞ්ගදෙශයට; (කර්ණාසන්න ප්‍රදෙශයට;) ආන

45 සතෙන මුක්තඃ කිල සායකොද්වඃ
පදං තපස්‍යද් වෘෂභස්‍ය වාඤ්ඡතඃ
ද්විතීය වර්ණස්‍ය නිහන්තුරාත්මනො
විධාය නීශාර මථව්‍යතිෂ්ඨත.

46 රිපොරජය්‍යස්‍ය ජයෙන මානවෛඃ.
සභාජ්‍යමානො බහුමාන මන්ත්‍රණෛඃ
මනොඥවාසෙ පථිමෛථිලීසඛඃ
සුඛෙන නීත්වා කතිචිද්දිනානිසඃ.

47 ව්‍යපාවෘතවාර මුඛෙන සන්තතං
බලෙන භූම්නා විශතා කෘතධ්වනිඃ
පුරීමුදන්වන්ත මුදග්‍ර නිස්වනං
තනුංපිබන්තීමිව කුම්භ ජන්මනඃ

යන්, පමුණුවන්නාවූ; සඃ දශකණ්ඨ සූදනඃ, ඒ දශග්‍රීව ශත්‍රුතෙම; (දශරථිරාමතෙම;) බලාත්, බලයෙන්; අවිඥාත විකර්ෂණශ්‍රමඃ—අවිඥාත, නොදන්නාලද්දාවූ; විකර්ෂණශ්‍රමඃ, විකර්ෂණශ්‍රම ඇත්තේ; (ඇදීම් ශ්‍රම ඇත්තේ;) ගුජද්ගුණ බන්ධනම්—ගුජත්, හඬන්නාවූ; ගුණබන්ධනම්, ජ්‍යාබන්ධනඇති; (දුනුමුඩා බැඳුම්ඇති;) ධනුඃ; ධනුෂ; චකර්ෂ, ඇද්දේ.

45 අථ, අනන්තරයෙන්; තෙන, ඒ රාමයා විසින්; මුක්තඃ, හරණ ලද්දාවූ; සසායකඃ, ඒ ශරයතෙම; දිව්‍යපදම්, දිව්‍ය පදය; වාඤ්ඡතඃ, පසස්නාවූ; ද්විතීය වර්ණස්‍ය, ද්විතීය වර්ණයා සම්බන්ධව; (රාජ වංශයා සම්බන්ධව;) නිහන්තුඃ, නසන්නාවූ; තපස්‍යද්වෘෂභස්‍ය, තපස්වි උත්තමයාගේ; ආත්මනඃ, ධර්මයට; නීශාරම්, ආවරණය; විධාය, කොට; ව්‍යතිෂ්ඨතකිල, සිටියේලු.

46 අජය්‍යස්‍ය, නොදිනියහැක්කාවූ; රිපොඃ, සතුරාගේ; ජයෙන, දිනීමෙන්; බහුමාන මන්ත්‍රණෛඃ, බහුමාන මන්ත්‍රණ ඇත්තාවූ; (බුහුමනින් ඇමතීම් ඇත්තාවූ;) මානවෛඃ, මනුෂ්‍යයන් විසින්; සභාජ්‍යමානඃ, ප්‍රීතිපුරස්සරව සෙවුනාලද්දාවූ; සඃ මෛථිලීසඛඃ, ඒ මෛථිලීසඛතෙම, මනොඥවාසෙ, මනොඥවූ වාසඇති; පථි, මාර්ගයෙහි; සුඛෙන, සුවයෙන්; කතිචිද්දිනානි, කීපදවසක්; නීත්වා, යවා.

47 ව්‍යපාවෘතවාරමුඛෙන—ව්‍යපාවෘත, විවෘතකරණලද්දාවූ; වාර මුඛෙන, වාරමුඛයෙන්; සන්තතම්, අනවරතයෙන්; කෘතධ්වනිඃ, කරණලද්දාවූ ධ්වනි ඇතිව; විශතා, වදනාවූ; භූම්නා, බොහෝ; බලෙන, බලයා කරණකොටගෙණ; උදග්‍රනිස්වනම්—උදග්‍ර, ගිවියාවූ; නිස්වනම්, ධ්වනි ඇතිකොට; උදන්වන්තම්, සාගරය; පිබන්තීම්, බොන්නාවූ; කුම්භජන්මනඃ, අගස්ති මහර්ෂිහුගේ; තනුම්ඉව, ශරීරයවැනීවූ; පුරීම්, පුරියට.

48 නරෙන්ද්‍ර රථ්‍යොභයභාග චාරිත
ප්‍රසාරිකාලා ගරුධූපවාසිතාම්
තතාමනල්පෛරුප රත්නතොරණං
සපඞ්කජාණ්ඩාපද කුම්භ මණ්ඩලෛඃ.

49 පරිස්ඛලත්කාඤ්චන කිඞ්කිණී ගුණෛඃ
සුගන්ධිනා ගන්ධවහෙන තාඩිතෛඃ
භ්‍රමත්පතාකා නිකරෛ රුදර්චිෂො
විතන්වතීමුෂ්ණ ඝෘණෙඃ කරච්ඡදම්.

50 මධුව්‍රතව්‍රාත විරව කිඞ්කිණී
රුතෙන රම්‍යං මණිතොරණස්‍රජාම්
චයංදධානා මනිලස්‍ය රංහසා
ධූතංපතාකා'නුකෘතානි බිභ්‍රතඃ.

51 සතාං විවෙශාජලිබබ සම්පදා
මුහුර්මුඛෙන්දූ රුදයෙන සච්චිතඃ
නාරෙන්ද්‍රසූනුර්මුකුලානි කල්පයන්
ජනස්‍ය හස්තාරුණ පඞ්කජානි.

---

48 නරෙන්ද්‍ර රථ්‍යොභයභාග චාරිත ප්‍රසාරි කාලාගරුධූප වාසිතාම්—නරෙන්ද්‍ර රථ්‍ය, රාජවීථියෙහි; උභයභාග, දෙපාර්ශ්වයෙහි; චාරිත, හසුරුවනලද්දාවූ; ප්‍රසාරි, පැතිරෙණ සුලුවූ; කාලාගරුධූප, කළුවැල් දුමින්; වාසිතාම්, සුවඳකරණලද්දාවූ; උපරත්නතොරණම්, රුවන් තොරණ සමීපයෙහි; අනල්පෛඃ, පමණ නැත්තාවූ; සපඞ්කජාණ්ඩාපද කුම්භ මණ්ඩලෛඃ—සපඞ්කජ, පියුම් සහිතවූ; අෂ්ටාපද කුම්භ මණ්ඩලෛඃ, සවර්ණ ඝට සමූහයෙන්; තතාම්, පතුරුවන ලද්දාවූ.

49 පරිස්ඛලත්කාඤ්චන කිඞ්කිණී ගුණෛඃ—පරිස්ඛලත්, හඬන්නාවූ; කාඤ්චන කිඞ්කිණී ගුණෛඃ, රන්රසුවල් ඇත්තාවූ; සුගන්ධිනා, සුවඳවූ; ගන්ධවහෙන, පවනින්; තාඩිතෛඃ, පහරණලද්දාවූ; භ්‍රමත්පතාකානිකරෛඃ—භ්‍රමත්, බමන්නාවූ; * පතාකානිකරෛඃ, පතාකා සමූහයෙන්; උදර්චිෂඃ, උද්ගතවූ ශොභා ඇති; උෂ්ණඝෘණෙඃ, සූර්‍ය්‍යයාගේ; කරච්ඡදම්, රශ්මි විනාශය; විතන්වතීම්, පතුරුවන්නාවූ.

50 මධුව්‍රතව්‍රාතවිරව කිඞ්කිණී රුතෙන—මධුව්‍රතව්‍රාත, භෘඞ්ග සමූහයාගේ; විරාව, නාදනැමැති; කිඞ්කිණී රුතෙන, කිඞ්කිණී ධ්වනියෙන්; රම්‍යම්, මනොඥවූ; පතාකානු කෘතානි, පතාකානුකාරයන්; බිභ්‍රතඃ, උසුලන්නාවූ; අනිලස්‍ය, වාතයාගේ; රංහසා, වෙගයෙන්; ධූතම්, කම්පාකරණලද්දාවූ; මණිතොරණස්‍රජාම්, මිණිතොරණෙහි මල්දම් සම්බන්ධවූ; චයම්, † සමූහය; දධානාම්, උසුලන්නාවූ.

51 සඃ නරෙන්ද්‍රසූනුඃ, ඒ රාජපුත්‍රතෙම; මුඛෙන්දුඃ උදයෙන, මුඛෙ

---

* බබලන්නාවූ—සන්න.   † රයම්—සන්න.

52 ගුරූනපෘෂ්ට්වෛව කුමාර මීක්ෂිතුං
ජවෙන වාතායන මීයුරඞ්ගනාඃ
නතා නසන්තො නවිමුඛ වෘත්තය-
ස්තථාහි වංශස්‍ය රඝොර්විනීතතා.

53 රරාජ වාතායන සන්තතිර්වෘතා
විලොල නෙත්‍රෛර්වනිතා මුඛාම්බුජෛඃ
තතාවිනීලොත්පල පත්‍ර සම්පදා
සරොජිනී තියඃයිගිවව්‍යවස්ථිතා.

54 දධෞ ද්‍යුතිං ජාලගවාක්ෂ සඞ්ගිනී
නිතම්බිනීනාං චලදෘෂ්ටි සන්තතිඃ
තතෙව පඞ්කරුහ නාලජාලකෙ
පරිස්ඵුරන්ති ශඵරී පරම්පරා.

සුහුගේ උදයෙන්; සවිතඃ, හාත්පසින්; අජලිබඩ සම්පදා, අජලිබඩ සම්පත්තියෙන්; ජනස්‍ය, ජනයාගේ; හස්තාරුණ පඞ්කජානි—හස්තා, හස්තනැමැති; අරුණ පඞ්කජානි—අරුණ, රත්වූ; පඞ්කජානි, පද්මයන්; මුකුලානි, මුකුලවූවවුන්; කල්පයන්, කරන්නේ; මුහුඃ, එකෙණෙහි; තාම්පුරීම්, ඒ පුරියට; විවෙශ, වනී.

52 අඞ්ගනාඃ, අඞ්ගනාවෝ; ගුරූන් අපෘෂ්ට්වෛව, වැඩිමහල්ලන් නොවිචාරම; කුමාරම්, කුමාරයා; ඊක්ෂිතුම්, බලනපිණිස; ජවෙන, වෙගයෙන්; වාතායනම්, කවුළුවට; ඊයුඃ, පැමිණියෝ; (ගියෝ;) තාඃ, ඔහු; නසන්තොන, නොසත්හු නොවෙති; (පතිව්‍රතා නොවන්නාහු නොවෙති;) නවිමුඛ වෘත්තයඃ, මුඛ වෘත්ති ඇත්තාහුදු නොවෙත්; රඝොර්වංශස්‍ය, රඝුවංශයාගේ; විනීතතා, විනීතබව; තථාහි, එසේමැයි.

53 විලොලනෙත්‍රෛඃ—විලොල, චපලවූ; නෙත්‍රෛඃ, නෙත්‍ර ඇත්තාවූ; වනිතාමුඛාම්බුජෛඃ—වනිතා, අඞ්ගනාවන්ගේ; මුඛාම්බුජෛඃ, මුඛ පද්මයෙන්; වෘතා, පිරිවරණලද්දාවූ; වාතායන සන්තතිඃ, කවාට සන්තතිතොම; රරාජ, හෙබ්බූ; (කුමක්මෙන්?) විනීලොත්පල පත්‍ර සම්පදා—විනීල, නිල්වූ; උත්පලපත්‍ර සම්පදා, උත්පලපත්‍ර සම්පත්තියෙන්; තතා, පතළාවූ; තියඃක්, සරස; ව්‍යවස්ථිතා, සිටියාවූ; සරොජිනීව, පද්මිනියමෙන්.

54 ජාලගවාක්ෂ සඞ්ගිනී—ජාලගවාක්ෂ, දැල්කවුළුයෙහි; සඞ්ගිනී, සක්තවූ; නිතම්බිනීනාම්, නිතම්බිනීන්ගේ; චලදෘෂ්ටි සන්තතිඃ—චල, චපලවූ; දෘෂ්ටි සන්තතිඃ, නෙත්‍ර පඞ්ක්තිතොමෝ; ද්‍යුතිම්, ශොභාව; දධෞ, ඉසිලූ; (කුමක්මෙන්?) පඞ්කරුහනාලජාලකෙ, පද්මනාල සමූහයෙක්හි; (පියුම්නල සමූහයෙක්හි;) තතා, පතළාවූ; පරිස්ඵුරන්ති, සැලෙන්නාවූ; ශඵරීපරම්පරෙව, ශඵරී පරම්පරාවක්මෙන්; (පෙළිපන්තියක්මෙන්.)

55 පදං පුරන්ධ්‍ර්‍යා මවිශුෂ්ක යාවකං
සමර්ප්‍යයන්ත්‍යා මවිලම්බි වික්‍රමම්
බභූව සොපාන විමර්ද්ද සම්භවඃ
ස්වරාග එවාඞ්ඝ්‍රිතලස්‍ය යාවකඃ.

56 කයාචිදාලොක පථං මුඛාකුලං
සමෙත්‍ය ඝර්මස්‍රුත පත්‍ර ලෙඛයා
සඛී කපොලාහිත ගණ්ඩ භාගයා
කෘතස්තදීයෙ'පි මුඛෙ විශෙෂකඃ.

57 ප්‍රසාධනව්‍යාපෘතයා'පි රමයා
ප්‍රදෙශිනී පර්ව විකෘෂ්ට කර්ණිකයා
උපායයෙ වාම කරස්ථ පත්‍රයා
රයෙණ වාතායනජාල මන්‍යයා.

58 ද්‍රුතප්‍රයාණ ශ්ලථකෙශ බන්ධනා
සඝර්ම වාරිස්‍රුති බිභ්‍රතී මුඛම්
ශ්‍රමාතුරොරුවය මන්ථරා'පරා
යයෞ සපත්න්‍යා පරිශඞ්කනීයතාම්.

---

55 පුරන්ධ්‍ර්‍යාම්, කුටුම්බිනිය; (ගෙමඹුව;) අවිශුෂ්කයාවකම්—අවිශුෂ්ක, නොවියලියාවූ; යාවකම්, ලතුඇති; පදම්, පදය; අවිලම්බි වික්‍රමම්—අවිලම්බි, ශීඝ්‍රවූ; වික්‍රමම්, පදන්‍යාස ඇත්ව; සමර්ප්‍යයන්ත්‍යාම් (සත්‍යාම්,) තබන කල්හි; සොපාන විමර්ද්ද සම්භවඃ—සොපාන විමර්ද්ද, හිණිපෙති මැඩමෙන්; සම්භවඃ, උපන්නාවූ; ස්වරාගඑව, ස්වකීයවූ රාගයම; අඞ්ඝ්‍රිතලස්‍ය, පාදතලයට; යාවකො බභූව, ලතුවී.

56 මුඛාකුලම්, මුඛයෙන් ආකුලවූ; ආලොකපථම්, කවුළුවට; සමෙත්‍ය, පැමිණ; ඝර්මස්‍රුත පත්‍රලෙඛයා—ඝර්ම, (ස්වෙද) ජලයෙන්; ස්‍රුත, වැහුණාවූ; පත්‍රලෙඛයා, පත්‍රලෙඛා ඇත්තාවූ; සඛී කපොලාහිත ගණ්ඩභාගයා—සඛී, යෙහෙළියන්ගේ; කපොල, කොපුල්හි; ආහිත, පිහිටුවනලද්දාවූ; ගණ්ඩභාගයා, කපොලභාග ඇත්තාවූ; කයාචිත්, එකකවිසින්; තදීයෙ, ඈ පිළිබඳවූ; මුඛෙපි, මුඛයෙහිදු; විශෙෂකඃ, පත්‍රලෙඛයතෙම; කෘතඃ, කරණලදී.

57 ප්‍රසාධනව්‍යාපෘතයාපි—ප්‍රසාධන, මණ්ඩනයෙහි; ව්‍යාපෘතයාපි, යොමුදුවූ; ප්‍රදෙශිනී පර්ව විකෘෂ්ට කර්ණිකයා—ප්‍රදෙශිනී පර්ව, තර්ජන්‍යඞ්ගුලි පර්වයෙන්; විකෘෂ්ට, අදනාලද; කර්ණිකයා, කර්ණි ඇත්තාවූ; වාමකරස්ථ පත්‍රයා—වාමකරස්ථ, වාම හස්තයෙහි පිහිටියාවූ; පත්‍රයා, පත්ඇති; අන්‍යයා රමයා, අනික් අඞ්ගනාවක විසින්; රයෙණ, වෙගයෙන්; වාතායනජාලම්, ජාල කවුළුතෙම; උපායයෙ, පැමිණෙනලදී.

58 ද්‍රුතප්‍රයාණශ්ලථ කෙශබන්ධනා—ද්‍රුත, සුහුවූ; ප්‍රයාණ, ගම

59 නිතාන්තමෙකීකෘත ගණ්ඩ භාගයො-
ර්භෘශාල්පවාතායන යාතමන්‍යයොඃ
මුඛද්වයං කුණ්ඩලමෙක මෙවතත්
(ප්‍ර)භාසුරං මණ්ඩයතිස්ම රාමයොඃ.

60 විධායකාචිත්ප්‍රථමන්තු ලජ්ජයා
ප්‍රියොපභුක්තාධර මඞ්කලක්ෂිතම්
ප්‍රයාති (දූරං) නෘපතෞ දිදෘක්ෂයා
වකාරවාතායන වාහ්‍යමානනම්.

61 අතිත්වරීදෙකා කුචයුග්ම සම්පදා
නිරුධ්‍යවාතායන මුන්නතස්තනී
සබීජනොයතකෘශ මධ්‍ය භාගතඃ
පතාකිනී මන්තරමාප වීක්ෂිතුම්.

තින්; ශ්ලථ, ශිථිලවූ; කෙශබන්ධනා, කෙශ බන්ධන ඇත්තාවූ; සඝර්මවාරිස්‍රුති, ඝර්මජල වැහීම් සහිතවූ; මුඛම්, මුඛය; බිභ්‍රතීම්, උසුලන්නාවූ; ශ්‍රමාතුරොරුවය මත්සරා—ශ්‍රම, ශ්‍රමයෙන්; ආතුර, ආතුරවූ; ඌරුවය, ඌරුවයෙන්; මත්සරා, ලැසිගත්තාවූ; අපරා, එකක්තොමෝ; සපත්න්‍යා, ප්‍රතිපක්ෂ ස්ත්‍රිය විසින්; (එක සැමියා අඹුව විසින්;) පරිශඞ්කනීයතාම්, සැක කටයුතු බවට; යයෞ, ගියා; (පැමිණියා.)

59 නිතාන්තම්, අත්‍යර්ථයෙන්; එකීකෘතගණ්ඩ භාගයොඃ—එකීකෘත, එකක් කරණලද්දවූ; ගණ්ඩභාගයොඃ, කපොලභාග ඇති; අන්‍යයොඃ රාමයොඃ, අනික් අගනන් දෙන්නකුගේ; භෘශාල්පවාතායන යාතම්—භෘශ, අත්‍යර්ථයෙන්; අල්ප, අල්පවූ; (ඉතා කුඩාවූ;) වාතායන, ආලොකපථයට; යාතම්, ගියාවූ; තන්මුඛද්වයම්, ඒ මුඛද්වය; (ඒ මුණුදෙක;) (ප්‍ර) භාසුරම්, බබලන්නාවූ; එකමෙව කුණ්ඩලම්, එකම කුණ්ඩලයතෙම; (තෝඩුව;) මණ්ඩයතිස්ම, හෙබවී.

60 කාචිත්, එකක්තොමෝ; ප්‍රථමන්තු, පළමුකොට වනාහි; ලජ්ජයා, ලජ්ජායෙන්; ප්‍රියොපභුක්තාධරම්—ප්‍රිය, වල්ලභයා විසින්; උපභුක්ත, අනුභවකරණලද්දවූ; අධරම්, අධර ඇති; ආනනම්, මුහුණ; අඞ්කලක්ෂිතම්, අඞ්කයක් පෙණෙන්නා; විධාය, කොට; නෘපතෞ, රජහු; (දූරම්,) දුරට; ප්‍රයාති(සති,) යන කල්හි; දිදෘක්ෂයා, දක්කැපිරීසෙන්; වාතායන වාහ්‍යම්, වාතායනයෙන් වාහ්‍යවූවා; වකාර, කළා.

61 උන්නතස්තනී, උන්නතවූ ස්තන ඇති; එකා, එකක්තොමෝ; කුචයුග්ම සම්පදා, ස්තනයුග්ම සම්පත්තියෙන්; වාතායනම්, කවුළුව; නිරුධ්‍ය, වලකා; අතිත්වරීත්, සිටියා; සබීජනඃ, සබීජනතෙම; පත්කෘශ මධ්‍යභාගතඃ—යත්, යමක්හුගේ; කෘශ, කෘශවූ; මධ්‍යභාගතඃ, මධ්‍යභාගයෙන්; පතාකිනීම්, සෙනාව; වීක්ෂිතුම්, බලනපිණිස; අන්තරම්, අතුරට; ප්‍රාප, පැමිණියේ.

62 නිධාය කාචිත්තනයං තනූදරී
ප්‍රසහ්‍ය වාතායන දෙහිනීතලෙ
අකාරයත්පඞ්කජකොශ කොමලං
මහීභුජෙ බාලක මඤ්ජලිං බලාත්.

63 නෘපඃ සුමිත්‍රාතනයො වධූරිති
ප්‍රියාජනෙ නිර්දිශති ස්වයං කරෛඃ
තලප්‍රභා පාටල භාග භාගිනො
නඛාංශුජාලා අපිචෙරු රම්බරෙ.

64 අශක්නුවන් වඤ්චයිතුං නෘපාත්මජං
වධූජනො 'ධෘෂ්ටතයා ජයෙන (තම්)
පදංවිධත්ස්වා විධවා ජනොචිතෙ
පථීති පත්න්‍යෛ ගිරමාශිෂං ජගෞ.

---

62 තනූදරී, කෘශවූ උදරඇති; කාචිත්, එකක්තොමෝ; බාලකම්, බාලවූ; තනයම්, පුත්‍රයා; ප්‍රසහ්‍ය, ලාහෙලා; වාතායන දෙහිනීතලෙ—වාතායන, කවුළුවෙහි; දෙහිනීතලෙ, එලිපත මත්තෙහි; නිධාය, පිහිටුවා; (හිඳුවා;) පඞ්කජකොශ කොමලම්—පඞ්කජකොශ, පද්ම ගර්භයක්සේ; කොමලම්, කොමලවූ; අඤ්ජලිම්, අඤ්ජලිය; මහීභුජෙ, රජහට; බලාත්, බලයෙන්; අකාරයත්, කැරැවී.

63 නෘපඃ, රාමය; සුමිත්‍රාතනයඃ, ලක්ෂ්මණය; වධූරිති, සීතායයි; ඉති, මෙසේ; ප්‍රියාජනෙ, අඞ්ගනා ජනයා; ස්වයම්, තමාවිසින්; කරෛඃ, හස්තයෙන්; නිර්දිශති(සති), දක්වන කල්හි; තලප්‍රභාපාටල භාගභාගිනඃ—තලප්‍රභා, අත්ලෙහි ප්‍රභායෙන්; පාටල, පළොල්වන් වූ; භාගභාගිනඃ, භාගසෙවුනාවූ; නඛාංශුජාලා අපි, නඛරශ්මි නැමැති ජාලයෝද; අම්බරෙ, ආකාශයෙහි; චෙරුඃ, හැසිරුණුහු; (ගියෝ.)

64 වධූජනඃ, අඞ්ගනා ජනතෙම; (අධෘෂ්ට)තයා, අධෘෂ්ටබැවින්; (නුබුහුටිබැවින්;) (තං) නෘපාත්මජම්, (ඒ) රාජපුත්‍රයා; ජයෙන, ජයෙන්; වඤ්චයිතුම්, වඩන්නට; අශක්නුවන්, නොපොහොසත්වූයේ; අවිධවාජනොචිතෙ—අවිධවාජන, සභසැමි අඹුජනයා විසින්; උචිතෙ, අභ්‍යස්තවූ; පථි, මාර්ගයෙහි; පදම්, පදය; විධත්ස්වෙති, කරයි; පත්න්‍යෛ, පත්නියට; ආශිෂංගිරම්, ආශිර්වචනය; ජගෞ, කී.

65 නරේන්ද්‍රසේනා විවිශුඃ සමුද්‍රගා
විවෘද්ධතෝයා ඉව යත් සමන්තතඃ
මහාර්ණවස්‍යේව තතස්‍ය තත්කෘතෝ
බභූවපූරශ්ච නචාතිරික්තතා.

66 විධාගතං චාර මුපේත්‍ය තද්බලං
නෘපාඞ්ගණස්‍යෝභයභාගසංශ්‍රිතම්
නිබධ්‍යමානාජලි ශාසිතාභුවෝ
දෘශා'නුගෘහ්ණන් සවිවේශ මන්දිරම්.

67 වින්‍යස්‍යකෙකයපතිස්තනූජේ තපෝ'ර්ජී
දේශං සුධාජිත්ජිතං විපිනං විවික්ෂුඃ
දූතේනතේන තනයං දුහිතුර් දිදෘක්ෂුඃ
කාලස්‍යකස්‍යචි දෛන්ද්‍ර සභං යයාචේ.

---

65 නරේන්ද්‍රසේනාඃ, රාජසේනාවෝ, විවෘද්ධතෝයාඃ—විවෘද්ධ, වැඩී යාවූ; තෝයාඃ, ජලඇත්තාවූ; සමුද්‍රගාඉව, නදීන්මෙන්; යත්, යම්පුරයකට; සමන්තතඃ, හාත්පසින්; විවිශුඃ, වන්හුද; මහාර්ණවස්‍යේව, මහාසාගරයවැනිවූ; තස්‍ය (පුරස්‍ය), ඒපුරයාගේ; තත්කෘතඃ, ඒ නදීන් විසින් කරණලද්දාවූ; පූරශ්ච, පූරයද; නබභූව, නොවිය; අතිරික්තතාච, ඉතිරිබවද; (නබභූව, නොවී.)

66 සඃ භුවශ්ශාසිතා, ඒ භුවශ්ශාසිතෘතෙම; (රාමතෙම;) චාරම්, දොරට; උපේත්‍ය, පැමිණ; විධාගතම්, දෙකක්ව ගියාවූ; නෘපාඞ්ගණස්‍ය, රාජාඞ්ගණයාගේ; උභයභාග සංශ්‍රිතම්, දෙපාර්ශ්වය ඇසිරු කළාවූ; නිබධ්‍යමානාජලි—නිබධ්‍යමාන, බඳනාලබන්නාවූ; අජලි, අජලිඇති; තත්බලම්, ඒසෙනහට; දෘශා, නෙත්‍රයෙන්; අනුගෘහ්ණන්, අනුග්‍රහකරන්නේ; මන්දිරම්, වෙශ්මයට; විවේශ, වනී.

67 අථ, අනන්තරයෙන්; තපෝර්ජී, තපස්කැමැත්තාවූ; කෙකය පතිඃ, කෙකයපතිතෙම; ජිතම්, දිනනලද්දාවූ; දේශම්, දේශය; සුධාජිත්, සුධාජිත්නම්වූ; තනූජේ, පුත්‍රයාකෙරෙහි; වින්‍යස්‍ය, පිහිටුවා; විපිනම්, වලට; විවික්ෂුඃ, වැද්දූපිවූයේ; දුහිතුඃ, පුත්‍රියගේ; තනයම්, පුත්‍රයා; දිදෘක්ෂුඃ, දක්කැපිවූයේ; දූතේන, දූතවූ; තේන, ඔහුලවා; (ඔහු කරණකොටගෙන;) කස්‍යචිත් කාලස්‍ය, කිසිකාලයක් සම්බන්ධව; ඉන්ද්‍රසබම්, දශරථයහට; යයාචේ, ආරාධනාකෙළේ.

68 අථසුධාජිත්ස්ව විෂයංසති නීතවති
ප්‍රථිතගුණෙගුණ ප්‍රචයලාභරතං (භරතම්)
ඉතරසුතාහිත ප්‍රියශතාහත තවිරහ
ප්‍රභව ශුචෝ'නයතනය ශුචිර්දිවසාන් (නෘපතිඃ.)

(ඉති කුමාරදාසස්‍ය කෘතෞ ජානකීහරණේ මහාකාව්‍යෙ
ප්‍රස්ථාන වර්ණ්ණනෝනාම.)

නවමස්සර්ගඃ.

---

68 අථ, අනන්තරයෙන්; ප්‍රථිතගුණෙ, ප්‍රසිද්ධවූ ගුණඇති; සුධාජිති, සුධාජිත්නු; ගුණප්‍රචයලාභරතම්, ගුණප්‍රචයලාභයෙහි රතවූ; (ගුණ ප්‍රචයමැයි ලාභනම්,) (භරතම්) භරතයා; ස්වවිෂයම්, ස්වකීය විෂයට; නීතවතිසති, පැමිණවූ කල්හි; නයශුචිඃ, නීතියෙන් ශුචිවූ; සඃ (නෘප තිඃ), ඒ දශරථ(රජ)තෙමේ; ඉතරසුතාහිතප්‍රිය ශතාහත තවිරහප්‍රභවශුචඃ—ඉතරසුත, සෙසුපුත්‍රයන් විසින්; ආහිත, කරනලද්දාවූ; (ප්‍රියශ තාහත, ප්‍රියශතයෙන් පහරනලද්දාවූ;) තත්, ඔහුගේ; විරහප්‍රභව, විරහයෙන් උපන්නාවූ; ශුචඃ, ශොකඇති; දිවසාන්, දිවසයන්; අන යත්, යැවී.

(ඉති, මෙසේ; කුමාරදාසස්‍ය, කුමාරදාසයාගේ; කෘතෞ, කෘතිවූ; ජානකීහරණෙ, ජානකීහරණනම්වූ; මහාකාව්‍යෙ, මහාකාව්‍යයෙහි; ප්‍රස්ථාන වර්ණ්ණනෝනාම, ප්‍රස්ථාන වර්ණ්ණන නම්වූ;)

නවමස්සර්ගඃ, (නවවන සගයි.)

දශමඃ සර්ගඃ.

1 තතො නයෙන නයතො රාජ්‍යං රාජීව චක්‍ෂුෂඃ
තස්‍ය ශක්‍ර සමානස්‍ය සමානා මයුතං යයෞ.

2 අථා ලක්‍ෂ්‍යත තද්දෙහෙ කාර්ශ්‍යෙන රහිතත්වචි
පලිතං විස්‍රසා වල්ලී පුෂ්පහාස ඉවාඛචිත්.

3 පලිතච්ඡද්මනා දොෂ්ණා සර්වකාල සමුන්නතෙ
ජරසාශිරසිස්පෘෂ්ටෙ (න)විෂෙහෙ මහා රථඃ.

4 ආරොප්‍යාන්‍යතරෙද්‍යුඃස්ව මඞ්කංනාථොභුවො බලී
(සමාසීනඃ) සමජ්‍යායාං (ජ්‍යා)යාංසංසුත මබ්‍රවීත්.

5 මාමියංප්‍රාණ නිර්‍ය්‍යාණ වෛජයන්තී පුරස්සරී
රක්තාක්‍ෂවාහනාදෙශ දූතීසංසෙවතෙ ජරා.

---

1 තතඃ, ඉක්බිත්තෙන්; නයෙන, නීතියෙන්; රාජ්‍යම්, රාජ්‍යය; නයතඃ, කරන්නාවූ; රාජීව චක්‍ෂුෂඃ—රාජීව, පද්මවැනිවූ; චක්‍ෂුෂඃ, ඇස් ඇත්තාවූ; ශක්‍ර සමානස්‍ය, ශක්‍ර සමානවූ; තස්‍ය, ඒ දශරථයහට; සමානාම්, වර්‍ෂයන් සම්බන්ධිවූ; අයුතම්, දසදහසෙක්තෙම; යයෞ, ගියේ.

2 අථ, අනන්තරයෙන්; කාර්ශ්‍යෙන රහිතත්වචි—කාර්ශ්‍යෙන, කෘශතාව යෙන්; රහිත, රහිතවූ; ත්වචි, ත්වක් (සම්)ඇත්තාවූ; තද්දෙහෙ, ඔහුගේ ශරීරයෙහි; පලිතම්, පලිතය; විස්‍රසාවල්ලී පුෂ්පහාස ඉව—විස්‍රසා, ජරානැමැති; වල්ලී, ලතාවගේ; පුෂ්පහාස ඉව, පුෂ්පහාසයක් මෙන්; (මල්පිපියාක්මෙන්;) ඛචිත්, සමහරතැනෙක්හි; අලක්‍ෂ්‍යත, දක්නාලදී.

3 මහාරථඃ, මහාරථතෙම; (උත්තමතෙම;) ජරසා, ජරාව විසින්; පලිතච්ඡද්මනා, පලිතව්‍යාජවූ; දොෂ්ණා, හස්තයෙන්; සර්වකාලසමුන්නතෙ—සර්වකාල, හැමකල්හි; සමුන්නතෙ, උඩඟුවූ; ශිරසි, හිස්හි; ස්පෘෂ්ටඃ, ස්පර්ශකරණලද්දේ; (න)විෂෙහෙ, ක්‍ෂමානොකෙළේ.

4 බලී, බලවත්වූ; භුවොනාථඃ, පෘථිවීශ්වරතෙම; අන්‍යතරෙද්‍යුඃ, එක්තරා දවසක්; සමජ්‍යායාම්, සභායෙහිලා; (සමාසීනඃ, හුන්නේ;) ජ්‍යායාංසම්, අත්‍යන්තජ්‍යෙෂ්ඨවූ; සුතම්, පුත්‍රයා; ස්වම් අඞ්කම්, ස්වකීයවූ ඇකයට; ආරොප්‍ය, නගා; අබ්‍රවීත්, කී.

5 පුරස්සරී, අභිමුඛයෙහි හැසිරෙන්නාවූ; ප්‍රාණනිර්‍ය්‍යාණවෛජයන්තී—ප්‍රාණ, ප්‍රාණයන්ගේ; නිර්‍ය්‍යාණ, යාමට; වෛජයන්තී, ධ්වජයක්වූ; රක්තාක්‍ෂවාහනාදෙශදූතී—රක්තාක්‍ෂවාහන, මහිෂ වාහනයාගේ; ආදෙශදූතී, ආඥාදූතීවූ; ඉයංජරා, මේ ජරාතොමෝ; මාම්, මා; සංසෙවතෙ, සෙවුනී.

6 ජරසා තාත! නො'ඞ්ගානි ස්පෘහා කාමෙෂු නිර්වෘද
ශෛථිල්‍යමුපනීතානි තුල්‍යමෙව ශනෛඃ ශනෛඃ.

7 කාලෙන ශිරසින්‍යස්තෛඃ ශ්වෙතකෙශ ශිතාඞ්කුශෛඃ
නිවර්ත්තිතාස්ම කාමෙභ්‍යො භද්‍රාරාඝව දන්තිනඃ.

8 උභෙවක්ෂසි වංශ්‍යානාං තිෂ්ඨතො රක්ත කාර්ශ්‍යෙ
යෞවනෙ වනිතා වල්ක සන්තතිර්වාර්ධකෙචනඃ.

9 නජීර්ණඃකෘත ශස්ත්‍රොයො යශ්චාඪ්‍යො යඥ නිස්පෘහඃ
කාමී යශ්ච ජරන්නෙතෙ ක්ෂත්‍රවංශෙෂු කත්ත්‍රයඃ.

10 පාදශෙෂෙ'පිවෛරාග්‍යං පුරුෂායුෂි යස්‍යන
කීදෘශී ලක්ෂ්‍යතෙ තස්‍ය ජනස්‍ය හෘදයාලුතා.

---

6 තාත, තාතය; (පුත;) නඃ, අපගේ; අඞ්ගානි, ශරීරයෝ; ජරසා, ජරාව විසින්; ස්පෘහා, ස්පෘහාවයන්ද; කාමෙෂු, පඤ්චකාමයෙහි; නිර්වෘද, නිර්වේදයෙන්ද; තුල්‍යමෙව, සමවම; ශනෛඃ ශනෛඃ, සෙමෙන් සෙමෙන්; ශෛථිල්‍යම්, ශිථිලබවට; උපනීතානි, පමුණුවනලද්දහු.

7 භද්‍රාඃ, භද්‍රවූ; (ශික්ෂිතවූ;) රාඝව දන්තිනඃ, රාඝව නැමැති හස්තීහු; කාලෙන, කල්හු විසින්; ශිරසි, හිස්හි; න්‍යස්තෛඃ, පිහිටුවන ලද්දාවූ; ශ්වෙතකෙශ ශිතාඞ්කුශෛඃ—ශ්වෙතකෙශ, පලිතයෙන්; ශිත, තීක්ෂණවූ; අඞ්කුශෛඃ, අඞ්කුශ කරණකොටගෙන; කාමෙභ්‍යඃ, කාමයෙන්; නිවර්ත්තිතාස්ම, වලකිත්මැයි.

8 නඃ, අපගේ; වංශ්‍යනාම්, වංශයෙහිවූවන්ගේ; වක්ෂසි, වක්ෂස්හි; රක්තකාර්ශ්‍යෙ උභෙ, රක්ත කාර්ශ්‍ය දෙදෙන; (අනුරාග විරාගදෙදෙන;) තිෂ්ඨතඃ, සිටිත්; යෞවනෙ, යෞවනයෙහි; වනිතා, අඞ්ගනාවද; වාර්ධකෙ, වැඩිමහලුබැව්හි; වල්ක සන්තතිශ්ච, රිටිසුඹුලු සමූහයද ය නු; (උභෙ නඃ වංශ්‍යානාම් වක්ෂසි තිෂ්ඨතඃ.)

9 යඃ, යමෙක්තෙම; කෘතශස්ත්‍රඃ, කෘතශස්ත්‍රවූයේ; (කරණලද ශස්ත්‍රඇත්තේ;) නජීර්ණඃ, දනන සුලුනොවූයේද; යශ්ච, යමෙකුදු; ආඪ්‍යඃ, ආඪ්‍යවූයේ; (නායකවූයේ;) යඥනිස්පෘහඃ, යාගයෙහි අභිලාෂ නැත්තේද; යශ්ච, යමෙකුදු; ජරන්, මහලුවූයේ; කාමී, කාමීද; එතෙ, මොහු; ක්ෂත්‍රවංශෙෂු, රාජවංශයෙහිලා; කත්ත්‍රයඃ, කුත්සිතවූ තුන්දෙනයි.

10 යස්‍ය, යමක්හට; පුරුෂායුෂි, පුරුෂායුෂය; (පරමායුෂ;) පාදශෙෂෙ (සත්‍ය)පි, පාදශෙෂයක් ඇති කල්හිද; වෛරාග්‍යංන, වෛරාග්‍යයෙක් නැද්ද; හෙවත් රාගීද; තස්‍ය ජනස්‍ය, ඒ ජනයාගේ; හෘදයාලුතා, හෘදයාලුතාතොමෝ; කීදෘශී, කෙබඳුවී; ලක්ෂ්‍යතෙ, දක්නා ලැබේද.

ද ශ මඃ ස ර්ගඃ.

1 තතො නයෙන නයතො රාජ්‍යං රාජීව චක්ෂුෂඃ
තස්‍ය ශක්‍ර සමානස්‍ය සමානා මයුතං යයෞ.

2 අථා ලක්ෂ්‍යත තද්දෙහෙ කාඨින්‍ය රහිතත්වචි
පලිතං විස්‍රසා වල්ලී පුෂ්පහාස ඉවක්වචිත්.

3 පලිතච්ඡද්මනා දෙෂ්ණා සර්වකාල සමුන්නතෙ
ජරසාශිරසිස්පෘෂ්ටො (න)විසෙහෙ මහා රථඃ.

4 ආරොප්‍යතාන්‍යතරෙද්‍යුඃස්ව මඞ්කංනාථොභුවො බලී
(සමාසීනඃ) සමජ්‍යායාං (ජ්‍යා)යාංසංසුත මබ්‍රවීත්.

5 මාමියංප්‍රාණ නිර්‍යාණ වෛජයන්තී පුරස්සරී
රක්තාක්ෂවාහනාදෙශ දූතීසංසෙවතෙ ජරා.

---

1 තතඃ, ඉක්බිත්තෙන්; නයෙන, නීතියෙන්; රාජ්‍යම්, රාජ්‍යය; න යතඃ, කරන්නාවූ; රාජීව චක්ෂුෂඃ—රාජීව, පද්මවැනිවූ; චක්ෂුෂඃ, ඇස් ඇත්තාවූ; ශක්‍ර සමානස්‍ය, ශක්‍ර සමානවූ; තස්‍ය, ඒ දශරථයහට; සමා නාම්, වර්‍ෂයන් සම්බන්ධවූ; අයුතම්, දසදහසෙක්තෙම; යයෞ, ගියේ.

2 අථ, අනන්තරයෙන්; කාඨින්‍ය රහිතත්වචි—කාඨින්‍ය, කඨිනත්ව යෙන්; රහිත, රහිතවූ; ත්වචි, ත්වක් (සම්)ඇත්තාවූ; තද්දෙහෙ, ඔහු ගේ ශරීරයෙහි; පලිතම්, පලිතය; විස්‍රසාවල්ලී පුෂ්පහාස ඉව—විස්‍ර සා, ජරානැමැති; වල්ලී, ලතාවගේ; පුෂ්පහාස ඉව, පුෂ්පහාසයක් මෙන්; (මල්පිපියාක්මෙන්;) ක්වචිත්, සමහරතැනෙක්හි; අලක්ෂ්‍යත, දක්නාලදී.

3 මහාරථඃ, මහාරථතෙම; (උත්තමතෙම;) ජරසා, ජරාව විසින්; පලිතච්ඡද්මනා, පලිතව්‍යාජවූ; දෙෂ්ණා, හස්තයෙන්; සර්වකාලසමුන්නත තෙ—සර්වකාල, හැමකල්හි; සමුන්නතතෙ, උඩඟුවූ; ශිරසි, හිස්හි; ස්පෘ ෂ්ටඃ, ස්පර්‍ශකරණලද්දේ; (න)විසෙහෙ, ක්‍ෂමානොකෙළේ.

4 බලී, බලවත්වූ; භුවොනාථඃ, පෘථිවීශ්වරතෙම; අන්‍යතරෙද්‍යුඃ, එක්තරා දවසක්; සමජ්‍යායාම්, සභායෙහිලා; (සමාසීනඃ, හුන්නේ;) ජ්‍යායාංසම්, අත්‍යර්ථයෙන්ජ්‍යෙෂ්ඨවූ; සුතම්, පුත්‍රයා; ස්වම් අඞ්කම්, ස්ව කීයවූ ඇකයට; ආරොප්‍ය, නගා; අබ්‍රවීත්, කී.

5 පුරස්සරී, අභිමුඛයෙහි හැසිරෙන්නාවූ; ප්‍රාණනිර්‍යාණවෛජ යන්තී—ප්‍රාණ, ප්‍රාණයන්ගේ; නිර්‍යාණ, යාමට; වෛජයන්තී, ධ්වජ යක්වූ; රක්තාක්ෂවාහනාදෙශදූතී—රක්තාක්ෂවාහන, මහිෂ වාහනයා ගේ; ආදෙශදූතී, අඥදූතීවූ; ඉයංජරා, මේ ජරාතොමෝ; මාම්, මා; සංසෙවතෙ, සෙවුනී.

6 ජරසාතාත! නො'ඞ්ගානි ස්පෘහා කාමෙෂු නිර්වෘ
ශෛථිල්‍ය මුපනීතානි තුල්‍යමෙව ශනෛඃ ශනෛඃ.

7 කාලෙන ශිරසින්‍යස්තෛඃ ශ්වෙතකෙශ ශිතාඞ්කුශෛඃ
නිවර්ත්තිතොසි කාමෙභ්‍යො භද්‍රාරසාව දන්තිනඃ.

8 උභෙ වක්ෂසි වංශ්‍යානාං තිෂ්ඨතො රක්ත කර්කශෙ
යෞවනෙ වනිතා වල්ක සන්තතිර්වාර්ධිකෙවනඃ.

9 නජීර්ණඃකෘත ශස්ත්‍රාසො යශ්චාඪ්‍යො යඥ නිස්පෘහඃ
කාමී යශ්ච ජරන්නෙතෙ ක්ෂත්‍රවංශෙෂු කත්ත්‍රයඃ.

10 පාදශෙෂෙ'පිවෛරාග්‍යං පුරුෂායුෂි යස්‍යන
කීදෘශී ලක්ෂ්‍යතෙ තස්‍ය ජනස්‍ය හෘදයාලුතා.

---

6 තාත, තාතය; (පුත;) නඃ, අපගේ; අඞ්ගානි, ශරීරයෝ; ජරසා, ජරාව විසින්; ස්පෘහා, ස්පෘහාවයෙන්ද; කාමෙෂු, පඤ්චකාමයෙහි; නිර්වෘ, නිර්වේදයෙන්ද; තුල්‍යමෙව, සමවම; ශනෛඃ ශනෛඃ, සෙමෙන් සෙමෙන්; ශෛථිල්‍යම්, ශිථිලබවට; උපනීතානි, පමුණුවනලද්දාහු.

7 භද්‍රාඃ, භද්‍රවූ; (ශික්ෂිතවූ;) රසාව දන්තිනඃ, රසාව නැමැති හස්තීහු; කාලෙන, කල්හු විසින්; ශිරසි, හිස්හි; න්‍යස්තෛඃ, පිහිටුවන ලද්දාවූ; ශ්වෙතකෙශ ශිතාඞ්කුශෛඃ—ශ්වෙතකෙශ, පලිතයෙන්; ශිත, තීක්ෂ්ණවූ; අඞ්කුශෛඃ, අඞ්කුශ කරණකොටගෙන; කාමෙභ්‍යඃ, කාමයෙන්; නිවර්ත්තිතොසි, වලකිත්මැයි.

8 නඃ, අපගේ; වංශ්‍යනාම්, වංශයෙහිවූවන්ගේ; වක්ෂසි, වක්ෂස්හි; රක්තකර්කශෙ උභෙ, රක්ත කර්කශ දෙදෙන; (අනුරාග විරාගදෙදෙන;) තිෂ්ඨතඃ, සිටිත්; යෞවනෙ, යෞවනයෙහි; වනිතා, අඞ්ගනාවද; වාර්ධිකෙ, වැඩිමහලුබැව්හි; වල්ක සන්තතිශ්ච, රිටිසුඹුලු සමූහයද යනු; (උභෙනඃ වංශ්‍යනාම් වක්ෂසි තිෂ්ඨතඃ.)

9 යඃ, යමෙක්තෙම; කෘතශස්ත්‍රඃ, කෘතශස්ත්‍රවූයේ; (කරණලද ශස්ත්‍රඇත්තේ;) නජීර්ණඃ, දනන සුලුනොවූයේද; යශ්ච, යමෙකුදු; ආඪ්‍යඃ, ආඪ්‍යවූයේ; (නායකවූයේ;) යඥනිස්පෘහඃ, යාගයෙහි අභිලාෂ නැත්තේද; යශ්ච, යමෙකුදු; ජරන්, මහලුවූයේ; කාමී, කාමීද; එතෙ, මොහු; ක්ෂත්‍රවංශෙෂු, රාජවංශයෙහිලා; කත්ත්‍රයඃ, කුත්සිතවූ තුන්දෙනයි.

10 යස්‍ය, යමක්හට; පුරුෂායුෂි, පුරුෂායුෂය; (පරමායුෂ;) පාදශෙෂෙ (සත්‍ය)පි, පාදශෙෂයක් ඇති කල්හිද; වෛරාග්‍යංන, වෛරාග්‍යයෙක් නැද්ද; හෙවත් රාගීද; තස්‍ය ජනස්‍ය, ඒ ජනයාගේ; හෘදයාලුතා, හෘදයාලුතාභොමෝ; කීදෘශී, කෙබඳුවී; ලක්ෂ්‍යතෙ, දක්නා ලැබේද.

11 නාතිවිස්‍රසයාදෙහෙ භිනෙන නාතප්‍යතෙ තපඃ
ඉතරත්‍ර චිරඤ්ජීර්ණෙ තපස්‍ය(යා)ං හතාගතිඃ.

12 මන්දශක්තීන්ද්‍රියඃශ්වෙත ලාලාවිච්ඡුරිතාධරඃ
අස්ඵුටස්මෘති චෙෂ්ටාභිර්බාලවෘත්ත මිවාචරත්.

13 මෘණාලවලයච්ඡෙද තන්තුජාල සමත්විෂඃ
යෞවනොද්දෘහ හසෙමව දධානඃ පලිතච්ඡටාඃ.

14 ජීවිතෙජීර්ණවයසඃ ප්‍රත්‍යාශාමෙ මුමූෂීතඃ
තිර්‍යග්විකම්පිතෛර් මූර්ධ්නා නාස්තීති ප්‍රථයන්නිව.

15 දන්තක්ෂතක්ෂත ශතෛරුග්‍රෛර්මෘත්‍යොඃ සඞ්කට මානනම්
ප්‍රවෙෂ්ටුමිව බිභ්‍රාණඃ කායසඞ්කොච ඛර්වතාම්.

---

11 නා, පුරුෂතෙම; අතිවිස්‍රසයා, අධිකවූ ජරායෙන්; දෙහෙ, දෙහය; නභිනෙන(සති,) නොබිඳිනාලද කල්හි; තපඃ, තපස; තප්‍යතෙ, කරන්නේය; ඉතරත්‍ර, අන්‍යදෙහය; චිරඤ්ජීර්ණෙ(සති), බොහෝ කලක් ජීර්ණවූ කල්හි; (අත්‍යර්ථයෙන් ජීර්ණ කල්හි;) තපස්‍යායාම්, තපස්කිරීමෙහි; ගතිඃ, ප්‍රවෘත්තිතොමෝ; හතා, නෂ්ටයි.

12 මන්දශක්තීන්ද්‍රියඃ—මන්දශක්ති, මඳවූ ශක්ති ඇති; ඉන්ද්‍රියඃ, ඉන්ද්‍රියයන්ඇත්තාවූ; ශ්වෙතලාලාවිච්ඡුරිතාධරඃ—ශ්වෙත, වැගෙන්නාවූ; ලාලා, ලාලායෙන්; විච්ඡුරිත, ඔව්දුනාලද්දාවූ; අධරඃ, අධරය ඇත්තාවූ; අස්ඵුටස්මෘතිචෙෂ්ටාභිඃ—අස්ඵුට, අව්‍යක්තවූ; ස්මෘති, ස්මෘතීහා; චෙෂ්ටාභිඃ, ක්‍රියායෙන්; බාලවෘත්තම්, බාලවෘත්තය; ආචරන්නිව, කරන්නක්හුවැන්වූයේ.

13 මෘණාලවලයච්ඡෙද තන්තුජාල සමත්විෂඃ—මෘණාලවලයච්ඡෙද, නෙළුම්දලිවලයච්ඡෙදයෙහි; තන්තුජාල, හූ සමූහයහා; සමත්විෂඃ, සමවූ ශොභාඇත්තාවූ; යෞවනොද්දෘහහසෙමව—යෞවන, යෞවනයාගේ; උද්දෘහ, උද්දෘහයෙහි; හසෙමව, හසමවැනිවූ; පලිතච්ඡටාඃ, පලිත සමූහයන්; දධානඃ, උසුලන්නේ.

14 ජීර්ණවයසඃ, ජීර්ණවූ වයස්ඇති; මුමූෂිතඃ, මීයනුකැමතිවූ; මෙ, මාගේ; ජීවිතෙ, ජීවිතයෙහි; ප්‍රත්‍යාශා, නැවත ආශාතොමෝ; නාස්තීති, (නැතැයි;) මූර්ධ්නා, මුදුන්හුගේ; තිර්‍යක්, සරස; විකම්පිතෛඃ, කම්පාකිරීමෙන්; ප්‍රථයන්නිව, හඟවන්නක්හුවැනිවූයේ.

15 උග්‍රෛඃ, දරුණුවූ; දන්තක්ෂත ශතෛඃ, දන්තනැමැති ක්ෂත ශතයෙන්; සඞ්කටම්, සම්බාධවූ; මෘත්‍යොඃ, මරහුගේ; ආනනම්, මුඛයට; ප්‍රවෙෂ්ටුමිව, වදනටමෙන්; කායසඞ්කොචඛර්වතාම්—කාය, කායයාගේ; සඞ්කොච, හැකිලීමෙන්; ඛර්වතාම්, මිටිබව; බිභ්‍රාණඃ, උසුලන්නේයි.

16 බිභ්‍රදාතඞ්ක නිර්මාංස ව්‍යක්ත ලක්ෂ්‍ය සමුද්ගමාඃ
වීචීරිව ජරානද්‍යාඃ පර්ශුකාස්ථි පරම්පරාඃ.

17 නිර්දන්තතා(ත්වා)ද සංස්කාරං මොහාන්මුග්ධඩිම්භකො (යථා)
මිථො'සංසිත මස්පෂ්ටං වදනම්බූකෘතං වචඃ.

18 භින්නභ්‍රූව මුදස්තාශ්‍රාං කිඤ්චිත්කම්පිත මස්තකාම්.
නම්‍රොගද්ගදිතාලාපා මනුනෙතුං ජරාමිව.

19 වාර්ධක්‍ය ධර්මතොමූඪඃ ස්වදෙහ වහනෙ 'පිසඃ
විධිත්සන්නප්‍ය ශක්ති ශ්ලථස්තපඃ කීදෘග්විධාස්‍යති.

20 අරණ්‍යවසතිංයාතුස්තපස්‍යයාං යතස්ත්වයා
මාජන්‍යශ්‍රුප්‍රවර්ෂේණ ප්‍රත්‍යූහොමෙවිරාගිණඃ.

---

16 ආතඞ්ක නිර්මාංස ව්‍යක්තලක්ෂ්‍ය සමුද්ගමාඃ—ආතඞ්ක, රොගයෙන්; නිර්මාංස, මාංස රහිතවූ; ව්‍යක්ත ලක්ෂ්‍ය, ව්‍යක්තව පෙනෙන්නාවූ; සමුද්ගමාඃ, සමුද්ගමඇති; ජරානද්‍යාඃ, ජරානැමැති නදියගේ; වීචීරිව, වීචීන් වැනිවූ; පර්ශුකාස්ථි පරම්පරාඃ, පර්ශුකාස්ථි පරම්පරාවන්; බිභ්‍රත්, උසුලන්නේසි.

17 මුග්ධඩිම්භකඃ (යථා), බාලයකුමෙන්; නිර්දන්තත(ත්වා)ත්, දත්නැති බැවින්; අසංස්කාරම්, සංස්කාරනොවූ; මොහාත්, මොහයහෙතු කොටගෙන; මිථඃ, ඔවුනොවුන්හා; අසංසිතම්, අසම්බන්ධවූ; අස්පෂ්ටම්, අව්‍යක්තවූ; අම්බූකෘතම්, සනිෂ්ඨීවවූ; (නිෂ්ඨීව සහිත ගැල ගැල බණන බස සනිෂ්ඨීවනම්;) වචඃ, වචනය; වදන්, කියන්නේ.

18 ජරාම්, ජරාව; අනුනෙතුම්ව, නලවන්නටමෙන්; නම්‍රඃ, නැමුණෙහි; භින්නභ්‍රූවම්—භින්න, බිඳිනාලද්දවූ; භ්‍රූවම්, බැමඇත්තාවූ; උදස්තාශ්‍රාම්—උදස්ත, නගනලද්දවූ; අශ්‍රාම්, කඳුළු ඇත්තාවූ; කිඤ්චිත්කම්පිත මස්තකාම්—කිඤ්චිත්, මදක්; කම්පිත, කම්පාකරණලද්දවූ; මස්තකාම්, මුදුන්ඇති; ගද්ගදිතාලාපාම්—ගද්ගදිත, වෙවුලන්නාවූ; ආලාපාම්, බිණීම් ඇත්තාවූ; (ජරාම් අනුනෙතුම්ව නම්‍රඃ.)

19 සඃ, හෙතෙම; ස්වදෙහ වහනෙපි, තමාගේ ශරීරය ඉසිලීමෙහිදු; අශක්තිශ්ලථඃ,* නොපොහොසත්වූයේ; වාර්ධක්‍ය, වාර්ධක්‍යයෙහි; (මැඩිමහලුවියෙහි;) ධර්මතඃ, ධර්මයෙන්; මූඪඃ, මුළාවූයේ; විධිත්සන්නපි, කටැපිවූයේද; කීදෘක්තපඃ, කෙබඳුවූ තපසක්; විධාස්‍යති, කරන්නේද.

20 යතඃ, යම්හෙයකින්; තපස්‍යයාම්, තපස් නිමිත්තකොට; අරණ්‍ය, වල්හි; වසතිම්, විසීමට; යාතුඃ, යන්නාවූ; විරාගිණඃ, විරාගීවූ; මෙ, මට; ප්‍රත්‍යූහඃ, බාධායෙක්; ත්වයා, තාවිසින්; අශ්‍රුප්‍රවර්ෂේණ, කඳුලුවැහීමෙන්; මාජනි, නාමක්කරණුලැබේවා.

---

* වින්මතොර්ලුක්—පාණිනි. 5. 3. 65.

21 අනුශිෂ්ටිඃ ප්‍රකෘත්‍යෛව භද්‍රෙ භවති කීදෘශී
මනසඃ ප්‍රීතයෙ ස්නෙහ කාතරස්‍ය නිගද්‍යතෙ.

22 ඖදාසීන්‍යං යතඃ ශත්‍රු රුදාසීනශ්ච මිත්‍රතාම්
මිත්‍රං භක්තෞ දාස්‍යංච යාතිතද්වක්තු මර්හසි.

23 යොයෙනවාඤ්ඡති ඛ්‍යාතිං ලොක සඞ්ග්‍රහ කාමිනා
නතස්‍ය නින්දනීයං තච්ඡත්‍රුතා (මප්‍ය) නිච්ඡතා.

24 වෘත්තිඃ ශුභකරී සාම්නො නයෙ ස්වපර රඤ්ජනී.
අයශ්ශුලිකතෙතිනාහුස්තාං නිෂ්ණාත බුද්ධයඃ.

25 ජිඝාංසුභිරපි ප්‍රාඥෛඃ ප්‍රයොක්තුං සාම සාම්ප්‍රතම්
රඤ්ජයන්ති මෘගාන් ගීතෛර්බිභිත්සන්තො මෘගායවඃ.

26 සාමශාඨ්‍යං ජනොවෙත්ති දානා දත්‍යන්ත වර්ජිතම්
තත්සාමෞශනසං යුක්තං දානස්‍ය සාධු මාත්‍රයා.

---

21 ප්‍රකෘත්‍යෛව, ස්වභාවයෙන්ම; භද්‍රෙ, භද්‍රවූ; භවති, භවත්හු කෙරෙහි; අනුශිෂ්ටිඃ, අනුශිෂ්ටිතොමෝ; (අනුශාසනා;) කීදෘශී, කෙබඳුවූද; ස්නෙහකාතරස්‍ය, ස්නෙහයෙන් බැගෑවූ; මනසඃ, මනස්හුගේ; ප්‍රීතයෙ, ප්‍රීති පිණිස; නිගද්‍යතෙ, කියනුලැබේ.

22 යතඃ, යම් වචනයෙකින්; ශත්‍රුඃ, සතුරුතෙම; ඖදාසීන්‍යම්, උදාසීන බවට; යාති, යේද; උදාසීනශ්ච, මධ්‍යස්ථද; මිත්‍රතාම්, මිත්‍ර බවට; යාති, යේද; මිත්‍රඤ්ච, මිත්‍රද; භක්තෞ, භක්තියෙහි; දාස්‍යම්, දාස්‍යබවට; යාති, යේද; තත්, ඒ වචනය; වක්තුම්, කියන්නට; අර්හසි, සුදුස්සෙහි.

23 යඃ, යමෙක්තෙම; යෙන, යමෙකින්; ඛ්‍යාතිම්, ප්‍රසිද්ධිය; වාඤ්ඡති, කැමැත්තේද; ලොක සඞ්ග්‍රහකාමිනා, ලෝසගන්නා කැමැත්තහු විසින්; ශත්‍රුතාම්(අපි), සතුරුබව(ද); අනිච්ඡතා, නොකැමැත්තහු විසින්; තස්‍ය, ඔහුගේ; තත්, ඒ; නනින්දනීයම්, නින්දනොකටයුත්තේයි.

24 ස්වපර රඤ්ජනී, ස්වජන පරජනයා අලවන්නාවූ; සාම්නඃ වෘත්තිඃ, සාමවෘත්තිතොමෝ; (සන්ධාන ප්‍රවෘත්තිතොමෝ;) ශුභකරී, ශුභයක්කරන්නීය; නයෙ, නීතියෙහි; නිෂ්ණාත බුද්ධයඃ—නිෂ්ණාත, තීක්ෂ්ණවූ; බුද්ධයඃ, බුද්ධිඇත්තාහු; තාම්, ඈ; අයශ්ශුලිකතෙති, අයශ්ශුලිකතායයි; නාහුඃ, නොකියත්.

25 ජිඝාංසුභිරපි, හන්තුමිච්ඡුදවූ; (නසනුකැමැත්තාදවූ;) ප්‍රාඥෛඃ, නුවණැත්තවුන්විසින්; සාම, සාමය; ප්‍රයොක්තුම්, යොදන්නට; සාම්ප්‍රතම්, සුදුසුයි; (එසේමැයි;) බිභිත්සන්තඃ (භෙත්තුමිච්ඡවඃ,) බිඳිනා කැමැත්තාවූ; මෘගායවඃ, ව්‍යාධයෝ; (මුවවැද්දෝ;) මෘගාන්, මෘගයන්; ගීතෛඃ, ගීතයෙන්; රඤ්ජයන්ති, අලවත්.

26 ජනඃ, ජනතෙම; දානාත්, දානයෙන්; අත්‍යන්ත වර්ජිතම්, අත්‍යර්ථියෙන් වර්ජිතවූ; සාම, සන්ධානය; ශාඨ්‍යම්, ශාඨ්‍යයයි; (වඤ්චායයි;) වෙත්ති, දන්නී; දානස්‍යසාධුමාත්‍රයා, දානයාගේ සාධුමාත්‍රායෙන්; යුක්තම්, යොදනලද්දවූ; තත්සාම, ඒ සන්ධානය; ඖශනසම්, උශනස්හු විසින් නිර්දිෂ්ටයි.

27 මාද්‍ය රහිත සම්මානං ත්‍යක්ත්වා සත්කාර සාමනී
විත්තං විශ්‍රාණිතං නීතෞ කෘතිනො දූෂිතං විදුඃ.

28 ශත්‍රුගෘහ්‍යෙණ දුර්ජීං ශත්‍රුංනෙතා නිහන්ති(ති)
ඝනෙනෙවසඵුලිඞ්ගාර්චිඃ ප්‍රාවෘතං පිණ්ඩමායසම්.

29 උපජාප හෘතස්වාම්සෙනාඟ සීමනි පරාශ්‍රයම්
මෞලෙවාඤ්ඡතිමෙදිනාථඃ පත්‍යුඃ පාතොනසංශයඃ.

30 ඉතරොපාය දුස්සාධ්‍යෙ චණ්ඩදණ්ඩො මහිපතිඃ
අදුෂ්ටායත්‍යසෞනීතෙ රශ්නාතිවිපුලං ඵලම්.

31 අවෘහතිනශක්‍යගෞවිනාදණ්ඩෙන රක්ෂිතුම්
ඉතිප්‍රත්‍යෙති මුග්ධො'පි වලලවඃ කිමුරාජකම්.

---

27 රහිත සම්මානම්—රහිත, හරණලද්දූවූ; සම්මානම්, සම්මාන ඇතිව; මාද්‍යඃ, නහමක්දේ; සත්කාරසාමනී, සත්කාර සාමදෙක, ත්‍යක්ත්වා, හැර; විශ්‍රාණිතම්, දෙනලද්දූවූ; විත්තම්, ධනය; නීතෞ; නීතියෙහි; කෘතිනඃ, කුශලයෝ; දූෂිතම්, දූෂිතවූවා; විදුඃ, දනිත්.

28 නෙතා, නෙතෘහු; දුර්ජීම්, දුර්ජයවූ, (නොමැඩපියහැක්කාවූ;) ශත්‍රුම්, සතුරා; ශත්‍රුගෘහ්‍යෙණ, ශත්‍රු පක්ෂයෙහිවූවහු ලවා; නිහන්ති, නසා; (ති,) එසේයැයි; සඵුලිඞ්ගාර්චිඃ ප්‍රාවෘතම්—සඵුලිඞ්ගාර්චිඃ, ගිනිපුපුරු ශොභායෙන්; ප්‍රාවෘතම්, පිරිවරණලද්දූවූ; ආයසම්, අයඃ ප්‍රතිබද්ධවූ; පිණ්ඩම්, පිණ්ඩය; ඝනෙනෙව, කුළින්මෙන්.

29 උපජාපහෘතස්වාමි සෙනාඟසීමනි—උපජාප, භෙදයෙන්; හෘත, ගන්නාලද්දූවූ; ස්වාමි, ස්වාමීහුකෙරෙහි; සෙනාඟසීමනි, සෙනාඟ සීමා ඇත්තාවූ; මෞලෙ, මූලාමාත්‍යයා; පරාශ්‍රයම්, පරාශ්‍රය, වාඤ්ඡති (සති), කැමැති(වන) කල්හි; මෙදිනාථඃපත්‍යුඃ, පෘථිවි ස්වාමිහට; පාතඃ, හීම; නසංශයඃ, සැකනැති.

30 ඉතරොපාය දුස්සාධ්‍යෙ—ඉතරොපාය, සෙසු උපායෙන්; දුස්සාධ්‍යෙ, දුස්සාධ්‍ය කල්හි; චණ්ඩ දණ්ඩඃ, චණ්ඩවූ දණ්ඩනඇති; අසෞ මහීපතිඃ, මේ රජතෙම; අදුෂ්ටායති—අදුෂ්ට, දුෂ්ටනොවන්නාවූ; ආයති, ඒෂ්‍යත්කාල ඇත්තාවූ; විපුලම්, මහත්වූ; නීතෙඃ ඵලම්, නීති ඵලය; අශ්නාති, අනුභවකෙරේ.

31 මුග්ධොපි, මුග්ධදවූ; වල්ලවඃ; ගොපාලතෙම; දණ්ඩනවිනා, දණ්ඩක්නැතිව; අවෘහත්, පැහැරමක් නැතිව; ගෞඃ, ධෙනුතොමෝ; රක්ෂිතුම්, රක්ෂාකරන්නට; නශක්‍යා, නොපිළිවනැයි; ඉති, මෙසේ; ප්‍රත්‍යෙති, හදහයි; රාජකම්, රාජ සමූහතෙම; (දණ්ඩනවිනා, දණ්ඩයක් නැතිව; අවෘහති, පැහැරමක්නැතිව; ගෞඃ, පෘථිවීතොමෝ; රක්ෂිතුම්, රක්ෂාකරන්නට; නශක්‍යා, නොපිළිවනැයි; ඉති, මෙසේ; ප්‍රත්‍යෙති, හදහයි යනු;) කිමු, කාකථාද.

32 ක්ෂෝණීපතිඃ පතත්‍යාශු ජරාක්‍රාන්ත ඉවධ්‍රැවම්
ත්‍යක්තදණ්ඩඃ පදංවාඤ්ඡනන ගෘහීත ජගත්කරඃ.

33 ඉත්ථං යුක්ති මුපායානාං කුර්වාණස්‍ය චතුෂ්ටයීම්
ව්‍රජන්ත්‍යුඩු ප්‍රභාගෞරං පරෛ රක්ෂය්‍යතාං යශඃ.

34 ශූරංපුරුෂ සාරඥං නීතෞපටු මලම්පටම්
සම්‍යක් සංරක්ෂිතාඃ කොශෛර්වර්ධයන්ති නෘපංප්‍රජාඃ.

35 ලම්භනීයඃ පදං නොච්චෛර්ගුණෛර්‍යෝ'ප්‍යන්වය වර්ජිතඃ.
රත්නාඪ්‍යමපි කුර්වී(ත) මූර්ධ්නි කඃ පාදමණ්ඩනම්.

36 මූර්ඛෝවර්ජ්‍යඃ කුලීනො'පි මාතඞ්ග ඉව භූභුජා
ගුණෛඃ කෛරප්‍ය විඛ්‍යාතො වංශෙනෛව විභාවිතඃ.

---

32 ක්ෂෝණීපතිඃ, පෘථිවීපතිතෙම; ජරාක්‍රාන්ත ඉව, ජරායෙන් මඩනාලද්දක්හුමෙන්; ධ්‍රැවම්, ඒකාන්තයෙන්; ආශු, වහා; පතති, යේ; (කිං විශිෂ්ටඃ ක්ෂෝණීපතිඃ? කිං විශිෂ්ටඃ ජරාක්‍රාන්තඃ?) ත්‍යක්ත දණ්ඩඃ—ත්‍යක්ත, පියනලද්දාවූ; දණ්ඩඃ, දඬුඇත්තාවූ; නොහොත් පියනලද දණ්ඩන ඇත්තාවූ; පදම්, පදනාසය; (පියනිඹිම;) වාඤ්ඡන්, කැමැත්තාවූ නොහොත් පිහිට කැමැත්තාවූ; අගෘහීත, නොගන්නා ලද්දාවූ; ජගත්, ලෝවැස්සාගේ; කරඃ, අත්ඇත්තාවූ; (නොහොත්) අගෘහීත, නොගන්නාලද්දාවූ; ජගත්, ලෝවැස්සාගේ; කරඃ, කරවුවර ඇත්තාවූ; (ක්ෂෝණීපතිඃ ජරාක්‍රාන්ත ඉව ධ්‍රැවම් ආපතති.)

33 උපායානාම්, උපායයන් සම්බන්ධවූ; චතුෂ්ටයීම්, චතුර්විධවූ; යුක්තිම්, යුක්තීන්; ඉත්ථම්, මෙසේ; කුර්වාණස්‍ය, කරන්නාහට; උඩුප්‍රභාගෞරම්, සඳරැස්සේ සුදුවූ; යශඃ, යශස; පරෛඃ, සතුරන් විසින්; අක්ෂය්‍යතාම්, ක්ෂයනොකටහැකි බවට; ව්‍රජති, යේ.

34 ශූරම්, ශූරවූ; පුරුෂසාරඥම්, පුරුෂසාර දන්නාවූ; නීතෞ, නීතියෙහි; පටුම්, දක්ෂවූ; අලම්පටම්, නොලොල්වූ; නෘපම්, රජහු; සම්‍යක්, මනාකොට; සංරක්ෂිතාඃ, රක්ෂාකරණලද්දාවූ; ප්‍රජාඃ, සත්වයෝ; කොශෛඃ, ධනයෙන්; වර්ධයන්ති, වඩත්.

35 ගුණෛරපි, ගුණ්‍යදවූ; (ගුණවත්වූයේද;) අන්වයවර්ජිතඃ, අකුලීන දුවූයේ; (වංශයෙන් වර්ජිතවූයේද;) උච්චෛඃ පදම්, උසස් පදයට; න ලම්භනීයඃ, නොපැමිණවියයුත්තේයි; (එසේමැයි;) රත්නාඪ්‍ය මපි, රත්නයෙන් ආඪ්‍යදවූ; පාදමණ්ඩනම්, පාදාභරණය; කඃ, කවරෙක්; මූර්ධ්නි, මුදුනෙහි; කුර්වීත, කරන්නේද.

36 කුලීනොපි, කුලීනදවූ; මූර්ඛඃ, මූර්ඛතෙම; මාතඞ්ග ඉව, හස්තියක්හුමෙන්; භූභුජා, රජහුවිසින්; වර්ජ්‍යඃ, වර්ජනීයයි; කෛරපිගුණෛඃ, කිසි කවර ගුණයෙකිනුදු; අවිඛ්‍යාතඃ, අප්‍රසිද්ධවූ; වංශෙනෛව, වංශයෙන්ම; විභාවිතඃ, ප්‍රකාශිතවූ; කුලීනොපි, කුලීනදවූ; මූර්ඛඃ, මූර්ඛතෙම; (මාතඞ්ගඉව භූභුජා වර්ජ්‍යඃ).

37 තද්‍යුක්තංභූපතිර්මෞල මන්වයෙන ගුණෛනච
ලම්භයන්නුපධාශුද්ධං සාචිව්‍යං නප්‍රමාද්‍යති.

38 යස්මින් කෘත්‍යානුරෝධෙන සෞහෘදං (වි)තනොතියඃ
සතංත්‍යජතිකෘත්‍යාන්තෙ තීර්ණ තොය ඉවපලවම්.

39 යෞතුනිෂ්කාරණ මුක්ත සෙනහපාශෞ සුහෘත්තරෞ
මෘත්‍යුනෛව තයොර්භේදෞ දෙහජීවිතයොරිව.

40 දණ්ඩද්‍රවිණ දුර්ගෛකසඞ්ගී (රක්ෂති) භූපතිඃ
(ආත්මානමෙව සතතං) කිමු රක්ෂත්‍ය (සෞ) ජගත්.

41 ඉතිප්‍රකෘති වර්ගාදි නිර්ණීතෙෂු නයාශ්‍රයඃ
ක්ෂපිතානන්තවිභිශ්ශත්‍රුඃ ශාධිසාධු වසුන්ධරාම්.

---

37 තත්, එහෙයින්, භූපතිඃ, රජතෙම; අන්වයෙන, වංශයෙන්ද; ගුණෛනච, ගුණයෙන්ද; යුක්තම්, යුක්තවූ; උපධාශුද්ධම්, ධර්ම පරීක්ෂායෙන් ශුද්ධවූ; මෞලම්, මූලාමාත්‍යයා; සාචිව්‍යම්, සචිවත්වයට; (ක්‍රීඩාමාත්‍යයාබවට;) ලම්භයන්, පමුණුවන්නේ; නප්‍රමාද්‍යති, නොපමාවේ.

38 යඃ, යමෙක්තෙම; යස්මින්, යමක්හුකෙරෙහි; කෘත්‍යානුරොධෙන, කාර්‍ය්‍යාභිලාෂයෙන්; සෞහෘදම්, සුහෘද්බව; (වි)තනොති, පතුරුවාද; සඃ, එතෙම; තම්, ඔහු; කෘත්‍යාන්තෙ, කාර්‍ය්‍යාන්තයෙහි; ත්‍යජති, හරණේයි; (කුමක්මෙන්?) පලවම්, පසුර; තීර්ණ, එතෙරවූ; තොයඃඉව, ජලඇත්තක්හුමෙන්.

39 නිෂ්කාරණ, නොකරුණෙහි; අමුක්ත, බඩවූ; සෙනහ පාශෞ, සෙනහපාශඇති; යෞතු, යම් දෙදෙනෙක් වනාහි; සුහෘත්තරෞ, අත්‍යර්ථයෙන් මිත්‍රවූද; තයොඃ, ඒ දෙදෙනාගේ; භෙදඃ, භෙදය; මෘත්‍යුනෛව, මරණින්මැයි; (කාමෙන්?) දෙහජීවිතයොරිව, දෙහජීවිත දෙදෙනාගේමෙන්.

40 දණ්ඩ, දණ්ඩායුධයෙහිද; ද්‍රවිණ, ධනයෙහිද; දුර්ග, දුර්ගයෙහිද; එකසඞ්ගී, අසහාය සක්තවූ; භූපතිඃ, රජතෙම; (ආත්මානම් එව, තමාම; සතතම්, නිරන්තරයෙන්; රක්ෂති, රකීද; අසෞ, මේතෙම;) ජගත්, ලොව; රක්ෂති, රක්ෂාකෙරෙයි යනු; කිමු, කා කථාද? (වචන විපරිණාම * නම්මේ.)

41 ඉති, මෙසේ; ප්‍රකෘතිවර්ගාදි නිර්ණීතෙෂු—ප්‍රකෘතිවර්ගාදී, අමාත්‍ය වර්ගාදීන්ගේ; නිර්ණීයෙෂු, නිශ්චයෙහිලා; නයාශ්‍රයඃ, නීති ඇසිරු කළාවූ; ක්ෂපිත, නසනලද; අනන්තවිභිශ්ශත්‍රුඃ, අනන්තවිභිශ්ශත්‍රූන් ඇත්තෙහි; වසුන්ධරාම්, පෘථිවිය; සාධු, මනාකොට; ශාධි, අනුශාසනාකර.

---

* "පරිණාමඃ ක්‍රියාපීශෙව විෂයී විෂයාත්මනා"—ජයදෙව.

42 ඉත්‍ථංවාදිනි රාජේන්‍ද්‍රෙ රාමො මෞනමධිශ්‍රිතඃ
වවර්ෂ හෘදයං වාෂ්පෛඃ ශොකෙන හෘදයාවිධා.

43 තතොවජ්‍රාසනෙ භද්‍රං සන්නිධාය නිධිඃ ශ්‍රියඃ
නිහීරීකෘත සම්භාරඃ ප්‍රාභිෂිකෙතා මහිපතිඃ.

44 රුරුබෙපෘෂ්ඨි සංවිෂ්ට ග්‍රන්ථි මන්ථරයාතයා
සමාරසිත්වාවරෞචීරං රාජ්‍යං මන්ථරයාතයා.

45 ආදිදෙශ තතො වස්තුං වනෙඥු වනජේක්ෂණම්
චතුර්ද්දශ දශග්‍රීව ශත්‍රුමින්ද්‍රසමඃ සමාඃ.

46 අනින්ද්‍යජානිනාරූඪො නිර්ජ්ජගාම රථඃපුරඃ
කෘතප්‍රස්ථාන සෞමිත්‍රිඃ සධූරත්කෙතු රථො පූරඃ.

47 අශ්‍රුභිර්හෘදයං සීතා නිජමෙව න කෙවලම්
චකාරාර්ද්‍රං ජනස්‍ය(පි) ප්‍රෙක්ෂිතස්‍යවනාධවනි.

---

42 ඉත්‍ථම්, මෙසේ; රාජේන්‍ද්‍රෙ, රාජෝත්තමයා; වාදිනි(සති), බණනකල්හි; මෞනම්, මෞනය; අධිශ්‍රිතඃ, ඇසිරුකලාවූ; රාමඃ, රාමතෙම; හෘදයාවිධා, හෘදයව්‍යථා කරන්නාවූ; ශොකෙන, ශොකයෙන්; (උපලක්ෂිතවූයේ;) බාෂ්පෛඃ, කඳුලෙන්; හෘදයම්, හෘදය; වවර්ෂ, වැස්වී.

43 තතඃ, ඉක්බිත්තෙන්; ශ්‍රියඃ, ශ්‍රියට; නිධිඃ, නිධිවූ; සඃ මහිපතිඃ, ඒ රජතෙම; නිහීරීකෘත, රුස්කරණලද්දවූ; සම්භාරඃ, අභිෂෙකොපකරණ ඇත්තේ; භද්‍රම්, රාමයා; වජ්‍රාසනෙ, වජ්‍රාසනයෙහි; නිධාය, පිහිටුවා; ප්‍රාභිෂිකතඃ, අභිෂෙකරන්නට පටන්ගති.

44 පෘෂ්ඨී, පිටෙහි; සංවිෂ්ට, පිහිටියාවූ; ග්‍රන්ථි, ගැටඇත්තාවූ; මන්ථර, ලැසිගත්තාවූ; යාතයා, ගමන් ඇත්තාවූ; මන්ථරයා, මන්ථර නම් කුද ලවා; චීරම්, චීරයා; වරෞ, වරවය; සමාරසිත්වා, සිහිකරවා; තයා, එකෙකෙයිය විසින්; රාජ්‍යම්, රාජ්‍යය; රුරුබෙ, වලකනලදී.

45 තතඃ, ඉක්බිත්තෙන්; ඉන්ද්‍ර සමඃ, ශක්‍රතුල්‍යතෙම; වනජ, පියුම් වැනිවූ; ඊක්ෂණම්, ඇස්ඇති; දශග්‍රීව ශත්‍රුම්, රාමයා; චතුර්ද්දශ සමාඃ, තුදුස්අවුරුද්දක්; වනෙෂු, වෙනෙහි; වස්තුම්, වසන්නට; ආදිදෙශ, ආඥකෙළේ.

46 අථෝ, අනන්තරයෙන්; අනින්ද්‍ය, නිඤ්ඤනොකටයුතුවූ; ජානිනා, අඹුව ඇත්තහු විසින්; ආරූඪ, නැගෙනලද්දවූ; පුරඃ, අභිමුඛයෙන්; කෘත, කරණලද; ප්‍රස්ථාන, ගමන් ඇත්තාවූ; සෞමිත්‍රිඃ, ලක්ෂ්මණයා ඇති; සධූරත්, සැලෙන්නාවූ; කෙතුඃ, ධ්වජ ඇති; රථඃ, රථයතෙම; පුරඃ, පුරයෙන්; නිර්ජගාම, නික්මිණි.

47 සීතා, සීතාතොමෝ; කෙවලම්, හුදෙක්; නිජමෙව, ස්වකීයම්වූ; හෘදයම්, හෘදය; අශ්‍රුභිඃ, කඳුලෙන්; ආර්ද්‍රම්, ආර්ද්‍රවූවා; නචකාර, නොකළා; වනාධ්වන්, වනමාර්ගයෙහිලා; ප්‍රෙක්ෂිතස්‍ය, බලන්නාවූ; ජනස්‍ය (අපි), ජනයාගේද; හෘදයම්, හෘදය; අශ්‍රුභිඃ, කඳුලෙන්; ආර්ද්‍රම්, ආර්ද්‍රවූවා; චකාර, කළා.

48 ජගන්නෙත්‍රාභිරාමස්‍ය රාමස්‍ය රහිතාගසඃ
ශකලස්‍ය ත්‍යාගිනංදෛවං ඝෘණයෙවාසවොජ්ඣුඃ.

49 න්‍යවර්ත්තත පරිත්‍යජ්‍ය ක්ෂත්තා'ථ ක්ෂත්‍රියත්‍රයම්
ඌඪාශ්‍රු වලිතග්‍රීවං තෙනෛව වීක්ෂිතශ්චිරම්.

50 විත්‍රාණෙ‍ව (රථං) ත්‍යක්ත්වා පදාන්‍යාධාය නිඃසහා
යෙය මන්‍යත්කියද්දූර මිති පප්‍රච්ඡ මෛථිලී.

51 රාමහස්තස්ථ ශාඛාග්‍ර කල්පිතාතප වාරණම්
ප්‍රස්ථානමභවත්තස්‍ය තදග්‍රෙසර ලක්ෂ්මණම්.

52 ඉක්ෂුශාකට ශාලෙයක්ෂෙත්‍රානුත්තර කොශලාන්
යයුර්භාගී රථීතීරං පශ්‍යන්තඃසොත්පලාම්භසඃ.

53 අථානාසාද්‍ය කාලින්දී මුල්ලඞ්ඝ්‍ය සරිතංදිවඃ
භාරද්වාජාශ්‍රමං පුණ්‍යං චිත්‍රකූටස්‍ය චාධ්වනඃ.

---

48 ජගත්, ලෝවැස්සාගේ; නෙත්‍ර, නෙත්‍රයට; අභිරාමස්‍ය, මනොඥවූ; රහිතාගසඃ—රහිත, පියනලද; ආගසඃ, දොෂ ඇත්තාවූ; ශකලස්‍ය, ප්‍රියවාදීවූ; රාමස්‍ය, රාමයා; ත්‍යාගිනම්, හලුවාවූ; දෛවම්, දෛවයා; අසවඃ, ප්‍රාණයෝ; ඝෘණයෙව, නින්දාගෙන්මෙන්; ජහුඃ, හළහු.

49 අථ, අනන්තරයෙන්; ක්ෂත්තා, ක්ෂත්තෘතෙම; (රථාචාර්‍ය්‍යතෙම;) ක්ෂත්‍රියත්‍රයම්, රාමය ලක්ෂ්මණය සීතාය යන තුන්දෙනා; පරිත්‍යජ්‍ය, හැර; ඌඪාශ්‍රු, උසුලනලද කඳුළු ඇත්ව; වලිතග්‍රීවම්, පෙරලනලද ග්‍රීවා ඇතිව; තෙනෛව, ඔහු විසිනම; චිරම්, බොහෝ කලක්; වීක්ෂිතඃ, බලනලද්දේ; න්‍යවර්ත්තත, වැළැක්ක.

50 මෛථිලී, මෛථිලීතෙමේ; (රථම්,) රථය; ත්‍යක්ත්වා, හැර; විත්‍රාණෙව පදනි, දෙතුන් පියවරක්ම; ආධාය, පිහිටුවා; නිඃසහා, අක්ෂමවී; යෙයම්, යායුතුවූයේ; අන්‍යත්, අනික්; කියද්දූරම්, කෙපමණ දුරක්දැයි; ඉති, මෙසේ; පප්‍රච්ඡ, විචාළා.

51 රාම, රාමයාගේ; හස්තස්ථ, හස්තයෙහි පිහිටියාවූ; ශාඛාග්‍ර, ශාඛාග්‍රයෙන්; කල්පිත, කරණලද; ආතපවාරණම්, අවුවැලකීම් ඇත්තාවූ; තස්‍යඃ, ඈගේ; ප්‍රස්ථානම්, ගමනයතෙම; තදග්‍රෙසර ලක්ෂ්මණම්—තත්, ඒදෙදෙනාගේ; අග්‍රෙසර, අභිමුඛයෙහි හැසිරෙන්නාවූ; ලක්ෂ්මණම්, ලක්ෂ්මණයා ඇත්තේ; අභවත්, වී.

52 සොත්පල. උත්පල සහිතවූ; අම්භසඃ, ජල ඇති; ඉක්ෂුශාකට, උක්වතුහා; ශාලෙයක්ෂෙත්‍රාන්, හැල්කෙත් ඇත්තාවූ; උත්තර කොශලාන්, උත්තර කොශලයන්; පශ්‍යන්තඃ, බලන්නාහු; භාගීරථීතීරම්, ආකාශ ගඞ්ගාතීරයට; යයුඃ, ගියෝ.

53 අථ, අනන්තරයෙන්; කාලින්දීම්, යමුනාවට; අනාසාද්‍ය, නොපැමිණ; දිවස්සරිතම්, ආකාශ ගඞ්ගාව; උල්ලඞ්ඝ්‍ය, ඉක්ම; පුණ්‍යම්, පවිත්‍රවූ; භාරද්වාජාශ්‍රමම්, භාරද්වාජයාගේ අශ්‍රමයටද; චිත්‍රකූටස්‍ය, චිත්‍රකූටයාගේ; අධ්වනශ්ච, මාර්ගයටද.

54 ඡින්නං නද නදීදෙශෛ රූක්ෂාවෘක්ෂ ක්ෂමාධරෛඃ
රජන්‍යභොගිතෙ යාතෙ රාඝවො'පි ගුහෙ ගෘහම්.

55 සපත්න්‍යෞ සරිතාම්පත්‍යුඃ සුමිත්‍රාත්මජධීවරෛඃ
චිත්‍රකූටමකූටඥඃ ප්‍රීතඃ ප්‍රොත්තාරිතො යයෞ.

56 තතස්සීතා මුඛාම්භොජ භ්‍රමරභෙ කෘතස්පෘහම්
නෂ්ටෛකදෘෂ්ටිමාශුගෙණ බලිපුෂ්ටං චකාර සඃ.

57 තතඃ ප්‍රතී(ක) සඞ්ඝාතො වීරඃ කෛකය වංශජඃ
බිභ්‍රච්ඡොකවිඝූර්ණිතං ශ්‍රමං රාමාශ්‍රමං යයෞ.

58 රජසොනිඝෘණඃ කශ්චිත් සම්ප්‍රාප්ත ඉති සාධවෙ
කථ්‍යතාමිති තද්වාක්‍යං ද්වාරි ශුශ්‍රාව රාඝවඃ.

59 අනුඥාතො'නුජෙනෙන පර්ණශාලා මථාවිශත්
ද්වාරබද්ධාතිර්ගෙතන ක්ෂිතිතත්‍යස්තකෘතොරසා.

---

54 නදනදීදෙශෛඃ—නද, හෝවාරහා; නදී, ගඞ්ගාහා; දෙශෛඃ, ප්‍රදෙශයෙන්ද; වෘක්ෂ, වෘක්ෂහා; ක්ෂමාධරෛඃ (පර්වතෛඃ), පර්වතයෙන්ද; ඡින්නම්, ඡින්නය; (සලකුණ;) උක්ත්වා, කියා; රජන්‍යභොගිතෙ, රජන්‍යභොගයට හිතවූ; ගුහෙ, කිරාතයා; ගෘහම්, ගෙට; යාතෙ(සති), ගියකල්හි; රාඝවොපි, රාමද.

55 සරිතාම් පත්‍යුඃ, සාගරයාගේ; සපත්න්‍යෞ, සපත්නීන් දෙදෙනා; (අඹුවන් දෙදෙනා;) සුමිත්‍රාත්මජ, ලක්ෂ්මණයාහා; ධීවරෛඃ, කෙවුලන් විසින්; ප්‍රොත්තාරිතඃ, එතරවනලද්දේ; අකූටඥඃ, කූට නොදන්නේ; (වඤ්චා නොදන්නේ;) ප්‍රීතඃ, සන්තුෂ්ටවූයේ; චිත්‍රකූටම්, චිත්‍රකූටයට; යයෞ, ගියේ.

56 තතඃ, ඉක්බිත්තෙන්; සඃ, ඒ රාමතෙම; සීතා, සීතාවගේ; මුඛාම්භොජ, මුඛ පද්මයට; භ්‍රමරභෙ, භ්‍රමරබැව්හිලා; කෘතස්පෘහම්, කරණලද අභිලාෂ ඇති; බලිපුෂ්ටම්, වායසයා (කාකයා); ආශුගෙණ, ශරයෙන්; නෂ්ට, නටුවාවූ; ඒකදෘෂ්ටිම්, එක් ඇසක් ඇත්තහු; චකාර, කෙළේ.

57 තතඃ, ඉක්බිත්තෙන්; ප්‍රතී(ක) සඞ්ඝාතඃ, අමාත්‍ය සමූහයා කැටුව යන්නාවූ; වීරඃ, වීරවූ; කෛකයවංශජඃ, භරතතෙම; ශොකවිඝූර්ණිතම්, ශොකයෙන් දියුණුකරණලද්දවූ; ශ්‍රමම්, ශ්‍රමය; බිභ්‍රත්, උසුලන්නේ; රාමාශ්‍රමම්, රාමයාගේ ආශ්‍රමයට; යයෞ, ගියේ.

58 නිඝෘණඃ, දයානැත්තාවූ; රජසඃ, රජනැසුවාවූ; කශ්චිත්, එකෙක්තෙමේ; සම්ප්‍රාප්තඉති, පැමිණියේයයි; සාධවෙ, සාධුනට; කථ්‍යතාමිති, කියනුලැබේවයි යන; තත්වාක්‍යම්, ඒ වචනය; රාඝවඃ, රාමතෙම; ද්වාරි, දොරෙහි; ශුශ්‍රාව, ඇසී.

59 අථ, අනන්තරයෙන්; තෙන, ඒ රාමයා විසින්; අනුඥාතඃ, අනු

60 භරතඃශොක සන්තප්තො රාම මාදාය පාදයොඃ
ආයෙෂිත්‍වාකත්වා සකෘද්දීනඃ පුනර්නොවාච කිඤ්චන.

61 තතඃශ්‍රුත්වා ගුරෙ රන්තං සදුඃඛෙන හෘදිස්පෘශා
(සා)භිෂෙක මිවාශ්‍රෙණ චක්‍රෙ කර්මෞර්ධ්වදෙහිකම්.

62 ශපමානාමථ ස්වසෙම කෛකෙයීංභූතිනිස්පෘහාම්
ගර්හන්තං භරතං වක්තුං රාමශ්චා(පි) ප්‍රචක්‍රමෙ

63 නාස්මරම් ගුරොරාඥාං ඥාත්වා ජාතු විලඞ්ඝිතාම්
නාසදෘක්ෂිංහනො හන්තුං තාතස්‍ය සමයං යතඃ.

64 සමයස්‍ය ගුරොරිහ ලොකස්ථස්‍ය විලඞ්ඝනෙ
බුබ්ධශචනිච් ශඞෙකවං පුනර්මී ජනිතාවතී.

දන්නාලද; අනුජඃ, භරතතෙම; වාරබන්ධ, දෙරබාවටයෙන්; අතිරික්තන, ඉතිරිවූ; කිඤ්චිත්, මඳක්; තිරස්කෘත, සරස්කරණලද; උරසා, වක්ෂසින්; (උපලක්ෂිතවූයේ;) පර්ණශාලාම්, පන්සලට; අවිශත්, වනි.

60 ශොකසන්තප්තඃ—ශොක, ශොකයෙන්; සන්තප්තඃ, තවනලද් දූවූ; භරතඃ, භරතතෙම; රාමම්, රාමයා; පාදයොඃ, පාදවයෙහි; ආදාය, ගෙන; ආයෙෂිති, ආයම්යසි; සකෘත්, එක වරෙක; උක්ත්වා, කියා; දීනඃ, බැගෑවූයේ; පුනඃ, නැවත; කිඤ්චන, කිසිවක්; නොවාච, නොකී.

61 තතඃ, ඉක්බිත්තෙන්; සඃ, ඒ රාමතෙම; ගුරොඃ, පියාගේ; අන්තම්, අන්තය; ශ්‍රුත්වා, අසා; හෘදිස්පෘශා, හෘදය ස්පර්ශකරන්නාවූ; දුඃඛෙන, දුඃඛයෙන් උපලක්ෂිතවූයේ; අශ්‍රෙණ, කඳුලෙන්; (සා)භිෂෙකම්, අභිෂෙක සහිතවූ; ඖර්ධ්වදෙහිකම්, ඌර්ධ්වදෙහයට හිතවූ; කර්ම, ක්‍රියාව; චක්‍රෙව, කළාක්හුවැනි.

62 අථ, අනන්තරයෙන්; ස්වසෙම, තමහට; ශපමානාම්, ශපථකරන්නාවූ; භූතිනිස්පෘහාම්, සම්පත්තිනිස්පෘහවූ; කෛකෙයීම්, මවට; ගර්හන්තම්, ගර්හාකරන්නාවූ; භරතම්, භරතයාහට; රාමශ්ච (අපි,) රාමද; වක්තුම්, කියන්නට; ප්‍රචක්‍රමෙ, පටන්ගති.

63 ගුරොඃ, ගුරුහුගේ; ආඥාම්, ආඥාව; ඥාත්වා, දැන; ජාතු, කිසි කලෙක්හි; විලඞ්ඝිතාම්, ඉක්මෙන්නිස; නාස්මරම්; සිහිනොකෙරෙම්; (එහෙයින් යන අර්ථයි;) යතඃ, යම්හෙයකින්; තාතස්‍ය, තාතයාගේ; සමයම්, සමය; හන්තුම්, නසන්නට; නඃ, අපට; නාසදෘක්ෂංහි, නොම සුදුසුයි.

64 ඉහලොකස්ථස්‍ය, ස්වර්ගස්ථවූ; ගුරොඃ, ගුරුහුගේ; සමයස්‍ය, සමයාගේ; විලඞ්ඝනෙ, ඉක්මීමෙහිලා; තාවකී, තාපිළිබඳවූ; බුද්ධිශ්ච, බුද්ධිද, නිර්විශඞ්කා, ශඞ්කාරහිතවූවා; පුනඃ, නැවත; එවම්, මෙසේ; මාජනි, නාමක්වේවා.

65 පූජනීයාච තෙ දෙවි පත්‍යුඃ සත්‍යානුපාලිනී
දූෂයිෂ්‍යති පූජ්‍යේෂු පූජාවෛමුඛ්‍ය මායතිං.

66 ස්වයං කෘතෙන දෝෂෙණ යෙන යොලජ්ජතෙ ගුරුඃ.
තෙන තත්සන්නිධෞ තවා නාන්‍යො'පිනච නින්ද්‍යතාම්.

67 ඉතිව්‍යාහෘත්‍ය නම්‍රාය දදෞ දීනාය පාදුකෙ
ක්ෂණේ මර්ම්මාවිධිමරෞ වාරිවාර්ෂ්‍යතෙ යථා.

68 විධාකාර මිවජ්‍යායාන් භරතං හෘදයං චිරම්
දර්ශයන්තං පරිෂ්වඞ්ග ප්‍රාප්ත සාන්ත්වංව්‍යසර්ජ්ජයත්.

69 තතස්තං ත්‍යජතා ශෛලං විරාධොරවණාරිණා
දෘෂ්ටස්තනූනපාදර්ච්චිර්බභ්‍රුඃ පඤ්චවටීපථෙ.

70 භරතනාමථ වෛදෙහිං (වි)නිහත්‍ය නිශාචරම්
භවිෂ්‍යද්වසඞ්ක්ෂිප්‍ය (කථායාවසත්ව) දර්ශයත්.

---

65 පත්‍යුඃ, ස්වාමිහුගේ; සත්‍යානුපාලිනී, සත්‍යය රක්ෂාකරන්නාවූ; දෙවී, දෙවීතොමෝ; තෙ, තා සම්බන්ධව; පූජනීයාච, පිදියයුත්තීද වේ; (එසේමැයි;) පූජ්‍යේෂු, පූජ්‍යයන්කෙරෙහි; පූජාවෛමුඛ්‍යම්, පූජාවට විමුඛබව; ආයතිම්, එෂ්‍යත්කාලය; දූෂයිෂ්‍යති, දූෂණයකෙරේ.

66 යඃගුරුඃ, යම්ගුරෙක්තෙම; ස්වයම්, තමාවිසින්; කෘතෙ, කරණලද්දවූ; යෙනදෝෂෙණ, යම් දෝෂයකින්; ලජ්ජතෙ, ලජ්ජාවට පැමිණේද; තෙන, ඒදෝෂයෙන්; තත්සන්නිධෞ, ඒ ගුරුහුගේ සමීපයෙහිලා; තවාන්, ඒදෝෂ ඇත්තාවූ; අන්‍යොපි, අනිකෙකුදු; නචනින්ද්‍යතාම්, නින්දානොකරණුලැබේවා.

67 ඉති, මෙසේ; ව්‍යාහෘත්‍ය, කියා; නම්‍රාය, නැමුනාවූ; දීනාය, දීනයහට; පාදුකෙ, පාදුකාවය; (වහන්දෙක;) දදෞ, දිනි; (කාට කුමක් මෙන්?) ක්ෂණෙ, ක්ෂණකාලයෙහි; මර්ම්මාවිධි, මර්ම්ව්‍යථා කරන්නාවූ; මරෞ, මරුභූමියෙහිලා; වාර්ෂ්‍යතෙ, පැන් බොනුකැමැත්තාහට; වාරි යථා, ජලයමෙන්.

68 ජ්‍යායාන්, ජ්‍යෙෂ්ඨතෙම; චිරම්, බොහෝ කලක්; විධාකාර මිව, විප්‍රකාරවූවක්හුවැනිවූ; හෘදයම්, හෘදය; දර්ශයන්තම්, දක්වන්නාවූ; භරතම්, භරතයා; පරිෂ්වඞ්ග ප්‍රාප්ත සාන්ත්වම්—පරිෂ්වඞ්ග, ආලිඞ්ගයෙන්; ප්‍රාප්ත, පැමිණියාවූ; සාන්ත්වම්, සන්හිඳීම් ඇත්තහු; ව්‍යසර්ජ්ජයත්, යැවී.

69 තතඃ, ඉක්බිත්තෙන්; තම්ශෛලම්, ඒ පර්වතය; ත්‍යජතා, හරණාවූ; රාවණාරිණා, රාමයා විසින්; තනූනපාදර්ච්චිර්බභ්‍රුඃ—තනූනපාදර්ච්චිඃ, වහ්නිශොභාසේ; බභ්‍රුඃ, පිඟුවන්වූ; විරාධඃ, විරාධනම් රාක්ෂසතෙම; පඤ්චවටීපථෙ, පඤ්චවටීපථයෙහිලා; දෘෂ්ටඃ, දක්නාලදී.

70 අථ, අනන්තරයෙන්; වෛදෙහීම්, සීතාව; භරතනාම්, ගෙන

71 පඤ්චවට්‍යාශ්‍රමෙ රම්‍යෙ රඞ්ගත්සාරඞ්ග ශාවකෛඃ
වෘතෙ'ථ වවෘතෙ තස්‍ය වාසො වාසව වර්චසඃ.

72 අථරාමං වෘෂස්‍යන්ති ප්‍රපෙදෙ නෛකසීසුතා
ඉවචින්තා දරිද්‍රස්‍ය ස්ථූල ලක්ෂ්මීං නරෙශ්වරම්.

73 චකර්ත්තනාසිකාංක්‍රුද්ධඃ සීතාවිද්‍රවණාදථ
ලක්ෂ්මණස්තන්මුඛාම්භොජ කර්ණිකාං කෘපයා සමම්.

74 වර්ෂියති තදාහූතෙ ක්ෂුරප්‍ර ප්‍රකරං බලම්
ශරෛස්තූර් භ්‍රාතෘවයෙක්ෂිප්‍ර මපාවරීෂ්ට රාඝවෞ.

75 අදීධපත ගෘධ්‍රාණාං ව්‍රාතමෙක ධනුර්ධරඃ
සත්‍යව්‍රතො 'සෘජොධාරං ඛරදූෂණයොර්යුධි.

යන්නාවූ; නිශාචරම්, රාක්ෂසයා; (වි) නිහත්‍ය, නසා; භවිෂ්‍යත්, මතුවන්නාවූ; (කථාංශඃ වස්තු,) කථාවස්තුව; සඞ්ක්ෂිප්‍ය, සඞ්ක්ෂෙපකොට; අදර්ශයද්ව, දක්වූවක්හුවැනි.

71 අථ, අනන්තරයෙන්; රඞ්ගත්සාරඞ්ග ශාවකෛඃ—රඞ්ගත්, පනින්නාවූ; සාරඞ්ගශාවකෛඃ, මෘගපොතකයන් විසින්; වෘතෙ, පිරිවරණලද්දාවූ; රම්‍යෙ, මනොඥවූ; පඤ්චවට්‍යාශ්‍රමෙ, පඤ්චවට්‍යාශ්‍රමයෙහි; වාසව වර්චසඃ, ශක්‍රයහට බඳුවූ තෙජස්ඇති; තස්‍ය, ඒ රාමයාගේ; වාසඃ, විසීම; වවෘතෙ, පැවැත්තේ; (පඤ්චවටීනම් පස්නුග ගසක් එක් වීමයි.)

72 අථ, ඉක්බිත්තෙන්; රාමම්, රාමයාකරා; වෘෂස්‍යන්තී, මෛථුන කැමැත්තාවූ; නෛකසීසුතා, ශූර්පනඛාතොමෝ; ප්‍රපෙදෙ, පැමිණියා; (කවරක්හු කරා කවරකමෙන්?) ස්ථූල ලක්ෂ්මීම්, ධනව්‍යසී (ආඪ්‍ය)වූ; නරෙශ්වරම්, රජක්හු කරා; දරිද්‍රස්‍ය, දරිද්‍රයාගේ; චින්තෙව, චින්තාව මෙන්.

73 අථ, අනන්තරයෙන්; සීතාවිද්‍රවණාත්, සීතාවබැවීමෙන්; ක්‍රුද්ධඃ, කිපියාවූ; ලක්ෂ්මණඃ, ලක්ෂ්මණතෙම; තන්මුඛාම්භොජ කර්ණිකාම්—තත්, ඇගේ; මුඛාම්භොජ, මුඛපද්මයට; කර්ණිකාම්, කෙමියක්වූ; නාසිකාම්, නාසිකාව; කෘපයාසමම්, කරුණාවහා එක්කොට; චකර්ත්ත, කැපී.

74 තදාහූතෙ—තත්, ඇවිසින්; ආහූතෙ, කැඳවනලද්දාවූ; භ්‍රාතෘවගෙ, ඛරදූෂණ දෙදෙනා; ශරෛස්තුඃ, ධනුෂින්; ක්ෂුරප්‍රප්‍රකරම්, ශර සමූහය; වර්ෂියති, වස්වන කල්හි; බලම්, සෙනඟතෙම; රාඝවෞ, රාම ලක්ෂ්මණ දෙදෙනා; ක්ෂිප්‍රම්, වහා; අපාවරීෂ්ට, * පිරිවැරී.

75 සත්‍යව්‍රතඃ, සත්‍යයම ව්‍රතකොට ඇත්තාවූ; එක ධනුර්ධරඃ, අසහාය ධනුර්ධරතෙම; (රාමතෙම;) ඛරදූෂණයොඃ, ඛරයදූෂණය යන දෙදෙනාගේ; යුධි, යුද්ධයෙහිලා; අසෘජොධාරම්, රුධිරධාරා; ගෘධ්‍රාණම්ව්‍රාතම්, ගිජුලිහිණි සමූහය; අදීධපත, පෙවී.

---

* අපවාරිය ඉ—සන්ත.

76 දම්භා ජීවික මුත්තුඞ්ග ජටාමණ්ඩිත මස්තකම්
කඤ්චිත්මස්කරිණංසීතා දදර්ශාශ්‍රම මාගතම්.

77 මෘගව්‍යාහෘත රාජන්‍ය වණ්ණිලිඞ්ගී නිශාචරඃ
උග්‍රරූපො නිජං ඝොරං රූපං ප්‍රාදුරබීභවත්.

78 දශානාමස්‍ය (ශිරසා) මුග්‍රතෙජසක මාශ්‍රයම්
පශ්‍යන්ති මෛථිලී භීත්‍යා (රූපබෙධය) මකම්පත.

79 ප්‍රදීපම්වතං ද්‍රෂ්ටුං නාත්‍යාසන්නං ශශාක සා
අසොඪමරුතං තෙජඃ පරිෂ්කෘත දශානනම්.

80 රමාරත්නමසෞ රාම නාමාක්‍ර(න්ද) ඊදංවචඃ
ජගාද ජගදීශස්‍ය ක්ෂේපදුෂ්ටං ක්ෂපාචරඃ.

---

76 දම්භාජීවිකම්, මිථ්‍යාදෘෂ්ටිවූ; උත්තුඞ්ග ජටා මණ්ඩිත මස්තකම්—උත්තුඞ්ග, ශිඛීයාවූ; ජටා, ජටායෙන්; මණ්ඩිත, ශොභවන ලද්දාවූ; මස්තකම්, මුදුන් ඇති; ආශ්‍රමම්, ආශ්‍රමයට; ආගතම්, ආවාවූ; කඤ්චිත් මස්කරිණම්, එක්තරා තපස්වියක්හු; සීතා, සීතාතොමෝ; දදර්ශ, දුටු.

77 මෘගව්‍යාහෘත රාජන්‍යඃ—මෘගව්‍ය, මුවදඩින්; ආහෘත, ගන්නාලද්දාවූ; රාජන්‍යඃ, රාජකුමාරයා ඇති; උග්‍රරූපඃ, දරුණුවූ රූප ඇති; වණ්ණිලිඞ්ගී, බ්‍රහ්මලිඞ්ගීවූ; නිශාචරඃ, රාක්ෂසතෙම; (රාවණතෙම;) ඝොරම්, දරුණුවූ; නිජම්, ස්වකීයවූ; රූපම්, රූපය; ප්‍රාදුරබීභවත්, පහළකෙළේ.

78 අස්‍ය, ඔහුගේ; දශානාම් (ශිරසාම්), දසසිරසුන්ට; ආශ්‍රයම්, පිහිටවූ; උග්‍රතෙජස්කම්, දරුණුවූ තෙජස් ඇති; රූපබෙධයම්, රූපබෙධය; පශ්‍යන්තී, බලන්නාවූ; මෛථිලී, සීතාතොමෝ; භීත්‍යා, භීතියෙන්; අකම්පත, කම්පාවූ.•

79 සා, ඒ සීතාතොමෝ; තම්, ඒ රාවණයා; ප්‍රදීපම්ව, ප්‍රදීපයක් මෙන්; අත්‍යාසන්නම්, ඉතා ආසන්නවූවහු; ද්‍රෂ්ටුම්, බලන්නට; න ශශාක, නොපොහොසත්වූ; (කිම්භූතම් රාවණම්? කිම්භූතම් ප්‍රදීපම්?) තෙජඃ, තෙජසින්; පරිෂ්කෘත, පිරිවරණලද්දාවූ; දශානනම්, දශමුඛයක් ඇත්තාවූ; (නොහොත්;) තෙජඃ, ශොභායෙන්; පරිෂ්කෘත, පිරිවරණලද්දාවූ; දශානනම්, වර්තිකාමුඛ ඇත්තාවූ; අසොඪමරුතම්—අසොඪ, ක්ෂමා නොකරණලද්දාවූ; මරුතම්, දිව්‍යයන් ඇත්තාවූ; (නොහොත්) අසොඪ, ක්ෂමා නොකරණලද; මරුතම්, පවන ඇත්තාවූ; (ප්‍රදීපම්ව අත්‍යාසන්නම් ද්‍රෂ්ටුම් නශශාක.)

80 අසෞ ක්ෂපාචරඃ, මේ රාක්ෂසතෙම; රාමනාමාක්‍ර(න්ද)ත්—රාම නාම, රාමයාගේ නමින්; ක්‍ර(න්ද)න්, හඬන්නාවූ; රමාරත්නම්, ස්ත්‍රී රත්නයට; ජගදීශස්‍ය, ජගදීශ්වරයහට; ක්ෂෙප දුෂ්ටම්, ආක්ෂෙපයෙන් දුෂ්ටවූ; (දූෂිතවූ;) ඉදං වචඃ, මේ වචනය; ජගාද, කී.

81 සාරඞ්ගාක්ෂි! ශරස්තස්‍ය කෙවලන්තු ඛරෙඛරඃ
දූෂණෙ දූෂණොභද්‍රෙ! නත්‍රි(ලො)ක්‍යාවිඝෞරණෙ.

82 ලබ්ධාභයා බලනිරීක්ෂණදෞහදෙන
වාරෙස්ථිතානිජපුරප්‍රවරස්‍ය සිද්ධාඃ
දෘෂ්ටාමයා සුරපුරං ව්‍රජතා කටාක්ෂෛ-
රෛරාවණවිපගතෙන සහාස (ගර්ව)ම්.

83 අනාශිතො'හ මහමප්‍යනු වෘත්‍යසෙවාං
නිර්ජීවිකො මමහෘතං භවනං පිශාචෛඃ
ඉත්‍යුනනදන් සුරගණඃ සහලොකපාලෛ
රාජාඞ්ගණෙභ්‍රමති මත්ප්‍රතිහාරමෙත්‍ය.

84 ස්ඵොටොත්පිෂ්ට බෘහත්ත්‍රිවිෂ්ටපබලං බාහුංබහුක්ෂොභිත
ක්ෂ්මාපාතාලතලං තලෙනදලිතශ්වෙතා චලෙන්ද්‍රං මම
නොවාඤ්ඡන්ත්‍යුපධානභූතමබලෙ! ධන්‍යාස්සුරස්ත්‍රීණු කා
තල්පෙ'නල්ප විකල්ප ජල්ප මධුරක්‍රීඩාරසෙ සෙවිතුම්.

---

81 සාරඞ්ගාක්ෂි, මෘගාක්ෂිය; තස්‍ය, ඔහුගේ; ශරඃ, ශරයතෙම; රණෙ, යුධයෙහි; කෙවලම්, හුදෙක්; ඛරෙතු, ඛරයාකෙරෙහි; ඛරඃ, තීක්ෂණය; දූෂණෙ, දූෂණයාකෙරෙහි; දූෂණඃ, දූෂණය; භද්‍රෙ, භද්‍රාව; ත්‍රි(ලො)ක්‍යවිඝෞ, ත්‍රිභුවන භක්ෂකෙරෙහිලා; නඛරඃ නදූෂණඃ, ඛර නොදවෙයි දූෂණ නොදවෙයි.

82 ලබ්ධා භයා—ලබ්ධ, ලද්දාවූ; අභයා, අභය ඇත්තාවූ; සිද්ධාඃ, සිද්ධයෝ; (එක් දෙවතා පක්ෂයක්;) බලනිරීක්ෂණදෞහදෙන—බල, සෙනාවගේ; නිරීක්ෂණ, බැලීමෙහි; දෞහදෙන, කුතුලින්; නිජපුරප්‍රවරස්‍ය—නිජ, ස්වකීයවූ; පුරප්‍රවරස්‍ය, පුරොත්තමයාගේ; වාරෙ, දොරැහි; ස්ථිතාඃ, සිටියාහු; ඓරාවණවිපගතෙන—ඓරාවණවිප, ඓරාවණ හස්තිහු කරා; ගතෙන, පැමිණියාවූ; සුරපුරම්, දිව්‍යපුරයට; ව්‍රජතා, යන්නාවූ; මයා, මාවිසින්; සහාස (ගර්ව)ම්, හාසගර්ව සහිතව; කටාක්ෂෛඃ, කටාක්ෂයෙන්; දෘෂ්ටාඃ, දක්නාලදහු.

83 අහම්, මම; අනාශිතඃ, අනාශිතයෙමි; අහමපි, මමද; සෙවාම්, සෙවා; අනුවෘත්‍ය, කොට; නිර්ජීවිකඃ, දිවෙල් නැත්තෙමි; මම, මාගේ; භවනම්, භවනය; පිශාචෛඃ, රාක්ෂසයන් විසින්; හෘතම්, ගන්නාලදැයි; ඉති, මෙසේ; මත්ප්‍රතිහාරම්, මාදොරටුවට; එත්‍ය, පැමිණ; (වාරපාලයා කරා පැමිණ;) උනනදන්, හඬන්නාවූ; සුරගණඃ, දිව්‍ය සමූහයතෙම; ලොකපාලෛස්සහ, ලොකපාලයන්හා එක්ව; රාජාඞ්ගණෙ, රාජාඞ්ගණයෙහි; භ්‍රමති, ඇවිදී.

84 ස්ඵොටොත්පිෂ්ට බෘහත්ත්‍රිවිෂ්ටපබලම්—ස්ඵොට, ව්‍යක්තකොට; උත්පිෂ්ට, සුණුකරණලද්දාවූ; බෘහත්ත්‍රිවිෂ්ටපබලම්, මහත්වූ දිව්‍යසෙ

85 උර්වශ්‍යපරිවීජනෙෂු මධුරං නෘත්‍යං යථා (ලීලයා)
තන්වන්ත්‍යා ජිතශාරදෙන්දුකිරණච්ඡායොල්ලසච්චාමරම්
ආසජ්‍යස්වයමඞ්ගදස්‍ය ශිඛරෙ නිශ්ශේම(ක)යන්ත්‍යාපුනඃ
ස්නෙහස්වින්න විවෙපමානකරයා සො'යංභුජඃස්පෘශ්‍යතෙ.

86 එකස්මින් ශයනෙමයාමයසූතා මාලිඞ්ග්‍ය නිද්‍රාලසා-
මුන්නිද්‍රංශයිතෙන මච්චරණයොස්සම්බාහනව්‍යාපෘතා
පාදාග්‍රෙණ තිලොත්තමාස්තනතටෙ සස්නෙහමාපීඩිතා
හර්ෂාවෙශ සමර්පිතානි පුලකාන්‍යද්‍යාපි නො මුඤ්චති.

නා ඇත්තාවූ; බහු, බොහෝකොට; ක්ෂොභිතක්ෂ්මා පාතාලතලම්—ක්ෂොභිත, කම්පාකරණලද්දාවූ; ක්ෂ්මා, පෘථිවියහා; පාතාලතලම්, රසාතලඇති; තලෙන, හස්තතලයෙන්; දලිතශ්වෙතාචලෙන්ද්‍රම්—දලිත, උපුරණලද ශ්වෙතාචලෙන්ද්‍රම්, කෛලාස පර්වතරාජයාඇති; මම, මාගේ; බාහුම්, හස්තය; උපධානභූතම්, උපධානවූවා; (කොට්ටවූවා;) අබලෙ, අබලාව; සුරස්ත්‍රීෂු, දිව්‍යස්ත්‍රීන්කෙරෙහි; කාධන්‍යා, කවර ධන්‍යාවක්; (කවර පිනැත්තියක්;) අනල්පවිකල්ප ජල්ප මධුරක්‍රීඩාරසෙ—අනල්ප, නො මඳවූ; විකල්ප ජල්ප, විත්‍යා කථනයෙන්; මධුර, මධුරවූ; ක්‍රීඩාරසෙ, ක්‍රීඩාරස ඇති; තල්පෙ, යහන්හිලා; සෙවිතුම්, සෙවුනට; නොවාඤ්ඡති, නොකැමැත්තීද.

85 පරිවීජනෙෂු, වීජනයෙහි; (ලීලයා,) ලීලාසෙන්; මධුරම්, මධුරකොට; නෘත්‍යම්, නෘත්‍යය; තන්වන්ත්‍යායථා, කරන්නියකවැනිවූ; ජිතශාරදෙන්දු කිරණච්ඡායොල්ලසත්—ජිත, දිනනලද්දාවූ; ශාරද, ශරත් කල්හිවූ; ඉන්දුකිරණ, සඳරැස් ඇති; ඡායා, ඡායාවෙන්; උල්ලසත්, බබලන්නාවූ; චාමරම්, චාමරය; අඞ්ගදස්‍ය, අඞ්ගදයාගේ; ශිඛරෙ, ශිඛරයෙහි; ස්වයම්, තමාවිසින්ම; ආසජ්‍ය, පිහිටුවා; පුනඃ, නැවත; නිශ්ශේම(ක)යන්ත්‍යා, හරණවූ; ස්නෙහස්වින්නවිවෙපමාන කරයා—ස්නෙහ, ස්නෙහයෙන්; ස්වින්න, ස්වෙද සිලියුණුවූ; විවෙපමාන, වෙවුලන්නාවූ; කරයා, අත්ඇති; උර්වශ්‍යා, උර්වශිය විසින්; සොයම්භුජඃ, ඒ මේ හස්තයතෙමේ; ස්පෘශ්‍යතෙ, ස්පර්ශකරණුලැබේ.

86 එකස්මින් ශයනෙ, එක යහන්හි; නිද්‍රාලසාම්, නිද්‍රාසෙන් අලසවූ; මයසූතාම්, මණ්ඩොදරිය; ආලිඞ්ග්‍ය, වැලඳ; උන්නිද්‍රම්, උද්ගතවූ නිද්‍රා ඇතිව; ශයිතෙන, හොත්තාවූ; මයා, මාවිසින්; මච්චරණයොඃ, මාගේ පාදවයෙහි; සම්බාහනව්‍යාපෘතා—සම්බාහන, මැඩමෙහි; ව්‍යාපෘතා, යොමුවූ; පාදාග්‍රෙණ, පාදාග්‍රයෙන්; ස්තනතටෙ, ස්තනතටයෙහි; සස්නෙහම්, ස්නෙහ සහිතව; ආපීඩිතා, පෙළනලද්දාවූ; තිලොත්තමා, තිලොත්තමාතොමෝ; හර්ෂාවෙශ සමර්පිතානි—හර්ෂ, සන්තොෂයාගේ; ආවෙශ, ආවෙශයෙන්; සමර්පිතානි, පිහිටුවනලද්දාවූ; පුලකානි, රොමහර්ෂ; අද්‍යාපි, අද දක්වා; නොමුඤ්චති, නොහරිනී.

87 අක්ෂ්ණාන් දීව්‍යති දානවෙන්ද්‍ර සුතයා සාර්ධංස්මරාර්ත්තාමයි
ක්‍රීඩායත්නපරිශ්‍රමඃ ප්‍රණයති ශ්‍රුත්වාගතා’සහ්‍යතාම්
මත්තොමන්මථ වස්තු සංහිතවිධෞ වෘද්ධෞවිවෘද්ධස්පෘහා
ද්‍යූතංකාරයතිප්‍රයොගචතුරා රම්භොරු රම්භාහ්වයා.

88 සර්ව්වස්වර්ග්ගවරාඞ්ගනා ධෘතිහෘතිප්‍රෙමප්‍රධානංමයි
ත්‍රෛලොක්‍යාධිපතෞනිධාය හෘදයං යායාජගත්පූජ්‍යතාම්
නාරීමාශ්‍රය සම්පදෙවනයති ශ්‍රෙයස්කරී මුන්නතිං
මාන්‍යාමානිනි! කස්‍ය ධූර්ජ්ජටිජටා ජුෂ්ටා න ජහ්නොස්සුතා.

89 හස්තෞපල්ලවකොමලෞ කරයුගෙ නාදායවාසඃශනෛ-
රන්‍යෙනාව්‍යපනීයපාණි යුගලෙ නාමෘශ්‍ය කාඤ්ච්‍යාස්පදම්
මය්‍යාලිඞ්ගති බාහුභිඃ සුබාහුභිඃශෛෂෛර්විලක්ෂස්මිත
ජ්‍යොත්ස්නාසෙක මනොහරාධරපුටං වක්ත්‍රං ස්වයංදස්‍යසි.

---

87 ස්මරාර්තා, කාමාර්තවූ; (අනඞ්ගයාවිසින් පෙළනලද්දවූ;) ම
යි, මා; දානවෙන්ද්‍ර සුතයා සාර්ධම්, මන්දෝදරියහා එක්ව; අක්ෂාන්, දූ
දීව්‍යති(සති), කෙළනා කල්හි; ක්‍රීඩායත්න පරිශ්‍රමඃ, ක්‍රීඩායත්න
යෙන්වූ පරිශ්‍රමය; ප්‍රණයති, වඩියයි; ශ්‍රුත්වා, අසා; අසහ්‍යතාම්, ක්ෂමා
නොකටහැකි බවට; ගතා, පැමිණියාවූ; ප්‍රයොග චතුරා, ප්‍රයොගයෙ
හි දක්ෂවූ; මත්තඃ, මාකෙරෙන්; මන්මථ වස්තු සංහිතවිධෞ—මන්ම
ථ වස්තු, මන්මථ වස්තුයෙහි; සංහිත, පිහිටුවනලද; විධෞ, විධි ඇ
ති; වෘද්ධෞ, වෘද්ධියෙහි; විවෘද්ධස්පෘහා, වැඩියාවූ අභිලාෂඇති; රම්භො
රු රම්භාහ්වයා—රම්භොරු, රම්භාවට බඳුවූ කලවේ ඇති; රම්භාහ්
වයා, රම්භානම් තැනැත්තී; ද්‍යූතම්, ද්‍යූතය; කාරයති, කරවා.

88 සර්ව්වස්වර්ග්ගවරාඞ්ගනාධෘතිහෘති—සර්ව්ව, සියලු; ස්වර්ග්ග වරාඞ්ග
නා, දිව්‍යාඞ්ගනාවන්ගේ; ධෘති, ධෛර්‍ය්‍යය; හෘති, පැහැරගන්නාවූ;
ත්‍රෛලොක්‍යාධිපතෞ, තුන්ලොවට අධිපතිවූ; මයි, මාකෙරෙහි; ප්‍රෙ
මප්‍රධානම්, ප්‍රෙමය ප්‍රධානකොට ඇති; හෘදයම්, හෘදය; නිධාය, පිහි
ටුවා; ජගත්පූජ්‍යතාම්, ලොකපූජ්‍ය බවට; යායාඃ, පැමිණෙව;* නාරීම්,
නාරිය; ආශ්‍රය සම්පදෙව, ආශ්‍රය සම්පත්තියම; ශ්‍රෙයස්කරීම්, අභිවෘද්ධි
කරවූ; උන්නතිම්, උන්නතියට; නයති, පමුණුවන්නී; මානිනි, මානි
නිය; ධූර්ජ්ජටිජටා ජුෂ්ටා—ධූර්ජ්ජටි, ඊශ්වරයාගේ; ජටා, ජටායෙන්; ජු
ෂ්ටා, සෙවුනාලද්දවූ; ජහ්නොස්සුතා, ආකාශගඞ්ගාතොමෝ; කස්‍ය,
කවරක්හු සම්බන්ධව; නමාන්‍යා, නොපිදියයුතුද.

89 පල්ලවකොමලෞ, පල්ලවයක්සේ කොමලවූ; හස්තෞ, හ
ස්තාවය; කරයුගෙන, හස්තාවයෙන්; ආදාය, ගෙන; අන්‍යෙනපාණි
යුගලෙන, අනික් හස්තාවයෙන්; වාසඃ, වස්ත්‍රය; ශනෛඃ, සෙමෙන්;
ව්‍යපනීය, පහකොට; කාඤ්ච්‍යාස්පදම්, මෙඛලාස්ථානය; ආමෘශ්‍ය, ස්පර්ශ

---

* පැමිණියාවූ—සන්න.

90 ඉත්‍යුක්ත්වා‘‘සෞරක්ෂඃපතිරවනිසුතාමුත්ප්ලුතොමීනජාලෛ
ශ්චිත්‍රංව්‍යොමාම්බුරාශිං ඝනපවනරයාස්ඵාලගුඤ්ජද්ඝනොර්මිම්
පොතෙනෙවප්‍රකම්පධ්වනි නිවහමසෞ බිභ්‍රතාපුෂ්පකෙණ
සඝූර්ජ්ජත්සීතෙන යාත්‍රා මනුපහතජවව්‍යාපිනී මාලලම්බෙ.

(ඉති කුමාරදාසස්‍ය කෘතෞ ජානකීහරණෙ
මහාකාව්‍යෙ සීතාහරණො නාම)
දශමස්සර්ගඃ.

කොට; ශෙෂෙණඃ, අවශෙෂවූ; සුබහුභිඃ, අත්‍යධිකයෙන් බොහෝවූ, බා-හුභිඃ, බාහුයෙන්; මයි, මා; ආලිඞ්ගති(සති), ආලිඞ්ගනකරණ කල්හි; විලක්ෂස්මිත ජ්‍යොත්ස්නා සෙකමනොහරාධරපුටඃ—විලක්ෂස්මිත, ලජ්ජාස්මිත නැමැති; ජ්‍යොත්ස්නාසෙක, ජ්‍යොත්ස්නාසෙකයෙන්; (රශ්මි පරිෂෙකයෙන්;) මනොහර, සිත්කලුවූ; අධරපුටම්, අධරපුට ඇති; (අධර ගහී ඇති;) වක්ත්‍රම්, මුඛය; ස්වයම්, (තෙමේ) දාස්‍යසි, දෙන්නෙහි.

90 අසෞ රක්ෂඃපතිඃ, මේ රාවණතෙම; ඉති, මෙසේ; උක්ත්වා, කියා; අවනිසුතාම්, පෘථිවීසුතාව; ආදාය, ගෙන; මීනජාලෛඃ, මීන නම්තාරකා සමූහයෙන්; චිත්‍රම්, විසිතුරුවූ; (නොහොත්;) මීනජාලෛඃ, මත්ස්‍ය සමූහයෙන්; චිත්‍රම්, විසිතුරුවූ; ඝනපවනරයාස්ඵාල ගුඤ්ජත් ඝනොර්මිම්—ඝන, ඝනවූ; පවනරය, පවනවෙගයාගේ; ආස්ඵාල, පැහැරමෙන්; ගුඤ්ජත්, හඬන්නාවූ; ඝන, මෙඝ නැමැති; ඌර්මිම්, රළඇත්තාවූ; (නොහොත්;) ඝනවූ පවනයාගේ පැහැර මෙන් හඬන්නාවූ ඝනවූ රළඇත්තාවූ; ව්‍යොමාම්බුරාශිම්, ආකාශ නැමැති සාගරයට; උත්ප්ලුතඃ, නැංගේ; ප්‍රකම්පධ්වනිනිවහම්—(හෙද හෙද;) ප්‍රකම්ප, සැලෙන්නාවූ; ධ්වනිනිවහම්, ධ්වනි සමූහ; බිභ්‍රත්, උසුලන්නාවූ; සඝූර්ජ්ජත්සීතෙන—සඝූර්ජ්ජත්, සැලෙන්නාවූ; සීතෙන, සීතාවඇත්තාවූ; (නොහොත්) රුවල්ඇත්තාවූ; පොතෙනෙව, නැවක් වැනිවූ; පුෂ්පකෙණ, පුෂ්පකයෙන්; අනුපහතජවව්‍යාපිනීම්—අනුපහත, ස්ඛලනයක් නැත්තාවූ; ජව, ජවයෙන්; ව්‍යාපිනීම්, පැතිරෙන්නාවූ; යාත්‍රාම්, යාත්‍රාව; (ගමන්යාම;) ආලලම්බෙ, එල්බිණි.

(ඉති, මෙසේ; කුමාරදාසස්‍ය, කුමාරදාසයාගේ; කෘතෞ, කෘතිවූ; ජානකීහරණෙ, ජානකීහරණනම්වූ; මහාකාව්‍යෙ, මහාකාව්‍යයෙහි; සීතාහරණොනාම, සීතාහරණනම්වූ;)

දශමස්සර්ගඃ, (දසවනසගයි)

එකාදශඃ සර්ගඃ.

1 අථවිකම්පිත පක්‍ෂසමීරණ
ප්‍රසභනර්තිත දීප්තිමාලිනා
විදිත තද්ගමනෙන ජටායුනා
සරභසං සමරාය සමුත් පලුතම්.

2 ජනකරාජ සුතාම (ප) කර්‍ෂිතඃ
සුරරිපොඃ පථි ගෘධ්‍ර සමාගමඃ
අවනිමිත්තමවෙදය දස්‍යතං
නෘපවධූහරණප්‍රභවං වධම්.

3 පතග පක්‍ෂ පරාහත නර්තිත
ස්වභවනොදර මධ්‍ය පරිච්‍යුතඃ
උභය භිත්ති විතාඩිත මස්තක-
ශ්චිර මකම්පත විශ්‍රවසස්සුතඃ.

---

1 අථ, අනන්තරයෙන්; විකම්පිත පක්‍ෂ සමීරණ ප්‍රසභනර්තිත දීප්ති මාලිනා—විකම්පිත, කම්පාකරණලද්දූවූ; පක්‍ෂ සමීරණ, පක්‍ෂ වාතයෙන්; ප්‍රසභ, ලාහෙලා; නර්තිත, නටවනලද්දූවූ; දීප්තිමාලිනා, සුදස්සීයා ඇති; විදිත තද්ගමනෙන—විදිත, දන්නාලද්දූවූ; තද්ගමනෙන, ඔහුගේ ගමන්ඇති; ජටායුනා, ජටායුහුවිසින්; (ගරුඩරාජයා විසින්;) සමරාය, යුධයපිණිස; සරභසම්, වෙග සහිතව; සමුත්පලුතම්, නැංමැයි.

2 ජනකරාජසුතාම්, සීතාව; අ (ප) කර්‍ෂිතඃ, අදනාවූ; අස්‍යසුරරිපොඃ, මේ රාවණයාගේ; පථි, මාර්ගයෙහි; ගෘධ්‍රසමාගඃ, ගෘධ්‍ර සමාගමයතෙම්; අවනිමිත්තම්, දුර්නිමිත්තවූයේ; නෘපවධූහරණප්‍රභවම්—නෘපවධූ, නෘපස්ත්‍රියගේ; හරණ, ගැන්මෙන්; ප්‍රභවම්, උපන්නාවූ; තංවධම්, ඒ වධය; අවෙදයත්, දුන්වී.

3 පතග පක්‍ෂපරාහත නර්තිත ස්වභවනොදර මධ්‍ය පරිච්‍යුතඃ—පතග, පක්‍ෂිහුගේ; පක්‍ෂ, පියායෙන්; පරාහත, පහරණලදින්; නර්තිත, නටවනලද්දූවූ; ස්වභවන, ස්වකීයවූ භවනයාගේ; උදරමධ්‍ය, උදරමධ්‍යයෙන්; පරිච්‍යුතඃ, ගිලිහුනාවූ; උභයභිත්ති විතාඩිත මස්තකඃ—උභයභිත්ති, උභයභිත්තියෙන්; විතාඩිත, තලනලද්දූවූ; මස්තකඃ, මුදුන්ඇති; විශ්‍රවසස්සුතඃ, රාවණතෙම; චිරම්, බොහෝ කලක්; අකම්පත, කම්පාවී.

4 විහගනාථ විතීර්ණ පරාභව
ප්‍රභවකොප විකම්පිත චෙතසා
සපදි පඞ්ක්ති මුඛෙන සමාදදෙ
ශරවිතාන කෘතාවරණො රණඃ.

5 ක්ෂණමතිෂ්ඨදුපාහිත මණ්ඩල
ස්ථිති මනොහර විග්‍රහ බන්ධුරඃ
විපුල පක්ෂපුටව්‍යය කල්පිත
ප්‍රහරණාවරණඃ සවිහඞ්ගමඃ.

6 පථිවිහඞ්ග නිශාචර ශාසිනොඃ
ප්‍රවවෘතෙධෘති සංහරණො රණඃ
විධූත පක්ෂ ධනුර්ගුණ සංහති
(ධ්වනි) නිනාදිත භූධර කන්දරඃ.

7 අථ ඛගෙශ්වර පක්ෂ සමීරණ
ප්‍රබලවෙග නිවර්තිත පාතිතෛඃ
අපිනිපෙතුරති වෙගිභිරාශුගෛර්
දෘඪමහන්‍යත සංයතිරාවණඃ.

---

4 විහගනාථ විතීර්ණ පරාභව ප්‍රභවකොප විකම්පිතචෙතසා—විහගනාථ, පක්ෂිරාජයා විසින්; විතීර්ණ, දෙනලද; පරාභව, පරිභවයෙන්; ප්‍රභව, උපන්නාවූ; කොප, කොපයෙන්; විකම්පිත, කම්පාකරණලද්දාවූ; චෙතසා, සිත්ඇති; පඞ්ක්ති මුඛෙන, දශමුඛයාවිසින්; සපදි, එකෙණෙහි; ශරවිතානකෘතාවරණඃ—ශරවිතාන, ශර සමූහයෙන්; කෘත, කරණලද්දාවූ; ආවරණඃ, ආවරණ ඇති; රණඃ, යුද්ධය තෙම; සමාදදෙ, ගන්නාලදී.

5 උපාහිත මණ්ඩලස්ථිති මනොහර විග්‍රහ බන්ධුරඃ—උපාහිත, කරණලද; මණ්ඩලස්ථිති, මණ්ඩලස්ථිතියෙන්; මනොහර, සිත්කලූවූ; විග්‍රහ, ශරීරයෙන්; බන්ධුරඃ, මනොඥවූ; විපුලපක්ෂපුටව්‍යය කල්පිත ප්‍රහරණාවරණඃ—විපුල, මහත්වූ; පක්ෂපුටව්‍යය, පක්ෂපුටව්‍යයෙන්; කල්පිත, කරණලද්දාවූ; ප්‍රහරණ, ප්‍රහාරයන්ගේ; ආවරණඃ, ආවරණ ඇත්තාවූ; සවිහඞ්ගමඃ, ඒ පක්ෂිතෙම; ක්ෂණම්, ඇසිල්ලක්; අතිෂ්ඨත්, සිටියේ.

6 විහඞ්ගනිශාචරශාසිනොඃ, විහඞ්ගනිශාචරශාසි දෙදෙනාගේ; පථි, මාර්ගයෙහි; ධෘතිසංහරණඃ, ධෛර්‍ය්‍ය නසන්නාවූ; රණඃ, යුද්ධයතෙම; ප්‍රවවෘතෙ, ප්‍රවෘත්තවී; (තවද කෙසේවූ;) විධූත, කම්පාකරණලද්දාවූ; පක්ෂ, පක්ෂහා; ධනුර්ගුණසංහති(ධ්වනි), ධනුර්ජ්‍යාසංහති ධ්වනියෙන්; නිනාදිත, නාදකරණලද්දාවූ; භූධරකන්දරඃ, ගිරිගුහා ඇත්තාවූ; (රණඃ ප්‍රවවෘතෙ.)

7 අථ, අනන්තරයෙන්; ඛගෙශ්වර පක්ෂ සමීරණ ප්‍රබලවෙග නිවර්තිත පාතිතෛඃ—ඛගෙශ්වර, පක්ෂිරාජයාගේ; පක්ෂ සමීරණ, පක්ෂ

8 ප්‍රතිදිගන්තර දෘෂ්ට තනුඃ සමං
දශමුඛං පරිතඃ සවිහඞ්ගමඃ
නභසි මණ්ඩ(ල)කෙන තිරංහසා
ස්වවපුෂා පරිවෙෂ මිවාදධෙ.

9 ගගනසාගර භොග ධරාඞ්ගනා
විෂලතා හරි පාද සරොරුහඃ
පතග පක්ෂ සමීරණ රංහසා
සුර සරිවිසසර්ජ දිශොදශ.

10 ඛගපතිර්නිජ පක්ෂ සමූහිතො-
පහිතවාරිද රූඪ දෘශො මුහුඃ
ශිරසි චඤ්චුමදෘෂ්ට සමාගමො
දශමුඛස්‍ය සවෙග මපාතයත්.

බාණයාගේ; පුබල, බලවත්වූ; වෙග, වෙගයෙන්; නිවර්තිත, වලකනලදීන්; පාතිතෛඃ, හෙළනලද්දාවූ; අතිවෙගිභිඃ, අධිකවූ වෙග ඇත්තාවූ; නිජෛරපි, ස්වකීයවූ(ද;) ආයුධෛඃ, ආයුධයෙන්; රාවණඃ, රාවණතෙමේ; සංයති, යුද්ධයෙහි; දෘඪම්, දෘඪකොට; අහන්‍යත, පහරණලදී.

8 සමම්, එක්වට; ප්‍රතිදිගන්තර, ප්‍රතිදිගන්තරයෙහි; දෘෂ්ට, දක්නාලද්දාවූ; තනුඃ, ශරීර ඇති; සවිහඞ්ගමඃ, ඒ පක්ෂිතෙම; අතිරංහසා, අධිකවූ වෙගයෙන්; නභසි, ආකාශයෙහි; මණ්ඩ(ල)යන්, මණ්ඩලයන්ගෙන්; දශමුඛම් පරිතඃ, රාවණයා සිසාරවා; ස්වවපුෂා, ස්වකීයවූ ශරීරයෙන්; පරිවෙෂම්, මණ්ඩලය; ආදධෙව, කළාක්හුවැනි.

9 ගගනසාගර භොගධරාඞ්ගනා—ගගනසාගර, ආකාශ නැමැති සාගරයට; භොගධරාඞ්ගනා, නාගාඞ්ගනාවූ; හරිපාද සරොරුහඃ—හරි, විෂ්ණුහුගේ; පාදසරොරුහඃ, පාදකමලයට; විෂලතා, විෂලතාවක්වූ; සුරසරිත්, ආකාශ ගඞ්ගානාමෝ; පතගපක්ෂ සමීරණ රංහසා—පතග, පක්ෂීහුගේ; පක්ෂ සමීරණ, පක්ෂවාතයාගේ; රංහසා, වෙගයෙන්; දශදිශඃ, දසදිගුන්; විසසර්ජ, පතළා.

10 ඛගපතිඃ, පක්ෂිරාජතෙම; මුහුඃ, එකෙණෙහි; නිජපක්ෂ සමූහිතොපහිත වාරිද රූඪ දෘශඃ—නිජ, ස්වකීයවූ; පක්ෂ, පක්ෂයෙන්; සමූහිත, රැස්කරණලදීන්; උපහිත, පිහිටුවනලද; වාරිද, මෙඝයෙන්; රූඪ, වලකනලද; දෘශඃ, නෙත්‍ර ඇති; දශමුඛස්‍ය, රාවණයාගේ; ශිරසි, හිස්හි; චඤ්චුම්, චඤ්චුව; අදෘෂ්ට සමාගමඃ, නොදක්නාලද සමාගම ඇත්තේ; (නොදක්නාලද ගැමීන්ඇත්තේ;) සවෙගම්, වෙග සහිතව; අපාතයත්, හෙළී.

11 ශිරසිතංප්‍රණිහත්‍ය සමුෂ්ටිනා
භුවිනිපාතයතිස්ම නිශාචරඃ
විජපතිඃ පුනරෙව සවෙගවා-
නුපරි කන්දුකවද් දදෘශෙරිපොඃ.

12 නඛ ශිඛාශිත කුන්ත නිපාතන
ස්ඵුරිත රත්න පිශඞ්ගිත දිඞ්මුඛම්
රිපුශිරශ්චරණෙන රණෙ රණත්
මුකුටකොටි ජඝාන විහඞ්ගමඃ.

13 අථ ස කුන්ත මුඛෙන ශකුන්ත(පං)
තමභයඃ සමරෙ සමදූරයත්
විජවරො'පි තතොනඛරෛඃ ඛරෛ-
රපඝනාංඝන මස්‍ය ජඝානසඃ.

14 හෘදිසමර්පිත කුන්ත මුඛං මුහු-
විතත පක්ෂ නිරුද්ධනභස්තලම්
ඛගපතෙඃ සමරෙචත තචපූර්
නිහිත දණ්ඩ මිවාතපවාරණම්.

---

11 සඃ නිශාචරඃ, ඒ රාවණතෙම; තම්, ඔහු; ශිරසි, හිස්හි; මුෂ්ටිනා, මිටින්; ප්‍රණිහත්‍ය, පැහැර; භුවි, පෘථිවියෙහි; නිපාතයතිස්ම, හෙළීය; සඃ විජපතිඃ, ඒ පක්ෂිරාජතෙම; පුනරෙව, නැවතම; වෙගවාන්, වෙගවත්වූයේ; රිපොඃ, සතුරාගේ; උපරි, මත්තෙහි; කන්දුකවත්, කන්දුකමෙන්; දදෘශෙ, දක්නාලදී.

12 විහඞ්ගමඃ, පක්ෂීතෙම; රණෙ, යුද්ධයෙහි; නඛශිඛාශිත කුන්තනිපාතන ස්ඵුරිත රත්න පිශඞ්ගිත දිඞ්මුඛම්—නඛශිඛා, නඛශිඛා නැමැති; ශිත, තීක්ෂ්ණවූ; කුන්ත, කුන්තයන්ගේ; නිපාතන, හෙළීමෙන්; ස්ඵුරිත, පලනලද; රත්න, රත්නයෙන්; පිශඞ්ගිත, පිඟුවන්කරණලද; දිඞ්මුඛම්, දිඞ්මුඛ ඇති; රිපුශිරඃ, රිපුශිරස්; චරණෙන, චරණයෙන්; රණත්මුකුටකොටි—රණත්, හඬන්නාවූ; මුකුටකොටි, මුකුටකොටි ඇති(කොට;)ජඝාන, පහළී.

13 අථ, අනන්තරයෙන්; අභයඃ, භයරහිතවූ; සඃ, ඒ රාවණතෙම; තම් ශකුන්ත(ප)ම්, ඒ පක්ෂිරාජයා; සමරෙ, යුද්ධයෙහිලා; කුන්තමුඛෙන, කුන්තමුඛයෙන්; සමදූරයත්, පැළීය; සඃ විජවරොපි, ඒ විජවරද; තතඃ, ඉක්බිත්තෙන්; ඛරෛඃ, කර්කශවූ; නඛරෛඃ, නියයෙන්; අස්‍ය, මොහුගේ; ඝනම්, ඝනවූ; අපඝනම්, ශරීරය; ජඝාන, පහළී.

14 හෘදි, ළෙහි; සමර්පිත කුන්තමුඛම්—සමර්පිත, පිහිටුවනලද; කුන්තමුඛම්, කුන්තමුඛ ඇති; මුහුඃ, එකෙණෙහි; විතතපක්ෂ නිරුද්ධ නභස්තලම්—විතත, පතළාවූ; පක්ෂ, පියාපෙන්; නිරුද්ධ, වලකනලද

15 යුධි (රයාදපහාය) තදායුධං
චපලතුණ්ඩ විඛණ්ඩිත මණ්ඩනම්
විබුධ ශත්‍රු ශිරස්තරසා රස-
න්නභිනිපත්‍ය ජඝාන පතත්පතිඃ.

16 නඛශිඛාඞ්කුශ කොටිෂු මස්තකෙ
නිපතිතාසු දශානනදිග්ගජඃ
අභිනනාද භෘශං දශභිර්මුඛෛඃ
ප්‍රබලනාද නිනාදිත දිඞ්මුඛඃ.

17 නඛමුඛොප හිතායුධ කර්ම්මණ-
ස්තනු තනුච්ඡද සන්තති වර්ම්මණඃ
රණමවෙක්ෂ්‍ය විහඞ්ගපතෙර්ජගුඃ
සපදි සාධුවචඃ සුරකින්නරාඃ.

18 අථවිදර්ශිත පූර්ව්ව පුරන්දර
ද්විරද කුම්භ විපාටනපාටවම්
අසිමසා වසිතොත්පල සප්‍රභං
සුරරිපුඃ සමරාය සමාදදෙ.

නභස්තලම්, ආකාශතල ඇති; ඛගපතෙඃ, පක්ෂිරාජයාගේ; තනුඃ, ඒ ශරීරය; නිහිතදණ්ඩම්—නිහිත, පිහිටුවනලද; දණ්ඩම්, දඬුඇති; ආතපවාරණමිව, ඡත්‍රයක්මෙන්; සමරොචත, හෙබ්බේ.

15 පතත්පතිඃ, පක්ෂිරාජතෙම; රසන්, හඬන්නේ; යුධි, යුද්ධයෙහි; තදායුධම්, ඔහුගේ ආයුධය; (රයාත්, වේගයෙන්; අපහාය,) දුරුකොට; චපලතුණ්ඩ විඛණ්ඩිත මණ්ඩනම්—චපල, චපලවූ; තුණ්ඩ, තුඩින්; විඛණ්ඩිත, කඩකරණලද; මණ්ඩනම්, මණ්ඩන ඇති; විබුධශත්‍රු ශිරඃ, රාවණයාගේහිස; තරසා, වහා; අභිනිපත්‍ය, හී; ජඝාන, පහළ්.

16 දශානනදිග්ගජඃ, රාවණනැමැති දිගැත්තෙම; මස්තකෙ, මස්තකයෙහි; නඛශිඛාඞ්කුශකොටිෂු—නඛශිඛා, නඛශිඛානැමැති; අඞ්කුශකොටිෂු, අඞ්කුශකොටීන්; නිපතිතාසු (සතීෂු), හුණු කල්හි; ප්‍රබලනාද නිනාදිත දිඞ්මුඛඃ—ප්‍රබල, බලවත්වූ; නාද, නාදයෙන්; නිනාදිත, නාදකරවනලද; දිඞ්මුඛඃ, දිඞ්මුඛ ඇත්තේ; භෘශම්, අත්‍යර්ථයෙන්; දශභිඃ මුඛෛඃ, දශමුඛයෙන්; අභිනනාද, හැඬී; (නාද කෙළේ.)

17 නඛමුඛොපහිතායුධ කර්ම්මණඃ—නඛමුඛ, නඛමුඛයෙන්; උපහිත, වලකනලද; ආයුධ කර්ම්මණඃ, ආයුධකර්ම් ඇත්තාවූ; තනුතනුච්ඡද සන්තති වර්ම්මණඃ—තනු, කෘශවූ; තනුච්ඡද සන්තති, පත්‍ර සමූහ නැමැති; වර්ම්මණඃ, කවච ඇත්තාවූ; විහඞ්ගපතෙඃ, පක්ෂිරාජයාගේ; රණම්, යුද්ධය; අවෙක්ෂ්‍ය, බලා; සපදි, එකෙණෙහි; සුරකින්නරාඃ, සුරකින්නරයෝ; සාධුවචඃ, සාධු වචනය; ජගුඃ, කීවූ.

18 අථ, අනන්තරයෙන්; අසෞසුරරිපුඃ, මේ රාවණතෙම; විදර්ශිත

19 සපදිමාතුම්වාස්‍ය දිගන්තරං
විතතපක්ෂ යුගස්‍ය පතත්‍රිණඃ
පෘථුවිතාන මිවාමරවර්ත්මනො
විපුල මංස පුටං(නි) ජඝානසඃ.

20 විජවරස්‍ය තනුඃ කෘතවෙදිනඃ
සුරවධූ නයනොදක සන්තතිඃ
කුසුම වෘෂ්ටිරිතිත්‍රිතයං තතඃ
සමපතත් සමමෙව නභස්තලාත්.

21 විධිවශෙන වශී සමුපස්ථිතො
නිජගදෙ ශිථිලී භව දූෂ්මණා
රඝුපතිඃ ප්‍රගුණා'ථ පතත්‍රිණං
දශමුඛෙන කලත්‍රමපොහිතම්.

22 සමර ශක්තිරියං මම තාවතී
දශමුඛො හරතිස්ම වධූමිති
දශරථාය යථා ගදිතුංස්වයං
විජවරො'පි රුරොහ සුරාලයම්.

පුෂ්පුරන්දරවිරද කුම්භ විපාටන පාටවම්—විදර්ශිත පූෂ්, දක්වූවිරූ; පුරන්දරවිරද, ඓරාවණයාගේ; කුම්භවිපාටන පාටවම්, කුම්භවිපාට නයෙහි පාටව ඇති; අසිතොත්පලසප්‍රභම්—අසිතොත්පල, නීලොත් පලයක්හා; සප්‍රභම්, සමානවූ ශොභා ඇති; අසිම්, ඛඩ්ගය; සමරාය, යුධපිණිස; සමාදදෙ, ගති.

19 සපදි, එකෙණෙහි; දිගන්තරම්, දිගන්තරය; මාතුම්ව, මනන් නටමෙන්; විතතපක්ෂ යුගස්‍ය—විතත, පතලාවූ; පක්ෂයුගස්‍ය, පක්ෂව ය ඇති; අස්‍ය පතත්‍රිණඃ, මේ පක්ෂිහුගේ; අමරවත්මනඃ, ආකාශයට; පෘථුවිතානමිව—පෘථු, මහත්වූ; විතානමිව, විතානයක්වැනිවූ; විපුලම්, මහත්වූ; අංසපුටම්, අංසපුටය; සඃ, හෙතෙම; (නි)ජඝාන, පහළී.

20 තතඃ, ඉක්බිත්තෙන්; කෘතවෙදිනඃ, කෘතඥවූ; විජවරස්‍ය, පක්ෂිරාජයාගේ; තනූඃ, ශරීරයද; සුරවධූ නයනොදක සන්තතිඃ, (දිව්‍ය ස්ත්‍රීන්ගේ) නෙත්‍රජල සමූහයද; කුසුමවෘෂ්ටිරිති, කුසුමවෘෂ්ටිය(ද)යි; ත්‍රිතයම්, තුන; නභස්තලාත්, ආකාශතලයෙන්; සමමෙව, එකවටම; සමපතත්, හිණි.

21 අථ, අනන්තරයෙන්; විධිවශෙන, විධි වශයෙන්; සමුපස්ථිතඃ, පැමිණියාවූ; වශී, වශිවූ; රඝුපතිඃ, රාමතෙම; ශිථිලී භවදූෂ්මණා—ශිථිලීභවත්, ශිථිලවන්නාවූ; උෂ්මණා, තෙජස් ඇති; පතත්‍රිණම්ප්‍රගුණා, පක්ෂිරාජයා විසින්; දශමුඛෙන, රාවණයා විසින්; කලත්‍රම්, කලත්‍රය; අපොහිතම්, පහකරණලද්ද; ජගදෙ, කියනලදී.

22 විජවරඃ, පක්ෂිරාජතෙම; මම, මාගේ; ඉයම් සමර ශක්තිඃ, මේ

23 නෘපසූනුඃ පවනාත්මජ ලොභිතඃ
ඵලිතවෘක්ෂ වනං වනජෙක්ෂණඃ
අගමදෘශ්‍ය පදාදිමගොත්තමං
සපදිමූක මමූක විහඞ්ගමම්.

24 කපිරාජ්‍යශ්‍රී මචිරාත්තිත ලම්භිතං
(ත)දනුභූය විරොචන සම්භවඃ
රිපුමයාචත කෞශික වෛරිණං
නිහතයෙ නනදුන්දුභි විද්විෂඃ.

25 උප කපීශ්වර වාසගුහා මුඛං
(සම)ධිගම්‍ය රඝුවහචොදිතඃ
ප්‍රතිනිනාදවතො ජගත්ධරාන්
ගුරු ජගර්ජ හරිඃ පරිකම්පයන්.

ශූධශකතිතොමෝ; තාවතී, ඒපමණය; සවවධූම්, සවවධූව; (තාගේ වධූව;) පඞ්කතිමුඛඃ, දශමුඛතෙම; හරතීති, ගෙනයෙයි; දශරථාය, දශරථයහට; සවයම්, තෙමේ; ගදිතුම්යථා, කියන්නටමෙන්; සුරාලයම්, දිව්‍යලොකයට; අධිරුරොහ, නැංගේ.

23 වනජෙක්ෂණඃ, පද්මයට බඳුවූ ඇස් ඇති; නෘපසූනුඃ, රාජපුත්‍රතෙම; පවනාත්මජලොභිතඃ—පවනාත්මජ, හනුමත්හු විසින්; ලොභිතඃ, ලොභකරවනලදුව; ඵලිතවෘක්ෂවනම්—ඵලිත, ඵලගත්තාවූ; වෘක්ෂවනම්, වෘක්ෂවන ඇති; අමූකවිහඞ්ගමම්, අමූකවූ පක්ෂීන් ඇති; ඍශ්‍යපදදිම්, ඍශ්‍ය යන පදය ආදිකොට ඇති; මූකම් අගොත්තමම්, මූකනම් පර්වතොත්තමයට; සපදි, එකෙණෙහි; අගමත්, ගියේ.

24 විරොචන සම්භවඃ, සූර්‍ය්‍යපුත්‍රවූ; කපිඃ, කපිතෙම; අචිරාත්තිත ලම්භිතම්—අචිරාත්තිත, නොසිතනලදින්; ලම්භිතම්, පැමිණෙනලද්දාවූ; (තත්, ඒ;) අජයශ්‍රීම්, සඩගතය; අනුභූය, අනුභවකොට; දුන්දුභිවිද්විෂඃ, වාලිහුගේ; (දුන්දුභිඃ රාක්ෂසඃ.) නිහතයෙ, නැසීම පිණිස; කෞශිකවෛරිණම්රිපුම්, (කෞශිකඃ ශක්‍රඃ) රාමයා; නනඅයාචත, ආරාධනා නොකෙළේ නොවේ.

25 රඝුවහචොදිතඃ, රාමයා විසින් මෙහෙයනලද්දාවූ; හරිඃ, හරිතෙම; උපකපීශ්වර වාසගුහාමුඛම්, කපීශ්වරයාගේ වාසගුහාමුඛ සමීපයට; (සම)ධිගම්‍ය, පැමිණ; ප්‍රතිනිනාදවතඃ, ප්‍රතිධ්වනි ඇත්තාවූ; ජගතීධරාන්, පර්වතයන්; පරිකම්පයන්, කම්පාකරන්නේ; ගුරු, මහත්කොට; ජගර්ජ, හැඬී.

26 අඟ් පපාත රුෂා'රුණිතානනඃ
කපිපතිඃ කපිල ද්‍යුති මණ්ඩනඃ
නවවිරොචන මණ්ඩල මුද්වහන්
ගිරිවරඃ ශිරසෙව හිරණ්මයඃ.

27 අථ රණෙ වවෘතෙ ධරණීභෘතාං
ශිඛර ඛණ්ඩ මහීරුහ මණ්ඩලෛඃ
හරි හරිඛය නන්දන නර්දිත
ප්‍රතිනිනාදිත භීම දරීමුඛඃ.

28 පතිත භූරුහ භූරිභරස්ඵුටත්
කඨිනවිග්‍රහ විග්‍රහතෙජිතෞ
අචරතාමචිරෙණ පරස්පර-
චපල නිරූපණ විචක්ෂණ වීක්ෂණෞ.

29 ශිරසිපාතිත භින්නගිරිද්‍රුම
ක්ෂණනිරාස ලඝූකෘත ගණ්ඩයොඃ
අධරදංශ පරිස්‍රුත ශොණිතං
වලිතමුෂ්ටි ජවා දුපසර්පතොඃ.

---

26 රුෂා, රොෂයෙන්; අරුණිතානනඃ—අරුණිත, රත්කරණලද; ආනනඃ, මුඛ ඇත්තාවූ; කපිලද්‍යුති මණ්ඩනඃ—කපිල, කපිලවන්වූ; ද්‍යුති, ශොභාඇති; මණ්ඩනඃ, ආභරණ ඇත්තාවූ; කපිපතිඃ, වාලිතෙම; නවවිරොචන මණ්ඩලම්—නව, අලුත්වූ; විරොචන මණ්ඩලම්, සූර්‍ය්‍ය මණ්ඩලය; ශිරසා, හිසින්; උද්වහන්, උසුලන්නාවූ; හිරණ්මයඃ, ස්වර්ණමයවූ; ගිරිවරඉව, මෙරුවමෙන්; අඟ්පපාත, හිණී.

27 අථ, අනන්තරයෙන්; හරිහරිඛය නන්දන නර්දිත ප්‍රතිනිනාදිත භීමදරීමුඛඃ—හරිහරිඛය නන්දන, වාලි සුග්‍රීව දෙදෙනාගේ; නර්දිත, හැඬීමෙන්; ප්‍රතිනිනාදිත, නාදකරවනලද්දාවූ; භීම, භයඩකරවූ; දරීමුඛඃ, ලෙණමුඛ ඇත්තාවූ; රණඃ, යුධයතෙම; ධරණීභෘතාම්, පර්වතයන්ගේ; ශිඛරඛණ්ඩ මහීරුහමණ්ඩලෛඃ—ශිඛරඛණ්ඩ, කුළුකැබලි(හා;) මහීරුහ මණ්ඩලෛඃ, වෘක්ෂ සමූහයෙන්; වවෘතෙ, ප්‍රවෘත්තවී.

28 පතිතභූරුහභූරි භරස්ඵුටත් කඨිනවිග්‍රහ විග්‍රහතෙජිතෞ—පතිත, හුණුවාවූ; භූරුහ, වෘක්ෂයන්ගේ; භූරි, බොහෝවූ; භර, භාරයෙන්; ස්ඵුටත්, පැලෙන්නාවූ; කඨින, කර්කශවූ; විග්‍රහ, ශරීර ඇති; විග්‍රහ, කලහයෙන්; තෙජිතෞ, දිලියෙන්නාවූ; පරස්පරචපල නිරූපණ විචක්ෂණවීක්ෂණෞ—පරස්පර, ඔවුනොවුන්ගේ; චපලනිරූපණ, චපලනිරූපණයෙහි; විචක්ෂණ, සාවධානවූ; වීක්ෂණෞ, ඇස් ඇත්තාහු; අචිරෙණ, ඇසිල්ලෙකින්; අචරතාම්, ඇවිද්දෝ.

29 ශිරසි, හිස්හිලා; පාතිත භින්නගිරිද්‍රුම ක්ෂණනිරාස ලඝූකෘත

30 සරභසං රිපු වක්‍ෂසි වක්‍ෂසා
සමභිහතඃ සගූඪකෘති වල්ගතොඃ
ලලිතමුක්ත පටාත්ත මනොහර
ප්‍රචලපුච්ඡ ගුණච්ඡය ශොභිනොඃ.

31 රවිපුරන්දර නන්දන මල්ලයො-
රථ බහුව භුජෛස්සුමහාහවඃ
කරණ බන්ධන බද්ධ සමුච්ඡ්වස-
ජ්ජඨර මුක්ත මුඛාගත ශොණිතඃ.

32 නභසි කිං ක්‍ෂිපතඃ කුල පර්වතා-
නුතභුජේන විවර්ත්තගතො මහීම්
ඉති විවෙශ විතර්ක මනෙතයො-
ර්නෘපසුතඃ ක්‍ෂිපතොරිතරෙතරම්.

හස්තයොඃ—පාතිත, හෙළනලදින්; භින්න, බිඳිනාලද; ගිරි, පර්වතයන්; ද්‍රුම, වෘක්‍ෂයන්ගේ; ක්‍ෂණ, ඇසිල්ලෙකින්; නිරාස, දුරුකිරීමෙහි; ලබ්ධකෘත, ලබ්ධකරණලද්දාවූ; හස්තයොඃ, හස්ත ඇති; හෙවත් කෘත හස්තවූ; අධරදංශ පරිස්‍රැත ශොණිතම්—අධරදංශ, අධරදංශයෙන්; පරිස්‍රැත, වැහෙන්නාවූ; ශොණිතම්, රුධිර ඇතිව; චලිත මුෂ්ටි, හකුළුවනලද මුෂ්ටි ඇතිව; ජවාත්, ජවයෙන්; උපසර්පිතොඃ, පැමිණෙන්නාවූ.

30 වක්‍ෂසා, වක්‍ෂසින්; රිපුවක්‍ෂසි, සතුරාගේ වක්‍ෂස්හි; සරභසම්, වෙග සහිතව; සමභිහතඃ, පැහැර; සගූඪකෘති, ගූඪකෘති සහිතව; වල්ගතොඃ, පතන්නාවූ; ලලිතමුක්තපටාත්ත මනොහර ප්‍රචලපුච්ඡගුණච්ඡයශොභිනොඃ—ලලිත, ලීලොපෙතවූ; මුක්ත, හරණලද්දාවූ; පටාත්ත, පටාක්තයක්සේ; මනොහර, සිත්කළුවූ; ප්‍රචල, සැලෙන්නාවූ; පුච්ඡගුණච්ඡය, පුච්ඡගුණචයෙන්; ශොභිනොඃ, හොබනාවූ.

31 රවිපුරන්දර නන්දනමල්ලයොඃ, වාලි සුග්‍රීව මල්ල දෙදෙනාගේ; කරණ බන්ධනබද්ධ සමුච්ඡ්වසජ්ජඨරමුක්ත මුඛාගත ශොණිතඃ—කරණ බන්ධන, කරණ බන්ධනයෙන්; බද්ධ, බඳනාලදින්; සමුච්ඡ්වසත්, ඉපිලෙන්නාවූ; ජඨර, ජඨරයෙන්; මුක්ත, හරණලද; මුඛාගත, මුඛයට ආවාවූ; ශොණිතඃ, රුධිර ඇති; සුමහාහවඃ, අතිශයින් මහත්වූ යුද්ධයතෙම; අථ, අනන්තරයෙන්; භුජෛඃ, භුජයෙන්; බහුව, වී.

32 අථ, අනන්තරයෙන්; නෘපසුතඃ, රාමතෙම; එතයොඃ, මේ දෙදෙන; ඉතරෙතරම්, ඔවුනොවුන්; ක්‍ෂිපතොඃ, දමනකල්හි; කුලපර්වතාන්, කුලපර්වතයන්; නභසි, ආකාශයෙහි; ක්‍ෂිපතඃ කිම්, දමත්දෝහෝ; උත, නොහොත්; මහීම්, පෘථිවිය; භුජෙන, බාහුයෙන්; විවර්ත්තගතඃ, පෙරළත්දෝහොයි; ඉති, මෙසේ; විතර්කම්, විතර්කයට; විවෙශ, වනී.

33 බලපරීක්‍ෂණ තත්ක්‍ෂණ කර්ෂණ
ප්‍රසභතානිත හුඞ්කෘති ගර්ජිතඃ
හරිගුරුං හරිදශ්ව සූනො මුහු-
ර්විනමයන් නිජනාම සමාදදෙ.

34 අථ නිවර්තිත නිශ්වසිතාතුරං
ග්‍රහණ නිර්ගත නිශ්චල ලොචනම්
භුජභුජඞ්ගම බන්ධන බන්ධුරං
ස්‍රවදසෘග්‍රස රඤ්ජිත කන්ධරම්.

35 භ්‍රමිතපාද යුගාහත පාතිත
ද්‍රුමශතං ද්‍රුත මුක්ත රවං රවෙඃ
සුතවරං වර වික්‍රම මම්බරෙ
භ්‍රමයතිස්ම සුරාධිප සම්භවඃ.

36 ඉති පපාත විතන්වති පෞරුෂං
රිපුදුෂ්ටාඞ්ග විදාලිනි වාලිනි
පරුෂවහ්නි ශිඛොද්ගම නිෂ්ඨුරඃ
ක්ෂිතිපනන්දන බාණ මහාශනිඃ.

---

33 හරිදශ්වසුතඃ, සූර්‍ය්‍යපුත්‍රතෙම; හෙවත් වාලිතෙම; බලපරීක්‍ෂණ, බලපරීක්‍ෂණ පිණිස; (ශක්ති පරීක්‍ෂාකරණ පිණිස;) තත්ක්‍ෂණ, එකෙණෙහි; කර්ෂණ, ඇදමෙන්; ප්‍රසභ, ලාහෙලා; තානිත, පතුරුවනලද; හුඞ්කෘති ගර්ජිතඃ, හුඞ්කෘති ගර්ජිත ඇත්තේ; හරිගුරුම්, සුග්‍රීවයා; මුහුඃ, එකෙණෙහි; විනමයන්, නමන්නේ; නිජනාම, ස්වකීය වූ නාමය; සමාදදෙ, ගත්; (තමා නමකී.)

34 අථ, අනන්තරයෙන්; නිවර්තිත, නවතනලද; නිශ්වසිත, ශ්වාසයෙන්; ආතුරම්, ආතුරවූ; ග්‍රහණනිර්ගතනිශ්චලලොචනම්—ග්‍රහණ, ගැන්මෙන්; නිර්ගත, නික්මුණාවූ; නිශ්චල ලොචනම්, නිශ්චලවූ ලොචන ඇති; භුජභුජඞ්ගම බන්ධන බන්ධුරම්—භුජ, බාහුනැමැති; භුජඞ්ගම, සර්පයන්ගේ; බන්ධන, බන්ධනයෙන්; බන්ධුරම්, මනොඥවූ; ස්‍රවදසෘග්‍රස රඤ්ජිත කන්ධරම්—ස්‍රවත්, වැහෙන්නාවූ; අසෘග්‍රස, රුධිර රසයෙන්; රඤ්ජිත, රඳනාලද්දාවූ; කන්ධරම්, ග්‍රීවා ඇත්තාවූ.

35 භ්‍රමිතපාදයුගාහත පාතිතද්‍රුමශතම්—භ්‍රමිත, බමනලද්දාවූ; පාදයුග, පාදවයෙන්; ආහත, පහරණලදින්; පාතිත, හෙළනලද්දාවූ; ද්‍රුමශතම්, වෘක්‍ෂශත ඇත්තාවූ; ද්‍රුතමුක්ත රවම්—ද්‍රුත, ශීඝ්‍රව; මුක්ත, හරණලද; රවම්, නාද ඇත්තාවූ; වර වික්‍රමම්—වර, උතුම්වූ; වික්‍රමම්, වික්‍රම ඇති; රවෙඃ, සූර්‍ය්‍යයාගේ; සුතවරම්, පුත්‍රවරයා හෙවත් සුග්‍රීවයා; සුරාධිප සම්භවඃ, වාලිතෙම; අම්බරෙ, ආකාශයෙහි; භ්‍රමයතිස්ම, බැමවී.

36 රිපුදුෂ්ටාඞ්ගවිදාලිනි—රිපු, සතුරාගේ; දුෂ්ට, දූෂිවූ; අඞ්ග, ශරීරය

37 අකෘතබාණ නිකෘත්ත තනුඃ කෘතී
චිරවිනිර්ජිත රාඝවලාඝවඃ
පදමධිෂ්ඨ්‍යමක්ෂය සම්පදඃ
සුරපුරස්‍ය පුරන්දර නන්දනඃ.

38 සදනුජෙ දනුජෙශරිපෞ(න)ගෙ
සවිතවති (ත)වතීන්ද්‍රසුතෙ දිවම්
සතුතනයෙ තනයෙ ශිශිරද්‍යුතෙර්
නිපතිතාං පතිතාං පුනරාස්ථිතෙ.

39 සතු රනාරත භාසවදිරම්මද
රුචිපිශඞ්ගිත වාරිද මණ්ඩලඃ
ප්‍රචලවාත විධූත පරිභ්‍රමත්
සිතවිඞගම දන්තුර දිඞ්මුඛඃ.

විදුලිනි, පලඟ්නාවූ; වාලිනි, වාලීහු; පෞරුෂම්, පෞරුෂය; ඉතී මෙසේ; විතන්වති(සති), පතුරුවන කල්හි, පරුෂවහ්නි ශිඛොද්ගම නිෂ්ඨුරඃ—පරුෂ, පරුෂවූ; වහ්නිශිඛා, වහ්නිශිඛාවන්ගේ; උද්ගම, උද්ගමයෙන්; (නැගීමෙන්;) නිෂ්ඨුරඃ, නිෂ්ඨුරවූ; ක්ෂිතිපනන්දන බාණ මහාශනිඃ—ක්ෂිතිපනන්දන, රාමයාගේ; බාණ, ශරනැමැති; මහාශනිඃ, මහාශනිතෙම; (හෙවත් මහසෙන;) පපාත, හිණි.

37 බාණ නිකෘත්තතනුඃ—බාණ, ශරයෙන්; නිකෘත්ත, කපනලද; තනුඃ, ශරීර ඇත්තාවූ; කෘතී, දක්ෂවූ; චිරවිනිර්ජිත රාඝවලාඝවඃ—චිර, බොහෝකොට; විනිර්ජිත, නින්දාකරණලද; රාඝව, රාමයාගේ; ලාඝවඃ, ලාඝව ඇත්තාවූ; පුරන්දර නන්දනඃ, වාලිතෙම; අක්ෂය සම්පදඃ—අක්ෂය, ක්ෂයනොවන්නාවූ; සම්පදඃ, සම්පත්ති ඇති; සුරපුරස්‍ය, සුරපුරයාගේ; අධිෂ්ඨයම්, ගෘහයෙහි; පදම්, පදය; අකෘත, කෙළේ.

38 සදනුජෙ—සත්, මනාවූ; අනුජෙ, මලූ ඇත්තාවූ; දනුජෙශරිපෞ, රාමයා; (න)ගෙ, පර්වතයෙහි; සවිතවති(සත්) පිහිටි කල්හි; හෙවත් සිටිකල්හි; ඉන්ද්‍රසුතෙ, වාලීහු; දිවම්, දිව්‍යලොකයට; ඉ(ත)වති (සති), පැමිණිකල්හි; සතුතනයෙ—සතුත, සතුතිකරණලද; තනයෙ, සිති ඇති; අශිශිරද්‍යුතෙඃ, සූර්‍ය්‍යයාගේ; තනයෙ, පුත්‍රයා; හෙවත් සුග්‍රීවයා; නිපතිතාම්, හුනුවාවූ; පතිතාම්, පතිබවය; (ස්වාමිභාවය;) පුනඃ, නැවත; ආස්ථිතෙ(සති), පිහිටි කල්හි.

39 සතුඃ, සෘතුතෙම; (උපයෙ, පැමිණියේ;) (කිම්භූතඃ සෘතුඃ? කෙසේවූ සෘතුවද?) අනාරතභාසව දිරම්මද රුචිපිශඞ්ගිත වාරිද මණ්ඩලඃ—අනාරත, අඛණ්ඩවූ; භාසවත්, බබලන්නාවූ; ඉරම්මදරුචි, විද්‍යුත් ශොභායෙන්; පිශඞ්ගිත, පිඟුවන්කරණලද්දාවූ; වාරිද මණ්ඩලඃ, මෙඝ මණ්ඩල ඇත්තාවූ; ප්‍රචලවාත විධූත පරිභ්‍රමත් සිතවිහඞග

40 උදිත සාරව සාරවදම්බුදඃ
පථික රොදකරොදක ශීකරඃ
උපයයෞවන යෞවන සම්පදඃ
ප්‍රජන(නා)මල කොමල කන්දලඃ.

41 ජලධරඃ පවනෙන විතානිතඃ
ක්ෂිතිපනන්දන වික්‍රම දන්තිනඃ
මුඛපටඃ සමරය ගමිෂ්‍යත-
ස්තපන මණ්ඩල කෙශරි පඤ්ජරඃ

42 මලයමන්දර වින්ධ්‍ය මහීභෘතාං
ශිඛර යෂ්ටි සමර්පිත මායතම්
ප්‍රතතශීකර ශුක්තිජ මණ්ඩනං
ජගතිමෙඝ විතාන මරොචත.

මදන්තුර දිඞ්මුඛඃ—ප්‍රචල, චඤ්චලවූ; වාත, පවනින්; විධූත, කම්පා කරණලද්දවූ; පරිභ්‍රමත්, බමන්නාවූ; සිත, සුදුවූ; විහඞ්ගම, පක්ෂීන් විසින්; දන්තුර, ගැවසීගත්තාවූ; දිඞ්මුඛඃ, දිඞ්මුඛ ඇත්තා.

40 උදිතසාරව සාර වදම්බුදඃ—උදිත, පහළවූ; සාරව, ආරව සහිතවූ; හෙවත් නාද සහිතවූ; සාරවත්, සාරවත්වූ; (ජල ඇත්තාවූ;) අම්බුදඃ, මෙඝ ඇත්තාවූ; පථිකරොද කරොදකශීකරඃ—පථික, මගීන් ගේ; රොදකර, රොදකරවූ; උදකශීකරඃ, ජලකණිකා ඇත්තාවූ; වනයෞවන සම්පදඃ—වන, වනයන්ගේ; යෞවන සම්පදඃ, යෞවන සම්පත්තිය සම්බන්ධව; ප්‍රජන(න), උපදවන්නාවූ; අමලකොමල කන්දලඃ—අමල, නිර්මලවූ; කොමල, කොමලවූ (මනොඥවූ;) කන්දලඃ, කඳුළු ගෙඩිය ඇත්තාවූ; (ඍතුඃ උපයයෞ.)

41 සමරය, * යුඛයට; ගමිෂ්‍යතඃ, මතු යන්නාවූ; ක්ෂිතිප නන්දන වික්‍රම දන්තිනඃ—ක්ෂිතිප නන්දන, රජපුත්‍ර නැමැති; වික්‍රම දන්තිනඃ, වික්‍රම හස්තිහට; මුඛපටඃ, මුඛපටයක්වූ; තපන මණ්ඩල කෙශරි පඤ්ජරඃ—තපන මණ්ඩල, සූර්‍ය්‍ය මණ්ඩල නැමැති; කෙශරි, කොරිශහට; පඤ්ජරඃ, මැදිරියක්වූ; ජලධරඃ, මෙඝයතෙම; පවනෙන, පවන්හු විසින්; විතානිතඃ, පතුරුවනලදී.

42 මලයමන්දර වින්ධ්‍ය මහීභෘතාම්—මලය, මලය පර්වතය; මන්දර, මන්දර පර්වතය; වින්ධ්‍ය මහීභෘතාම්, වින්ධ්‍ය පර්වතය යනමොවුන්ගේ; ශිඛරයෂ්ටි සමර්පිතම්—ශිඛරයෂ්ටි, ශිඛර නැමැති යෂ්ටියෙහි; සමර්පිතම්, පිහිටුවනලද්දවූ; ආයතම්, දික්වූ; ප්‍රතතශීකර ශුක්තිජ මණ්ඩනම්—ප්‍රතත, පතළාවූ; ශීකර, ජලකණිකා නැමැති; ශුක්තිජ මණ්ඩනම්, මෞක්තික මණ්ඩන ඇත්තාවූ; මෙඝවිතානම්, මෙඝ නැමැති වියන; ජගති, ලෙව්හි; ව්‍යරොචත, හෙබී.

---

* දමරය—සන්න.

43 භුවනතාපන ඝර්මජයොත්සවඃ
සමුදිතඃ පරිනෘත්‍යත බර්හිණඃ!
ඉතිජඝාන යථා සමයස්තඩිත්
කනක දණ්ඩ ශතෛර්ඝන දුන්දුභිම්.

44 ප්‍රථම මශ්‍රු මුඛී මපහායතාං
පථික! සම්ප්‍රති කිම් පරිතප්‍යසෙ
ඉති යථා විජහාස වනස්ථලී
ප්‍රවිකශද්දල කන්දල ශොභිනී.

45 අතනුනා තනුනා ඝන දාරුභිඃ
ස්මරහිතං රහිතං ප්‍රදිධක්ෂුණා
රුචිරභා චිරභා 'සිත වර්ත්මනා
ප්‍රබචිතා බචිතා න නදීපිතා.

46 ජලදකාල විවර්ධිත තෙජසඃ
ශුශුභිරෙ කුලිශායුධ ගොපකාඃ
මනසිජස්‍ය ශරව්‍යථිතාත්මනාං
විරහිණාමිව ශොණිත බින්දවඃ.

---

43 භුවනතාපන ඝර්මජයොත්සවඃ—භුවනතාපන, ලොව තවන් නාවූ; ඝර්ම, ඝර්මකාලයාගේ; ජයොත්සවඃ, ජයොත්සව; සමුදිතඃ, පහළවිය; බර්හිණඃ, මයූරයෙනි; පරිනෘත්‍යත, නටවයි; ඉති, මෙසේ; සමය, මේඝකාලයතෙම; තඩිත් කනක දණ්ඩශතෛඃ—තඩිත්, විදුලිය නැමැති; කනකදණ්ඩශතෛඃ, ස්වර්ණ දණ්ඩ ශතයෙන්; ඝනදුන්දුභිම්, මේඝ නැමැති භෙරිය; ජඝානයථා, ගැසුවක් හුවැනි.

44 පථික, මගිය; අශ්‍රුමුඛීම්, අශ්‍රුයෙන් උපලක්ෂිතවූ මුඛ ඇති; තාම්, ඈ; ප්‍රථමම්, පළමුකොට; අපහාය, හැර; සම්ප්‍රති, දැන්; කිම් පරිතප්‍යසෙ, කුමැයිතැවේදැයි; ඉති, මෙසේ; ප්‍රවිකශද්දල කන්දල ශොභිනී—ප්‍රවිකශත්, විකාශයට යන්නාවූ; දල, පත්‍ර ඇත්තාවූ; කන්දල, කඳුලුගෙඩියෙන්; ශොභිනී, හොබනාවූ; වනස්ථලී, වනස්ථලීතොමෝ; විජහාස යථා, හසකිළියකවැනි.

45 ස්මරහිතම්—ස්මර, අනඞ්ගයා විසින්; හිතම්, පැමිණෙනලද්දාවූ; රහිතම්, විරහීහු; ප්‍රදිධක්ෂුණා, දැවීයටිවූ; අතනුනා, අනඞ්ගයා විසින්; අතනුනා, අකෘශවූ; රුචිරභාචිරභා සිත වර්ත්මනා—රුචිර, මනොඥවූ; භා, ශොභා ඇත්තාවූ; අචිරභා, තඩිල්ලතා නැමැති, අසිත වර්ත්මනා, වහ්නියෙන් ඝනදාරුභිඃ, මේඝ නැමැති ඉන්ධනයෙන්; (දරින්;) ප්‍රබචිතා, කරණලද්දවූ; බචිතා—බ, ආකාශ නැමැති; චිතා, දරසෑහොමෝ; නනදීපිතා, නොදල්වනලද්දීනොවී.

46 ජලදකාල විවර්ධිතතෙජසඃ—ජලදකාල, මේඝකාලයාවිසින්;

47 ඝනපරිසුවණ්ණ ගිරයො බහ්‍වඃ
සතඩිදම්බුද සන්තති සංවෘතාඃ
කනකචිත්‍ර කුථාවෘත මූර්තයඃ
ස්‍රුතමදා ඉව දනව දන්තිනඃ.

48 මුරජනාද ගභීර මනොහරෛඃ
ප්‍රමුදිතෙන පයොධර නිස්වනෛඃ
උපරිවෘෂ්ටි භයාදිව තානිතඃ
ප්‍රචල පිඤ්ජ(ච)යො විෂදභ්‍රුවා.

49 මුහුරුදග්‍ර පයොද මතඞ්ගජ
ශ්‍රවණචාමර භාවමුපෙතයා
ගගනසාගර ශඞ්ඛ වපුඃශ්‍රියා
(ප්‍ර)චරිතං ප්‍රමදෙන බලාකයා.

විචර්ඡිත, වඩනාලද්දාවූ; තෙජසඃ, තෙජස් ඇති; කුලිශායුධගොප්කාඃ, ඉන්ද්‍රගොපකයෝ; (රතිඳුගොව්වෝ;) ශුශුභිරෙ, හෙබ්බෝ; (කාමෙන්?) මනසිජස්‍ය, අනඞ්ගයාගේ; ශරව්‍යථිතාත්මනාම්—ශර, ශරයෙන්; ව්‍යථිත, පීඩිතවූ; ආත්මනාම්, ශරීර ඇති; විරහිණීනම්, විරහීන්ගේ; ශොණිතබින්දවඉව, රුධිරබින්දුමෙන්; (කුලිශායුධගොපකාඃ ශුශුභිරෙ.

47 ඝනපරිසුවණ්ණඃ—ඝන, ඝනවූ; පරිසුවණ්ණඃ, පරිසුවණ්ණ ඇත්තාවූ; හෙවත් ගඟුල්හැලි ඇත්තාවූ; සතඩිදම්බුද සන්තති සංවෘතාඃ—සතඩිත්, විද්‍යුත් සහිතවූ; අම්බුද සන්තති, මෙඝ සමූහයෙන්; සංවෘතාඃ, වසනලද්දාවූ; ගිරයඃ, පර්වතයෝ; බහ්‍වඃ, හෙබ්බෝ; (කාමෙන්?) කනකචිත්‍රකුථාවෘත මූර්තයඃ—කනක, ස්වර්ණයෙන්; චිත්‍ර, විසිතුරුවූ; කුථා, පලසින්; වෘත, වසනලද්දාවූ; මූර්තයඃ, ශරීර ඇති; ස්‍රුතමදාඃ, වැහෙන්නාවූ මදඇති; දනව දන්තින ඉව, අසුරදන්තීන්මෙන්; (ගිරයඃ බහ්‍වඃ.)

48 මුරජනාද ගභීර මනොහරෛඃ—මුරජනාද, මෘදඞ්ගධ්වනිසේ; ගභීර, ගම්භීරවූ; මනොහරෛඃ, සිත්කලුවූ; පයොධරනිස්වනෛඃ, මෙඝධ්වනියෙන්; ප්‍රමුදිතෙනඃ, සන්තුෂ්ටවූ; විෂදභ්‍රුවා, මයුරයා විසින්; වෘෂ්ටිභයාදිව, වෘෂ්ටි භයින්මෙන්; උපරි, මත්තෙහි; ප්‍රචලපිඤ්ජචයඃ—ප්‍රචල, චඤ්චලවූ; පිඤ්ජචයඃ, පිඤ්ජ සමූහයතෙම; තානිතඃ, පතුරුවනලදී.

49 උදග්‍රපයොද මතඞ්ගජශ්‍රවණචාමරභාවම්—උදග්‍ර, හිව්යාවූ; පයොද, මෙඝනැමැති; මතඞ්ගජ, හස්තිහුගේ; ශ්‍රවණචාමරභාවම්, කර්ණචාමර බවට; උපෙතයා, පැමිණියාවූ; ගගනසාගර ශඞ්ඛ වපුඃශ්‍රියා—ගගනසාගර, ආකාශ නැමැති සාගරයට; ශඞ්ඛවපුඃශ්‍රියා, ශඞ්ඛයට බඳු ශරීරශ්‍රී ඇති; බලාකයා, බලාකාව විසින්; ප්‍රමදෙන, සන්තොෂයෙන්; මුහුඃ, එකෙණෙහි; (ප්‍ර)චරිතම්, හැසිරීමයි.

50 කමලිනී මලිනීකෘත කනනතිඃ
සකලහං කලහංස ගණං ජහෞ
අවිකලං විකලඞ්ක තනුච්ඡදං
සමදනං මදනම්‍ර තනුශ්‍රියම්.

51 දිශි බභෞ නවවාරිද සඞ්ඝය-
ස්ත්‍රිදශනාථ ශරාසන රඤ්ජිතඃ
ජලනිධිර්බහුවර්ණ මණිද්‍යුති
ප්‍රකරවානිව තියඞ්ගවස්ථිතඃ.

52 ජලධරස්‍ය තටෙ තඩිතො බභුර්
ග්‍රහගණග්‍රසනානි විතන්වතඃ
උදරමාශු විභිද්‍ය විනිර්ගතා
රවිකරා ඉව කාඤ්චන රොචිෂඃ.

53 විමලවාරි නිපීය නදීශතං
සලිලභාර නිරන්තරිතොදරඃ
කලමම්විංහි වහනනති පාතජං
ගිරිතටෙ නිෂසාද පයොධරඃ.

---

50 මලිනීකෘත කනනතිඃ—මලිනීකෘත, කිලුටුකරණලද; කනන තිඃ, ජලසමූහය ඇත්තාවූ; කමලිනී, පද්මිනීතොමෝ; අවිකලම්, සම්පූර්ණවූ; විකලඞ්ක තනුච්ඡදම්—විකලඞ්ක, නිර්මලවූ; තනුච්ඡදම්, පත්‍රඇත්තාවූ; සකලහම්, කලහ සහිතවූ; මදනම්‍රතනුශ්‍රියම්—මද, මෙදෙන්; නම්‍ර, නැමුනාවූ; තනුශ්‍රියම්, ශරීරශ්‍රී ඇති; කලහංසගණම්, කලහංස සමූහය; ජහෞ, හළී.

51 දිශි, දිග්හි; ත්‍රිදශනාථ ශරාසනරඤ්ජිතඃ—ත්‍රිදශනාථ ශරාසනා, ඉන්ද්‍රචාපයෙන්; රඤ්ජිතඃ, රඳනලද්දාවූ; නවවාරිද සඞ්ඝයඃ—නව, අලුත්වූ; වාරිදසඞ්ඝයඃ, මේඝ සමූහයතෙම; බභෞ, හෙබ්බේ; (කුමක් මෙන්?;) බහුවර්ණ මණිද්‍යුති ප්‍රකරවාන්—බහු, බොහෝවූ; වර්ණ, වර්ණ ඇත්තාවූ; මණිද්‍යුති ප්‍රකරවාන්, රත්නශොභා සමූහ ඇත්තාවූ; තියඞ්ක්, සරස; අවස්ථිතඃ, සිටියාවූ; ජලධිරිව, සාගරයමෙන්.

52 ජලධරස්‍ය, මෙඝයාගේ; තටෙ, තටයෙහිලා; ග්‍රහගණග්‍රසනානි—ග්‍රහගණ, තාරකා සමූහයන්ගේ; ග්‍රසනානි, ග්‍රසනයන්; විතන්වතඃ, පතුරුවන්නාවූ; කාඤ්චනරොචිෂඃ, කාඤ්චනයට බඳුවූ ශොභා ඇත්තාවූ; තඩිතඃ, විද්‍යුත්හු; බභුඃ, හෙබ්බෝ; (කාමෙන්?) උදරම්, උදර; ආශු, වහා; විභිද්‍ය, පලා; විනිර්ගතාඃ, නික්මුනාවූ; රවිකරාඉව, සූර්‍ය්‍ය රශ්මීන්මෙන්.

53 විමලවාරි—විමල, නිර්මලවූ; වාරි, ජලඇත්තාවූ; නදීශතම්, න

54 විරහිණීභි රලක්‍ෂ්‍යත මන්‍යුනා
සලිල විච්‍යුත තෛල සමප්‍රභම්
ප්‍රතිනවොදිත මස්ඵුට මම්බුදෙ
විබුධනාථ ශරාසන ඛණ්ඩකම්.

55 තත වකාර තතාරත තාරකා
භරිත සර්වනදා වනදාවලී
මද මයූරවරං රවරංහසා
ප්‍රමදසාරමිතං රමිතං ගිරෞ.

56 වනදමණ්ඩල දත්තපදශ්චිරං
සමභිහත්‍ය (රයෙණ) ගෘහීතෝ'ග්‍රතඃ
ජලධරෙ පවනෙන හරිද්ව්‍රජඃ
ක්වචිදතිෂ්ඨ දුපාගත සම්භ්‍රමඃ.

දීශතය; නිපීය, බී; සලිලභාර නිරන්තරිතොදරඃ—සලිලභාර, ජල භාරයෙන්; නිරන්තරිත, ගැවසීගත්තාවූ; උදරඃ, උදර ඇති; පයොධරඃ, මෙඝයතෙම; අතිපානජම්, අධිකවූ පානයෙන් ජාතවූ; ක්ලමම්, ක්ලමථය; අභිවහන්නිව, උසුලන්නක්හුමෙන්; ගිරිතටෙ, පර්වත තටයෙහි; නිෂසාද, හුන්නේ.

54 විරහිණීභිඃ, විරහිණීයන් විසින්; මන්‍යුනා, ඛෙදයෙන්; සලිල විච්‍යුත තෛල සමප්‍රභම්—සලිල, ජලයෙහි; විච්‍යුත, ගිලිහුනාවූ; තෛල සමප්‍රභම්, තෙල්හා සදෘශවූ ශොභා ඇත්තාවූ; ප්‍රතිනවොදිතම්—ප්‍රතිනව, අලුත; උදිතම්, පහළවූ; අස්ඵුටම්, අව්‍යක්තවූ; විබුධනාථ ශරාසන ඛණ්ඩකම්, ඉන්ද්‍රචාප ඛණ්ඩය; අම්බුදෙ, මෙඝයෙහි; අලක්‍ෂ්‍යත, දක්නාලදී.

55 තතාරත තාරකා—තත, පතළාවූ; ආරත, වැළැක්කාවූ; තාරකා, තාරකාවන් ඇත්තාවූ; භරිත සර්වනදා—භරිත, පුරණලද; සර්වනදා, සියලු නදඇති; වනදාවලී, මෙඝ පඞ්ක්තිතොමෝ; මදමයූරවරම්, මත්ත මයූරවරයා; (මෙදෙන් උපලක්‍ෂිතවූ මයූරයා;) රවරංහසා, ධ්වනිවෙගයෙන්; ප්‍රමදසාරම්, සන්තොෂ සාරයට; ඉතම්, පැමිණියහු; ගිරෞ, පර්වතයේහි; රමිතම්, ඇලුණහු; තතවකාර, නොකිළිනොවා.

56 චිරම්, බොහෝකලක්; වනදමණ්ඩලදත්තපදඃ—වනදමණ්ඩල, මෙඝමණ්ඩලයෙහි; දත්ත, දෙනලද; පදඃ, පදන්‍යාස ඇති; හරිද්ව්‍රජඃ, සූර්ය්‍යාශ්ව සමූහතෙම; පවනෙන, පවන්හු විසින්; (රයෙණ, වෙගයෙන්;) සමභිහත්‍ය, පැහැර; ජලධරෙ, මෙඝය; අග්‍රතඃ, අභිමුඛයෙන්; ගෘහීත(සති,) ගෙන යන(ලද) කල්හි; උපාගතසම්භ්‍රමඃ, පැමිණියාවූ සම්භ්‍රම ඇත්තේ; ක්වචිත්, එක්තරාතැනෙක්හි; අතිෂ්ඨත්, සිටියේ.

57 පිහිත විෂ්ණු පදස්‍ය පයොමුචඃ
පටලරන්ධ්‍ර විභාවිත මණ්ඩලඃ
දිනකරඃ ක්වචිදන්වගමද්‍රුචා
ජලනිධෞ වඩබානලසංහතිම්.

58 ජලධිවාරි නිපීතවතොභෘශං
වනමුචො රුධිරස්‍රුව ලොහිතාඃ
අතිභරස්ඵුටිතොදර නිර්ගතා
බහුරිවාන්ත්‍ර ලතාදිවි විද්‍යුතඃ.

59 රවිකරානුප රුධ්‍යකෘතංමයා
භුවනදෘෂ්ටි නිරොධි තමස්තඩිත්
විලසිතෙන (නි)හන්ති මුහුර්මුහු-
සිත ඉතීව රරාස රුෂා (ඝනඃ.)

60 දිශිනිවෙශිත තාම්‍ර විලොචනා
නවඝනානිල කම්පිත කුන්තලාඃ
නයනවාරි චිරං පථිකාඞ්ගනා
විසසෘජුස්සහ වාරිදශීකරෛඃ.

---

57 පිහිතවිෂ්ණු පදස්‍ය—පිහිත, වසනලද්දාවූ; විෂ්ණු පදස්‍ය, ආකාශ ඇති; පයොමුචඃ, මෙඝයාගේ; පටලරන්ධ්‍ර විභාවිත මණ්ඩලඃ—පටලරන්ධ්‍ර, පටලරන්ධ්‍රයෙන්; විභාවිත, පහළකරණලද්දාවූ; මණ්ඩලඃ, මණ්ඩල ඇති; දිනකරඃ, සූර්‍ය්‍යතෙම; ක්වචිත්, එක්තරාතැනෙක්හි; රුචා, ශොභායෙන්; ජලනිධෞ, සාගරයෙහි; වඩබානල සංහතිම්, වඩබාග්නි සමූහය; අන්වගමත්, අනුවී.

58 ජලධිවාරි, සාගර ජලය; භෘශම්, අතැපීයෙන්; නිපීතවතඃ, පුවාවූ; වනමුචඃ, මෙඝයාගේ; විද්‍යුතඃ, විද්‍යුත්හු; රුධිරස්‍රුවලොහිතාඃ—රුධිරස්‍රුව, ලේවැහීමෙන්; ලොහිතාඃ, රත්වූ; අතිභරස්ඵුටිතොදර නිර්ගතාඃ—අතිභර, අධිකවූභාරයෙන්; ස්ඵුටිත, පැළුණාවූ; උදර, උදරින්; නිර්ගතාඃ, නික්මුනාවූ; අන්ත්‍රලතා ඉව, අතුණුවැල්මෙන්; බහුඃ, හෙබ්බෝ.

59 මයා, මාවිසින්; රවිකරාන්, සූර්‍ය්‍යරශ්මි; උපරුධ්‍ය, වලකා; භුවනදෘෂ්ටි නිරොධි—භුවන, ලෝවැස්සාගේ; දෘෂ්ටිනිරොධි, දෘෂ්ටි වලකන්නාවූ; කෘතම්, කරණලද්දාවූ; තමඃ, අන්ධකාරය; තඩිත්, විද්‍යුත් තොමෝ; මුහුර්විලසිතෙන, කෙණෙහි කෙණෙහි බැබලීමෙන්; (නි)හන්ති, නසයි; ඉති, මෙසේ; ඝනඃ, මේඝයතෙම; රුෂා, රොෂයෙන්; *(ඝනඃ, සාණුවූයේ;) රරාසෙව, හැඬුවක්වැනි.*

60 දිශි, දිග්හි; නිවෙශිතතාම්‍ර විලොචනාඃ—නිවෙශිත, පිහිටුවන ලද; තාම්‍ර, රත්වූ; විලොචනාඃ, ඇස්ඇත්තාවූ; නවඝනානිල කම්පි

61 විතතපාවනකෙ වනකෙතකී
සුරභි ගන්ධවහෙ ධව! හෙ! පජී
ඉතිරවෛ රුදිතා රුදිතාඃසත්‍රියඃ
ශිඛිගිරං සහසෙ සහසෙරිතම්.

62 නභසිනූතන කන්ධර ජෘම්භිත
සංගිත තිග්ම කරද්‍යුති සම්පදී
ව්‍යපගතෙන පදං ශුචිතෙජසා
හෘද්වියොගවතාම්ව සන්දධෙ.

63 ශිශිර ශිකර වාහිනි මාරුතෙ
චරතිශීත භයාදිව සත්වරඃ
මනසිජඃ (ප්‍ර)විවෙශ වියොගිනී
හෘදයමාහිත ශොකහුතාශනම්.

ත කුතපලාඃ—නව, අලුත්වූ; ඝනානිල, මෙඝ පවනින්; කම්පිත, කම්පාකරණලද්දාවූ; කුතපලාඃ, කියඹු ඇත්තාවූ; පථිකාඞගනාඃ, පථිකාඞගනාවෝ; නයනවාරි, නෙත්‍ර ජලය; වාරිදශීකරෛඃසහ, වාරි දශිකරහා එක්කොට; චිරම්, බොහෝ කලක්; විසසෘජුඃ, හළහු.

61 විතතපාවනකෙ—විතත, පතලාවූ; පාවන, පවිත්‍රවූ; කෙ, ජල ඇත්තාවූ; වනකෙතකී සුරභිගන්ධවහෙ—වනකෙතකී, ඉවනෙහි කෙතකී පුෂ්පයෙන්; සුරභි, සුවඳවූ; ගන්ධවහෙ, පවන් ඇති; පථි, මාර්ගයෙහි; හෙධව, වල්ලභය; සහසා, වහා; ඊරිතම්, කියනලද්දාවූ; ශිඛිගිරම්, මයූරධ්වනිය; සහසෙ, ක්ෂමාකෙරෙහිද්දැයි; ඉති, මෙසේ; රවෛඃ, ශබ්දයෙන්; උදිතාඃ, කියන්නාවූ; සත්‍රියඃ, ස්ත්‍රීහු; රුදිතාඃ, හැඬූ.

62 නභසි, ආකාශය; නූතනකන්ධර ජෘම්භිතසංගිතතිග්ම කරද්‍යුති සම්පදි(සති)—නූතන, අලුත්වූ; කන්ධර ජෘම්භිත, මෙඝ පැලඹී මෙන්; සංගිත, වසනලද්දාවූ; තිග්මකර, සූර්‍ය්‍යයාගේ; ද්‍යුතිසම්පදි (සති), ශොභා සම්පත්ති ඇති කල්හි; ව්‍යපගතෙන, පහවූ; ශුචිතෙජසා, ශුම්මතෙජස්හු [illegible]සින්; වියොගවතාම්, විරහීන්ගේ; හෘදි, ළෙහි; (පදම්), පදන්‍යාසය; සන්දධ ඉව, කරණලද්දහුවැනි.

63 ශිශිරශිකරවාහිනී—ශිශිර, සිහිල්වූ; ශිකරවාහිනී, ජලකණිකාවන් උසුලන්නාවූ; මාරුතෙ, පවන්හු; චරති(සති), හැසිරෙණ කල්හි; ශීතභයාදිව, ශීත භයින්මෙන්; සත්වරඃ, ත්වරා සහිතවූ; මනසිජඃ, අනඞගතෙම; ආහිතශොකහුතාශනම්—ආහිත, කරණලද; ශොකහුතාශනම්, ශොක නැමැති වහ්නි ඇති; වියොගිනීහෘදයම්, විරහිණීන්ගේ හෘදයට; (ප්‍ර)විවෙශ, වැනී.

64 ප්‍රථමපීත ජලාහිත මෙචක
ප්‍රභමනඞ්ග කෘපාණ මිවාම්බුදම්
විමලධාර මුදීක්ෂ්‍ය සමුද්ගතං
විරහිණී හෘදයං නනව්‍යථෙ.

65 විතතමෙඝ තමිස්‍ර වෘතාදිශඃ
සමවලොක්‍ය නිශාගම ශඞ්කයා
විරහභීති මහන්‍යපි නිර්විශන්
මෘදුරරව රථාඞ්ග සමාහ්වයඃ.

66 පථිකමානස මාන සමුන්නති
ස්ථිති බහිෂ්කෘත බර්හි කලාපිනි
ජගති වාශිතරාසිත වාරිද
ප්‍රසෘත කන්ධෘති කංධෘති රාශ්‍රිතා.

---

64 අනඞ්ගකෘපාණමිව, කාමශරයක්වැනිවූ; අම්බුදම්, මෙඝය; උදීක්ෂ්‍ය,* බලා; විරහිණී හෘදයම්, විරහිණීන්ගේ හෘදය; නනව්‍යථෙ, ව්‍යථාවට නොපැමිණියේ නොවේ; (කිම්භූතම් අම්බුදම්? කිම්භූතම් අනඞ්ගකෘපාණම්? හෙද හෙද;) ප්‍රථම, පළමුකොට; පීත, බොන ලද; ජල, ජලයෙන්; ආහිත, කරණලද; මෙචකප්‍රභම්, කෘෂ්ණශොභා ඇත්තාවූ; විමලධාරම්—විමල, නිර්මලවූ; ධාරම්, මුවාත්ඇති; නොහොත් නිර්මලවූ ධාරාඇති; සමුද්ගතම්, නැඟුවාවූ නොහොත් පහළවූ; (අනඞ්ගකෘපාණමිව අම්බුදං නිරීක්ෂ්‍ය විරහිණී හෘදයම් නන ව්‍යථෙ.)

65 අහන්‍යපි, දවාල්හිදු; විරහභීතිම්, විරහභීතිය; නිර්විශන්, අනුභවකරන්නාවූ; රථාඞ්ග සමාහ්වයඃ, චක්‍රවාකතෙම; විතතමෙඝ තමිස්‍රවෘතාඃ—විතත, පතලාවූ; මෙඝතමිස්‍ර, මෙඝාන්ධකාරයෙන්; වෘතාඃ, වලකනලද්දාවූ; දිශඃ, දිගුන්; සමවලොක්‍ය, බලා; නිශාගම ශඞ්කයා, රාත්‍ර්‍යාගමන ශඞ්කායෙන්; මෘදු, මොලොක්කොට; රරාව, හැඬී.

66 පථික මානස මානසමුන්නතිස්ථිති ;බහිෂ්කෘත බර්හිකලාපිනී—පථික, මගීන්ගේ; මානස, සිත්හි; මානසමුන්නතිස්ථිති, මානොන්නතිස්ථිතිය; (බහිෂ්කෘත,) බැහැරකරන්නාවූ; බර්හිකලාපිනී, මයූරයන් ඇත්තාවූ; වාශිතරාසිත වාරිදප්‍රසෘත කන්ධෘති—වාශිතර, අත්‍යර්ථයෙන් හඬන්නාවූ; අසිතවාරිද, කෘෂ්ණමෙඝයෙන්; ප්‍රසෘත, හුණුවාවූ; කන්ධෘති, ජලදරන්නාවූ; ජගති, ලෙව්හි; ධෘතිඃ, ධෘති තොමෝ; කම්, කවරක්හු; ආශ්‍රිතා, ඇසිරුකළාද.

---

* සමුදීක්ෂ්‍ය—සි සන්න.

67 නවපයොධර කුඤ්ජර මස්තකෙ
තඩිදංසෞ පතිතෙ පරිතශ්ච්‍යුතඃ
සඵටික භඞ්ග රුචො ජලබින්දවො
වි(ස)සෘපුඃ ප්‍රකරාඉව මෞක්තිකාඃ.

68 ජලධරෙණ කෘතා රවි තාරකා
නභසිදෛවත ගොලක වෘත්තයඃ
බලනිසූදන ජාලවිද්‍යුථා
ග්‍රසන නිර්මණක්ෂණ යන්ත්‍රිතාඃ.

69 අධිරයෙණ සමීරණ වාහිතා
විබුධවර්ත්මනි වාරිද දන්තිනඃ
අවිර(ලං) මුමුචුර්ජල ශීකරාන්
ශ්‍රමකෘතානිව ඝර්මපයඃ කණාන්.

70 ජලදශාඛිනි ලොල තඩිල්ලතා
කුසුම පත්‍ර නිපාත විදූරිතෙ
ප්‍රචිතතාඉව චූර්ණචයා බහුඃ
පවනවෙග ධෘතා ජලරේණවඃ.

---

67 නවපයොධර කුඤ්ජර මස්තකෙ—නව, අලුත්වූ; පයොධර, මෙඝ නැමැති; කුඤ්ජර, හස්තීන්ගේ; මස්තකෙ, මුදුන්හි; තඩිදංසෞ—තඩිත්, විද්‍යුත්නැමැති; අංසෞ, ඛඩ්ගය; පතිතෙ(සති), හුණු කල්හි; පරිතඃ, හාත්පසින්; ච්‍යුතඃ, ගිලිහුණාවූ; සඵටිකභඞ්ග රුචඃ—සඵටික භඞ්ග, ද්‍රවාණබණ්ඩයට බඳුවූ; රුචඃ, ශොභාඇති; ජලබින්දවඃ, ජලබින්දුහු; මෞක්තිකාඃ ප්‍රකරාඉව, මුතුපතරමෙන්; වි (ස) සෘපුඃ, පතලෝ.

68 බලනිසූදනජාලවිද්‍යුථා, ඉන්ද්‍රජාල දන්නාක්හුවැනිවූ; ජලධරෙණ, මෙඝයා විසින්; නභසි, ආකාශයෙහිලා; දෛවතගොලක වෘත්තයඃ, දෛවතගොලකයට බඳුවූ; හෙවත් පෙඳවට බඳුවූ; වෘත්තයඃ, පැවතුම් ඇති; රවිතාරකාඃ, සූය්‍ය්‍යීයාහා තාරකාවෝ; ග්‍රසන නිර්මණක්ෂණ යන්ත්‍රිතාඃ;—ග්‍රසන, කෑමෙන්හා; නිර්මණ, වමනයෙන්; ක්ෂණ, ඇසිල්ලක්; යන්ත්‍රිතාඃ, යන්ත්‍රිතවූවාහු; කෘතාඃ, කරණලදහු.

69 අධිරයෙණ, අධිකවූවෙගයෙන්; සමීරණ, පවනින්; වාහිතාඃ, මෙහෙයනලද්දවූ; විබුධ වර්ත්මනි, ආකාශයෙහි; වාරිදදන්තිනඃ, මෙඝ නැමැති හස්තීහු; ශ්‍රමකෘතාන්, ශ්‍රමයෙන් කරණලද්දවූ; ඝර්මපයඃ කණානිව, සෙවද ජලකණිකාවන් වැනිවූ; ජලශීකරාන්, වාරිශීකරයන්; අවිර(ල)ම්, අඛණ්ඩකොට; මුමුචුඃ, හළහු.

70 ජලදශාඛිනි, මෙඝනැමැති වෘක්ෂය; ලොලතඩිල්ලතාකුසුමපත්‍රනිපාත විදූරිතෙ(සති)—ලොල, චපලවූ; තඩිල්ලතා, විදුලියනැමැ

71 මහිෂ ධූසරිතස්සරිතස්තටඃ
පරිගතො විපදා විපදඤ්චිතඃ
ධූතමහා කකුභඃ කකුභඃ පත-
න්නකෘත භීමරුතා මරුතාකුලාඃ.

72 රවිකරාහිත තෙජසි භූතලෙ
හවිෂිවෘෂ්ටිමයෙ බල ශත්‍රුණා
උපහිතෙ සමරෙචත ලාඞ්ගලී
සමුදිතෙව කෘශානු ශිඛාවලී.

73 නවවිබොධ මනොහර කෙතකී
කුසුම ගන්ධි ගතඃ සහ කාන්තයා
අවිදිතානිල වෘෂ්ටිභයාගමඃ
සුඛමශෙත චිරය ශිලීමුඛඃ.

නි; ක්‍රකචපත්‍ර, ක්‍රකච පත්‍රයාගේ; නිපාත, ජිමෙන්; විදාරිතෙ(සති), ළනලද කල්හි; ප්‍රවිතතාඃ, පතළාවූ; චූර්ණචයාඉව, චූර්ණ සමූහයන්මෙන්; පවනවෙගධුතාඃ—පවනවෙග, වාතවෙගයෙන්; ධුතාඃ, කම්පාකරණලද්දාවූ; ජලරෙණවඃ, වාරිබිඳුහු; බභුඃ, හෙබ්බෝ.

71 මහිෂධූසරිතඃ—මහිෂ, මීවුන් විසින්; ධූසරිතඃ, කිළුටුකරණලද්දාවූ; විපදා, විපත්තියෙන්; පරිගතඃ, වළඳනාලද්දාවූ; විපදංචිතඃ—වි, පක්ෂීන්ගේ; පද, පෙදෙන්; ආචිතඃ, ගැවසීගත්තාවූ; ධුතමහාකකුභඃ—ධුත, කම්පාකරණලද්දාවූ; මහාකකුභඃ, මහත්වූ අර්ජුන වෘක්ෂ ඇත්තාවූ; සරිතස්තටඃ, විල්තලයතෙම; පතන්, හෙන්නේ; මරුතාකුලාඃ—මරුත, පවනින්; ආකුලාඃ, ආකුලවූ; කකුභඃ, දිගුන්; භීමරුතාඃ—භීම, භයඞ්කරවූ; රුතාඃ, නාදඇත්තාවුන්; අකෘත, කෙළේ.

72 රවිකරාහිත තෙජසි—රවිකර, සූර්ය්‍ය රශ්මීන්; ආහිත, පිහිටුවනලද්දාවූ; තෙජසි, තෙජස් ඇත්තාවූ; භූතලෙ, පෘථිවිතලයෙහි; වෘෂ්ටිමයෙ, වෘෂ්ටිමයවූ; හවිෂි, යාගද්‍රව්‍යය; බලශත්‍රුණා, ශක්‍රයා විසින්; උපහිතෙ (සති), පිහිටුවනලද කල්හි; සමුදිතා, පහළවූ; ලාඞ්ගලී, ලාඞ්ගලීතොමෝ; කෘශානුශිඛාවලීඉව, ගිනිසිළු පඞ්ක්තියක් මෙන්; සමරෙචත, හෙබ්බී.

73 කාන්තයා සහ, කාන්තාවහා එක්ව; නවවිබොධ මනොහර කෙතකී කුසුම ගන්ධි ගතඃ—නව, (අලුත්වූ;) විබොධ, විකාශයෙන්; මනොහර, සිත්කළුවූ; කෙතකී කුසුම ගන්ධි ගතඃ, කෙතකී පුෂ්ප ගන්ධයට ගියාවූ; ශිලීමුඛඃ, භෘඞ්ගතෙම; අවිදිතානිලවෘෂ්ටි භයාගමඃ—අවිදිත, නොදන්නාලද්දාවූ; අනිලවෘෂ්ටි, පවන්හා වෘෂ්ටීන්වූ; භයාගමඃ, භයාගම ඇත්තේ; චිරය, බොහෝ කලක්; සුඛම්, සුවසේ; අශෙත, හොත්තේ.

74 අභිවිසෘජ්‍ය වනානි කෘතාවනා
මනුජලොක සමීප නිෂෙවිණඃ
තඩිදලාත ශතෛරභි තාඩිතා
වනගජාඉව සස්වනු රම්බුදඃ.

75 සමයවෘත්ති හතෙ'පි දවානලෙ
භ්‍රමරධූම භෘතා (නව) ලාඞගලීඃ
සමභිවීක්ෂ්‍ය කෘශානු සමප්‍රභා
මුමුචුරෙව භයංනා මෘගාඞගනාඃ.

76 කමලධාම හතො මහතො ('නිශං)
විවිධ හංස හිතඃ සහිතඃ ඛගෛඃ
(ප්‍ර)වි දධෞ කමලං කමලං රුජන්
නිපතිතඃ සරසස් සරසස්තටඃ.

---

74 අම්බුදඃ, මෙඝයෝ; වනගජාඉව, වන්‍ය හස්තින්මෙන්; සස්වනුඃ, හැඬූ; (කිම් භූතා අම්බුදඃ? කිම් භූතා වනගජාඃ?) වනානි, ජලයන්දෙ හෝ නොහොත් කානනයන්; අභිවිසෘජ්‍ය, හැර; කෘතාවනාඃ—කෘත, කරණලද; අවනාඃ, ගමන් ඇත්තාවූ; මනුජලොක සමීපනිෂෙවිණඃ—මනුජලොක සමීප, මනුෂ්‍යලොක සමීපය; නිෂෙවිණඃ, සෙවූනාවූ; තඩිදලාත ශතෛඃ—තඩිත්, විද්‍යුත් නැමැති; අලාතශතෛඃ, පෙනහෙලි ශතයෙන්; අභිතාඩිතාඃ, පහරණලද්දාවූ; (නොහොත්) තඩිත්, විද්‍යුත් වැනිවූ; අලාත ශතෛඃ, පෙනහෙලි ශතයෙන්; අභිතාඩිතාඃ, පහරණලද්දාවූ; (අම්බුදඃ වනගජාඃ ඉව සස්වනුඃ.)

75 දවානලෙ, දවාග්නිය; සමයවෘත්ති, කාලවෘත්තියෙන්; හතෙ (සත්‍ය) පි, නසනලද්ද කල්හිදු; භ්‍රමරධූමභෘතාඃ, භ්‍රමර නැමැති දුම උසුලන්නාවූ; කෘශානු සමප්‍රභාඃ—කෘශානු, වහ්නිහා; සමප්‍රභාඃ, සමවූ ශොභා ඇත්තාවූ; (නව, අලුත්වූ;) ලාඞගලීඃ, ලාඞගලීන්; සමභිවීක්ෂ්‍ය, බලා; මෘගාඞගනාඃ, මෘගාඞගනාවෝ; භයම්, භය; නමුමුචුරෙව, නොහලහුමැයි.

76 කමලධාමහතඃ—කමලධාම, පද්මධාමයෙන්; හතඃ, පහරණලද්දාවූ; (අනිශම්, නිරන්තරයෙන්;) විවිධහංසහිතඃ—විවිධ, අනෙකප්‍රකාරවූ; හංස, හංසයන්ට; හිතඃ, හිතවූ; ඛගෛඃ, පක්ෂීන් විසින්; සහිතඃ, ගැවසීගත්තාවූ; සරසඃ, ජලසහිතවූ; මහතඃ, මහත්වූ; සරසඃ, සරස්හුගේ; තටඃ, තටයතෙම; කමලම්, පද්මය; රුජන්, බිඳිනේ; නිපතිතඃ, හුණුයේ; කමලම්, ජලකාලුෂ්‍යය; (ප්‍ර)විදධෞ, කෙළේ.

77 ප්‍රචිතතාන්නු පුරන්දර ගොපකා
විවිධවර්ණ්ණ රසෙන විධාතරි
රචයතීන්ද්‍ර ධනුශ්චල තූලිකා
ගලිත ධාතු ජලස්‍යනු බින්දවඃ.

78 රජත රජ්ජුශතාකෘති රායතා
පතතිවෘෂ්ටිරියංනු නිරන්තරම්
ජලධරස්‍ය පතද්භුවි මණ්ඩලං
සඵටික දණ්ඩශතෛර්නු විධාරිතම්.

79 රචයතඃ සමයස්‍ය සුරායුධං
කරශතංනු සධාතු රසාරුණම්
විගලිතංනු තතඃ ශකලං තඩි-
ල්ලසිත ශස්ත්‍ර නිපාතන තක්ෂිතාත්.

80 සමුදයොනු විකාශ කෘතද්‍යුතෙ-
ර්විතත වහ්නි ශිඛාකුසුමශ්‍රියඃ
ඉති නෘණා මනච්ජලදෝදයෙ
ග්‍රථිත භූරි විතර්ක පරංමනඃ.

---

77 පුරන්දර ගොපකාඃ, ඉන්ද්‍රගොපකයෝ; ප්‍රචිතතාන්නු, පතලෝ; දෝහෝ; (නොහොත්;) විධාතරි, බ්‍රහ්මයා; විවිධ වර්ණ්ණ රසෙන, අනෙකප්‍රකාරවූ වර්ණ්ණ(රස)යෙන්; ඉන්ද්‍රධනුඃ, ඉන්ද්‍රචාපය; රචයති(සති), කරණ කල්හි; චලතූලිකා ගලිතධාතු ජලස්‍ය—චල, චපලවූ; තූලිකා, තෙල්ලෙන්; ගලිත, ගිලිහුණුවූ; ධාතුජලස්‍ය, ගෛරික ජලයාගේ; බින්දවොනු, බින්දුහුදෝහෝ.

78 රජත රජ්ජුශතාකෘතිඃ, රජත රජ්ජුශතාකෘතිවූ; ආයතා, දික්වූ; ඉයංවෘෂ්ටිඃ, මේ වෘෂ්ටිතොමෝ; නිරන්තරම්, නිරන්තරව; පතතිනු, හෙද්දෝහෝ; (නොහොත්;) භුවි, පෘථිවියෙහි; පතත්, හෙන්නාවූ; ජලධරස්‍ය මණ්ඩලම්, මෙඝ මණ්ඩලයතෙම; සඵටික දණ්ඩශතෛඃ, සඵටිකදණ්ඩශතයෙන්; විධාරිතංනු, දරණලදදෝහෝ.

79—80 ජලදෝදයෙ, මෙඝොදයෙහි; නෘණාම්, මනුෂ්‍යයන්ගේ; මනඃ, සිත; ඉති, මෙසේ; ග්‍රථිතභූරි විතර්කපරම්—ග්‍රථිත, යොදන (ගොතන)ලද්දවූ; භූරි, බොහෝවූ; විතර්කපරම්, විතර්කපරවූයේ; අභවත්, වී; සුරායුධම්, ඉන්ද්‍රචාපය; රචයතඃ, (කරන්නාවූ;) සමයස්‍ය, සමයාගේ; සධාතුරසාරුණම්—සධාතුරස, ගෛරිකරස සහිතව; අරුණම්, රත්වූ; කරශතංනු, හස්ත ශතයෙක්දෝහෝ; (නොහොත්;) තඩිල්ලසිත ශස්ත්‍රනිපාතන තක්ෂිතාත්—තඩිත්, විද්‍යුත් නැමැති; ලසිත, බබලන්නාවූ; ශස්ත්‍රනිපාතන, ඛඞ්ගනිපාතනයෙන්; තක්ෂිතාත්, සස්නාලද්දවූ; තතඃ, ඒ ඉන්ද්‍රචාපයෙන්; විගලිතම්, ගිලිහුණුවූ; ශකලංනු, ශකල

81 අථ සුබාහුරිපුඃ සුබහුසෲශන්
ස්මරධනඤ්ජය ජය්‍යතනුඃ ශුචම්
හරිශරාසන ලක්ෂ්මණි වාරිදෙ
නිහිත දෘෂ්ටි රවොචත ලක්ෂ්මණම්.

82 විධූතනීපවනෛඃ පවනෛස්තතං
මදනවිභ්‍රමදං භ්‍රමදම්බුදම්
ජලවිකාශමයං සමයං භවාන්
ධෘතිගුණෙ සහතෙ සහතෙ කථම්.

83 ගිරිතටෙලුඨනෙන පයොමුචි
ප්‍රණිහිතා ඉව ධාතුරජශ්චයාඃ
ත්‍රිදශනාථ ශරාසන කාන්තයඃ
ප්‍රවිතරන්ති පරං නයනොත්සවම්.

යෙක් දෙහෝ; (නොහොත්;) විකාශකෘතද්‍යුතෙඃ—විකාශ, ප්‍රබොධයෙන්; කෘත, කරණලද්දාවූ; ද්‍යුතෙඃ, ශොභා ඇත්තාවූ; විතතවහ්නිශිඛා කුසුමශ්‍රියඃ—(විතත, පතළාවූ; වහ්නිශිඛාකුසුමශ්‍රියඃ,) ලාඩගලී කුසුමශ්‍රියගේ; සමුද්‍රයොනු, සමුද්‍රයෙක්දෙහොයි; (නෘණාංමනඃ ග්‍රථිත ශූරි වීතකී පරම් අභවත්.)

81 අථ, අනන්තරයෙන්; සුබාහුරිපුඃ, රාමතෙම; ස්මරධනඤ්ජය ජය්‍යතනුඃ—ස්මර ධනඤ්ජය, කාමාග්නියෙන්; ජය්‍ය, දිනියයුතුවූ; තනුඃ, ශරීර ඇත්තේ; ශුචම්, ශොකය; සුබහු, බොහෝකොට; සෲශන්, සපර්ශකරන්නේ; හරිශරාසන ලක්ෂ්මණි, ඉන්ද්‍රචාප චිහ්නකොට ඇත්තාවූ; වාරිදෙ, * මෙඝයෙහි; නිහිතදෘෂ්ටිඃ, පිහිටුවනලද ඇස් ඇත්තේ; ලක්ෂ්මණම්, ලක්ෂ්මණයහට; අවොචත, කී.

82 විධූතනීපවනෛඃ—විධුත, කම්පාකරණලද්දාවූ; නීපවනෛඃ, බක්මීවන ඇත්තාවූ; පවනෛඃ, පවනයෙන්; තතම්, පතළාවූ; මදනවිභ්‍රමදම්, මදන විලාසදෙන්නාවූ; භ්‍රමදම්බුදම්—භ්‍රමත්, බමන්නාවූ; අම්බුදම්, මෙඝ ඇත්තාවූ; ජලවිකාශමයම්, ජලවිකාශමයවූ; සමයම්, සමයඃ ධෘතිගුණෙ, ධෛර්‍ය්‍ය (ගුණය); සහතෙ(සති), නසා කල්හි; සභවාන්, ඒ භවත්තෙම; කථංසහතෙ, කෙසේ ක්ෂමාකෙරේද.

83 ගිරිතටෙ, පර්වත තටයෙහි; ලුඨනෙන, පෙරළීමෙන්; පයොමුචි, මෙඝයෙහි; ප්‍රණිහිතාඃ, පිහිටුවනලද්දාවූ; ධාතුරජශ්චයා ඉව, ගෛරික රෙහෙණු සමූහයන්මෙන්; ත්‍රිදශනාථ ශරාසන කාන්තයඃ, ඉන්ද්‍රචාප කාන්තීහු; පරම්, වෙසෙස්වූ; නයනොත්සවම්, නෙත්‍රොත්සව; ප්‍රවිතරන්ති, දෙත්.

---

* අම්බුදෙ—සී සන්න.

84 වනාකෘශානු ශිඛානිගතාවපුස්
ත්වසිතදීය මිදංප්‍රති පාද්‍යතෙ
ජලම්තීව (වි)මුඤ්චති ලාඞගලී
කුසුමභසත තලෙජ්ලදොදයඃ.

85 දිශි ලසන්ති ඛරානිල රංහසි
ක්ෂිපතිමෙඝ මහීධර සංහතිම්
තත පරස්පර ඝාත සමුද්භව
ජ්වලිත වහ්නිශිඛාඉව විද්‍යුතඃ.

86 තරුතලෙවිෂ මාරුත මාරුත
ක්ෂත තනූන් ලතාවති තාවති
විරති රබ්ජ රසම්ප්‍රති සම්ප්‍රති
ස්වමලිසංහති රක්ෂති රක්ෂති.

87 ධාවනතකාණ්ඩ විහිතධ්වනි රම්බරස්‍ය
තුඞ්ගංවිධාය නිකටෙ විලසජ්ජනස්‍ය
නිඝනන්ශිලාභි රුදකෙන ජගතාන්ශිවන්-
නුන්මත්තවද් භ්‍රමතිවායු වශඃපයොදඃ.

---

84 වනකෘශානුශිඛා, දවාග්නිශිඛාතොමෝ; (මයා, මාවිසින්;) නිහතා, නසනලද; තදීයම්, ඈ පිළිබඳවූ; ඉදංවපුඃ, මේ ශරීරයතෙම; ත්වයි, තීකෙරෙහි; ප්‍රතිපාද්‍යතෙ, පිහිටුවනුලැබෙයි; ඉති, මෙසේ; ජලදොදයඃ, මෙඝකාලයතෙම; ලාඞගලී කුසුමභසත තලෙ, ලාඞගලියගේ කුසුම නැමැති භසත තලයෙහි; ජලම්, ජලය; (වි)මුඤ්චතීව, මුදන්නාක්හුවැනි.

85 ඛරානිල රංහසි—ඛර, කර්කශවූ; අනිලරංහසි, පවනවෙගය; මෙඝ මහීධර සංහතිම්, මෙඝ නැමැති පර්වත සමූහය; ක්ෂිපති(සති), දුරුකරණ කල්හි; විද්‍යුතඃ, විද්‍යුත්හු; තතපරස්පරඝාත සමුද්භව ජ්වලිත වහ්නිශිඛාඉව—තත, පතළාවූ; පරස්පරඝාත, අන්‍යොන්‍යඝාතයෙන්; සමුද්භව, උපන්නාවූ; ජ්වලිත, දිලියෙන්නාවූ; වහ්නිශිඛාඉව, වහ්නිශිඛාවන්මෙන්; දිශි, දිග්හි; ලසන්ති, බබලත්.

86 ලතාවති, ලියඇත්තාවූ; තාවති, එපමණවූ; තරුතලෙ, වෘක්ෂයටතෙහි; විෂමාරුත මාරුතක්ෂත තනූඃ—විෂම, ඛණ්ඩවූ; ආරුත, නාද ඇති; මාරුත, පවනින්; ක්ෂත, නසනලද; තනූඃ, ශරීර ඇති; අලිසංහතිඃ, භෘඞ්ග විතතිතොමෝ; අබ්ජ රසම්ප්‍රති, පද්මරස පිණිස; විරතිඃ, විගතවූ රති ඇත්තී; සම්ප්‍රති, දැන්; ස්වයම්, තමා; අක්ෂති, විනාශයක් නැතිවැ; නරක්ෂති, රක්ෂානොකෙරේ.

87 වායුවශඃ, වායු වශගවූ; පයොදඃ, මෙඝයතෙම; උන්මත්තවත්, උන්මත්තයක්හුමෙන්; භ්‍රමති, බමා; (කිම්භූතඃ පයොදඃ? කිම්භූතඃ උන්මත්තඃ? හෙද; හෙද;) ධාවන්, දිවන්නාවූ; අකාණ්ඩවිහිතධ්ව

88 වාරිප්‍රවාහ පරිලඞ්ඝිත භූමි පෘෂ්ඨං
ධාරාන්ධකාර හෘතදික්ප්‍රවිභාග භිත්ති
මේඝප්‍රතාන පිහිතාද්‍රි ඝනාගමේන
ග්‍රස්තං සමස්තමිව භාති ජගත්සමන්තාත්.

89 එතානිභාන්ති හරිගොපක මණ්ඩලානි
ප්‍රාවෘච්ඡ්‍රියො ජගති සම්ප්‍රති සඤ්චරන්ත්‍යාඃ
භූමෞපදානි රචිතානි යථොද බින්දු
ස්පර්ශද්‍රුතොපහිතයාවක මණ්ඩනානි.

90 ස්වාදූනි සින්ධු සලිලානි නිපීය කාමං
ගර්ජ්ජන්නසෞ ගිරිතටෙ විහිතොපවෙශඃ
අත්‍යන්තභූරි ජලභාර ගුරූදරත්වා-
දුද්ගාරනාදමිව මුඤ්චති වාරිවාහඃ.

නිඃ—අකාණ්ඩ, කාරණයක් නැතිව; විහිත, කරණලද්දාවූ; ධ්වනිඃ, ධ්වනි ඇත්තාවූ; අම්බරස්‍ය, ආකාශයාගේ; ත්‍යාගම්, හැරම; විධාය, කොට; ජනස්‍ය, ජනයාගේ; නිකටෙ, සමීපයෙහි; විලසත්, බබලන්නාවූ; (නොහොත්;) අම්බරස්‍ය, වස්ත්‍රයාගේ; ත්‍යාගම්, හැරම; විධාය, කොට; ජනස්‍ය, ජනයාගේ; නිකටෙ, සමීපයෙහි; විලසත්, බබලන්නාවූ; ජගත්, ලොව; ශිලාභිඃ, පහණවැස්සෙන්; නිඝ්නන්, පහරණවූ; (නොහොත්;) ශිලාභිඃ, පාෂාණයෙන්; නිඝ්නන්, පහරණවූ; (හෙද හෙද;) උදකෙන, ජලයෙන්; නිඝ්නන්, (තෙමන්නාවූ; වායුවශඃ පයොදඃ උන්මත්තවද් භ්‍රමති)

88 සමස්තං ජගත්, සියලුලොව; ඝනාගමෙන, මෙඝාගමයා විසින්; සමන්තාත්, හාත්පසින්; ග්‍රස්තමිව, ග්‍රාසකරණලද්දක්හුමෙන්; භාති, ශොභී; (කිම්භූතං ජගත්?) වාරිප්‍රවාහ පරිලඞ්ඝිතභූමි පෘෂ්ඨම්—වාරිප්‍රවාහ, ජලප්‍රවාහයෙන්; පරිලඞ්ඝිත, මඩනාලද්දාවූ; භූමිපෘෂ්ඨම්, භූමිපෘෂ්ඨ ඇත්තාවූ; ධාරාන්ධකාරහෘතදික්ප්‍රවිභාග භිත්ති—ධාරාන්ධකාර, ධාරාන්ධකාරයෙන්; හෘත, ගන්නාලද්දාවූ; දික්ප්‍රවිභාගභිත්ති, දිග්විභාග භිත්ති ඇත්තාවූ; මේඝප්‍රතානපිහිතාද්‍රි—මේඝප්‍රතාන, මෙඝ සමූහයෙන්; පිහිත, වසනලද; අද්‍රි, පර්වත ඇත්තාවූ; (සමස්තංජගත් ඝනාගමෙන සමන්තාත් ග්‍රස්තමිව භාති.)

89 එතානි හරිගොපක මණ්ඩලානි, මේ ඉන්ද්‍රගොපක සමූහයෝ; භාන්ති, බබිත්; (කාමෙන්?) සම්ප්‍රති, දැන්; ජගති, ලෙව්හි; සඤ්චරන්ත්‍යාඃ, හැසිරෙන්නාවූ; ප්‍රාවෘට්ශ්‍රියඃ, ප්‍රාවෘෂ්ශ්‍රියගේ; භූමෞ, භූමියෙහි; රචිතානි, කරණලද්දාවූ; උදබින්දුස්පර්ශද්‍රුතොපහිත යාවක මණ්ඩනානි—උදබින්දුස්පර්ශ, ජලබින්දුස්පර්ශයෙන්; ද්‍රුත, වැහුනාවූ; උපහිත, පිහිටුවනලද්දාවූ; යාවක මණ්ඩනානි, ලතුපහසින් ඇති; පදානියථා, පදයන්මෙන්; (එතානි හරිගොපක මණ්ඩලානි භාන්ති.)

90 ස්වාදූනි, මධුරවූ; සින්ධුසලිලානි, සාගර ජලයන්; කාමම්, සිත්

91 නිරස්තගෘහ සඞ්ගතිභ්‍රමතළ්ව තන්ව්‍යස්තාව
ස්තනවය මියද්වපුඃ පථික! ජාත මුද්‍යෞවනාම්
ඉතීව වදතිස්ඵුටත් කුසුමහස්ත මුද්‍යම්‍යසා
භ්‍රමද්භ්‍රමර මණ්ඩලඛණිත පෙශලා ලාඞ්ගලී.

92 ප්‍රණශෙමිත්‍රස්‍ය ප්‍රසභ (රචිත) ජ්‍යෙෂ්ඨී විරහඃ
ප්‍රවෘත්තඃ ශොකාදිත්‍යධික (තර) තාරං (නි)නාදතඃ
නිරාශස්‍යොදකස්‍යස්ඵුටතිනව මෙඝස්‍ය හෘදයෙ
රයාදුද්‍යද්ධාරා අසෘජිව නිභාන්ති තඩිතඃ.

සේ; නිපීය, බී; ගර්ජ්ජන්, නාදකරන්නාවූ; අසෞවාරිවාහඃ, මේ මෙඝයතෙම; ගිරිතටෙ, පර්වත තටයෙහි; විහිතොපවෙශඃ, කරණලද උපවෙශ ඇත්තේ; අත්‍යන්තභූරි ජලභාර ගුරූ දරත්වාත්—අත්‍යන්ත භූරි, අත්‍යර්ථයෙන් බොහෝවූ; ජල, ජලයන්ගේ; භාර, භාරයෙන්; ගුරූදරත්වාත්, බරවූ උදර ඇත්හෙයින්; උද්ගාරනාදම්, උද්ගාරනාදය; මුඤ්චතීව, හරණක්හුවැනිද.

91 භ්‍රමද් භ්‍රමරමණ්ඩලඛණිතපෙශලා—භ්‍රමත්, බමන්නාවූ; භ්‍රමරමණ්ඩල, භ්‍රමර චක්‍රයන්ගේ; ඛණිත, නාදයෙන්; පෙශලා, මනොඥවූ; සාලාඞ්ගලී, ඒ ලාඞ්ගලීතොමෝ; ඉතිවදතීව, මෙසේ කියන්නියකවැන්නී; පථික, මගිය; නිරස්තගෘහ සඞ්ගති—නිරස්ත, දුරුකරණලද; ගෘහසඞ්ගති, ගෘහසඞ්ගති ඇතිව; භ්‍රමතළ්ව, බමන්නාම්වූ; තව, තාගේ; තන්ව්‍යඃ, තුනුවිගයගේ; ස්තනවයම්, ස්තනවය තෙම; උද්‍යෞවනාම්, උද්ගතවූ යෞවන ඇත්තේ හෙවත් නඟව යෞවන ඇත්තේ; ඉයත්වපුඃ, මෙපමණ ශරීර ඇත්තේ; ජාතම්, වියයි; ස්ඵුටත් කුසුම හස්තාම්—ස්ඵුටත්, පැලෙන්නාවූ; කුසුමහස්තාම්, පුෂ්ප නැමැති හස්තය; උද්‍යම්‍ය, නගා; (සාලාඞ්ගලී, ඒ ලාඞ්ගලීතොමෝ; ඉති වදතීව, මෙසේ කියන්නියකවැන්නී.)

92 මිත්‍රස්‍ය, සූර්‍ය්‍යයාගේ හෝ නොහොත් මිත්‍රයාගේ; ප්‍රණශෙ, විනාශය; ප්‍රසභ, වහා; (රචිත) * කරණලද; ජ්‍යෙෂ්ඨීවිරහඃ, ජ්‍යෙෂ්ඨමාසයාගේ හෝ නොහොත්; ජ්‍යෙෂ්ඨී, වැඩිමහලුහුගේ; විරහඃ, විරහය; ප්‍රවෘත්තඃ, ප්‍රවෘත්තවියයි (පැවැත්තේයයි;) ඉති, මෙසේ; ශොකාත්, ශොකයෙන්; අධික(තර)තාරම්, අත්‍යර්ථයෙන් උච්චතරවූ ධ්වනිඇතිව; (නි)නදතඃ, නාදකරන්නාවූ; නිරාශස්‍ය, දිග්රහිතවූ නොහොත් ආශා රහිතවූ; උදකස්‍ය, උද්ගතවූ ජලඇත්තාවූ නොහොත් උකටලීවූ; නවමෙඝස්‍ය, නවමෙඝයාගේ; හෘදයෙ, හෘදය; ස්ඵුටති(සති), පැලෙන කල්හි; රයාත්, වෙගයෙන්; උද්‍යත්, නැගෙන්නාවූ; ධාරාඃ, ධාරාඇති; අසෘජිව, රුධිරයන්මෙන්; තඩිතඃ, විද්‍යුත්හු; නිභාන්ති, හොබිත්.

---

* අජලි—සන්න.

93 නභොචාරී රුඬං සුරපති ධනුර්ධාතු නිකරෛඃ
කෘතාභිඛ්‍යානං ඝනනව ජලද වන්‍යද්විපකුලම්
නදත්‍යුච්චෛරෙතත් කෘතවන පරිත්‍යාග චපලං
ස්ඵුරද්විද්‍යුච්චක්‍ර ග්‍රහණ විධිපාශෙ නිපතති.

94 අම්භොභිස්සහ පද්මරාග ශරණීර්ග්‍රාසීකෘතා වාරිධෙ-
රුද්වාන්තා පුනරින්ද්‍රගොපකකුලව්‍යාජෙන මෙඝෛරිහ
තෙනෛෂාමුදරෙෂු රත්න විතතිර්වාන්තාවශිෂ්ටා නව
ප්‍රොද්‍යද්භාසුර වෘත්‍ර සූදන ධනුර්ව්‍යාජෙන සංලක්‍ෂ්‍යතෙ.

95 අනුත්තාරං භූම්නා තිමිරචිත මධ්‍යස්‍ය සලිලං
නිශීථං කාලෙ'ස්මින්නහිමකර සචාර විභවම්
තරෙයං සින්ධූනාං පතිමිව යදිව්‍යාශතතරං
ලභෙයාහං දෙව්‍යාඃ කුචකලස සඞ්ඝාට මුඩුපම්.

---

93 නභොචාරීරුඬම්—නභඃ, ආකාශනැමැති; චාරී, හස්ති බන්ධන ස්ථානයෙහි; රුඬම්, වලකනලද්දාවූ; සුරපති ධනුර්ධාතු නිකරෛඃ—සුරපතිධනුඃ, ඉන්ද්‍රචාප නැමැති; ධාතුනිකරෛඃ, ගෛරික සමූහයෙන්; කෘතාභිඛ්‍යානම්, කරණලද චිහ්න ඇත්තාවූ; ඝනනවජලද වන්‍යද්විපකුලම්—ඝන්, ඝම්; නව, අලුත්වූ; ජලද, මෙඝ නැමැති; වන්‍යද්විපකුලම්, වන්‍යහස්ති කුලයෙක් ඇද්ද; කෘතවන පරිත්‍යාග චපලම්—කෘත, කරණලද; වනපරිත්‍යාග, වනපරිත්‍යාග ඇතිව; චපලම්, චපලවූ; එතත්, මේ (අලුත්වූ මෙඝනැමැති වන්‍යද්විපකුලය)තෙම; ස්ඵුරද්විද්‍යුච්චක්‍ර ග්‍රහණවිධිපාශෙ—ස්ඵුරත්, හොබනාවූ; විද්‍යුච්චක්‍ර, තඩිත් මණ්ඩල නැමැති; ග්‍රහණවිධිපාශෙ, ග්‍රහණවිධිපාශය; නිපතති, හෙන කල්හි; උච්චෛඃ, අත්‍යර්ථයෙන්; නදති, නාදකෙරේ.

94 වාරිධෙඃ, සාගරයාගේ; අම්භොභිස්සහ, ජලහා එක්කොට; ග්‍රාසීකෘතා, ග්‍රාසකරණලද්දාවූ; පද්මරාගශරණීඃ, පද්මරාගශ්‍රෙණීතොමෝ; (පඞ්ක්තිතොමෝ;) යෙන, යම්හෙයකින්; මෙඝෛඃ, මෙඝයන් විසින්; ඉහ, මෙහි; පුනඃ, නැවත; ඉන්ද්‍රගොපක කුලව්‍යාජෙන, ඉන්ද්‍රගොපක කුලව්‍යාජයෙන්; උද්වාන්තා, නගනලද්දා; තෙන, එහෙයින්; වාන්තාවශිෂ්ටා, නගනලදින් අවශෙෂවූ; රත්නවිතතිඃ, රත්නවිතති තොමෝ; එෂාම්, මොවුන්ගේ; උදරෙෂු, උදරයෙහි; නවප්‍රොද්‍යද්භාසුරවෘත්‍ර සූදනධනුර්ව්‍යාජෙන—නවප්‍රොද්‍යත්, අලුත නැගෙන්නාවූ; වෘත්‍රසූදනධනුර්ව්‍යාජෙන, ඉන්ද්‍රචාපව්‍යාජයෙන්; සංලක්‍ෂ්‍යතෙ, දක්නාලැබේ.

95 අහම්, මම; යදි, ඉදින්; දෙව්‍යාඃ, දෙවියගේ; කුචකලස සඞ්ඝාටම්, ස්තන කලසවය නැමැති; උඩුපම්, පලුවිය හෙවත් නැව; ලභෙය, ලදිම්නම්; සින්ධූනාම්පතිමිව, සාගරයවැනිවූ; අස්මින්කාලෙ, මෙකල්හි; නිශීථම්, රාත්‍රිය; තරෙයම්, එතරවන්නෙයිම්; (පිහිනන්නෙයිම්;) (කිම්භූතම් සින්ධූනාම්පතිම්?) අනුත්තාරම්, උද්ගතවූ තාර

96 එවංසම්භ්‍රම මන්තර කෘතගිරං තුඞ්ගං ගිරිං ගෞරව
ව්‍යාලම්බාම්බුද ශක්‍රනීලකලශො ච්චානතාම්බුධෞතොපලම්
රම්‍යං භාවසතස්ස තස්ස්‍රුත පයඃ පාතක්ඛණන්නිර්ඣරං
කාලඃ කාලපයොදගර්ජ්ජිත ජිතාම්භොධිධ්වනිර්(නි)ශ්‍රීයෞ.

(ඉති කුමාරදශස්‍ය කෘතෞ ජානකීහරණෙ
මහාකාව්‍යෙ වාලිවධො නාමෛ)
කා ද ශ ස ර්ගඃ.

කාවත් නැත්තාවූ; (නොහොත්;) අනුත්තාරම්, නොතිරියහැක්කාවූ; (නොපීනියහැක්කාවූ;) භූමිනා, බොහෝසේ; ත්මිරචිතම්—තිමිර, අන්ධකාරයෙන්; චිතම්, ගැවසීගත්තාවූ; (නොහොත්;) තිමි, තිමිනම් මත්ස්‍යරාජයන් විසින්; රචිතම්, මනොඥවූ; (හෙද හෙද;) අක්ෂය්‍ය ස ලිලම්, ක්ෂයනොකටහැකි ජල ඇත්තාවූ; අභිමතර සඤ්චාරවිභවම්, ච න්ද්‍රරශ්මි සඤ්චාරවිභව නැත්තාවූ; (නොහොත්;) අහි, සර්පයන්හා; ම කර, මොහොරුන්ගේ; සඤ්චාරවිභවම්, සඤ්චාරවිභව ඇත්තාවූ; (හෙද හෙද;) ව්‍යායත තරම්, අත්‍යාපීයෙන් දිග්වූ; (සිඬ්ධුනාම්පතිම්ව අස්මින් කාලෙ නිශීථම් තාරෙයම්.)

96 එවම්, මෙසේ; සසම්භ්‍රමම්, අනඩ්ගයා සහිතව; අනතර, අතුරෙහි; කෘතගිරඃ, කරණලදතෙපුල් ඇත්තාවූ; ගෞරව ව්‍යාලම්බාම්බුද ශක්‍රනීලකලශොච්චානතාම්බුධෞතොපලම්—ගෞරව, ගුරුබවයෙන්; (බරබැවින්;) ව්‍යාලම්බ, එලෙන්නාවූ; අම්බුද, මෙඝනැමැති; ශක්‍රනීලකලශ, ඉන්ද්‍රනීල කලසයෙන්; උච්චානත, නගනලද්දූවූ; අම්බුද, ජලයෙන්; ධෞත, සෝදනලද; උපලම්, පාෂාණ ඇත්තාවූ; ස්‍රුතපයඃපාතක්ඛණන්නිර්ඣරම්—ස්‍රුත, අඛණ්ඩව; පයඃපාත, දියහීමෙන්; ඛණත්, හඬන්නාවූ; නිර්ඣරම්, ගඟුල්හැලි ඇත්තාවූ; තුඞ්ගම්, හිව යාවූ; ගිරිම්, පර්වතයැ; ආවසතස්සතඃ, වසන්නාවූ; රම්‍යස්‍ය, රම්‍යසහට; කාලපයොද ගර්ජිතජිතාම්භොධිධ්වනිඃ—කාලපයොද, කෘෂ්ණමෙඝයන්ගේ; ගර්ජිත, නාදයෙන්; ජිත, දිනනලද; අම්භොධිධ්වනිඃ, සාගරනාද ඇත්තාවූ; කාලඃ, කාලයතෙම; (නි)ශ්‍රීයෞ, ගියේ.

(ඉති, මෙසේ; කුමාරදශස්‍ය, කුමාරදශයාගේ; කෘතෞ, කෘතිවූ; ජානකීහරණෙ, ජානකීහරණනම්වූ; මහාකාව්‍යෙ, මහාකාව්‍යයෙහි; වාලිවධොනාම, වාලිවධනම්වූ;) ඒකාදශස්සර්ගඃ, (එකොළොස්වන සගයි.)

චාදශඃ සර්ගඃ.

1 වනෙ'ථ ලබ්ධාව සරෙව සෙවිතුං
ස්මරාවහෙ රාජ සුතාවිනාකෘතම්
අඵුල්ල පඞ්කරුහ කර්කශස්තනී
ශරත්ප්‍රපෙදෙ නෘපවාස වාත්මජම්.

2 සහස්‍ර රශ්මෙරුපරොධ නිර්ගමා-
නනභස්‍ය නා කුඤ්චිත රශ්මි සම්පදඃ
යයුඃ ඛුරග්‍රාහක මෙඝ කර්දම
ව්‍යපාය නිස්සඞ්ග සුඛං තුරඞ්ගමාඃ.

3 දිශොයදිස්වං ප්‍රථමොචිතංවපුඃ
පයොද නිර්මෝක මුදස්‍ය භෙජිරෙ
ජගෞ කිමින්ද්‍රායුධ රත්න රඤ්ජිත
භ්‍රමත්තඩින්මණ්ඩල මණ්ඩනං නභඃ.

---

1 අථ, අනන්තරයෙන්; ස්මරාවහෙ, කාමාවහවූ; (කාමය) එලවන්නාවූ; වනෙ, වෙනෙහිලා; අඵුල්ලපඞ්කරුහ කර්කශස්තනී—අඵුල්ල, නොපිපියාවූ; පඞ්කරුහ, පද්මනැමැති; කර්කශ, කැකුළුවූ; හෙවත් දැඩිවූ; ස්තනී, ස්තනඇත්තාවූ; ශරත්, ශරත්තොමෝ; ලබ්ධාවසරා—ලබ්ධ, ලද්දාවූ; අවසරා, අවසර ඇත්තී; රාජසුතාවිනාකෘතම්, රාජපුත්‍රියගෙ වියොගකරණලද්දාවූ; නෘපවාසවාත්මජම්, රාජෙන්ද්‍ර පුත්‍රයා; සෙවිතුම්ව, සෙවුනටමෙන්; ප්‍රපෙදෙ, පැමිණියා.

2 උපරොධනිර්ගමාත්, බාධා නිර්ගමයෙන්; (මෙඝාවරණ පහවීමෙන්;) නභසි, ආකාශයෙහිලා; අනාකුඤ්චිත රශ්මි සම්පදඃ—අනාකුඤ්චිත, නොහකුළුවනලද; රශ්මි සම්පදඃ, රශ්මි සම්පත්ති ඇත්තාවූ; සහස්‍ර රශ්මෙඃ, සූය්‍යීයාගේ; තුරඞ්ගමාඃ, අශ්වයෝ; ඛුරග්‍රාහකමෙඝ කර්දමව්‍යපාය නිස්සඞ්ග සුඛම්—ඛුරග්‍රාහක, ඛුරග්‍රාහකවූ; (කුරය ගන්නාවූ;) (මෙඝ කර්දම, මෙඝනැමැති කර්දමයාගේ;) ව්‍යපාය, පහවීමෙන්; නිස්සඞ්ග, සබලතයක් නැතිව; සුඛම්, සුවසේ; යයුඃ, ගියෝ.

3 දිශඃ, දිග්හු; යදි, ඉදින්; පයොද, මෙඝනැමැති; නිර්මෝකම්, සර්ප කඤ්චුකය හෙවත් සැලපට; උදස්‍ය, හැර; ප්‍රථමොචිතම්, පළමු කොට පුරුදුකරණලද; ස්වංවපුඃ, ස්වකීයවූ ශරීරය; යදි, ඉදින්; භෙජිරෙ, සෙවියෝවූනම්; නභඃ, ආකාශයතෙම්; ඉන්ද්‍රායුධ රත්න රඤ්ජිත භ්‍රමත්තඩින් මඬලමණ්ඩනම්—ඉන්ද්‍රායුධරත්න, ඉන්ද්‍රචාප නැමැති රත්නයෙන්; රඤ්ජිත, හොබවනලද්දාවූ; භ්‍රමත්, බමන්නාවූ; තඩින් මණ්ඩල, විද්‍යුච්චක්‍ර නැමැති; මණ්ඩනම්, ආභරණය; කිංජගෞ, කුමැයි හලද.

4 ඝනව්‍යපායෙන සුදූර මුත්සෘතාඃ
පරික්වණත්සාරස පඞ්ක්තිභූෂණාඃ
බභූවු රුත්තාර මනොහරාදිශඃ
සමුද්‍රකාන්තාඉව (නිර්මලප්‍රභාඃ.)

5 ප්‍රපෙදිරෙශොෂ මශෙෂ මම්භසඃ
ක්ෂයෙණ කෙදාර තලෙෂු ශාලයඃ
තපන්ති පාදා ශ්‍රයිණ මසංශයං
විපත්තයො (හි) ස්පෘශතඃ සශූකතාම්.

6 නිජෙක්ෂණස්පර්ධි නිකෘත්‍ය පඞ්කජං
දධුශ්ශිරොභිඃ කමලස්‍ය පාලිකාඃ
විපක්ෂමුද්ධෘත්‍ය නයන්ති යත්නතඃ
පදංවිශෙෂෙණ සදෙව සාධවඃ.

7 සිතච්ඡදෙ ගායති තත්‍ර වර්තිනා
ලයෙන කාලස්‍ය කුශෙශයාකරඃ
සරොජ පාණි වනුපූර්ව මුල්ලසද්
දලාඞ්ගුලීභිඃ කලතාම්වාදයෙ.

---

4 දිශඃ, දිග්හු; සමුද්‍රකාන්තා ඉව, නදීන්මෙන්; බභූවුඃ, වූ; ඝනව්‍යපායෙන; මෙඝයන්ගේ පහවීමෙන්; සුදූරම්, දුරට; උත්සෘතාඃ, ගියාවූ; පරික්වණත් සාරසපඞ්ක්ති භූෂණාඃ—පරික්වණත්, හඬන්නාවූ; සාරස පඞ්ක්ති, සාරස පඞ්ක්තිම; භූෂණාඃ, ආභරණකොට ඇත්තාවූ; උත්තාර මනොහරාඃ—උත්තාර, උද්ගතවූ තාරකාවන් ඇතිව; මනොහරාඃ, සිත්කලුවූ; නොහොත් ඉක්මියහැකිව මනොහරවූ; (නිර්මලප්‍රභාඃ, නිර්මලශොභා ඇත්තාවූ;) (දිශඃසමුද්‍රකාන්තා ඉව බභූවුඃ.)

5 අශෙෂම්, නිශ්ශෙෂව; අම්භසඃ, ජලයාගේ; ක්ෂයෙණ, විනාශයෙන්; කෙදාරතලෙෂු, කෙදාරතලයෙහි; ශාලයඃ, ශාලීහු; ශොෂම්, වියලීමට; ප්‍රපෙදිරෙ, පැමිණියෝ; (එසේමැයි;) පාදාශ්‍රයිණම්, පාදාශ්‍රයින්ගේ; (පාද ආශ්‍රයකලවුන්ගේ;) විපත්තයඃ, විපත්තීහු; සශූකතාම්, බුසසහිතබව දෝහෝ නොහොත් කරුණා සහිතබව; ස්පෘශතඃ, ස්පර්ශකරන්නවුන්; අසංශයම්, සැකනැතිව; තපන්ති(හි), තවත්මැයි.

6 කමලස්‍යපාලිකාඃ, හැල්ගෙවියෝ; නිජෙක්ෂණස්පර්ධි—නිජ, ස්වකීයවූ; ඊක්ෂණස්පර්ධි, නෙත්‍රස්පර්ධාකරන්නාවූ; පඞ්කජම්, පද්මය; නිකෘත්‍ය, කඩා; ශිරොභිඃ, හිසින්; දධුඃ, දැරූ; (ඉසිලූ; එසේමැයි;) සාධවඃ, සාධූහු; විපක්ෂම්, විපක්ෂයා; යත්නතඃ, උත්සාහයෙන්; උද්ධෘත්‍ය, උදුරා; විශෙෂෙණ, විශෙෂයෙන්; සදෙවපදම්, සාධුමවූ පදයට; නයන්ති, පමුණුවත්.

7 තත්‍ර වර්තිනා, තත්‍ර වර්තිවූ; ලයෙන, ලයෙන්; සිතච්ඡදෙ,

8 සහෛව වෘෂ්ට්‍යා පතිතං මහීතලෙ
සරොනභඃ ඛණ්ඩ මිවව්‍යරාජත
ප්‍රචණ්ඩවාතාප ගමෙන නිශ්චලං
ප්‍රසන්න මන්තර්ජ්ජල දෘෂ්ටතාරකම්.

9 මණිප්‍රභොඥු ප්‍රතිබිම්බ ශොභයා
නිමග්නයා බාල මෘගාඞ්කලෙඛයා
විචිච්ඡිදෙ වාරිණි වඤ්චිතාත්මනා
න රාජහංසෙන පුනර්විසාඞ්කුරඃ.

10 නිපීඩ්‍ය චඤ්චවා කමලස්‍ය කුඞ්මලං
නිබොධයාමාස බලෙන සාරසඃ
සුගන්ධිගර්භං මුකුලීකෘතං හ්‍රියා
පතිඃ ප්‍රයත්නාදිව කන්‍යකාමුඛම්.

රාජ හංසයා; ගාහති(සති), ගාහනකරණ කල්හි; කුශෙශයාකරඃ, පද්මාකරයතෙමේ; සරොජපාණිඃ, පද්මනැමැති හස්තයෙහි; අනුක්‍රමම්, අනුක්‍රමයෙන්; උල්ලසත්, විකාශයට යන්නාවූ; (නැගෙන්නාවූ;) දල, පත්‍රනැමැති; අඞ්ගුලීභිඃ, අඞ්ගුලියෙන්; කාලස්‍ය, කාලයාගේ; කලනාම්, සඞ්ඛ්‍යාව; අදද ඉව, ගත්තක්හුවැනි.

8 සරඃ, විලතෙමේ; වෘෂ්ට්‍යාසහෛව, වැසිඑක්කොටම; මහීතලෙ, පෘථිවීතලයෙහි; පතිතම්, හුණුවාවූ; නභඃ ඛණ්ඩමිව, ආකාශ ඛණ්ඩයක්මෙන්; ව්‍යරාජත, හෙබ්බේ; ප්‍රචණ්ඩවාතාපගමෙන—ප්‍රචණ්ඩ, ප්‍රචණ්ඩවූ; වාත, වාතයාගේ; අපගමෙන, පහවීමෙන්; නිශ්චලම්, නිශ්චලවූ; ප්‍රසන්නම්, ප්‍රභා ප්‍රසන්නවූ; අන්තර්ජ්ජලදෘෂ්ටතාරකම්—අන්තර්ජ්ජල, ජලඇතුළත; දෘෂ්ට, දක්නාලද; තාරකම්, තාරකාවන් ඇත්තාවූ; (සරොමහීතලෙ වෘෂ්ට්‍යා සහෛව පතිතංනභඃ ඛණ්ඩමිව ව්‍යරාජත)

9 මණිප්‍රභොඥු, මණියට බඳුවූ ශොභා ඇත්තාවූ; වාරිණි, ජලයෙහි; නිමග්නයා, ගැලුනාවූ; ප්‍රතිබිම්බශොභයා, ප්‍රතිබිම්බශොභා ඇත්තාවූ; බාලමෘගාඞ්කලෙඛයා, අඞ් චන්ද්‍රරෙඛායෙන්; වඤ්චිතාත්මනා—වඤ්චිත, වඤ්චාකරණලද; ආත්මනා, සිත්ඇති; රාජහංසෙන, රාජහංසයා විසින්; පුනඃ, නැවත; විසාඞ්කුරඃ, නෙලුඹුදලියතෙම; නවිචිච්ඡිදෙ, නොකඩනලදී; (නොගන්නාලදී.)

10 සාරසඃ, සාරසතෙම; කමලස්‍යකුඞ්මලම්, පියුම්කැකුළ; චඤ්චවා, තුඩින්; නිපීඩ්‍ය, පෙළා; බලෙන, බලයෙන්; නිබොධයාමාස, ප්‍රබුද්ධකෙළේ; (කවරක්හුමෙන්?) සුගන්ධිගර්භම්, සුගන්ධිගර්භවූ; හ්‍රියා, ලජ්ජායෙන්; මුකුලීකෘතම්, මුකුළුකරණලද; කන්‍යකාමුඛම්, කන්‍යකාමුඛය; ප්‍රයත්නාත්, යත්නයෙන්; පතිරිව, ස්වාමිහුමෙන්.

11 තතස්තතං ධාම නිරීක්‍ෂ්‍ය ශාරදං
කෘතස්මරෝද්දීප්ති මහීභුජස්සුතා
ඍතෝරිදං වෛභවශංසි හාරිණ-
ශ්චකාරලක්‍ෂීකෘත ලක්‍ෂ්මණං වචඃ.

12 පයෝදකාලස්‍ය ගතස්‍ය විස්‍රසාං
ඝනච්ඡලෙනප්‍රථිතෙෂු සර්වතඃ
ශිරෝරුහෙෂු ස්ඵටිකප්‍රභා මුෂඃ
ඵලන්ති පාලිත්‍ය කෘතා ඉවත්විෂඃ.

13 ප්‍රවාසමාලම්බ්‍ය ඝනාගමශ්‍රියඃ
පයොධරස්පර්ශ වියොගනිඃස්පෘහඃ
මහීධරඃස්වං ශිඛරාව සඞ්ගි(තං)
ත්‍යජත්‍යසෞමත්ත ශිඛණ්ඩිශෙඛරම්.

14 විභාන්ත්‍යමී බාල මෘණාල පාණ්ඩුරා
විසෘෂ්ටධාරාඃ ශරදභ්‍ර සඤ්චයාඃ
සුරෙන්ද්‍රචාපෙන විධූය සඤ්චිතා
දිගඞ්ගනානාමිව තූලරාශයඃ.

---

11 තතඃ, ඉක්බිත්තෙන්; මහීභුජස්සුතඃ, රාජපුත්‍රතෙම; තතම්, පතළාවූ; කෘතස්මරෝද්දීප්ති—කෘත, කරණලද; ස්මරෝද්දීප්ති, අනඞ්ගදීප්ති ඇත්තාවූ; ශාරදම්, ශරත් කල්හි; ධාම, තෙජස; නිරීක්‍ෂ්‍ය, බලා; හාරිණඃ, මනොඥවූ; ඍතොඃ, ඍතුහුගේ; වෛභවශංසි, විභවය හඟවන්නාවූ; ලක්‍ෂීකෘතලක්‍ෂ්මණම්, ලක්කරණලද ලක්‍ෂ්මණයා ඇති; ඉදංවචඃ, මේ වචනය; චකාර, කෙළේ.

12 විස්‍රසාම්, ජරාවට; ගතස්‍ය, පැමිණියාවූ; පයොදකාලස්‍ය, මෙඝකාලයාගේ; ඝනච්ඡලෙන, මෙඝව්‍යාජයෙන්; ප්‍රථිතෙෂු, ප්‍රසිද්ධවූ; ශිරෝරුහෙෂු, කෙශයෙහි; ස්ඵටික ප්‍රභාමුෂඃ, ස්ඵටිකශොභා පැහැරගන්නාවූ; ත්විෂඃ, ශොභාවෝ; පාලිත්‍යකෘතාඉව—පාලිත්‍ය, පලිතබැවින්; කෘතාඃඉව, කරණලද්දවුන්මෙන්; සර්වතඃ, හාත්පසින්; ඵලන්ති, නිෂ්පන්නවෙත්.

13 අසෞ මහීධරඃ, මේ පර්වතයතෙම; ඝනාගමශ්‍රියඃ, මෙඝාගමශ්‍රීයගේ; ප්‍රවාසම්, ප්‍රවාසය (විරහය;) ආලම්බ්‍ය, එල්බ; පයොධරස්පර්ශ වියොග නිඃස්පෘහඃ—පයොධරස්පර්ශ, මෙඝස්පර්ශයාගේ; නොහොත් තන ස්පර්ශයාගේ; වියොග, වියොවෙහි; නිඃස්පෘහඃ, නිරභිලාෂවූයේ; ශිඛරාවිසඞ්ගි(ත)ම්, ශිඛරයෙහි සක්තවූ; ස්වම්, ස්වකීයවූ; මත්තශිඛණ්ඩිශෙඛරම්—මත්තශිඛණ්ඩි, මත්ත මයූර නැමැති; ශෙඛරම්, ශෙඛරය; හෙවත් නභාපලන් මල්කඩ; ත්‍යජති, හරී.

14 බාලමෘණාල පාණ්ඩුරාඃ—බාලමෘණාල, ලාතෙලුඹුදලීසේ; පාණ්ඩුරාඃ, සුදුවූ; විසෘෂ්ටධාරාඃ, හරණලද ධාරා ඇත්තාවූ; අමී ශරදභ්‍ර

15 අසෞනභස්සාගර වීචි සන්තතිඃ
ප්‍රසන්නදික්කානනරාජි ලාඞ්ගලී
ප්‍රභාභිරාම්‍රෙඩිත ශක්‍ර කාර්මුකා
තනොති තොෂං ජගතඃ ශුකාවලී.

16 අමී සමීරාශ්‍රයදූර පාති(නඃ)
සරොජ ගණ්ඩෙන විකෘෂ්ට චෙතසඃ
භ්‍රමන්ති හංසා හිමරශ්මි රොචිෂඃ
සිතාභ්‍ර ඛණ්ඩා ඉවමාරුතෙරිතාඃ.

17 තනොති භාසං විහතො විවස්වතො
යදෙෂපාදෙන සරොරුහාකරඃ
ජගත්ප්‍රභාවෙණ මහද්භිරායතං
කෘතංපරීභාව මපිප්‍රශංසති.

සඤ්චයාඃ, මේ ශරත්කාලයෙහි මෙඝ සමූහයෝ; විභාන්ති, හොබිත්; (කාමෙන්?) සුරෙන්ද්‍රචාපෙන, ඉන්ද්‍රචාපයෙන්; විධූය, හෙලා; සඤ්චිතාඃ, රැස්කරණලද්දාවූ; දිගඞ්ගනානාම්, දිගඞ්ගනාවන්ගේ; තූලරාශයඃ ඉව, පුළුහුන් රැසින්මෙන්; විභාන්ති, හොබිත්.

15 අසෞශුකාවලී, මේ කීර පඞ්ක්තිතොමෝ; (ගිරා පඞ්ක්තිතොමෝ;) ජගතඃ, ලොවට; තොෂම්, සන්තොෂය; තනොති, පතුරුවා; නභස්සාගරවීචි සන්තතිඃ—නභස්සාගර, ආකාශ නැමැති සාගරයට; වීචි සන්තතිඃ, රළපතරක්වූ; ප්‍රසන්නදික්කානන රාජිලාඞ්ගලී—ප්‍රසන්න, ප්‍රසන්නවූ; දික්කානනරාජි, දික් නැමැති වනරාජියට; ලාඞ්ගලී, ලාඞ්ගලීවූ; ප්‍රභාභිඃ, ශොභායෙන්; ආම්‍රෙඩිත, දිගුණුකරණලද; ශක්‍රකාර්මුකා, ඉන්ද්‍රචාප ඇත්තාවූ; (අසෞශුකාවලී ජගතසොෂං තනොති.)

16 සමීරාශ්‍රයදූරපාති(නඃ)—සමීරාශ්‍රය, පවනාශ්‍රයෙන්; දූරපාති(නඃ,) දූරපාතීවූ; සරොජගණ්ඩෙන, පද්මගණ්ඩයෙන්; විකෘෂ්ටචෙතසඃ, අදනාලදසිත්ඇත්තාවූ; හිමරශ්මිරොචිෂඃ—හිමරශ්මි, චන්ද්‍රයාට බඳුවූ; රොචිෂඃ, ශොභා ඇත්තාවූ; අමීහංසාඃ, මේ හංසයෝ; භ්‍රමන්ති, බමත්; (කාමෙන්?) මාරුතෙරිතාඃ—මාරුත, පවනින්; ඊරිතාඃ, මෙහෙයනලද්දාවූ; ශිතාභ්‍ර ඛණ්ඩාඉව, ශ්වෙතාභ්‍ර ඛණ්ඩයන්මෙන්; (සුදු වලාකඩමෙන්)

17 යත්, යම්හෙයකින්; එෂ සරොරුහාකරඃ, මේ පද්මාකරයතෙම; විවස්වතඃ, සූර්‍ය්‍යයාගේ; පාදෙන, රශ්මියෙන් දොහෝ නොහොත් පයින්; විහතඃ, * හිංසාකරණලද්දේ; භාසම්, විකාශය දොහෝනොහොත් සම්පය; තනොති, පතුරුවාද; තත්, එහෙයින්; ජගත්, ලොවතෙම; මහද්භිඃ, මහතුන් විසින්; ප්‍රභාවෙණ, මහිමයෙන්; කෘතම්, කරණලද්දාවූ; ආයතම්, මහත්වූ; පරීභාවම්පි, පරිභවයකුදු; ප්‍රශංසති, ප්‍රශංසාකෙරේ.

---

* විහිතඃ, කරණලද්දේ—සන්න.

18 අම්බු වප්‍රස්‍ය විපාණ්ඩු බිභ්‍රතඃ
ශුචේව ශෝචිස්සලිලේෂු ශාලයඃ
අලබ්ධ්‍යමාගාමි ශුකානනාද් භයං
විචින්තයන්තීව විනම්‍ර මස්තකාඃ.

19 සරෝජමේකං ප්‍රථමං සමුද්ගතං
විභාති පද්මාකරනාශනොඝනඃ
ගතොනාවෙක්ෂිතු මම්බුජෛඃ පරෛ-
රුදේතුකාමෛඃ කෘතමග්‍රතො යථා.

20 සමුල්ලසන්ත්‍යා නිජපත්‍ර සඤ්චයං
ශරද්ඝනාසාර නිෂෙක ශීතලම්
සරෝජමාලාස්තරුණාර්කී රශ්මිභිඃ
ප්‍රසාරයන්තීව විශොෂ වාඤ්ඡයා.

21 නකෙවලංස්වං නිරුණද්ධි ලුම්පතඃ
ස්වනෙන ශස්‍යං කමලස්‍ය පාලිකා
ඉහප්‍රණුන්නාන් පශු පක්ෂිණොගණෛ-
ර්විපාකභාජො හ්‍යදිශාලි සම්පදඃ.

---

18 අම්බු සලිලෙෂු, මේ ජලයෙහි; විපාණ්ඩු, පඬුවන්වූ; ශොචිඃ, ශොභා; බිභ්‍රතඃ, උසුලන්නාවූ; වප්‍රස්‍ය, කෙදෑරයා සම්බන්ධවූ; ශාලයඃ, ශාලීහු; ශුචෙව, ශොකයෙන්මෙන්; විනම්‍ර මස්තකාඃ—විනම්‍ර, නැමුණාවූ; මස්තකාඃ, මුදුන් ඇත්තාහු; අලබ්ධ්‍යම්, නොඉක්මියහැක්කාවූ; ආගාමි, මතුඑන්නාවූ; ශුකානනාත්, කීරමුඛයෙන් හෙවත් ගිරාතුඩින්; භයම්, භය; විචින්තයන්තීව, සිතන්නාවුන්වැන්නෝ.

19 ප්‍රථමම්, පළමුකොට; සමුද්ගතම්, නැංගාවූ; එකංසරොජම්, එක්පියුමෙක්; (එක් පද්මයෙක්;) විභාති, හොබී; උදෙතුකාමෛඃ, නැඟෙනුකැමැතිවූ; පරෛඃ අම්බුජෛඃ, සෙසුපද්මයන්විසින්; පද්මාකරනාශනඃ, පියුම්විල් නසන්නාවූ; ඝනඃ, මෙඝයතෙම; ගතඃ, ගියේදොහෝ; (නොහොත්;) නගතොවෙති, නොගියේදොහොසි; ඊක්ෂිතුම්, බලන්නට, අග්‍රතඃකෘතංයථා, පෙරටුකරණලද්දක්හුමෙන්; (විභාති, හොබී.)

20 සමුල්ලසන්ත්‍යඃ, විකාශයට යන්නාවූ; සරොජමාලාඃ, පද්මමාලාවෝ; ශරද්ඝනාසාර නිෂෙක ශීතලම්—ශරත්, ශරත්කාලයෙහි; ඝන, මේඝයන්ගේ; ආසාරනිෂෙක, ජලකණිකා නිෂෙකයෙන්; ශීතලම්, සිහිල්වූ; (ශීතලවූ;) නිජපත්‍ර සඤ්චයම්, නිජපත්‍ර සමූහය; තරුණාර්කී රශ්මිභිඃ, බාලාර්ක රශ්මියෙන්; විශොෂවාඤ්ඡයා, වියලීමෙහි රිස්සෙන්; ප්‍රසාරයන්තීව, පහරන්නවුන්වැන්නෝ.

21 කමලස්‍යපාලිකා, හැල්ගෙවිතොමෝ; ස්වම්ශස්‍යම්, ස්වකීයවූ

22 කාශ්‍යස්‍ය මධ්‍යස්‍යභිදා මුපාගරන්
නියම්‍යහාරෙණ බෘහත්කුචද්වයම්
ප්‍රමාණ මුල්ලඞ්ඝ්‍ය වපුර්විධිත්සත්
විලොචනෙ ච ශ්‍රවණස්‍ය සම්පදා.

23 විපාණ්ඩුනො ධාමනි රොචිෂඃ ශුභෙ
වලිත්‍රයෙ සඞ්ගතරොම සන්තතිම්
විවර්ධමානෙන(ච)දූර මෙෂ්‍යතිං
කුචද්වයෙනාභි නිපීඩිතාන්තරම්.

24 මෘණාල නාලාධික මාර්දවෙභෘශං
ප්‍රසහ්‍යජඞ්ඝෙ විඳුලං පරාභවත්
තටං නිතම්බස්‍යච මෙඛලාගුණෛර්
නිබද්ධ පීනොරුගුණං නිෂෙධති.

ශස්‍යය; ලුම්පතඃ, කන්නාවූ; විපාකභාජඃ, විපාකය සෙවූනාවූ; ශාලි සම්පදඃ, ශාලි සම්පත්තියගේ; ගුණෛඃ, ගුණයෙන්; හෘදි, ලෙහි; ප්‍රණුන්නාන්, මෙහෙයනලද්දවූ; ඉහ, මෙහි; පශුපක්ෂිණඃ, පශු පක්ෂීන්; කෙවලම්, හුදෙක්; ස්වනෙන, ශබ්දයෙන්; නනිරුණද්ධි, වල කන්නී නොවා.

කම්ලස්‍යපාලිකා, හැල්ගෙවිතොමෝ; ස්වනෙන, ශබ්දයෙන්; ඉහ, මෙහි; විපාකභාජඃ, විපාක සෙවූනාවූ; ශාලිසම්පදඃ, ශාලි සම්පත්තියගේ; ගුණෛඃ, ගුණයෙන්; හෘදි, ලෙහි; ප්‍රණුන්නාන්, මෙහෙයන ලද්දවූ; ස්වම්ශස්‍යම්, ස්වකීයවූ ශස්‍යය; ලුම්පතඃ, පහරණවූ; පශු පක්ෂිණඃ, මෘගපක්ෂීන්; කෙවලම්, හුදෙක්; නනිරුණද්ධි, වලකන්නීනොවා.

22 කාශස්‍ය, කෘශවූ; මධ්‍යස්‍ය, මධ්‍යයට; භිදාම්, හෙදය; උපාග රත්, පමුණුවන්නාවූ; බෘහත්කුචද්වයම්—බෘහත්, මහත්වූ; කුචද් වයම්, සතනද්වය; හාරෙණ, මුක්තාහාරයෙන්; නියම්‍ය, හමිනා; ප්‍රමා ණම්, ප්‍රමාණය; උල්ලඞ්ඝ්‍ය, ඉක්මී; වපුඃ, ශරීරය; විධිත්සති, * ක ටැපිවූවා; විලොචනෙච, නෙත්‍රද්වයද; ශ්‍රවණස්‍ය සම්පදා, ශ්‍රවණ සම්ප ත්තියෙන්; (නියම්‍ය, හමිනා.)

23 විපාණ්ඩුනඃ, පඬුවන්වූ; රොචිෂඃ, ශොභාවට; ධාමනි, ස්ථානවූ; ශුභෙ, ශුභවූ; වලිත්‍රයෙ, තුන්වලියෙහි; සඞ්ගතරොම සන්තතිම්—(ස ඞ්ගත, එක්වූ;) රොමසන්තති(ඩ,) රොමසන්තතිය(ද;) දූරම්, දුරට; එ ෂ්‍යතීම්, යන්නිය; අභිනිපීඩිතාන්තරම්—අභිනිපීඩිත, පෙලනලද්දවූ; අන්තරම්, අතුරු ඇතිව; විවර්ධමානෙන, වඩනාවූ; කුචද්වයෙන, (පයොධරයුග්මයෙන්;) (නියම්‍ය.)

24 මෘණාලනාලාධිකමාර්දවෙ—මෘණාලනාල, නෙලුම්දලියකට ව ඩා; අධික, අධිකවූ; මාර්දවෙ, මෘදුබව ඇති; ජඞ්ඝෙ, ජඞ්ඝාවය; ප්‍ර

---

* විධිත්සත්—සන්න.

25 අභිනිරස්තා යුවතීභිරග්‍රතඃ
ශුකාවිපන්නශ්‍රිය මප්‍යධිශ්‍රිතාඃ
වසන්තගම්‍යං ගමයන්ති කිංශුකං
සපල්ලවං කුඞ්මල මණ්ඩිතංවපුඃ.

26 වපුර්විතානස්‍ය ශිඛිකණ්ඨ සන්නිභං
ත්‍රිකොපකණ්ඨෙ ශරපාණ්ඩුරච්ඡවී
ඉයංක(ච)ග්‍රහී 'සිත පද්ම සංහති
ව්‍යුදස්ත බන්ධච්‍යුතයා ශිඛණ්ඩිනීම්.

27 ප්‍රසජ්ජිතස්තම්බ කරෛර්නිරන්තරං
(නි)ගුඤ්ජානිං කමලස්‍ය කානනෙ
රථාඞ්ගනාමාන මුදස්තවාසසා
කුචෙනතත්ප්‍රාණ සමානුකාරිණා.

ස්‍යාත්‍ය, ලාහෙලා; භෘශම්, අත්‍යර්ථයෙන්; පරාභවත්, පරිභව කරන්නාවූ; විපුලම්, මහත්වූ; පීනොරුශුභම්—පීන, පිරුණාවූ; ඌරු, කලවෙයින්; ශුභම්, ශුභවූ; නිතම්බස්‍ථතටම්, නිතම්බතටයද; මෙඛලාගුණෙඃ, මෙවුල්දමින්; නිබධ්‍ය, බැඳ; නිෂෙධති, වලකා.

25 යුවතීභිඃ, යුවතීන් විසින්; අග්‍රතඃ, අභිමුඛයෙන්; නිරස්තාඃ, දුරුකරණලද්දාවූ; (පහකරණලද්දාවූ;) අමීශුකාඃ, මේ ගිරවු; විපන්නශ්‍රියම්පි—විපන්න, නටුවාවූ; ශ්‍රියම්(අපි), ශ්‍රී ඇත්තා(ද)වූ; කිංශුකම්, කැලවෘක්ෂය; අධිශ්‍රිතාඃ, ඇසිරුකලාහු; සපල්ලවම්, පල්ලව සහිතවූ; කුඞ්මල මණ්ඩිතම්—කුඞ්මල, කැකුලෙන්; මණ්ඩිතම්, හොබවනලද්දාවූ; වසන්තගම්‍යම්, වසන්තයෙහි පැමිණීයයුතුවූ; වපුඃ, ශරීරය; ගමයන්ති, පමුණුවත්.

26 ශිඛිකණ්ඨ සන්නිභම්, මයුරයක්හුගා සදෘශවූ; වපුඃ, ශරීරය; විතානතා, උසුලන්නාවූ; ශරපාණ්ඩුරච්ඡවී—ශර, ශරණේ; පාණ්ඩුර, සුදුවූ; ඡවී, ශොභා ඇත්තාවූ; ත්‍රිකොප කණ්ඨෙ, පිපිකර සමීපයෙහි; අසිතපද්ම සංහතිව්‍යුදස්ත බන්ධච්‍යුතයා—අසිත, නිල්වූ; පද්ම සංහති, පද්ම සංහතියෙන්; ව්‍යුදස්ත, ශිථිලවූ; බන්ධ, බන්ධන ඇති; ච්‍යුතයා, ගිලිහුනාවූ; ක(ච)ග්‍රහී, කෙශකලාපය කරණකොටගෙණ; ශිඛණ්ඩිනීම්, ශිඛණ්ඩිනියද.

27 නිරන්තරම්, අතුරක්නැතිව; ප්‍රසජ්ජිතඃ, පැතිරෙන්නාවූ; ස්තම්බකරෛඃ, පඳුරුලන්නාවූ; කමලස්‍ය, කමලයාගේ; කානනෙ, වෙනෙහි; (නි)ගුඤ්ජනිම්, සැඟවුනාවූ ජායාවඇති; රථාඞ්ගනාමානම්, චක්‍රවාකයාද; උදස්තවාසසා, පහකරණලද වස්ත්‍රඇත්තාවූ; තත්ප්‍රාණ සමානුකාරිණා—තත්, ඔහුගේ; ප්‍රාණ සමානුකාරිණා, ප්‍රිය තමාව අනුකරන්නාවූ; කුචෙන, * ස්තනවයෙන්.

---

* කුචයුගෙන—සන්න.

28 අනුව්‍රජන්ත්‍යා වකුලංවිපක්වං
සමස්තබිම්බාරුණිමා ධරශ්‍රියා
ශුකංප්‍රසක්තශ්‍රවණේන ශික්ෂිත
ස්වයූථ නිර්වාසන වර්ණ සංහතිම්.

29 කුරඞ්ගශාබං නවපල්ලවශ්‍රියං
තරෝරශෝකස්‍ය කරේණ බිභ්‍රතා
විලෝභයන්තී නිජශස්‍ය සම්පදඃ
ශනෛරුදස්‍යත්‍ය පරාපරාභවම්.

30 නඛෙන කෘත්වා නවචන්ද්‍ර සන්නිභං
නිධාය බන්ධූක දලං කපොලයොඃ
ප්‍රියායගොපී නඛමාගී ශඞ්කිනෙ
පරස්‍යකොපං සමුපාහරත්‍යසෞ.

---

28 විපක්වම්, විපක්වවූ; වකුලම්, වකුලඵලය හෙවත් මුහුළුපක; අනුව්‍රජන්ත්‍යා, අනුවයන්නාවූ; සමස්තබිම්බාරුණිමාධරශ්‍රියා—සමස්ත, සියල්ලෙහි; බිම්බ, බඳනාලද; අරුණිම, රත්බව ඇත්තාවූ; අධරශ්‍රියා, අධරශ්‍රීන්; ප්‍රසක්තශ්‍රවණේන, අඛණ්ඩ ශ්‍රවණයෙන්; ශික්ෂිත ස්වයූථ නිර්වාසනවර්ණ සංහතිම්—ශික්ෂිත, ශික්ෂිතවූ; ස්වයූථ, ස්වකීයවූ යූථයාගේ; නිර්වාසනා, දුරුකිරීමෙහි; වර්ණ සංහතිම්, අක්ෂර සමූහ (ඇති); * ශුකම්, ගිරවුද.

29 අශෝකස්‍යතරෝඃ, අශෝක වෘක්ෂයාගේ; නවපල්ලවශ්‍රියම්, අලුත් පලුපතෙක්හි ශ්‍රී; බිභ්‍රතා, උසුලන්නාවූ; කරේණ, හස්තයෙන්; කුරඞ්ගශාබම්, මෘගපොතකයාද; විලෝභයන්තී, පොලඹන්නාවූ; ඉයම් අපරා, මේ අනිකක්තොමෝ; නිජශස්‍ය සම්පදඃ, (ස්වකීය) ශස්‍ය සම්පත්තියගේ; පරාභවම්, පරිභවය; ශනෛඃ, සෙමෙන්; උදස්‍යති, දුරුකෙරේ.

30 අසෞගොපී, මේ හැල්ගෙව්තොමෝ; බන්ධූකදලම්, බන්ධූක පත්‍රය; නවචන්ද්‍ර සන්නිභම්, අළු චන්ද්‍රයක්හුහා සදෘශකොට; නඛෙන, නඛයෙන්; කෘත්වා, කපා; කපොලයොඃ, කපොලවයෙහි; නිධාය, පිහිටුවා; පරස්‍ය, අන්‍යයෙක්හුගේ; නඛමාගීශඞ්කිනෙ, නඛමාගීශඞ්කී වූ; ප්‍රියාය, ස්වාමිහට; කොපම්, කොපය; සමුපාහරති, පමුණුවා.

---

* අක්ෂර සමූහය—සන්න.

31 ලිඛන්ඛුරෙණක්ෂිති මුග්‍ර නර්දිතඃ
පතිර්ගවාමෙෂ ජයස්‍ය ශඞ්කයා
කරොතිරෙඛා(නු) විධිත්සුරාහවං
විෂද්වෘෂානාහ්වයතෙනු (සංඥයා.)

32 අංසෙ චරන්ති බිසමාස්‍යනිඃසෘතෙ-
ස්තදඞ්කුරෛඃ කල්පිත දන්ත නිර්ගමා
වරාහධෙනුස්තනයෙන දූරතඃ
සමීක්ෂ්‍යතෙ මත්ත වරාහ ශඞ්කයා.

33 උපෙක්ෂ්‍යතෙ යඃ සමරෙද්‍ය මක්ෂමාං
ශ්‍රියං ප්‍රවෘත්තා මිතිසාධු ශාරදීම්
සයාතු හන්තා සමයස්‍ය වානරඃ
ප්‍රබොධමිත්ථං ප්‍රහෘතොවචශ්ශරෛඃ.

34 විධාය සඞ්ග්‍රාහ නිපාත චූර්ණිතං
රණෙශිරස්ත්වා තනුජෝ මරුත්වතඃ
නයන්නරං දණ්ඩ ධරස්‍ය පාතිතො
මයා කිමෙතත් ඵල මස්‍ය කර්මණඃ.

---

31 උග්‍රනර්දිතඃ, උග්‍රවූ නාද ඇත්තාවූ; එෂගවාම්පතිඃ, මේ වෘෂභ රාජතෙම; ක්ෂිතිම්, පෘථිවිය; ඛුරෙණ, ඛුරයෙන්; ලිඛන්, ලියන්නේ; ජයස්‍ය ශඞ්කයා, ජය ශඞ්කායෙන්; රෙඛාඃ, රෙඛාවන්; කරොති(නු), කෙරේද්‍යොහෝ නොහොත්; ආහවම්, යුද්ධය; විධිත්සුඃ, කටැවිවූයේ; විෂද්වෘෂාන්, ශත්‍රු වෘෂභයන්; (සංඥයා,) සංඥයෙන්; ආහ්වයතෙනු, කැඳවාද්‍යොහෝ.

32 බිසම්, බිසය; චරන්ති, කන්නාවූ; අසෞවරාහධෙනුඃ, මේවරාහධෙනු; ආස්‍යනිඃසෘතෛඃ, මුඛයෙන් නික්මුණාවූ; තදඞ්කුරෛඃ, ඒ අඞ්කුරයෙන්; කල්පිත දන්තනිර්ගමා—කල්පිත, කරණලද; දන්තනිර්ගමා, දන්ත නිර්ගම ඇත්තී; මත්තවරාහ ශඞ්කයා, මත්ත වරාහ ශඞ්කායෙන්; තනයෙන, පුත්‍රයා විසින්; දූරතඃ, දුරින්; සමීක්ෂ්‍යතෙ, දක්නාලැබේ.

33 යඃ, යමෙක්තෙම; ඉති, මෙසේ; සාධු, මනාකොට; ප්‍රවෘත්තාම්, පැවැත්තාවූ; සමරෙද්‍ය මක්ෂමාම්, යුද්ධොද්‍යොගයට ක්ෂමවූ; ශාරදීම්, ශරත් කල්හිවූ; ශ්‍රියම්, ශ්‍රිය; උපෙක්ෂතෙ, උපෙක්ෂාකරන්නේද; සමයස්‍ය, කාලයා සම්බන්ධව; හන්තා, හන්තෘවූ; සවානරඃ, ඒ වානරතෙම; ඉත්ථං, මෙසේ; වචශ්ශරෛඃ, වචන නැමැති ශරයෙන්; ප්‍රහෘතඃ, පහරණලද්දේ; ප්‍රබොධම්, ප්‍රබොධයට; යාතු, යේවා.

34 රණෙ, යුද්ධයෙහිලා; ශිරඃ, හිස; සඞ්ග්‍රාහ නිපාත, මුෂ්ටිපාත යෙන්; චූර්ණිතම්, සුණුකරණලද්ද; විධාය, කොට; ත්වා, තා

35 ශ්‍රියොප ගූඪඃ සමයෙ පයොමුචාං
විධායභොගෙ මහතිස්ථිතිංචිරම්
න විප්‍රබොධං ශරදෙ'පි සඞ්ගමෙ
භවානපූර්ව්වඃ ඛලුසෙවතෙහරිඃ.

36 පදංනවෛශ්වර්‍ය්‍යබලෙන ලම්භිතං
විසෘජ්‍ය පූර්ව්වඃ සමයො විමෘශ්‍යතාම්
ජගජ්ජිඝත්සාතුර කණ්ඨ පධති-
ත්වාලිනෛවා හිත තෘප්තිරන්තකඃ.

37 කෘතංගුණෙඥස්පෘහයා ගුණව්‍රතෛ-
රවස්තුභාවං ගමයන්නසජ්ජනඃ
අසංශයං ව්‍යර්ථ පරිශ්‍රමාහිත
ප්‍රකොප දුශ්චෙෂ්ටඃ පුනරෙවහන්‍යතෙ.

දණ්ඩ ධරස්‍ය, යමයාගේ; කරම්, හස්තයට; නයන්, පමුණුවන්නාවූ; මරුත්වතස්තනුජඃ, ඉන්ද්‍රපුත්‍රතෙම; (වාලීතෙම;) මයා, මාවිසින්; පාතිතඃ, හෙලනලද; අස්‍ය කර්ම්මණඃ, මේ කර්මයාගේ; එතත්, මේ; ඵලම් කිම්, ඵලද්‍යොහෝ.

35 ශරදෙපි, ශරදයාගේද, සඞ්ගමෙ, සඞ්ගමයෙහි; විප්‍රබොධම්, විප්‍රබොධය; නසෙවතෙ, නොසෙවුනේය; භවාන්, භවත්තෙම; අපූර්ව්වඃ, අපූර්ව්වවූ; හරිඃඛලු, වානරයෙක්ද්‍යොහෝ නොහොත් විෂ්ණුයෙහි; පයොමුචාම් සමයෙ, මේඝ සමයෙහි; ශ්‍රියා, ශ්‍රීන්; උපගූඪඃ, වළඳනාලද්දාවූ; (නොහොත්;) ශ්‍රියා, පද්මාවවිසින්; උපගූඪඃ, වළඳනාලද්දාවූ; මහති, මහත්වූ; භොගෙ, සම්පත්තියෙහි; චිරම්, බොහෝ කලක්; ස්ථිතිම්, පිහිට; විධාය, කොට; (නොහොත්;) මහති භොගෙ, මහත්වූ දරණෙහි; චිරම්, බොහෝ කලක්; ස්ථිතිම්, ස්ථිතිය; විධාය, කොට; (ශරදෙ'පිසඞ්ගමෙ විප්‍රබොධං නසෙවතෙ භවා නපූර්ව්වඃ හරිඃ ඛලු.)

36 නවෛශ්වර්‍ය්‍යබලෙන—නව, අලුත්වූ; ඓශ්වර්‍ය්‍යබලෙන, ඓශ්වර්‍ය්‍ය බලයෙන්; ලම්භිතම්, පමුණුවනලද්දාවූ; පදම්, පදය; විසෘජ්‍ය, හැර; පූර්ව්වස්සමයඃ, පූර්ව්වකාලයතෙම; විමෘශ්‍යතාම්, සලකනුලැබේවා; ජගජ්ජිඝත්සාතුර කණ්ඨපධතිඃ—ජගත්, ලෝවැස්සාගේ; ජිඝත්සා, අත්තුමිච්ඡායෙන්; ආතුර, ආතුරවූ; කණ්ඨ පධතිඃ, කණ්ඨ පධති ඇත්තාවූ; (කණ්ඨමාර්ග ඇත්තාවූ;) අන්තකඃ, යමතෙම; වාලිනෛව, වාලිහුවිසින්ම; ආහිත තෘප්තිඃ, කරණලද තෘප්තිඇත්තේනොවේ.

37 ගුණව්‍රතෛඃ, ගුණම ව්‍රතකොට ඇත්තවුන් විසින්; ගුණෙඥ ස්පෘහයා, ගුණාභිලාෂයෙන්; කෘතම්, කරණලදදෙය; අවස්තුභාවම්, අවස්තුභාවයට; ගමයන්, පමුණුවන්නාවූ; අසජ්ජනඃ, අසත්පුරුෂතෙ

38 ගිරීන්ද්‍රසාරස්‍ය ගරීයසෝගිරං
තතස්සමාකර්ණ්‍ය (නත)ස්සමාහිතඃ
කෘතව්‍යලීකස්‍ය වලීමුඛප්‍රභෝ-
ර්‍යයෞ නයඥෝ භවනාය ලක්ෂ්මණඃ.

39 අථප්‍රමාර්ජ්ජන්නිශ්‍රුධිං මහීභුජඃ
සූතස්‍ය සන්දේශ මශේෂ මුද්ධතඃ
දහන්නමඤ්ජී මලධූමරේඛයා
සතංභ්‍රුකුට්‍යා නිජගෞ කපීශ්වරම්.

40 "විදන්ති නීතෞ විනිවෘත්ත වික්‍රියං
නගර්විතාඃස්වං සමයං නමස්‍යයා"
"භුජෝ භුජඞ්ගාධිපභෝග සන්නිභෝ
ජයත්‍ය යන්තේ භුවි භීතභීතිහෘත්".

ම්; ව්‍යපීපරිශ්‍රමාහිතප්‍රකොප දූෂෙඩඃ—ව්‍යපී, ව්‍යපීවූ; පරිශ්‍රම, පරිශ්‍රම යෙන්; ආහිත, පිහිටුවනලද හෙවත් කරණලද; ප්‍රකොප, ප්‍රකොප යෙන්; දූෂෙඩඃ, දූෂ්ඩයන් විසින්; පුනරෙව, නැවතම; අසංශයම්, සැකනැත්ව; භන්‍යතෙ, නසනුලැබේ.

38 තතඃ, ඉක්බිත්තෙන්; ගිරීන්ද්‍රසාරස්‍ය, පර්වතරාජයක්හටබඳුවූ සාරඇති; ගරීයසඃ, ගරීයස්හුගේ; (රාමයාගේ;) ගිරම්, තෙපල; සමාකර්ණ්‍ය, අසා; (නතඃ, නැමුනාවූ;) සමාහිතඃ, සන්හුන්නාවූ; නයඥඃ, නීති දන්නාවූ; ලක්ෂ්මණඃ, ලක්ෂ්මණතෙම; කෘතව්‍යලීකස්‍ය, කරණලද අප්‍රිය ඇත්තාවූ; වලීමුඛප්‍රභොඃ, වානරාධිපයාගේ; භවනාය, වෙශ්මය ට; යයෞ, ගියේ.

39 අථ, අනන්තරයෙන්; ඉඤුඩිම්, හිසවුර; ප්‍රමාර්ජ්ජන්, පිරිමදනාවූ; උද්ධතඃ, උද්ධතවූ; අමඤ්ජිනල ධූමරේඛයා—අමඤ්ජි, අමඤ්ජිනැමැති; අනල, වහ්නිහුගේ; ධූමරේඛයා, ධූමරේඛාවක්වූ; භ්‍රුකුට්‍යා, භ්‍රුකුටියෙන්; දහන්, දවන්නාවූ; සඃ, ඒ ලක්ෂ්මණතෙම; මහීභුජස්සුතස්‍ය, රාජපුත්‍රයාගේ; අශේෂම් සන්දේශම්, සියලු සන්දේශය; තම් කපීශ්වරම්, ඒ වානරාධිපයහට; නිජගෞ, කී.

40 ඉති, මෙසේ; නීතෞ, නීතියෙහි; වෘත්ත වික්‍රියම්, ප්‍රවෘත්තවූ වික්‍රියා ඇති; රාමසහජම්, ලක්ෂ්මණයා; නමස්‍යයා, නමස්කාරයෙන්; ගර්විතාඃ, ගර්ව ඇත්තාහු; ස්වම්, තමා(පිළිබඳවූ;)* කෘතම්, කරණලද; සමයම්, කල්; නවිදන්ති, නොදනිද්ද; † භීතභීතිහෘත්—භීත, භීතයන් ගේ; භීතිහෘත්, භය හරණවූ; භුජඞ්ගාධිප, සර්පරාජයක්හුගේ; භෝග, භොගයක්හා; සන්නිභඃ, සදෘශවූ; තෙ, තාගේ; අයම්භුජඃ, මේ බාහුතෙම; භුවි, පෘථිවියෙහිලා; ජයති, දිනේ.

---

* ස්වයම්, තමාවිසින්—සන්න. † මෙහි සන්නය ශ්ලොක දෙකකින් ආකුලව ඌනව වැටිණැයි හැඟේ.

41 විලුප්ත දුඃඛස්‍ය තවාඞ්ඝ්‍රිසෙවයා
තවෛව බාහුප්‍රතිබද්ධ සම්පදඃ
අයම්ප්‍රමාදෝ මම සම්පදා කෘතඃ
ශශිප්‍රභංත්‍යානයතීව තෙයශඃ.

42 කෘතානභිඥේ'පි මයි ත්වයා කෘතං
විචිත්‍රක්‍ය (හෘද්)භූය උපෛති මාර්දවම්
අවෛතිනො වඤ්චිතා(ර) මඞ්ඝ්‍රිප-
ස්තථා පිතං වඤ්චිතා'නුකම්පතෙ.

43 වදන්ති විද්‍යාපරිශුද්ධ බුද්ධයො
යදාදිමත්තන්නියතං විනාශවත්
ජනස්‍ය (ශං) සන්ත්‍ය විනාශි සඞ්ගමං
භවාදෘශ(ස්‍ය)ක්‍ෂණ ජාත මප්‍යහො.

44 ඉහාධිපත්‍යං තවපාදසෙවයා
මයා'නුභූතඤ්ච නාචෙහ විස්මයඃ
වනෙ වෘකෙණාපි මෘගෙන්ද්‍ර සෙවිතෙ
න දුර්ලභං(ස්හද්) විපරාජ ශොණිතම්.

---

41 තව, තාගේ; අඞ්ඝ්‍රිසෙවයා, පාදසෙවායෙන්; විලුප්ත දුඃඛස්‍ය, නසනලද දුක් ඇත්තාවූ; තවෛව, තාගේම; බාහුප්‍රතිබද්ධ සම්පදඃ—බාහුප්‍රතිබද්ධ, බාහු පිළිබඳවූ; සම්පදඃ, සම්පතති ඇති; මම, මාගේ; අයම් ප්‍රමාදඃ, මේ ප්‍රමාදයතෙම; සම්පදා, සම්පතතියෙන්; කෘතඃ, කරණ ලද්දේ; ශශිප්‍රභම්, චන්ද්‍රයාටබඳුවූ ශොභා ඇත්තාවූ; තෙ, තාගේ; යශඃ, යසස; ත්‍යානයතීව, පතුරුවන්නක්හුවැනි.

42 කෘතානභිඥෙපි, අකෘතඥදවූ; මයි, මාකෙරෙහි; ත්වයාකෘතම්, තාවිසින් කරණලදදෙය; විචිත්‍රක්‍ය, සිතා; (හෘද්, ළය;) භූයඃ, නැවත; මාර්දවම්, මෘදු බවට; උපෛති, පැමිණේ; අඞ්ඝ්‍රිපඃ, වෘක්‍ෂයතෙම; වඤ්චිතා(ර)ම්, වඩන්නහු; නො අවෛති, නොදන්නේය; තථාපි, එතකුදුවුවත්; වඤ්චිතා, (වඤ්චිතෘ)තෙම; තම්, ඔහට; අනුකම්පතෙ, අනුකම්පාකෙරේ; (අනුග්‍රහකෙරේ.)

43 විද්‍යාපරිශුද්ධ බුද්ධයඃ, විද්‍යායෙන් පරිශුද්ධවූ බුද්ධිඇත්තාහු; යත්, යමෙක්; ආදිමත්, ආදි ඇත්තේද; තත්, ඒ; නියතම්, ඒකාන්තයෙන්; විනාශවත්, විනාශ ඇත්තේයයි; වදන්ති, කියති; භවාදෘශ(ස්‍ය,) තා බඳුවූ; ජනස්‍ය, ජනයාගේ; ක්‍ෂණජාතමපි, ක්‍ෂණයෙකදවූ; (හැසිල්ලෙකදවූ;) සඞ්ගමම්, සමාගමය; අවිනාශි, විනාශයක්නැත්තේයයි; (ශං) සන්ති, සතුති කෙරෙති; අහො, ආශ්චර්‍ය්‍යයි; (අද්භූතයි.)

44 තව, තාගේ; පාදසෙවයා, පාදසෙවායෙන්; ඉහ, මෙහි; ආධිපත්‍යම්, ආධිපත්‍යය; මයා, මාවිසින්; අනුභූතඤ්ච, අනුභවකරණලද; ඉහ,

45 මයිසම මා'සී දවනෙරබීශිතු-
සසුතෙන කසොපප කෘතසය නිෂ්ක්‍රයඃ
ජනො විපතෙත් හජතෙහි ශකතිහි-
වීනාකෘතඃ ප්‍රත්‍යුපකාර මන්‍යතඃ.

46 තනොති සාධූඃ ඵල බන්ධි ලිප්සයා
විනෙව පාදශ්‍රයිණ මුපක්‍රියාම්
ක්ෂපාකරඃ කිං කුමුදනි බොධයන්
ඵලංතතොවාඤ්ඡති කිඤ්චිදත්මනඃ.

47 සවිතො ජනසෙතජසි තාදෘගාත්මනඃ
වෘණොති කෘත්‍ය න පරං සහාය(ක)ම්
තමිස්‍රහෙදය දිශඃ පරිභ්‍රමන්
නහිප්‍රදීපං හජතිප්‍රභාකරඃ.

මෙහි; විස්මසශච, විස්මයද; න, නැති; (කාමක්ෂෙසින්?) මෘගෙන්ද්‍රසෙවිතෙ, සිංහයක්හු විසින් සෙවුනාලද්දවූ; විතෙ, වෙනෙහිලා; ඩිපරාජශොණිතම්, ඩිපරාජශොණිත; වෘකෙණාපි, වෘකයක්හු විසිනුදු; න දුල්ලභම්(සෲත්), දුල්ලභනොවේ.

45 අවනෙරධීශිතුස්සුතෙන, පෘථිවීශවර පුත්‍රයා විසින්; මයි, මා කෙරෙහි; තසොපකෘතස්‍ය, ඒ උපකාරයට; නිෂ්ක්‍රයඃ, ප්‍රත්‍යුපකාරයෙක්; මාසීත්ස්ම, නහමක්වේවා; (එසේමැයි;). ශක්තිහිඃ විනාකෘතම්, ශක්තියෙන් තොරකරණලද; ජනඃ, ජනතෙම; විපතෙත් (සත්‍යම්,) විපත්තියක් ඇති කල්හි; අන්‍යතඃ, අනිකක්හුකෙරෙන්; ප්‍රත්‍යුපකාරම්, ප්‍රත්‍යුපකාරය; හජතෙහි, සෙවුනේමැයි.

46 සාධුඃ, සත්පුරුෂතෙම; ඵලබන්ධි ලිප්සයා විනෛව—ඵලබන්ධි, ඵලබන්ධිහුගේ; ලිප්සයාවිනෛව, ලබ්ධුමිච්ඡාවක් නැතිවම; පාදශ්‍රයිණම්, පාදශ්‍රයින්ට; උපක්‍රියාම්, උපකාර; තනොති, පතුරුවා; (එසේමැයි;) ක්ෂපාකරඃ, චන්ද්‍රතෙම; කුමුදනි, කුමුදයන්; බොධයන්, ප්‍රබොධකරන්නේ; තතඃ, එයින්; ආත්මනඃ, තමහට; කිඤ්චිත්ඵලම්, කිසි ඵලයක්; වාඤ්ඡතිකිම්, පසස්නේද.

47 තෙජසි, තෙජස්හි; ස්ථිතඃ, පිහිටියාවූ; තාදෘක්, එබඳුවූ; ජනඃ, ජනයෙක්; ආත්මනඃ කෘත්‍යෙ(සති), තමාගේ කෘත්‍යයක්ඇති කල්හි; පරම්, වෙසෙස්වූ; සහාය(ක)ම්, සහායයෙක්; නවෘණොති, නොපතන්නේයි; තමිස්‍රභෙදය, අඳුරු බිඳිනා පිණිස; දිශඃ, දිගුත්; පරිභ්‍රමන්, බමන්නාවූ; ප්‍රභාකරඃ, සූය්‍යීතෙම; ප්‍රදීපම්, පහන; නභජති, නොම උසුලා.

48 විචින්ත්‍යමානෙ ගුණදොෂ මිශ්‍රතා
නවෛන සර්වත්‍ර ජනෙ විභාව්‍යතෙ
ගුණපරාධෙෂු ජනස්‍ය යො'ධිකඃ
සඑව සද්භිඃ පරිගෘහ්‍යතෙ තතඃ.

49 අනන්‍ය භක්තිත්ව මනින්ද්‍ය සඞ්ගතං
ගුණංමදීයං විගණය්‍ය දුස්ත්‍යජම්
වසන්නිහෛවා ගමයස්ව යාවතා
පතන්තත්කාලෙන වනෙ වනෞකසඃ.

50 ඉතිප්‍රයුක්තො රනුනීය නීතිභිඃ
සුතං නරෙන්ද්‍රස්‍ය වචොභිරුද්ධතම්
චචාලයූථාධි පතිර්වනෞකසාං
ගතෙෂුයූථෙන දිනෙෂුකෙෂුචිත්.

51 පතිඃ කපීනා මභිරාම මානතො
නුනොදකොපං හෘදිතස්‍ය දුච්ඡිදම්
ජනස්‍යචෙතො දධතඃ සමුන්නතං
රුෂඃ ප්‍රණිපාත විධිඃ ප්‍රතික්‍රියා.

---

48 විචින්ත්‍යමානෙ, සිතනු ලබන්නාවූ; සර්වත්‍රජනෙ, සියලු ජනයා කෙරෙහි; ගුණදොෂමිශ්‍රතා, ගුණදොෂමිශ්‍රතාතොමෝ; වෛ, එකාන්තයෙන්; නනවිභාව්‍යතෙ, නොපහළකරන්නී නොවා; (එසේමැයි;) යතඃ, යම්හෙයකින්; ජනස්‍ය, ජනයාගේ; ගුණපරාධෙෂු, ගුණ අපරාධයෙහි; යඃ, යමෙක්; අධිකඃ, අධිකද; තතඃ, එහෙයින්; සඑව, හෙම; සද්භිඃ, සාධූන් විසින්; පරිගෘහ්‍යතෙ, ගන්නාලැබේ.

49 අනන්‍ය භක්තිම්, අන්‍ය භක්තියක් නැත්තාවූ; අනින්ද්‍ය සඞ්ගතම්, නින්ද්‍යනොකටහැකිවූ සමාගම ඇත්තාවූ; දුස්ත්‍යජම්, නොහැරපියහැක්කාවූ; මදීයම්, මා පිළිබඳවූ; ගුණම්, ගුණය; විගණය්‍ය, සලකා; ඉහෛව, මෙහිම; වසන්, වසන්නෙහි; යාවතාකාලෙන, යම්පමණවූ කාලයෙකින්; වනෙ, වෙනෙහි; වනෞකසඃ, වානරයෝ; පතන්ති, පැමිණෙද්ද; තාවත්කාලම්, එපමණ කලක්; ආගමයස්ව, බලව.

50 යූථාධිපතිඃ, යූථාධිපතීතෙම; ප්‍රයුක්තඃ, යොදනලද්දාවූ; වචොභිඃ, වචනයෙන්; උද්ධතම්, උද්ධතවූ; නරෙන්ද්‍රස්‍යසුතම්, රාජපුත්‍රයා; ඉති, මෙසේ; නීතිභිඃ, නීතියෙන්; අනුනීය, අනුනයකොට හෙවත් නලවා; කෙෂුචිත් දිවසෙෂුගතෙෂු, කීප දවසක් ගිය කල්හි; වනෞකසාංයූථෙන, වානර සමූහයාහා එක්ව; චචාල, ගියේ.

51 අභිරාමම්, රාමයාට අභිමුඛව; ආනතඃ, නැමුනාවූ; කපීනාම්පතිඃ, වානරෙශ්වරතෙම; තස්‍ය, ඔහුගේ; හෘදි, ළෙහි; දුච්ඡිදම්, නො

52 ගයගවය ගවාක්ෂනීලධූම්‍රාන්
පනසදරීමුඛ භීමවක්ත්‍ර තාරාන්
ශරභ වෘෂභ කෙශරීන්ද්‍ර ජානූන්
නලකුමුදාඞ්ගද ගන්ධමාදනාද්‍යාන්.

53 ඉතරදපි කපිඃ කපීශ්වරාණාං
සමුපනමය්‍ය කුලං කුලප්‍රධානඃ
ස්වයමපි නිගදන්නනාම නාම
ක්ෂිතිපසුතාය සුතඃ සමීරණස්‍ය.

54 ශතබලි විනතෞ භිෂක් සමීර
ප්‍රවර සුතෞ ස දිශඃ සසර්ජ්ජ ගුප්තාඃ
ධනවිබුධ පයඃ පරෙත නාථෛ-
ර්ජනකසුතාවිච (යා)ය වානරෙන්ද්‍රඃ.

සිඳපියහැක්කාවූ; කොපම්, කොපය; නුනොද, පහකෙළේ; (එසේ මැයි;) සමුන්නතම්, උන්නතවූ; චෙතඃ, සිත; දධතඃ, උසුලන්නාවූ; ජනස්‍ය, ජනයාගේ; රුෂඃ, රොෂයට; ප්‍රතික්‍රියා, ප්‍රතීකාරයනම්; ප්‍රණිපාතවිධිඃ, ප්‍රණාමක්‍රියාසි.

52 ගය* ගවය ගවාක්ෂනීලධූම්‍රාන්—ගය, ගයනම් වානරය; ගවය, ගවයනම් වානරය; ගවාක්ෂ, ගවාක්ෂනම් වානරය; නීල, නීලනම් වානරය; ධූම්‍රාන්, ධූම්‍රනම් වානරය යනමොවුන්ද; පනසදරීමුඛභීමවක්ත්‍රතාරාන්—පනස, පනසනම් වානරය; දරීමුඛ, දරීමුඛනම් වානරය; භීම, භීමනම් වානරය; වක්ත්‍ර, වක්ත්‍රනම් වානරය; තාරාන්, තාරනම් වානරය යනමොවුන්ද; ශරභ වෘෂභකෙශරීන්ද්‍රජානූන්—ශරභ, ශරභනම් වානරය; වෘෂභ, වෘෂභනම් වානරය; කෙශරී, කෙශරීනම් වානරය; ඉන්ද්‍රජානූන්, ඉන්ද්‍රජානුනම් වානරය යනමොවුන්ද; නල කුමුදාඞ්ගද ගන්ධමාදනාද්‍යාන්—නල, නලනම් වානරය; කුමුද, කුමුදනම් වානරය; අඞ්ගද, අඞ්ගදනම් වානරය; ගන්ධමාදනාද්‍යාන්, ගන්ධමාදනනම් වානරය යනමොවුන් මෙතෙක්දෙනා ආදිකොට ඇති වානරයන්ද.

53 කුලම්, කුලය; ප්‍රධානම්, උසුලන්නාවූ; හෙවත් කුලජ්‍යෙෂ්ඨවූ (කුලීනවූ;) සමීරණස්‍යසුතඃ, පවනපුත්‍රවූ; කපිඃ, වානරතෙම; (හනුමත්තෙම;) ඉතරදපි, අන්‍යවූ; කපීශ්වරාණාම් කුලම්, කපීශ්වර කුලය; සමුපනමය්‍ය, නමා; ක්ෂිතිපසුතාය, රාජපුත්‍රයහට; නාම, නම්; නිගදන්, කියන්නේ; ස්වයමපි, තෙමේද; නනාම, වැන්දේ.

54 සවානරෙන්ද්‍රඃ, ඒ වානරෙන්ද්‍රතෙම; ශතබලිවිනතෞ, ශතබලිය විනතය යන දෙදෙනාද; භිෂක් සමීරප්‍රවර සුතෞ, භිෂක්ය සමීරය යන දෙදෙනාගේ පුත්‍ර(වර)යන් දෙදෙනාද; හෙවත් සුෂෙණ හනු

---

* "ගයො ගවාක්ෂො ගවයඃ ශරභො ගන්ධමාදනඃ"—වාල්මීකි

55 නිරුද්ධ දශද්බිම්බං දශමුඛස්‍ය චෙත්තුංගතිං
කපිප්‍රභූ විසර්ජිතං ජිතමෘගෙන්ද්‍ර විස්ඵූර්ජිතම්
චචාර ජනකාත්මජා සමුපලබ්ධි චින්තාකුලං
කුලං තරලවීක්ෂණං ක්ෂිතිධරෞකසාං තත්ක්ෂණම්.

(ඉති කුමාරදාසස්‍ය කෘතෞ ජානකීහරණෙ
මහාකාව්‍යෙ) සුග්‍රීවාගමනං නාම
ද්වා ද ශ ස්ස ර්ගඃ.

මත් දෙදෙනාද; ධනවිබුධපයඃ පරෙතනාථෛඃ—ධන, ධනනාථය; විබුධ, විබුධනාථය; පයඃ, පයොනාථය; පරෙතනාථෛඃ, පරෙතනාථය යනමොවුන් විසින්; (වෛශ්‍රවණ ශක්‍ර වරුණ යම යනමෙතෙක් දෙනා විසින්;) ගුප්තාඃ, රක්ෂාකරණලද; දිශඃ, දිගට; (උතුරු පැදුම් පෑළ දකුණුය යනමේ සතරදිගට;) ජනක සුතාවිච(යා)ය—ජනකසුතා, සීතාවගේ; විච(යා)ය," අන්වෙෂණය පිණිස; සසර්ජ, හළි; හෙවත් යැවී.

55 දශමුඛස්‍ය, රාවණයාගේ; ගතිම්, ගතිය (යාම); චෙත්තුම්, දන්නාපිණිස; කපිප්‍රභූ විසර්ජිතම්—කපිප්‍රභූ, වානරාධිපයා විසින්; විසර්ජිතම්, හරණලද්දවූ; ජිතමෘගෙන්ද්‍ර විස්ඵූර්ජිතම්—ජිත, දිනනලද; මෘගෙන්ද්‍ර, සිංහයන්ගේ; විස්ඵූර්ජිතම්, ගර්ජිත ඇත්තාවූ; නිරුද්ධ දශද්බිම්බම්—නිරුද්ධ, වලකනලද; දශද්බිම්බම්, දශද්බිම්බ ඇත්තාවූ; ජනකාත්මජා සමුපලබ්ධි චින්තාකුලම්—ජනකාත්මජා, සීතාවගේ; සමුපලබ්ධි, ප්‍රාප්තියෙහි; චින්තා, චින්තායෙන්; ආකුලම්, ආකුලවූ; තරලවීක්ෂණම්, චපලවූ ඇස් ඇති; ක්ෂිතිධරෞකසාම්කුලම්, වානරකුලයතෙම; තත්ක්ෂණම්, ඒ ඇසිල්ලෙහි; චචාර, ගියේ.

(ඉති, මෙසේ; කුමාරදාසස්‍ය, කුමාරදාසයාගේ; කෘතෞ, කෘතිවූ; ජානකීහරණෙ, ජානකීහරණනම්වූ; මහාකාව්‍යෙ, මහාකාව්‍යයෙහි;) සුග්‍රීවාගමනංනාම, (සුග්‍රීවා ගමන නම්වූ;) ද්වාදශස්සර්ගඃ, (දොළොස් වනසගයි.)

ත්‍ර යෝ ද ශ ස් ස ර්ගඃ.

1 අථ තත්‍ර භූධර ශිරස්‍යධිකාං
සමනුව්‍රජන් මනුකුලප්‍රභවඃ
විරහානලක්ෂත තනුස්තනුතාං
ගමයාම්බභූව නිවසන්දිවසාන්.

2 අනිමීලිතායත දෘශෝ'ස්‍ය චිරං
කතරඃප්‍රහාර ඉතිචොදයතඃ
ස්ඵුට තාරකෙන්දු කුමුදාභරණාඃ
ශතයාමිකා ඉවනිශාවිගතාඃ.

3 නෘපනන්දනෙන මදනොවිජිතඃ
ප්‍රථමං මනොහර රුචාවපුෂා
දයිතා වියොග ජනිතෙ'වසරෙ
ස තදාවධීදනුශයා දිව තම්.

---

1 අථ, අනන්තරයෙන්; මනුකුලප්‍රභවඃ, රාමතෙම්; විරහානලක්ෂත තනුඃ—විරහානල, විරහාග්නියෙන්; ක්ෂත, නසනලද; තනුඃ, ශරීර ඇත්තේ; අධිකාම් තනුතාම්, අධිකවූ තනුබවට; සමනුව්‍රජන්, යන්නේ; තත්‍රභූධර ශිරසි, ඒ පර්වත මස්තකයෙහි; නිවසන්, වසන්නේ; දිවසාන්, දිවසයන්; ගමයාම් බභූව, යැවී.

2 චිරම්, බොහෝ කලක්; අනිමීලිතායතදෘශඃ—අනිමීලිත, නොපියනලද; ආයත, දික්වූ; දෘශඃ, ඇස් ඇති; කතරඃප්‍රහාර ඉති, කවරයාමයෙක්දැයි; චොදයතඃ, විචාරන්නාවූ; අස්‍ය, මොහට; ස්ඵුටතාරකෙන්දු කුමුදාභරණාඃ—ස්ඵුට, ව්‍යක්තවූ; (පහළවූ;) තාරකා, තාරකාවන්හා; ඉන්දු, චන්ද්‍රයාහා; කුමුදාභරණාඃ, කුමුදු ආභරණකොට ඇති; නිශාඃ, රාත්‍රීහු; ශතයාමිකා ඉව, සියක්යම් ඇත්තාවුන්මෙන්; විගතාඃ, ගියෝ.

3 මදනඃ, අනඞ්ගතෙම; නෘපනන්දනෙන, රජපුත්‍රයා විසින්; මනොහර රුචා—මනොහර, සිත්කලුවූ; රුචා, ශොභා ඇත්තාවූ; වපුෂා, ශරීරයෙන්; ප්‍රථමම්, පළමුකොට; විජිතඃ, පරදවනලද; සඃ, ඒතෙම; තදා, එකල්හි; දයිතා වියොග ජනිතෙ—දයිතා, දයිතාවගේ; වියොග, වියොගයෙන්; ජනිතෙ, උපදවනලද්දාවූ, අවසරෙ, අවසරයෙහි; තම්, ඔහු; අනුශයාදිව, රුහැණියෙන්මෙන්; අවධීත්; පහළී.

4 පරිශුෂ්‍යතඃ ප්‍රවවෘතෙ සලිලං
නයනාද්දශානන රිපොරධිකම්
හෘදයං විලොචන පයඃසන්තතිභිඃ
ස්නපිතං නතාපමපි තච්ජහෞ.

5 නදදර්ශ මාරුති ගතාමුදිතෙ
නයනස්‍ය වාරිණි දිශං නෘහරිඃ
නචකාර රාජ දුහිතුශ්ච ශුචා
ගුණකීර්ත්තනානි විධෘතෙ වචනෙ.

6 ජගතීපතෙරථ සුතඃ ප්‍රගුණ
විපිනෞකසාමභි (ශුචො) මනසඃ
ප්‍රවිණොදනාය දයිතාවිරහ
ව්‍යසනාතුරෙවච ඉදංජගදෙ.

7 හරිරාජවංශ වසතෞ වසුභිඃ
පරිපූර්ණ්ණ කන්දර දරී විවරෙ
ජගතීධරෙ නිපතතා මිහවඃ
සරසීරුහද්‍යුති මුෂී නයනෙ.

---

4 පරිශුෂ්‍යතඃ, වියලෙන්නාවූ; දශානන රිපොඃ, රාවණ ශත්‍රුහු ගේ; නයනාත්, නෙත්‍රයෙන්; අධිකම්, අධිකවූ; සලිලම්, ජලය; ප්‍රවවෘතෙ, ප්‍රවෘත්තවිය; විලොචන පයඃසන්තතිභිඃ—විලොචන, නෙත්‍රයෙහි; පයඃසන්තතිභිඃ, ජල සමූහයෙන්; ස්නපිතමපි, නහවනලද්දවූද; තත්හෘදයම්, ඒ හෘදයතෙම; තාපම්, තාපය; නවිජහෞ, නොහළි.

5 නෘහරිඃ, නෘසිංහතෙම; නයනස්‍යවාරිණි, නේත්‍ර ජලය; උදිතෙ(සති), පහළවූ කල්හි; මාරුතිගතාම්, හනුමත්හු විසින් යනලද්දවූ; දිශම්, දිග; නාදදර්ශ, නොදිට; වචනෙ, වචනය; ශුචා, ශොකයෙන්; විධෘතෙ(සති), වලකනලද කල්හි; රාජදුහිතුඃ, රාජපුත්‍රියගේ; ගුණකීර්ත්තනානිච, ගුණකීර්ත්තනයන්ද; නචකාර, නොකෙළේ.

6 අථ, අනන්තරයෙන්; දයිතාවිරහව්‍යසනාතුරඃ—දයිතා, දයිතාවගේ; විහරව්‍යසන, විරහ දුඃඛයෙන්; ආතුරඃ, ආතුරවූ, ජගතීපතෙස්සුතඃ, රාජපුත්‍රතෙම; විපිනෞකසාම් ප්‍රගුණ, වානරෙන්ද්‍රයා විසින්; (සුග්‍රීවයා විසින්;) අභි(ශුචඃ,) * අභිගතවූ ශොක ඇති; හෙවත් පැමිණෙනලද්දවූ ශොකඇති; මනසඃ, සිතට; ප්‍රවිණොදනාය, විනොදකායකිරීම් පිණිස; ඉදංවචඃ, මේ වචනය; ජගදෙ, කියනලදී.

7 හරිරාජවංශවසතෞ, වානර වංශයට ගෘහවූ; වසුභිඃ, ධනයෙන්; පරිපූර්ණ්ණ, පූරණලද්දවූ; කන්දර, කන්දරහා; දරිවිවරෙ, ලෙණවිවර ඇති; ඉහජගතීධරෙ, මේ පර්වතයෙහි; වඃ, තොපගේ; සරසීරුහද්‍යුතිමුෂී—සරසීරුහ, පද්මයෙහි; ද්‍යුතිමුෂී, ශොභා පැහැරගන්නාවූ; නයනෙ, නෙත්‍රදෙදෙන; † නිපතතාම්, හෙත්වා.

---

* අභිගතඃ—සන්න. † නෙත්‍රවයෝ—සන්න.

8 උද්ගතොනුලඞ්ඝන භියා පතතා
සතතං සමුන්නත වතශ්ශිරසඃ
උද්ගතොනු වීක්ෂිතුමයං තරසා
හරිණො'ස්ති නොත්‍යුපරිකිංශශිනඃ.

9 අධිකුඤ්ජමස්‍ය නිපතද්ධරිතා-
මනුරඤ්ජිතඃ ශුක මුඛද්‍යුතිභිඃ
ඛුරධූත ධාතු කණිකානිකරෛ-
ස්තරුණායතෙ පරිණතො'පි රවිඃ.

10 ඉම මාතපෙ රවි මණිප්‍රභව-
ජ්වලනාභිදීපිත තනුං සකලම්
ශශිකාන්ත රත්න විසෘතෛ රජනී
ශිශිරී කරොති පයසාං නිකරෛඃ.

11 ප්‍රතිනාග ඉත්‍යව ගතස්තරසා
මද හස්ති හස්ත හත ජර්ජ්ජරිතඃ
ඉහ තත්ප්‍රකොප ධුත භග්නතයෙ
සලිලානි මුඤ්චති යථා ජලදඃ.

---

8 අයම්, මේ පර්වතයතෙම; සතතම්, සතතයෙන්; සමුන්නතවතඃ, උන්නතවූ; ශිරසඃ, හිස්හුගේ; පතතා; යන්නාවූ (සූර්ය්‍යයා) විසින්; ලඞ්ඝනභියා, ලඞ්ඝන භීතියෙන්; උද්ගතොනු, නැංගේ ද්‍යෝහෝ (නොහොත්;) ශශිනඃ, චන්ද්‍රයාගේ; උපරි, මත්තෙහි; හරිණඃ, මෘගතෙම; අස්ති, ඇද්ද්‍යෝහෝ; නෙතිකිම්, නැත්තේද්‍යෝහොයි; තරසා, වහා; වීක්ෂිතුම්, බලන පිණිස; උද්ගතොනු, නැංගේද්‍යෝහෝ.

9 අස්‍ය, මේ පර්වතයාගේ; අධිකුඤ්ජම්, අවටෙහි කුඤ්ජයෙහි; නිපතද්ධරිතාම්—නිපතත්, යන්නාවූ; හරිතාම්, සූර්ය්‍යාශ්වයන්ගේ; ශුකමුඛද්‍යුතිභිඃ—ශුකමුඛ, ගිරාතුඩට බඳුවූ; ද්‍යුතිභිඃ, ශොභා ඇත්තාවූ; ඛුරධූත ධාතු කණිකානිකරෛඃ—ඛුර, ඛුරයෙන්; ධූත, කම්පාකරණලද්දූවූ; ධාතුකණිකානිකරෛඃ, ගෛරික කණිකා සමූහයෙන්; අනුරඤ්ජිතඃ, රඳනලද්දූවූ; පරිණතොපි, පරිණතදවූ; රවිඃ, සූර්ය්‍යතෙම; තරුණායතෙ, බාලාකීයාමෙන් හැසිරේ.

10 ආතපෙ, අව්වෙහි; රවිමණිප්‍රභවජ්වලනාභිදීපිත තනුම්—රවිමණි, හිරුකත්මිණියෙන්; ප්‍රභව, උපන්නාවූ; ජ්වලන, බබලන වහ්නියෙන්; අභිදීපිත, දල්වනලද්දූවූ; තනුම්, ශරීර ඇත්තාවූ; සකලම්, සම්පූර්ණවූ; ඉමම්, මේ පර්වතය; රජනී, රාත්‍රිතොමෝ; ශශිකාන්ති රත්නවිසෘතෛඃ—ශශිකාන්ත රත්න, සඳකත්මිණියෙන්; විසෘතෛඃ, වැහුනාවූ; පයසාංනිකරෛඃ, ජල සමූහයෙන්; ශිශිරීකරොති, සිහිල්කෙරේ.

11 ජලදඃ, මෙඝයතෙම; ඉහ, මේ පර්වතයෙහි; ප්‍රතිනාගඉති,

12 අවජිත්‍ය බව්‍ වපුෂඃ ශිඛරෛ-
ර්හසතීව සො'ය මිතරානචලාන්
ස්ඵුට ධාතුලොහිත දරීවදන-
ස්ථිත හංස පඞ්ක්ති දශනද්‍යුතිභිඃ.

13 ස්ෆුතධාතු පඞ්කිත තනුර්ධරණී
ධරණක්ෂමො හරිවරාහ රුචම්
අයමුච්චහත්‍යභි මුඛාපතිතෙ
දශනාකෘතෞ හිම රුචඃ ශකලෙ.

14 ඉහධාතු සානුෂු නිෂණ්ණ දෘෂඃ
ශිරසිස්ථිතාසිත ඝනාවලිෂු
මෘගයොෂිතො ජහති මුග්ධධියො
දවකෘෂ්ණ පඞ්ති භයං නචිරම්.

චන්‍ය හස්තියෙකැයි; අවගතඃ, දන්නාලද්දේ; තරසා, වහා; (බල යෙන්;) මද හස්ති හස්ත හත ජර්ජ්ජරිතඃ—මදහස්ති, මත්ත හස්තිහු ගේ; හස්ත, හස්තයෙන්; හත, පැහැරමෙන්; ජර්ජ්ජරිතඃ, දුඳුරුකර ණලද්දේ; තත්ප්‍රකොප හුතභුග්ඝතයෙ—තත්, ඔහුගේ; ප්‍රකොප, ප්‍රකොපනැමැති; හුතභුක්, වහ්නිහුගේ; ඝතයෙ, විනාශ පිණිස; ස ලිලානි, ජලයන්; මුඛතියථා, හරණක්හුවැනි.

12 සොයම්, ඒ මේ පර්වතයතෙම; බව් වපුෂඃ—බව්, මිටිවූ; වපුෂඃ, ශරීර ඇති; ඉතරාන් අචලාන්, සෙසු පර්වතයන්; ශිඛරෛඃ, ශිඛර යෙන්; අවජිත්‍ය, පරදවා; ස්ඵුටධාතුලොහිතදරී වදනස්ථිත හංස පඞ්ක්ති දශනද්‍යුතිභිඃ—ස්ඵුට, ව්‍යක්තවූ; ධාතු, ගෛරිකයෙන්; ලො හිත, රත්වූ; දරීවදන, ලෙණමුඛයෙහි; ස්ථිත, පිහිටියාවූ; හංස පඞ්ක්ති, හංසපඞ්ක්ති නැමැති; දශනද්‍යුතිභිඃ, දන්තශොභායෙන්; හසතීව, හාසකරන්නක්හුවැනි; (සෙන්නක්හුවැනි.)

13 ස්ෆුතධාතු පඞ්කිත තනුඃ—ස්ෆුත, වැහෙන්නාවූ; ධාතු, ගෛරි කයෙන්; පඞ්කිත, සඤ්ජාතවූ පඞ්ක ඇති; තනුඃ, ශරීර ඇත්තාවූ; ධර ණීධරණක්ෂමඃ—ධරණී, පෘථිවියගේ; ධරණ, දැරීමට; ක්ෂමඃ, සමර්ථවූ; අයම්, මේ පර්වතයතෙම; දශනාකෘතෞ, දශන ආකෘතිවූ; හිමරුචඃ, චන්ද්‍රයාගේ; ශකලෙ, ශකලය; අභිමුඛාපතිතෙ(සති), අභිමුඛයට පැ මිණි කල්හි; හරිවරාහ රුචම්, විෂ්ණු වරාහ ශොභාව; උච්චහති, උසුලා.

14 ශිරසි, හිස්හි; ස්ථිතාසිත ඝනාවලිෂු—ස්ථිත, පිහිටියාවූ; අසිත, කළුවූ; ඝනාවලිෂු, මෙඝ පඞ්ක්ති ඇත්තාවූ; ඉහ, මේ පර්වතයෙහි; ධාතුසානුෂු, ගෛරිකකූටයෙහි; නිෂණ්ණදෘශඃ—නිෂණ්ණ, පිහිටියා වූ; දෘශඃ, ඇස්ඇත්තාවූ; මුග්ධධියඃ—මුග්ධ, බොළඳවූ; ධියඃ, බුද්ධිඇත් තාවූ; මෘගයොෂිතඃ, මෘගාඞ්ගනාවෝ; දවකෘෂ්ණ පඞ්ති භයම්—දව කෘෂ්ණ පඞ්ති, දවාග්නියෙන්; භයම්, භය; චිරම්, බොහෝ කලක් නජහති, නොහරිත්.

15 අධිශෘඞ්ගමස්‍ය රුචිභිඃ ස්ඵුරිත
ග්‍රහබෘන්ද සඝන ශිරසස්තරවඃ
පරිඵුල්ල නීප තරු ෂණ්ඩ රුචාං
ජනයන්ති චෙතසි මදං ශිඛිනාම්.

16 ශිඛරෙෂු පඞ්කජමණිප්‍රකර
ද්‍යුති රඤ්ජිතච්ඡද භෘතො දධතෙ
ඉහ භූරිභූරුහලතා තතයඃ
සමයෙ ගතෙ'ප්‍යරුණ පල්ලවතාම්.

17 අයමෙෂ සොදක දරීවදන
ස්‍රුත ධාතුධෞත කටකාවයවඃ
ප්‍රවිභාත්‍යසෘක්ස්‍රව පිශඞ්ගි තනු-
ර්‍යුධිදානවච්ඡිප ඉවප්‍ර(හ)තඃ.

18 අයමර්කතාපිත තනුඃ ශශිනඃ
පරිපීය සාමෘත කණානවලඃ
පුන රුච්ඡ්වසත්‍යුරු දරී වදන
ස්‍රුත නිර්ඣරච්ඡල භෘතඃ කිරණාන්.

---

15 අස්‍ය, මේ පර්වතයාගේ; අධිශෘඞ්ගම්, ශෘඞ්ගයෙහි; රුචිභිඃ, ශොභායෙන්; ස්ඵුරිතග්‍රහබෘන්ද සඝනශිරසඃ—ස්ඵුරිත, බබලන්නාවූ; ග්‍රහබෘන්ද, තාරකා සමූහයා විසින්; සඝන, පිහිටුවනලද්දවූ; ශිරසඃ, හිස් ඇති; තරවඃ, වෘක්ෂයෝ; පරිඵුල්ලනීපතරුෂණ්ඩ රුචාම්—පරි ඵුල්ල, පිපියාවූ; නීපතරුෂණ්ඩ, එක්නීවෘක්ෂ සමූහ බඳුවූ; රුචාම්, ශොභා ඇත්තාවූ; ශිඛිනාම්, මයූරයන්ගේ; චෙතසි, සිත්හි; මදම්, මදය; ජනයන්ති, කරවත්; (කෙරෙත්.)

16 ඉහ, මේ පර්වතයෙහි; භූරිභූරුහලතා තතයඃ—භූරි, බොහෝ වූ; භූරුහ, වෘක්ෂයන්හා; ලතා තතයඃ, ලතා සමූහයෝ; ශිඛරෙෂු, ශිඛරයෙහි; පඞ්කජමණිප්‍රකරද්‍යුති රඤ්ජිතච්ඡදභෘතඃ—පඞ්කජම ණිප්‍රකර, පියුම්රාමිණි සමූහයන්ගේ; ද්‍යුති, ශොභායෙන්; රඤ්ජි ත, රඳනාලද්දවූ; ඡදභෘතඃ, පත්‍රළසුලන්නාවූ; සමයෙ, සමය; ගතෙ (සත්‍ය)පි, ගියකල්හිදු; අරුණපල්ලවතාම්, රක්තපල්ලව බව; දධ තෙ, උසුලත්.

17 එෂො'යම්, මේ පර්වතයතෙම; සොදකදරී වදනස්‍රුත ධාතුධෞ තකටකාවයවඃ—සොදක, ජල සහිතවූ; දරීවදන, ලෙණමුඛයෙන්; ස්‍රුත, වැහුනාවූ; ධාතු, ගෛරිකයෙන්; ධෞත, සෝදනලද; කටකා වයවඃ, කටකාවයව ඇත්තේ; (කුළු අවයව ඇත්තේ;) යුධි, යුද්ධයෙහි ලා; ප්‍ර(හ)තඃ, පහරණලද්දවූ; අසෘක්ස්‍රව පිශඞ්ගි තනුඃ—අසෘක්ස්‍රව, රුධිරස්‍රවයෙන්; පිශඞ්ගි, පිඟුවන්වූ; තනුඃ, ශරීර ඇති; දානවච්ඡිප ඉ ව, අසුර හස්තියක්හුමෙන්; ප්‍රවිභාති, හොබී.

18 අයමචලඃ, මේ පර්වතයතෙම; අර්කතාපිත තනුඃ—අර්ක, සූර්‍ය්‍යයා

19 භෘශමස්‍ය ගොපති මණිප්‍රභව
ජ්වල දගනි දග්ධ විපිනෙ ශිරසි
චලනාදුපාහිත මසීමලිනං
වහතිව ශිත කිරණඃ කරණම්.

20 මද දෘප්තනීල ගල සංහතිභි-
ර්හත භීතපනනගගුණං කදිතඃ
ශිඛරනාමහිධර පතෙරරුණො
රවිවාහනං ගමයතිත්වරිතම්.

21 සුතධාතු ලොහිත මම්බුජලදා
අමිතං නිපීය සලිලං සරතඃ
අථ කල්පයන්ත්‍යරුණ කාන්තිභෘතඃ
ස්ථිර සන්ධ්‍යයා පරිගතං ගගනම්.

විසින්; තාපිත, තවනලද්දාවූ; තනුඃ, ශරීර ඇත්තේ; ශශිනඃ, චන්ද්‍ර
යාගේ; සාමෘතකණෛන්, අමෘත බින්දු සහිතවූ; කිරණෛන්, රශ්මීන්;
පරිපීය, බී; උරුදරීවදනසෘත නිර්ඣරවජ්ජලභෘතඃ—උරු, මහත්වූ;
දරීවදන, ලෙණමුඛයෙන්; සෘත, වැහුනාවූ; නිර්ඣරවජ්ජලභෘතඃ,
නිර්ඣරවත්ජල උසුලන්නවුන්; පුනඃ, නැවත; උවහති, නගා.

19 ශිතකිරණඃ, චන්ද්‍රතෙම; අස්‍ය, මේ පර්වතයාගේ; භෘශම්, අත්‍යර්
යෙන්; ගොපති මණිප්‍රභවජ්වල දග්නිදග්ධ විපිනෙ—ගොපතිමණි,
හිරුකාන්තිමණියෙන්; ප්‍රභව, උපන්නාවූ; ජ්වලත්, දිලියෙන්නාවූ;
අග්නි, වහ්නියෙන්; දග්ධ, දවනලද්දාවූ; විපිනෙ, වල්ඇති; ශිරසි,
හිස්හි; චලනාත්, පැක්ලීමෙන්; උපාහිත මසීමලිනම්—උපාහිත, පි
හිටුවනලද්දාවූ; මසි, දැල්ලෙන්; මලිනම්, කිලුටුවූ; කරණම්, ශරීරය;
වහතිව, උසුලන්නක්හුවැනි.

20 අරුණඃ, අරුණතෙම; මදදෘප්තනීලගල සංහතිභිඃ—මද, මෙ
දෙන්; දෘප්ත, බලවත්වූ; නීලගලසංහතිභිඃ, මයූර සමූහයන් විසින්;
හතභීත පනනග ගුණම්—හත, පහරණලදින්; භීත, භයපත්වූ; ප
නනගගුණම්, නාගපාශ ඇති; තත් රවිවාහනම්, ඒ සූර්‍ය්‍යවාහනය; ම
හීධරපතෙඃ, පර්වතරාජයාගේ; ඉතශ්ශිඛරාත්, මේ ශිඛරයෙන්; ත්වරි
තම්, වහා; ගමයති, පදනේය.

21 අම්බුජලදාඃ, මේ මෙඝයෝ; සරතඃ, විලින්; සුතධාතුලොහි
තම්—සුත, වැහුනාවූ; ධාතු, ධාතුයෙන්; ලොහිතම්, රත්වූ; අමිතම්,
පමණ නැත්තාවූ; සලිලම්, ජලය; නිපීය, බී; අරුණකාන්තිභෘතඃ—
අරුණ, රත්වූ; කාන්තිභෘතඃ, ශොභා උසුලන්නාහු; අථ, ඉක්බිති; ග
ගනම්, ආකාශය; ස්ථිර සන්ධ්‍යයා, ස්ථිරවූ සන්ධ්‍යායෙන්; පරිගතම්, යු
ක්තවූවා; කල්පයන්ති, කෙරෙත්.

22 පරිධාවතශ්ශිඛරිණශ්ශිඛරෙ
වන දන්තිනඃ ප්‍රති රිපුවිරදම්
පවනෙන රසාවුපහිතො වදනෙ
ජලදඃ ක්ෂණංමුඛ පටො භවති.

23 ගජ භින්න ගෛරික රසාරුණිතාඃ
සිත පඞ්කජෛ රනුගතාඃසරිතඃ
නවබද්ධ රක්ත වසනාකෘතයඃ
ප්‍රවිභාන්ත්‍ය මූර්ගිරි නිතම්බගතාඃ.

24 ශිඛරෛක භාග නිරතඃ පවනෛ-
රුපනීයතේ'ය මුදධිං ජලදඃ
අවගාහ පාන විධයෙ සමදඃ
ප්‍රවිමුච්‍ය වෘක්ෂත ඉවවිරදඃ.

25 රදනක්ෂත ක්ෂිතිධර ක්ෂතජ-
ස්‍රුව සන්නිභෛ රරුණිතා රදිනාඃ
කටකෙෂුධාතූනි රිමෙ දධතෙ
තරුණ රුණවෘත පයොදරුචඃ.

---

22 ශිඛරිණශ්ශිඛරෙ, පර්වත ශිඛරයෙහි; රිපුවිරදම්ප්‍රති, සතුරුතු කරා; පරිධාවතඃ, දිවන්නාවූ; වනදන්තිනඃ, වනදන්තීහුගේ; වදනෙ, මුඛයෙහි; පවනෙනඃ, පවනින්; උපහිතඃ, පිහිටුවනලද්දාවූ; අසෞ ජලදඃ, මේ මෙඝයතෙම; ක්ෂණම්, ඇසිල්ලක්; මුඛපටොභවති, මුඛපටවේ.

23 ගජභින්නගෛරික රසාරුණිතාඃ—ගජ, හස්තීන් විසින්; භින්න, බිඳිනාලද; ගෛරිකරස, ගෛරික රසයෙන්; අරුණිතාඃ, රත් කරණලද්දාවූ; සිතපඞ්කජෛඃ, පුණ්ඩරීකයෙන්; අනුගතාඃ, අනුවන ලද්දාවූ; අමූඃසරිතඃ, මේ සරිත්හු; නවබද්ධ රක්තවසනාකෘතයඃ—නව, අලුත්වූ; බද්ධ, බඳනාලද; රක්ත, රත්බව ඇත්තාවූ; වසනාකෘතයඃ, වස්ත්‍රයට බඳුවූ ආකෘතිඇත්තාහු; ගිරිනිතම්බගතාඃ,—ගිරි, පර්වතයාගේ; නිතම්බගතාඃ, නිතම්බයට ගියාහු; ප්‍රවිභාන්ති, හොබිත්.

24 ශිඛරෛකභාගනිරතඃ—ශිඛර, ශිඛරයාගේ; ඒකභාග, එක්භාගයෙක්හි; නිරතඃ, යුක්තවූ; අයංජලදඃ, මේ මෙඝයතෙම; පවනෛඃ, පවනින්; (පවනුන් විසින්;) උදධිම්, සාගරයට; උපනීයතෙ, පමුණුව නුලැබේ; (ගෙනයනුලැබේ;) අවගාහපානවිධයෙ, අවගාහපාන විධි පිණිස; (සැනහීමෙන් පිවීම්පිණිස); වෘක්ෂතඃ, වෘක්ෂයෙන්; ප්‍රවිමුච්‍ය; මුදා; සමදඃ, මද සහිතවූ; ද්විරද ඉව, හස්තියක්හුමෙන්.

25 රදනක්ෂතක්ෂිතිධරක්ෂතජස්‍රුවසන්නිභෛඃ—රදන, දන්තයෙන්; ක්ෂත, නසනලද්දාවූ; ක්ෂිතිධර, පර්වතයාගේ; ක්ෂතජස්‍රුවසන්නිභෛඃ—

26 ඉති භාස්වතඃ සුතවරෙ වදති
න්‍යපතත් පයොධර පථා දභිතඃ
මධුකානනං හෘත මධුප්‍රසභං
(ප්‍ර)විධාය වෙදිත ධෘතිර්හනුමාන්.

27 අශිවස්‍ය (ජල්පන භියා) නිභෘතෙ
දුහිතුර්භුවො වරකපිර්නෘපතෞ
ප්‍රථමංශිවං (ස)මනුවෙද්‍ය පුනඃ
ස(හ) විස්තරං වච ඉදංවිදධෙ.

28 භවදාඥයා දිශි පරෙත පතෙ-
ර්ජනකාත්මජා විචයනෙ'ස්‍ය (මම)
තෘණපර්ණකා(නිච) විවර්තියතො
විගතා ශරච්ඡශධර භරණා.

29 රවිදග්ධ පක්ෂති යුගං විහගං
ප්‍රතිපද්‍ය රාවණ ගමෙ වි(දි)තෙ
මකරාකරං සපදිලඞ්ඝයිතුං
මලයා ද(ගාම)ථ මහෙන්ද්‍ර මගම්.

ක්ෂතජප්ලව, ක්ෂතජප්ලවහා; සන්නිභෛඃ, සදෘශවූ; කටකෙෂු, කුලෙහි ධාතුභිඃ, ධාතුයෙන්; අරුණිතාඃ, රත්කරණලද්දාවූ; ඉමෙරදිනඃ, මේ හස්තීහු; තරුණාරුණාවෘත පයොදරුචඃ—තරුණාරුණ, බාලාර්කයා විසින්; ආවෘත, වසනලද්දාවූ; පයොදරුචඃ, මෙඝශොභාවන්; දධතෙ, උසුලත්.

26 භාස්වතඃ, සූර්ය්‍යයාගේ; සුතවරෙ, පුත්‍රවරයා; (සුග්‍රීවයා;) ඉතිවදති(සති), මෙසේ බණන කල්හි; හනුමාන්, හනුමත්තෙම; මධුකානනම්, මධුවනය; හෘතමධු; ගන්නාලද මධුඇත්තා; (ප්‍ර)විධාය, කොට; වෙදිතධෘතිඃ, දන්වනලද ප්‍රීති ඇත්තේ; ප්‍රසභම්, වහා; පයොධරපථාත්, ආකාශයෙන්; අභිතඃ, අභිමුඛයෙහි; න්‍යපතත්, හිණි.

27 නෘපතෞ, රජ; අශිවස්‍ය, අශිවයාගේ; (ජල්පනභියා,) ජල්පන භීතීන්; නිභෘතෙ(සති), නිශ්චලවූ කල්හි; වරකපිඃ, හනුමත්තෙම; භුවොදුහිතුඃ, සීතාවගේ; ශිවම්, ශාන්තිය; ප්‍රථමම්, පළමුකොට; (ස)මනුවෙද්‍ය, දන්වා; පුනඃ, නැවත; ස(හ)විස්තරම්, විස්තර සහිතවූ; ඉදං වචඃ, මේ වචනය; විදධෙ, කෙළේ.

28 භවදාඥයා, භවත්හුගේආඥායෙන්; පරෙතපතෙර්දිශි, යමදිග්හි; හෙවත් දකුණුදිග්හි; ජනකාත්මජාවිචයනෙ—ජනකාත්මජා, සීතාවගේ; විචයනෙ, සෙවීමෙහි; තෘණපර්ණකානිච, තෘණපර්ණය නුදු; විවර්තියතඃ, පෙරළන්නාවූ; අස්‍ය(මම), මේ මට; ශශධරාභරණාඃ, චන්ද්‍රයාආභරණකොටඇත්තාවූ; ශරත්, ශරත්තොමෝ; විගතා, ගියා.

29 අථ, අනන්තරයෙන්; අහම්, මම; රවිදග්ධ පක්ෂතියුගම්—රවි

30 මයි කුර්වති ක්‍රම මථො චරණ-
ද්වයපීඩිතාග්‍ර ශිඛරඃ(ස) ගිරිඃ
ස්‍රුත ගෛරිකොදක ගුහා වදනො
වහතිස්ම ශොණිත මිවව්‍යථිතඃ.

31 සමරුද්ධ්‍යත ක්‍රමභරොපහතෙ
චලිතෙ නගෙ මම සමුත්පතනාත්
ඉතරෙතරාහත දලච්ඡිඛර
ප්‍රභවෙණ වාරිදපථො රජසා.

32 චලතා චලෙන තරසා පවිතාඃ
සරිතො භුවි ක්‍රමගතිං විධූතාඃ
ප්‍රවිහාය සාගර ජලෙ පතිතා
නභසො ගුරුධ්වනි හතශ්‍රුතයඃ.

දග්ධ, සූර්‍ය්‍යයා විසින් දවන(ලද;) පක්‍ෂතියුගම්, පක්‍ෂමූලවය ඇති; විභගම්, විහඟයා කරා; ප්‍රතිපද්‍ය, පැමිණ; රාවණගමෙ, රාවණයාගේ යාම; විදිතෙ(සති), දන්නාලද කල්හි; සපදි, එකෙණෙහි; මකරාකරම්, සාගරය; ලඞ්ඝිතුම්, ඉක්මෙන පිණිස; මලයාත්, මලය පර්‍වතයෙන්; මහෙන්ද්‍රම්, මහෙන්ද්‍ර නම්වූ; අගම්, පර්‍වතයට; (අගාම්,) ගියෙමි.

30 අථො, අනන්තරයෙන්; මයි, මා; ක්‍රමම්, පදන්‍යාසය; කුර්වති(සති), කරණ කල්හි; චරණද්වය පීඩිතාග්‍ර ශිඛරඃ—චරණද්වය, පාදවයෙන්; පීඩිත, පෙලනලද්දාවූ; අග්‍රශිඛරඃ, අග්‍රශිඛර ඇති; (ස)ගිරිඃ, (ඒ)පර්‍වතයතෙම; ස්‍රුතගෛරිකොදක ගුහාවදනඃ—ස්‍රුත, වැහෙන්නාවූ; ගෛරිකොදක, ගෛරිකොදකඇත්තාවූ; ගුහාවදනඃ, ලෙණමුඛඇත්තේ; ව්‍යථිතඃ, පීඩිතවූයේ; ශොණිතම්, ලේ; වහතිස්මෙව, නැගුවක්හුවැනි.

31 ක්‍රමභරොපහතෙ—ක්‍රමභර, පදන්‍යාසභාරයෙන්; උපහතෙ, පහරණලද්දාවූ; නගෙ, පර්‍වතය; මම, මාගේ; සමුත්පතනාත්, නැඟීමෙන්; චලිතෙ(සති), චලිතවූ කල්හි; ඉතරෙතරාහත දලච්ඡිඛරප්‍රභවෙණ—ඉතරෙතර, ඔවුනොවුන් විසින්; ආහත, පහරණලද්දාවූ; දලත්, පැලෙන්නාවූ; ශිඛර, ශිඛරයෙන්; ප්‍රභවෙණ, උපන්නාවූ; රජසා, රජසින්; වාරිදපථඃ, ආකාශයතෙම; සමරුද්ධ්‍යත, වලකනලදී.

32 චලතා, සැලෙන්නාවූ; අචලෙන, පර්‍වතයෙන්; තරසා, බලයෙන්; විධුතාඃ, කම්පාකරණලද්දාවූ; සරිතඃ, සරිත්හු; භුවි, පෘථිවියෙහි; උපචිතාඃ, පුරුදුකරණලද්දාවූ; (අභ්‍යස්තාවූ;) ක්‍රමගතිඃ, ක්‍රමගතීන්; ප්‍රවිහාය, හැර; ගුරුධ්වනි හතශ්‍රුතයඃ—ගුරු, මහත්වූ; ධ්වනි, නාදයෙන්; හත, පහරණලද්දාවූ; ශ්‍රුතයඃ, ශ්‍රුති ඇත්තාහු; (කර්ණ ඇත්තාහු;) සාගර ජලෙ, සාගර ජලයෙහි; නභසඃ, ආකාශයෙන්; පතිතාඃ, හුණුහු.

33 තනූජායමාන වපුෂං ක්‍රමශ-
ස්තමපශ්‍ය මුත්පතිතවා නචලම්
ක්‍රමලබ්ධ පීඩිත බෘහච්ඡිඛරං
ප්‍රවිශන්ත මාශ්විව මහී මඛිලම්.

34 උපවිෂ්ට කුඤ්ජර නිභාඃ පතතා
ප්‍රවිලොකිතාදිවි මයා ගිරයඃ
තරවස්තෘණෛරුප මිතාකෘතයො
හල චර්ම්ම තුල්‍ය වපුෂඃ සරිතඃ.

35 විෂමා මහානද නදීගහනෛඃ
සමතා මලක්ෂ්‍යත ගතා වසුධා
පෘථුකන්දරස්ඵුට (ව)තාං විතති-
ර්ධරණී භෘතා මවගතාමසෘණා.

36 අථ ලඞ්ඝනෙ සුරසයා ජලධෙඃ
ක්ෂණ විඝ්නිතා විහිත තද්විජයඃ
පතිතො 'හමද්‍රිශිඛරෙ නඛර
ක්‍රකචා වපාටිත ශිලාණිකරඃ.

---

33 උත්පතිතවාන්, නැංගාවූ; අහම්, මම; තම්අචලම්, ඒ පර්වතය; ක්‍රමශඃ, ක්‍රමයෙන්; තනූජායමානවපුෂම්—තනූජායමාන, කෘශවන්නාවූ; වපුෂම්, ශරීර ඇත්තාවූ; අපශ්‍යම්, දිටිම්; ක්‍රමලබ්ධපීඩිත බෘහච්ඡිඛරම්—ක්‍රමලබ්ධ, පදන්‍යාස ලාභයෙන්; පීඩිත, පෙළෙනලද්දාවූ; බෘහත්, මහත්වූ; ශිඛරම්, ශිඛර ඇත්තාවූ; අඛිලම්, නිශ්ශෙෂව; මහීම්, පෘථිවියට; ආශු, වහා; ප්‍රවිශන්තම්ව, වදනාකු වැනිවූඑහු.

34 දිවි, ආකාශයෙහි; පතතා, යන්නාවූ; මයා, මාවිසින්; ගිරයඃ, පර්වතයෝ; උපවිෂ්ටකුඤ්ජරනිභාඃ—උපවිෂ්ට, හුන්නාවූ; කුඤ්ජරනිභාඃ, හස්තීන්හා සදෘශවූවාහු; ප්‍රවිලොකිතාඃ, දක්නාලදහ; තරවඃ, වෘක්ෂයෝ; තෘණෛඃ, තෘණයන්හා; උපමිතාකෘතයඃ—උපමිත, උපමාකරණලද්දාවූ; ආකෘතයඃ, ආකෘති ඇත්තාහු; (ප්‍රවිලොකිතාඃ, දක්නාලදහ;) සරිතඃ, සරිත්හු; හලචර්මතුල්‍යවපුෂඃ—හලචර්ම, හිවිටක්හා; තුල්‍ය, සදෘශවූ; වපුෂඃ, ශරීරඇත්තාහු; (ප්‍රවිලොකිතාඃ, දක්නාලදහු.)

35 මහානද නදීගහනෛඃ—මහා, මහත්වූ; නද, නදහා; නදී, නදීහා; ගහනෛඃ, ගහනයෙන්; විෂමා, විෂමවූ; වසුධා, පෘථිවීතොමෝ; සමතාම්, සමබවට; ගතා, පැමිණී; අලක්ෂ්‍යත, දක්නාලද; පෘථුකන්දරස්ඵුට(ව)තාම්—පෘථු, මහත්වූ; කන්දර, කන්දරයෙන්; ස්ඵුට(ව)තාම්, පැළුම් (ඇත්තාවූ;) ධරණීභෘතාම් විතතිඃ, පර්වත විතතිතොමෝ; මසෘණ, ශ්ලක්ෂ්ණවී; අවගතා, දන්නාලදී.

36 අථ, අනන්තරයෙන්; ජලධෙඃ, සාගරයාගේ; ලඞ්ඝනෙ, ලඞ්ඝ

37 දශකන්ධරස්‍ය භවනෙ පවනං
ප්‍රවිචින්වතා ත්‍රිජටයා 'නුගතා
සුචිර දලක්ෂ්‍යතමයා විරහ
ජ්වල නාහුතිර්නෘප සුතා භවතඃ.

38 තදීයමරුණත්විෂි සතත චින්තයා බිභ්‍රතං
මුඛෙන්දු මවලොකයන් විගලදශ්‍රුණී ලොචනෙ
කපොල ලුඨිතාලකං ව්‍රජතිමාර්දවං චෙතසි
ක්ෂපාචර ගණඃ ශ්‍රුතං සපදිශකල මුත්ප්‍රෙක්ෂතෙ.

39 විකල්ප රචිතං ස්වයං දිශිභවන්ත මාලොක්‍යසා
චිරෙණ කෘත ඉත්‍යයං සමෘතිපථෙප්ජනො නිඃක්ෂණඃ
බලුප්‍රජගති මුහුර්විරචිතාඤ්ජලිර්වීක්ෂරං
කරොතිකච විචිෂශඞ්කිත දෘෂ්ටිකඃ ෂ්ඨායුධාන්.

නයෙහි; සුරසයා, සුරසාව විසින්; හෙවත් රාක්ෂසිය විසින්; ක්ෂණ විඝනිතාඃ—ක්ෂණ, ඇසිල්ලක්; විඝනිතාඃ, විඝනකරණලද්දාවූ; විහිත තාවිජයඃ—විහිත, කරණලද; තාවිජයඃ, ඇගේ විජය ඇත්තෙම්; අ හම්, මම; අද්‍රිශිඛරෙ, පර්වත ශිඛරයෙහි; නඛරක්‍රකචාව පාටිත ශිලා නිකරඃ—නඛර, නඛනැමැති; ක්‍රකච, ක්‍රකචයෙන්; අවපාටිත, පළ නාලද්දාවූ; ශිලානිකරඃ, ශිලා සමූහ ඇත්තෙම්; පතිතඃ, හිණිම්.

37 දශකන්ධරස්‍ය, රාවණයාගේ; ගෘහොපවනම්, ගෘහොද්‍යානය; ප්‍රවිචින්වතා, සොයන්නාවූ; මයා, මාවිසින්; භවතඃ, භවත්හුගේ; විර හජ්වලනාහුතිඃ—විරහ, විරහ නැමැති; ජ්වලන, වහ්නියට; ආහුතිඃ, යාග ද්‍රව්‍යවූ; නෘපසුතා, රාජපුත්‍රීතොමෝ; ත්‍රිජටයා, ත්‍රිජටාව විසින්; අනුගතා, අනුවනලද්දී; සුචිරාත්, බොහෝ කලෙකින්; අලක්ෂ්‍යත, දක්නාලදූ.

38 ක්ෂපාචරගණඃ, රාක්ෂස සමූහයතෙම්; සතත චින්තයා, අනව රත චින්තායෙන්; අරුණත්විෂි—අරුණ, රත්වූ; ත්විෂි, ශොභා ඇත්තා වූ; විගලදශ්‍රුණී—විගලත්, ගිලිහෙන්නාවූ; අශ්‍රුණී, කඳුලු ඇත්තා වූ; ලොචනෙ, නෙත්‍රවන්වය; බිභ්‍රත්, උසුලන්නාවූ; කපොලලුඨිතාල කම්—කපොල, කපොල්හි; ලුඨිත, පෙරළෙන්නාවූ; අලකම්, කියඹු ඇත්තාවූ; තදීයම්, ඈ පිළිබඳවූ; මුඛෙන්දුම්, මුඛ චන්ද්‍රයා; අවලොක යන්; බලන්නෝ; සපදි, එකෙණෙහි; චෙතසි, සිත; මාර්දවම්, මෘදුබව ට; ව්‍රජති(සති), පැමිණෙන කල්හි; ශ්‍රුතම්, අසනලද්දාවූ; ශකලම්, කා රුණ්‍යව; උත්ප්‍රෙක්ෂතෙ, බලා.

39 සා, ඒ සීතාතොමෝ; ස්වයම්, තමා විසින්; විකල්ප රචිතම්, වි කල්පයෙන් කරණලද්දාවූ හෙවත් චින්තායෙන් කරණලද්දාවූ; භ වන්තම්, භවත්හු; දිශි, දික්හි; ආලොක්‍ය, බලා; නීක්ෂණඃ, නිෂ්කාරු

40 භවිෂ්‍යති පුනස්තව ප්‍රිය සමාගමාත් සම්මදං
ශුචං පරම චින්තයා හෘතරතිඃ සමමෙවංගමඃ
ඉතීව රසනාගුණඃ පතතිපාදයොර්නිස්වනන්
විහායතව යොෂිතඃ ප්‍රතිපදං නිතම්බස්ථලීම්.

41 ප්‍රයාතිවිරහාහිතස්මර හුතාශනෙනාව්‍යථා-
මිහොපරචිතස්ථිතිඃ ප්‍රියතමඃ පුරාතප්‍යතෙ
ඉතීව හෘදයං චිරස්තිමිත ලොචනාන්තච්‍යුතෛ-
ස්තනොති නයනාම්බුභිඃ ශ්වසිතභින්න ධාරාකණෛඃ.

42 ඉතිව්‍යථිතචෙතසං සමනුනීය පෘථ්වීසුතාං
ධෘතොච්චඛ ශිඛාමණිම්ණිත පූරිතාශාමුඛාන්
නිහත්‍ය තව විද්විෂො ගගන මුත්පතන් භොගීන්ර්
නියම්‍ය හරිවෛරිණා හුතභුජාභමාදීපිතඃ.

ණවූ; අයංජනඃ, මේ ජනතෙම; චිරෙණ, බොහෝ කලෙකින්;ස්මෘ
තිපථෙ, ස්මෘතිපථයෙහි; කෘතඃ, කරණලදූයි; ඉති, මෙසේ; මුහුඃ,
එකෙණෙහි; විරචිතාඤ්ජලිඃ—විරචිත, කරණලද්දාවූ; අඤ්ජලිඃ, අඤ්ජලි
ඇත්තී; විෂ්ටරම්, පුටුව; බලූ, එකාන්තයෙන්; ප්‍රජහත්, හරිණී; ත
ව, තාගේ; විද්විෂඃ, සතුරන්; චකිතදෘෂ්ටි, චකිතදෘෂ්ටි ඇතිව; කෘෂ්ටා
යුධාන්—කෘෂ්ට, හරණලද්දාවූ; ආයුධාන්, ආයුධ ඇත්තවුන්; කරො
ති, කෙරේ.

40 පුනඃ, නැවත; තව, තිට; ප්‍රිය සමාගමාත්, ප්‍රිය සමාගමයෙන්; සම්මදම්, හර්ෂය; භවිෂ්‍යති, වන්නේය; පරමචින්තයා, පරමචින්තායෙන්; හෘතරතිඃ, ගන්නාලද රතිඇත්තෙහි; එවම්, මෙසේ; ශුචම්, ශොකයට; මාගමඃස්ම, නහමක්යායි; ඉතීව, මෙසේමෙන්; නිස්වනන්, හඬන්නාවූ; රසනාගුණඃ, මෙඛලාදාමයතෙම; තව, තාගේ; යොෂිතඃ, අඟනගේ; නිතම්බස්ථලීම්, නිතම්බස්ථලිය; විහාය, හැර; ප්‍රතිපදම්, කෙණෙහි කෙණෙහි; පාදයොඃ, පාදවයෙහි; පතති, යේ.

41 විරහාහිතස්මරහුතාශනෙන—විරහ, විරහයෙන්; ආහිත, පිහිටුවනලද; ස්මර, අනඞ්ග නැමැති; හුතාශනෙන, වහ්නියෙන්; ව්‍යථාම්, ව්‍යථාවට; ප්‍රයාති, යන්නාවූ; (පැමිණෙන්නාවූ;) ඉහ, මේ හෘදයෙහි; උපරචිතස්ථිතිඃ—උපරචිත, කරණලද්දාවූ; ස්ථිතිඃ, ස්ථිතිඇති; ප්‍රියතමඃ, වල්ලභතෙම; පුරා, ක්ෂණයෙකින්; තප්‍යතෙ, තැවෙයි; ඉතීව, මෙසේමෙන්; චිරස්තිමිත ලොචනාන්තච්‍යුතෛඃ—චිර, බොහෝ කලක්; ස්තිමිත, නිශ්චලවූ; ලොචනාන්ත, නෙත්‍රාන්තයෙන්; ච්‍යුතෛඃ, ගිළිහුනාවූ; ශ්වසිතභින්න ධාරාකණෛඃ—ශ්වසිත, ශ්වාසයෙන්; භින්න, බිඳිනාලද; ධාරාකණෛඃ, ධාරාකණ ඇත්තාවූ; නයනාම්බුභිඃ, නෙත්‍රජලයෙන්; හෘදයම්, ළය; තනොති, පතුරුවා.

42 ඉති, මෙසේ; ව්‍යථිතචෙතසම්—ව්‍යථිත, පීඩිතවූ; චෙතසම්,

43 සතෛල පටවෙෂ්ටිතා චටචටං ස්ඵුටන්තීභෘශං
මමාව යවමඤ්ජරී ක්‍ෂණමදාහි සබ්‍යගුරොඃ
සමීරණ රණච්ඡිඛා පටල පාතපීතාසෘජා
ස්වකර්ම් නිරතෛජ්ජනෛ නාභිභාෂායතෙ සඞ්ගතම්.

44 ස්ඵුලිඞ්ගහත නිස්වනද්‍යුවති වෘද්ධරක්‍ෂොද්ධත
ක්‍ෂපාචර කුලාකුලං ක්‍ෂුභිතභීත ගුජද්ගජම්
ගෘහව්‍යපහෘතාහිත ප්‍රචුර රත්න රථ්‍යාන්තරං
මයාවියති වල්ගතා මුහුරකාරි ධාමද්විෂාම්.

සිත් ඇති; පෘථ්වීසුතාම්, සීතාව; සමනුනීය, හලවා; ධෘතොච්ඡිඛ ශිඛාමණිඃ—ධෘත, දරණලද්දාවූ; උච්ඡිඛ, උද්ගතවූ ශිඛා ඇති; ශිඛාමණිඃ, ශිඛාමණි ඇත්තාවූ; මණිතපූරිතාශාමුඛාන්—මණිත, නාදයෙන්; පූරිත, පුරණලද; ආශාමුඛාන්, දිග්මුඛ ඇති; තව, තාගේ; ද්විෂඃ, සතුරන්; නිඝ්නතඃ, පැහැර; ගගනම්, ආකාශයට; උත්පතන්, නැගෙන්නාවූ; අහම්, මම; හරිවෛරිණා, රාවණයා විසින්; භොගිභිඃ, නයින් කරණකොටගෙන; නියම්‍ය, වෙළා; හුතභුජා, වහ්නියෙන්; ආදීපිතඃ, දල්වනලදිම්.

43 සතෛල පටවෙෂ්ටිතා—සතෛලපට, තෙල්පියල්ලෙන්; වෙෂ්ටිතා, වෙළනලද්දාවූ; භෘශම්, අත්‍යර්ථයෙන්; චටචටම්, චටචට යන අනුකරණ ඇතිව; ස්ඵුටන්ති, පැලෙන්නාවූ; මම, මාගේ; අවයවමඤ්ජරි, අවයවමඤ්ජරීතොමෝ; සමීරණ රණච්ඡිඛාපටලපාත පීතාසෘජා—සමීරණ, පවනින්; රණත්, හඬන්නාවූ; ශිඛාපටල, ශිඛාපටලයාගේ; පාත, හීමෙන්; පීත, බොනලද; අසෘජ්, රුධිර ඇත්තාවූ; ගුරොස්සබ්‍ය, ගුරුහුගේ සබඳහු විසින් හෙවත් ගින්නෙන්; ක්‍ෂණම්, ඇසිල්ලක්; අදාහි, දවනලද; (එසේමැයි;) ස්වකර්ම නිරතෛ, ස්වකර්මයෙහි නිරතවූ; ජනෛ, ජනයාකෙරෙහි; සඞ්ගතම්, සඞ්ගතය; නාභිභාෂායතෙ, අධිකව පවත්නේ නොවේමැයි.

44 වියති, ආකාශයෙහි; වල්ගතා, පනන්නාවූ; මයා, මාවිසින්; ද්විෂාම්, සතුරන්ගේ; ධාම, ස්ථානය; මුහුඃ, එකෙණෙහි; ස්ඵුලිඞ්ගහත නිස්වනද්‍යුවති වෘද්ධරක්‍ෂොද්ධත ක්‍ෂපාචර කුලාකුලම්—ස්ඵුලිඞ්ග, ගිනිපුපුරෙන්; හත, පහරණලදින්; නිස්වනත්, හඬන්නාවූ; යුවති, යුවතීන්හා; වෘද්ධ, වැඩිමහල්ලන්ගේ; රක්‍ෂා, රක්‍ෂායෙහි; උද්ධත, යොමුවූ; ක්‍ෂපාචරකුල, රාක්‍ෂස(සමූහ)යා විසින්; ආකුලම්, ආකුලවූවා; ක්‍ෂුභිතභීත ගුජ්ජද්ගජම්—ක්‍ෂුභිත, ඇලළි; භීත, භයපත්වූ; ගුජත්, හඬන්නාවූ; ගජම්, හස්තීන්ඇත්තා; ගෘහව්‍යපහෘතාහිත ප්‍රචුර රත්න රථ්‍යාන්තරම්—ගෘහ, ගෘහයෙන්; ව්‍යපහෘත, පහකරණලදින්; ආහිත, පිහිටුවනලද්දාවූ; ප්‍රචුර රත්න, බොහෝ රත්න ඇත්තාවූ; රථ්‍යාන්තරම්, වීථ්‍යන්තර ඇත්තා; මුහුඃ, එකෙණෙහි; අකාරි, කරණලදී.

45 ඉතීරිත මථාපදං මමෘත බින්දු නිෂ්‍යන්දිතන්-
නිශම්‍ය ශමනං පරං වචනමුන්නතස්තේජසා
ජගාම (සහ) සේනයා නෘපසුතඃ පයෝධේස්තටං
තටාචල ගුහා'හෘතප්‍රහිතවාරි වෘද්ධධ්වනිම්.

46 ජලධිරිෂුණා භින්නස්තස්මින් මහාය මහීයසි
ප්‍රථිත මහසි ප්‍රේමාකෘෂ්ටො විභීශ්ච විභීෂණඃ
භුවනමහිතෛ (මර්‍යාදයාං) ස්ථිතෙරනතික්‍රමා-
ජ්ජනිත යශසෛ ගාම්භීර්‍යෙණත්වරිත මුපෙයතුඃ.

(ඉති කුමාරදාශස්‍ය කෘතෞ ජානකීහරණෙ
මහාකාව්‍යෙ) සුග්‍රීවාගමනං නාම
ත්‍ර යො ද ශ ස් ස ර්ගඃ.

---

45 අථ, අනන්තරයෙන්; ඉති, මෙසේ; ඊරිතම්, කියනලද්දාවූ; අමෘත බින්දු නිෂ්‍යන්දි, අමෘතබින්දු වහන්නාවූ; ආපදම්, ආපත්තිය සම්බන්ධව; ශමනම්, ශමනයකරන්නාවූ; පරම්, වෙසෙස්වූ; තද් වචනම්, ඒ වචනය; නිශම්‍ය, අසා; තෙජසා, තෙජසින්; උන්නතඃ, උන්නතවූ; නෘපසුතඃ, රාජපුත්‍රතෙම; තටාචල ගුහා හෘතප්‍රහිතවාරි වෘද්ධධ්වනිම්—තට, තටයෙහි; අචල, පර්වතයාගේ; ගුහා, ගුහාවෙන්; ආහෘත, ගන්නාලද; ප්‍රහිත, මෙහෙයනලද්දාවූ; වාරි, සලිලයෙන්; වෘද්ධ, වැඩියාවූ; ධ්වනිම්, ධ්වනි ඇත්තාවූ; පයොධෙස්තටම්, සාගර තටයට; සෙනයා (සහ), සෙනාවහා එක්වැ; ජගාම, ගියේ.

46 ඉෂුණා, ශරයෙන්; භින්නඃ, බිඳිනාලද්දාවූ; ජලධිඃ, සාගරයද; ප්‍රේමාකෘෂ්ටඃ, ප්‍රේමයෙන් අදනාලද්දාවූ; විභීඃ, විගත භය ඇත්තාවූ; විභීෂණශ්ච, විභීෂණද; (මර්‍යාදයාම්,) මර්‍යාදායෙහි; ස්ථිතෙඃ, ස්ථිතිය සම්බන්ධව; අනතික්‍රමාත්, නොඉක්මීමෙන්; භුවනමහිතෛ—භුවන, ලෝවැස්සා විසින්; මහිතෛ, පූජ්‍යවූවාහු; ගාම්භීර්‍යෙණ, ගම්භීරත්වයෙන්; ජනිත යශසෛ—ජනිත, උපදවනලද; යශසෛ, යශස් ඇත්තාහු; මහීයසි, අත්‍යර්ථයෙන් මහත්වූ; ප්‍රථිත මහසි, ප්‍රසිද්ධතෙජස් ඇත්තාවූ; තස්මින්, ඔහුකෙරෙහි; මහාය, පූජා පිණිස; ත්වරිත්, ශීඝ්‍රව; උපෙයතුඃ, පැමිණියෝ.

(ඉති, මෙසේ; කුමාරදාශස්‍ය, කුමාරදාශයාගේ; කෘතෞ, කෘතිවූ; ජානකීහරණෙ, ජානකීහරණනම්වූ; මහාකාව්‍යෙ, මහාකාව්‍යයෙහි;) සුග්‍රීවාගමනංනාම, (සුග්‍රීවා ගමන නම්වූ;) ත්‍රයොදශස්සර්ගඃ, (තෙළෙස්වනසගයි.)

ච තු ර් ද ශ ස් ස ර්‍ගඃ.

1 අථ නෘපො'නුමතෙන පයොනිධෙ-
ර්නයධනෛ රභිමනාත්‍ය හරීශ්වරෛඃ
සපදිසෙතු විධෞ විධිකොවිදං
නලමයොජය දූර්ජිත වික්‍රමම්.

2 නෘහරිණා හරිණාධිපගාමිනා
ක්ෂිතිභුජා 'තිභුජා ගිරිදාරණෙ
කෘතරසා තරසා කපිසංහති-
ර්හනුමතා 'නුමතා (සහ) නිර්‍යසීයෙ.

3 තලගතං ශ්‍රමවාරි කරච්‍යුත
ක්‍ෂත ශිලා නිකරස්‍ය රජඃ කණෛඃ
සමවධූය විධාය විධාතරි
ප්‍රකෘත සිද්ධි සුඛාය නමස්ක්‍රියාම්.

4 රචිත ගර්ජ්ජිත භූරු භූරුං දෘඪං
සමභිහත්‍ය කරෙණ සගර්ජිතම්
පටුනියම්‍ය කපිං කපිනායකෙ-
විපුල පුච්ඡ ගුණෙණ රකෘතාන්තරම්.

---

1 අථ, අනන්තරයෙන්; නෘපඃ, රජතෙම; පයොනිධෙඃ, සාගර යාගේ; අනුමතෙන, අනුඥයෙන්; නයධනෛඃ, නීතිය ධනකොට ඇත්තාවූ; වානරෛඃ, වානරයන්හා; අභිමන්ත්‍ර්‍ය, මන්ත්‍රණකොට; සපදි, එකෙණෙහි; ඌර්ජිතවික්‍රමම්—ඌර්ජිත, බලවත්වූ; වික්‍රමම්, වික්‍රම ඇති; විධිකො විදම්, විධියෙහි දක්‍ෂවූ; නලම්, නලයා; සෙතුවිධෞ, සෙතුවිධියෙහි; අයොජයත්, යෙදී.

2 හරිණාධිපගාමිනා, සිංහයක්හුසේ යන සුලුවූ; ක්ෂිතිභුජ, ආචාර රක්ෂාකරන්නාවූ; නෘහරිණා, නරසිංහයාවිසින්; අනුමතා, අනුදන්නාලද; ගිරිදාරණෙ, පර්වතපැළීමෙහි; අතිභුජ, අධිකවූ බාහු ඇති; කෘතරසා, කරණලද වීයර්‍ය ඇති; කපිසංහතිඃ, වානර සංහතිතොමෝ; තරසා, ශුහුවැ; හනුමතා(සහ), හනුමත්හුනා එක්ව; නිර්‍යසීයෙ, නික්මුණු.

3 තලගතම්, හස්තතලයට ගියාවූ; ශ්‍රමවාරි, ශ්‍රමජලය; කරචය ක්ෂත ශිලානිකරස්‍ය—(කරචය, හස්තාවයෙන්; ක්ෂත, නසනලද; ශිලානිකරස්‍ය,) ශිලා සමූහයාගේ; රජඃකණෛඃ, රජස්කණයෙන්; සමවධූය, දුරුකොට; ප්‍රකෘතසිද්ධිසුඛාය, ප්‍රකෘතයාගේ සිද්ධිසුඛ පිණිස; විධාතරි, බ්‍රහ්මයාකෙරෙහි; නමස්ක්‍රියාම්, නමස්ක්‍රියාව; විධාය, කොට.

4 රචිත ගර්ජිතම්, කරණලද නාද ඇතිවැ; සගර්ජිතම්, ගර්ජ සහි

5 බලවිශෙෂ පරීක්ෂණ කාරණං
නදනදීශත නාදි මහීභෘතඃ
සමභිහත්‍ය තටං රටනාසඵුට
සඵුටිත ශිඤ්ජි ශිලානිකරං කරෛඃ.

6 සමවිතානිත ගුඩකෘති වානරෛ-
විනාමිතස්‍ය රරාස මහීභෘතඃ
විපුලමූල විකම්පන කම්පිතා
විනමදුනනම දංශධරා ධරා.

7 අථ විපාට්‍ය නදීරුචිරං චිරං
දධත මග්‍ර්‍ය ලතා භවනංවනාම්
අභෘත නිත්‍ය ගතෙ රසුතාඃසුතාඃ
ප්‍රියතමොභුජ බන්ධනගං නගම්.

තව; කරෙණ, හස්තයෙන්; උරු, මහත්වූ; ඌරුම්, කලවය; දෘඪම්, දෘඪකොට; සමභිහත්‍ය, පැහැර; කඨිනායතෛඃ—කඨින, දෘඪවූ; ආයතෛඃ, දික්වූ; විපුලපුච්ඡගුණෛඃ, මහත්වූ පුච්ඡදණ්ඩයෙන්; කටිම්, කටිය; අකෘතාන්තරම්, නොකරණලද අතුරු ඇතිකොට; පටු, ව්‍යක්ත කොට; නියම්‍ය, බැඳ.

5 බලවිශෙෂ පරීක්ෂණ කාරණම්—බලවිශෙෂ, බල විශෙෂයාගේ; පරීක්ෂණ, පරීක්ෂාකිරීමට; කාරණම්, කාරණවූ; නදනදීශතනාදි—නද, නදහා; නදීශත, නදීශතයාගේ; නාදි, නාද ඇති; මහීභෘතඃ, පර්වතයාගේ; තටම්, තටය; රටනාසඵුට සඵුටිතශිඤ්ජි ශිලානිකරම්—රටන, හැඬීමෙන්; සඵුට, ව්‍යක්තවූ; සඵුටිත, පැළුනාවූ; ශිඤ්ජි, විපුලාවූ; ශිලානිකරම්, ශිලානිකර ඇත්තා; කරෛඃ, හස්තයෙන්; සමභිහත්‍ය, පැහැර.

6 වානරෛඃ, වානරයන් විසින්; සමවිතානිත, සමකොට පතුරුවනලද; හුඩකෘති, හුං යන අනුකරණ ඇතිව; විනාමිතස්‍ය, නමනලද්දාවූ; මහීභෘතඃ, පර්වතයාගේ; විපුලමූල විකම්පන කම්පිතා—විපුල, මහත්වූ; මූල, මූලයාගේ; විකම්පන, කම්පායෙන්; කම්පිතා, කම්පාකරණලද්දාවූ; විනමදුනනම දංශධරා—විනමත්, නැමෙන්නාවූ; උනනමත්, නැගෙන්නාවූ; අංශධරා, අංසයක් දරන්නාවූ; ධරා, පෘථිවි තොමෝ; රරාස, හැඬූ.

7 අථ, අනන්තරයෙන්; නිත්‍යගතෙඃ, පවනයාගේ; අසුතඃ, ප්‍රාණයට වඩා; ප්‍රියතමඃ, අත්‍යර්ථයෙන් ප්‍රියවූ; සුතඃ, පුත්‍රතෙම; නදීරුචිරම්, නදියෙන් මනොඥවූ; අග්‍රලතා භවනම්—අග්‍ර, අග්‍රයෙහිවූ; ලතාභවනම්, ලියගෙය ඇත්තාවූ; වනම්, වනය; චිරම්, බොහෝ කලක්; දධතම්, උසුලන්නාවූ; භුජබන්ධනගම්, බාහුබන්ධනයට ගියාවූ; නගම්, පර්වතය; විපාට්‍ය, පලා; අභෘත, ඉසිලී.

8 ග්‍රහගණෛඃ ශිරසා දිශි පාතිත-
ශවලිතමූල ධූතං සරසා තලම්
අවනි මණ්ඩල මාශු ජගත්ත්‍රයං
මථිතමුඛරණෙ ධරණීධරෛඃ.

9 නිකට භූධර පාත රටත්තට
සඞ්ඝටන සඤ්ජනිතො ගිරි නිස්වනඃ
බධිරතා මනයද්බලවද්බල
ධ්වනිත සංවලිතො වලයංදිශාම්.

10 ස්වනවතා නවතාඩිත භූරුහා
සගවයා ගවයාඃ ශිරසා මුහුඃ
විපතතා පතතා ගිරි මෙඛලා
ශකලිතා කලිතාප ජලාශයා.

11 කපි භුජසඞ්ඝට පිණ්ඩ රවත්තතො
විනමිතඃ පරිරභ්‍ය මහා ගිරිඃ
චලිතධාතු ජලං විවරානනා-
දුදුවමත්සුව මූත්‍රමිවාසෘජඃ.

---

8 ග්‍රහගණෛඃ, තාරකා සමූහයෙම; ශිරසා, හිසින්; දිශි, දිග්හි; පාතිත, හෙළනලද; සරසාතලම්, රසාතල සහිතවූ; අවනිමණ්ඩලම්, පෘථිවි මණ්ඩලය; චලිතමූලධූතම්—චලිත, සැලෙන්නාවූ; මූල, මුලයෙන්; ධූතම්, කම්පාකරණලද; උඛරණෙ, උඛරණයෙහි; ධරණීධරෛඃ, පර්වතයන් විසින්; ආශු, වහා; ජගත්ත්‍රයම්, තුන්ලොව; මථිතම්, අලලනලදී.

9 නිකටභූධර පාතරටත් තටසඞ්ඝටන සඤ්ජනිතඃ—නිකට, සමීපයෙහි; භූධර, පර්වතයාගේ; පාත, හීමෙන්; රටත්, හඬන්නාවූ; තට, තටයාගේ; සඞ්ඝටන, පැළීමෙන්; සඤ්ජනිතඃ, උපදවනලද්දාවූ; බලවද්බලධ්වනිත සංවලිතඃ—බලවත්, බලවත්වූ; බල, බලනම් වානරයාගේ; ධ්වනිත, නාදයෙන්; සංවලිතඃ, වෙළනලද්දාවූ; ගිරිනිස්වනඃ, පර්වතධ්වනියතෙම; දිශාංවලයම්, දිග්වලය; බධිරතාම්, බධිරබවට; අනයත්, පැමිණෙවී.

10 ස්වනවතා, නාදඇත්තාවූ; නවතාඩිතභූරුහා—නව, අලුත; තාඩිත, තළනලද; භූරුහා, වෘක්ෂ ඇත්තාවූ; මුහුඃ, එකෙණෙහි; පතතා, හෙන්නාවූ; ශිරසා, ශිරස්හු විසින්; සගවයා, ගවරුන් සහිතවූ; අගවයාඃ—අග, වෘක්ෂයෙහි; වයාඃ, පක්ෂීන් ඇත්තාවූ; කලිතාප ජලාශයා—කලිත, සම්බන්ධ කරණලද; (අප, ජල සමූහ ඇති;) ජලාශයා, ජලාශය ඇත්තාවූ; විපතතා, හස්තීන් විසින් පතලාවූ; ගිරිමෙඛලා, ගිරිමෙඛලාතොමෝ; (පර්වතතටය;) ශකලිතා, ශකලකරණලද්ද හෙවත් සුණුකරණලද්ද.

11 කපිභුජසඞ්ඝට පිණ්ඩරවතතටඃ—කපි, වානරයාගේ; භුජ, බාහු

12 එණීනි මූලමධඃ පරි කාඞ්ක්ෂති
ප්‍රසභ මුත්ක්ෂිපති ප්ලවගෙ ශිරඃ
ගුරුරවං දිශි භෛරව මුත්සෘජන්-
නුප තටං ත්‍රුටතිස්ම ධරාධරඃ.

13 විනමිතස්‍ය කරෙණ මහා හරෙඃ
ක්ෂිතිභෘතො ගුරු මූල තලොපලඃ
සමු(ද්)යාය සපත්‍රන කානනං
පටුවිපාට්‍ය භුවස්තල මත්‍යතඃ.

14 ක්ෂිතිධරෙ චිත රෙචිත නිර්ඣරෙ
රුත මතන්වති තන්වති කම්පිතෙ
සපදිගෞරව ගෞරව සංහිතා
භෘශ මකම්පත කම්පත දාකුලා.

යෙන්; සඵුට, ව්‍යක්තව; පිෂ්ට, සුණුකරණලද්දාවූ; රටත්, හඬන්නාවූ; තටඃ, තටඇති; මහාගිරිඃ, මහා පර්වතයතෙම; පරිරභ්‍ය, වැළඳ; විනමිතඃ, නමනලද්දේ; විවෘතනාත්, විවර මුඛයෙන්; චලිතධාතු ජලම්—චලිත, නික්මෙන්නාවූ; ධාතුජලම්, ගෛරික ජලය; උග්‍රම්, උග්‍රවූ; අසෘජඃස්‍රවම්ව, රුධිරස්‍රවමෙන්; උදවමත්, නැගී.

12 එණීනි, සපී; මූලම්, මූලය; අධඃ, යටට; පරිකාඞ්ක්ෂති(සති), අදනා කල්හි; ප්ලවගෙ, වානරයා; ශිරඃ, සිරස; ප්‍රසභම්, ලාහෙළා; උත්ක්ෂිපති(සති), නඟන කල්හි; භෛරවම්, භයඞ්කරවූ; ගුරුරවම්, මහත්වූ නාදය; දිශි, දිග්හි; උත්සෘජන්, හරණාවූ; ධරාධරඃ, පර්වතයතෙම; උපතටම්, තට(සමීප)යෙහි; ත්‍රුටතිස්ම, බිඳිණි (පැළිණි.)

13 මහාහරෙඃ, මහා කපිහුගේ; කරෙණ, හස්තයෙන්; විනමිතස්‍ය, නමනලද; ක්ෂිතිභෘතඃ, පර්වතයාගේ; ගුරුමූලතලොපලඃ—ගුරු, මහත්වූ; මූල, මූලයාගේ; තල, තලයෙහි; උපලඃ, (පාෂාණය)තෙම; * සපත්‍රනකානනම්, පත්‍රන කානන සහිතවූ; භුවස්තලම්, පෘථිවි තලය; අන්‍යතඃ, අනික්තැනෙකින්; පටු, ව්‍යක්තව; විපාට්‍ය, පළා; සමු(ද්)යාය, නැංගේ.

14 චිතරෙචිත නිර්ඣරෙ—චිත, ගැවසීගත්තාවූ; රෙචිත, පතන්නාවූ; නිර්ඣරෙ, නිර්ඣර ඇත්තාවූ; කම්පිතෙ, කම්පාකරණලද්දාවූ; ක්ෂිතිධරෙ, පර්වතය; අතනු, නොමඳවූ; රුතම්, නාදය; අතිතන්වති(සති), අත්‍යර්ථයෙන් පතුරුවන කල්හි; සපදි, එකෙණෙහි; රවගෞරවසංහිතා—රව, නාදයාගේ; ගෞරව, ගුරුත්වයෙන්; සංහිතා, යුක්තවූ; කම්පතදාකුලා—කම්, ජලයෙහි; පතත්, පක්ෂීන් විසින්; ආකුලා, ආකුලවූ; ගෞඃ, පෘථිවිතොමෝ; භෘශම්, අත්‍යර්ථයෙන්; අකම්පත, කම්පාවූ.

---

* පර්වතයතෙම—සන්න.

15 සමුපගූඪතටො හරිණා දෘඪං
ගිරිරුදාර දරීමුඛතො රසන්
රසනමුග්‍රමිවාජගරං නිජං
ක්ෂණමලම්බය දර්ධවිනිර්ගතම්.

16 අහිකුලං දදෘශෙ මණිභාස්වති
ක්ෂිතිධරෝද්ධෘති රන්ධ්‍ර රසාතලෙ
සරුධිරව්‍රණ ගර්භ විභාවිතං
විපුල මන්ත්‍රමිවස්ඵුරිතංභුවඃ.

17 ඝනරසාතල පඞ්ක වෘතොපල
ශ්‍රිත බෘහත්තනවො විලලම්බිරෙ
චපලමූල ශිඛාඉව භොගිනඃ
ක්ෂණමුදස්‍ය ධෘතස්‍ය මහීභෘතඃ.

18 ඝනමිතෙ නමිතෙ ගිරි සඤ්චයෙ
වරවයො රවයොග ශුභද්‍රුමෙ
ස්ඵුටදකන්තදකම්පත මණ්ඩලං
කෘතරුතං තරුතන්ත්‍ර ධරං භුවඃ.

---

15 හරිණා, වානරයා විසින්; දෘඪම්, දැඩිකොට; සමුපගූඪ තටඃ, වැළඳනාලද තට ඇති; ගිරිඃ, පර්වතය; රසන්, කන්නේ; උදාරදරීමුඛතඃ—උදාර, මහත්වූ; දරීමුඛතඃ, ලෙණමුඛයෙන්; අර්ධවිනිර්ගතම්, අඩක් නික්මුණාවූ; අජගරම්, සර්පයා; නිජම්, ස්වකීයවූ; උග්‍රම්, දරුණුවූ; රසනම්ව, ජිහ්වාවක්මෙන්; ක්ෂණම්, ඇසිල්ලක්; අලම්බයත්, එල්වී.

16 මණිභාස්වති, මිණියෙන් බබලන්නාවූ; ක්ෂිතිධරෝද්ධෘති රන්ධ්‍ර රසාතලෙ—ක්ෂිතිධර, පර්වතයන්(ගේ;) උද්ධෘතිරන්ධ්‍ර, උද්ධෘතියෙන් රන්ධ්‍රවූ; රසාතලෙ, රසාතලයෙහි; අහිකුලම්, අහිකුලයතෙම; දදෘශෙ, දක්නාලදී; සරුධිරව්‍රණ ගර්භවිභාවිතම්—සරුධිර, රුධිර සහිතවූ; ව්‍රණගර්භ, ව්‍රණගර්භයෙහි; විභාවිතම්, පහළකරණලද්දාවූ; ස්ඵුරිතම්, සැලෙන්නාවූ; භුවඃ, පෘථිවියගේ; විපුලම්, මහත්වූ; අන්ත්‍රමිව, අතුණුමෙන්.

17 උදස්‍ය, උපුට; ධෘතස්‍ය, දරණලද; මහීභෘතඃ, පර්වතයාගේ; ඝන රසාතල පඞ්කවෘතොපලශ්‍රිත බෘහත්තනවඃ—ඝන, ගනවූ; රසාතල පඞ්ක, රසාතලයෙහි පඞ්කයෙන්; වෘත, වසනලද්දාවූ; උපල, උපලයෙන්; ශ්‍රිත, ඇසිරුකළාවූ; බෘහත්, මහත්වූ; තනවඃ, ශරීර ඇති; භොගිනඃ, සර්පයෝ; චපලමූලශිඛාඉව, චපලවූ මූලශිඛාවන්මෙන්; ක්ෂණම්, ඇසිල්ලක්; විලලම්බිරෙ, එල්ලුණාහු.

18 ඝනම්, මෙඝයට; ඉතෙ, පැමිණියාවූ; වරවයොරව යොගශුභ

19 ස්ඵුරිත පඞ්කජ රාග මණිත්විෂි
ව්‍ය(ප)හෘතාචල ධාමනි භෛරවා
මහී රලක්ෂ්‍යත රත්න චිතාක්ෂිතෙ-
ර්හෘදයමාංස මිවාසෘජි සම්පලුතම්.

20 අගම (යන්නිව) දුර්ධර විග්‍රහාඃ
ශිඛරිණඃ කපිසෛන්‍ය සමුද්ධෘතාඃ
ස්වපරිණාහ නිරාකෘත මම්බරං
නිජසමුද්ධෘති රන්ධ්‍ර රසාතලම්.

21 ද්‍රුත තරං තත රන්ධ්‍රශතානනෛ-
ර්ධ්වනිකරං නිකරං ධරණීභෘතාම්
ගුරුතරං රුත රඞ්ග මෘගං ධෘත
ද්‍රුමධුරං මධුරං ශිඛි වල්ගිතෛඃ.

22 රවිතුරඞ්ග ඛුරාහත මස්තකං
ධවනිකෘතෘපරි ගෘහ්‍ය වනෞකසඃ
පදභරෙණ යදුස්තට මම්බුධෙ-
ර්නමිතොනතමිතක්ෂිති මණ්ඩලම්.

ද්‍රුමෙ—වර, උතුම්වූ; වයඃ, පක්ෂීන්ගේ; රවයොග, ධ්වනි යොග යෙන්; ශුභ, ශුභවූ; ද්‍රුමෙ, ද්‍රුමඇති; ගිරිසඞ්ඝයෙ, පර්වත සමූහය; නමිතෙ(සති), නමනලද කල්හි; ස්‍රුතදකම්—ස්‍රුත, වැහෙන්නාවූ; දකම්, ජලය ඇත්තාවූ; තරුතන්ත්‍රධරම්, වෘක්ෂ තන්ත්‍ර ධුරය දරන්නාවූ; තත්භුවඃ මණ්ඩලම්, ඒ පෘථිවි මණ්ඩලයතෙම; කෘතරුතම්, කරණලද නාදඇතිව; අකම්පත, කම්පාවී.

19 ස්ඵුරිත පඞ්කජ රාගමණිත්විෂි—ස්ඵුරිත, බබලන්නාවූ; පඞ්කජ රාගමණිත්විෂි, පියුම්රාගමිණි ශොභා ඇත්තාවූ; ව්‍ය(ප)හෘතාචලධාමනි—ව්‍ය(ප)හෘත, හරණලද; (පහකරණලද;) අචල, පර්වත ඇත්තාවූ; ධාමනි, ස්ථානයෙහිලා; භෛරවා, භයඞ්කරවූ; රත්නචිතා, රත්නයෙන් ගැවසීගත්තාවූ; මහීඃ, මහීතොමෝ; අලක්ෂ්‍යත, දක්නාලද්දී; (කුමක්මෙන්?) ක්ෂිතෙඃ, පෘථිවියගේ; අසෘජි, රුධිරයෙහි; සම්පලුතම්, ඉපිලුනාවූ; හෘදයමාංසමිව, හෘදයමාංසයක්මෙන්.

20 දුර්ධරවිග්‍රහාඃ—දුර්ධර, ඉසිලිය නොහැක්කාවූ; විග්‍රහාඃ, ශරීර ඇත්තාවූ; කපිසෛන්‍ය සමුද්ධෘතාඃ—කපිසෛන්‍ය, කපිසෛන්‍යයා විසින්; සමුද්ධෘතාඃ, උපුරණලද්දාවූ; ශිඛරිණඃ, පර්වතයෝ; ස්වපරිණාහ නිරාකෘතම්—ස්වපරිණාහ, ස්වකීයවූ පරිණාහයෙන්; නිරාකෘතම්, දුරුකරණලද්දාවූ; අම්බරම්, ආකාශය; නිජසමුද්ධෘති රන්ධ්‍ර රසාතලම්—නිජ, ස්වකීයවූ; සමුද්ධෘති රන්ධ්‍ර, සමුද්ධෘතියෙන් රන්ධ්‍රවූ; රසාතලම්, රසාතලයට; අගම(යන්නිව), පැමිණවූවින්වැන්නෝ.

21—22 තතරන්ධ්‍රශතානනෛඃ—තත, පතළාවූ; රන්ධ්‍රශත, රන්ධ්‍ර

23 නියතමෙෂ පයොධි මගාධිපඃ
පිබති සර්‍ව මසඞ්ඛ්‍ය ගුහාමුඛෛඃ
ඉතිචිරය සවිස්මය මීක්ෂිතො
නෘපසුතෙන සමීරණ නන්දනඃ.

24 අථ (සසර්ජ) සසර්ජ වනාකුලං
ද්‍යුතිමදභ්‍ර මදභ්‍ර මදච්ඡපම්
භය සරොග සරොගත පන්නගං
(පථි ඝනාස්‍ය) ඝනාස්‍යද නාදිතම්.

ශත නැමැති; ආනනෛඃ, මුඛයෙන්; ධ්වනිකරම්, නාදකරන්නාවූ; ගුරුතරම්, අත්‍යර්ථයෙන් මහත්වූ; රුතරඞ්ගි මෘගම්—රුත, නාදභා; රඞ්ගි, පිනීම් ඇති; මෘගම්, මෘගයන් ඇත්තාවූ; ධෘතද්‍රුමධුරම්—ධෘත, දරණලද්දාවූ; ද්‍රුමධුරම්, වෘක්ෂධුර ඇත්තාවූ; ශිඛිවල්ගිතෛඃ—ශිඛී, මයූරයන්ගේ; වල්ගිතෛඃ; පිනීමෙන්; මධුරම්, මධුරවූ; රවිතුරඞ්ග ඛුරාහත මස්තකම්—රවිතුරඞ්ග, සූර්‍ය්‍යාශ්වයන්ගේ; ඛුර, ඛුරයෙන්; ආහත, පහරණලද්දාවූ; මස්තකම්, මුදුන් (ඇති); ධරණීභෘතාං නිකරම්, පර්‍වත සමූහයා; ද්‍රුත තරම්, අත්‍යර්ථයෙන් ශීඝ්‍රව; පරිගෘහ්‍ය, ගෙන; ධ්වනිකෘතඃ, නාදකරණලද්දාවූ; වනෞකසඃ, වානරයෝ; පදභරෙණ, පදභාරයෙන්; විනමිතොන්නමිත ක්ෂිති මණ්ඩලම්—විනමිත, නමනලද්දාවූ; උන්නමිත, නඟනලද්දාවූ; ක්ෂිතිමණ්ඩලම්, පෘථිවි මණ්ඩල ඇත්තාවූ; අම්බුධෙස්තටම්, සාගර තටයට; යයුඃ, ගියෝ.

23 එෂ අගාධිපඃ, මේ පර්‍වතරාජතෙම; නියතම්, එකාන්තයෙන්; අසඞ්ඛ්‍යෛ ගුහාමුඛෛඃ—අසඞ්ඛ්‍ය, සඞ්ඛ්‍යා නැත්තාවූ; ගුහාමුඛෛඃ, ලෙණමුඛයෙන්; සර්‍වං පයොධිම්, සියලු සාගරය; පිබති, බොන්නේයයි; ඉති, මෙසේ, සමීරණ නන්දනඃ, පවන පුත්‍රතෙම; නෘපසුතෙන, රාජපුත්‍රයා විසින්; චිරාය, බොහෝ කලක්; සවිස්මයම්, විස්මය සහිතව; ඊක්ෂිතඃ, බලනලදී.

24 අථ, අනන්තරයෙන්; සඃ, ඒ පවනපුත්‍රතෙම; (පථි, මාර්ගයෙහි;) සර්ජවනාකුලම්, සදල වනයෙන් ආකුලවූ; (ද්‍යුතිමදභ්‍රම්)—ද්‍යුතිමත්, ශොභාමත්වූ; අභ්‍රම්, වලාඇත්තාවූ; අදභ්‍රමදච්ඡපම්—අදභ්‍ර, නොමඳවූ; මදච්ඡපම්, මත්ත හස්තීන් ඇත්තාවූ; භය සරොග සරොගතපන්නගම්—භය, භයින්; සරොග, රොග සහිතවූ; සරොගත, විලට ගියාවූ; පන්නගම්, සර්පයන් ඇත්තාවූ; (ඝනාස්‍ය, මේඝය සම්බන්ධිවූ;) ඝනාස්‍යදනාදිතම්—ඝන, ඝනවූ; ස්‍යද, වේගයෙන්; නාදිතම්, නාදකරණලද්දාවූ; තම් (අගාධිපම්), ඒ (පර්‍වතරාජයා); ගගනෙ, ආකාශයෙහි; සසර්ජ, හළී.)

25 තටයුගාතත වාරිද පක්ෂතිර්
ගුරුදරී මුඛ ලම්බිත පන්නගඃ
අනුචකාර පතඞ්ගපති මුත්පතන්
ඵණ ධරොද්ධරණෙ ධරණීධරඃ.

26 ක්ෂිතිභෘතා'භි හතාදථ වාරිධෙඃ
සමුදිතා'භි විහත්‍ය විරෙචනම්
අකෘතමීන කුලා කුලිතාන්තරා
ගුරුපයස්සමිති ජමිතිධ්වනිම්.

27 අභිහතො ගිරිණා වඩවානල
ප්‍රබල රොෂ ධරො ජලද්විපඃ
රචයතිස්ම සුවෙල මහාතරෞ
නියමිතස්ථිත එව ගතාගතම්.

28 උපල සඞ්කටකෛඃ (කටකෛ)ස්ථිතාඃ
කපි බලෙන නගා නගා ගාත්‍රගාඃ
පථි රචෙ රචිතා රචිතාණ්ඩජාඃ
කෘත රවං සමුද්‍ර සමුද්‍රසිරෙ.

---

25 තටයුගාතත වාරිද පක්ෂතිඃ—තටයුග, තටද්වයෙහි; ආතත, පතළාවූ; වාරිද, මෙඝ නැමැති; පක්ෂතිඃ, පක්ෂ ඇත්තාවූ; ගුරුදරීමුඛලම්බිත පන්නගඃ—ගුරු, මහත්වූ; දරීමුඛ, ලෙණමුඛයෙන්; ලම්බිත, එල්ලෙන්නාවූ; පන්නගඃ, සර්පයා ඇත්තාවූ; උත්පතන්, නැඟෙන්නාවූ; ධරණීධරඃ, පර්වතයතෙම්; ඵණධරොද්ධරණෙ—ඵණධර, සර්පයාගේ; උද්ධරණේ, උද්ධරණයෙහි; පතඞ්ගපතිම්, පක්ෂිරාජයා (ගරුඩයා); අනුචකාර, අනුකෙළේ.

26 අථ, අනන්තරයෙන්; ක්ෂිතිභෘතා, පර්වතයා විසින්; අභිහතාත්, පහරණලද්දාවූ; වාරිධෙඃ, සාගරයෙන්; සමුදිතා; නැංගාවූ; ගුරුපයස්සමිතිඃ—ගුරු, මහත්වූ; පයස්සමිතිඃ, පයස්සමිතිතොමෝ; විරෙචනම්, සූර්‍ය්‍යයා; අභිවිහත්‍ය, පැහැර; මීනකුලාකුලිතාන්තරා—මීනකුල, මත්ස්‍ය කුලයා විසින්; ආකුලිත, ආකුලකරණලද්දාවූ; අන්තරා, අන්තර ඇත්තී; ජමිති, ජම් යන අනුකරණ ඇතිව; ධ්වනිම්, නාදය; අකෘත, කළා.

27 ගිරිණා, පර්වතයා විසින්; අභිහතඃ, පහරණලද්දාවූ; වඩවානල ප්‍රබලරොෂධරඃ—වඩවානල, වඩබාග්නි නමැති; ප්‍රබල, බලවත්වූ; රොෂධරඃ, රොෂධරන්නාවූ; ජලද්විපඃ, සාගර නැමැති හස්තිතෙම්; සුවෙල මහාතරෞ—සුවෙල, සුවෙල පර්වත නමැති; මහාතරෞ, මහාවෘක්ෂයෙහි; නියමිතස්ථිත එව—නියමිත, බඳනාලදින්; ස්ථිතඑව, සිටියේම; ගතාගතම්, ගතාගතය (යාමඒම); රචයතිස්ම, කෙළේ.

28 උපල සඞ්කටකෛඃ—උපල, පාෂාණයෙන්; සඞ්කටකෛඃ,

29 ප්‍රවිදධුර්ගිරි භඞ්ග සමුත්පත-
විවිධ ධාතු රජාංසි මරුත්පථම්
සපදි චිත්‍ර රුචං ඝුණ වික්ෂත
ත්‍රිදශචාප ඛණ්ඩා ඉව විච්‍යුතාඃ.

30 ඝන සමුත්පතිතෝදක සන්තති
ස්ඵටික දණ්ඩ යුතං ක්ෂණ මාබභෞ
කිරණමෞක්තික ජාල වෘතං සදා
සකල චන්ද්‍ර සිතාතප වාරණම්.

31 ප්‍රථම මුද්ගත වාරිතතිඃ පතද්-
ගිරිතටාහත කොටි රුදන්වතඃ
ක්ෂණ මරෝචත වෘෂ්ණිෂු බිභ්‍රතො
භුජ ඉවාද්‍රිවරං මුර(වි)ද්විෂඃ.

සම්බාධවූ; කටකෛඃ, කුළින්; තතාඃ, පතළාවූ; ගාත්‍රගාඃ, ශරීරයට ගියාවූ; අචිතා රචිතාණ්ඩජාඃ—අචිත, ගියාවූ; ආරචිත, හඬන්නාවූ; අණ්ඩජාඃ, පක්ෂීන් ඇත්තාවූ; නගාඃ, පර්වතයෝ; සමුදඃ, සන්තොෂ ස හිතවූ; කපිබලෙන, කපිබලයා විසින්; කෘතරවම්, කරණලද නාද ඇතිව; මරුත්පථි, ආකාශයෙහි; න සමුද්දසිරෙ, නොනඟනලද්දෑහු නොවෙත්.

29 ගිරිභඞ්ග සමුත්පතද්විවිධ ධාතු රජාංසි—ගිරිභඞ්ග, පර්වත භඞ්ග යෙන්; සමුත්පතත්, නැඟෙන්නාවූ; විවිධ, අනෙකප්‍රකාරවූ; ධාතු ර ජාංසි, ධාතු රජස්හු; සපදි, එකෙණෙහි; මරුත්පථම්, ආකාශය; චිත්‍ර රුචම්, විසිතුරුවූ ශොභා ඇත්තාහු; ප්‍රවිදධුඃ, කළෝ; විච්‍යුත, ගිලිහු ණාවූ; ඝුණවික්ෂතත්‍රිදශචාප ඛණ්ඩා ඉව—ඝුණ, ගුල්ලන් විසින්; වික්ෂත, විදිනාලද්දෑවූ; ත්‍රිදශචාප ඛණ්ඩා ඉව, ඉන්ද්‍රචාප ඛණ්ඩමෙන්.

30 ඝන සමුත්පතිතෝදක සන්තතිස්ඵටික දණ්ඩයුතම්—ඝන, පහ රණලදින්; සමුත්පතිත, නැංගාවූ; උදක සන්තති, උදක සන්තති න මැති; ස්ඵටික දණ්ඩ, ස්ඵටික දණ්ඩයෙන්; යුතම්, යුක්තවූ; සදා, හැම කල්හි; කිරණ මෞක්තිකජාලවෘතම්—කිරණ, රශ්මි නමැති; මෞ ක්තිකජාල, මුක්තාජාලයෙන්; වෘතම්, පිරිවරණලද්දෑවූ; සකල චන්ද්‍ර සිතාතපවාරණම්—සකල, සම්පූර්ණවූ; චන්ද්‍ර, චන්ද්‍ර නමැති; සිතාත ප වාරණම්, ශ්වෙතාත පත්‍රය; ක්ෂණම්, ඇසිල්ලක්; ආබභෞ, හෙබ්බේ.

31 උදන්වතඃ, සාගරයෙන්; ප්‍රථමම්, පළමුකොට; උද්ගත වාරිත තිඃ—උද්ගත, නැංගාවූ; වාරිතතිඃ, වාරිතතිතොමෝ; පතද්ගිරිතටාහ තකොටිඃ—පතත්, හෙන්නාවූ; ගිරිතට, පර්වතතටයෙන්; ආහත, පහ රණලද්දෑවූ; කොටිඃ, කොටි ඇති; වෘෂ්ණිෂු, වෘෂ්ණියෙහිලා; අද්‍රිවරම්, පර්වත රාජයා; බිභ්‍රතඃ, උසුලන්නාවූ; මුර(වි)ද්විෂඃ, මුරවිෂ්හුගේ හෙ වත් විෂ්ණුහුගේ; භුජඉව, බාහුමෙන්; ක්ෂණම්, ඇසිල්ලක්; අරෝච ත, හෙබ්බී.

32 භෘත කපෝතක පොත ගලච්ඡවිඃ
පරි තතාන නතානග සම්පලවෙ
ද්‍රුත විතාන විතාන මභිස්ඵුටත්
තට පරග පරග තතිර්නභඃ.

33 පතිතශෛල ගුහාශත පූරණේ
රජතශෛල නිභො ජලබුද්බුදඃ
ජල නිමග්න සුරද්විප පුෂ්කර
ශ්වසිත සෘෂ්ට ඉවාම්බුනි පප්‍රථෙ.

34 ප්‍රචලතුඞ්ග තරඞ්ග දලාන්තර
ස්ඵුරිත විද්‍රුම කෙශර සම්පදි
ක්ෂුභිත සින්ධු සරෝරුහි කර්ණිකා
වපුරුවාහ පතන් කනකාචලඃ.

---

32 භෘත කපෝතක පොත ගලච්ඡවිඃ—භෘත, ගන්නාලද; කපෝතක පොත, කපෝතක පොතයන්ගේ; ගලච්ඡවිඃ, කණ්ඨ ශොභා ඇත්තාවූ; නගසම්පලවෙ—නග, පර්වතයන්ගේ; සම්පලවෙ, උපද්‍රව යෙහි; තතා, පතලාවූ; අභිස්ඵුටත් තටපරග පරගතතිඃ—අභිස්ඵුටත්, පැලෙන්නාවූ; තටපර, තටයෙහි පරවූ; අග, වෘක්ෂයන්ගේ; පරගතතිඃ, රේණුතතිතොමෝ; ද්‍රුතවිතාන විතානම්—ද්‍රුත, ශීඝ්‍රවූ; විතාන, පක්ෂි සමූහ නමැති; විතානම්, වියන් ඇති; නභඃ, ආකාශය; පරිතතාන, පැතුරුවූ.

33 පතිතශෛල ගුහාශත පූරණේ—පතිත, හුණුවාවූ; ශෛල, පර්වතයාගේ; ගුහාශත, ගුහාශතයන්ගේ; පූරණේ, පිරීමෙහි; රජත ශෛලනිභඃ, රජත පර්වතයක්හා සදෘශවූ; ජලබුද්බුදඃ, ජල බුද්බුද සතෙම; අම්බුනි, ජලයෙහි; පප්‍රථේ, පතළේ; ජලනිමග්න සුරද්විප පුෂ්කරශ්වසිත සෘෂ්ටඉව—ජල, ජලයෙහි; නිමග්න, ගැලුනාවූ; සුරද්විප, සුරද්විපයන්හුගේ; පුෂ්කර, කරාග්‍රයෙහි; ශ්වසිත, ශ්වාසයෙන්; සෘෂ්ටඉව, හරණලද්දක්හුමෙන්; (අම්බුනි පප්‍රථේ.)

34 ප්‍රචලතුඞ්ග තරඞ්ග දලාන්තර ස්ඵුරිත විද්‍රුම කෙශර සම්පදි—ප්‍රචල, සැලෙන්නාවූ; තුඞ්ග, උස්වූ; තරඞ්ග, රළ නමැති; දල, පත්‍රයන්ගේ; අනන්තර, අතුරෙහි; ස්ඵුරිත, බබලන්නාවූ; විද්‍රුම, පබළු නමැති; කෙශරසම්පදි, කෙසුරු සම්පතක් ඇත්තාවූ; ක්ෂුභිත සින්ධු සරෝරුහි—ක්ෂුභිත, ඇලලෙනලද්දවූ; සින්ධු, සාගර නමැති; සරෝරුහි, පද්මයෙහි; පතන්, හෙන්නාවූ; කනකාචලඃ, කනක පර්වතය තෙම; කර්ණිකාවපුඃ, කර්ණිකාරූපය; උවාහ, ඉසිලී.

35 කපිධූතාචල ඝාත සමුත්පත-
ජ්ජලධි ඛණ්ඩ නිරස්ත නිපාතිතඃ
භුවි විචෙෂ්ටන පිෂ්ට ගිරිද්‍රුමඃ
පෘථුතනුඃ සවුරතිස්ම තිමිඞ්ගිලඃ.

36 අසමකං සමකම්පත වාරිධෙඃ
ස්වරචිතා රචිතා තති රූර්මිභිඃ
අභිහතා හිත තාලකෘතධ්වනි-
වලසිනී ලසිනීව භුජාවලී.

37 විසසෘප්සුඃසිත ශඞ්ඛ විහඞ්ගකඃ
සලිලවෙග ධූතාඃ පරිතස්තටම්
ශිඛරිණා'භි හතස්‍ය පයොනිධෙ-
විදලිතාස්ථිලවා ඉව භූරිශඃ.

---

35 කපිධූතාචලඝාත සමුත්පතජ්ජලධි ඛණ්ඩ නිරස්තනිපාතිතඃ—කපි, කපීහු විසින්; ධූත, කම්පාකරණලද්දාවූ; අචල, පර්වතයෙන්; ඝාත, පැහැරමෙන්; සමුත්පතත්, නැගෙන්නාවූ; ජලධිඛණ්ඩ, සාගර ඛණ්ඩයෙන්; නිරස්ත, දුරුකරණලදින්; නිපාතිතඃ, හෙළනලද්දාවූ; භුවි, පෘථිවියෙහි; විචෙෂ්ටනපිෂ්ට ගිරිද්‍රුමඃ—විචෙෂ්ටන, පෙරළීමෙන්; පිෂ්ට, සුණුකරණලද; ගිරි, පර්වතහා; ද්‍රුමඃ, වෘක්ෂ ඇත්තාවූ; පෘථුතනුඃ, මහත්වූ ශරීර ඇත්තාවූ; තිමිඞ්ගිලඃ, තිමිඞ්ගිලතෙම; සවුරතිස්ම, සැලිණි.

36 වාරිධෙඃ, සාගරයාගේ; ඌර්මිභිඃ, රළින්; රචිතා, කරණලද්දාවූ; ස්වරචිතා—ස්වර, නාදයෙන්; චිතා, ගැවසීගත්තාවූ; අභිහතා—අභි, සර්පයන්විසින්; තතා, පතළාවූ; තතිඃ, තතිතොමෝ; අසමකම්, විෂමවූ ජලඇතිවෑ; සම කම්පත, කම්පාවූ; අභිහතතාල කෘතධ්වනිඃ—අභිහත, කරණලද්දාවූ; තාල, තාලයෙන්; කෘත, කරණලද්දාවූ; ධ්වනිඃ, ධ්වනි ඇති; වලසිනී, වළලය ඇත්තාවූ; ලසිනී, ලය ඇත්තාවූ; භුජාවලීව, භුජාවලියක්මෙන්.

37 සිතශඞ්ඛ විහඞ්ගකඃ—සිත, සුදුවූ; ශඞ්ඛ විහඞ්ගකඃ, ශඞ්ඛ විහක්නීහු; සලිලවෙගධූතාඃ—සලිලවෙග, ජලවෙගයෙන්; ධූතාඃ, කම්පාකරණලද්දාහු; තටම්පරිතඃ, තටය සිසාරවා; විසසෘප්සුඃ, පතළෝ; ශිඛරිණා, පර්වතයා විසින්; අභිහතස්‍ය, පහරණලද්දාවූ; පයොනිධෙඃ, සාගරයාගේ; භූරිශඃ, බොහෝසේ; විදලිතාස්ථිලවා ඉව—විදලිත, බිඳිනාලද්දාවූ; අස්ථිලවා ඉව, අස්ථිලවයන්මෙන් (ඇටලැලීමෙන්.)

38 ගිරි හතක්‍ෂුභිතො මකරාකර-
ස්තටභුවං පරිලඞ්ඝ්‍ය කටූක්වණන්
අපසසර්ප නගොධරණාහිත
ප්‍රකට රඤ්ජු නිපීත තනූකෘතඃ.

39 උ(ද) පතත් කපි ඝූර්ණිත මහීධර
ක්‍ෂුභිතභින්නන මහාර්ණව සන්තතිඃ
නිහතයෙන්නු විරොචන තෙජසඃ
ශශිනි ලක්‍ෂ්මනු මාර්ෂ්ටු මසඞ්ගිනී.

40 ක්‍ෂිතිධරාහත දූර සමුත්පලුත
ප්‍රබලවාරි රයෙණ (නි)පාතිතඃ
තට වනානි දදෘහ මහොරග-
ස්තනු භරෙණ රුජන් විෂ වහ්නිනා.

---

38 මකරාකරඃ, සාගරයතෙම; ගිරිහතක්‍ෂුභිතඃ—ගිරි, පර්වතයා වි-සින්; හත, පහරණලදින්; ක්‍ෂුභිතඃ, අලලනලද්දේ; තටභුවම්, තට භූමිය; පරිලඞ්ඝ්‍ය, ඉක්මෙ; කටු, කර්කශවූ; ක්වණන්; හඬන්නේ; නගොධරණාහිත ප්‍රකට රඤ්ජු නිපීත තනූකෘතඃ—නග, පර්වතයන්ගේ; උධරණ, ඉදිරීමෙන්; ආහිත, කරණලද; ප්‍රකට, ව්‍යක්තවූ; රඤ්ජු, රඤ්ජුයෙන්; නිපීත, බොනලදින්; තනූකෘතඃ, කෘශකරණලද්දේ; අපසසර්ප, පහලේ.

39 කපිඝූර්ණි මහීධරක්‍ෂුභිතභින්නන මහාර්ණව සන්තතිඃ—කපි, කපිහු විසින්; ඝූර්ණි, බමනලද; මහීධර, පර්වතයෙන්; ක්‍ෂුභිත, අලලනලදින්; භින්නන, බිඳිනාලද; මහාර්ණව, මහාසාගරයාගේ; සන්තතිඃ, ජලසන්තතිතොමෝ; අසඞ්ගිනී, අස්ඛලිතවූ; විරොචනතෙජසඃ—විරොචන, සූර්‍ය්‍යයාගේ; තෙජසඃ, තෙජස්හුගේ; නිහතයෙ, නැසීම්පිණිස; උදපතන්නු, නැඟියේහෝ (නොහොත්); ශශිනි, චන්ද්‍රයාකෙරෙහි; ලක්‍ෂ්ම, කලඞ්කය; මාර්ෂ්ටුම්, ශුධකරණ පිණිස; (උදපතන්නු, නැඟියේහෝ.)

40 ක්‍ෂිතිධරාහත දූර සමුත්පලුත ප්‍රබලවාරි රයෙණ—ක්‍ෂිතිධර, පර්වතයා විසින්; ආහත, පහරණලදින්; දූර, දුරැ; සමුත්පලුතඃ, නැංගාවූ; ප්‍රබල, බලවත්වූ; වාරිරයෙණ, ජලවෙගයෙන්; (නි)පාතිතඃ, හෙලනලද්දාවූ; මහොරගඃ, සර්පතෙම; තටවනානි, තටවනයන්; තනුභරෙණ, ශරීරභාරයෙන්; රුජන්, බිඳිනේ; විෂවහ්නිනා, විෂ වහ්නියෙන්; දදෘහ, දැවී.

41 අබ්ධිපයොධි නභශ්චර සංහති-
න්නභසි මීනතතිර්භුවි තද්වයම්
ඉති ජගත්ත්‍රිතයං කපිභිඃ ක්ෂණා-
විවශ ජඞ්ගම වෘත්ති විමිශ්‍රිතම්.

42 උපනිෂෙදු රදෘෂ්ට තටවයං
නභසිදිසි පරිභ්‍රමණාතුරාඃ
සලිලවෙග වශෙන පරිභ්‍රමන්-
මහිෂ ශෘඞ්ගවනෙෂු ශිඛණ්ඩිනඃ.

43 මකර කෘත්ත කරස්‍ය කරශ්‍රියං
ප්‍රතරතො රදිනඃ පුනරාදධෞ
ක්ෂතජ ගන්ධ හෘතඃ සරසව්‍රණ
ග්‍රස(න) ගෘධ්නු රහිස්තනු සම්පදා.

44 නිනදතා නදතාඩිත මෙඛලං
විගලතා ගලතා වෘත සානුනා
අසුභුජා සුභුජා 'සුරසංහතිඃ
ප්‍රවිදිතා විදිතා දිශි භූභෘතා.

---

41 අධිපයොධි, සාගරයෙහි; නභශ්චර සංහතිඃ, නභශ්චර සංහතිය; හෙවත් නොයෙක් පක්ෂි සමූහයා; නභසි, ආකාශයෙහි; මීනතතිඃ, මීන තතියා; භුවි, පෘථිවියෙහි; තද්වයම්, ඒ දෙකයයි; ඉති, මෙසේ; කපිභිඃ, වානරයන්විසින්; ක්ෂණාත්, ඇසිල්ලෙකින්; ජගත්ත්‍රිතයම්, තුන්ලොවතෙම; විවශජඞ්ගම වෘත්ති—විවශ, පරවශවූ; ජඞ්ගමවෘත්ති, ජඞ්ගමවෘත්ති ඇත්තේ; විමිශ්‍රිතම්, මිශ්‍රකරණලදී.

42 ශිඛණ්ඩිනඃ, මයූරයෝ; අදෘෂ්ට, නොදක්නාලද්දාවූ; තටවයම්, තටවය ඇතිව; නභසි, ආකාශයෙහි; දිසී පරිභ්‍රමණාතුරාඃ—දිසී, බොහෝ කලක්; පරිභ්‍රමණ, පරිභ්‍රමණයෙන්; ආතුරාඃ, ආතුරවූවාහු; සලිලවෙග වශෙන, ජලවෙග වශයෙන්; පරිභ්‍රමන් මහිෂශෘඞ්ග වනෙෂු—පරිභ්‍රමත්, බමන්නාවූ; මහිෂශෘඞ්ග වනෙෂු, මහිෂශෘඞ්ග වනයෙහි; උපනිෂෙදුඃ, හුන්නෝ.

43 ප්‍රතරතඃ, පිහිනන්නාවූ; මකරකෘත්ත කරස්‍ය—මකර, මකරයාවිසින්; කෘත්ත, කපනලද්දාවූ; කරස්‍ය, අත්ඇති; රදිනඃ, හස්තිහුගේ; ක්ෂතජගන්ධහෘතඃ—ක්ෂතජගන්ධ, රුධිරගන්ධයෙන්; හෘතඃ, ගන්නාලද්දාවූ; සරසව්‍රණග්‍රස(න)ගෘධ්නුඃ—සරස, සදූවවූ; ව්‍රණ, ව්‍රණයාගේ; ග්‍රස(න), කෑමෙහි; ගෘධ්නුඃ, ගිජුවූ; අහිඃ, සර්පතෙම; තනුසම්පදා, ශරීර සම්පත්තියෙන්; පුනඃ, නැවත; කරශ්‍රියම්, හස්තශ්‍රිය; ආදධෞ, කෙළේ.

44 නදතාඩිතමෙඛලම්—නද, නාදයෙන්; තාඩිත, තලනලද්දාවූ;

45 අථනිරීක්ෂ්‍ය චිරං හරි චෙෂ්ටිතං
සපදි වන්ධ්‍ය මවන්ධ්‍ය පරාක්‍රමඃ
ඉද මුවාච ගභීර තයාජිත
ක්ෂුභිත සින්ධුරවං නෘවරෙවචඃ.

46 ඉහ ගිලන්ති තිමිඞ්ගිල පඞ්ක්තයඃ
ක්ෂුභිත සම්පතිතාස්තිමි ශඞ්කයා
සලිලධෞ තිමිතං තිමිතං නගං
ත්‍යජතසෙතු විධාන මනොරථම්.

47 ගිරිකුලානි කුලානි සමීරණ
ක්ෂුභිතරඞ්ගි තරඞ්ගි ජලොච්චයම්
ශරභවන්ති භවන්ති න කිංචන
විපහිතානි හිතානි මහොදධිම්.

මෙඛලම්, මෙඛලා ඇතිවූ; නිනදතා, නාදකරන්නාවූ; විගලතා, ගිලියෙන්නාවූ; අගලතාවෘත සානුනා—අග, වෘක්ෂහා; ලතා, ලතායෙන්; ආවෘත, වලකනලද්දාවූ; සානුනා, කුළු ඇති; අසුභුජ,ප්‍රාණ භුග්වූ; ප්‍රාණ කන්නාවූ; භූභෘතා, පර්වතයා විසින්; සුභුජ, ශොභන වූ බාහු ඇති; දිශි, දිශ්හි; විදිතා, ප්‍රසිද්ධවූ; අසුරසංහති, අසුරසංහති තොමෝ; ප්‍රවිදිතා, ඛණ්ඩකරණලද.

45 අථ, අනන්තරයෙන්; අවන්ධ්‍ය පරාක්‍රමඃ—අවන්ධ්‍ය, තුච්ඡනොවූ; පරාක්‍රමඃ, පරාක්‍රමඇති; නෘවරඃ, රජතෙම; වන්ධ්‍යම්, තුච්ඡවූ; හරිචෙෂ්ටිතම්, වානරයන්ගේ චෙෂ්ටාව; (ක්‍රියාව;) චිරම්, බොහෝ කලක්; නිරීක්ෂ්‍ය, බලා; සපදි, එකෙණෙහි; ගභීරතයා, ගභීරත්වයෙන්; ජිත ක්ෂුභිත සින්ධුරවම්—ජිත, දිනනලදින්; ක්ෂුභිත, අලළුනලද; සින්ධුරවම්, සාගරධ්වනි ඇති; ඉදංවචඃ, මේ වචනය; උවාච, කී.

46 ක්ෂුභිත සම්පතිතා—ක්ෂුභිත, අලළුනලදින්; සම්පතිතා, රැස්වූ; තිමිඞ්ගිල පඞ්ක්තයඃ, තිමිඞ්ගිල පඞ්ක්තීහු; ඉහ සලිලධෞ, මේ සාගරයෙහි; තිමිතං තිමිතම්, ලූලු; නගම්, පර්වතය; තිමිශඞ්කයා, තිමිශඞ්කායෙන්; ගිලන්ති, ගෙලෙති; සෙතුවිධාන මනොරථම්, සෙතුවිධානයෙහි මනොරථය; ත්‍යජත, හරිව්.

47 කුලානි, පෘථිවිය ගන්නාවූ; ශරභවන්ති, ශරභ මෘගයන් ඇත්තාවූ; විපහිතානි—විප, හස්තීන් විසින්; හිතානි, පැමිණෙනලද්දාවූ; ගිරිකුලානි, පර්වතකුලයෝ; සමීරණ ක්ෂුභිත රඞ්ගි තරඞ්ගි ජලොච්චයම්—සමීරණ, පවනින්; ක්ෂුභිත, අලළුනලදින්; රඞ්ගි, පිනීම් ඇති; තරඞ්ගි, රළඇති; ජලොච්චයම්, ජල සමූහයා ඇත්තාවූ; මහොදධිම්, සාගරයට; හිතානි, පැමිණියාහු; කිංචන නභවන්ති, කිසිවක් නොවෙත්.

48 අයමුපාහිත සේතුර කම්පිත-
සඤ්චිත මහාතිමි දේහ මහීධරෛඃ
බලමිදං සකලං ශරතාඩිතො
නයතු වාරිධිරෙව පරං තටම්.

49 මකර දන්ති ගතො (නෘපලීලයා)
ජලධිමුත්තරතුපල වගෙශ්වරඃ
භුජග සෛන්‍ය වෘතඃ ස්ඵුට විද්‍රුම
ද්‍රුමවනං රදනෙන විභජයන්.

50 මදිතරෝ'දිත රොෂ ධරෛ රණ
ක්ෂමකරෛර්මකරෛරගජ සන්නිභෛඃ
තරති කො'රති කොප වෘතාසුරං
ධ්‍රැවදකං වදකම්පති මාකුලම්.

51 ඉති ගිර චලිතො දෘඪ කිලන-
ධ්වනිත කම්පිත දිග්විදිශොනලඃ
මලය කුජ දරීෂු මහීභෘතඃ
පෘථුරුතඃ ප්‍රථමං සමවෙශයන්.

---

48 අකම්පිතසඤ්චිත මහාතිමිදෙහ මහීධරෛඃ—අකම්පිත, කම්පා නැතිව; සඤ්චිත, සිටියාවූ; මහාතිමි, මහා තිමීන්ගේ; දෙහ, ශරීර නමැති; මහීධරෛඃ, පර්වතයෙන්; උපාහිතසෙතුඃ—උපාහිත, කරණ ලද්දාවූ; සෙතුඃ, සෙතු ඇත්තාවූ; ශරතාඩිතඃ, ශරයෙන් තාඩිතවූ; අයම් වාරිධිරෙව, මේ සාගරයම; ඉදං සකලම් බලම්, මේ සියලු සෙනඟ; පරංතටම්, පරතටයට; නයතු, පමුණුවාවා.

49 පලවගෙශ්වරඃ, වානරෙශ්වරතෙම; මකර දන්තිගතඃ, මකර දන්තිනු නර පැමිණියේ; භුජගසෛන්‍යවෘතඃ, භුජගසෛන්‍යයා විසින් පිරිවරණලද්දේ; ස්ඵුටවිද්‍රුම ද්‍රුමවනම්—ස්ඵුට, ව්‍යක්තවූ; විද්‍රුම, විද්‍රුම නමැති; ද්‍රුමවනම්, වෘක්ෂවනය; රදනෙන, දන්තයෙන්; විභජයන්, බිඳුවන්නේ; (නෘපලීලයා) නෘපලීලායෙන්; ජලධිම්, සාගරය; උත්තරතු, උත්තීර්ණවේවා; (පරතෙරවේවා.)

50 අදිතරොෂධරෛඃ—අදිත, අවණ්ඩවූ; රොෂධරෛඃ, රොෂදරන්නාවූ; රණක්ෂමකරෛඃ—රණක්ෂම, යුධයට්ක්ෂමවූ; කරෛඃ, අත්ඇත්තාවූ; ගජසන්නිභෛඃ, හස්තින්හා සදෘශවූ; මකරෛඃ, මකරයන් විසින්; ආකුලම්, ආකුලවූ; අරතිකොපවෘතාසුරම්—අරති, අරතිහා; කොප, කොපයෙන්; වෘත, වසනලද්දාවූ; අසුරම්, අසුරයන් ඇත්තාවූ; ධ්‍රැවදකම්—ධ්‍රැව, එකාන්තයෙන්; උදකම්, ජලඇත්තාවූ; කම්පතිම්, සාගරය; මදිතරඃ, මාකෙරෙන් අන්‍යවූ; කඃ, කවරෙක්; තරති, පීනාද; වද, කිය.

51 ඉති, මෙසේ; ගිරා, තෙප්ලෙන්; චලිතඃ, කම්පිතවූ; නලඃ, න

52 හරිවරඃ ක්‍රමශො ගිරි සඞ්ක්‍රමං
දෘඪ සමර්පිත මූල නිබන්ධනම්
සපදි බද්ධු මභෙදන මම්බුධෞ
ශි(ඛ)රිණාං නිකරෛ රුප චක්‍රමෙ.

53 තට සමර්පිත මූල නිබන්ධනඃ
පෘථුධරාධර සෙතුරකම්පනඃ
ජලනිධෞ මලයස්‍ය මහීභෘතඃ
ප්‍රසරදඞ්කුරවච්චවෘධෙශනෛඃ.

54 අභිහතො ගිරිණා රව භෛරවඃ
පතිරපා මනිමෙෂ විලොචනඃ
සමුදිතොදක-සංහති බාහුනා
හෘදි ජඝාන රුෂෙව මහා කපිම්.

ලතෙම; පෘථුරුතඃ, මහත්වූ නාදඇත්තේ; දෘඪකීලනධ්වනිත කම්පිතදිග්විදිශඃ—දෘඪ, දෘඪකොට; කීලන, හිඳිවීමෙහි; ධ්වනිත, නාදයෙන්; කම්පිත, කම්පාකරණලද්දාවූ; දිග්විදිශඃ, දිශා අනුදිශා ඇත්තාවූ; මහීභෘතඃ, පර්වතයන්; මලයකුඤ්ජරීෂු, මලයකුඤ්ජරියෙහි; ප්‍රථමම්, පළමුකොට; සමවෙශයත්, පිහිටවී.

52 හරිවරඃ, වානරෙශ්වරතෙම; සපදි, එකෙණෙහි; දෘඪ සමර්පිතමූලනිබන්ධනම්—දෘඪ, දෘඪකොට; සමර්පිත, පිහිටුවනලද්දාවූ; මූලනිබන්ධනම්, මූලනිබන්ධන ඇත්තාවූ; අභෙදනම්, භෙදයක් නැත්තාවූ; ගිරිසඞ්ක්‍රමම්, ගල්හෙය; අම්බුධෞ, සාගරයෙහි; ශි(ඛ)රිණාංනිකරෛඃ, පර්වත සමූහයෙන්; ක්‍රමශඃ, ක්‍රමයෙන්; බද්ධුම්, බඳනට; උපචක්‍රමෙ, පටන්ගති.

53 තටසමර්පිත මූලනිබන්ධනඃ—තට, තටයෙහි; සමර්පිත, පිහිටුවනලද්දාවූ; මූලනිබන්ධනඃ, මූලනිබන්ධන ඇත්තාවූ; අකම්පනඃ, අචලවූ; පෘථුධරාධරසෙතුඃ—පෘථු, මහත්වූ; ධරාධරසෙතුඃ, ගිරිසඞ්ක්‍රමයතෙම; ජලනිධෞ, සාගරයෙහි; මලයස්‍යමහීභෘතඃ, මලය පර්වතයාගේ; ප්‍රසරදඞ්කුරවත්—ප්‍රසරත්, පැතිරෙන්නාවූ; අඞ්කුරවත්, අඞ්කුරයක්මෙන්; ශනෛඃ, සෙමෙන්; වවෘධෙ, වැඩියේ.

54 ගිරිණා, පර්වතයා විසින්; අභිහතඃ, පහරණලද්දාවූ; රවභෛරවඃ—රව, නාදයෙන්; භෛරවඃ, භයඞ්කරවූ; අනිමෙෂ විලොචනඃ, අනිමෙෂ, මත්ස්‍ය නමැති; විලොචනඃ, ඇස්ඇත්තාවූ; (නොහොත්) අනිමෙෂ, නිමෙෂ රහිතවූ; විලොචනඃ, ඇස්ඇත්තාවූ; අපාම්පතිඃ, සාගරයතෙම, සමුදිතොදක සංහති බාහුනා—සමුදිත, නැංගාවූ; උදක සංහති, උදක සංහති නමැති; බාහුනා, හස්තයෙන්; මහාකපිම්, මහා කපීනු; රුෂෙව, රොෂයෙන්මෙන්; හෘදි, ළෙහි; ජඝාන, පහළී.

55 ශමිත රෙණු කරෙණුකටද්‍රව
ස්‍රුති ලවාසිත වාසිත කන්දරෛඃ
ප්‍රවිදධෞතත ධෞත තටංනගෛඃ
කපිරශඞ්ක මශඞ්ක මභික්ෂිපන්.

56 අබ්ධිපයොධි නලෙන (නි)පාතිතඃ
සලිලනාද නිනාදිත දිඞ්මුඛඃ
ධූත තිමිඞ්ගිල පුච්ඡහතඃ පුන-
ර්ගගන මුත්පතිතො ජගතීධරඃ.

57 දධති කුම්භපති වපුරායතං
කඨින පාණිතටෙපතිතං නගම්
කෘත රවෛර්ගුරු විස්මය මීක්ෂිතො
භ්‍රම(ය)තිස්ම චිරං හරි සෛනිකෛඃ.

58 මලය ශෛල මුඛාහිත බන්ධනඃ
කපිභිරබ්ධි කෘතො ගිරි සඞ්ක්‍රමඃ
ජලනිධෞ නිහිතො ජලවාඞ්ජයා-
භුජ ඉවාස මහාසුර දන්තිනඃ.

---

55 ශමිතරෙණු කරෙණු කටද්‍රව ස්‍රුති ලවාසිත වාසිත කන්දරෛඃ—ශමිත, සංසිඳුවනලද; රෙණු, රෙණුඇති; (ධූලිඇත්තාවූ;) කරෙණු, හස්තිනීන්ගේ; කටද්‍රව, මද ජලයන්ගේ; ස්‍රුතිලව, නිෂ්‍යන්දබින්දුයෙන්; අසිත, කළුවූ; වාසිත, සුවඳ කවනලද; කන්දරෛඃ, කන්දර ඇත්තාවූ; නගෛඃ, පර්වතයෙන්; කපිඃ, වානරතෙම; තත ධෞත තටම්—තත, පැතිරි; ධෞත, සෝදන; තටම්, තටඇත්තාවූ; කම්, ජලය; අශඞ්කම්, සැකනැතිව; අභික්ෂිපන්, පහරණේ; අශම්, අශාන්තිය; ප්‍රවිදධෞ, කෙළේ.

56 අබ්ධිපයොධි, සාගරයෙහි; නලෙන, නලයාවිසින්; (නි)පාතිතඃ, හෙළනලද්දාවූ; සලිලනාදනිනාදිත දිඞ්මුඛඃ—සලිලනාද, ජලධ්වනියෙන්; නිනාදිත, නාදකරණලද; දිඞ්මුඛඃ, දිඞ්මුඛ ඇත්තාවූ; ධූත තිමිඞ්ගිල පුච්ඡහතඃ—ධූත, කම්පාකරණලද; තිමිඞ්ගිල, තිමිඞ්ගිලයාගේ; පුච්ඡ, වාලධියෙන්; හතඃ පහරණලද්දාවූ; ජගතීධරඃ, පර්වතයතෙම; පුනඃ, නැවත; ගගනම්, ආකාශයට; උත්පතිතඃ, නැංගේ.

57 කුම්භපතිඃ, කුම්භපතිතෙම; ආයතම්, දික්වූ; වපුඃ, ශරීරය; දධති, උසුලන්නාවූ; කඨිනපාණිතටෙ—කඨින, දැඩිවූ; පාණිතටෙ, පාණිතටයෙහි; පතිතම්, හුණුවාවූ; නගම්, පර්වතය; කෘතරවෛඃ, කරණලද නාදඇත්තාවූ; හරිසෛනිකෛඃ, හරිසෛනිකයන් විසින්; ගුරුවිස්මයම්—ගුරු, මහත්වූ; විස්මයම්, විස්මය ඇතිව; ඊක්ෂිතඃ, බලනලද්දේ; චිරම්, බොහෝ කලක්; භ්‍රම(ය)තිස්ම, බැමවී.

58 මලයශෛලමුඛාහිත බන්ධනඃ—මලයශෛල, මලය පර්වතයා

59 අපහසන්නිව ඓණ රුචාචිරං
ගිරි හතොදිත ඝනනාති බාහුනා
අභිජ්ඣාන පයොනිධි රුඬ්ඪතඃ
කුසුමභාජී සුවෙල ශිරස්තටෙ.

60 පරිසරස්ථ සරඃස්ඵුටාචල
ක්ෂතවිමාන විමාන මහොරගම්
විතතරාග තරඟ මණිප්‍රභා
ජනිතරඞ්ග තරඞ්ග කෘතධ්වනිම්.

61 විතතධාතු රසං ධරණිධර
ක්ෂත කෘත ව්‍රණ චක්‍රම්වාම්බුධෙඃ
අභිචකර්ත නාලො 'නලභාසුරඃ
සලිල පෘෂ්ඨ තටං ගිරි සෙතුනා.

ගේ; මුඛ, මුඛයෙහි; ආඝිත, කරණලද; බන්ධනඃ, බන්ධන ඇති; කපිභිඃ, වානරයන් විසින්; අඞ්කෘතඃ, අඩක්කරණලද්දාවූ; ගිරිසඞ්ක්‍රමඃ, ගිරිසඞ්ක්‍රමයතෙම; ජලනිධෞ, සාගරයෙහි; ජලවාඤ්ඡයා, ජලවාඤ්ඡායෙන්; නිහිතඃ, පිහිටුවනලද්දාවූ; මහාසුර දන්තිනඃ, මහා අසුර හස්තියක්හුගේ; භුජඉව, බාහුවමෙන්; ආස, වී.

59 චිරම්, බොහෝ කලක්; ඓණරුචා, ඓණශොභායෙන්; අපහසන්නිව, අපහාසකරන්නක්හු වැනිවූ; ඌඪතඃ, ඌඪතාවූ; පයොනිධිඃ, සාගරයතෙම; ගිරිහතොදිත ඝනනාතිබාහුනා—ගිරි, පර්වතයාගේ; හත, පැහැරමෙන්; උදිත, නැංගාවූ; ඝනනාති, ජල සමූහ නමැති; බාහුනා, හස්තයෙන්; කුසුමභාජී, පුෂ්පසෙවුනාවූ; සුවෙල ශිරස්තටෙ, සුවෙලනම් පර්වත ශිරස්තටයෙහි; අභිජ්ඣාන, පහළී.

60 පරිසරස්ථ සරඃ ස්ඵුටාචල ක්ෂතවිමාන විමාන මහොරගම්—පරිසරස්ථ, පරතීරයෙහි පිහිටියාවූ; සරඃ, විලින්; ස්ඵුට, විෂමවූ; අචල, පර්වතයෙන්; ක්ෂත, පහරණලද; විමාන, විමාන ඇති; විමාන, විගතවූ මානඇති; මහොරගම්, මහා සර්පයන් ඇත්තාවූ; විතතරාග තරඟමණිප්‍රභා ජනිතරඞ්ග තරඞ්ග කෘතධ්වනිම්—විතත, පතලාවූ; රාගතර, අත්‍යර්ථයෙන් රත්පැහැ ඇති; අග, පර්වතයෙහි; මණිප්‍රභා, මණිප්‍රභායෙන්; ජනිත, කරණලද; රඞ්ග, රුඳීම් ඇති; තරඞ්ග, රළින්; කෘත, කරණලද; ධ්වනිම්, නාදඇත්තාවූ.

61 විතතධාතු රසම්—විතත, පතලාවූ; ධාතුරසම්, ගෛරික රස ඇත්තාවූ; ධරණිධරක්ෂත කෘතව්‍රණ චක්‍රම්ව—ධරණිධර, පර්වතයාගේ; ක්ෂත, පැහැරමෙන්; කෘත, කරණලද; ව්‍රණචක්‍රම්ව, ව්‍රණචක්‍රයක්වැනිවූ; අම්බුධෙඃ, සාගරයාගේ; සලිලපෘෂ්ඨතටම්, සලිලපෘෂ්ඨතටය; ගිරිසෙතුනා, පර්වත සඞ්ක්‍රමයෙන්; අනලභාසුරඃ—අනල, වහ්නිසේ; භාසුරඃ, බබලන්නාවූ; නලඃ, නලතෙම; අභිචකර්ත, කැපී.

62 අවසිතො නගසෙතු රලක්ෂිත
ක්ෂිපති විෂ්ණු වරාහ රදෙ භුවි
විෂමකෘෂ්ට තයා ජල පෘෂ්ඨතඃ
සමුදිතඃ ක්ෂිති පාර්ශ්ව ඉවෛකතඃ.

63 උදධිසෙතු රගචය සඞ්ගතඃ
සරලපුච්ඡ විදාරිත දන්තිනඃ
වපුරුවාහ පරං ග්‍රසිතුංගජං
ප්‍රසරතො'ජගරස්‍ය ගරීයසඃ.

64 චිරදශුබ විධෞ ගිරි සඞ්ක්‍රමෙ
ජලධිඛාත කෘතාන්තර සඞ්ගිනි
මලයතුඞ්ග සුවෙල සුරද්විප-
චය බෘහද්භුජ බන්ධ ඉවා බභෞ.

65 මලයකූජ සුවෙල තටාශ්‍රයඃ
ස්ථිරතරෙණු ධරාධර සඞ්ක්‍රමඃ
උභයකොටි ගතෞ ධරණීධරෞ
තුලසිතුංනු තුලා පරිනිර්ම්මිතා.

---

62 අවසිතඃ, * නිමවනලද්දවූ; නගසෙතුඃ, පර්වතසෙතුවතෙම; අලක්ෂිත, දක්නාලදී; විෂ්ණුවරාහරදෙ—විෂ්ණුවරාහ, විෂ්ණුවරාහයාගේ; රදෙ, දන්තය; භුවි, පෘථිවියෙහි; ක්ෂිපති(සති), දමන කල්හි; විෂමකෘෂ්ටතයා, විෂමකොට අදනාලදබැවින්; එකතඃ, එක් පාර්ශවයෙකින්; ජලපෘෂ්ඨතඃ, ජලපෘෂ්ඨයෙන්; සමුදිතඃ, නැංගාවූ; ක්ෂිති පාර්ශවඉව, ක්ෂිතිපාර්ශවයක්මෙන්.

63 අගචයසඞ්ගතඃ—අගචය, පර්වතචයහා; සඞ්ගතඃ, සකතවූ; උදධිසෙතුඃ, සාගරයෙහි සෙතුවතෙම; සරලපුච්ඡ විදාරිත දන්තිනඃ—සරල, සෘජුවූ; පුච්ඡ, වාලධියෙන්; විදාරිත, පළනලද; † දන්තිනඃ, හස්තීහු ඇති; අපරම්ගජම්, අන්‍ය හස්තියක්හු; ග්‍රසිතුම්, ග්‍රාසකරන්නට; ප්‍රසරතඃ, යන්නාවූ; ගරීයසඃ, අත්‍යර්ථයෙන් ගුරුවූ; අජගරස්‍ය, අජගරයාගේ; වපුඃ, ශරීරය; උවාහ, ඉසිලී.

64 ගිරිසඞ්ක්‍රමඃ, පර්වතසෙතුවතෙම; චිරද්ශුබවිධෞ, හස්තිශුබ විධිය; ජලධිඛාතකෘතාන්තර සඞ්ගිනි(සති)—ජලධිඛාත, සාගර නැති පිරියෙන්; කෘත, කරණලද; අන්තර, බාධා ඇති; සඞ්ගිනි(සති), සඞ්ග ඇති කල්හි; මලයතුඞ්ගසුවෙල සුරද්විපචය බෘහද්භුජ බන්ධඉව—මලය, මලය පර්වතයහා; තුඞ්ග, හිවියාවූ; සුවෙල, සුවෙල පර්වත නමැති; සුරද්විපචය, සුර හස්තීන් දෙදෙනාගේ; බෘහත්, මහත්වූ; භුජබන්ධඉව, බාහු බන්ධයක්මෙන්; ආබභෞ, හෙබ්බේ.

65 මලයකූජ සුවෙල තටාශ්‍රයඃ—මලයකූජ, මලය පර්වතකූජයහා;

---

* අරක්ෂිත—සන්න. † කරනලද—සන්න.

66 අපරසේතු පථස්‍ය විවිත්සයා
කඨිනකෝටි යුගේ විනිවේශිතෝ
අජනි කාචවරෝනු වනෞකසා
ගිරිවරෝ වපනේතු මිතෝ'න්‍යතඃ.

67 ජලමුදස්‍ය (තිමිඞ්ගිල සම්පදඃ)
ප්‍රසභ මුද්ධරණාය පයෝනිධේඃ
පෘථුදුරුද්ධර මන්ත(ක) ධීවර
(ප්‍රවිහිතං නු) දෘඪං (වෘති) බන්ධනම්.

68 උත භුවඃ කුලිශායුධ වි(ද්)විෂෝ
විෂය චක්‍ර නිතම්බ සමාශ්‍රයම්
ඝට(න) සන්ධිවලීතති මධ්‍යමං
වලිත මඞ්ග මගස්තන සම්පදඃ.

සුවෙලතට, සුවෙල පර්වත තටය; ආශ්‍රයඃ, ඇසිරුකළාවූ; ස්ථිරතරඃ, අත්‍යර්ථයෙන් ස්ථිරවූ; ධරාධර සංක්‍රමෝ නු, පර්වත සංක්‍රමයෙක්දෝහෝ; (නොහොත්;) උභයකෝටිගතෝ, දෙකෙළවරටගියාවූ; ධරණී ධරෝ, පර්වතයන් දෙදෙනා; තුලයිතුම්, සමකරන්නට; පරිනිර්මිතා, කරණලද්දාවූ; තුලානු, තුලායෙක්දෝහෝ.

66 අපරසේතු පථස්‍ය, අන්‍යසේතුපථයක් සම්බන්ධව; විවිත්සයා, කටැපිරිස්සෙන්; කඨිනකෝටියුගෙ—කඨින්, කර්කශවූ; කෝටියුගෙ, කෝටිවයෙහි; විනිවේශිතෝ, පිහිටුවනලද්දාවූ; ගිරිවරෝ, පර්වතයන් දෙදෙනා; ඉතඃ, මෙයින්; අන්‍යතඃ, අනික්තැනකට; අපනෙතුම්, පහකරන්නට; වනෞකසා, වානරයා විසින්, කාචවරඃ, කාචවරය තෙම; (උතුම් කදතෙම;) අජනිනු, කරණලදදෝහෝ.

67 ජලම්, ජලය; උදස්‍ය, ඉස; (තිමිඞ්ගිල සම්පදඃ,) තිමිඞ්ගිල සම්පත්තියගේ; පයෝනිධේඃ, සාගරයෙන්; ප්‍රසභම්, වහා; උද්ධරණය, නැගීම්පිණිස; පෘථු, මහත්වූ; දුරුද්ධරම්, නොදිරියහැක්වූ; අනන්ත(ක)ධීවර, මාර නමැති කෙවුලා විසින්; (ප්‍රවිහිතම්, කරණලදු;) දෘඪම්, දෘඪවූ; (වෘති) බන්ධනං(නු), ආලි බන්ධනයෙක්දෝහෝ; හෙවත් වැටියෙක්දෝහෝ.

68 උත, නොහොත්; අගස්තන සම්පදඃ—අග, පර්වත නමැති; ස්තන සම්පදඃ, ස්තන සම්පත්තිඇත්තාවූ; භුවඃ, පෘථිවියගේ; කුලිශායුධ වි(ද්)විෂඃ, රාවණයාගේ; විෂයචක්‍රනිතම්බ සමාශ්‍රයම්—විෂය චක්‍ර, විෂය චක්‍ර නමැති හෙවත් ලංකා නමැති; නිතම්බ සමාශ්‍රයම්, නිතම්බ සමාශ්‍රය ඇත්තාවූ; ඝට(න) සන්ධිවලීතති—ඝටනසන්ධි, ඝටන සන්ධි නමැති; වලීතති, වලීතති ඇත්තාවූ; වලිතම්, පෙරළෙනලද්දාවූ; මධ්‍යමම් අඞ්ගං(නු), මධ්‍යමාඞ්ගයදෝහෝ.

69 අථ නිවාරයිතුං දූණ්මනාගර
(ප්‍රථම පශ්චිම සාගර) විග්‍රහම්
විපුලමද්‍රි ශූගෙන මහියසා
විරචිතංනු භුජවය බන්ධනම්.

70 අතිනිමග්න මදීය මහාශර
ව්‍රණරුජාකෘත කාශ්‍ය විභාවිතම්
ලවණසාගර දානව දන්තිනඃ
ප්‍රකට මස්ථිනු වංශ සමුද්භවම්.

71 ප්‍රථිමණි ප්‍රථිතෙකෘත කෞතුකෛ-
රුදධිමාපන දණ්ඩ උපාහිතඃ
ඉති චකාර මනො මනුවංශජ-
ශ්චිර විචාර පරම්පරමාදෘතඃ.

72 සමධිරූඪ සමීරණ සම්භව
ප්‍රණය දත්ත කරො රඝුනන්දනඃ
අධිරුරොහ ධරාධර සඞ්ක්‍රමං
භුවිනිෂණ්ණ මිවාසුර දන්තිනම්.

---

69 අථ, අනන්තරයෙන්; මහීයසා, අත්‍යර්ථයෙන් මහත්වූ; අද්‍රියු ගෙන, පර්වතයුගයාවිසින්; විපුලම්, මහත්වූ; (ප්‍රථම පශ්චිම සාගර වි ග්‍රහම්—ප්‍රථම පශ්චිමසාගර.) ප්‍රථම පශ්චිමසාගරයන් දෙදෙනාගේ; විග්‍රහම්, කලහය; නිවාරයිතුම්, වලක්නාපිණිස; දෘඪම්, දෘඪකොට; අ නන්තර, අතුරෙහි; විරචිතම්, කරණලද්දාවූ; භුජවය බන්ධනංනු—භු ජවය, භුජවයාගේ; බන්ධනංනු, බන්ධනයෙක්දෝහෝ.

70 අතිනිමග්න මදීය මහාශර ව්‍රණරුජාකෘත කාශ්‍යවිභාවිතම්— අතිනිමග්න, අත්‍යර්ථයෙන් ගැලුනාවූ; මදීය, මා පිළිබඳවූ; මහාශර, මහාශරයෙන්; (කරණලද;) ව්‍රණ, ව්‍රණයාගේ; රුජා, රුජායෙන්; කෘත, කරණලද; කාශ්‍ය, කෘශත්වයෙන්; විභාවිතම්, පහළකරණලද් දාවූ; ලවණසාගර දානව දන්තිනඃ—ලවණසාගර, ලවණසාගර නැමැති; දානව දන්තිනඃ, අසුර හස්තියාගේ; වංශ සමුද්භවම්, වංශ යෙන් සමුද්භව ඇත්තාවූ; ප්‍රකටම්, ප්‍රකටවූ; අස්ථිනු, අස්ථියෙක් දෝහෝ.

71 උත, නොහොත්; ප්‍රථිතෙ, ප්‍රසිද්ධවූ; ප්‍රථිමණි, පෘථුත්වයෙහි; කෘ තකෞතුකෛඃ—කෘත, කරණලද්දාවූ; කෞතුකෛඃ, කුතුහලින්; ආ හිතඃ, කරණලද්දාවූ; උදධිමාපන දණ්ඩානු, උදධිමාපන දණ්ඩයෙක් හොයි; ආදෘතඃ, ආදෘතවූ; මනුවංශජඃ, රාමතෙම; මනඃ, සිත; ඉති, මෙසේ; චිරවිචාර පරම්පරම්—චිර, බොහෝ කලක්; විචාරපරම් පරම්, විචාර පරම්පරා ඇත්තා; චකාර, කෙළේ.

72 සමධිරූඪ සමීරණ සම්භව ප්‍රණය දත්තකරඃ—සමධිරූඪ, නැං

73 ශුභවයොධන යොධනයො'ර්ණවං
නෘතිමිනාදිත නාදිත වීචිකම්
පිහිතවෙල සුවෙල සුදම්භසං
සපදිවානර වානර මත්‍යගාත්.

74 තටවිශාල කපොලතලෙචල-
තපන මණ්ඩල කුණ්ඩල මණ්ඩනම්
විවිධ භූරුහ ෂණ්ඩ විනිර්ජිත-
ත්‍රිදශ නන්දන නන්දන චන්දනම්.

75 මද ගජෙ රගජෙ රගනිර්ඣර
ධ්වනිත වෘංහිත වෘංහිත සූචිතෛඃ
සරසිතෙ රසිතෙ රපිවාරිදෛඃ
ප්‍රවිතතං සතතං සපයඃ තගණෛඃ.

ගාවූ; සමීරණ සම්භව, පවනපුත්‍රයාගේ; (හනුමත්හුගෙ); ප්‍රණය, සෙනහයෙන්; දත්ත, දෙනලද; කරඃ, අත්ඇති; රඝුනන්දනඃ, රාම තෙම; ධරාධර සඞ්ක්‍රමම්, පර්වතසෙතුවට; අධිරුරොහ, නැංගේ; භුවි, පෘථිවියෙහි; නිෂණ්ණම්, හුන්නාවූ; අසුරදන්තිනම්ව, අසුර හස්ති යක්හුමෙන්.

73 ශුභවයොධන යොධනයඃ—ශුභ, ශුභවූ; වයොධන, වයස් ධන කොට ඇති; යොධනයඃ, යොධයන් නයකොට ඇත්තාවූ; වානර වාන්, වානරයන් ඇත්තාවූ; (සඃ, ඒ රාමතෙම;) නෘතිමිනා, නෘතිමීහු විසින්; දිතනාදිත වීචිකම්—දිත, කඩකරණලද්දූවූ; නාදිත, නාදක රණලද්දූවූ; වීචිකම්, රළඇත්තාවූ; පිහිතවෙල සුවෙල සුදම්භ සම්—පිහිත, වසනලද; වෙල, වෙරළ ඇති; සුවෙලයුත්, සුවෙලය තෙමන්නාවූ; අම්භසම්, ජලඇති; අර්ණවම්, සාගරය; සපදි, එකෙ ණෙහි; අරම, අත්‍යර්ථයෙන්; අත්‍යගාත්, ඉක්මිණි.

74 තටවිශාල කපොලතලෙ—තට, තටනම්ඇති; විශාල, මහත්වූ; කපොලතලෙ, කොපොල්තෙලෙහි; චලතපන මණ්ඩල කුණ්ඩල මණ්ඩනම්—චලත්, සැලෙන්නාවූ; තපන මණ්ඩල, සූර්‍ය්‍ය මණ්ඩල නමැති; කුණ්ඩල මණ්ඩනම්, කුණ්ඩලාභරණ ඇති; විවිධභූරුහ ෂණ්ඩවිනිර්ජිත ත්‍රිදශ නන්දන නන්දන චන්දනම්—විවිධ, අනෙප්‍රකාරවූ; භූරුහ ෂණ්ඩ, වෘක්ෂ සමූහයෙන්; විනිර්ජිත, පරදවනලද්දූවූ; ත්‍රිදශන න්දන, දෙවතාවන් සතුටුකරවන්නාවූ; නන්දන චන්දනම්, නන්දනො ද්‍යානයෙහි චන්දන ඇත්තාවූ.

75 අගජෙඃ, පර්වතයෙහිඋපන්නාවූ; අගනිර්ඣරධ්වනිතවෘංහිත* වෘංහිත සූචිතෛඃ—අග, පර්වතයෙහි; නිර්ඣර, නිර්ඣරයන්ගේ;

---

* පවර්ගීය ප්‍රථමපාඨඃ ප්‍රාමාදික ඉති ශ්‍රිතාරාතාථඃ.

76 නිකෂණේන යුගස්‍ය හිරණ්මය-
ජ්වලිතරූප ධරස්‍ය විඝෘෂ්ටයා
(කටක භිත්තිෂු) කාඤ්චනරේඛයා
රවිගතං ප්‍රථයත්‍යුදූරයා.

77 හරි සමාන සමාන මෘගාන්විතං
සභවනොප වනොප වෘතාන්තරම්
තට ගුහාසු ගුහාසු සමෙව්භිඃ
කෘතරවං ශරවංශ වනාවෘතම්.

78 රචයතික්‍රම බන්ධ මිහවිෂි
ක්ෂණමවෙත්‍ය මෘගං මෘග ලක්ෂ්මණඃ
පරිහෘතං ප්‍රසභං හිමකාන්තිනා
නඛරඝාත භයෙන විදූරතඃ.

79 කෘතදවාරණ වාරණ ශොණිත
ස්‍රුව සදූරුණ දූරුණ ලුබ්ධකම්
මකර සාරස සාරස නිම්නගා
තතමවාරිත වාරිත දිගගජම්.

ධ්වනිත, නාදයෙන්; වෘංහිත, වඩනලද්දවූ; වෘංහිත, කරිගර්ජිත යෙන්; සූචිතෛඃ, දන්නාලද්දවූ; මදගජෛඃ, මත්ත හස්තීන්විසින්; සපද්‍යෘකාණෛඃ, පද්‍යෘකාණ සහිතවූ; සරසිතෛඃ, ධ්වනි සහිතවූ; අසිතෛඃ, කළුවූ; වාර්දෛරපි, මෙඝයන්විසින් (ද); සතතම්, හැමකල්හි; ප්‍රචිතතම්, පතළාවූ.

76 හිරණ්මයජ්වලිත රූපධරස්‍ය—හිරණ්මය, සුවර්ණමයවූ; ජ්වලිත, දිලියෙන්නාවූ; රූපධරස්‍ය, රූපදරන්නාවූ; යුගස්‍ය, යුග යාගේ; හෙවත් වියය; නිකෂණේන, නැහැස්මෙන්; විඝෘෂ්ටයා, අද නාලද්දවූ; උදූරයා, උදූරවූ; (කටකභිත්තිෂු,) කටක භිත්තියෙහි; කා ඤ්චනරේඛයා, කාඤ්චනරේඛායෙන්; රවිගතම්, සූර්‍ය්‍යයාගේ ගතිය; ප්‍රථ යන්තම්, හඟවන්නාවූ.

77 හරි සමාන සමාන මෘගාන්විතම්—හරි සමාන, සිංහ සමානවූ; සමාන, මාන සහිතවූ; මෘග, මෘගයන් විසින්; අන්විතම්, අනුචනලද් දවූ; සභවනොපවනොපවෘතාන්තරම්—සභවන, භවන සහිතවූ; උපවන, උද්‍යානයෙන්; උපවෘත, වසනලද්දවූ; අන්තරම්, අන්තර ඇත්තාවූ; තට, තටයෙහි; ගුහාසු. ගුහා සමීපයෙහි; ගුහා, සකන්දයා ගේ; අසුසමෛඃ, ප්‍රාණසමවූ; විභිඃ, පක්ෂීන්විසින්; කෘතරවම්, කරණ ලද නාද ඇත්තාවූ; ශරවංශවනාවෘතම්—ශර, ශරහා; වංශවන, වංශවනයෙන්; ආවෘතම්, වසනලද්දවූ.

78 ඉහවිෂි, සිංහයා; මෘගලක්ෂ්මණඃ, මෘගලක්ෂණය සම්බන්ධව; මෘගම්, මෘගයා; අවෙත්‍ය, දැන; ක්‍රමබන්ධම්, පදන්‍යාසය; ක්ෂණම්, ඇ සිල්ලක්; රචයති(සති), කරණකල්හි, හිමකාන්තිනා, චන්ද්‍රයා විසින්; නඛරඝාත භයෙන, නඛප්‍රහාර භීතියෙන්; විදූරතඃ, දුරින්; ප්‍රස (භ)ම්, වහා, පරිහෘතම්, පහවීමයි.

79 කෘතදවාරණ වාරණ ශොණිත ස්‍රුව සදූරුණ දූරුණ ලුබ්ධ

80 ජ්වලිත රත්නචයෙන නභස්පෘශා
ගගන ලග්න දවානල සංශයාන්
අධිරුරෝහ සුවේලමගං විභුඃ
ප්‍රතිජනං ජනයන්න මනාරතම්.

81 තත්‍රස්ථිත්වා කිරණ නිකරන්‍යස්ත (රඞ්ගෛ) ස්තරඞ්ගෛ-
ර්භාස්වත්තෝයං වරුණනිලයං වෛද්‍රුමාණාං ද්‍රුමාණාම්
පශ්‍යන් රෙ(මෙ) සතත සලිලභ්‍රංසමුක්තාං සමුක්තාං
ශක්‍රත්‍රස්තක්ෂිතිධර ශතස්ථානදන්තාං නදන්තාම්.

(ඉති කුමාරදාසස්‍ය කෘතෞ ජානකීහරණෙ මහාකාව්‍යෙ
සෙතු බන්ධො නාම) චතුර්දශස්සර්ගඃ.

කම්—කෘත, කරණලද; දව, වල්හි; ථොහොත් සන්තාප ඇත්තාවූ; අරණ, පරිභ්‍රමණ ඇත්තාවූ; වාරණ, හස්තීන්ගේ; ශොණිතස්‍රුව, රුධිරස්‍රවයෙන්; සඳ, හැමකල්හි; අරුණ, රත්වූ; දාරුණ, දරුණුවූ; ලුබ්ධකම්, ලුබ්ධයන් ඇත්තාවූ; මකරසාරස සාරස නිම්නගාතතම්—මකර, මකරයන්හ ; සාරස, ආරස * සහිතවූ; හෙවත් නාද සහිතවූ; සාරස, විල්ලිහිණියන් ඇත්තාවූ; නිම්නගා, නදියෙන්; තතම්, පතළාවූ; අවාරිත වාරිත දිගගජම්—අවාරිත, නොවැලැක්වියහැක්කාවූ; වාරිත, ජලයට පැමිණියාවූ; දිගගජම්, දිගතුන් ඇත්තාවූ.

80 නභස්පෘශා, ආකාශය ස්පර්ශකරන්නාවූ; ජ්වලිත රත්නචයෙන—ජ්වලිත, දිලියෙන්නාවූ; රත්නචයෙන, රත්න සමූහයෙන්; ගගනලග්න දවානල සංශයාන්—ගගන, ආකාශයෙහි; ලග්න, සක්තවූ; දවානලසංශයාන්, දවාග්නියෙහි සංශයන්; ප්‍රතිජනම්, ජනයාකෙරෙහි; අනාරතම්, අනවරතයෙන්; ජනයන්නම්, කරන්නාවූ; සුවෙලම් අගම්, සුවෙල පර්වතයට; විභුඃ, විභුතෙම; අධිරුරෝහ, නැංගේ.

81 තත්‍ර, ඒ පර්වතයෙහි; ස්ථිත්වා, සිට; වෛද්‍රුමාණාම්, විද්‍රුම ප්‍රතිබඩවූ; ද්‍රුමාණාම්, වෘක්ෂයන්ගේ; කිරණනිකරන්‍යස්තරඞ්ගෛඃ—කිරණනික[illegible], රශ්මි සමූහයෙන්; න්‍යස්ත, පිහිටුවනලද; (රඞ්ගෛඃ, රඟඇති;) තරඞ්ගෛඃ, රළින්; භාස්වත්තොයම්, බබලන්නාවූ ජල ඇති; සතත සලිලභ්‍රංසමුක්තාම්—සතත, නිරන්තරවූ; සලිල, ජලයාගේ; භ්‍රංස, ශොෂයෙන්; මුක්තාම්, මුක්තවූ; සමුක්තාම්, මුක්තා සහිතවූ; ශක්‍රත්‍රස්තක්ෂිතිධර ශතස්ථානදම්—ශක්‍ර, ශක්‍රයාකෙරෙන්; ත්‍රස්ත, භයපත්වූ; ක්ෂිතිධරශත, පර්වත සමූහයට; ස්ථානදම්, ස්ථානදෙන්නාවූ; නදන්තම්, හඬන්නාවූ; තම් වරුණනිලයම්, ඒ සාගරය; පශ්‍යන්, බලන්නාවූ; සඃ, ඒ රජතෙම; රෙ(මෙ), ඇලිණි.

(ඉති, මෙසේ; කුමාරදාසස්‍ය, කුමාරදාසයාගේ; කෘතෞ, කෘතිවූ; ජානකීහරණෙ, ජානකීහරණනම්වූ; මහාකාව්‍යෙ, මහාකාව්‍යයෙහි; සෙතු බන්ධොනාම, සෙතු බන්ධනම්වූ;) චතුර්දශස්සර්ගඃ, (තුදුස්වන සගයි.)

---

* අසර—සන්න.

ප ඤ් ච ද ශ ස් ස ර්ගඃ

1 අඞ්ගදාඛ්‍ය මථ වානරවීරං
රක්ෂසාං පුර මජීගම දීශඃ
වෙදිතුං චතුරු පාය විධීනාං
කස්‍ය ගම්‍ය ඉති කෞශික ශත්‍රුම්.

2 ප්‍රාවිශත්ස රහිතාදරවෘත්තිඃ
සංසදඤ්ච විදිතඃ සුර ශත්‍රොඃ
රක්ෂසාධිපතෙොප නිවිෂ්ටාන්
(සං)ස්පෘශන්සපදි පුච්ඡගුණෙන.

3 සන්නිෂද්‍ය නිභෘතාංස මුහුර්ත්තං
ස්වාගතාදි විධි ලම්භිත මානඃ
ආදදෙ වච ඉදං විනයස්ථඃ
සාධුරූඪ නය පද්ධති පශ්චාත්.

4 නිර්ගුණො'පි යදි ශෞර්‍යවිශිෂ්ට-
ස්තත්‍ර භක්ති මධි ගච්ඡති ලොකඃ
තද්වශෙන පරිදීපිත වෘත්ත-
දීශ වද්භවති සර්වජනෞඝඃ.

---

1 අථ, අනන්තරයෙන්; ඊශඃ, ඊශ්වරතෙමෙ; අඞ්ගදාඛ්‍යම්, අඞ්ගදය යන නම් ඇත්තාවූ; වානරවීරම්, වානරවීරයා; චතුරුපාය විධීනාම්, චතුරුපායවිධින් අතුරෙන්; කස්‍ය, කවරක්හු සම්බන්ධව; ගම්‍ය ඉති, පැමිණියයුත්තේදැයි; කෞශික ශත්‍රුම්, රාවණයා; වෙදිතුම්, දන්නා පිණිස; රක්ෂසාංපුරම්, රාක්ෂසපුරයට; අජීගමත්, යැවී.

2 රහිතාදර වෘත්තිඃ—රහිත, දුරුකරණලද; ආදරවෘත්තිඃ, ආදර වෘත්ති ඇත්තාවූ; (ඒ අඞ්ගදතෙමෙ;) විදිතඃ, දන්නාලද්දේ; අධිපතෙොපනිවිෂ්ටාන්—අධිපථ, මාර්ගයෙහි; උපනිවිෂ්ටාන්, හුන්නාවූ; රාක්ෂසාන්, රාක්ෂසයන්; පුච්ඡගුණෙන, පුච්ඡදාමයෙන්; (සං)ස්පෘශන්, ස්පර්ශකරන්නේ; සපදි, එකෙණෙහි; සුර ශත්‍රොඃ, රාවණයාගේ; සංසදම්, සභාවටද; ප්‍රාවිශත්, වනි.

3 විනයස්ථඃ, විනයෙහි පිහිටියාවූ; (හික්මුනාවූ;) සඃ, එතෙම; ස්වාගතාදිවිධි ලම්භිතමානඃ—ස්වාගතාදිවිධි, ස්වාගතාදි විධියෙන්; ලම්භිත, පමුණුවනලද්දාවූ; මානඃ, පූජාඇත්තේ; මුහුර්ත්තම්, ඇසිල්ලක්; නිභෘතම්, නිශ්චලව; සන්නිෂද්‍ය, හිඳ; පශ්චාත්, පසුව; සාධු, මනාකොට; රූඪනයපද්ධති—රූඪ, නැඟෙනලද්දාවූ; නයපද්ධති, නීතිමාර්ග ඇත්තාවූ; ඉදං වචඃ ආදදෙ, මේ වචනයද ගති.

4 නිර්ගුණොපි, ගුණ රහිතයෙකුදු; යදි, ඉදින්; ශෞර්‍ය විශිෂ්ටඃ,

5 ත්වය්‍ය නන්‍ය ජන ඛණ්ඩිත ශක්ත්‍යා
සර්වගුණ්‍ය ජන ගීත ගුණෞඝෙ
සෙතුග බන්ධ නියතෙන ගුණඥ-
ශෙචතසාශ්‍රියත එව කපීන්ද්‍රඃ.

6 තවචාංස්‍යවිතථානි විපාකෙ
කර්තුමිෂ්ටඵලවන්ති යතෙථාඃ
වල්ලභස්‍ය නය විද්විෂතොවා
සූක්තමෙව හෘදයෙ'භි නිධත්ත.

7 නිඃස්පෘහො'ථපර එව හිතානි
ව්‍යාහරත්‍ය ගණිතප්‍රභුකොපඃ
නිෂ්ඵලප්‍රිය සුඛො නතු භෘත්‍යඃ
පථ්‍යමාහ පති මානත වෘත්තිඃ.

ශෞර්‍ය්‍යයෙන් වෙසෙසනලද්දේවිනම්; තත්‍ර, ඔහුකෙරෙහි; ලොකඃ, ලෝවැසිතෙම; භක්තිම්, භක්තියට; අධිගච්ඡති, පැමිණෙන්නේය; තද්වයෙන, ඒදෙකින්; පරිදීපිතවෘත්තඃ—පරිදීපිත, දක්වනලද්දාවූ; වෘත්තඃ, වෘත්ති ඇත්තාහට; සර්වජනෞඝඃ, සියලු ජන සමූහතෙමේ; දෘශවත් භවති, දෘශයක්හුමෙන් වන්නේයි.

5 අනන්‍ය ජන ඛණ්ඩිත ශක්ත්‍යා, අන්‍ය ජනයක්හු විසින් කඩ කරණුනොලද්දාවූ ශක්ති ඇති; සර්වගුණ්‍ය ජන ගීත ගුණෞඝෙ—සර්ව, සියලු; ගුණ්‍යජන, ගුණීවූ ජනයා විසින්; ගීත, කියනලද; ගුණෞඝෙ, ගුණ සමූහ ඇත්තාවූ; ත්වයි, තාකෙරෙහි; සෙතුහබන්ධ නියතෙන—සෙතුහ බන්ධ, සෙතුහ බන්ධනයෙන්; නියතෙන, බඳනාලද්දාවූ; චෙතසා, සිතින්; ගුණඥඃ, ගුණ දන්නාවූ; කපීන්ද්‍රඃ, සුග්‍රීවතෙම; ශ්‍රියතඑව, ගන්නාලැබේමැයි.

6 අවිතථානි, අතුච්ඡවූ; විපාකෙ, විපාකයෙහි; ඉෂ්ටඵලවන්ති, අභිමතඵල ඇත්තාවූ; තවචාංසි, ඔහුගේ තෙපුලන්; කර්තුම්, කරන්නට; යතෙථාඃ, උත්සාහකරව; (එසේමැයි;) විනයවිත්, නීතිඥතෙම; වල්ලභස්‍ය, වල්ලභයාගේහෝ; විද්විෂතොවා, සතුරාගේහෝ; සූක්තමෙව, සූක්තයම; හෙවත් මනාකොට කියනලද වචනයම; හෘදයෙ, හෘදයෙහි; අභිනිධත්ත, පිහිටුවන්නේයි.

7 අථ, නොහොත්; අගණිතප්‍රභුකොපඃ—අගණිත, නොසලකනලද; ප්‍රභුකොපඃ, ප්‍රභුහුගේ කොප ඇත්තාවූ; නිඃස්පෘහඃ, නිරභිලාසවූ; පරඑව, සතුරුම; හිතානි, හිතයන්; ව්‍යාහරති, කියන්නේය; නිෂ්ඵලප්‍රියසුඛඃ—නිෂ්ඵල, නිෂ්ඵලවූ; ප්‍රියසුඛඃ, ප්‍රිය සුඛ ඇත්තාවූ; භෘත්‍යස්තු, සෙවක වනාහි; ආනතවෘත්තිඃ—ආනත, නැමුනාවූ හෙවත් යටත්වූ; වෘත්තිඃ, පැවතුම් ඇත්තේ; පතිම්, ස්වාමිහට; පථ්‍යම්, හිතයක්; නාහ, නොකියා.

8 ස්වාත්මානපරි බොධන හෙතො-
ර්භාව ශූන්‍යමභිධාය වචාංසි
ස්වාමිනං යුධි නියුජ්‍ය විමර්දං
දුෂ්ටුමප්‍යුප සරන්ති නකෙචිත්.

9 දූරදෘෂ්ට රිපු කෙතු ශිඛාග්‍රා
වාරිතෙ'පි කලහාය යතන්තෙ
නාප්‍රයාන්ති ශර වෘෂ්ටිනිපාතෙ
තාඩ්‍යමාන ශිරසො'පි පුරස්තාත්.

10 මුෂ්ටිඝාත මභිතො භව වීර-
ත්‍යන්‍යයොධ මභිධාය ජිඝාංසුම්
ලීලයා යුධි පුරො'භි සරන්තො
නාපිසන්ති (භුවි) පඤ්ච පුමාංසඃ.

11 යත්ස්වයං යුවති මිත්‍රවතීෂු
ව්‍යාහෘතං මධු මදෙන සභාසු
තත්සමරන්ති රණ මධ්‍ය මුපෙතාඃ
කෙචිදෙව ශර ජාල කරාලම්.

---

8 කෙචිත්, සමහරකෙනෙක්; ස්වාභිමාන පරිබොධනහෙතොඃ— ස්වාභිමාන, ස්වකීයවූ අභිමානයාගේ; පරිබොධනහෙතොඃ, පරිබොධනය පිණිස; භාවශූන්‍යම්, භාවශූන්‍යකොට ඇති; අභිප්‍රාය ශූන්‍යකොට; (හෙවත් තමා සිතනැත්ත;) වචාංසි, වචනයන්; අභිධාය, කියා; ස්වාමිනම්, ස්වාමීහු; යුධි, යුධයෙහි; නියුජ්‍ය, යොදා; විමර්දම්, යුධය; දුෂ්ටුමපි, දක්නටද; නොපසරන්ති, නොයෙත්.

9 දූරදෘෂ්ටරිපු කෙතුශිඛාග්‍රාඃ—දූර, දුරෙහි; දෘෂ්ට, දක්නාලද; රිපු, සතුරන්ගේ; කෙතුශිඛාග්‍රාඃ, කෙතුශිඛාග්‍ර ඇත්තාහු; වාරිතෙපි, වලකනලද කල්හිදු; කලහාය, කලහය පිණිස; යතන්තෙ, උත්සාහ කෙරෙති; ශරවෘෂ්ටිනිපාතෙ(සති), ශරවෘෂ්ටිනිපාත ඇති කල්හි; තාඩ්‍යමාන ශිරසොපි, තලනු ලබන්නාවූ හිස් ඇත්තාහුදු; පුරස්තාත්, අභිමුඛයට; නාප්‍රයාන්ති, නොයෙත්.

10 ඝාතම්, ප්‍රහාරය; මුෂ්ටි, හරු; වීර, වීරය; අභිතොභව, අභිමුඛවාසි; (ඉදිරිවාසි;) ඉති, මෙසේ; ජිඝාංසුම්, පැහැරියපිවූ; අන්‍යයොධම්, අන්‍යයොධයහට; (සතුරාට;) අභිධාය, කියා; ලීලයා, ලීලායෙන්; යුධි, යුධයෙහිලා; පුරඃ, අභිමුඛයෙහි; අභිසරන්තඃ, හැසිරෙන්නාවූ; පුමාංසඃ, පුරුෂයෝ පඤ්ච අපි, පසක්දෙනද; නසන්ති, නැති.

11 යුවතිමිත්‍රවතීෂු, ස්ත්‍රීන්හා මිත්‍රයන් ඇත්තාවූ; සභාසු, සභායෙහි; මධු මදෙන, සුරාමදයෙන්; ස්වයම්, තමාවිසින්; යත්ව්‍යාහෘතම්, යම්ව්‍යාහෘතයෙක් ඇද්ද; තත්ව්‍යාහෘතම්, ඒ කීම; ශරජාල කරාලම්—

12 කො නාසනාත් පුරුෂස්‍ය සහායා
භොක්තුම්බ විභවස්‍ය සමෘද්ධිම්
යුද්ධ මධ්‍යවධ මිච්ඡති තස්මින්
දුල්ලභාඃ සහ කෘතව්‍යවසායාඃ.

13 නිර්ව්‍යපෙක්ෂ මවධූය වචස්තත්
සෙවකෛ රභිහිතං ශ්‍රුතිහාරි
යන්නයෙන නසමෙති විරොධං
තව්චාර නිපුණෙන විධෙයම්.

14 ගීයතෙ විවිධ මාගම විද්භිඃ
කර්මයත්සු(කෘත) දුෂ්කෘත භෙදාත්
සිද්ධිදෙය ගුණ දොෂවශාත්තද්
භෙදමෙති පුනරෙව චතුර්ධා.

ශරජාල, ශර සමූහයෙන්; තරලම්, දන්තුරවූ; (විෂමවූ;) රණමධ්‍යම්, සඞ්ග්‍රාම මධ්‍යයට; උපෙතාඃ, පැමිණියාවූ; කෙචිදෙව, සමහරකෙනෙක්මැ; ස්මරන්ති, සිහිකෙරෙත්.

12 ඉද්ධවිභවස්‍ය—ඉද්ධ, සමෘද්ධවූ; විභවස්‍ය, විභව ඇත්තාවූ; පුරුෂස්‍ය, පුරුෂයාගේ; සමෘද්ධිම්, සමෘද්ධිය; භොක්තුම්, අනුභවකරන්නට; කෙසහායානසනාති, කවරකෙනෙක් සහාය නොවෙද්ද; තස්මින්, ඔහු; යුද්ධ මධ්‍යවධම්—යුද්ධ මධ්‍ය, යුද්ධ මධ්‍යයෙහි; වධම්, වධය; ඉච්ඡති(සති), කැමැතිවන කල්හි; සහකෘතව්‍යවසායාඃ—සහ, එක්ව; කෘත, කරණලද; ව්‍යවසායාඃ, නිගමය * ඇත්තාහු; දුල්ලභාඃ, දුල්ලභයෝයි.

13 තත්, එහෙයින්; සෙවකෛඃ, සෙවකයන් විසින්; අභිහිතම්, කියනලද්දවූ; ශ්‍රුතිහාරි, කණ්හාරිවූ; වචඃ, වචනය; නිර්ව්‍යපෙක්ෂම්, ව්‍යපෙක්ෂා රහිතව; අවධූය, දුරුකොට; යත්, යම් වචනයෙක්තෙම; නයෙන, නීතිහා; විරොධම්, විරොධයට; නසමෙති, නොපැමිණේද්ද; තවචඃ, ඒ වචනය; විචාරනිපුණෙන, විචාර නිපුණයා විසින්; විධෙයම්, කටයුත්තේයි.

14 ආගම විද්භිඃ, ආගමඥයන් විසින්; යත්කර්ම, යම් ක්‍රියායෙක්; සු(කෘත) දුෂ්කෘතභෙදාත්, සු(කෘත) දුෂ්කෘතභෙදයෙන්; විවිධම්, විවිධවූයේ; ගීයතෙ, කියනුලැබේද; තත්කර්ම, ඒ ක්‍රියාව; පුනරෙව, නැවතම; සිද්ධිදෙය ගුණ දොෂවශාත්—සිද්ධිදෙය, සිද්ධියෙන්දෙයවූ; ගුණදොෂවශාත්, ගුණදොෂවශයෙන්; චතුර්ධා, සතර පරිද්දෙකින්; භෙදම්, භෙදයට; එති, පැමිණේ.

---

* නිශ්චය—සමහර.

15 පක්ෂයුග්ම ගත සිද්ධිවිධෙයං
තච්චිනත්‍ය ගුණ දොෂ විශෙෂම්
යඃ කරොති කරණීය මනින්ද්‍යං
විද්ධිනීති ඵලමස්‍ය කරස්ථම්.

16 දොෂ දුෂ්ට ඵල නින්ද්‍යවිරාමං
යො'පිමපි විපරීත (මු)දස්‍ය
සෙවතෙ සදනු බන්ධ විශුද්ධං
ධාම තත්‍ර(න) තනොති විපත්තිඃ.

17 දුර්ජ්ජනෙන සහ වෛර මනාපිං
ස්ත්‍රී පරස්‍ය (නා)හිතාය පරත්‍ර
(ත)ත්කලත්‍ර මපහාය සුඛාපිං
රාඝවස්‍ය මෘගයස්ව සුහෘත්ත්වම්.

18 ඉන්ද්‍රියාණිමති මනන මජය්‍යං
යොජයන්ති විෂයෙෂු විජිත්‍ය
තචශිත්ව මවධූය යශොභි-
ස්ස්තනොති භුවනානි සවීරඃ.

---

15 තත්, එහෙයින්; පක්ෂයුග්මගත සිද්ධිවිධෙයම්—පක්ෂයුග්ම, පක්ෂවයට; ගත, ගියාවූ; සිද්ධි, සිද්ධියෙන්; විධෙයම්, කටයුතුවූ; ගුණදොෂවිශෙෂම්, ගුණදොෂවිශෙෂය; විචිනත්‍ය, සලකා; යඃ, යමෙක්තෙම; අනින්ද්‍යම්, නින්දානොකටයුතුවූ; කරණීයම්, කටයුත්ත; කරොති, කෙරේද; නීතිඵලම්, නීතිඵලය; අස්‍ය, මොහුගේ; කරස්ථම්, හස්තස්ථවූවා; විද්ධි, දනු.

16 යඃ, යමෙක්තෙම; දොෂදුෂ්ටඵලනින්ද්‍යවිරාමම්—දොෂ, දොෂයෙන්; දුෂ්ට, දුෂ්ටවූ; ඵල, ඵලයෙන්; නින්ද්‍ය, නින්දාකටයුතුවූ; විරාමම්, කෙළවර ඇත්තාවූ; අපිවිපරීතම්, අනපි; උදස්‍ය, හැර; සදනුබන්ධ විශුද්ධම්—සත්, සාධුහුගේ; අනුබන්ධ, අනුබන්ධයෙන්; විශුද්ධම්, විශුද්ධවූ; අපිම්, අපිය; සෙවතෙ, සෙවුනෙද; තත්‍ර, ඔහුකෙරෙහි; විපත්තිඃ, විපත්තිතොම; ධාම, පදනසය; (න)තනොති, (නො)කෙරේ.

17 දුර්ජ්ජනෙන සහ, නොදිනියහැක්කාහුහා එක්ව; වෛරම්, වෛරය; අනපීම්, අපියක් නැත්තේයයි; පරස්‍යස්ත්‍රී, පරස්ත්‍රීතොමෝ; පරත්‍ර, පරලෙව්හි; හිතාය, හිත පිණිස; (නා,) නොවන්නීය; (තත්) කලත්‍රම්, ඔහුගේ කලත්‍රය; අපහාය, හැර; සුඛාපීම්, සුඛපිණිස; රාඝවස්‍ය, රාමයාහා; සුහෘත්ත්වම්, මිත්‍රත්වය; මෘගයස්ව, සොය.

18 ඉන්ද්‍රියාණි, ඉන්ද්‍රියයෝ; අජය්‍යම්, නොදිනියහැක්කාවූ; මතිමනනම්, ධීමත්හු; විජිත්‍ය, දිනා; විෂයෙෂු, විෂයෙහිලා; යොජයන්ති,

19 යෞවනං චල මපායි ශරීරං
ගත්වරංවසු විමෘශ්‍ය විශිෂ්ටඃ
අන්‍යජන්මගත තික්ත විපාකං
දුෂ්ටසෞම්‍ය මපි කර්ම්ම(න) ධත්තෙ.

20 හෙතුරන්‍ය භවභොග විවෘද්ධෙ-
ර්‍යද්‍යතශ්ච භවතීහ විභූත්‍යම්
ස්ථාස්නු යච්ච විතනොති යශස්තත්
සාධනීය මිතරත්තු නධීරෛඃ.

21 රූපවන්ත මපි හන්ති ජරාර්ත්තිඃ
සඞ්ගමෙ මහති චාස්ති වියොගඃ
යාති දීර්ඝ (මපි) විච්‍යුති මායුඃ
පුණ්‍යමෙව නිරපායි භජධ්වම්.

යොදති; යඃ, යමෙක්තෙම; තවශිත්වම්, ඒ ඉන්ද්‍රියයන් වශගබව් ඇව ධූය, දුරුකොට; යශොභිඃ, යසසින්; භුවනානි, භුවනයන්; තනො ති, පතුරුවාද; වීරඃ, වීරනම්; සඃ, හෙමැයි.

19 විශිෂ්ටඃ, විශිෂ්ටතෙම; යෞවනම්, යෞවනය; චලම්, චලවූවා; විමෘශ්‍ය, සලකා; ශරීරම්, ශරීරය; අපායි, විනශ්වරවූවා (නස්නා සුලු වූවා;) විමෘශ්‍ය, සලකා; වසු, ධනය; ගත්වරම්, යනසුලුවූවා; විමෘශ්‍ය, සලකා; අන්‍යජන්මගත තික්තවිපාකම්—අන්‍යජන්ම, අන්‍යජන්මයට; ගත, ගියාවූ; තික්ත, අම්බුරවූ; විපාකම්, විපාක ඇත්තාවූ; දුෂ්ටසෞම්‍යමපි—දුෂ්ට, දක්නාලද; සෞම්‍යම්පි, සෞම්‍ය ඇත්තාදවූ; කර්ම, ක්‍රියාව; (න)ධත්තෙ, නොකෙරේ.

20 යත්, යමෙක්; අන්‍යභවභොග විවෘද්ධෙඃ—අන්‍ය භව, අන්‍ය භවයෙහි; භොගවිවෘද්ධෙඃ, භොගවිවෘද්ධියට; හෙතුඃ, හෙතුද; යතශ්ච, යමෙකිනිදු; ඉහ, මෙලොව්හි; විභූත්‍යම්, විභූතිය; භවති, වන්නේද; යච්ච, යමෙකුදු; ස්ථාස්නු, ස්ථිරවූ; යශඃ, යසස; විතනොති, පතුරුවාද; ධීරෛඃ, ධීරයන් විසින්; තත්, ඒ; සාධනීයම්, සෑදියයුත්තේය; ඉතරත්තු, සෙස්ස වනාහි; (නසාධනීයම්), නොකටයුත්තේයි.

21 ජරාර්ත්තිඃ, ජරාපීඩාතොමෝ; රූපවන්තම්පි, රූප ඇත්තාහුදු; හන්ති, නසයි; මහතිච, මහත්දවූ; සඞ්ගමෙ, සමාගමයෙහි; වියොගඃ, වියොගය; අස්ති, ඇත; දීර්ඝම්(අපි), දීර්ඝදවූ; ආයුඃ, ආයු; විච්‍යුතිම්, විච්‍යුතියට; යාති, යන්නේය; නිරපායි, විනාශයක් නැත්තාවූ; පුණ්‍යමෙව, පුණ්‍යයම; භජධ්වම්, සෙවනායකරව්. *

---

* සෙවූ—සන්න.

33368

22 දුර්ජ්ඤයස්‍ය මුනි තුල්‍ය මහිම්නඃ
ප්‍රශ්‍රමස්‍ය මනසා'පි යුවත්‍යාඃ
ලොකයුග්ම ගත ශර්ම්ම විනාශං
තද්විහාය සුඛමෙහි යශොවා.

* * * * * * * * *

කෘතඥ (ඉතිමාතුලචිතය යත්න) සානාථ්‍යතො
මහාර්ඝ මසුරවිෂො ව්‍යරචයත්මහාර්ඝං (කවිඃ)
(කුමාරපරිචාරකඃ) සඵලභාර්ද්ධ (සිද්ධඃ සුධීඃ
(ශ්‍රුතො ජගති ජානකීහරණ) කාව්‍ය (මෙතන්මහත්.)

ඉති සිංහලකාව්‍ය රජීශභූපස්‍ය * කුමාරදාසස්‍ය කෘතෞ ජානකීහරණෙ මහාකාව්‍යෙ රාමාභිෂෙකොනාම පඤ්චදශ † ස්සර්ගඃ.

එහි තත්, එහෙයින්; දුර්ජ්ඤයස්‍ය, නොදිනියහැක්කාවූ; මුනිතුල්‍ය, මුනින්හා සදෘශවූ; මහිම්නඃ, මහිම ඇත්තාවූ; අස්‍ය, මොහුගේ; යුවත්‍යාඃ, යුවතියගේ; ලොකයුග්ම ගත ශර්ම්විනාශම්—ලොකයුග්මගත, උභයලොකයට ගියාවූ; ශර්ම්මවිනාශම්, ශර්ම්විනාශය ඇති; මනසාපි, සිතිනුදු; ප්‍රශ්‍රීම්, ප්‍රශ්‍රීය; විහාය, හැර; සුඛංවා, සුඛයටහෝ; එහි, පැමිණෙහි; යශොවා, යසසටහෝ; (එහි, පැමිණෙහි.)

* * * * * * * * * *

කෘතඥඃ, කෙලෙහිගුණ දන්නාවූ; සඵලභාර්ද්ධ (සිද්ධඃ—සඵල, ඵල සහිතවූ; භාර්ද්ධසිද්ධඃ, හෘදයගත සිද්ධි ඇති; හෙවත් අභිප්‍රාය සිද්ධි ඇති; සුධීඃ, ප්‍රාඥවූ; ජගති, ලෙව්හි; ශ්‍රුතඃ, ප්‍රසිද්ධවූ; කවිඃ කුමාර පරිචාරකඃ, මහා කවි) කුමාරදාසතෙම; (ඉති, මෙසේ; මාතුලචිතය යත්න සානාථ්‍යතඃ—මාතුලචිතය,) මයිල් දෙදෙනාගේ; (යත්න, උත්සාහයපිළිබඳවූ;) සානාථ්‍ය(තඃ,) සනාථබැවින්; (වහලින්;) අසුරවිෂඃ, විෂ්ණුහට; මහාර්ඝම්, පූජ පිණිස; මහාර්ඝම්. මහතවූ අර්ඝඇති; (එතත්, මේ; මහත් ජානකීහරණ) කාව්‍යම්, ජානකීහරණ මහාකාව්‍යය; ව්‍යරචයත්, කෙළේයි.

(ඉති, මෙසේ; සිංහලකාව්‍යෙඃ, සිංහල කවිවූ; අධීශභූපස්‍ය, වීපාධිරාජවූ; කුමාරදාසස්‍ය, කුමාරදාස මහාකවිහුගේ, කෘතෞ, කෘතිවූ; ජානකීහරණෙ, ජානකීහරණනම්වූ; මහාකාව්‍යෙ, මහාකාව්‍යයෙහි; රාමාභිෂෙකොනාම, රාමාභිෂෙකනම්වූ; පඤ්චදශස්සර්ගඃ, පසළොස්වන සගයි.)

සිද්ධිරස්තු.

---

* රතිශය භූතස්‍ය—සන්න. † පඤ්චවිංශති තම—සන්න.

—∘⁓∘✳∘⁓∘—

ශුද්ධි පත්‍රය,

පිට.	පේළි.	අශුද්ධ.	ශුද්ධ
5	3	ක්‍ෂත්‍රා	ක්‍ෂාත්‍රා
"	24	ක්‍ෂත්‍රාජීවය, ...	ක්‍ෂාත්‍රාජීවයෙහි,
7	28	වෙත්‍ර	වෙරළ
8	{13, 23}	බාණගන	බාණසන
11	21	මෙස්	මෙසේ
"	28	ගුණෙණන	ගුණෙන
15	{9, 26}	සමිනත්‍ර	සුමිනත්‍ර
"	10	ලම්හිතයා ...	ලම්භිතයා
16	7	ගුවං	ගුවඃ
"	15	උනනත ...	උනනනාසු
"	23	ගුවම්	ගුවඃ
18	25	ඡක්‍ෂ	ඍක්‍ෂ
24	{1, 17} *	පතො	පතොද්‍ය
26	20	බිඳිනා	ඔබිඳුනා
31	11	සොෂම්;	භූරි, බොහෝවූ; සොෂම්,
34	15	උඩුනඃ	උඩුනම්
36	18	(කිං	(කිං විශිෂ්ටො වරුණඃ කිං
37	7	සත	යදා
"	21	කල්‍යාකල ...	කල්‍යානිල
38	{3, 14}	මාථකස්‍ය ...	මන්ථනස්‍ය
40	10	යං	මය
"	{33, 34}	උතනාරියම් ...	උතනාරියෙ
41	27	ක්‍රුධ	ක්‍රොධ
"	35	ස්රජුත්	සපුරන්
42	2	ගිරං	ගිරිං
"	11	සිං	සිංහ
"	16	ගිරම්	ගිරිම්
45	{9, 29}	හසන (කිපනැනම)	හසති

* මේ ආදි ඇතම් අශුද්ධියක් පොත් ඇවල්පයක පමණකි.

පිට.	පේළි.	අශුද්ධ.	ශුද්ධ.
48	25	රජයන්ගේ ...	රජයක්හුගේ
"	27	වශ්‍යා	වශ්‍යා;
50	16	විරුඪ	විරූඪ
"	19	කාම්‍ය	කාම්‍ය
52	19	පිපීකියාවූ ...	පිපියාවූ
55	28	චාරුතම් ...	චාරුතම
56	4	චේතඃ (සමා) යාත / ම ශෝක තාං තෙ	චේතසතවාශාත / මශෝක තාවම්
"	20	තෙ	තව
"	21	(සමා) යාතම් ...	යාතම්
59	20	මෙස්	මෙසේ
61	33	විඥ්න	විඥ්න
65	27	ආද්‍ර	ආර්ද්‍ර
66	19	කාච්ත්	කාචිත්
67	21	යකවීමෙන් ...	වියකමෙන්
70	4	ගිරාසනං	ගිරසනං
"	20, 21	ගිරාඃ	ගිරඃ
71	23	පඞ්කජ ගන්ධයට...	පඞ්කජ ගන්ධි, පඞ්කජ ගන්ධයට
72	15	(යනාදී) බබඬුර්නු ...	බබඬනු
"	23	වාක්‍යසෙන් ...	වාක්‍යයන්
76	20	කෘත	කෘත
80	25	බලන්කාදවූ ...	බලන්කාදවූ
87	24	කෞමද, ...	කෞමුද,
92	7	ධාර්මි	ධර්මි
"	10	සෙත්‍රණේ	ශ්‍රෙත්‍රණේ
"	23	දෙශරස්‍ය	දෙශවරස්‍ය
"	26	අධාර්මී, ...	අධර්මී,
100	16	නිමජ්‍ය	නිමජ්ජ්‍ය
102	13, 33	ශඞ්කිතෙ ...	ශඞ්කිතෙ
"	16	එණිත	එණිත
114	9	වූ	වූ
118	24	පිටිය	පිරිය
131	31	ශූන්‍ය	ශූන්‍ය
39	36	මහලන්	මහල්ලන්
50	7	වීක්ෂිතං	වීක්ෂිතං
"	27	වීක්ෂිත	වීක්ෂිත
51	1, 9	(මජ්ජි)තාය ...	තෘජ්තාය

පිට.	පේළි.	අශුද්ධ.	ශුද්ධ.
151	28	කවූ	ක්වූ
161	23	නික්මුණද	නික්මුණදවූ
179	24	චෙසත්‍ර	චිත්‍ර
182	26	(දූහමයන්) ...	(දූහමයෙන්) නොහොත්
196	33	ගේ;	ගේ; (යමයාගේ;)
199	22	නැමුණෙයි ...	නැමුණේ
200	38	මිත්‍රය,, ...	මිත්‍රයා,
205	20	විසිනම	විසින්ම
208	17	කෘතෙ	කෘතේන
214	3, 23	ප්‍රකම්ප	ප්‍රකම්පද්
"	24	ප්‍රකම්ප	ප්‍රකම්පත්
215	22	සමාගඃ	සමාගමඃ
226	26	කොරිශහට ...	කොශරිහට
227	20	සමය	සමයඃ
243	20	උැලම්බ	විලම්බ
257	22	ප්‍රත්‍ය	ප්‍රත්‍යූප
258	20	ජනසාගේ ...	ජනයාගේ
263	35	සානති	සානත
269	16	මිලසාත	මිලයාත්
274	10	සුග්‍රීවාගමනං ...	මාරුතිසංගමො
"	32	සුග්‍රීවාගමනං නාම, සුග්‍රීවාගමනනාම්වූ;	මාරුතිසංගමොනාම්, මාරුති සංගම්නාම්වූ;
275	22	කොවිදම්, ...	කොවිදම්,
276	20	ඇති; මිහි	ඇසතාවූ; මිහි
286	29	පලූතඃ	පලූත
288	25	සම්පතිතා ...	සම්පතිතාඃ
289	34	උදකම්	දකම්
296	23	යම්	සම්
"	26	රවිතගම් ...	රවිගතම්
298	5	(රශෙඩග) ...	රශෙඩග
300	23	ගුණඥඃ	ගුණඥඃ
302	16	විහවස්‍ය	විභවස්‍ය

සංක්‍ෂේපනාථ වශිෂ්ට

ශුද්ධිපත්‍රය.

පිට.	පෙල.	අශුධ.	ශුධ.
iv	33	ඤාණ	ඤාණ
xx	4	වචනද්	වචනවද්
8	6	ප්‍රදහන්තු	ප්‍රදහංසතු
26	11	වක්‍ෂුසා	වක්‍ෂුෂා
28	8	කාරෙසි	කාරෙෂි
45	7	ඍතාතස්මින් ...	ඍතාස්මින්
93	5	රණඅත්‍ය	ඉදම්භ්‍ය
"	7	ඉදං	රණෙ
123	20	ගෘධනුම්	ගෘධනු
"	"	පරම්	පර
143	10	ප්‍රවිභාව්‍යමානෙ ...	ප්‍රවිභාව්‍යමානෙ
148	5	ක්‍යා	ක්‍රියා
167	21	ලක්‍ෂ්‍යත	(අභි) ලක්‍ෂ්‍යත
"	"	වැනි.	වැනි; (ප්‍රශ්‍ය, බල.)
169	9, 13	(ශාරදී) ඥ	(ශාරදෙ) ඥ
202	8	මණ්ඩම්	මණ්ඩනම්
209	7	තද්‍ය	තද්‍ය
251	5	විනාත්‍ය	විහනාත්‍ය
272	12	ගුතගුජ	හුතභුජ
301	2	ශුන්‍ය	ශූන්‍ය